TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI

DERLEME SÖZLÜĞÜ

IV

D

17.10.1988_ANKARA

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI — SAYI: 211/4

Türkiye'de Halk Ağzından

DERLEME SÖZLÜĞÜ

IV

D

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA, 1969

Bu cildi, Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu Başkanı Ömer Asım Aksoy'un yönetimi altında Kurum uzmanlarından Emel Vardarlı hazırlamıştır.

SÖZLÜĞÜN DÜZENLENMESİNDE TUTULAN YOLLAR VE KULLANILAN İŞARETLER

1. Ayrı ayrı yerlerde değişik söyleniş şekilleri bulunan bir sözün en önemli görülen veya yaygın olan şekli madde başı olarak alınmış, yanına [ ] içinde değişik şekilleri konulmuştur. Bu değişik şekillerden her birinin nerelerde kullanıldığı da aynı madde içinde gösterilmiştir. Ayrıca her değişik şekle, sözlüğün alfabe sırasında madde başı olarak da yer verilmiş, ancak karşısına anlam ve derleme yeri yazılmayarak → işaretiyle bu sözün ve benzeri sözlerin toplu olarak bulunduğu madde gösterilmiştir.

2. Madde başlarında dört sesin gösterilmesine, mümkün olduğu kadar çalışılmış, bunlar için "é, ḫ, ñ,–" fonetik işaretleri kullanılmıştır.

3. Yazılışları aynı, fakat anlamları birbiriyle ilgisiz olan sözler, ayrı madde başı yapılmış ve bunlar (I), (II), (III) rakamlarıyle işaretlenmiştir.

4. Birbiriyle ilgili birkaç anlamı bulunan kelimelerin her anlamı, aynı madde içinde 1, 2., 3., rakamlarıyle ayrılmıştır.

5. Bazı sözler için verilen kullanış örnekleri, anlam açıklamalarından sonra italik harflerle dizilmiştir.

6. Derleme yeri olan il adları kısaltmalarla gösterilmiştir. Bu kısaltmaların listesi s. VII'de verilmiştir. İlçe ve köy adlarında kısaltma kullanılmamıştır.

7. Madde başı olan sözlerin derlendiği yerler ( ) içinde gösterilmiştir. Derleme yeri köy ise başına hiç bir işaret konulmamış, ilçe merkezi ise başına *, il merkezi ise – işareti konulmuştur. Örneğin :

dabaca Hayvanın dizkapağı kemikleri. (Zana–Ama.)

biçiminde yazılı olan madde Amasya il merkezine bağlı Zana köyünden derlenmiş demektir.

dağıl Toz kaldırarak esen rüzgâr. (*Karapınar, –Kn.)

biçiminde yazılı olan madde, Konya il merkezinden ve bu ile bağlı Karapınar ilçe merkezinden derlenmiş demektir.

deçker İp. (Sofular *Eğridir –Isp.)

biçiminde yazılı olan madde, Isparta iline bağlı Eğridir ilçesinin Sofular köyünden derlenmiş demektir.

8. Bir söz aynı il içinde birkaç yerden derlenmiş ise, bu yerler virgül ile ayrılmıştır. Söz birkaç ilde kullanılıyorsa, bu iller arasına noktalı virgül konulmuştur. Örneğin :

daraba [derebe] 1. Tahta perde, tahta bölme. (*Eğridir köyleri, *Uluborlu, *Keçiborlu –Isp.; *Çeşme –İz.; Peşman *Daday, –Ks.; ...)

biçiminde yazılı olan madde Isparta iline bağlı Eğridir ilçesi köyleri, Uluborlu ve Keçiborlu ilçe merkezleri ile İzmir iline bağlı Çeşme ilçe merkezinden ve Kastamonu iline bağlı Daday ilçesinin Peşman köyünden, bir de Kastamonu il merkezinden derlenmiş demektir.

9. Birçok yerlerde kullanılmakta olan bir sözün derlendiği yerler gösterilirken birbirine yakın olan bölgeler, mümkün olduğu kadar arka arkaya sıralanmıştır.

10. Bazı köylerin ilçelere, ilçelerin de ile bağlanışları zamanla değişmektedir. Bu kitapta gösterilen bağlantılar, derleme yapıldığı zamandaki bağlantılardır.

11. Halk ağzından alınmış ve bu kitaba geçirilmiş olan sözler içinde Türkçe asıllı olmayanlar da vardır. Halk, bunları şu veya bu yönden değiştirerek kullandığından, sözlüğümüze alınmaları faydalı görülmüştür.

İL ADLARINDA KISALTMALAR

(s. V'te sözü geçmektedir.)

Adana	Ada.	İzmir	İz.
Adıyaman	Adı.	Kars	Kr.
Afyonkarahisar	Af.	Kastamonu	Ks.
Ağrı	Ağ.	Kayseri	Ky.
Amasya	Ama.	Kırklareli	Krk.
Ankara	Ank.	Kırşehir	Krş.
Antalya	Ant.	Kocaeli	Kc.
Artvin	Ar.	Konya	Kn.
Aydın	Ay.	Kütahya	Kü.
Balıkesir	Ba.	Malatya	Ml.
Bilecik	Bil.	Manisa	Mn.
Bingöl	Bn.	Maraş	Mr.
Bitlis	Bt.	Mardin	Md.
Bolu	Bo.	Muğla	Mğ.
Burdur	Brd.	Muş	Mş.
Bursa	Brs.	Nevşehir	Nş.
Çanakkale	Çkl.	Niğde	Nğ.
Çankırı	Çkr.	Ordu	Or.
Çorum	Çr.	Rize	Rz.
Denizli	Dz.	Sakarya	Sk.
Diyarbakır	Dy.	Samsun	Sm.
Edirne	Ed.	Sıvas	Sv.
Elâzığ	El.	Siirt	Sr.
Erzincan	Ezc.	Sinop	Sn.
Erzurum	Ezm.	Tekirdağ	Tk.
Eskişehir	Es.	Tokat	To.
Gaziantep	Gaz.	Trabzon	Tr.
Giresun	Gr.	Tunceli	Tn.
Gümüşhane	Gm.	Urfa	Ur.
Hakkâri	Hak.	Uşak	Uş.
Hatay	Hat.	Van	Vn.
Isparta	Isp.	Yozgat	Yz.
Istanbul	Ist.	Zonguldak	Zn.
İçel	İç.		

Kıbrıs, Irak, Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan Türklerinden derlenmiş olan sözlerin, derleme yerleri için kısaltma kullanılmamış, kasaba ve memleket adları olduğu gibi yazılmıştır.

D

da, dā, daa (I) [**dahı** (II)] **1.** Doğrulama, uygun bulma, evet. (Katıralan *Dikili –İz.) **2.** [→ **dahacık, dāhacık** (I)] **3.** Daha anlamında kullanılır. (–Gaz.; Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.) [**dahı** (II): (Koyundere *Ahıska –Kr.)

4. Şaşma bildirir ünlem. (Başpınar *Tefenni –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.; –Çr.; –Yz.; Ahatlı *Elmalı –Ant.) **5.** Değil mi ya anlamında kullanılır. (*Bafra, *Çarşamba, *Kavak –Sm.)

dā, daa (II) Dağ. (*Düzce –Bo.; Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.)

daahaa [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

daal Değil. (–Nğ. köyleri; *Mucur –Krş.)

daan (I) **1.** [→ **dağan** (II) **-2**] **2.** [→ **dağan** (II) **-3**]

daan (II) [→ **dağdağan -1**]

daar Lâzımlık. (Anaraş *Sürmene –Tr.)

dāārcık [→ **dağar** (II) **-1**]

daba (I) Hastalık nedeniyle bitkin ve cılız olma. (Bucak *Eğridir –Isp.)

daba (II) Toprak damların kenarına konulan eğri, köşeli ağaç. (Akkise *Bozkır –Kn.)

dabaca (I) Hayvanın dizkapağı kemikleri. (Zana –Ama.)

dabaca (II) [**dabaç**] **1.** Kamış ya da dut ağacı dallarının kabuğundan örülmüş yayvan ekmek sepeti. (Kaymaklı, Lefkoşe –Kıbrıs) [**dabaç**] : (Zana –Ama.)

2. İpten örülen ve tavana asılan ekmek sepeti. (Limasol, –Kıbrıs)

dabaç [→ **dabaca** (II) **-1**]

dabag otu Tabaklıkta derileri pişirmek için kullanılan bir çeşit ot. (–Tr.)

dabağ [→ **dabak** (I) **-1**]

dabah, dabaḫ (I) [→ **dabak** (I) **-1**]

dabaḫ (II) [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dabak (I) [**dabağ, dabah, dabaḫ** (I), **dabıç, dabıh, dabış** (III) **-2, dabik**] **1.** Koyun, keçi ve sığırların, ağız, tırnak aralarında olan bir hastalık; şap hastalığı. (Demirkapı *Susurluk –Ba.; Zana ve çevresi –Ama.; *İskilip –Çr.; Tamzara *Şebinkarahisar –Gr.; –Sm. ve çevresi; –Tr. ilçe ve köyleri; Süle –Gm.; –Rz.; Erkinis, Uşhum *Yusufeli, *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Iğdır –Kr.; –Ezm.; Cenciğe, *Refahiye –Ezc.; *Ahlat, –Bt.; Aşudu *Darende –Ml.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Savrun *Divriği, *Koyulhisar, Telin *Gürün, *Kangal, –Sv.; Avşar *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; Gaziler *Hadım, *Ermenek –Kn.; Sakız *Mut, –İç.) [**dabağ**]: (Kaptanpaşa *Çayeli –Rz). [**dabah, dabaḫ** (I)]: (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; –Ezm.; *Erciş –Vn.; *Divriği, *Gürün, *Kangal ve köyleri, Karaözü *Gemerek –Sv.; *Bünyan –Ky.; Hurma *Silifke –İç.)

2. Boynuzsuz keçi vb. hayvan. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Karkın *Çumra –Kn.)

[**dabıç**]: (–Kn.)

[**dabıh**]: (–Kn.)

[**dabış** (III) **-2**]: (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; –Kn.)

[**dabik**]: (–Kn.)

dabak (II) **1.** Yaşlanmış ağaç. (Zana –Ama.) **2.** Dalları kesilmiş ağaç gövdesi. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Sunusa *Erbaa –To.)

dabak (III) Yemek tabağı. (Mençek *Ermenek –Kn.)

dabak (IV) Ham deriyi işleyen (kimse). (–Çr.; –Mr.; –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

dabak (V) Tabaka, yaprak. (*Bor –Nğ.)

dabak (VI) [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dabaklamak Hayvan derilerini sepileyip meşin, kösele, sahtiyan haline getirmek. (*Bor –Nğ.)

dabak olmak Hayvan derilerini sepileyen kimse veya hayvanlar şap hastalığına tutulmak. (–Çr.)

dabak sumağı Tabakların deri pişirmekte kullandıkları tanenli bir çeşit sumak. (*Bor –Nğ.)

dabal Kısa boylu. (Meydancık *Şavşat –Ar.)

dabalak [**dibelek** (III) **-2**] Büyük çömlek, küpecik. (Höbek –Ky.)

[**dibelek** (III) **-2**]: (Gödene *Finike –Ant.)

dabalamak [**dabal dabal yürümek, dabıldamak -2**] **1.** [→ **debildemek -1**] **2.** Telâş göstermek. (–Gaz.) **3.** Hastalıktan kalkan bir kimse ya da yeni yürümeye başlayan çocuk sallanarak ve sendeleyerek yürümek. (*Eşme ve köyleri –Uş.; Yakaköy *Gelendost –Isp.; Mirahor *Mut, Civanyaylağı –İç.)

[**dabal dabal yürümek**]: (*Bor –Nğ.; *Mut –İç.)

[**dabıldamak -2**]: (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Eldirek *Fethiye –Mğ.)

4. Gürültü yapmak. (–Gaz.)

dabal dabal [**dabış dubuş**] Çıplak ayakla yürümeyi anlatır. (*Düzce –Bo.; *Silifke –İç.)

[**dabış dubuş**]: (İncekum *Silifke –İç.)

dabal dabal yürümek [→ **dabalamak -3**]

daballamak (I) [→ **debildemek -1**]

daballamak (II) [**dabarlamak, deberlemek** (II), **debeslemek**] Azarlamak, hakir görmek. (Macar *Gazipaşa –Ant.)

[**dabarlamak**]: (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

[**deberlemek** (II)]: (Tepeköy *Torbalı –İz.)

[**debeslemek**]: (*Marmaris –Mğ.)

daban (I) Esas, asıl, taban. (*Dinar köyleri –Af.; –Brd.; *Sarayköy, Eziler *Buldan, *Güney –Dz.; *Bergama –İz.; –Mn.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; –Çr.)

daban (II) [**daban ağacı, daban tahdası, daban tahtası -1, 2**] **1.** Döşeme. (*Dinar –Af.; *Sarayköy, Eziler *Buldan, *Güney –Dz.; –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; *Emet –Kü.; *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Taşköprü, –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; Zana –Ama. ve çevresi; *Refahiye, –Ezc.; *Erciş, –Vn.; –Bt.; Kesirik, –El.; Taşoluk *Göksun –Mr.; *Antakya –Hat.; Savrun *Divriği, –Sv.; Çayırlı

*Haymana, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan, *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **2.** Üç dört santimetreden kalın tahta, kalas, döşemelik tahta. (*Kurşunlu, –Çkr.; Beybağı –To.; Telme *Şiran –Gm.; *Refahiye çevresi, –Ezc.; Taşoluk *Göksun –Mr.; Reşadiye –Ky.; *Bor –Nğ.)

[**daban ağacı**]: (–Af.)

[**daban tahdası**]: (*Afşin –Mr.)

[**daban tahtası -1**]: (–Çkr.; –Nğ.)

3. Değirmen taşının altına konulan kiriş. (*Mut –İç.)

[**daban tahtası -2**]: (*Gerze –Sn.)

daban (III) [**daban tarla** (I)] **1.** Bir yerin, yamaçtaki tarlanın alt kısmı, eteği. (*Dinar köyleri –Af.; Yassıviran *Senirkent, –Isp.; Yayla *Tefenni, –Brd.; Apa *Acıpayam, *Sarayköy köyleri –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Emet –Kü.; Bozan, *Sivrihisar –Es.; –Sm. çevresi; –Ama. çevresi; *Kangal köyleri –Sv.; *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.)

[**daban tarla** (I)]: (Taşağıl –Ant.)

2. Zemin kat. (–Mr. çevresi; Divanlı –Yz.) **3.** Tütün denklerinin en alt kısmı. (–Sm.)

daban (IV) Sürgü, tırmık. (*Gerede, *Mengen –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Kızılcahamam –Ank.)

daban (V) [**daban tarla** (II)] **1.** Taşsız, düz ve verimli toprak, tarla. (*Eşme köyleri –Uş.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir, *Sütçüler –Isp.; Eziler *Buldan, *Güney, İğdir *Çivril –Dz.; Sürez *Bozdoğan, *Alanlı –Ay.; Kıratlı *Dikili, *Bergama –İz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Pelitköy *Burhaniye, *Savaştepe, Yeniköy –Ba.; Bedre *İnegöl –Brs.; Bozan, Tokat –Es.; *Gürün –Sv.; Çalış *Haymana, Gölköyü –Ank.; Görmel *Ermenek –Kn.; *Anamur, Alışıt *Mut, –İç. köyleri; Abdurrahmanlar *Serik –Ant.; *Milas –Mğ.)

[**daban tarla** (II)]: (Aşağıkayı *Tosya –Ks.; *Mut köyleri –İç.)

2. Killi topraklı arazi. (–Mn. çevresi)

daban (VI) **1.** Ayağın altı, taban. (*Eşme köyleri –Uş.; Körküler *Yalvaç –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; –Mn. çevresi; *Savaştepe –Ba.; *Emet –Kü.; Tokat –Es.; –Sm.; Zana –Ama.; *Zile –To.; –Gm.; *Iğdır –Kr.; *Kilis –Gaz.; Taşoluk *Göksun, –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; Karaözü *Gemerek, *Gürün, *Kangal –Sv.; Divanlı, Bektaşlı *Boğazlıyan –Yz.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Mucur –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut –İç.; *Milas –Mğ.) **2.** Ayak ve elin bileğe yakın etli kısmı. (–Kr. köyleri) **3.** Adım. (Meydancık köyleri *Şavşat –Ar.)

daban (VII) Fahişe. (Genek *Yatağan –Mğ.)

daban (VIII) İyi cins kılıç demiri. (–Gaz.)

daban ağacı [→ **daban** (II) **-2**]

dabanca (I) [**dabançe**] Tabanca. (Danışman *Fatsa –Or.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; Türkmenaraplısı –Yz.; –Nğ.)

[**dabançe**]: (*Osmaniye –Ada.)

dabanca (II) Etrafı hasırla örtülü cam fıçı. (*Antakya –Hat.)

dabanca (III) Çinicilikte fırındaki, malları düzgünce ve üstüste yığmak için kullanılan destek. (–Ist.)

dabancık [**dabış** (II)] Ayakkabı.(–Ezm.)

[**dabış** (II)]: (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dabançe [→ **dabanca** (I)]

daban çuvalı Küçük çizgi ve çiçeklerle süslü dokuma çuval. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

daban dabana olmak Aksi cevap vermek, ters konuşmak. (–Es.)

dabandarı Zamanla ortası çukurlaşmış toprak yol. (*Karaisalı –Ada.)

daban dazıtmak Koşmak, seğirtmek. (*Bor –Nğ.)

daban diremek [**daban döğmek**] Direnmek, inat etmek. (–Or. ve köyleri; –Gm.; *Göksun ve köyleri –Mr.)

[**daban döğmek**]: (Taşoluk *Göksun –Mr.)

dabandoru [**dabandoruya**] Yayan, yürüyerek. (*Ermenek –Kn.)

[**dabandoruya**]: (*Ermenek –Kn.)

dabandoruya [→ **dabandoru**]

daban döğmek [→ **daban diremek**]

daban döşemek Yürüyerek gitmek, fazla yürümek. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

daban etmek (I) Acele etmek, çabuk yürümek. (Meydancık *Şavşat –Ar.)

daban etmek (II) Cüret etmek, cesaret etmek. (*Merzifon –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Refahiye –Ezc.)

daban halısı Yere serilen büyük halı. (Körküler, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; –Çkr.)

dabanı düz [→ **dabbasan**]

daban inciri Kuru incir. (*Ünye, *Perşembe –Or.)

daban işi Bir çeşit yuvarlak pide. (–Yz.)

daban kesen Yalınayak. (–Bo.)

dabanlamak (I) Bağ çubuklarının uçlarını sivrilterek toprağa gömmek. (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

dabanlamak (II) Acemice, şaşkın şaşkın iş yapmak. (İğdecik, Sancaklıboz –Mn.)

dabanlamak (III) Bir eşya ya da hayvan satılırken ilk söylenen fiyatta direnmek. (*Dinar –Af.; Hacıkebir *Emet –Kü.)

dabanlamak (IV) **1.** Yürümek. (Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Geniş adımla yürümek. (*Cide –Ks.) **3.** Bastığı yeri bilmeden uluorta yürümek. (Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.) **4.** Ayakla çiğnemek. (Zana –Ama.)

dabanlamak (V) Kuvvetli olarak itmek, sıkıştırmak. (Zana –Ama.)

dabanlı (I) Cesaretli. (–Çr.; –Gm.)

dabanlı (II) Dibi olan. (Burunucu, Tekir *Silifke –İç.)

dabannamak Kovalamak: *Babam beni dövmek için çok dabannadı ama tutamadı.* (Müsgebi *Bodrum –Mğ.)

dabannarı Tabanları anlamında kullanılır: *Burası sana yaramaz dabannarı yağla.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dabansız [**dabiza**] **1.** Korkak, çekingen, cesaretsiz. (Kavak *Yeşilova –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Edremit köyleri –Ba.; Tokat –Es.; *Çarşamba, –Sm.; *Merzifon köyleri, –Ama.; *Zile –To.; –Gm.; *Kangal –Sv.; *Bünyan –Ky.; Sazlıca –Nğ.; Aslanköy *Mersin

–İç.; Fadılca –Mğ.) **2.** Beceriksiz, gayretsiz. (*Antakya –Hat.) [**dabiza**]: (Hortu *Ereğli –Kn.) **3.** İradesiz. (Aslanköy *Mersin –İç.) **4.** Sebatsız, bir yerde durmayan. (*Sarayköy köyleri –Dz.; Taşoluk *Göksun –Mr.)

dabansura El yıkamada kullanılan leğen. (Navru –Ezc.)

daban tahdası [→ **daban** (II) **-2**]

daban tahtası 1. [→ **daban** (II) **-2**] **2.** [→ **daban** (II) **-3**]

daban tarla (I) [→ **daban** (III) **-1**]

daban tarla (II) [→ **daban** (V) **-1**]

daban yıkmak Bir kimseyi sırt üstü yıkmak ve tabanlarına değnekle vurmak. (*Bor –Ng.)

dabarlamak [→ **daballamak** (II)]

dabas [→ **dabaz -1**]

dabasura Çorba tası. (Serpin *Turhal –To.)

dabaz [**dabas**] **1.** Deri üzerinde olan ve kaşıntı yapan kırmızı kabarcıklar, kurdeşen. (*Eşme köyleri, Urganlı *Turgutlu –Mn.; İkipınar, Tokat *Mihalıççık –Es.; *Düzce, –Bo.; Kesirik –El.; *Arapkir, Aşudu *Darende, –Ml.; –Ur.; *Kilis, –Gaz.; *Afşin, –Mr. ve çevresi; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; Karaözü *Gemerek, *Kangal ve köyleri, *Divriği, –Sv.; Çayırlı *Haymana, Üçem *Balâ –Ank.; –Krş.; *Pınarbaşı, *İncesu, *Bünyan –Ky.; –Nş.; *Bor –Ng.; Misis –Ada.; Buluklu *Mut, *Tarsus –İç.)
[**dabas**]: (*Divriği, *Kangal –Sv.) **2.** Kaşıntı. (–Bo.)

dabbasan [**dabanı düz**] Düztaban, uğursuz. (Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; Gürcü *Kızılcahamam –Ank.)
[**dabanı düz**] : (–Ama.)

dabdır ayağa kalkmak [**dabdırıp kalkmak**] Saygıyla sıçrayıp ayağa kalkmak, birdenbire kalkmak. (–Yz. çevresi)
[**dabdırıp kalkmak**]: (–Çr.)

dabdırı [**dabdiri**] Birdenbire, ansızın. (*Eşme köyleri –Uş.; *Bor –Ng.)
[**dabdiri**]: (–Sm.; –Gaz.; –Mr. çevresi)

dabdırıp kalkmak [→ **dabdır ayağa kalkmak**]

dabdiri [→ **dabdırı**]

dabeç 1. Yürümesini bilmeyen. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **2.** Bağrı açık (kimse). (Kapıköy *Maçka –Tr.)

dabı (I) Yavrusuna basan kuluçka. (–Krş.)

dabı (II) [→ **deber** (I)]

dabıç [→ **dabak** (I) **-2**]

dabıh [→ **dabak** (I) **-2**]

dabıklamak 1. Uyuklamak, vücuda uykusuzluktan kesiklik, gevşeklik gelmek. (Kerem *Burhaniye –Ba.; *Zile –To.; *Bor –Ng.; –Nş.; *Karaman –Kn.; Kelköy *Mut, *Anamur –İç.) **2.** Dalmak. (Kerem *Burhaniye –Ba.)

dabıkmak Çok yorulmak. (–Ng.)

dabıl Tek kişi ile oynanan masa tenisi. (Engiz *Bafra –Sm.)

dabılanmak 1. Çabalamak. (Yenice –Mğ.) **2.** Bağlı hayvan ipini koparmaya çalışmak. (Yenice –Mğ.)

dabılbaz [→ **dalbaz** (I) **-2**]

dabıl dabıl Yeni yürümeye başlayan çocukların yürüyüşünü anlatır. (–Or. ve köyleri)

dabıldamak 1. Amaçsız, düşüncesiz aşağı yukarı yürümek. (Yukarıseyit *Çal –Dz.) **2.** [→ **dabalamak -3**] **3.** Korkak adımlarla yürümek: *Kör kız daima dabıldar.* (Kozluca *Keçiborlu –Isp.)

dabıl dubul Çabuk ve ne dediği anlaşılmayan konuşma (için). (*Edremit –Ba.)

dabıncınmak Güvenmek. (–Kn.)

dabır [→ **deber** (I)]

dabırcaklı kuyu Manevelâlı kuyu. (Kemer, Hisar *Bor –Nğ.)

dabırdak çekmek Birdenbire hızla koşmak. (*Milas –Mğ.)

dabırmak **1.** Direnmek. (*Kırkağaç –Mn.) **2.** Bağırıp çağırmak, gürültü etmek. (*Kırkağaç –Mn.)

dabış (I) [→ **deber** (I)]

dabış (II) [→ **dabancık**]

dabış (III) **1.** Keçi, büyük keçi. (–Ada) **2.** [→ **dabak** (I) **-2**]

dabış dubuş [→ **dabal dabal**]

dabıyat Huy, tabiat. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dabik [→ **dabak** (I) **-2**]

dabilyon Beşibirlik. (*Karacabey –Brs.)

dabiza [→ **dabansız -2**]

dabla (I) Don, şalvar gibi giysilerin ağ kısmı. (–Gm.; –Ezc. ve köyleri)

dabla (II) Küçük arazi. (–Gm.)

dabla (III) Boysuz, alçak. (Bağlıca *Ardanuç, Meydancık, Bucak *Şavşat –Ar.)

dabla fes İhtiyar kadınların başlarına örttükleri çemberli fes. (Zigana *Torul –Gm.)

dablak (I) Bulûğ çağı yaklaşmış olan. (*Mut köyleri –İç.)

dablak (II) [**daplak** (I)] Ablak suratlı. (*Bor –Nğ.)
[**daplak** (I)]: (*Bor –Nğ.)

dabmak Tapmak. (–Gaz.)

dabo Ayakları kuvvetlenmediği ya da eğri olduğundan sendeleyerek yürüyen hayvan. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

dabrak Hızlı (koşma hakkında). (–Mğ.)

dabramak Hızlı koşmak. (Alâettin *Acıpayam –Dz.; Yerkesik, *Ula –Mğ.)

dabranmak Davranmak. (*Antakya –Hat.)

dabre biçak Bıçağını çekip: *Dabre biçak üstüme geliyordu.* (*Edremit –Ba.)

dabruka Darbuka. (–Ml.)

dabul (I) Deli gibi, abuk sabuk (yürüme hakkında). (*Çal –Dz.; Bektaşlı *Boğazlıyan –Yz.)

dabul (II) Tarla ve bostanlarda evlek ve tarhlar arasında açılan su yolu, ark. (–Ist.)

dabulbaz **1.** [→ **dalbaz** (I) **-1**] **2.** Dama çıkılacak merdivenin üzerine yapılan çatı. (*Arapkir –Ml.)

dabulcumak Yersiz hareketlerde bulunmak. (*Emirdağ –Af.)

dabulgaz Baca. (*Arapkir –Ml.)

dabur Yeni yapılan peynirin suyunu almakta kullanılan sıkıştırıcı tahta. (Mollaveyis –Ar.)

dabuş (I) Sevilmeyen adam. (Mençek *Ermenek –Kn.)

dabuş (II) [→ **dobuç** (I) **-2**]

daca Daha, gerisi: *Bitti zannetme daca var.* (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dacı Amca. (–Brs.)

dācık [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dacik **1.** İslâm dininden başka dinde olanlar. (–Af. ve çevresi; –Gaz.) **2.** Ermeni. (–El.) **3.** Yahudi. (–Gaz.)

daççık Husye. (Ağın *Arapkir –Ml.)

daçka Çarpık. (Akdoğan, Avşar *Eğridir –Isp.)

dad (I) [**dadak** (I) **-1**] Tat, lezzet. (Yayla *Tefenni –Brd.; –Çr.; Süle –Gm.; –Rz. ve çevresi; *Iğdır –Kr.; *Antakya –Hat.)

[**dadak** (I) **-1**]: (*Havza –Sm.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dad (II) **1.** [→ **dada** (I) **-2**] **2.** [→ **dada** (I) **-1**]

dad (III) Yok ol, öl anlamında ilenç. (–Yz.)

dada (I) [**dad** (II) **-1, 2; dadak** (III), **dadaş -3, 4, 6; dadat, dağdaç**] **1.** Büyük kardeş, ağabey. (Çayağzı, Balıklı, Meydancık, Yavuz *Şavşat, Ersis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Posof, *Ardahan –Kr.; Tavusker *Oltu –Ezm.)

[**dad** (II) **-2**]: (–Md.)

[**dadaş -3**]:(*Merzifon–Ama.;–Ezm.)

2. Bebek, bir aylıktan iki yaşına kadar olan çocuk. (Kıratlı *Dikili –İz.; Kızılkeçili *Edremit, *Susurluk –Ba.; Büyükdere *Bayramiç, *Ayvacık, Bergaz *Ezine, Balıklıçeşme *Biga –Çkl.; *Mustafa Kemal Paşa, Harmancık, Çardı *Orhaneli –Brs.; *Tavşanlı –Kü.; *Bozüyük, Kaynarca *Osmaneli –Bil.; Çayırdere *Silivri, Rami *Eyüp –Ist.; Hacıkadı *Devrek, –Zn.;–Ks.; –Ezm.; –Ezc.; Gölcük, Bahçeli *Bor –Ng.; Osmaniye *Ilgın –Kn.; *İpsala –Ed. göçmenleri; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.; *Malkara, *Çorlu –Tk.)

[**dad** (II) **-1**]: (*Bayramiç –Çkl.)

[**dadak** (III)]: (Çiftepınar –İç.)

[**dadaş -6**]: (Kınık *Kırkağaç –Mn.; –Ba. çevresi; Kocabergas *Erdek, *Bandırma –Ba.; Çınarlı *Şarköy –Tk.)

[**dadat**]: (Sille –Kn.)

[**dağdaç**]: (–Ada.)

3. Hala. (*Erciş –Vn.)

[**dadaş -4**]: (–Ezm.)

4. Teyze. (*Erciş –Vn.) **5.** Yaşlı kadınlara saygı hitabı olarak kullanılır. (*Erciş –Vn.) **6.** Delikanlılara hitap olarak kullanılır. (*Ardahan –Kr.)

dada (II) **1.** [→ **dadal -1**] **2.** Dilsiz. (–Rz. ve köyleri.)

dada (III) **1.** [→ **dadak** (II) **-5**] **2.** [→ **dadak** (II) **-6**] **3.** [→ **dadak** (II) **-4**]

dada (IV) [**dadamıh, dadamık** (I) **-3**] **1.** Küçük çocuklara verilen ufak tefek hediyeler. (*Emirdağ –Af.; Gare *Ardeşen –Rz.) **2.** Birini oyalamak, kandırmak için söylenen tatlı söz, gösterilen iyilik, verilen yiyecek: *Bu söze inanmam ağzıma dada çalıyor.* (*Sivrihisar –Es.)

[**dadamıh**]: (*Bünyan –Ky.)

[**dadamık** (I) **-3**]: (Emirli *Afşin –Mr.)

dadacuh Bir kişi için özel olarak ve özenle hazırlanan yemek: *Sen her zaman benden dadacuh isteyirsin, benim zamanım yok ki ederim.* (Ulusiran *Şiran –Gm.)

dadag [→ **dadak** (II) **-5**]

dadagan [→ **dağdağan -1**]

dadah (I) [→ **dadak** (II) **-6**]

dadah (II) Yumruları yenilebilen tatlımsı bir bitki. (Çepni *Gemerek –Sv.)

dadah (III) [→ **dadak** (VIII)]

dadak (I) [**dadamık** (II), **dadımlık**] **1.** [→ **dad** (I)] **2.** Bir yiyeceğin tadına bakmak için yenilen parçası, tadımlık. (–To.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**dadamık** (II)]: (*Gürün, *Kangal –Sv.)

[**dadımlık**] : (*Düzce –Bo.; *Bor –Ng.)

dadak (II) [**dada** (III) **-1, 2, 3**; **dadag, dadah** (I)] **1.** Şeker, akide şekeri. (*Kula –Mn.; Bozan –Es.; Büyüklü *Çarşamba –Sm.; Şabanözü *Polatlı –Ank.) **2.** Pekmez. (Küçükisa *Zile –To.) **3.** Yemiş, çerez. (Büyüklü *Çarşamba –Sm.; *Antakya –Hat.; *Birecik –Ur.; –Ky.) **4.** Yemek. (–Ezc.)
[**dada** (III) **-3**] : (Mençek *Ermenek –Kn.)
5. Küçük çocuklara verilen tatlı yiyecekler, tatlı. (*Keçiborlu –Isp.; *Tefenni, Navlu *Yeşilova, Kozluca, Çebiş, *Çeltikçi –Brd.; Bozan –Es.; –Ks.; Zana –Ama. ve ilçeleri; *Zile –To.; –Kr.; –Ezm.; –Sv.; *Polatlı –Ank.; *Ürgüp –Nş.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
[**dada** (III) **-1**] : (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri, Sücüllü *Yalvaç, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Navlu, Çeltek *Yeşilova –Brd.; *Sarayköy –Dz.; Hamzabali, Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Sivrihisar –Es.; *Ermenek –Kn.; *Milas –Mğ.)
[**dadag**] : (–Brd.)
4. Çocuk maması. (Sofular *Eğridir –Isp.; Peşman *Daday –Ks.; *Osmancık –Çr.; Süle –Gm.; *Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.; –Ezm.; –Ezc.; Ağrakos *Suşehri –Sv.)
[**dada** (III) **-2**] : (–Dz.; –Mn.; Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**dadah** (I)] : (*Bayburt –Gm.; Çayağzı, *Şavşat, Utav *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; Cenciğe *Refahiye çevresi –Ezc.; –El.; –Sv.; –Nş.)

dadak (III) [→ **dada** (I) **-2**]

dadak (IV) [→ **dadal -1**]

dadak (V) Yakışıksız, biçimsiz. (*Milas –Mğ.)

dadak (VI) Dudak. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dadak (VII) **1.** Tavşan ve tilki avlamak için bir gün önce yiyecek bırakılan yer. (*Ilgaz, *Kurşunlu –Çkr.) **2.** Yemle kuş avlama. (Höketçe *Saimbeyli –Ada.)

dadak (VIII) [**dadah** (III)] Çocuk dilinde gezmeye gitme, gezme. (–Kü.)
[**dadah** (III)] : (–Kü.)

dadak (IX) Çocuk dilinde at, eşek gibi hayvanlar. (*Antakya –Hat.)

dādak durmak Henüz yürümeye başlamamış olan çocuk ayakta durmak, tay durmak. (Anaraş *Sürmene –Tr.)

dadaklamak Yemeğin üstünden yemek, tadına bakmak. (*Çal –Dz.; *Sivrihisar –Es.)

dadak sadak Birkaç kişi arasında paylaşılan bir yiyeceğin herkese düşen kısmı, bir parça. (Hacıkebir *Emet –Kü.)

dadal [**dada** (II) **-1, dadak** (IV), **dagal** (I) **-2, dambal**] **1.** Ahmak, saf, bön, şaşkın, sersem. (–Nğ.; *Ereğli, –Kn.)
[**dada** (II) **-1**] : (–Rz. ve köyleri)
[**dadak** (IV)] : (*Şarkışla –Sv.)
[**dagal** (I) **-2**] : (Çatak, Kurudere, Lâleli *Ünye –Or.)
[**dambal**] : (–Isp.)
2. Pisboğaz. (Bektaşlı, *Boğazlıyan –Yz.)

dadal bayrak Sallapati (kimse). (*Bor –Nğ.)

dadallaşmak Aptallaşmak, şaşırmak. (Muradiye –Rz.)

dadamak [→ **dadamık** (II) **-1**]

dadamıh [→ **dada** (IV) **-2**]

dadamık (I) [**dadamak, dadanak -1, dodamık**] **1.** Kuş, balık avlamak

için av yerine konulan yem. (*Düzce –Bo.; Lohan –Gaz.; Emirli *Elbistan, *Afşin –Mr.; *Osmaniye –Ada.)
[**dadamak**] : (–Ky.)
[**dadanak -1**] : (*Osmaniye –Ada.)
[**dodamık**] : (*Kadirli –Ada.)
2. Dağ hayvanlarını tuzağa düşürmek için konulan zehirli ya da zehirsiz yem. (*Gürün, *Kangal –Sv.) **3.** [→ **dada** (IV) **-2**]
dadamık (II) [→ **dadak** (I) **-2**]
dadamık (III) Dadanma, alışma. (*Cebelibereket –Ada.)
dadana Hizmetçi. (–İz. Rumeli göçmenleri)
dadana dadana Kana kana, doya doya: *Bu yemeği dadana dadana yedim.* (Muradiye, Karayemiş –Rz.)
dadanak 1. [→ **dadamık** (I) **-1**] **2.** Hileye kapılarak avlanma yerine alışan keklik, sülün. (–Ada.)
dadandırık Avlanacak hayvanları belirli bir yere alıştırarak yapılan avcılık. (–Ada.)
dadangın [**dadankın, dadğın**] Alışkın. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Mr.)
[**dadankın**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Mr.)
[**dadğın**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.)
dadankın [→ **dadangın**]
dadanmaḫ [**dadınmak**] Alışmak. (*Iğdır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Erciş –Vn.)
[**dadınmak**] : (Sürez *Bozdoğan –Ay.)
dadanmak Hazırlanmak: *Çabuk dadan gidiyorum.* (Muradiye –Rz.)
dadarmak Küsmek, surat asmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dadaş 1. Baba. (Revan ve köyleri, Azerbaycan) **2.** Erkek kardeş. (Gündoğdu *Biga –Çkl.; –Bo.; Zana –Ama.; –Ezm.) **3.** [→ **dada** (I) **-1**] **4.** [→ **dada** (I) **-3**] **5.** Delikanlı. (Uşhum *Yusufeli –Ar.; *Kağızman, *Sarıkamış –Kr.; –Ezm.) **6.** [→ **dada** (I) **-2**] **7.** Mert, cesur. (–Ezm.) **8.** Külhanbeyi, kabadayı. (–Ezm.; Adiller *Ermenek –Kn.) **9.** Arkadaş, ahbap. (*Kırkağaç –Mn.; *Osmancık –Çr.; –Gm.; –Kn.) **10.** İkiz. (–Ama. çevresi) **11.** Aynı yaşta olan küçük çocuklar, akran. (*Bergama –İz.; Drama göçmenleri) **12.** Adları aynı olan, adaş. (–Ama.)
dadat [→ **dada** (I) **-2**]
daday Çelik çomak oyununda üstüne çelik konulmak için yere dikilen kazık. (Karabüzey *Araç –Ks.)
dadayı El değirmeninde çekilmiş buğday ununda yapılmış ekmek. (Güvere *Silifke –İç.)
daddiri (I) [→ **dahdiri** (II)]
daddiri (II) Dönek, kahpe. (Yukarıdinek *Şarkîkaraağaç, *Yalvaç –Isp.)
daddula Çok ekşi. (Ersis *Yusufeli –Ar.)
dade Düğünde erkek tarafından kız tarafına giden kadın, yenge. (Niğzevan *Yusufeli –Ar.)
dadel Dişbudak ağacı. (Akviran *Çumra –Kn.)
dadğın [→ **dadangın**]
dadı gaçmak Hoş gelmemek, zevki kalmamak. (*Bor –Nğ.)
dadı gelmek 1. Hoşa gider bir tat kazanmak, tatlanmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Beğenilir, zevk verir hale gelmek: *Son yağmurlardan sonra bağların dadı geldi.* (*Bor –Nğ.)
dadıḫmağ [→ **dadıḫmak**]

dadıḫmak [**dadıḫmağ**] Yemek ve süt bozulmak. (*Ağın, *Keban –El.; *Arapkir –Ml.)
[**dadıḫmağ**] : (Kerkük)
dadık Kadınların yazma, çevre ile başlarını sarış şekli. (*Çivril –Dz.)
dadılhana Geniş oda, koğuş, hangar. (İlâma *Eğridir –Isp.)
dādılmak Dağıtılmak. (–Gaz.)
dadımlık [→ **dadak** (I) **-2**]
dadını almak İyice olgunlaşıp tatlılaşmak. (*Bor –Ng̃.)
dadını çıharmak Zevkini tam duymak: *Her garı sakız çinner amma, Türkmen gızı dadını çıharır.* (*Bor –Ng̃.)
dadını gaçırmak Münasebetsizlik etmek. (*Bor –Ng̃.)
dadınmak [→ **dadanmaḫ**]
dadırgan Tarlalarda kendiliğinden yetişen ve yenilebilen, büyük yapraklı bir çeşit ot. (Sosunka *Çayırlı –Ezc.)
dadırmag [→ **dadırmak** (I) **-1**]
dadırmak (I) [**dadırmag, dadtırmak, damdırmak -2, damzırmak** (I) **-2, damzırtmak**] **1.** Tattırmak, yedirmek. (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir –Isp.; Kozluca, Çebiş, Ağlasun, Yayla *Tefenni –Brd.; İğdir *Çivril, Ekse *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; –Kü.; Bozan, Keskin –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; –Gaz.; –Nş.; Bahçeli *Bor, –Ng̃.; *Ermenek –Kn.; Solamlı *Mut –İç.; Kışla *Elmalı –Ant.)
[**dadırmag**] : (–Brd.)
[**dadtırmak**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**damdırmak -2**] : (Güme *Mut, *Silifke –İç.)
[**damzırmak** (I) **-2**] : (Dombaylı *Salihli –Mn.; Tokat, Bozan –Es.; Köşker –Krş.; *Bor –Ng̃.)
[**damzırtmak**] : (*Sarayköy köyleri –Dz.; –Gaz.; *Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri –Hat.)
2. Tat vermek, tatlandırmak. (Kozluca, Çebiş, Ağlasun –Brd.; İğdir *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; –Kü.; Bozan –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Krş.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; *Bor, –Ng̃.)
dadırmak (II) Alıştırmak, dadandırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; Keskin, Bozan –Es.; Sorkun –Kn.)
dadırsız (I) Oransız: *Amma da dadırsız vücudu var ha.* (Çepni *Gemerek –Sv.)
dadırsız (II) Eşek. (Çepni *Gemerek –Sv.)
dadısızlık Kanaatsizlik. (Küçükisa *Zile –To.)
dadıtmak 1. Tatlılaşmak. (*Bozdoğan –Ay.) **2.** Tatlılaştırmak. (Sürez *Bozdoğan –Ay.; –Çkr.)
dadik (I) Küçük çocuğun ilk defa ayakta durması, tay durma. (*Zara –Sv.)
dadik (II) [**dadtirik**] Münasebetsiz ve düşüncesizce konuşan. (*Mustafa Kemal Paşa –Brs.)
[**dadtirik**] : (–Çr.)
dadiranba Kuzu kulağına benzeyen bir ot. (–Isp.)
dadiş Yeni yürümeye başlayan çocuğa cesaret vermek için söylenen söz. (*Merzifon ve köyleri –Ama.)
dadmak Tatmak. (Çıtak *Çivril –Dz.)
dadtırmak [→ **dadırmak** (I) **-1**]
dadtiri [→ **dahdiri** (II)]
dadtirik [→ **dadik** (II)]
dadul Fırın küreği, ekmekçi küreği. (*Tavas, –Dz.; Dereseki *Beykoz

–Ist.; Ağlı *Küre, Peşman *Daday, *İnebolu –Ks.; *Safranbolu –Zn.)

dadun Çırasız çam odunu. (*Taşköprü, –Ks.)

dāerī [→ **dagerigi**]

daetlemek Bakmak. (Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.)

dafa (I) Bardak. (*Bozüyük –Bil.)

dāfa, dāfe (II) Kez, kere. (–Gaz.)

dafara Fayda, etki. (*Merzifon –Ama.)

dag (I) [→ **dank** (II)]

dag (II) Sabah, tan vakti. (Köşker –Krş.)

daga [**dagar** (V)] Kunduz. (–Kü.; –Ba.)
[**dagar** (V)] : (–Ba.)

dagal (I) **1.** Sağır, dilsiz. (Çatak, Kurudere, Lâleli, *Ünye –Or.) **2.** [→ **dadal -1**]

dagal (II) [**dağal**] Şiddetli rüzgâr, fırtına. (*Emirdağ –Af.; –Isp.; –Kn. ve köyleri.)
[**dağal**] : (–Nğ.; –Kn.)

dagallık [**dağallık**] Zayıflık, sıskalık. (*Eğridir –Isp.)
[**dağallık**] : (*Eğridir –Isp.)

dagan İki metre uzunluğunda, araba oku kalınlığında düz ağaç. (Tepelice *Bozkır, *Hadım –Kn.)

dagar (I) **1.** [→ **dağar** (I) **-1**] **2.** [→ **dağar** (I) **-2**]

dagar (II) [→ **dağar** (III) **-1**]

dagar (III) Kavga, savaş. (–Sk.)

dagar (IV) [**dağar** (IV)] Çukur. (–Ur.)
[**dağar** (IV)] : (–Ur.)

dagar (V) [→ **daga**]

dagaruk [→ **dağar** (III) **-1**]

dagdagan Böğürtlen ağacı. (–Gaz.)

dāger [→ **dağar** (I) **-12**]

dagerigi [**dāerī**] Dağ eriği, yabanî erik. (*Bergama –İz.)
[**dāerī**] : (Hasanoğlan –Ank.)

dagga [**dahga, dakga, degiyge, deḫge, dekke** (I)] Dakika. (Kesirik –El.)
[**dahga**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)
[**dakga**] : (–Çkr.; –Gaz.)
[**degiyge**] : (*Iğdır –Kr.)
[**deḫge**] : (–Kr.)
[**dekke** (I)] : (*Antakya –Hat.)

dagıldamak Söylenmek, darılmak, gücenmek, bağırmak. (Honaz –Dz.; Hacıkadın *Devrek, Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dagre Eğri: *Bu ineğin bacağı dagredir.* (Kirazlı *Şavşat –Ar.)

dagsünbülü Bellevalia, liliaceae. (Kürkçü –Ank.)

daguc El ve kolları normal hareket etmeyen. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

dagun [→ **dağdağan -1**]

dağ (I) Orman. (*Kandıra –Kc.; Gare *Ardeşen –Rz.)

dağ (II) Oyunda kale. (Bahçeli *Bor, –Nğ.)

dağa (I) Yayla, yüksek yer. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Çayağzı, *Şavşat –Ar.)

dağa (II) Tekrar, daha. (Salarha –Rz.)

dağaca Bir çeşit ekin hastalığı. (–Uş.)

dağağan [→ **dağdağan -1**]

dağa kalmaḫ Şaşırmak, apışıp kalmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dağal [→ **dagal** (II)]

dağala Derelerde yaşayan, pullu bir çeşit balık. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dağallık [→ **dagallık**]

dağalması **1.** Dağ elması, yabanî elma. (*Antakya –Hat.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.) **2.** Adaçayı ve fındık büyüklüğündeki meyvesi. (*Bodrum –Mğ.)

dağam (I) [→ **dağdağan -1**]

dağam (II) [→ **dağan** (II) **-6**]

dağam (III) Yemek, ekmek, ekmek kırıntısı. (Yayla *Tefenni –Brd.; Alanlı, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Hacıkebir *Emet –Kü.; Mençek *Ermenek –Kn.; Kavaklıdere, Şeref *Yatağan –Mğ.)

dağam (IV) Devam. (Yayla *Tefenni –Brd.)

dağan (I) [→ **dağdağan -1**]

dağan (II) [**daan** (I) **-1, 2**; **dağam** (II), **dağancık, dıgan** (II) **-1, dığan** (III), **dığar**] **1.** Tahta tavan. (Gaziler *Hadım –Kn.) **2.** Sehpa. (Seyitgazi –Kü.; Tuzlagözü *Zara –Sv.) [**daan** (I) **-1**] : (Şehli *Piraziz –Gr.) **3.** Üç ağacın bir noktada birleştirilmesiyle yapılan ve kaba şeyleri dokumak için kullanılan basit tezgâh. (Bahattin, Uzunmusa –Or.; Ege, Nefsiköseli *Görele –Gr.) [**daan** (I) **-2**] : (Şehli, Piraziz –Gr.) **4.** Meyve toplamaya yarayan üç ayaklı ya da tek ayaklı uzun merdiven. (–Kü.; Çavuşköyü *Beyşehir –Kn.) [**dağancık**] : (*Bozkır –Kn.) [**dıgan** (II) **-1**] : (–Kü.) [**dığan** (III)] : (–Kü.) [**dığar**] : (–Kü.) **5.** Asmaların altına destek olarak konulan çatal kazık. (*Nallıhan –Ank.) **6.** Bağda, tarlada küçük çocukları güneşten korumak için yapılan çatal ağaçlı gölgelik. (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Yıldızeli, Ağrakos *Suşehri –Sv.) [**dağam** (II)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dağan (III) [→ **dığan** (I) **-1**]

dağanak Dağınık. (Ağlasun –Brd.)

dağana koymak Çeşitli çiçekleri kaynatıp suyu ile çocuğu olmayan kadınları tedavi etmek. (–Ezm. ve çevresi)

dağancık [→ **dağan** (II) **-4**]

dağanlamak Ayıplamak. (–Sm.)

dağar (I) [**dagar** (I) **-1, 2**; **dāger, dağarcık** (I) **-1, 2**; **dahar** (II)] **1.** Topraktan yapılmış, ağzı geniş, dibi dar, içine su, pekmez, ayran, süt, yoğurt, turşu ve küllü su konulan bir çeşit küp. (*Bolvadin, *Şuhut –Af.; *Eşme –Uş.; *Eğridir köyleri, –Isp.; Yazı, Navlu *Yeşilova –Brd.; Ortaköy *Çal, Kırca *Acıpayam, *Sarayköy köyleri, Ovacık, *Tavas –Dz.; *Karacasu, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Tire, *Bergama, *Torbalı, *Ödemiş, *Seferihisar köyleri –İz.; *Demirci, *Alaşehir –Mn; –Ba.; *Emet –Kü.; *Sivrihisar –Es.;–Md.; Kızıllar *Karaman, Alibeyhüyüğü *Çumra –Kn.; Çini, Güzelsu *Akseki –Ant.) [**dagar** (I) **-1**] : (Kızılcabölük –Dz.; *Bozkır, *Karaman –Kn.) **2.** Çömlek. (–Ba.; *Karaman, –Kn.; Sulu *Kavaklı –Ed.) [**dagar** (I) **-2**] : (Göcer *Ermenek –Kn.) [**dağarcık** (I) **-2**] : (–Ba.) **3.** Topraktan yapılmış, hamur yoğurmaya yarayan, iki kulplu büyük çanak. (Geyikli *Bozcaada, Yiğitaliler *Bayramiç –Çkl.; Gerince *Bodrum –Mğ.) **4.** Büyük testi. (Afşar *Alaşehir –Mn.) **5.** Saksı. (Gedelek *Orhangazi, –Brs.; –Kn.) [**dağarcık** (I) **-1**] : (*Üsküdar –Ist.) **6.** Topraktan yapılmış büyük kazan. (Karahisar *Tavas –Dz.; *Karaman –Kn.) **7.** Toprak mangal. (–Krş.; –Nğ.; *Karaman –Kn.) **8.** Su yollarında taş, kurbağa, tortu

vb. ni alıkoymak için her yüz metrede bir açılan çukurlara konulan toprak ya da çimentodan yapılmış küpler. (Yassıviran *Senirkent –Isp.) **9.** Su deposu. (–Isp.; Kıratlı *Dikili –İz.; –Mn.; Yeniköy –Ba.) **10.** Havuz, tabakanelerde derilerin ıslatıldığı havuz. (–Brd.; –Dz.; *İnegöl –Brs.; *Akşehir –Kn.; Zeytinli –Ada.)

[**dahar** (II)] : (*Gelibolu –Çkl.) **11.** Yalak. (*Edremit –Ba.; –Brs.; Kavaklıdere –Mğ.) **12.** Ayakkabıcıların kösele, deri ıslattıkları ağzı geniş kap. (Köselerli *Mut –İç.)

[**dāger**] : (–Af.) **13.** İçinde fincan yıkanan toprak çanak. (Satılmış –Es.) **14.** Demircilerin kızgın demiri söndürmekte kullandıkları ağaç kap. (–Mğ.) **15.** Ekmek konulan kap. (Örkenez *Yalvaç –Isp.; –Kn.)

dağar (II) Un ambarı. (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

dağar (III) [**dāārcık, dagar** (II), **dagaruk, dağarcıḫ, dağarcuḫ, dağarcuk, dağarçık, daharcık, dārcık, davarcıḫ davarcık -1, davarcug, davarcuk**] **1.** Dağarcık. (–Gr.; –Tr.; –Rz.)

[**dāārcık**] : (–Gaz.)

[**dagar** (II)] : (İstanköy –İz.)

[**dagaruk**]: (Körküler *Yalvaç –Isp.)

[**dağarcıḫ**] : (Sarıhamzalı, Garipler *Sorgun –Yz.)

[**dağarcuḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

[**dağarcuk**]: (Danışman *Fatsa –Or.)

[**dağarçık**]: (Çıtak *Çivril –Dz.)

[**daharcık**] : (–Rz. köyleri)

[**dārcık**] : (Hartlap –Mr.)

[**davarcıḫ**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

[**davarcık -1**] : (Çilehane *Reşadiye –To.)

[**davarcug**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

[**davarcuk**] : (Aşağıdanaköy *Saffranbolu –Zn.; Karabüzey *Araç –Ks.; Çandır –Or.) **2.** Çuvaldan biraz küçük bir çeşit torba. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dağar (IV) [→ **dagar** (IV)]

dağar (V) Çerçöp, öteberi. (–Isp.)

dağar (VI) Değer, kıymet. (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.)

dağarcıḫ [→ **dağar** (III) **-1**]

dağarcık (I) **1.** [→ **dağar** (I) **-5**] **2.** [→ **dağar** (I) **-2**]

dağarcık (II) İnsandan yumak şeklinde dökülen solucanlar. (Alayunt –Kü.)

dağarcık (III) Yüzülmüş hayvan derisi. (–Bo.)

dağarcık (IV) Çocukların altlarına konulan lâstik, muşamba. (Hacavera *Maçka –Tr.)

dağarcık (V) Dağlarda yetişen yabanî bir yemiş. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

dağarcuḫ [→ **dağar** (III) **-1**]

dağarcuk [→ **dağar** (III) **-1**]

dağarçık [→ **dağar** (III) **-1**]

dağar gibi olmak Karnı şişmek (hayvanlar için): *Öküze çok su içirmişim dağar gibi oldu.* (*Maçka köyleri –Tr.)

dağ armıdı Yabanî armut, ahlat. (*Bor –Nğ.)

dağaş [→ **doğuş** (I)]

dağbakan Deve. (Genek *Yatağan –Mğ.)

dağbaklası Ekin tarlalarında biten, fasulyeye benzer taneleri olan yabanî bir bitki. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dağ böğrü [**dağ börüğü, dağ döşü -2**] Yamaç. (Körküler *Yalvaç –Isp.)
[**dağ börüğü**] : (Kestep *Fethiye –Mğ.)
[**dağ döşü -2**] : (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

dağ börüğü [→ **dağ böğrü**]

dağcı Oduncu. (–Isp.)

dağ çatanağı [**dağ çatı**] Vadi, koyak. (Kerem *Burhaniye –Ba.; *Milas –Mğ.)
[**dağ çatı**] : (Taşoluk *Göksun –Mr.)

dağ çatı [→ **dağ çatanağı**]

dağçayı Dağlarda yetişen güzel kokulu bir ot. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

dağçiçeği Kasımpatı. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dağdaç [→ **dada** (I) **-2**]

dağdagezen [**dağdaki**] **1.** Kurt. (Salman *Akkuş –Or.) **2.** Domuz. (*Bor –Nğ.)
[**dağdaki**] : (*Bigadiç –Ba.)

dağdağacı Mantıksız, yerli yersiz konuşan. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

dağdağan [**daan** (II), **dadagan, dagun, dağağan, dağam** (I), **dağan, dağım, dağın, dağum, dahan** (II), **dardağan** (I), **dardahan, dargın, dargun, darun, daun** (II), **dav** (II), **davin, davum, davun** (II), **doğdoğan, doğum -1**] **1.** Çitlembik ağacı ve meyvesi. (–Ama. ve çevresi; Cenciğe, –Ezc.; –El.; *Erciş –Vn.; –Dy.; –Ur.; –Gaz.; –Mr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; –Ky.; *Bor, –Nğ.; *Cebelibereket, *Bahçe –Ada.)
[**daan** (II)] : (*Gazipaşa –Ant.)
[**dadagan**] : (–Bt.)
[**dagun**] : (*Zile –To.)
[**dağağan**] : (–Ezc.)
[**dağam** (I)] : (Çaydemir *Bolvadin –Af.)
[**dağan**] : (*Alaiye, *Korkuteli ve köyleri, *Gazipaşa –Ant.)
[**dağım**] : (–Sv.)
[**dağın**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Eğin –Ezc.; *Divriği –Sv.; *Alanya, Güzelsu *Akseki –Ant.)
[**dağum**] : (Dereköy –To.; *Eğin –Ezc.)
[**dahan** (II)] : (Macar *Gazipaşa –Ant.)
[**dardağan** (I)] : (*Sivrihisar –Es.; *Zile –To.; Uşhum, Peterek *Yusufeli –Ar.; –Kr.; *Oltu –Ezm.; *Nazimiye –Tn.; *Andırın –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya ve çevresi –Hat.; *Osmaniye –Ada.; *Tarsus –İç.)
[**dardahan**] : (Buğabağı –Çr.; –Ada.)
[**dargın**] : (Fener *Silivri –Ist.)
[**dargun**] : (Kemaliye, *Arapkir –Ml.)
[**darun**] : (Kemaliye –Ml.)
[**daun** (II)] : (Kemaliye köyleri, Kocaözü *Hekimhan –Ml.)
[**dav** (II)] : (Kuruçay –Ezc.)
[**davin**] : (–Ml.)
[**davum**] : (Çakır *Şebinkarahisar –Gr.; Tanus *Şarkışla –Sv.)
[**davun** (II)] : (Sıvas –Ist.; *Merzifon –Ama.; *Niksar, *Zile köyleri –To.; *Kemaliye –Ezc.)
[**doğdoğan**] : (*İnegöl –Brs.; –Gaz.; –Ada.)
[**doğum -1**] : (Merkepçi, Kışlacık –Ama.)
2. Kömürü çok kuvvetli olan bir ağaç. (–Kn.) **3.** Çitlembik, ağacı, iğde ve diğer ağaçların dallarından yapılan nazarlık. (İrişli *Sarıkamış, *Iğdır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; Karahoca *Haymana –Ank.; *Bor –Nğ.)

dağdaki [→ **dağdagezen -2**]

dağdel Yaban cevizi. (Botsa –Kn.)

dağ döşü 1. Dağ eteği. (Tuzluca *Doğubeyazıt –Ağ.) **2.** [→ **dağ böğrü**]

dağ duruğu [**dağ düğdüsü, dağ kellesi**] Dağın tepesi. (Kesme *Eğridir –Isp.; *Bartın –Zn.)
[**dağ düğdüsü**] : (Kabaklı –Zn.)
[**dağ kellesi**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.; –Ağ.)

dağ düğdüsü [→ **dağ duruğu**]

dağgeçisi Geyik. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dağ göçümü Heyelân, kayşa. (–Isp.; –El.)

dağgülü Gelincik. (*Kemaliye –Ezc.)

dağhorozu Çavuş kuşu. (*Lapseki –Çkl.)

dağı Tarlalarda biten yabanî otları yoketme. (–Ada.)

dağıl Toz kaldırarak esen rüzgâr. (*Karapınar, –Kn.)

dağım [→ **dağdağan -1**]

dağımlaşmak [**damlaşmak**] Paylaşmak, bölüşmek. (Kıyık –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**damlaşmak**] : (Çavuşköy, Üsküp *Babaeski –Krk.)

dağın [→ **dağdağan -1**]

dağırşak Şiş ya da yara içinde elle dokunulduğu zaman duyulan sertlik, katılık. (Peşman *Daday –Ks.)

dağıştamak Yürürken hafif ses çıkarmak, tıpırdamak. (İncirgediği *Karaisalı –Ada.)

dağıtıcı Boşboğaz. (*Çivril –Dz.)

dağ iti Çakal. (Suboğaz –Gaz.; *Bor –Ng.)

dağ kellesi [→ **dağ duruğu**]

dağkılıcı Dağın en yüksek yeri, tepe. (Çiftekavak, Uzunköy –Rz.)

dağkıtı, dağkıyıtı Yaban güvercini. (–Ur.)

dağla Lehimci havyası. (*Afşin –Mr.)

dağlağ 1. Damgalanmış koyun, keçi. (Gülabi –Yz.) **2.** Damga. (Gülabi –Yz.)

dağlağu Ütü. (*Karacabey –Brs.)

dağlama Mayalı hamurdan yağda kızartılarak yapılan içi peynirli çörek. (Kıratlı *Dikili –İz.)

dağlamak (I) Dağa çıkmak, eşkiyalık yapmak. (*Ünye –Or.)

dağlamak (II) Yağı tavaya koyup kızdırmak. (–Kr. köyleri)

dağlanmak Haşlanmak. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dağlar pangı Yankı. (*Lapseki –Çkl.)

dağlenmek Bir düzüye gitmek. (Ömerhanlı *Kaman –Krş.)

dağlı Görgüsüz. (Taşoluk *Göksun –Mr.)

dağlıkundağı Çakmaklı tek tüfek. (Bolayır –Çkl.)

dağlım [**dağlu**] Deriden çarık yapmak için kesilmiş parça. (Navlu *Yeşilova –Brd.; İğneciler *Mudurnu –Bo.)
[**dağlu**] : (Zana –Ama.)

dağlu [→ **dağlım**]

dağlumbaz Gemilerde kaptan köşkü. (Hacıveli, Abana –Ks.)

dağmisgisi Dağsümbülü. (Honaz –Dz.)

dağnahısı Ertesi: *Ben geldim, dağnahısı gün de gendi geldi.* (–Gaz.)

dağnak (I) Yabanıl, uygarlaşmamış. (*Fatsa –Or.)

dağnak (II) Dağınık. (Çayağzı, *Silifke –İç.)

dağnamak [**dağnemek**] **1.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**] **2.** [→ **dansamak -1**] **3.** Gıpta etmek. (*İnebolu –Ks.) **4.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-1**]

5. Bir şeye çok dikkatle ve beğenerek bakmak. (Aşudu *Darende –Ml.)

[**dağnemek**] **:** (Gâvurdağı *Cebeli-bereket –Ada.)

6. Etrafı gözetlemek, tetkik etmek. (Karacavar *Osmaniye –Ada.)

dağnemek [→ **dağnamak -5**]

dağ nerkizi Dağlarda yetişen pembe renkli, güzel kokulu yaprakları ve sapı nergise benzeyen bir çiçek. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dağrama Küçük küçük parçalar. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dağsabunu Bir çeşit ot. (–Nğ.)

dağsal Ormanlık bölge. (Peşman *Daday –Ks.)

dağsalı Dağlık bölge, sıradağ. (–Kü.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Yz.; Zıvarık –Kn.)

dağsalısı Çalılık yer. (–Ada.)

dağsamak Acayip bulmak. (–Gaz.)

dağsevi Taşlık ve çevresinden yüksek arazi. (–Gaz.)

dağşan [→ **doşan, doşañ** (II)]

dağum [→ **dağdağan -1**]

dağ üzümü Pekmezi yapılan siyah bir çeşit üzüm. (Maran –Dz.)

dağ yeli 1. Kuzey rüzgârı, poyraz. (–Ağ.; Mezirme *Hekimhan –Ml.) **2.** Lodos. (–Brs.; –Ks.; –Çr.; Taşkelik *Bafra –Sm.) **3.** Batıdan esen rüzgâr. (Pekreşen *Çıldır –Kr.)

dağza [→ **dayaza**]

dah, dāh (I) [**dāha** (I), **dāhdāh** (I) **-2, dahey**] **1.** At, eşek ve başka hayvanları yürütme, kovalama ünlemi. (*Dinar –Af.; *Eğridir, *Sütçüler, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Çeltek *Yeşilova, Çerçin, Hasanpaşa, –Brd.; *Sarayköy köyleri, *Acıpayam, Honaz, –Dz.; Eymir, Sürez *Bozdoğan, Alanlı –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Edremit çevresi –Ba.; –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; *Merzifon, –Ama.; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç, *Yusufeli –Ar.; Hükâm *Oltu, Cinis *Aşkale –Ezm.; –Md.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Sv.; Çanıllı, *Güdül, *Ayaş, Keşanuz –Ank.; *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; Kışla *Mut, *Anamur, İncekum *Silifke –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Kestep, *Fethiye –Mğ.)

[**dāha** (I)] **:** (İshaklı *Çivril –Dz.)

[**dāhdāh** (I) **-2**] **:** (Çeltek *Yeşilova –Brd.; *Susurluk –Ba.)

[**dahey**] **:** (–Nğ.)

2. Bir kimseyi kovma: *Evine gittim bana dah dedi.* (–Ama.; –Bt.)

dāh (II) Çocuk dilinde gezme. (–Ba.)

dāh (III) Ansızın, düşünmeden yapılan hareket: *Bu adam bana sövdü, ben de bıçağı karnına dāh deyiverdim.* (*Fethiye –Mğ.)

dāha (I) [→ **dah, dāh** (I) **-1**]

daha, dāha (II) [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahacıg [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahacıh [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahacık, dāhacık (I) [**da, dā, daa** (I) **-2, daahaa, dabah** (II), **dabak** (VI), **dācık, daha, dāha** (II), **dahacıg, dahacık, dahan** (I), **dahana, dahanak, dahanaka, dahancik, dēdaha, deeha, deehacık, deha, dehā** (I), **dey, deyda, deydaha, deyh, deyha, deyhala, déyhana, déyya, déyyaha, dīha, diha** (I), **dihicik, dikicik**] İşte, orada, şurada. (*Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri, Örkenez *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni, Kozluca, Çeliş, Çeltikçi,

Çerçin –Brd.; *Sarayköy köyleri, Darıveren *Acıpayam, Bekilli *Çal –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Kozanlı *Ödemiş –İz.; *Susurluk –Ba.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; *Akyazı –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çr.; –Sm.; –Ama. çevresi; *Zile –To.; –Gaz.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; *Gemerek, *Şarkışla, –Sv.; Çayırlı *Haymana, –Ank.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; Çortak *Mut –İç.; *Korkuteli, *Elmalı –Ant.; *Fethiye –Mğ.)

[**da, dā, daa** (I) **-2**] : (*Tefenni –Brd.; Eziler *Güney, Çıluk *Çivril –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; –Or. ve köyleri; –Ağ.; *Milas –Mğ.)

[**daahaa**] : (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

[**dabaḫ** (II)] : (Yavuz *Şavşat –Ar.)

[**dabak** (VI)]: (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.)

[**dācık**] : (Akviran *Salihli –Mn.; *Sivrihisar –Es.)

[**daha, dāha** (II)] : (–Uş. ve çevresi; Karamanlı, Yayla *Tefenni, Çeltek *Yeşilova –Brd.; İshaklı *Çivril, Alçı *Çameli, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Edremit –Ba.; Tokat, Bozan, –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kargı –Çr.; Sarı *Merzifon ve çevresi –Ama.; *Zile –To.; *Gölköy –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Gm.; *Şavşat –Ar.; *Erciş –Vn.; Aşudu *Darende –Ml.; *Gürün –Sv.; Türkmenaraplısı –Yz.; Çanıllı *Ayaş, –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Bor –Nğ.; Bozdoğan *Milas –Mğ.)

[**dahacıg**] : (–Brd.)

[**dahacık**] : (*Kangal ve köyleri –Sv.)

[**dahan** (I)] : (Bucak *Eğridir –Isp.)

[**dahana**] : (–Ks.; Sarı *Merzifon –Ama.; Namrun *Tarsus –İç.)

[**dahanak**] : (Çortak *Mut –İç.)

[**dahanaka**] : (Aslanköy –İç.)

[**dahancik**] : (Türkmenaraplısı –Yz.)

[**dēdaha**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**decha**] : (*Ermenek –Kn.)

[**dechacık**] : (*Ermenek –Kn.)

[**deha, dēha** (I)] : (*Dinar köyleri –Af.; Sücüllü *Yalvaç –Isp.; –Brd.; Kazanlı *Ödemiş –İz.; –Mn. ve çevresi; *Susurluk, *Savaştepe ve köyleri, –Ba.; Armutlu *Mustafa Kemal Paşa, –Brs.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; Tavşancıl *Gebze, *Kandıra –Kc.; Yakademirciler –Zn.; *Cide –Ks.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; –Tr.; Bağlıca *Ardanuç, Uşhum *Yusufeli –Ar.; Hükâm *Oltu, Cinis *Aşkale –Ezm.; *Erciş –Vn.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya ve köyleri, Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Kangal ve köyleri, *Gürün –Sv.; *Mucur –Krş.; *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Sarıvadi *Ermenek –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**dey** (I)] : (*Devrek –Zn.; *Zile –To.; –Or.; *Tirebolu –Gr.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**deyda**] : (–Çkr.; –Ank. ve çevresi)

[**deydaha**] : (–Çkr.; *Merzifon çevresi –Ama.)

[**deyh**] : (*Düzce –Bo.)

[**deyha**] : (*Dinar köyleri –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Alaşehir köyleri –Mn.; Bozan –Es.; *Edremit çevresi –Ba.; *Düzce –Bo.; –Ks.;

*Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Mesudiye –Gr.; Uluşiran *Şiran, –Gm.; Uşhum *Yusufeli, Yavuz, Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr. ve köyleri; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Antakya –Hat.; *Gemerek, *Gürün, Savrun *Divriği –Sv.; –Yz.; Çalış *Haymana –Ank.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Dere *Mut –İç.)

[deyhala] : (Hacıahmet *Düzce –Bo.)

[déyhana] : (Karabüzey *Araç –Ks.; *Arapkir –Ml.)

[déyya] : (*Zile –To.)

[déyyaha] : (*Zile –To.)

[dīha] : (–Kü.)

[diha (I)] : (Örkenez *Yalvaç –Isp.; *Tefenni –Brd.; Kazanlı *Ödemiş –İz.; Yeniköy –Ba.; Büyükyenice –Bil.; Hacıahmet, Develi, Bakraz *Düzce –Bo.; –Çr.; –Gm. ve köyleri; Uşhum *Yusufeli –Ar.; –Gaz.; –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[dihicik] : (Bekilli *Çal –Dz.)

[dikicik] : (–Mr.)

dahacık (II) Biraz daha, azıcık. (*Göle, *Ardahan, *Posof –Kr.)

dahal Tez canlı, evecen. (Kocabergos *Erdek, *Bandırma –Ba.)

dahan (I) [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahan (II) [→ **dağdağan -1**]

dahana [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahanah (I) Kadınların ziynet eşyası (altın). (*Gürün –Sv.)

daḫanah (II) [→ **dakanak -1**]

dahanak [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahanaka [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahancik [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dahar (I) Keçi. (*Çerkeş –Çkr.)

dahar (II) [→ **dağar** (I) **-10**]

daharcık [→ **dağar** (III) **-1**]

dahat Lahana. (–Ank.)

dahbir etmek Çekinmeden, korkmadan, ürkmeden hareket etmek, ilerlemek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dāhdāh (I) **1.** Çocuk dilinde at, eşek gibi binek hayvanları. (–Ba.; *Kilis –Gaz.) **2.** [→ **dah, dāh** (I) **-1**]

dāhdāh (II) **1.** Binme: *Haydi yavrum dāhdāh edelim.* (Navlu *Yeşilova –Brd.) **2.** Çocuk dilinde gezme. (–Ba.)

dahdah delisi, dāhdāh delisi 1. Şaşkın, sersem. (*Bor –Nğ.) **2.** Başkalarına alay konusu olan, şımarık, deli gibi çok kızan kimse. (–Yz. çevresi; *Ürgüp –Nş.)

dahdetmek [dahtetmek] Gitmek, yapmak. (Bağyaka –Mğ.)

[dahtetmek] : (Alkı –Mğ.)

dahdilen [→ **deleğeç**]

dahdili Dün. (–Yz.)

dah dimek Talihi iyi olmak: *Onun da talihi dah didi.* (*Bor –Nğ.)

dahdiri (I) Hoppa, oynak kadın, kız. (Çepni *Gemerek –Sv.)

dahdiri (II) [**daddiri** (I), **dadtiri, dahtiri -1, daktiri, dattiri** (I) **-1**] Kadın donu, şalvar. (*Sungurlu –Çr.; –Yz. köyleri; Kılıçlar, *Delice, Tahtayazı, *Çubuk –Ank.)

[daddiri (I)] : (*Nallıhan, *Ayaş –Ank.)

[dadtiri] : (*Ayaş –Ank.)

[dahtiri -1] : (*Yerköy –Yz.; Bacıköy *Polatlı –Ank.)

[daktiri] : (–Ank.)

[dattiri (I) **-1]** : (*Ayaş, *Kalecik, –Ank.; *Kaman –Krş.)

dāhdöslemek [dāhtöslemek -1, 2] 1. Elma, ayva, kabak gibi yiyecekleri

vurarak ezmek. (*Maçka ve köyleri –Tr.)
[**dāhtöslemek -1**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)
2. Bir kimseyi dayakla bitkin duruma sokmak. (*Maçka –Tr.)
[**dāhtöslemek -2**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)

dah düşmek 1. [→ **deh düşmek**] **2.** Dikkatle takip etmek. (*Gürün –Sv.)

dah etmek (I) Sürmek: *Ahmet bugün tarlayı dah etti.* (–Ama. ve köyleri)

dah etmek (II) [**dah itmek, dahlamak** (II), **dehlemek** (III)] Dürtmek, saplamak. (–Ks. ve çevresi)
[**dah itmek**] : (*Bor –Nğ.)
[**dahlamak** (II)] : (Utav, Uşhum *Yusufeli –Ar.)
[**dehlemek** (III)] : (*Milas –Mğ.)

dah etmek (III) Savmak, kovmak: *Dah ettim evden onu.* (Gökdere *Akdağmadeni, Sarıhamzalı *Sorgun, –Yz.)

dahey [→ **dah, dāh** (I) **-1**]
dahga [→ **dagga**]
dahı (I) [→ **dakı -2**]
dahı (II) [→ **da, dā, daa** (I) **-3**]
dahım (I) Tarla sınırı. (*Tarsus –İç.)
dahım (II) Takım. (–Gaz.)
daḫıntı [→ **dakı -1**]
dahil Vezne. (–Sv.)
dah itmek [→ **dah etmek** (II)]

dahlamak (I) [**dakalamak, dakanmamak -1, dakılamak, daklaşmak -1, dehlemeg** (I), **deylemek** (II)] Hayvanı sürmek, yürütmek, dehlemek, kovalamak. (*Dinar –Af.; *Alaşehir –Mn.; *Edremit köyleri –Ba.; *Çarşamba –Sm.; –Gaz.)
[**dakalamak**] : (Akdoğan *Geyve –Kc.)
[**dakanmamak -1**] : (*Bodrum –Mğ.)
[**dakılamak**] : (Kulağuzlar *Göynük –Ba.)
[**daklaşmak -1**] : (Yayla *Tefenni –Brd.; Ekse *Çal –Dz.; Tokat, Bozan, Bardakçık *Seyitgazi –Es.)
[**dehlemeg** (I)] : (–Brd.)
[**deylemek** (II)] : (–Mğ.)

dahlamak (II) [→ **dah etmek** (II)]
dahlamak (II) [→ **dah etmek** (II)]
dahlemek [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]
dahletmek İnat etmek. (Taşoluk *Göksun –Mr.)
dahlı (I) İncir. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
dahlı (II) Tatlı, lezzetli: *Yemek dahlı imiş.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
daḫlıaş Aşure. (–Brd.)
dahma [→ **dakma** (I)]
dahmamah [→ **dakmamak**]
daḫnaşmaḫ [→ **daklaşmak -3**]
dahne [**dancak**] Başa bağlanan yemeni. (–Kü.)
[**dancak**] : (Ayvalı *Tavşanlı –Kü.)

dahra [**dahre, darha, dehle, dehre** (I) **-1, 2; derhe**] **1.** Bir çeşit budama bıçağı, tahra. (–Af.; *Senirkent –Isp.; *Çal –Dz.; –Kü.; Halilbağı, Okçu *Sivrihisar –Es.; –Çkr. ve köyleri; B. Hırka *Alaca, *Sungurlu, Eskice –Çr.; –Sn.; *Merzifon –Ama.; *Maçka –Tr.; Süle –Gm.; B. Kızılhisar –Gaz.; Hartlap, –Mr.; *Antakya –Hat.; Hasanoğlan –Ank.; *Bor, Şahinefe *Ürgüp, Nar, –Nğ.; Kayalı *Beyşehir –Kn.)
[**dehre** (I) **-1**] : (–Ama.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Kelkit, –Gm.; Peterek, Uşhum *Yusufeli –Ar.; Cinis *Aşkale, Tavusker *Oltu –Ezm.; *Refahiye çevresi, *Kemah, –Ezc.; Pulur *Erciş –Vn.; –Bt.; *Ağın,

Kesirik –El.; Ağın *Arapkir –Ml.; Savrun, Eşke *Divriği –Sv.)
[derhe] : (Gündüzbey –Ml.)
2. Yüzü enli büyük bıçak. (–Mn. ve çevresi; *Antakya –Hat.) **3.** Bir çeşit balta, et satırı, nacak. (*Maçka ve köyleri –Tr.; *Erbaa –To.; *Elbistan –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; –Ank.; *Develi –Ky.)
[dahre] : (*Darende –Ml.)
[darha] : (*Afşin, *Elbistan –Mr.; –Ank.)
[dehle] : (*Beypazarı –Ank.)
[dehre (I) -2] : (*Iğdır –Kr.; Kurnuş *Pasinler –Ezm.; *Kemah –Ezc.; Pulur *Erciş –Vn.; *Kangal ve köyleri, *Şarkışla ve çevresi, Vazıldan *Divriği –Sv.)

dahre [→ **dahra -3**]

dahret Temizlik, taharet. (*Bor –Nğ.)

dahret almak [dahretlenmek] Taharet almak, temizlenmek. (*Bor –Nğ.)
[dahretlenmek] : (*Bor –Nğ.)

dahretlenmek [→ **dahret almak**]

daḫsiye Fiyat: *Arpanın dahsiyesi bu yıl yirmi altı kuruştur.* (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış –Kr.)

dahtetmek [→ **dahdetmek**]

dahtiri 1. [→ **dahdiri** (II)] **2.** Elbise. (Aydıncık –Ank.) **3.** Kısa, düttürü (elbise için). (Limasol –Kıbrıs)

dahtöslemek 1. [→ **dahdöslemek -1**] **2.** [→ **dahdöslemek -2**]

dai Çok dindar olan Alevî. (–Ba.)

dak [→ **dank** (II)]

dakaç Ağaç destek, dayak. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dakalamak [→ **dahlamak** (I)]

dakanak [daḫanah (II), dakınak -1, 2; dakıntı -1, 2; daknak, daknaşık -1, 2] 1. Veresiye verilen maldan kalan alacak, takanak. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; Tepeköy, *Torbalı –İz.; Bozan, Tokat, İkipınar *Mihalıççık, *Sivrihisar, –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Yz.; Çayırlı *Haymana –Ank.; Fakıekinciliği *Pınarbaşı, –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.)
[daḫanah (II)] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[dakınak -1] : (Bozan –Es.)
[dakıntı -1] : (*Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.)
[daknak] : (*Mut –İç. ve köyleri)
[daknaşık -1] : (*Bor –Nğ.)
2. İlgi, ilişki: *Bozan'da artık dakanağım kalmadı.* (*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; Bozan, Tokat, İkipınar *Mihalıççık, *Sivrihisar –Es.; –Çr.; Zana –Ama. çevresi; –Sv.)
[dakınak -2] : (Bozan –Es.)
[dakıntı -2] : (*Bor –Nğ.)
[daknaşık -2] : (*Bor –Nğ.)

dakanmak Develeri arka arkaya bağlamak, katarlamak. (*Fethiye köyleri, *Bodrum –Mğ.)

dakannamak 1. [→ **dahlamak** (I)] **2.** Takip etmek. (*Bodrum –Mğ.)

dakat Kapı. (*Cebelibereket –Ada.)

dakdaka [→ **deleğeç**]

dakdelen [→ **deleğeç**]

dakduka Yabanî hayvanları korkutmak için yapılan ve su kuvvetiyle dönerken ses çıkaran çark. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

daket Güc, derman. (–Rz.)

dakga [→ **dagga**]

dakgeç 1. Bir halkaya takılan demir dil. (*Alaşehir –Mn.) **2.** Takılacak

yer, çengel: *Etleri dakgeçlere sıralamışlar.* (*Alaşehir –Mn.) **3.** Çengelliiğne. (*Alaşehir –Mn.)

dakgı [→ **dakı -1**]

dakguz Dokuz. (*Iğdır –Kr.)

dakı [**dahı** (I), **daḫıntı, dakgı, dakkı, daku**] **1.** Nişan ve düğünde geline takılan ziynet. (–Brd.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Sivrihisar, Bozan, Tokat –Es.; *Akyazı –Kc.; Çayırdere *Silivri –Ist.; Çayırlı *Haymana, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**dakgı**] **:** (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**dakkı**] **:** (–Isp.)

[**daḫıntı**] **:** (Taşoluk *Göksun –Mr.)

2. Düğünde gelen hediye. (Korna –Ist.; –Ba.; Tavşancıl *Gebze –Kc.; *İskilip –Çr.; *Safranbolu –Zn.; *Niksar –To.)

[**dahı** (I)] **:** (*Susurluk –Ba.)

[**daku**] **:** (Göbü, Gölevi, Nalcılar –Or.)

3. Söz kesme: *Ayşe'ye bir dakı takalım da kimse göz koymasın.* (Çalış *Haymana –Ank.) **4.** Nişan. (Yenipazar *Gölpazarı –Bil.) **5.** Gelin evlenmeden bir gün evvel kız evinde yapılan kına töreni ve bu törende gösterilen hediyeler. (–Ba.) **6.** Koyunlara takılan çıngırağın büyüğü. (Çayırlı *Haymana –Ank.)

dakı dakıvermek Çekinmeden vurmak. (Karahisar *Tavas –Dz.)

dakılamak [→ **dahlamak** (I)]

dakılanmak Koşmak, saldırmak: *Köpek çocuğun arkasından dakılandı.* (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

dakılmak 1. Şaka yapmak, biriyle alay ederek eğlenmek. (*Tefenni –Brd.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Çr.; –Yz.; *Bor –Nğ.; İncirgediği *Karaisalı –Ada.) **2.** Arkasından gitmek, peşine düşmek. (*Bor –Nğ.)

dakım (I) Sigara ağızlığı. (–Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Karahisar *Tavas –Dz.; Yazırlı *Nazilli –Ay.; Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.; *Silifke, *Mut köyleri –İç.)

dakım (II) [**dakım dayra** (II)] **1.** Marangoz aletleri. (–Nğ.)

[**dakım dayra** (II)] **:** (*Bor –Nğ.)

2. Tezgâh. (*Sivrihisar –Es.)

dakım (III) [**dakım dayra** (I)] Erkeğin cinsiyet organı. (*Bor –Nğ.)

[**dakım dayra** (I)] **:** (*Bor –Nğ.)

dakım daklavat Takım taklavat. (–Nğ.)

dakım dayra (I) [→ **dakım** (III)]

dakım dayra (II) [→ **dakım** (II) **-1**]

dakınak 1. [→ **dakanak -1**] **2.** [→ **dakanak -2**]

dakınco Pipo. (Yörük *Alanya –Ant.)

dakınmak Altın, inci gibi ziynet eşyasını takmak. (–Nğ.)

dakıntı 1. [→ **dakanak -1**] **2.** [→ **dakanak -2**] **3.** Ek, ilâve. (*Bor –Nğ.)

dakırdalak Isırgan otu. (*Ödemiş –İz.)

dakışmak Kovalamak. (Ağlı *Küre –Ks.)

dakıştırmak 1. Suçlandırmak, sanık gibi göstermek. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.) **2.** Dövmek, vurmak. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.) **3.** Kovalamak. (Yenice –Mğ.)

dakıya tutmak Düğünde gelen hediyeleri gelin veya damadın yanında göstermek. (Yeniköy –Ba.; *Lüleburgaz –Krk.)

dakkadak Hemen. (*Turgutlu –Mn.)

dakka otu İğne gibi sivri uçlu, tüylü, sıcakta bükülebilen bir çeşit ot.

(Uluşiran *Şiran –Gm.)

dakkı [→ **dakı -1**]

dakkıç Çıkık alın. (–Ezm.)

daklamak Dank etmek, dank demek. (–Kü.)

daklaşak Sırnaşık. (Gaipler *Kandıra –Kc.)

daklaşmak [**dahnaşmah, daknaşmak, dalgaşmak, duralaşmak -1**] **1.** [→ **dahlamak** (I)] **2.** Bozuşmak, zıt gitmek. (Zana –Ama.; Saray –Çkr.)

[**dalgaşmak**] **:** (Deveviran, Alemdar –Bo.)

3. Sataşmak. (*Emirdağ, *Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Çal –Dz.; –Kü.; Dömez *Söğüt –Bil.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; *Kandıra, *Akyazı çevresi –Kc.; Saray –Çkr.; –Çr.; *Taşova, –Ama.; Hacavera *Maçka –Tr.; –Sv.; *Nallıhan, Çanıllı *Ayaş, Çayırlı *Haymana –Ank.; –Nş.; *Bor, –Nğ.; –Kn.; *Mut –İç.)

[**dahnaşmah**] **:** (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**daknaşmak**] **:** (–Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[**duralaşmak -1**] **:** (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Afşin –Mr.; Kuzuculu *Dörtyol –Hat.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Kozan –Ada.)

daklı 1. Tatlı. (*Tefenni –Brd.) **2.** İncir. (Güney *Yeşilova –Brd.)

dakma (I) [**dahma**] Yelek. (İlâma *Eğridir, İlegöp *Uluborlu, Yassıviran *Senirkent –Isp.)

[**dahma**] **:** (Ulubey *Senirkent –Isp.)

dakma (II) Samanlık çatısına destek olarak konulan eğri direk. (Mardar *Bafra –Sm.)

dakma (III) **1.** Yedek. (Muradiye –Rz.) **2.** Ek: *Bu evin dakması iyi olmuş.* (Muradiye –Rz.)

dakma (IV) Define. (–Gaz.)

dakma (V) Tartılmak için teraziye konulan ete kasapların gizlice kattıkları fena et parçası. (*Bor –Nğ.)

dakma (VI) Takma: *Dakma saç.* (*Bor –Nğ.)

dakmak (I) **1.** Asmak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Zana –Ama.) **2.** Bağlamak. (Yayla *Tefenni –Brd.; *Ceyhan –Ada.)

dakmak (II) **1.** İki kişinin arasını bozmak, kavga ettirmek. (Bozan, Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.) **2.** Alay etmek: *Ana bak bu Aliye beni dakıyor.* (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dakmamak [**dahmamak**] Önem vermemek, saymamak, aldırmamak. (*Dinar, İshaklı *Bolvadin –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Bozan, Tokat –Es.; *Çarşamba –Sm.; –Ama. çevresi; Cinis *Aşkale –Ezm.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; Gavurdağı *Cebelibereket –Ada.; *Bor, –Nğ.; Kavaközü *Mut –İç.)

[**dahmamak**] **:** (*Zile köyleri –To.)

daknak [→ **dakanak -1**]

daknaşık 1. [→ **dakanak -1**] **2.** [→ **dakanak -2**]

daknaşmak [→ **daklaşmak -3**]

dakne Şehlâ gözlü. (–Nğ.)

dakoz Takoz. (–Tr.)

daktiri [→ **dahdiri** (II)]

daku [→ **dakı -2**]

dal (I) [**dalh**] Omuz, omuzbaşı. (*Emirdağ –Af.; Kepen, Dümrek *Sivrihisar, Bozan, Tokat –Es.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama; Dodurga *Ar-

tova –To.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; *Bayburt –Gm.; *Şavşat köyleri –Ar.; Koyundere *Ahıska –Kr.; *Tercan, –Ezc.; *Erciş –Vn.; –Gaz.; –Ank. ilçe ve köyleri; *Çiçekdağı, Köşker –Krş.; *Erkilet, Avşar aşireti, Pazarören, Halevik *Pınarbaşı, Hamurcu, *İncesu, *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.; *Kozan, İncirlik –Ada.)

[dalh] : (–Gaz.)

2. Kol. (*Mudanya –Brs.; –Çr.; Veliköyü –Sm.; –Ezm.; –Sv.; *Bozkır –Kn.) **3.** Arka, sırt. (–Isp.; *Sarayköy –Dz.; –İz.; *Bayramiç –Çkl.; –Brs.; –Es.; –Çr.; –Sm.; –Ama. ve çevresi; Dodurga *Artova, *Zile –To.; *Bayburt –Gm.; *Hopa –Ar.; Koyundere *Ahıska, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; –Ezm.; *Kemaliye, *Kemah –Ezc.; Yoncalı *Doğubeyazıt –Ağ.; *Erciş –Vn.; *Varto –Mş.; –Dy.; Kögenk –El.; Ören, Akçadağ –Ml.; –Ank.; Karahisar *İncesu –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Çakallı –Ada.; *Mut, İncekum *Silifke –İç.; Azerbeycan) **4.** Boyun, ense. (Sücüllü, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

dal (II) Zayıf, ince (hayvan için): *Kars'lıların o dal ineği var ya, ölmüş.* (Cinis *Aşkale –Ezm.)

dal (III) Boynuz. (Gaipler *Kandıra –Kc.; Burunkaya, Aliköy *Çaycuma, –Zn.)

dal (IV) Çıplak. (–Kü.; –Mn. çevresi; *Varto –Mş.; –Kn.)

dal (V) Tam: *Dal öğleyin geldi.* (İğdir *Çivril –Dz.; –Kü.; –Nğ.)

dal (VI) İp üzerine dizilmiş fıstık, bademdem ya da cevizli pestil. (–Gaz.)

dal (VII) [→ **dalga** (I)]

dal (VIII) Lahana ya da yaprağı. (*Koyulhisar –Sv.; –Ada.)

dal (IX) Tek, eş: *Öküzlerin bir dalı öldü.* (Adatepe *Devrek –Zn.; Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.)

dal (X) Arka, peş: *Daldan gel.* (*Çıldır, *Iğdır –Kr.)

dal (XI) **1.** Ağaç: *Bağımızda beş dal erik var.* (–Ank.) **2.** Palamut ağacı. (Kıratlı *Dikili –İz.) **3.** Damlara konulan mertek, kalınca direk. (Dikici *Dinar –Af.; Eber *Keçiborlu –Isp.; Çıtak *Çivril –Dz.; Yayla *Tefenni –Brd.)

dal (XII) Tohumluk olarak ayrılan mısırların birbirlerine bağlanmasıyle yapılan iki metrelik örgü. (*Maçka köyleri –Tr.)

dal (XIII) Yemeniye benzeyen bir giyim eşyası. (–Ank.)

dalab 1. [→ **dalap -2**] **2.** [→ **dalap -1**]

dalaba gelmek [→**dalab olmak** (I)]

dalaban Güzel. (Adiller *Ermenek –Kn.)

dalab etmek (I) [**dalabımak** (II) **-1, dalap etmek** (I)] **1.** İstemek. (*Yalvaç –Isp.; Yusufça *Gölhisar –Brd.; Tepeköy *Torbalı –İz.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Sarı *Merzifon –Ama.; *Ünye –Or.; Eskihisar *Elmalı –Ant.; *Fethiye ve köyleri, Şeref, Kavaklıdere –Mğ.)

[dalabımak (II) **-1] :** (–Nğ.)

[dalap etmek (I)] **:** (*Acıpayam –Dz.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

2. [→ **dalab olmak** (I)]

dalab etmek (II) [**dalap etmek** (II)] Teşebbüs etmek, azim ve gayretle çalışmak. (Sarı *Merzifon, –Ama.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)

[**dalap etmek** (II)] : (Yayla *Tefenni –Brd.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dalabımak (I) [**dalabumak**] **1.** Ateşli hastalıklarda sayıklamak, çırpınmak. (*Bor, –Nğ.)

[**dalabumak**] : (–Mğ.)

2. Çarpmak: *Yüreğim dalabıyor.* (Alayunt –Kü.)

dalabımak (II) **1.** [→ **dalab etmek** (I) **-1**] **2.** [→ **dalab olmak -1**]

dalabımak (III) [**dalbımak, dalbınmak** (I), **dallanmak** (IV), **delebimek**] Bir yere tutunarak sallanmak, iki tarafı sabit ağaç veya tahtanın ortası sallanmak, esnemek, asılmak. (Saraycık, *Gediz –Kü.)

[**dalbımak**] : (Bozan, Tokat –Es.)

[**dalbınmak** (I)] : (Bozan, Tokat –Es.)

[**dallanmak** (IV)] : (Bağyaka, *Korkuteli, *Elmalı –Ant.)

[**delebimek**] : (Honaz ve köyleri –Dz.)

dalab olmak (I) [**dalaba gelmek, dalab etmek** (I) **-2, dalabımak** (II) **-2, dalap olmak -1, dalaplamak, dalapsamak, dalıp olmak**] Dişi hayvan çiftleşmek istemek, erkek istemek. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Eğridir köyleri, Yakaköy *Gelendost, Atabey, Tahtacı –Isp.; Yayla *Tefenni, Anbarcık *Gölhisar –Brd.; Bulkaz *Çivril, Beylerli, –Dz.; Karatepe, Sarıkavak –Es.; –Sm.; Çayır *Zile –To.; –Or. ve çevresi; Nefsiköseli *Görele –Gr.; Havsu *Kelkit –Gm.; Tünges *Yusufeli –Ar.; Sosunka *Çayırlı –Ezc.; *Varto –Mş.; *Nazimiye –Tn.; *Ağın –El.; –Ml.; –Gaz.; Taşoluk *Göksun –Mr.; Çepni *Gemerek, Soğukpınar *Kangal, Tekerahma, Karadoruk *Gürün, Tutmaç, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; *Ermenek, *Karaman –Kn.; Navdalı *Mut –İç.; Erenyaka *Akseki –Ant.; *Fethiye köyleri, *Yatağan köyleri –Mğ.)

[**dalaba gelmek**]: (Cumalıkızık –Brs.; –Çr.; Mağura *Maçka, –Tr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr.; *Hozat –Tn.; –Ank.)

[**dalab etmek** (I) **-2**] : (*Şebinkarahisar –Gr.)

[**dalabımak** (II) **-2**] : (Çiftlik *Dinar –Af.; Yassıviran, *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Terme –Sm.; –Gaz.; *Bor –Nğ.; Kışla *Elmalı –Ant.)

[**dalap olmak -1**] : (İlyas *Keçiborlu –Isp.; –Kü.; *Düzce –Bo.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Gaz.; Çepni *Gemerek, Kozçukur *Suşehri, Telin *Gürün –Sv.; –Nğ.; *Kadirli –Ada.; –İç. ve köyleri; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**dalaplamak**] : (–İz.)

[**dalapsamak**] : (–Ks.; Bayat *İskilip –Çr.; Kazmasökü –Sn.; Kolay *Bafra –Sm.; Ağaeli *Kalecik –Ank.)

[**dalıp olmak**] : (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

dalab olmak (II) **1.** Birdenbire girmek: *Mehmet evin içine dalab oldu.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.) **2.** Birdenbire birisine çatmak: *Ali Hasana dalab oldu.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

dalabumak [→ **dalabımak** (I) **-1**]

dalabur (I) **1.** Çok alevli, çabuk geçen ateş. (*Kurşunlu –Çkr.; –Çr.) **2.** Düğünlerde gece köy meydanında yakılan ateş. (Zana –Ama.)

dalabur (II) Kına gecesi. (Dadanı, –Bo.)

dalabur etmek Sobayı çalı çırpı ile tutuşturmak. (–Çkr.)

dalacan Hırçın, canı tez, titiz. (Çerçin –Brd.; Yayla, Karaburun –İz.; –Çr.; Tavşancı *Gebze –Kc.)

dal açıkta kalmak Tamamen meydanda kalmak, görünmeyen hiç bir yeri bulunmamak. (Cumalıkızık –Brs.)

dala dala İçli içli (ağlamayı anlatır.) (*Gerede –Bo.)

daladiken [→ **dalagan**]

daladingil Yalnız, tek başına. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

daladingir Bomboş, tamtakır. (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

dalaf [→ **dalap -1**]

dalagan [**daladiken, dalagan otu, dalağan** (I) **-1, dalan** (II), **dalanca, dalandiken, dalayan dikeni, dalgan, dalıgan, dalığan, dalkan, dızlağan**] Isırgan otu. (Güney *Buldan –Dz.; Karahayıt, Amasya *Bozdoğan –Ay.; *Kuşadası, *Seferihisar, *Urla, *Torbalı –İz.; Keper –Çkl.; *Zile –To.;Şeref, Kavaklı *Yatağan –Mğ.; –Ant.)

[**daladiken**] : (–İz.)

[**dalagan otu**] : (Hacıfakı –Dz.)

[**dalağan** (I) **-1**] : (Kösten, Honaz, Karahisar *Tavas –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.; *Milas –Mğ.)

[**dalan** (II)] : (–Brd.; *Bodrum –Mğ.)

[**dalanca**] : (Küçükbahçe –İz.; Söğüt *Köyceğiz –Mğ.)

[**dalandiken**] : (*Marmaris –Mğ.)

[**dalayan dikeni**] : (Gönen –Isp.)

[**dalgan**] : (Eymir, Sürez *Bozdoğan, Alanlı, *Nazilli –Ay.; Türkşanlı *Kuşadası –İz.; *Milas –Mğ.)

[**dalıgan**] : (*Sarayköy köyleri –Dz.; Mesken *Yatağan –Mğ.)

[**dalığan**] : (Kızılhisar *Acıpayam, Honaz –Dz.; *Germencik –Ay.)

[**dalkan**] : (–Ay.)

[**dızlağan**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.; Tavlusun, Kambur–Ky.;–Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

dalagan kuşu [**dalgan kuşu**] Saka kuşu. (*Kuşadası –İz.)

[**dalgan kuşu**] : (*Kuşadası –İz.)

dalagan otu [→ **dalagan**]

dalağan (I) **1.** [→ **dalagan**] **2.** Devedikeni. (*Kandıra –Kc.)

dalağan (II) İnsana saldıran, ısıran köpek. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Zana –Ama.; Zevker *Refahiye –Ezc.; *Koyulhisar –Sv.; *Anamur –İç.)

dalağan (III) Ördeğin daha iri bir cinsi, su kuşu. (–Ky.)

dalağan (IV) İnce, zayıf. (–Gaz.)

dalağı dışarı [**dalağı dışında -1, 2**] **1.** Temiz yürekli. (*Bor –Nğ.)

[**dalağı dışında -1**] : (*Bor –Nğ.)

2. Cömert. (*Bor –Nğ.)

[**dalağı dışında -2**] : (*Bor –Nğ.)

dalağı dışında 1. [→ **dalağı dışarı -1**]

2. [→ **dalağı dışarı -2**]

dalağı eğrilmek Mahcup olmak: *Ona yardım edemediğimden dalağım eğridir.* (Karaçulha *Fethiye –Mğ.)

dalağı kabarmak Heyecanlanmak, öfkelenmek. (Kozluca *Keçiborlu –Isp.)

dalah, dalaḫ (I) [→ **dalak** (I)]

dalah, dalaḫ (II) Dalak. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; Palha *Divriği –Sv.)

dalaḫ (III) Kağnıda mazının tekere girdiği kısım. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dalaḫlı Hastalıklı. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dalak (I) [**dalah, dalaḫ** (I)] **1.** Bozulmamış bal peteği, kovanın yanlarındaki küçük beyaz bal peteği. (*Eğridir köyleri, Yassıyiran *Senirkent –Isp.; Çamköy *Gölpınar, Başpınar, Yayla *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri, İğdir *Çivril –Dz.; Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Savaştepe, Yeniköy –Ba.; Eğrigöz *Emet –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri, Tekke *Taşova –Ama.; *Zile, *Reşadiye –To.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr.; Uşhum, Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Bt.; Aşudu *Darende –Ml.; Hacılyas *Koyulhisar, Çepni *Gemerek, –Sv.; Çayırlı *Haymana –Ank.; *Bor, *Ulukışla –Nğ.; Kırkpınar yaylası –Ant.; *Fethiye köyleri, *Milas –Mğ.; –Ed.; Ceylânköy –Krk.; *Saray –Tk.)

[**dalah, dalaḫ** (I)] **:** (Zana –Ama.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Arapkir –Ml; Palha *Divriği –Sv.; *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

2. Doğranmamış peynir parçası, tekerlek biçimindeki kaşar peyniri. (*Eğridir köyleri –Isp.; İkipınar *Mihalıççık –Es.; –Gr.; –Mr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.; *Bor –Nğ.)

dalak (II) Aşığın çukur olmayan tarafı. (–Kn.)

dalak (III) **1.** Göğüs. (*Bergama –İz.; –Mr.) **2.** Göbek. (–Ed.)

dalak (IV) **1.** Fazla su içmekten ileri gelen bir hastalık, karın şişliği. (*Şavşat –Ar.; Ortaköy *Şarkışla –Sv.) **2.** Difteri hastalığı. (*Pınarhisar –Krk.) **3.** Pıhtılaşmış olan: *Kan dalak dalak olmuş.* (*Eğridir köyleri –Isp.) **4.** Şarbon hastalığı. (Karahayıt –Ay.; Akçakavak –Bo.; –Ar.; Fadılca –Mğ.)

dalak (V) Kese kâğıdı. (Dombaylı *Salihli –Mn.)

dalak (VI) **1.** Boyun atkısı. (Danışman *Fatsa –Or.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.** Çobanların ve avcıların kışın üşümemek için ayaklarına sardıkları deri. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dalak dalak Dalga dalga (boya, badana için). (*Düzce –Bo.)

dalak dalak olmak Deri kırmızı lekeler halinde kabarmak. (Düzköy *Keşap –Gr.)

dalak heğbesi Ufak heybe. (Höbek –Ky.)

dalak kesmek Fazla büyümüş dalağı, Şamanlıktan kalma bir usulle tedavi etmek. (*Kandıra –Kc.; *Bor –Nğ.)

dalak kestirmek Sıtmadan büyümüş dalağı Şamanlıktan kalma bir usulle tedavi ettirmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dalaklamak 1. Şişirmek. (*Zile –To.; –Tr.) **2.** İnsan veya hayvanı döverek bayıltmak. (–Or. ve çevresi; *Maçka köyleri –Tr.)

dalaklanmak 1. Karnı vurulan hayvan ya da insan kendinden geçmek, bayılmak. (*Maçka köyleri –Tr.) **2.** Fazla koşmaktan dalağı şişmek, sancılanmak. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Zara, –Sv.)

dalaklı Uzun yola gelemeyen (kimse). (*Edremit çevresi –Ba.)

dalaksız Nikâhsız. (Taşoluk *Göksun –Mr.)

dalamah [**dalamak** (II)] **1.** Azarlamak, çatmak. (Kızılçakçak *Arpaçay, İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.; *Divriği –Sv.)

[**dalamak** (II)]: (*Eğridir köyleri –Isp.; *Kargı –Çr.) **2.** Dalamak, insanın tenini kabartmak. (Kızılçakçak *Arpaçay, İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dalamak (I) **1.** Acısı yüreğine işlemek, dağlamak (mecazen). (–Gaz.) **2.** Alev dağlamak. (*Kargı –Çr.)

dalamak (II) [→ **dalamah -1**]

dalamak (III) **1.** Bir şeyin üzerine atılarak yaralamak, yırtmak. (*Kavak –Sm.) **2.** El ile dalı sıyırarak meyvelerini almak. (*Kavak –Sm.) **3.** Yağma etmek. (*Kavak –Sm.)

dalamak (IV) **1.** Her tarafını kaplamak, sarmak: *Hastalık zavallının bütün vücudunu daladı.* (*Nizip –Gaz.) **2.** Bir şey üzerine üşüşmek, musallat olmak (haşarat için). (–Gaz.)

dalaman Uzun: *Şu horozun bacakları çok dalaman.* (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dalambar olmak Almak, yemek, koparmak için insan ya da hayvan bir şeye hırsla saldırmak. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

dalamuk Boyu bosu düzgün. (–Sv.)

dalan, dalañ (I) **1.** Şekil, biçim. (İğdir *Çivril, *Acıpayam –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Bozan, *Sivrihisar –Es.; –Çr.; –Ama. çevresi; *Zile –To.; *Antakya –Hat.; –Nğ.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.) **2.** İnce, narin, zarif. (Kozluca *Keçiborlu –Isp.; –Gaz.; –İç.)

dalan (II) [→ **dalagan**]

dalān (III) Avlu, hol. (–Kr.)

dalana dalana Çekişe çekişe. (–Ank.)

dalanca [→ **dalagan**]

dalanç Mantık: *Sözünde dalanç yok.* (Subaşı Türkmenleri –Ank.)

dalandiken [→ **dalagan**]

dalanmaḫ **1.** Aç hayvan her yere burnunu sokmak. (*Gürün –Sv.) **2.** [→ **dalanmak** (I) **-2**]

dalanmak (I) [**dalanmaḫ -2**] **1.** Çatmak, kavga çıkarmak istemek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni, Navlu *Yeşilova –Brd.; *Sarayköy –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı–İz.; *Alaşehir –Mn.; Kabilbaba *Mustafa Kemal Paşa –Brs.; –Kü.; Baklalı *Çatalca –Ist.; *Kurşunlu, Saray –Çkr.; *Kargı –Çr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Çayırlı *Haymana –Ank.; *Bünyan –Ky.; –Nş.; –Nğ.) **2.** Azarlanmak, hakarete uğramak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Ermenek köyleri –Kn.)

[**dalanmaḫ -2**]: (*Gürün –Sv.)

dalanmak (II) Araştırmak. (Çepni *Gemerek –Sv.)

dalanmak (III) Bir şey bulaşmış hale gelmek, sarılmak: *Dikene dalandım.* (*Ağın, *Keban –El.)

dalap [**dalab -1, 2; dalaf, dalapsak, dalapşak, dalıp -1, 2; dalip**] **1.** At isteyen kısrak, erkek isteyen dişi eşek ya da hayvan. (Bayat *Emirdağ, Çiftlik *Dinar –Af.; Gelegermi *Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Ge-

lendost –Isp.; Anbarcık *Gölhisar, Kuşbaba *Bucak –Brd.; Beylerli, Kavakköy, Bulkaz *Çivril –Dz.; Eğridere *Kuyucak –Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; Tokat, İkipınar *Mihallıççık, Karatepe, Sarıkavak –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; Çıkrık *Mecitözü, *İskilip, –Çr.; Yenicuma *Ayancık –Sn.; *Terme –Sm.; *Merzifon, Zana –Ama.; *Zile, Çiftlik, Çilehane *Reşadiye, Kızılköyü –To.; Uzunmusa –Or.; Piraziz, *Şebinkarahisar –Gr.; Havsu *Kelkit, Uluşiran *Şiran –Gm.; Çayağzı *Şavşat, Irmaklar *Ardanuç –Ar.; *Iğdır –Kr.; Ergan, Kiy, Gelensi –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ağın, *Keban –El.; –Ml.; *Kilis, –Gaz.; *Afşin, –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Kızılkoca *Yerköy –Yz.; *Güdül, *Ayaş, Şabanözü *Polatlı –Ank.; Akkışla *Bünyan, *İncesu, Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Karaman, *Ereğli, *Ermenek, Kızılca *Hadım –Kn.; Kayarak *Saimbeyli, *Kadirli –Ada.; *Mut, –İç.; *Marmaris, Dont *Fethiye –Mğ.; Güzelsu *Akseki, *Korkuteli ve köyleri, *Elmalı, *Kaş, *Serik, –Ant.; Larnaka –Kıbrıs.)

[dalab -2] : (*Ünye çevresi –Or.)

[dalaf] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, Ölçek *Ardahan –Kr.)

[dalapsak] : (–Sn.)

[dalapşak] : (Ağlı *Küre –Ks.)

[dalıp -2] : (Uluğbey, Yassıviran *Senirkent, Kozluca *Keçiborlu, *Uluborlu –Isp.; Belevi –Dz.)

2. Cinsî münasebete çok düşkün kadın, fahişe. (Limasol –Kıbrıs)

[dalab -1] : (Namrun *Tarsus (–İç.)

[dalıp -1] : (Saraycık *Tavşanlı –Kü.)

[dalip] : (–Es.)

dalap dalap oynamak Ateşli hasta şuursuzca hareketler yapmak. (–Nğ.)

dalap etmek (I) [→ **dalab etmek** (I) **-1**]

dalap etmek (II) [→ **dalab etmek** (II)]

dalaplamak [→ **dalab olmak** (I)]

dalap olmak 1. [→ **dalab olmak** (I)] **2.** Bir şeye çok düşkün olmak. (*Silifke –İç.) **3.** Yalvarmak. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dalapsak [→ **dalap -1**]

dalapsamak [→ **dalab olmak** (I)]

dalapsımak İnsan ya da hayvan fazla cinsî arzu duymak. (–Çr.)

dalapşak [→ **dalap -1**]

dalapta olmak Hayvan çiftleşecek durumda olmak. (Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.)

dalar [**dalāri**] İçine hellim denilen peynir konulan, ince dallardan örülmüş bir çeşit küçük sepet, peynir kalıbı. (Lefkoşa –Kıbrıs)

[dalāri] : (Baf –Kıbrıs)

dal arası Kürek kemikleri arasındaki çukurluk. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dalāri [→ **dalar**]

dalarmak (I) Karşı gelmek. (–Mğ.)

dalarmak (II) Arpa, buğday olgunlaşmaya başlamak. (–Çr.)

dalas [→ **dalaz** (I) **-1**]

dalasıçtı Çok çabuk olgunlaşıp kendiliğinden düşen ve dallara çarpıp patlayan bir cins sarı erik. (*Düzce –Bo.; *Kargı –Çr.)

dalaş 1. Ağız kavgası. (–Ama ve çevresi.) **2.** Kedi, köpek gibi hayvanların boğuşması. (*Zile –To.)

dalaşcı [→ **dalaşkan** (I)]

dalaşga Telâş, acele etme: *O işi bitirmek için hiç bir dalaşgada bulunmadı.* (Kerkük)

dalaşkan (I) [**dalaşcı**] Kavgacı insan veya hayvan. (*Maçka –Tr.; Ortaköy *Şarkışla –Sv.)
[**dalaşcı**] : (*Safranbolu –Zn.)

dalaşkan (II) Kılla yünün birlikte sarılıp bükülmesiyle yapılan ip. (*Kangal ve köyleri –Sv.)

dalaşmak Oynaşmak: *Elbiseni parçalıyorsun dalaşma.* (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dalav 1. Tahterevalli. (–Nğ.) **2.** Atlıkarınca. (–Nğ.)

dalavar [**dalvar -1**] Üstü çalı çırpı ile örtülmüş bağ, bostan kulübesi. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
[**dalvar -1**] : (–Ed.)

dalavira [**dalavura, delevére**] Hile, gizli oyun. (*Nizip –Gaz.; *Bor –Nğ.)
[**dalavura**] : (*Antakya çevresi –Hat.)
[**delevére**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış Kr.)

dalaviracı Hileci, oyunla başkalarını aldatan. (*Perşembe –Or.)

dalavura [→ **dalavira**]

dalayak Uzun boylu. (Bereketli *Tavas –Dz.)

dalayan dikeni [→ **dalagan**]

dalayaz Yakıcı ayaz. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dalayıdan Sebepsiz, gerekmediği halde. (–Tr.)

dalaz (I) [**dalas**] **1.** Kasırga, hortum. (*Emirdağ, İncesu *Dinar, –Af.; Yassıviran *Senirkent, *Sütçüler, Kozluca, *Keçiborlu, *Eğridir, Gönenköy –Isp.; Çeltek, Navlu *Yeşilova, –Brd.; *Çal –Dz.; Yendiğin *Ilgın, Çayhan *Ereğli, Belekler –Kn.; Çakaldere *Ceyhan –Ada.; *Serik –Ant.)
[**dalas**] : (Atlandı *Kadınhanı –Kn.) **2.** Rüzgârın kaldırdığı toz, toprak. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; –Ur.)

dalaz (II) **1.** Zayıf insan. (Yendiğin *Ilgın –Kn.) **2.** Zayıf olduğu halde hızlı yürüyen kimse. (Büyükkabaca *Uluborlu –Isp.)

dalaz (III) **1.** Kalp. (–Af. ve çevresi) **2.** Sıkıntı: *Bu çocuklar ruhuma dalaz veriyor.* (Beydağ –İz.)

dalaz (IV) Belli belirsiz. (*Nizip –Gaz.)

dalaz (V) Un helvası. (Şahin *Ürgüp, Bahçeli, *Bor –Nğ.)

dalaz (VI) Alev. (*Çerkeş köyleri –Çkr.)

dalazımak Kalp çarpmak. (*Fethiye –Mğ.)

dalazlamak (I) Eti, yiyecekleri hafif ateşte biraz kavurmak. (Irmaksırtı *Çarşamba, –Sm.; *Zile –To.; Karaözü *Gemerek –Sv.)

dalazlamak (II) Rüzgâr toz, toprak kaldırarak esmeye başlamak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dalazlanmak (I) Bulanmak, karışmak: *Pınar dalazlandı.* (Yayla *Tefenni –Brd.)

dalazlanmak (II) Vücudun bazı yerlerinde yara, çıban çıkmak. (*Zile –To.; Yendiğin *Ilgın –Kn.)

dalazlık Öğürtü. (Sekiyaylası –Isp.)

dalbacak (I) **1.** Çıplak bacaklı. (Yayla *Tefenni –Brd.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Zile –To.) **2.** Uzun bacaklı insan veya hayvan. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Alanlı –Ay.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Senir *Afşin –Mr.;

Çayırlı *Haymana –Ank.; *Mut, *Anamur –İç.; *Marmaris –Mğ.)

dalbacak (II) [**dalbak** (II)] Çıplak, fakir, donsuz. (*Gürün, *Kangal –Sv.; *Ermenek köyleri –Kn.; Çığşar *Nizip –Ada.; Şeref *Yatağan –Mğ.)
[**dalbak** (II)] **:** (–Nğ.)

dalbak (I) Geçimsiz, huysuz. (Kazanç *Tefenni –Brd.)

dalbak (II) [→ **dalbacak** (II)]

dalbalanmak (I) Dalgalanmak. (–Uş.)

dalbalanmak (II) Parçalanmak, kırılmak. (–Gr. ve köyleri)

dalbar Çamaşır ipi. (*Emirdağ –Af.)

dalbasan [→ **dalbastı**]

dalbastı [**dalbasan**] Bir çeşit iri, aşılı kiraz. (Olukyanı *Sungurlu –Zn.; –To.; *Çarşamba –Sm.; *Perşembe –Or.)
[**dalbasan**] **:** (–Rz.)

dalbaşına Yalnız, tek olarak: *Dal başına geldi.* (Bekilli *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.)

dalbaz (I) [**dabılbaz, dabulbaz -1, dalımbaz, dalınbaz**] **1.** Davlumbaz, ocak etekliği. (*Ünye –Or.; –Gr. ve köyleri)
[**dabulbaz -1**] (*Ağın, *Keban, –El.)
[**dalımbaz**] **:** (*Emet –Kü.)
[**dalınbaz**] **:** (Tuzaklı *Söğüt –Bil.) **2.** Ocak üstündeki raf. (*Bulancak –Gr.)
[**dabılbaz**] **:** (–El.)

dalbaz (II) Meyve toplamak için dalları gezen: *Ayşe çok dalbazdır.* (Zana –Ama.)

dalbazan Sebepsiz yere şuna buna çatan kimse. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dalbazlamak [**dalbıncamak, dalbıncımak, dalbızlamag, dalbızlamak -1**] **1.** Hiç bir şeyi beğenmemek, ince eleyip sık dokumak: *Çok dalbazlayan ya kele ya köre düşer.* (*Boyabat –Sn.)
[**dalbızlamag**] **:** (–Brd.)
[**dalbızlamak -1**] **:** (Alanlı –Ay.; Ortaköy –Ist.) **2.** Şaşıran, zor durumda kalan kimse çare aramak. (Deste –Kn.)
[**dalbıncamak**] **:** (–Çr.)
[**dalbıncımak**] **:** (–Çr.)

dalbımak [→ **dalabımak** (III)]

dalbıncamak [→ **dalbazlamak -2**]

dalbıncımak [→ **dalbazlamak -2**]

dalbınmak (I) [→ **dalabımak** (III)]

dalbınmak (II) [**dalcınmak** (II) **-5, dalınmak** (II)] **1.** Yüzme bilmeyen bir kimse su içinde çırpınmak. (–Kü; *Sivrihisar –Es.; *Zile –To.; –Kn.; *Bor –Nğ.)
[**dalınmak** (II)] **:** (–Ama. ve çevresi) **2.** Suda yüzen bir cisim batıp çıkmak: *Şu ağaca bak suda dalbınıp gider.* (–Kü.; Bozan –Es.) **3.** Küçük çocuk elini, kolunu oynatmak, atılmak. (–Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.)
[**dalcınmak** (II) **-5**] **:** (–Yz.)

dalbızımak Sonunu düşünmeden bir işe başlamak. (Aslanköy *Mersin –İç.)

dalbızlamag [→ **dalbazlamak -1**]

dalbızlamak 1. [→ **dalbazlamak -1**] **2.** Çok çabalamak. (Yeniköy –Ba.) **3.** Sarkıntılık, haylazlık etmek, her işe girip çıkmak. (–Dz.; *Tire –İz.) **4.** Oyalanmak. (Hamzalar *Eskipazar, *Çerkeş –Çkr.) **5.** Koyulmak: *İşe dalbızladı.* (Karaşar –Ank.)

dalbudah salmah Dalbudak salmak, çok çabuk genişlemek. (*Gürün –Sv.)

dalburdak olmak Dalmak: *Ahmet çamura dalburdak oldu.* (İncesu *Dinar –Af.)

dalcalanmak [→ **dalcıkmak** (II)]

dalcan Üstü başı açık, çıplak olan kimse. (Sofular *Eğridir –Isp.)

dalcıkmak (I) [**dalcınmak** (I) **-1**] **1.** Hafif baygınlık geçirmek, bayılmak. (–İç. ve köyleri)
[**dalcınmak** (I) **-1**] **:** (*Kadirli –Ada.) **2.** Mide bozulmak, kusma isteği duymak. (*Anamur –İç.)

dalcıkmak (II) [**dalcalanmak**] Sinirlenmek, kızmak, öfkelenmek. (*Zile –To.; Yeniköy –Ky.)
[**dalcalanmak**] **:** (–Mğ.)

dalcınmak (I) **1.** [→ **dalcıkmak** (I) **-1**] **2.** Dalar gibi olmak, içi geçmek. (Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

dalcınmak (II) **1.** Gayret etmek, çabalamak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Niksar –To.; *Koyulhisar –Sv.; –Krş.) **2.** Sonuçsuz teşebbüslerde bulunmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Gürün, *Koyulhisar –Sv.; –Krş.) **3.** Aranmak: *Dalcındımda bulamadım.* (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.) **4.** Hayvan yemeğe, yeme saldırmak. (*Gürün –Sv.) **5.** [→ **dalbınmak** (II) **-3**]

dalçorap Düz renkle örülmüş çorap. (–Ada.)

dalda (I) **1.** [→ **dulda** (I) **-1**] **2.** Yörüklerin, çalı çırpı ile çadırlarının önünde daire şeklinde çevirdikleri yer. (İncesu *Dinar –Af.)

dalda (II) [→ **dulda** (II)]

dalda (III) Damla. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

daldaban (I) **1.** Yalınayak. (Çeltek *Yeşilova –Brd.; Tatva, Yumrukaya –Bo.) **2.** Serseri, patavatsız. (Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek –Kn.)

daldaban (II) Gümrük kolcusu. (*Merzifon –Ama.)

dalda etmek (I) Bir kimseyi, işten el çektirerek açığa çıkarmak. (Gökköy –To.; –Kr. ve köyleri)

dalda etmek (II) Gölge etmek, ışığına engel olmak. (–Rz. ve köyleri; Utav, Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; Bayburt –Ezm.; –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ağın, *Keban, Kesirik –El.; Kerkük)

daldak Uzun boylu kimse. (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

daldala Arka arkaya. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

daldala durmak Yeni yürümeye başlayan çocuk tay durmak. (Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.)

daldalamak (I) [**duldalamak -1**] Birisini himaye etmek. (–Ama. ve çevresi; Salarha köyleri –Rz.; –Kr. köyleri; –El.)
[**duldalamak -1**] **:** (*Zile –To.; Aşudu *Darende –Ml.; –Nğ.)

daldalamak (II) **1.** Örtmek: *Çocuğun yüzünü daldala güneş vurmasın.* (Süle –Gm.) **2.** Kapıyı yarı kapamak. (*Erciş –Vn.) **3.** Güneş, rüzgâr ve yağmurdan korumak, gözden saklamak. (Salarha köyleri –Rz.; Utav *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.; *Ağın, *Keban –El.)

daldalamak (III) **1.** Fırsat bekleyerek bir şey çalmak. (Utav *Yusufeli –Ar.) **2.** Fırsat bekleyip birisine vurmak. (Utav *Yusufeli –Ar.)

daldalanmak (I) [**doldalanmak, duldalanmah, duldalanmak**] **1.** Gölgeli yere ya da bir adamın himayesine sığınmak. (*Kırkağaç –Mn.; *Zile –To.; –Tr. ve köyleri; Muradiye –Rz. çevresi; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç, Utav, Erkinis *Yu-

sufeli –Ar.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr. köyleri; –Ezm.; *Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.; *Ağın, *Keban, Kesirik –El.; Kerkük)

[**doldalanmak**] **:** (*Bayburt –Gm.)

[**duldalanmaḫ**]**:** (*Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**duldalanmak**]**:** (*İskilip –Çr.; *Merzifon –Ama.; Aşudu *Darende –Ml.; –Mr. ve çevresi; *Koyulhisar, *Kangal ve köyleri –Sv.; –Ky. ve köyleri; *Bor –Nğ.)

2. Sinmek. (–Ezm.; –Vn.)

daldalanmak (II) Bir şeyle fazla meşgul olmak, dalmak: *Oyuna daldalanıp vakti unutmuş.* (–Krş.)

daldalar barı Bir bar çeşidi. (Havsu *Kelkit –Gm.; Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr.; Bayburt –Ezm.)

daldalıḫ [→ **dulda** (I) **-1**]

daldalık [→ **dulda** (I) **-1**]

daldanak Üstü başı yırtık, perişan. (Yenice, Ayvalı *Eğridir –Isp.)

daldaşak [**daldaşşaḫ, daldaşşak, daltaşak**] Çırılçıplak. (Çeltek *Yeşilova –Brd.; Yukarıseyit *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Ezc.; *Antakya –Hat.; Denizabat –Mğ.)

[**daldaşşaḫ**] **:** (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

[**daldaşşak**] **:** (İncesu *Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Ba.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; –Yz. çevresi; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[**daltaşak**] **:** (Navlu *Yeşilova –Brd.; *Alaşehir –Mn.; *Düzce –Bo.)

daldaşşaḫ [→ **daldaşak**]

daldaşşak [→ **daldaşak**]

daldey Arka. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

daldéylanmaḫ [→ **daldéylanmak**]

daldéylanmak [**daldéylanmaḫ**] Gizlenmek, sakınmak, siperlenmek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

[**daldéylanmaḫ**] **:** (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

daldır İnce sicimden örülmüş şemsiye biçiminde balık ağı. (–Ama.)

daldırçıkar Balıkların geçeceği dar yerlere konulan bir çeşit balık ağı. (*Gelibolu –Çkl.)

daldır buldur Seyrek, aralıklı. (*Bor –Nğ.)

daldırma Sedire ya da ocağın iki tarafına yayılan küçük hasır. (*Eğridir köyleri –Isp.)

daldırmaç Mürekkep kalemi. (Homa *Çivril –Dz.)

daldırmak (I) Dağıtmak **:** *Ortalığı daldırmış.* (*Beypazarı –Ank.)

daldırmak (II) [**daldurmak** (I)] **1.** Dalmak: *Yine daldırmışsın ne düşünüyorsun.* (–Çr.; *Zile –To.; *Bor –Nğ.)

[**daldurmak** (I)] **:** (Uluşiran *Şiran –Gm.)

2. Kendinden geçercesine bir işe koyulmak. (–Es.)

daldırmak (III) Bir kimse yapamayacağı işlere girişmek. (*Bor –Nğ.)

daldız (I) [**dalduz**] **1.** Marangozların kullandığı, ağaç oymaya yarayan oluklu demir aygıt. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni, Salda *Yeşilova –Brd.; Yukarıseyit *Çal –Dz.; Alibeyli –İz.; Saraycık –Kü.; İğneciler, *Mudurnu –Bo.; –Tr.; –Rz.; Teniste *Anamur, Tahanlı *Mersin –İç.; *Milas, Fadılca, Şeref, Kavaklıdere *Yatağan, Kıran –Mğ.)

[**dalduz**] **:** (Peşman *Daday –Ks.; –Çkr.; –Rz.)

2. Ağaçtan oyulmuş arı kovanı. (–Uş.; İğdir, Kızılcasöğüt *Çivril

–Dz.) **3.** Ağaçtan oyulmuş yayık. (Boyalı *Eşme –Uş.)

daldız (II) [**daltız**] Petekten bal almak için kullanılan demir kepçe, demir bıçak. (Banus *Eğridir –Isp.; –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Ermenek –Kn.; *Tarsus, Çivi *Mut –İç.)

[**daltız**] **:** (Kocayatak *Serik –Ant.)

daldız (III) **1.** Döven. (Culhalı, Ortaköy *Akdağmadeni –Yz.) **2.** Döven taşlarının konulduğu oyuk yerler. (Yukarıseyit *Çal –Dz.) **3.** Döven taşı. (Culhalı, Ortaköy *Akdağmadeni –Yz.)

daldızamak [→ **daldızlamak**]

daldızlamak [**daldızamak**] Beğenmemek, ince ince hesabetmek. (*Ermenek –Kn.; –Ed.)

[**daldızamak**] **:** (Eleksi *Mut –İç.)

daldingil (I) [**dasdingil, dasdiñgil -1**] **1.** Yapayalnız, işsiz güçsüz, başıboş. (Yayla *Tefenni, Doğanbaba *Yeşilova –Brd.; Ekse, Bekilli *Çal –Dz.; Bozan, Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Cinis *Aşkale –Ezm.; Aşudu *Darende –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Koyulhisar –Sv.; *Anamur –İç.; –Mğ.)

[**dasdingil, dasdiñgil -1**] **:** (Karkıncak *Artova –To.; Taşoluk *Göksun –Mr.; *Antakya –Hat.)

2. Aptal, akılsız. (*Kandıra –Kc.) **3.** Çırılçıplak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; Bozan, Tokat –Es.; Saray –Çkr.; –Çr.; Şeref *Yatağan –Mğ.)

daldingil (II) Sebepsiz : *Daldingil konuşup duruyor.* (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

daldurmak (I) [→ **daldırmak** (II) **-1**]

daldurmak (II) Bir dalı kökünden koparmadan orta kısmını toprağa gömerek köklendirmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dalduz [→ **daldız** (I) **-1**]

dālemek (I) Sürüyü hızla yürütmek, dehlemek. (Ahırlı –Ank.; Himmetli –Nğ.)

dālemek (II) Tahmin etmek. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

dalenmek Güvenmek. (Pelitköy *Burhaniye –Ba.)

dalevi Dalın gövdeden ayrıldığı yer: *Rüzgâr ağacı dalevinden ayırmış.* (Gelegermi *Yalvaç –Isp.)

dalga (I) [**dal** (VII), **dalgo, dalğa, dalḫa**] Kitap ve defter yaprağı, sayfa. (Tokat, Bozan –Es.; –To.; Akçakent, *Nizip –Gaz.; Çardak *Göksun –Mr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat; *Gemerek, *Gürün –Sv.; Faraşlı *Kalecik, Bahşılı –Ank.; *Kaman –Krş.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; –Ada.)

[**dal** (VII)] **:** (Cinis *Aşkale –Ezm.; *Koyulhisar, *Gürün –Sv.)

[**dalgo**] **:** (*Kadirli –Ada.)

[**dalğa**] **:** (–Çr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

[**dalḫa**] : (Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.)

dalga (II) Keder: *Pek dalgalıyım yanıma sokulma.* (Tokat, Bozan –Es.)

dalgaçlamak (I) Giyecek ve yiyecekleri yıkayıp temizledikten sonra, son defa çalkalamak. (Büyükçaylı*Dörtyol –Ada.)

dalgaçlamak (II) Dalmak: *Suyun içine dalgaçlayınca ne hoş olur.* (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dalgalanmak Başı dertte olmak, telaşa düşmek. (*Bozdoğan –Ay.)

dalgalı Kaygılı, kararsız, sevdalı. (*Bor –Nğ.)

dalgan [→ **dalagan**]

dalgan kuşu [→ **dalagan kuşu**]

dalgara Kar küremek için tahtadan yapılmış bir çeşit kürek. (*Tarsus –İç.)

dalgaşmak [→ **daklaşmak -2**]

dalgavuk Dalkavuk. (–Gaz.)

dalgeçir [**delgeçir** (I)] Yelek. (Efsus *Elbistan –Mr.; Toprakkale *Osmaniye –Ada.)

[**delgeçir** (I)] : (*Silifke –İç.)

dalgı (I) Gaflet. (Emircekiraz yaylası, Gerede *Nallıhan –Ank.)

dalgı (II) Düveni boyunduruk okuna bağlamak için açılan delik. (Parak *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.)

dalgıç Ocak, şubat aylarında meydana çıkıp yazın kesilen sular. (Irlamaz –Mn.)

dalgıçlık Sık ağaçlı yer, koru. (Honaz –Dz.)

dalgınnık Dalgınlık. (–Gaz.)

dalgır Yıkanan kaplar silinmeden kuruduğu zaman üzerlerinde beliren lekeler, hare. (Zana –Ama.; *Zile –To.)

dalgıran Kaba, incitici (kimse) : *İsmail dayı çok dalgıran bir adam.* (Mençek *Ermenek –Kn.)

dalgırmak **1.** Kaynamak : *Gazandaki su dalgırmaya başladı, daşacak.* (*Bor –Ng.) **2.** Şen şakrak olmak, fıkırdamak. (*Bor –Ng.)

dalgo [→ **dalga** (I)]

dal gol Hısım akraba. (–Gaz.)

dalgünüz Güpegündüz. (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

dalğa [→ **dalga** (I)]

dalh [→ **dal** (I) **-1**]

dalıç Koyun kuyruğu, kuyruk ucu. (Çavdır *Tefenni –Brd.; *Savaştepe –Ba.; Çardı *Orhaneli –Brs.; Karaçulha *Fethiye –Mğ.)

dalıduzlu Tembel, miskin. (*Bor –Ng.)

dalıgan [→**dalagan**]

dalıggın [→ **dalıkgın**]

dalığan [→ **dalagan**]

dalıh Bir yerde uzun süre oturamayan (kimse). (Yılanlı, Sarıidris, Sofular *Eğridir –Isp.)

dalıhma Öküz, manda vb. hayvanların dilini çıkararak sık sık nefes alması. (*Bünyan –Ky.)

dalık [→ **dalıkgın**]

dalı kara Omuzunda kara tüyleri olan beyaz güvercin. (–Çr.)

dalıkgın [**dalıggın, dalık**] Çiftleşme isteği duyan kısrak, dişi köpek. (*Çal, *Acıpayam –Dz.; Narlıdere –İz.)

[**dalıggın**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

[**dalık**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dalıklamak (I) Ayırmak: *Döğüşen çocukları dalıkladım.* (Sofular *Eğridir –Isp.)

dalıklamak (II) [→ **dalıkmak** (II)]

dalıkmak (I) Susamak. (Yeniköy, Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

dalıkmak (II) [**dalıklamak** (II)] Kısrak, dişi köpek çiftleşmek istemek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Kü.)

[**dalıklamak** (II)] : (Solmaz *Tavas –Dz.)

dalınbaz [→ **dalbaz** (I) **-1**]

dalına binmek **1.** Damarına basmak, kızdırmak. (–Es.) **2.** Ayak diremek, üstünde durmak. (*Safranbolu –Zn.)

dalınbaz [→ **dalbaz** (I) **-1**]

dalınca [**dalıncaḫ**] Arkası sıra, arkasından. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

[**dalıncaḫ**] : (Karapapak –Kr.)

dalıncaḫ [→ **dalınca**]

dalınmak (I) **1.** Telâşa düşürmek. (–Sv.) **2.** Çare aramak. (–Sv.)
dalınmak (II) [→ **dalbınmak** (II) **-1**]
dalıp 1. [→ **dalap -2**] **2.** [→ **dalap -1**]
dalıplamak [→ **dapıklamak**]
dalıp olmak [→ **dalab olmak** (I)]
dalıp yüzmek Bol kazanç sağlamak, bol bol faydalanmak. (*Gürün –Sv.)
dalırmak (I) Koşmak, seğirtmek. (–Mğ. çevresi)
dalırmak (II) Batırmak. (Engiz *Baf-ra –Sm.)
dalışmak Boğuşmak. (–Kü.; *Milas –Mğ.)
dalışman Cesur, yiğit. (*Susurluk –Ba.; Kılkış –Ed.)
dalı yukarı Sırt üstü. (–İç.)
dali Bayramlarda küçük çocukların evlerden topladıkları yiyecek. (Körküler *Yalvaç –Isp.)
dalik (I) Talih. (*Sivrihisar –Es.)
dalik (II) Ham kavun. (*Kiği –Ezc.)
dal ikindin İkindi vakti. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.)
dalimba Yazlık sebzeleri kışın korumaya yarayan oda ya da kuyu. (*Eğridir ve köyleri –Isp.)
dalimiş saydı Olmamış olsaydı anlamında kullanılır. (–Çr.)
dalip [→ **dalap -2**]
dalk Tuz, baharat gibi şeyler. (*Bor –Nğ.)
dalkan [→ **dalagan**]
dalkaranlık Öğle zamanının en sıcak anı: *Öğlenin dalkaranlığında gittiler.* (*Ermenek –Kn.)
dalkavuç Müzevir: *Fatma dalkavuçluk etmesin.* (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
dalkıran Çok şiddetli esen rüzgâr. (Navlu *Yeşilova –Brd.)
dalla [→ **dulda** (I) **-1**]
dallama (I) [**dallılama**] Yelek. (–Çr.; Hurıç, Çayır *Zile, *Turhal –To.; *Yıldızeli –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni, Kavak, Kadışehir, *Sorgun, *Çayıralan –Yz.; Akçakaya, *Erkilet, Süksün –Ky.)
[**dallılama**]: (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)
dallama (II) Papatya. (Orhaniye *Marmaris –Mğ.)
dallama (III) **1.** Meşe odunu. (*Koyulhisar –Sv.; Mençek *Ermenek –Kn.) **2.** Damların üstünü örtmek için, kesilmiş ve kurutulmuş kalın, uzun dal. (Salman, *Akkuş –Or.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Dont *Fethiye –Mğ.)
dallama (IV) Bağın üzümünü sıradan değil de koruklarını bırakarak olmuşlarını kesme: *Bizim bağı dallama kesiyoruz.* (Tavşancıl *Gebze –Kc.)
dallamaḫ [→ **dallamak** (V)]
dallamak (I) Takip etmek, peşinden gitmek. (Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.; Davdas *Ermenek –Kn.)
dallamak (II) [**dıllamak** (II) **-1**] Savurup atmak, fırlatmak. (*Havza –Sm.; *Merzifon, Ziğere –Ama.; –Sv.)
[**dıllamak** (II) **-1**]: (*Niksar –To.)
dallamak (III) Seçmek, beğenmek. (Çöplü *Çivril, Yukarıseyit *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Ks. ve çevresi; *Kargı –Çr.; Bahattin, Şıhlar *Ulubey, *Perşembe, Danışman *Fatsa –Or.; *Alucra –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir–Tr.; –Gm.; –Ezc.; *Koyulhisar –Sv.)
dallamak (IV) **1.** Kaldırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.) **2.** İnsan, hayvan ya da bir şeyin ağırlığını anlamak için

kaldırmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

dallamak (V) [**dallamaḫ**] Budamak, seyreltmek. (Kurna –Brd.; *İskilip –Çr.; Zana *Merzifon çevresi –Ama.; Çilehane *Reşadiye, *Zile –To.; Utav *Yusufeli –Ar.; –Gaz.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; *Bor, –Nğ.; *Anamur –İç.; Dont *Fethiye, *Marmaris, *Milas –Mğ.)

[**dallamaḫ**] : (*Gürün –Sv.)

dallamak (VI) Meyve ile mideyi şişirmek. (Kızılkoca *Yerköy –Yz.)

dallama Boyu 80 cm. genişliği 4 cm. olan odun, ağaç. (*Vezirköprü –Sm.)

dallandırmaḫ [**dallandurmak**] Gizli bir şeyi etrafa yaymak. (*Gürün –Sv.)

[**dallandurmak**] : (Uluşiran *Şiran, Havsu *Kelkit –Gm.)

dallandurmak [→ **dallandırmaḫ**]

dallanıp budaklanmak Çocuk sahibi olmak. (*Yalvaç –Isp.)

dallanmak (I) Barınmak. (–Gaz.)

dallanmak (II) **1.** İçi sıkılmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Yüksekten atmak : *Dallanma dala düşersin.* (*Yalvaç –Isp.) **3.** Rezil olmak. (–Mr.)

dallanmak (III) Süslenmek, yeni elbise giymek. (Gebeler *Kırkağaç –Mn.)

dallanmak (IV) [→ **dalabımak** (III)]

dallanmak (V) **1.** Parçalanmak, kısımlara ayrılmak. (*Atabey –Isp.; Alâettin *Acıpayam –Dz.; Uzunmusa –Or.; Hacavera *Maçka –Tr.; *Fethiye köyleri –Mğ.) **2.** Çoğalmak. (Kerem *Burhaniye –Ba.)

dallayan Üç tek kalan pehlivanlardan, kendisine güvenen bir tanesinin diğer ikisiyle güreşmek için ortaya çıkanı. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dallayıp kollamah Kayırmak, korumak. (*Gürün –Sv.)

dalle [→ **dalya** (II) **-2**]

dallı 1. Kadife üzerine sırma işlemeli kadın elbisesi, gelinlik. (*Bigadiç –Ba.) **2.** Bir kumaş çeşidi. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dallılama [→ **dallama** (I)]

dallıke Gurup halinde oynanan halay gibi ve çok hareketli bir oyun ve müziği. (Sarı *Merzifon –Ama.)

dal limonu Dalından düşüp yerden toplandığı için pek makbul tutulmayan limon. (–Sm.)

dalloğ Üç taş oyunu. (Çamova *Divriği –Sv.)

dallunmak Uğraşıp durmak, yorulmak, bitkin hale gelmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dalmacı Oyun bilmeyen, sadece kuvvet ve çeviklikle rakibinin bacaklarına dalarak onu yenmeye çalışan pehlivan. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dalmak (I) **1.** Kavgada birden saldırmak. (Bereketli *Tavas –Dz.; –Tr. köyleri) **2.** Köpek havlamak, saldırmak. (Bereketli *Tavas –Dz.; Mağura *Maçka –Tr.)

dalmak (II) Kaynamaya başlamak. (*Bor –Nğ.)

dālmak (III) Dağılmak. (–Gaz.; Hasanoğlan –Ank.)

dalman Pelerin. (Balçova –İz.)

dalmık 1. Evlerin damlarına yan yana dizilen bilek kalınlığındaki ağaçlar. (Gündüzler –Es.) **2.** Çalı çırpı. (Namrı *Söğüt –Bil.)

dal oğlen [→ **dal öylen**]

dal öğle [→ **dal öylen**]

dal öğlen [→ **dal öylen**]

dal ōlen [→ **dal öylen**]
dal övle [→ **dal öylen**]
dal öyle [→ **dal öylen**]

dal öylen [**dal oğlen, dal öğle, dal öğlen, dal ōlen, dal övle, dal öyle**] Tam öğle vakti. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Yayla *Tefenni, Çerçin –Brd.; İshaklı *Çivril, *Saray köyleri –Dz.; Alanlı –Ay.; –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Bertiz –Mr.; *Gemerek –Sv.; *Bor –Nğ.)
[**dal oğlen**] : (*Eşme çevresi –Uş.; –Nğ.)
[**dal öğle**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)
[**dal öğlen**] : (*Çal, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; Bozan –Es.; –Sm.; *Gürün –Sv.; *Ermenek –Kn.; Avşar köyleri *Pınarbaşı, –Ky.; *Milas –Mğ.)
[**dal ōlen**] : (Taşoluk *Göksun –Mr.)
[**dal övle**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**dal öyle**] : (–Brd.)

dalp Ağır davranan, ağır kanlı. (Bereketli *Tavas –Dz.)

dalpınmak Mücadele etmek. (*Zile –To.; *Ulubey –Or.)

dalta (I) [→ **dulda** (I) **-1**]

dalta (II) Marangozların kullandığı düz kalem. (–Brs.)

daltaşak [→ **daldaşak**]

daltız [→ **daldız** (II)]

dalukmak Gözleri yaşarmak, üzülmek. (*Kargı –Çr.)

dalvar 1. [→ **dalavar**] **2.** Çadırların önüne yapılan gölgelik. (–Kü.)

dalya (I) Yıldız çiçeği. (*Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir, –Mn; Kerem *Burhaniye –Ba.; –Ant.; –Kıbrıs)

dalya (II) [**dalle, dalye**] **1.** Aşama : *İş dalyasını geçti.* (Çayağzı, *Şavşat –Ar.) **2.** Çocukların oyunlardan önce kararlaştırdıkları 100, 120 gibi son sayı : *Arkadaşlar dalya 120'dir.* (Atabey –Isp.; Anbarcık *Gölhisar –Brd.)
[**dalle**] : (Yerkesik –Mğ.)
[**dalye**] : (–Mğ.)
3. Sayı sayılırken 100 sayısına gelindiğinde söylenen söz : 98,99... *dalya.* (–Ist.) **4.** Yalnız kireç ölçmekte kullanılan 100 kutuluk bir ölçek. (Kerkük)

dalyan 1. Denizde yüzeye yakın yosunlu kaya. (Düzköy *Keşap –Gr.) **2.** Deniz kıyılarında ve denizin dibinde dalgalı şekilde görülen kum. (–Sm.)

dal yanar Günün en sıcak zamanı, öğle vakti. (Ulamış, *Seferihisar –İz.)

dalyan çorbası Çeşitli taze balıklardan yapılan bol soğanlı çorba. (Rumelihisarı *Sarıyer –Ist.)

dalyandı Bir çocuk oyunu. (Çayırlı *Haymana –Ank.)

dalyasan boylu Boyu bosu yerinde olan (kimse). (–Yz. ve çevresi)

dalye [→ **dalya** (II) **-2**]

dalyon Denizin boyu aşmayan sığ yeri. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dam 1. Toprak damlı ev, kulübe, köy evi. (Ulubey *Senirkent –Isp.; Güney *Yeşilova, Yayla *Tefenni, –Brd.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; *Bayramiç –Çkl.; Çavdarlı *Şavşat –Ar.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, –Kr. köyleri; Cenciğe, Ergan, –Ezc.;

İsmetpaşa –Ml.; *Siverek –Ur.; –Gaz.; *Afşin, –Mr.; *Antakya –Hat.; İğdeli *Gemerek, *Gürün –Sv.; *Yerköy –Yz.; –Ank. ve çevresi; Yeniköy *Ereğli, Atlandı *Kadınhanı, Arısama –Kn.; Uzuncaburç *Silifke, Emirler, –İç.; *Milas, *Bodrum –Mğ.) **2.** Oda. (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.) **3.** Ceza evi. (*Emirdağ –Af.; –Uş.; Bağıllı *Eğridir –Isp.; Karamanlı *Tefenni, *Gölhisar –Brd.; Hırka *Tavas –Dz.; Çamaltı *Menemen, *Ödemiş, *Kiraz –İz.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; Seydiömer *Tavşanlı, –Kü.; –Çr.; Ersis *Yusufeli –Ar.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.; Atlandı *Kadınhanı –Kn.; Bağyaka *Finike, *Elmalı –Ant.) **4.** Kapalı yer. (*Emirdağ –Af.) **5.** Hayvan yiyeceğinin saklandığı yer, ambar. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; –Rz. çevresi; *Iğdır –Kr.) **6.** Yaylada sütlerin saklandığı yer. (Ersis *Yusufeli –Ar.) **7.** Ahır. (Kunduzlu, Eğret, –Af.; –Uş.; *Eğridir, *Sütçüler, İlyas, Kozluca *Keçiborlu –Isp.; Çerçin –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; *Bergama, Sasallı *Menemen –İz.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; *Gemlik, Durakköy, Yorgeli, Vezirçiftliği –Brd.; Ilıcaksu *Domaniç, –Kü.; Barcak, Akköy *Söğüt –Bil.; Saraçlı *Geyve –Kc.; *Düzce –Bo.; Koyullu *Safranbolu, *Devrek –Zn.; –Ks. ilçe ve köyleri; *İskilip, *Kargı, –Çr.; Gazibeyli *Bafra, –Sm.; –Sn.; –Ama. köyleri; –Gr.; Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Sasallı –Tn.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Taşköprü, Şıhlar, Çubukabat, Çanıllı *Ayaş, *Elmalı, Hasanoğlan –Ank.; –Nğ.; Osmaniye *Ilgın –Kn.; –Ed.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.; İnecik –Tk.) **8.** Baca. (–Sv.; –Ky.)

damaca [damacan -1, damlıca] 1. Toprak kap. (Engiz *Bafra –Sm.) **2.** Camdan yapılmış orta büyüklükteki testi, hasırlı büyük şişe, damacana. (Çıtak *Çivril –Dz.)

[damacan -1] : (–Mr.)

[damlıca] : (*Bozdoğan –Ay.)

damacan 1. [→ **damaca -2**] **2.** Keçi derisinden yapılmış, tahıl saklamaya yarayan kap. (Elemen –Bo.)

damaç Öküz ve mandaların aşık kemiği. (–Kü.)

damaçka [→ **damaksı -1**]

damagiren İçgüveyisi. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

damağ [→ **damak** (IV)]

damağı şakıramak İstek duymak. (–Sm.)

damağzamak [damasımaḫ, damasımak, damasmak] İmrenmek. (*Afşin –Mr.)

[damasımaḫ] : (*Gürün –Sv.)

[damasımak] : (*Gürün –Sv.)

[damasmak] : (*Gürün –Sv.)

damaḫ (I) Damak. (*Kangal ve köyleri –Sv.)

damah (II) Malını, parasını yemeyen, cimri. (*Kangal ve köyleri –Sv.)

damak (I) **1.** Kapı rezesi, zemberek, kapıdaki sürgü. (*Dinar –Af.; Yasıviran *Senirkent, Çandır *Sütçüler –Isp.; Yayla, Karamanlı *Tefenni, Güney, *Yeşilova –Brd.; Ekse, Bekilli *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Çarşamba –Sm.; –Or.; –Mr. ve çevresi; *Ermenek, *Ereğli, *Bozkır –Kn.) **2.**

Dolap kapağını pervaza bağlayan mandal. (–Nş.; –Nğ.; Sarıvadi *Ermenek –Kn.) **3.** Kilit içindeki ince demir, dil. (*Sarayköy köyleri, –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; *Lapseki –Çkl.; –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Zile –To.; *Ermenek –Kn.) **4.** Çelik çomak oyununda kullanılan çeliğin sivri uçları. (Bozan, Tokat –Es.; *Taşköprü –Ks.) **5.** Ahşap binalarda ağaçları birbirine geçirmek için açılan kertik. (Zana –Ama.) **6.** Balık oltasının yem takılan kısmı. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

damak (II) **1.** Şehir. (–Ed.) **2.** (Merkezden uzak, kenar. (*İncesu –Ky.) **3.** Kıraç arazi ile ekin veren araziyi birbirinden ayıran bölge. (Yeniköy *Ereğli –Kn.)

damak (III) Ocağın ortasına konulan ve diğer odunlara destek olan ana kütük. (–Sn.; –Sm.)

damak (IV) [**damağ**] Atlarda görülen damak hastalığı. (*Merzifon –Ama.; –Tr. ve köyleri; Utav, *Yusufeli –Ar.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Nğ.) [**damağ**] : (*Ahlat –Bt.)

damaka [→ **damaksı -1**]

damak ağacı At, eşeklerin damaklarını kanatmak için kullanılan ağaç. (–Ama.)

damakcak (I) Damağın kabarması şeklinde olan hastalık : *Bizim oğlan damakcak oldu, kestirdim.* (–Krş.)

damakcak (II) Boyunduruğun iç tarafındaki çomaklar. (–Ba.)

damak çalmak Dille kaşık şıkırtısı gibi ses çıkarmak. (Körküler, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

damak değiştirmek Tat değiştirmek. (*Vize –Krk.)

damak dolmak At, eşek gibi hayvanların damakları şişmek. (*Antakya –Hat.)

damaklı düdük Ağaç dalını boğumundan keserek yapılan bir çeşit düdük. (Kuşbaba *Bucak –Brd.)

damaklı met Çelik çomak : *Bir damaklı met yaptım, haydi oynayalım.* (Bozan –Es.)

damaksa [→ **damaksı -1**]

damaksı [**damaçka, damaka, damaksa, damaska, damaskı, damaşka**] **1.** Boyunduruğun öküzün boynunun altına gelen kısmı. (Yeniköy –Ba.; Satılmış –Es.; *Kandıra –Kc.; Berk, *Düzce, İğneciler *Mudurnu, –Bo.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)

[**damaçka**]: (Kangırlı *Lapseki–Çkl.)

[**damaka**] : (Kuruoba –Çkl. göçmenleri)

[**damaksa**] : (Büyükmanika *Saray –Tk.)

[**damaska**] : (Paşaköy –Ed.; Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

[**damaskı**] : (Nilüfer –Brs.; *Bafra –Sm.)

[**damaşka**] : (Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.)

2. Atın damağına geçen madenî parça. (*Düzce –Bo.)

dam altı Zemin kat. (*Akçakoca, *Düzce –Bo.)

daman (I) Kira ile tutulan ekili bağ, bostan, bahçe. (–Dy.; *Kilis –Gaz.; *Antakya, Reyhanlı ve amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *İskenderun –Hat.)

daman (II) Sığırın kaburga kemiklerinden karın kısmına kadar olan etleri. (*Merzifon –Ama.)

dāman (III) Güç, kuvvet. (Şenoba *Uludere –Hak.)

damanal Pis : *Ahmet'in çocuğu çok damanaldır.* (Fariske *Ermenek –Kn.)

damancan Keçi derisinden yapılmış dağarcık. (–Bo.)

damancı Bağ, bahçe ve tarlayı kiralayan. (*Kilis –Gaz.)

damar (I) Kök : *Ağacın damarları kalın.* (Cenciğe –Ezc.)

damar (II) Çeşit, tür. (*Bor –Nğ.)

damarbaşı Sıra denilen kış geceleri toplantısını evinde ilk önce yapan (kimse). (*Bor –Nğ.)

damarcık [→ **damar otu**]

damarcıl Kulunç. (Samatya –Ist.)

damardı [**damart**] Evin arkası. (Körküler *Yalvaç –Isp.)
[**damart**] : (Güzelsu *Akseki –Ant.)

damarı bozuk Soysuz, cibilliyetsiz. (*Bor –Nğ.)

damarı galkmak Aksiliği tutmak. (*Bor –Nğ.)

damarı kırık Utanmaz, arlanmaz, namussuz kadın, orospu. (–Gaz.)

damarlı [**damarsız -1**] Huysuz, inatçı, aksi. (*Bor –Nğ.)
[**damarsız -1**] : (*Göynük –Bo.)

damarlıca [→ **damar otu**]

damar otu [**damarcık, damarlıca**] Sulak yerlerde biten, ince damarlı, geniş yaprakları iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir ot. (Haçavera *Maçka –Tr.; *Afşin –Mr.)
[**damarcık**] : (*Ağın, *Keban –El.)
[**damarlıca**] : (*Arapkir –Ml.)

damarsız 1. [→ **damarlı**] **2.** Soysuz, hayırsız. (–Ant.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)

damart [→ **damardı**]

damas Ümit : *Ben bu işten damasımı kestim.* (Çandırlar *Seyhan –Ada.)

damasa Köylülerin gelinlik olarak kullandıkları, dallı deseni olan ipekli kumaş. (Gülâbi –Yz.)

damasımaḫ [→ **damağzamak**]

damasımak [→ **damağzamak**]

damaska [→ **damaksı -1**]

damaskene Bir çeşit erik. (Küçükisa *Zile –To.)

damaskı [→ **damaksı -1**]

damasmak [→ **damağzamak**]

damaşan Çok küsen : *Halil ağa damaşan bir adamdır.* (Turcalar *Ermenek –Kn.)

damaşka [→ **damaksı -1**]

damazlık (I) [→ **damızlık** (I) **-1**]

damazlık (II) [**damazluḫ -1**] Damızlık hayvan ya da bitki. (Dülgerli, Karadere –Rz.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr. köyleri; *Hozat –Tn.)
[**damazluḫ -1**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

damazluḫ 1. [→ **damazlık** (II)] **2.** Gelin kapıya geldiği zaman güveyi evinden istenen hayvan. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

damba Bir çeşit su kuşu. (Çerçin –Brd.)

dambadan Düşünmeden, birdenbire : *Ahmet kaba bir adam, dambadan söyleyiverir.* (–Nğ.)

dambadız Hileci. (Selendi *Kula –Mn.)

dambal [→ **dadal -1**]

dambara Mısır kavurmaya yarayan tel aygıt. (Çakılköy *Çatalca –Ist.)

dam baskını Kapalı yerde uzun zaman oturup havasız kalmaktan halsiz düşen, rengi solgun ve yüzü şiş (kimse). (*Bor –Nğ.)

dambaş [**dambaşı, dambeş**] **1.** Evlerin, genellikle güneşe karşı yapılan çıkıntıları, balkon. (Demirciler –Bo.)

2. Toprak dam, tavan. (Uluköy *Dinar –Af.; Bağıllı *Eğridir –Isp.; Güney *Yeşilova, Karamanlı *Tefenni –Brd.; Darıveren *Acıpayam, *Çivril, Ovacık *Tavas –Dz.; –Kü.; Şehli *Beypazarı, *Nallıhan ve çevresi –Ank.; *Mucur –Krş.; Fariske *Ermenek –Kn.; –İç.)

[dambaşı] : (Kozluca *Keçiborlu, *Senirkent –Isp.; Karahisar *Tavas –Dz.; Giresun –Gr.; Telin *Gürün –Sv.; –Kn.; Kaya *Fethiye –Mğ.)

[dambeş] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; İğdir *Çivril, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Müsgebi *Bodrum –Mğ.)

dambaşı [→ **dambaş -2**]

dambat Hovarda, kabadayı adam. (–Ama. Azerî köyleri)

dambeş [→ **dambaş -2**]

dambılca Hayırseverler tarafından bir su kaynağı önüne yaptırılmış bekâr hamamı, gusülhane. (*Bor –Nğ.)

dambıl düdük Acele, akla gelir gelmez : *Dambıl düdük köye kız görmeye gittik, bizi yüzüstü koğdular.* (–Yz. ve çevresi)

dambıra (I) [**dambur, dambura, damdıra, damura, dembur**] Tambura. (–Isp.; –Ezm.; –Ml.; –Gaz.; Şekeroba –Mr.; Avşar aşireti *Pazaröreni, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.)

[dambur] : (–Çr.)

[dambura] : (*Nazmiye –Tn.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.)

[damdıra] : (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri –Hat.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; –Ada.)

[damura] : (–Ml.)

[dembur] : (–Çkr.)

dambıra (II) Yusufçuk da denilen bir böcek. (–Ky.)

dambırdamak Kaba kaba konuşmak. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dambırtı Ahenksiz ses topluluğu. (Karahisar *Tavas –Dz.)

dambuldak [→ **dombalak** (I)]

dambur [→ **dambıra** (I)]

dambura [→ **dambıra** (I)]

damburca Teneke. (*Gülnar köyleri –İç.)

damca [→ **damcı**]

damcı [**damca, damcıh, damçı**] **1.** Damla, evlerde damlardan, tavanlardan sızan yağmur damlaları. (*Zile –To.; *Iğdır –Kr.; –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.; *Ermenek –Kn.)

[damca] : (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

[damcıh] : (Bedre *İnegöl –Brs.)

[damçı] : (*Bayburt –Gm.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Ahlat –Bt.)

2. Toprak damlı evlerin üstüne yağan kar ve yağmuru süpüren ve yuvak taşını çeken (kimse). (*Ermenek –Kn.)

damcıh [→ **damcı -1**]

damcıtmak Hissettirmek. (–Sv.)

damçı [→ **damcı**]

damdamadan Düşünüp, ölçüp biçmeden (söz için). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

damdan çıkma Bir yaşındaki erkek ya da dişi dana. (Ölçek *Ardahan, *Göle, *Posof, –Kr. ve köyleri; *Bulanık –Mş.)

damdazlak 1. Çırılçıplak. (*Ulubey –Or.; –Sv.) **2.** Kimsesiz, yapayalnız. (*Ulubey –Or.) **3.** Bomboş. (–Sm.)

damdıra [→ **dambıra** (I)]

damdırmak 1. Hastanın ağzına azar azar su vermek. (Güme *Mut, *Silifke –İç.) **2.** [→ **dadırmak** (I) **-1**]

dam diñgil kalmak Açıkta kalmak, yapayalnız müşkül bir durumda kalmak. (–Ml.)

dam dokuz dimek Abuk sabuk konuşmak, ne dediğini bilmemek. (*Bor –Ng̃.)

dāmede [→**değmede -2**]

dāmek Dokunmak, deymek. (Hayati *Erbaa –To.)

dāmen [**dimen, dirmen**] Değirmen. (Hayati, *Erbaa –To.)

[**dimen**] : (Buhari, Bolaman *Fatsa –Or.)

[**dirmen**] : (Kurna –Brd.)

dameste Dam üstü. (Çeştepe –Ank.)

damıcak Yapılması tamamlanmamış, tahtası sarılmamış ahşap ev. (Hacıveli, *Abana –Ks.)

damı görmek Ahırdaki hayvanlara bakmak. (–Ama. çevresi)

damık [**damik**] Küçük ev, eveik, küçük çocukların oynamak için yaptıkları küçük ev. (–Kr.; –Ezc.)

[**damik**] : (Cenciğe –Ezc.)

damılçınak [→ **dammak** (IV)]

damınan Dam dolusu : *Damınan gatık tükenir, damlayan tükenmez.* (*Bor –Ng̃.)

damızlıh [→ **damızlık** (I) **-1**]

damızlık (I) [**damazlık** (I), **damızlıh̨, dımız** (III), **domazlık**] **1.** Pekmez, yoğurt, peynir vb. şeyleri yapmaya yarayan maya. (Eber, Çiftlik *Dinar –Af.; Kacar, Sirge *Eşme –Uş.; Kozluca, İlyas *Keçiborlu, Sücüllü *Yalvaç, Sofular, Bağıllı *Eğridir, Atabey, Çandır *Sütçüler, –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Kuşbaba *Bucak, Anbarcık, Yusufça *Gölhisar, Salda, Çuvallı, Kavak *Yeşilova, Çerçin, –Brd.; *Buldan, Bulkaz, Kavakköy *Çivril, Beyler-li, Darıveren *Acıpayam, Denizli –Dz.; Sürez *Bozdoğan, Dallıca *Nazilli –Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; Karatepe, Sarıkavak –Es.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Taşköprü, –Ks.; *Bafra –Sm.; *Merzifon köyleri, Zana –Ama.; Çayır *Zile, Çilehane *Reşadiye –To.; –Gr.; –Tr.; Sosunka *Çayırlı, *Refahiye –Ezc.; –Bt.; *Ağın –El.; Aşudu *Darende, –Ml.; –Gaz.; Kötüre, Humu *Afşin, Taşoluk *Göksun –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; Tutmaç, Soğukpınar *Kangal, Vazıldan, Palha, Savrun *Divriği, Karadoruk, Tekerahma *Gürün, Çepni *Gemerek, Hacılyas, *Koyulhisar, E. Hüyük, Ortaköy, *Şarkışla –Sv.; –Krş.; Afşar ve Türkmen aşiretleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Ng̃.; *Ermenek, *Karaman –Kn.; *Mut –İç.; Çini *Akseki, Kışla *Elmalı, Bağyaka *Finike –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.; Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

[**damazlık** (I)] : (–Dz.; Uzunmusa –Or.; Zevker *Refahiye –Ezc.; *Hozat –Tn.; –El.; Çepni *Gemerek, Ağrakos *Suşehri –Sv.; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**damızlıh̨**] : (*Arapkir –Ml.; *Kangal ve köyleri –Sv.; *Mucur köyleri –Krş.)

[**dımız** (III)] : (*Eğridir –Isp.)

[**domazlık**] : (Havsu *Kelkit –Gm.) **2.** Süt veren hayvan (koyun, keçi vb.). (*Zile, Çilehane *Reşadiye –To.; Aşudu *Darende –Ml.) **3.** Harcanacak şeylerin tekrar çoğalması dileğiyle saklanmış olan küçük bir kısmı. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Karaman –Kn.) **4.** Gerektiğinde

ateşi yakmak için küle gömülen yanmış kömür. (Nilüfer –Brs.)

damızlık (II) Herhangi bir şeyin içinden seçilen en iyisi. (–To.; –Sv.)

damızlık (III) [→ **domuzluk** (I)]

damızlık (IV) Zayıf kadın, kız. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

damızlık çalmak Sütü yoğurt, peynir yapmak için mayalamak. (–Gaz.)

damızlık kesmek Bir şeyi tüketmek. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dāmi Sayı, adet. (Hayati *Erbaa To.)

damik [→ **damık**]

damka Semt, taraf. (Bolayır –Çkl.)

damkayık Gusülhane. (–Kn.)

dam keleri Dam kertenkelesi. (Çeltek, Navlu *Yeşilova –Brd.)

dam koruğu Eski yapıların üzerinde yetişen ve bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan bir çeşit ot. (Bebek *Beşiktaş –Ist.)

damla [**damlacık, damna, domla**] İnme, felç. (–Mn.; Kerem *Burhaniye –Ba.; Tokat –Es.; –Çkr.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *Zile –To.; –Tr. ilçe ve köyleri; Ölçek *Ardahan –Kr.; *Kilis –Gaz.; Çepni *Gemerek, Tekerahma *Gürün –Sv.; –Nğ.; *Akseki –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.; Kerkük; Kemaller, Rusçuk, Bulgaristan)

[**damlacık**] : (*Afşin, Taşoluk *Göksun –Mr.; *Antakya –Hat.)

[**damna**] : (–Ba.)

[**domla**] : (Havsu *Kelkit –Gm.)

damlaca [→ **damlama** (I)]

damlacık [→ **damla**]

damla inmek [**damlaya gelmek**] Felç olmak, inme inmek. (–Kü.; *Sivrihisar –Es.; –Çkr.; *Zile –To.; Çepni *Gemerek, *Gürün –Sv.)

[**damlaya gelmek**] : (*Ağın –El.)

damlalık [**damsalık -2**] Saçak altına konulan teneke oluk. (*Lüleburgaz –Krk.)

[**damsalık -2**] : (–Uş.)

damlam [**damzım, damzırı, damzırık -2**] **1.** Yudum : *Bir damlam su içtim.* (*Tefenni –Brd.)

[**damzım**] : (*Tavas –Dz.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

2. Bir damla : *Damlamını bize dadırmadı.* (*Bor –Nğ.)

[**damzırı**] : (–Çr.)

[**damzırık -2**] : (–Çr.)

damlama (I) [**damlaca, damlamaca, damlantı** (II), **damlarca**] Tepesinden, kenarlarından su sızan, damlayan mağara, kaya kovuğu. (–Ada.; Yampar –İç.)

[**damlaca**] : (–Isp. ve çevresi)

[**damlamaca**] : (–Ur.)

[**damlantı** (II)] : (*Ermenek –Kn.)

[**damlarca**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

damlama (II) Olgunlaşıp dalından kendi kendine düşen meyve : *Damlama zerdali.* (İsgöbü, –Ky.; –Ada.)

damlamaca [→ **damlama** (I)]

damlamaḫ Bir yere birdenbire, ansızın gitmek : *Hemen damladın mı?* (*Gürün –Sv.)

damlamak (I) **1.** Akla gelmek, bir şeyi olmadan önce sezmek. (–Sm.; –Tr. ve köyleri; *Bor –Nğ.) **2.** Bir iş yapılırken üstüne gelmek : *Bir de baktım ki herif damladı.* (–Kü.)

damlamak (II) Dam akmak. (Yakaköy *Gelendost –Isp.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; İğdeli *Gemerek, *Zara –Sv.)

damlamak (III) Hapsedilmek. (–Kü.)

damlamca Damlaya damlaya akan su. (*Gediz –Kü.)
damlantı (I) [**damla şırası**] Pekmez yapmak için süzdürülmüş şıra. (*Ermenek –Kn.)
[**damla şırası**] : (Köşker –Krş.)
damlantı (II) [→ **damlama** (I)]
damla öndürmek Korkudan hastalanmak, ölmek. (*Arapkir –Ml.)
damlarca [→ **damlama** (I)]
damla şırası [→ **damlantı** (I)]
damlaşmak [→ **dağımlaşmak**]
damlaya gelmek [→ **damla inmek**]
damlıca [→ **damaca -2**]
dammaḫ [**dammak** (I)] **1.** Damlamak. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)
[**dammak** (I)] : (*Kandıra –Kc.)
2. Su konulan kap su sızdırmak. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)
dammak (I) [→ **dammaḫ -1**]
dammak (II) Gelmek : *Ahmet tam zamanında damdı.* (–Gaz.; Namrun *Tarsus –İç.)
dammak (III) Ekmeği yemeğe batırmak, daldırmak : *Yemeği kaşıkla değil dama dama yedik.* (Bozan –Es.)
dammak (IV) [**damılçımak, danklamak, danmak -1**] Akla gelmek, önceden hissetmek, sezmek, ummak. (Bayat *Emirdağ, İshaklı *Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; –Kü.; Bozan, *Sivrihisar –Es.; Arpaköy *Ünye –Or.; Nefsiköseli *Görele, Düzköy *Keşap –Gr.; –Dy.; –Ml.; –Gaz.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri, Hisarcık *Yayladağı –Hat.; –Sv.; *Akdağmadeni –Yz.; *Bor –Nğ.; Güvenç *Ermenek –Kn.; *Cebelibereket –Ada.; *Tarsus, *Mut, *Anamur –İç.)
[**damılçımak**] : (–Kn.)
[**danklamak**] : (–Isp.)
[**danmak -1**] : (–Es.; *Zile –To.; *Bayburt –Gm.; –Kr. ve köyleri; *Tortum –Ezm.; *Refahiye –Ezc.; *Ağın, *Keban –El.; *Koyulhisar –Sv.)
damna [→**damla**]
damnançıhma İki yaşındaki dana. (Kızılçakçak, *Arpaçay –Kr.)
dam olgunu Kökeninden ya da ağacından ham olarak koparılıp, kapalı bir yerde olgunlaştırılan meyve : *Bu garpiz dam olgunuymuş, hiç dadı yok.* (*Bor –Nğ.)
damracı Kurnaz. (*Emirdağ –Af.)
damsak Yararını, çıkarını düşünen. (–Ml.)
damsalık 1. Saçaktan damlayan sular. (*Akyazı çevresi –Kc.; *İpsala –Ed.) **2.** [→**damlalık**]
damsözlü Patavatsız, kırıcı şekilde konuşan (kimse). (–Nğ.)
damu Cehennem. (–Ada.)
damura [→**dambıra** (I)]
damuşmak [→**domuşmak -1**]
damuzluḫ [→**damızlık** (III)]
damyan Mandıra. (Şıhlar –Ank.)
dam yuvağı Toprak damlı evlerin üstünü düzeltmek için kullanılan silindir şeklindeki taş, loğ. (*Bor –Nğ.; –Kn.)
damzın [→**damlam -1**]
damzırı [→**damlam -2**]
damzırıcı Çam ağaçlarından sakız sızdıran kimse. (Bedre *İnegöl –Brs.)
damzırık 1. İlâç damlalığı. (Belemedik –Ada.) **2.** [→**damlam -2**]
damzırmak (I) [**damzıtmak**] **1.** Damlatmak, damla damla akıtmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çeltek, Navlu *Yeşilova, Yayla *Tefenni, Çerçin –Brd.; İğdir *Çivril, *Çal, *Acı-

payam –Dz.; Tokat, Bozan –Es.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Körez *Kula –Mn.; *Dursunbey –Ba.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.)
[**damzıtmak**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
2. [→**dadırmak** (I) **-1**]

damzırmak (II) Hayvan yavrularını emzirmek. (*Sarayköy köyleri –Dz.)

damzırtmak [→**dadırmak** (I) **-1**]

damzıtmak [→ **damzırmak** (I) **-1**]

dan, dān, dañ (I) [**danğ** (II)] Sabah vakti, tan. (–Gaz.; *Afşin –Mr.; Karahöyük *İncesu –Ky.; –Nğ.; –Kn.)
[**danğ** (II)] : (–Gaz.)

dan (II) İç donu, pantalon. (*Yalvaç –Isp.; Hıdırlar *Nallıhan –Ank.)

dan (III) **1.** İstek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.) **2.** Alın yazısı. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

dan (IV) Sonuç, son. (–Yz.)

dan (V) [**danğ** (I)] **1.** Şaşma, şaşılacak şey. (Cebel *Eğridir –Isp.; *Bergama –İz.; Bahçeli *Ezine –Çkl.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –Gaz.)
[**danğ** (I)] : (Akçakent, –Gaz.)
2. Yalan. (*Çal –Dz.)

dan (VI) Seslenme ünlemi : *Dan Ali buraya gel.* (Zana –Ama.)

-dan (VII) İle anlamında edat : *Ahmetdan beraber gideriz.* (–Bt.)

dana (I) **1.** [→ **dandirik**] **2.** Uzun değneklerle yuvarlak bir taşa vurarak oynanan çocuk oyunu. (Demirkapı *Susurluk –Ba.) **3.** Yassı taşlarla oynanan bir çocuk oyunu. (Eğrigöz *Emet –Kü.) **4.** Çocuk oyunlarında hedef olarak seçilen şey. (–Ezm.) **5.** Büyük bilye (madenî). (–Ks.)

dana (II) Bıçak. (Vana –Or.)

danaağzı Danaburnu denilen böcek. (Bereketli *Tavas –Dz.)

danaaş [**danaş** (I)] Danaları kovalama ünlemi. (Oğul –Ks.)
[**danaş** (I)] : (Dere –Ks.)

danabacağı İyilik yapmak istemeyen kimseye verilen ad. (Ulaşiran *Şiran –Gm.)

danabağırdan **1.** İri karıncaya benzeyen ve ısırınca çok acıtan bir çeşit böcek. (*Antakya –Hat.) **2.** İnsanın bir yerine çarpınca çok acıtan bir hayvan, deniz yıldızı. (Babakale *Ayvacık –Çkl.) **3.** Çalıların büyük dikenleri. (Kaya *Fethiye –Mğ.)

danabaklası Koca bakla, iç bakla, tane bakla. (Yakademirciler, Aliköy *Çaycuma –Zn.)

danaböğürten Büyük değnek. (–Yz.)

danaburnu Parmakta çıkan bir çeşit çıban : *Parmağımda danaburnu çıktı.* (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

dana buyduran Şubat, Mart aylarındaki güneşli, fakat çok soğuk hava. (*İskilip –Çr.; –Ama.; *Niksar –To.; Mutmur *Arapkir –Ml.; Başlamış *Dörtyol –Hat.; *Osmaniye –Ada.)

danabüzen Dolu. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

danacag Evlerde kapı ile eşik arasına konulan ve dayanmaya yarayan mermer. (Kerkük)

danacı Çoban, dana çobanı. (Gümüşhacıköy *Merzifon –Ama.; Çukurova –Ada.; –İç.)

dañadan Sabaha kadar : *Kimsenin çırası dañadan yanmaz.* (*Bor –Nğ.)

dana dana dostana Birbirdir oyunu. (–Ezc.)

danadaşak Tohumu tespih taneleri gibi olan bir çeşit bitki. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

danadaşyağı Su içinde yaşayan, yeni doğmuş kurbağa yavrusu. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

danadiş [→ **danadişi**]

danadişi [**danadiş, danagıran** (I), **danakıran** (I)] Danaburnu. (İsabey *Çal –Dz.; *Tire –İz.; Kınık *Kırkağaç –Mn.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Ezc.)
[**danadiş**] : (Çıtak *Çivril –Dz.)
[**danagıran** (I)] : (*Ünye –Or.)
[**danakıran** (I)] : (–Sm.)

dana doluk Karışık hayvan sürüsü. (*Gemerek, *Şarkışla –Sv.)

danadöğen Haylaz delikanlı, genç erkek. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

danagıran (I) [→ **danadişi**]

danagıran (II) [→ **danakıran** (II) **-1**]

dana gitmek Hayrette bırakmak, şaşırtmak. (–Yz çevresi)

danagöz (I) [**danagözü**] Bir çeşit ekşi, kara, sulu üzüm. (*Dinar –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Safranbolu –Zn.)
[**danagözü**] : (Gönen –Isp.; Ekse *Çal –Dz.)

danagöz (II) **1.** İri, patlak göz. (*Alaşehir –Mn.) **2.** İri, patlak gözlü adam. (Yayla *Tefenni –Brd.; –Çr.)

danagözü [→ **danagöz** (I)]

danagran Bulutlu, soğuk hava. (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

danakaldıran **1.** Kuzgun. (Kocabey –Krş.) **2.** Akbaba. (Kocabey –Krş.)

danakıran (I) [→ **danadişi**]

danakıran (II) [**danagıran** (II)] **1.** İlkbaharda biten sarı çiçekli bir bitki, çiğdem. (Kürtün, Uluköy *Torul –Gm.; Gülesur *Doğubeyazıt –Ağ.)
[**danagıran** (II)] : (Kızılçakçak *Arpaçay, İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.) **2.** Kar çiçeği. (–Kr.)

danakıran (III) **1.** Batıdan esen şiddetli rüzgâr. (Kıbrıs –Ank.; Sadık *Mucur –Krş.; Ortahisar *Ürgüp –Nş.) **2.** Kuzey batıdan esen soğuk rüzgâr. (Karaköy *Tavas –Dz.; Çalış, Çayırlı *Haymana, Cimşit *Balâ –Ank.) **3.** Güney batıdan esen soğuk rüzgâr. (*Ayaş –Ank.) **4.** Doğudan esen rüzgâr. (*Kırkağaç –Mn.)

danaküçü Çocukların uzun bir değnekle bir kemik parçasına vurarak oynadıkları oyun. (Ortabereket –Ank.)

danalı Boğaya gelmemiş inek : *Bizim inek bu sene danalı kaldı.* (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

danalıḫ [→ **danalık -2**]

danalık [**danalıḫ**] **1.** Ahırda buzağıları koymak için yapılan yer. (Uzunmusa –Or.; Kazanç *Şebinkarahisar –Gr.; –Kr.; –Ezm.; *Suşehri –Sv.; Reşadiye –Ky.; –Nğ.) **2.** Dana sürüsü. (–Ezm.)
[**danalıḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

danalya **1.** Ayakkabıyı kalıba çekmeye yarayan aygıt. (Şehli –Gr.; –Rz.) **2.** Çakı büyüklüğünde bıçak. (–Tr.)

danam Paşam, arslanım gibi övgü ifadesi olarak delikanlılara söylenen söz. (–Gaz.)

danamak [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

danamemesi (I) **1.** Bir çeşit kara üzüm. (Salda *Yeşilova –Brd.; –Dz.; Kerem *Burhaniye –Ba.) **2.** Çiğdem gibi bir bitki. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

danamemesi (II) İnsan ve hayvanlarda olan büyük çıban. (Havsu *Kelkit –Gm.)

danapa Büyük aşık. (–Yz.)
danaş (I) [→ **danaaş**]
danaş (II) Kadın, kız. (Erkilet –Ky.)
danataşağı Çamsakızı. (–Çkl.)
danazımak Sık sık etrafa bakmak, bakınmak. (Macıl *Sandıklı –Af.)
danbal Tembel. (–Isp.)
dancak [→ **dahne**]
dancek Meyvelerin suyunu çıkarmak için tahtadan yapılmış bir araç, cendere. (–Gm.; –Ezc.)
dancı 1. Ayıp arayıcı, ayıplayıcı. (*Çal –Dz.; –Ezm.) **2.** Boyu uzun, aklı kısa insanlara verilen ad. (–Çr.)
danci Karnı şiş adam. (Adacamii –Rz.)
dancuḫup durmaḫ [**doncuḫmaḫ**] Mahzun, hareketsiz, düşünceli durmak, içi sıkılmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.) [**doncuḫmaḫ**] **:** (Bahçeli *Bor –Nğ.)
dancukmak Hiddetlenerek kızarmak. (–Ezc. çevresi)
dan çarpmak İmalı söz söylemek. (*Gölpazarı –Bil.)
dandal Erik, kaysı gibi meyvelerin kurutulması için yapılan yüksek yer : *Açmaları dandala koy, mallar yemesin.* (Çiftlik *Şavşat –Ar.)
dandalçak Herşeyi meydanda, çıplak. (*Silifke –İç.)
dandan 1. Kaba ve düşünmeden konuşan (kimse). (–Gm.) **2.** Çok gürültülü bir şekilde konuşma (hakkında). (*Düzce –Bo.) **3.** Çok gürültülü ve iddialı konuşan (kimse). (*Düzce –Bo.)
dañ dañ atmak Pek yüksekten atıp tutmak: *Ağzı boşa geldiğine, dañ dañ atıyor.* (*Bor –Nğ.)
dan dan etmek Devamlı olarak söylemek. (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)
dandan guşi [**dandaniça, dandiligaç kuşu** (I)] Kuyruksallayan kuşu. (Anaraş *Sürmene –Tr.) [**dandaniça**] **:** (–Rz.) [**dandiligaç kuşu** (I)] **:** (*Ünye –Or.)
dandaniça [→ **dandan guşi**]
dandanmama Nazlatma, okşama. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dandanmamak Oyalanmak, sallanmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dandarlığı Tan vakti, gün ağardığı zaman. (Azaplı *Kadirli –Ada.)
dandazlamak Bir şeyin kusurunu inceden inceye aramak, üzerine çok düşmek. (Uluşiran *Şiran, –Gm.; –Yz.)
dandın (I) [**dandik** (III) **-5, dandin** (I)] **1.** Hoppa, şımarık, nazlı, yaramaz. (İleydağ *Uluborlu, *Keçiborlu –Isp.; –Brd.; –Ba.; Adiller *Ermenek –Kn.) [**dandin** (I)] **:** (*Çal –Dz.; *Milas –Mğ.) **2.** Zevzek, patavatsız. (*Tefenni ve köyleri –Brd.) [**dandik** (III) **-5**] **:** (*Manyas –Ba.) **3.** Parasız, çıplak. (–Ba. ve çevresi)
dandın (II) Arzu, kapris. (*Bor –Nğ.)
dandınlamak Gururlanmak, kibirlenmek. (–Krş.)
dandırgaç Hokka. (Balkandak *Beyşehir –Kn.)
dandırık [→ **dandirik**]
dandik (I) Dana, buzağı. (*Kemaliye –Ezc.)
dandik (II) Dar ve kısa elbise. (–Çr.; –Sm.)
dandik (III) **1.** Kavgacı, dövüşken. (Şahmelik –Ky.) **2.** Çabuk küsen, huysuz. (Gökçekışla *Yerköy –Yz.) **3.** Ciddi olmayan adam. (Süle –Gm.) **4.** Hevesi çabuk geçen, kararsız (kimse). (Bahçeli *Bor –Nğ.) **5.** [→ **dandın** (I) **-2**]

dandik (IV) Gurur, kibir. (–Nğ).

dandiklemek (I) Vermek : *Borcunu dandikle.* (Utav *Yusufeli –Ar.)

dandiklemek (II) Yazmayı çeneden başlayarak başa dolamak. (*Koyulhisar –Sv.)

dandili Beşik. (Babik *Pütürge –Ml.)

dandiliçüş Tahterevalli oyunu. (–Yz. çevresi)

dandiligaç kuşu (I) [→ **dandan guşi**]

dandiligaç kuşu (II) Bir işte sebat etmeyen (kimse). (*Ünye –Or.)

dandilik (I) [→ **dandirik**]

dandilik (II) Yavaş çalışan kimse. (Posik *Şenkaya –Ezm.)

dandin (I) [→ **dandın** (I) **-1**]

dandin (II) Üzerinde yufka sarılı olan oklavaların konulduğu kertikli ağaç. (*Bor –Nğ.)

dandini Şaşkın adam. (–Brd.)

dandirik [**dana** (I) **-1, dandırık, dandilik** (I), **dandrik**] Fırıldak, topaç. (İslâmiye göçmenleri –Ba.; Kurnuş *Pasinler –Ezm.)

[**dana** (I) **-1**] : (*Senirkent –Isp.; *Demirci –Ba.)

[**dandırık**] : (–Ed.)

[**dandilik** (I)] : (*Düzce –Bo.)

[**dandrik**] : (Kaynarca *Osmaneli –Bil.)

dandrik [→ **dandilik** (I)]

dandurma [→ **dondurma** (II)]

dane (I) Başörtüsü, yemeni, yazma. (*Ödemiş köyleri –İz.; *Tavşanlı –Kü.; İnönü *Söğüt –Bil.; *Ereğli –Zn.)

dane (II) Kirişlerin üzerine konulan ufak direk. (*Lapseki –Çkl.)

daneci Sığır çobanı : *Daneci hayvanlara iyi bakmıyor.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

danemek, dānemek Bakmak. (Şekerova –Mş.; Eloğlu –Mr.; Çandırlar –Ada.)

danesi gün Ertesi gün : *Cuma günü gidemedim, danesi gün gittim.* (Kertmeağamescit *Kangal –Sv.)

dane taşı Tabaklıkta derilerin üzerindeki pürtükleri temizlemek için kullanılan taş tezgâh. (–Ist.; –Ks.)

danetmek 1. Düşünmek. (Sadıkhacı *Beyşehir –Kn.) **2.** Yaymak, dile düşürmek. (Uşhum *Yusufeli, Çayağzı *Şavşat –Ar.)

danga [→ **dangalak** (II) **-1**]

dangadak Birdenbire, damdan düşercesine. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Yukarıseyit, Bekilli *Çal, *Tavas –Dz.)

dangadan atmak Düşünmeden, münasebetsiz söz söylemek. (*Bor –Nğ.)

dangal Husye, erkeklik bezi. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dangalafıstık [**dangalafıstik, dangalafıştı**] Tahterevalli. (*Ermenek –Kn.)

[**dangalafıstik**] : (–Ezc.)

[**dangalafıştı**] : (–Gm.)

dangalafıstik [→ **dangalafıstık**]

dangalafıştı [→ **dangalafıstık**]

dangalak (I) [**dangılak**] Boşboğaz. (Çamköy *Gölhisar –Brd.; Kemaller, Rusçuk, Bulgaristan)

[**dangılak**] : (Ovacık *Tavas –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Çomaklar –İz.)

dangalak (II) [**danga**] **1.** Bir şeyin büyüğü, irisi, iriyarı adam. (Ziyere –Ama.; Durlaz –Kn.)

[**danga**] : (*Iğdır –Kr.)

2. Çok zayıf ve uzun boylu (hayvan ya da insan) : *Sizin atınız çok dan-*

galak bir şey. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dangalak (III) Ispanağa benzeyen bir bitki. (Aşudu *Darende –Ml.)

dangalak (IV) Köpek. (–Ks. ve çevresi)

dangal dungal Gelişigüzel, biçimsiz, kaba saba : *Eyle dangal dungal iş olmaz, adam gibi iş isterim.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dangaz (I) **1.** Müsrif. (–Yz.) **2.** Aptal, budala. (*Çeşme –İz.; –Ba.)

dangaz (II) **1.** Yüksek : *Bu bina dangaz değil oturaklı.* (*Alaca –Çr.) **2.** Biçimsiz. (–Yz.)

dangazlamak Yüksekten uçmak. (–Ml.)

dange [**dangi**] Kışın hayvanlara yem vermek için dışarda hazırlanmış olan yer. (Purhus *Ahlat –Bt.; *Bulanık –Mş.)

[**dangi**] : (*Varto –Mş.)

dangılak [→ **dangalak** (I)]

dangıldamak, dañgıldamak [→ **dangırdamak -1**]

dangıl dungul Yemeğin çok sulu olduğunu anlatır. (*Bor –Nğ.)

dañgıl düzen Alet edevat, avadanlık. (–Nğ.)

dangılıkırma Tahterevalli oyunu. (Salarha –Rz.)

dangımak [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-1**]

dangır [→ **dıngır** (I) **-2**]

dangır (II) [**dañgurdak**] **1.** [→ **dangırdak** (II) **-1**] **2.** Kalın, çirkin sesli. (–Es.)

[**dañgurdak**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dangıramak [→ **dangırdamak -1**]

dangırdak (I) [**danğırdak, donguldak, dongurak** (I), **dongurdak** (III)] Deve, sığır, koyun sürülerinin önünde giden hayvana takılan, kalın saçtan yapılmış çan, çıngırak. (*Çal –Dz.; Bozan, Tokat –Es.; *Bünyan –Ky.; *Boğazlıyan köyleri –Yz.; –Krş.)

[**danğırdak**] : (–Çr.; Türkmen aşireti *Bünyan –Ky.)

[**donguldak**] : (–Çr.; *Divriği –Sv.)

[**dongurak** (I)] : (Orhaniye *Marmaris –Mğ.)

[**dongurdak** (III)] : (*Eşme ve çevresi –Uş.; Senir –Isp.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Edremit –Ba.; Bizeri, Kızıl, *Zile, Karkıncık, Çamlıbel *Artova –To.; Gerince *Bodrum –Mğ.)

dangırdak (II) [**dangır** (II) **-1, dangır dangır -2**] Bağırarak, kaba saba konuşan, küstah. (*Eşme köyleri –Uş.; *Sarayköy köyleri, *Çal –Dz.; Bozan, Tokat –Es.; –Sn. ve çevresi; *Boğazlıyan köyleri –Yz.)

[**dangır** (II) **-1**] : (Bedirviran *Zara, *Yıldızeli –Sv.)

[**dangır dangır -2**] : (*Bor –Nğ.)

dangırdamak [**dangıldamak, dañgıldamak, dangıramak, danğırdamak -1, 2, 3, 4; danğurdamak -1, 2; dankıldamak, dankırdamak, dankır dankır konuşmak**] **1.** Bağıra bağıra, yüksek sesle konuşmak. (Atlıhisar *Şuhut –Af.; Halıviran *Eşme –Uş.; *Eğridir köyleri, *Atabey –Isp.; Çuvallı *Yeşilova, Anbarcık, *Gölhisar –Brd.; Kösten, Honaz, Kavukköy, Çıtak, Bulkaz, *Çivril, Bekilli *Çal, Hırka *Tavas –Dz.; Dallıca *Nazilli –Ay.; –Mn.; Bozan –Es.; Dadıç –Bo.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; Danışman *Fatsa, Uzunmusa –Or.; Sosunka *Çayırlı –Ezc.; –Gaz.; Çepni *Gemerek, Tutmaç, Ortaköy *Şarkışla, Soğukpınar

*Kangal, *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; *Karaman –Kn.; Ereryaka *Akseki, *Elmalı, *Korkuteli, *Kaş –Ant.; Dont *Fethiye köyleri –Mğ.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; *Saray –Tk.)

[**dangıldamak, dañgıldamak**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *İskilip –Çr.; –Sm.; –Ama.)

[**dangıramak**] : (Çiftlik *Dinar –Af.)

[**dañğırdamak -1**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

[**dañğurdamak -1**] : (Yayla *Tefenni –Brd.)

[**dankıldamak**] : (–Ama.; Tavara *Reşadiye –To.)

[**dankırdamak**] : (*Kurşunlu –Çkr.)

[**dankır dankır konuşmak**] : (Yağıllar *Simav –Kü.)

2. Gevezelik yapmak. (–Ks.; –Nğ.)

[**dañğırdamak -2**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

[**dañğurdamak -2**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

3. Kalın ve çirkin sesle konuşmak. (Çamlı *Ayaş –Ank.) **4.** Sesi kalınlaşmak. (*Bozdoğan –Ay.) **5.** Gürültü yapmak, gürültülü ses çıkarmak. (İğdecik –Isp.; Kerem *Burhaniye –Ba.; Bozan –Es.; Denizli, Beşikdüzü, *Vakfıkebir –Tr.; –Yz.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**dañğırdamak -3**] : (*Merzifon, *Gümüşhacıköy –Ama.)

6. Keçilerin boynuna takılan çan ses çıkarmak. (Gebir, Sofular *Eğridir –Isp.)

[**dañğırdamak -4**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

dangır dangır [**dangur dungur**] **1.** Yüksek sesle, bağıra bağıra (konuşma için). (Elemen –Bo.; *Taşköprü –Ks.)

[**dangur dungur**] : (–Ezc.)

2. [→ **dangırdak** (II)]

dangırtı Gürültü : *Dangırtı etme oralarda.* (Denizli, Beşikdüzü, *Vakfıkebir –Tr.; Cenciğe –Ezc.)

dangi [→ **dange**]

dangil dingil (I) Ufak ve seyrek üzüm salkımı, çıngıl. (Karahisar, *Tavas –Dz.)

dañgil dingil (II) **1.** Densizce yürüyüş. (*Gürün –Sv.) **2.** Kadının yalnız başına gezmeye çıkması. (*Gürün –Sv.)

dangilmek 1. [→ **dengilmek -2**] **2.** Ters gelmek. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dangirik (I) Kupkuru, çok kuru. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

dangirik (II) Kedi, köpek gibi hayvanların boyunlarına takılan küçük çıngırak. (–Gr. ve köyleri)

dango Büyük zil. (Körte *Yusufeli –Ar.)

dangurdak [→ **dangır** (II) **-2**]

dangur dungur [→ **dangır dangır -1**]

dangü Mısırdan yapılmış bulgur. (–Sm. köyleri)

dañğ (I) [→ **dan** (V) **-1**]

dañğ (II) [→ **dan** (I)]

dañğaz 1. Sert ve engebeli yer. (Taze, Kerkük) **2.** Yağmurda ya da sulandıkça çamur olmayan, kuru kalan yer. (Taze, Kerkük)

dañğırdak [→ **dangırdak** (I)]

dañğırdamak 1. [→ **dangırdamak -1**] **2.** [→ **dangırdamak -2**] **3.** [→ **dangırdamak -5**] **4.** [→ **dangırdamak -6**]

dañğurdamak 1. [→ **dangırdamak -1**] **2.** [→ **dangırdamak -2**]

danı [→ **dāni, danī** (I)]

danıf danışmaḫ [→ **danışmak -1**]

danık (I) Şahit, tanık. (Cebel *Eğridir –Isp.; Bornova *Bergama –İz.; Arpaköy –Or.; *Kemah –Ezc.; –Gaz.)

dānık (II) Karışık, dağınık. (–Çkr.; –Gaz.)

danıp danışmak [→ **danışmak -1**]

danısga Antika : *Mehmet danısga bir adamdır.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

danışık (I) [**danışık ekmeği**] **1.** Düğün yapacak olanın danışmak için komşularını davet ettiği toplantı : *Bu gece danışığa çağırdılar, oraya gideceğim.* (*Akyazı çevresi –Kc.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **2.** Düğüne davet eden. (Dereköy *Yalova –Ist.; Cinis *Aşkale –Ezm.; Karaardıçlar *Bozkır –Kn.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **3.** Düğüne başlanırken verilen yemek. (*Refahiye –Ezc.; Çayırlı, Karahoca *Haymana –Ank.; Köşker, –Krş.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**danışık ekmeği**] : (Yeniköy –Ba.; –Çr.; Zana, *Merzifon –Ama.; Süle –Gm.; Hisarlıkaya *Polatlı, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan –Ky.)

danışık (II) Bildik, tanıdık : *Kemerde bizim danışık vardı, bizi hiç bilmezlikten geldi.* (Yayla *Tefenni –Brd.)

danışık (III) **1.** Karşılıklı yapılan yardım. (Yeniköy –Ba.) **2.** Anlaşma, sözleşme. (*Merzifon köyleri –Ama; *Zara –Sv.; *Boğazlıyan –Yz.)

danışık asmak Düğün yapacak olan, düğün hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için memleketin ileri gelenlerini yemekli bir toplantıya çağırmak. (*Bor –Ng.)

danışık çayı Düğün olurken köylüye verilen çay. (Türkmen köyleri *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

danışık ekmeği [→ **danışık** (I) **-3**]

danışıklı dönüşüklü Danışıklı döğüş, gizli anlaşmaya dayanan hareket : *Danışıklı dönüşüklü kavga çıkarıp herifi soydular.* (–Sm.)

dan ışınığı Sabah aydınlığı. (–Ank.)

danışmah, danışmaḫ [**danışmak -2**] Konuşmak, söylemek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim, *Iğdır –Kr.)

[**danışmak -2**] : (–Kr.)

danışmak [**danıf danışmaḫ, danıp danışmak, danmak -4**] **1.** Sormak, fikir almak. (Körküler *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; Denizler *Çal, Çıtak *Çivril, Hırka *Tavas –Dz.; –Sm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr. köyleri; –Gaz.; –Ml.; –Ur.; *Antakya –Hat.; Haydarbeyli –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Tarsus –İç.)

[**danıf danışmaḫ**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

[**danıp danışmak**] : (*Bor –Ng.)

[**danmak -4**] : (*Bor –Ng.)

2. [→ **danışmah, danışmaḫ**]

danışman Bilgin, kendisine fikri alınmak için danışılan. (–İz. göçmenleri; –Ed. göçmenleri)

danız çarpmak Laf atmak, söz dokundurmak. (Çiğil –Kn.)

danızmak **1.** Güneş ve soğuktan el, yüz kurumak, sertleşmek. (Civan-yaylağı *Mersin –İç.) **2.** Ter birdenbire soğumak. (Belenkeşli *Mersin –İç.) **3.** Yufka ekmeği kuru pişmek. (Belenkeşli *Mersin –İç.)

dāni, danī (I) [**danı**] Değin, kadar, dek : *Bu dāni uşam var, gene ele*

möhtaç mı olum. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Gaz.; Kıyıklar *Bahçe –Ada.)

[**danı**] : (–Gaz.)

dani (II) Pişmiş buğday. (*Nazimiye –Tn.)

dank (I) [**dankalak**] Grip, nezle. (–Kü.; –Mn. ve çevresi; *Zile –To.; –Mr.; –Ml.)

[**dankalak**] : (Hartlap –Mr.)

dank (II) [**dag** (I), **dak**] Pancar, şeker pancarı. (Kazağaç –Gm.; *Kemah, –Ezc.; *Divriği –Sv.)

[**dag** (I)] : (–Ezm.; Ergan –Ezc.; *Divriği –Sv.)

[**dak**] : (Horzaf, Uluşiran *Şiran, Günbatur *Kelkit –Gm.; –Kr.; Kemerburgazı, Ergan –Ezc.)

dankalak [→ **dank** (I)]

dank dank etmek Hızlı hızlı çarpmak : *Birden çağırdın da yüreğim dank dank etti.* (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

-dan kelli -dan sonra : *Ben burda oldukdan kelli sen eve git.* (–Gaz.)

dankıldamak [→ **dangırdamak -1**]

dankıl dunkul Münasebetsiz, kaba : *Ahmet dankıl dunkul konuştu.* (*Merzifon çevresi –Ama.)

dankır [→ **dıngır** (I) **-2**]

dankırdamak [→ **dangırdamak -1**]

dankır dankır konuşmak [→ **dangırdamak -1**]

danklamak [→ **dammak** (IV)]

danksı manksı Darmadağınık. (*Maçka –Tr.)

danlamak, dañlamak (I) [**dağnamak -1, 4; dahlemek, danamak, dangımak, danmak -5, 6; dañnamah -1, dañnamak -1, 2; dansamak -2, dansımak -2, dansuklamak, dazlamak** (III), **dazmalamak**] **1.** Şaşmak. (Evciler *Dinar –Af.; *Ulubey –Uş.; *Yalvaç –Isp.; Çındere *Buldan, Üçkuyu *Çal, Kavakköy, Çıtak *Çivril –Dz.; –Çr.; Çepni *Gemerek, *Gürün –Sv.; *Bünyan –Ky.; Güvenç –Kn.; *Fethiye –Mğ.)

[**dağnamak -4**] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

[**dangımak**] : (Karacaveren –Gaz.)

[**dañnamak -1**] : (Yukarıseyit *Çal –Dz.; *Ayvacık –Çkl.)

[**danmak -5**] (–Kü.; –Yz.) **2.** Ayıplamak, kınamak. (*Eğridir –Isp.; Üçkuyu *Çal –Dz.; –Ba.; *Tosya, –Ks.; *Kargı –Çr.; Azerî köyleri –Ama.; *Niksar –To.; *Görele ve köyleri –Gr.; Süle –Gm.; –Ezm.; Kavak *Kangal, Çepni *Gemerek –Sv.; –Ank.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**dağnamak -1**] : (Aliköy *Çaycuma, Sırçalı, Mülâyim *Safranbolu, Kaboğlu, Türkali *Devrek, *Çaycuma –Zn.; Hacıhamza *Taşköprü, *Araç –Ks.; Derekülât *Çerkeş, *Ilgaz –Çkr.; *Boyabat –Sn.; Irmaksırtı, *Çarşamba –Sm.; Buğa –Ama.; *Çandır, *Ünye –Or.; *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Kr. köyleri; *Gemerek, *Şarkışla –Sv.)

[**dahlemek**] : (*Sivrihisar –Es.)

[**danamak**] : (Burunkaya –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; –Sn.; *Ünye –Or.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; *Kalecik –Ank.)

[**danmak -6**] : (–Ky.)

[**dañnamah -1**] : (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

[**dañnamak -2**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

[**dansamak -2**] : (Aşağılıca –Es.; Efte –Ama.; *Almus –To.; –Gaz.; De-

liktaş *Kangal –Sv.; –Yz.; Ahırlı –Ank.; –Krş.; Hamurcu, *İncesu, Dadağı –Ky.)

[**dansımak -2**] : (Ağaeli *Kalecik –Ank.; –Nğ.)

[**dansuklamak**] : (Zana –Ama.)

[**dazlamak** (III)] : (Bayat *Emirdağ –Af.; *Alaşehir –Mn.; *Üsküdar –Ist.; –Ks.; *Gürün –Sv.; –Ky.; *Bor –Nğ.)

[**dazmalamak**] : (–Dy.)

3. Bahane bulmak. (–Zn.) **4.** Ağlamak. (Emircekiraz yaylası *Gerede –Bo.; *Nallıhan –Ank.)

danlamak (II) Sabahlamak : *Bu gece dizime bir ağrı girdi, gözüme uyku girmedi, danladım.* (–Çr.)

danlamak (III) Uğuldamak, ses çıkarmak. (*Afşin –Mr.)

danlayadüşmek Çıkagelmek : *Biz söyleşirken oradan danlayadüştü.* (Yarıkkaya *Afşin –Mr.)

danlık Ufuk. (Bayat *Emirdağ –Af.; İbek *İskilip –Çr.)

danmaḫ [→ **danmak, dañmak -2**]

danmak, dañmak [**danmaḫ**] **1.** [→ **dammak** (IV)] **2.** İnkâr etmek, gizlemek. (Uzunoba, Alakadı, Azerî köyleri –Ama.; *Iğdır, *Çıldır –Kr.; Taşlıçay *Diyadin –Ağ.)

[**danmaḫ**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Iğdır –Kr.)

3. Düşünmek. (*Bor –Nğ.) **4.** [→ **danışmak -1**] **5.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-1**] **6.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

dañnamaḫ **1.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**] **2.** Birisini över ya da kınarken çok abartarak konuşmak. (*Gürün –Sv.) **3.** Azarlamak, kızmak. (*Iğdır –Kr.)

dañnamak **1.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-1**] **2.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

dansak [**dansık -1, 2**] **1.** Gereksiz, anlamsız : *Dansak dansak konuşma.* (Çamköy *Gölhisar –Brd.; Dedeköy *Çal –Dz.; *Turgutlu –Mn.)

[**dansık -1**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Hocaköy *Kandıra –Kc.)

2. Gururlu, kibirli, alaycı, münasebetsiz (kimse). (*Sarıyer –Ist.; *Merzifon –Ama.; *Akseki –Ant.)

[**dansık -2**] : (Yayla, Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Niksar –To.)

dansamak [**dağnamak -2, dansımak -1, denlemek** (III), **densemek**] **1.** Alay etmek, beğenmemek. (–Brs.; Numanoluk *Seyitgazi, Aşığılıca –Es.; Gergene –Ky.)

[**dağnamak -2**] : (Irmaksırtı *Çarşamba –Sm.)

[**dansımak -1**] : (–Nğ.; –Ky.)

[**denlemek** (III)] : (–Zn. ve köyleri)

[**densemek**] : (Gümele *Söğüt –Bil.)

2. [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

dansık **1.** [→ **dansak -1**] **2.** [→ **dansak -2**]

dansımak **1.** [→ **dansamak -1**] **2.** [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

dansuk Düşünmeden, kalp kırıcı şekilde konuşan (kimse). (Harşit köyleri *Torul –Gm.)

dansuklamak [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

dantara Bir cins beyaz erik. (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

danulga [→ **davulgu**]

dañuzluk Loş, bomboş : *Ahmetlerin evi dañuzluk olmuş kalmış.* (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

danüzü Şafak söktüğü zaman : *Danüzü araveyi goşsam öğlüye Garsa gide-*

rem. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

danyeri, dañyeri Güneşin doğmak üzere bulunduğu yer, tanyeri. (–Çr.; –Gaz.; *Mut köyleri –İç.)

Danyıldızı Çobanyıldızı. (–Gaz.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; –Nğ.)

dañyili Sabah rüzgârı. (*Bor –Nğ.)

danzımak Saçta pişirilen bazlama, ekmek iyi pişmeyip kavrulmak, sertleşmek. (Yapıntı *Mut –İç.)

danzik Boz renkli, örümceğe benzeyen zehirli bir böcek. (–Kr.; –Ezm.)

dapcınmak Boşuboşuna ümitlenmek. (Çayırlı *Haymana –Ank.)

dapcik Zayıf inek. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

dapdapı Habersizce çıkagelişi anlatır. (Kızılköy *Dinar –Af.)

dapdayı [**daptayı**] Çok güzel, güzelce, pek iyi. (Kazanlı, Balabanlı *Ödemiş –İz.)

[**daptayı**] : (Koyupınar –Kn.)

dapdiri Yalınayak, başıkabak, züppe ve savruk dolaşma (hakkında). (*Düzce –Bo.)

dapdiri olmak [**dapduru olmak, dapdürü olmak, daptır olmak, daptur olmak**] Birden doğrulup ayağa kalkmak. (–Nğ.)

[**dapduru olmak**] : (–Ed.)

[**dapdürü olmak**] : (*Gelibolu –Çkl.)

[**daptır olmak**] : (–Nğ.)

[**daptur olmak**] : (*Bor –Nğ.)

dapduru olmak [→ **dapdiri olmak**]

dapdürü olmak [→ **dapdiri olmak**]

dapı Tapu. (–Gaz.; *Bor –Nğ.)

dapıḫlamaḫ [→ **dapıklamak**]

dapıklamak [**dalıplamak, dapıḫlamaḫ, dapılamak** (II), **dapınmak** (I), **dapuḫlamaḫ** (I), **dapuklamak**] Uyuklamak, dalmak. (Kerem *Burhaniye –Ba.; *Zile –To.; –Ml.; Soğukpınar *Kangal –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.; *Silifke, *Mut köyleri –İç.)

[**dalıplamak**] : (Kerem *Burhaniye –Ba.)

[**dapıḫlamaḫ**] : (Sosunka *Çayırlı –Ezc.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**dapılamak** (II)] : (*Ağın, *Keban –El.)

[**dapınmak** (I)] : (*Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

[**dapuḫlamaḫ**] : (*Zile –To.)

[**dapuklamak**] : (–Çkr.)

dapılamak (I) At, eşek gibi hayvanların ön ayakları sık sık bükülmek : *Bizim eşek çok dapılayor.* (Alanlı –Ay.)

dapılamak (II) [→ **dapıklamak**]

dapılamak (III) Keşfetmek, meydana çıkarmak. (*Ereğli –Kn.)

dapıncak 1. Kuyu tulumbası. (*İskilip –Çr.) **2.** [→ **dapındırık** (II)]

dapındırık (I) **1.** Hayvanların kaçmasını önlemek için ayaklarına bağlamak suretiyle yapılan engel, köstek. (Kozluca *Keçiborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Fethiye köyleri –Mğ.) **2.** Bağlanmış. (*Marmaris –Mğ.)

dapındırık (II) [**dapıncak -2**] Bir tarafına kova, bir tarafına taş bağlı ve ortadan destekli kuyudan su çekmeye yarayan ağaçtan kaldıraç. (Yakademir –Isp.; Bozan –Es.; Kameni –Kn.)

[**dapıncak -2**] : (–Krş.; *Bor –Nğ.)

dapındırık tutmak Uykusu gelmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dapınmak (I) [→ **dapıklamak**]

dapınmak (II) Hayvan, çok yüklü arabayı güçlükle çekmek : *Hay-*

vanlar arabayı dapına dapına getirdi. (Bozan –Es.)

daplak (I) [→ **dablak** (II)]

daplak (II) Bir yaşındaki dana. (Yapıntı *Mut –İç.)

daptayı [→ **dapdayı**]

daptırmak Birdenbire içeri girmek. (*Pınarbaşı –Ky.; *Kadirli –Ada.)

daptır olmak [→ **dapdiri olmak**]

daptur olmak [→ **dapdiri olmak**]

dapuḫlamaḫ [→ **dapıklamak**]

dapuklamak [→ **dapıklamak**]

dapulamak Uyuklarken birdenbire uyanıp silkinmek. (*Arapkir –Ml.)

dar, dār Küp. (Temrezli *Hayrabolu, Kozyörük *Malkara –Tk.)

daraba [**derebe**] **1.** Tahta perde, tahta bölme. (*Eğridir köyleri, *Ulubor-lu, *Keçiborlu –Isp.; *Çeşme –İz.; *Edremit –Ba.; –Kc.; –Bo.; *Saf-ranbolu, Aliköy *Çaycuma, *Bar-tın, *Karadeniz Ereğlisi, Yakade-mirciler –Zn.; Peşman *Daday, *Taşköprü, –Ks.; *Kurşunlu, –Çkr.; *Boyabat –Sn.; –Sm. ve ilçeleri; *Taşova, *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; *Ünye –Or.; *Tirebolu –Gr. ve köyleri; –Tr. köyleri; *Bayburt –Gm.; –Rz.; Bağlıca *Ardanuç, *Yusufeli köyleri, *Şavşat köyleri, Petek *Borçka –Ar.; –Kr.; –Ezm.; –Bt.; Mezirme *Hekimhan –Ml.; Sille, *Ilgın, –Kn.; –Ada.; Fuğla *Korkuteli, Güzelsu *Akseki –Ant.) [**derebe**] **:** (–Bt.)

2. Dükkân kepengi. (*Merzifon –Ama.; *Erciş –Vn.; –Mr.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; –Mr.; *An-takya –Hat.; *Divriği –Sv.; *Er-menek –Kn.; –Ada.; Dorla *Mut –İç.; Kerkük) **3.** Parmaklık. (Kü-çüklü, *Akyazı ve çevresi –Kc.; Dedeköy, Berkköy –Bo.; *Çerkeş –Çkr.; –Ml.; *Nallıhan –Ank.) **4.** Zahire konulan ambar. (Homa *Çivril –Dz.) **5.** Köy odaların-daki seki, sedir. (*Şebinkarahi-sar –Gr.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; –Vn.; –Nğ.) **6.** Tahta saçak. (Maymut *Tavşanlı –Kü.) **7.** Eski-den odaların duvarlarının alt tara-fına dayanmak için yapılan tahta kaplama. (Sadak *Kelkit –Gm.; Nurgah –Ezm.) **8.** Binanın yan du-varları. (Çiftlik *Şavşat –Ar.) **9.** Balkon. (–Brs.; *Bozüyük –Bil.)

darabul Köy düğünlerinde geceleri, ateş etrafında, davul, zurna ile oy-nanan oyun. (–Ama. köyleri)

darabul gecesi Köylerde güveyi evin-de düzenlenen eğlence gecesi, sade-ce erkeklerin bulunduğu kına gece-si. (Balkur *Devrek –Zn.)

darabulus Kadınların ve efelerin bel-lerine sardıkları ipek kuşak. (*Er-menek –Kn.)

darabuzun [**darabzon**] Tırabzan, kor-kuluk. (*Bor –Ng̃.; *Antakya –Hat.)

[**darabzon**] **:** (*Sivrihisar –Es.)

darabzon [→ **darabuzun**]

daraca [→ **darcan** (I)]

daracan (I) [→ **darcan** (I)]

daracan (II) **1.** Kuş yemine, darıya benzeyen, sulak yerlerde yetişen yabanî bir ot. (Ceylanköy *Lüle-burgaz –Krk.) **2.** Mısıra benzeyen yabanî bir ot. (Yassıviran *Senir-kent –Isp.; Taptık, Havsa –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **3.** Ta-hıla zarar veren yabanî bir ot. (Gö-nenköy –Isp.)

daracık (I) [→ **darcan** (I)]

daracık (II) **1.** Dar sokak. (*Sivrihisar –Es.) **2.** İki duvar arası: *Daracıkta dede gördüm.* (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

daracuḫ Çok dar. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Arapkir –Ml.)

daraçlık Paraca çekilen sıkıntı. (–Gaz.)

dara girmek Sıkılmak. (Navlu, Çeltek *Yeşilova –Brd.)

darağ [→**darak** (I) **-1**]

darağacı Gemilerin kalafat meydanında tamir için yan yatırıldığı yer. (–Ist.)

darağotu [→ **dorakotu**]

darah, daraḫ (I) **1.** İki tarafı testere ağzı gibi dişli taşçı çekici. (–To.) **2.** [→ **darak** (I) **-1**]

darah, daraḫ (II) Davarın geçtiği yol, iz. (İskele, Çeltikçi, *Anamur –İç.)

darahızımak [**darazımaḫ, darazmak** (I) **-2**] Daralmak, sıkışmak. (Gücege –Gaz.)
[**darazımaḫ**] : (*Zile –To.)
[**darazmak** (I) **-2**] : (–Sv.)

daraḫlıḫ (I) [→ **daraklık** (I)]

darahlıh (II) Bir çeşit sert ağaç. (Kızılköyü –To.)

daraḫotu [→ **dorakotu**]

darak (I) [**darağ, darah, daraḫ** (I) **-2**] **1.** Tarak. (Kuşbaba *Bucak, Anbarcık *Gölhisar –Brd.; –Çkr.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Nğ.)
[**darağ**] : (*Birecik –Ur.)
[**darah, daraḫ** (I) **-2**] : (*Iğdır –Kr.; İskele, Çeltikçi *Anamur –İç.) **2.** Ayağın parmaklara yakın olan kısmı, ayak tarağı. (*Düzce –Bo.; *Antakya –Hat.; –Ank.) **3.** Pamuk fidelerinin çiçekten önce tarak biçiminde görünüşü. (–Ada.) **4.** Tırmık. (Navlu *Yeşilova –Brd.; Hırka *Tavas –Dz.) **5.** Hasır dokumak için kullanılan bir aygıt. (Çeltek *Yeşilova –Brd.) **6.** Köylü kadınların koyunların yapağılarını ayırmak için kullandıkları makine. (Doğa *Menemen –İz.)

darak (II) Kağnı koşularını birbirine bağlayan uzun ve düz ağaç. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

darak (III) Balıkların solungaçı. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

darak (IV) Tepe, zirve. (Danışman *Fatsa –Or.)

darakcin [→ **darakçin**]

darakçin [**darakcin, darakkuşu**] Çavuş kuşu. (*Düzce –Bo.)
[**darakcin**] : (Alaçam *Bafra –Sm.)
[**darak kuşu**] : (Cinis *Aşkale –Ezm.)

darakdalı [→ **daraḫotu**]

darak kilimi Bir çeşit kilim. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

darakkuşu [→ **darakçin**]

daraklama 1. Dilmelerden duvar üzerine yapılan parmaklık. (Sille –Kn.) **2.** Dilmelere çıta çakılıp, üzerine sıva sürülerek yapılan duvar, bağdadî. (*Ermenek köyleri –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

daraklamak 1. Sıkıştırmak. (Yayla *Tefenni –Brd.) **2.** Sarmak, etrafını çevirmek. (–Çr.; Kirazlı *Şavşat –Ar.) **3.** Güreşte belden kavramak. (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

daraklık (I) [**daraḫlıḫ** (I)] Etin fileto kısmı. (*Çarşamba –Sm.; –Or. ve ve köyleri; –Vn.; –El.; *Kilis –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Koyulhisar –Sv.)
[**daraḫlıḫ** (I)] : (*Erciş –Vn.)

daraklık (II) Elin ve ayağın ayası. (–Gaz.)

daraklık (III) Bir kg. ağırlığında olan küçük sazan balığı. (*Eğridir –Isp.)

daraklık (IV) **1.** Dut ağacına benzeyen fakat meyve vermeyen bir orman ağacı. (*Kavak –Sm.) **2.** Bir çeşit şimşir. (*Merzifon –Ama.) **3.** İğne yapraklı bir ağaç. (Zana –Ama.)

daraklık otu Anasongillerden bir bitki: *Daraklık getir de dişimi kurcalayayım.* (*Bozdoğan –Ay.)

darak melhesi Etin yumuşak kısmı. (*Tosya, –Ks.; *Kargı –Çr.)

darakotu Tarakotu. (*Tefenni –Brd.)

darak zımba Püskül yapmakta kullanılan bir saraç aygıtı. (–Ank.)

daral Tembel. (*Varto –Mş.; *Ahlat –Bt.)

daralamak Kitap, defter gibi şeylerin yapraklarını birer birer açıp devretmek : *Kitabı daralayıp durma, oḫuyağısan doğru dürüs oḫu.* (*Bor –Ng.)

daralemet [→ **darelāmet**]

daralı Odun kesmek için kullanılan balta. (–Çr.)

daralmak [**darazımak** (I) **-2, darıkmak** (I) **-4, darsımak -2**] **1.** [→ **darlanmak**] **2.** Parasızlıktan sıkıntıya düşmek. (*Merzifon ve köyleri –Ama.) **3.** Sıkışmak : *Daraldı, helâya zor yetişti.* (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**darazımak** (I) **-2**] : (–Çr.)
[**darıkmak** (I) **-4**] : (–Ama. Azerî köyleri)
[**darsımak -2**] : (–Sm.)

daraltmak 1. Malî bakımdan sıkıntıya düşürmek. (*Merzifon köyleri –Ama.) **2.** Bir işin çabuk yapılması için, bir kimseyi sıkıştırmak, bunaltmak. (*Merzifon köyleri –Ama.)

darama Salamura halinde balık yumurtası. (*Ünye –Or.)

daramak (I) [**daratmak** (I)] Taramak. (Karakoyunlu *Iğdır –Kr.; –Gaz.; *Bor –Ng.)
[**daratmak** (I)] : (–İç.)

daramak (II) [**daratmak** (II)] Sivilce, çıban çıkarmak. (–Tr.)
[**daratmak** (II)] : (–Tr.)

daramak (III) Karınca, tavuk biti, kurt gibi küçük böcekler bir şey üzerine üşüşmek : *Ekmeği karıncalar daramış.* (*Merzifon köyleri –Ama.; Çayağzı *Şavşat –Ar.)

daramak (IV) Sığır, at, davar sürüsü yürümek : *Sürüyü darat da sayayım.* (Gözlü *Kadınhanı –Kn.)

daramak (V) Toplamak : *Ali yığının yerini dara.* (Yayla *Tefenni –Brd.)

darar Kantar. (*Ilgaz –Çkr.)

daras [→ **darbız -3**]

daraş Testere. (Balıbey *Şarkîkaraağaç –Isp.)

daraşlık [**daraşmalık**] **1.** Dar, sıkıntılı (yer). (*Bor –Ng.)
[**daraşmalık**] : (*Manyas –Ba.; Karaoğlan *Mustafa Kemal Paşa –Brs.) **2.** Darlık, kıtlık, sıkıntı. (*Bor –Ng.)

daraşmalık [→ **daraşlık -1**]

daratmak (I) [→ **daramak** (I)]

daratmak (II) [→ **daramak** (II)]

darayı İpekten yapılmış, süslü, nakışlı kadın çarşafı, kadınların hamamda sardıkları peştemal. (*Iğdır –Kr.)

daraylı At : *Velinin daraylısı çok güzel.* (Genek –Mğ.)

daraz İyi dokunmamış kumaştaki pürüz. (*Ünye ve çevresi –Or.; Kerkük)

daraz daraz (I) Aynı kıvamda olmayan, bir kısmı katı, bir kısmı sulu olan : *İnek yoğurdu daraz daraz olur.* (*Kilis –Gaz.)

daraz daraz (II) **1.** İyi dokunmamış, pürüzlü, seyrek, aralıklı (kumaş için). (*Bor –Nğ.) **2.** Yıpranarak, incelip seyrelmiş. (*Bor –Nğ.) **3.** Taranmış gibi. (–Gaz.)

daraz daraz olmak Eskimek, yırtılmak, pürüzlenmek. (–Gaz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Kerkük)

darazımaḫ [→ **darahızımak**]

darazımak (I) **1.** [→ **darlanmak**] **2.** [→ **daralmak -3**]

darazımak (II) **1.** Dağılmak : *Bulutlar darazımaya başladı.* (Gözlü *Saiteli –Kn.; Kuzgun –Ada.) **2.** Seyrekleşmek : *Yağmur biraz darazıdı.* (*Bor –Nğ.)

darazımak (III) [**darazlamak** (I), **darazmak** (II)] Az eskimek, kumaşın havı dökülmek. (–Brd.; Kayı *Emet –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *Karaman –Kn.; –Nş.; *Bor, –Nğ.; –Ada.)
[**darazlamak** (I)] : (–Sm.)
[**darazmak** (II)] : (–Nğ.)

darazlamak (I) [→ **darazımak** (III)]

darazlamak (II) Toprağı iki defa sürmek. (İncirli –Bil.; *Ermenek köyleri –Kn.)

darazlanmak (I) Üşümekten tüyleri diken diken olmak. (–Ba.)

darazlanmak (II) **1.** İpekli kumaş erimek. (–Ba.; *Koyulhisar –Sv.; Sarıvadi *Ermenek –Kn.) **2.** Tülbent vb. ince kumaşlar yıkandıktan sonra incelmek, seyrekleşmek. (Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Antakya –Hat.)

darazmak (I) **1.** [→ **darlanmak**] **2.** [→ **darahızımak**]

darazmak (II) [→ **darazımak** (III)]

darbalamak Bastığı yere dikkat etmeyerek, önüne geleni çiğneyerek geçmek. (Aslanköy *Mersin –İç.)

darbaza Büyük binalarda giriş kapısı. (*Kağızman köyleri –Kr.)

darbıla Halıcılıkta kazıl tellerinin arasına sokulan ve varan-gelen de denilen tahta. (–Isp.)

darbılamak Karmakarışık yapmak. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

darbız [**daras, darbuz, daros, darus -1, darust, debiz** (I) **-1**] **1.** Rutubet, nem. (–Gaz.; –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Sorgun –Yz.; Türkmen aşireti *Bünyan –Ky.; Büyükçaylı *Dörtyol, Küçükçaylı, Erzin, *Kadirli, *Feke –Ada.) **2.** Nemli toprak. (*Osmancık –Çr.; Kerken *Afşin –Mr.) [**debiz** (I) **-1**] : (*Ilgın, Pınarbaşı, Manyan *Karaman –Kn.) **3.** Hasattan sonra tarlayı sürerek, nemlendirerek tava getirme, tavlanmış toprak. (*Kilis, Hacar –Gaz.; Önsen, *Afşin –Mr.; Yalak *Pınarbaşı –Ky.)
[**daras**] : (*Reşadiye, *Niksar –To.)
[**darbuz**] : (Kargı *Osmancık –Çr.)
[**daros**] : (Faldaca *Mesudiye –Gr.)
[**darus -1**] : (Pazar –To.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Koyulhisar –Sv.)
[**darust**] : (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

darbız etmek [**darbızlamak**] Tarlayı sulamak. (–Gaz.)
[**darbızlamak**] : (*Kilis –Gaz.)

darbızlamak [→ **darbız etmek**]

darboğaz Huni : *Yağlar şişelere darboğazla akıtılır.* (Karahisar *Tavas –Dz.)

darbına Kuzu işkembesini saran yağ tabakası. (*Edremit ve çevresi –Ba.)

darbuz [→ **darbız -3**]

darcalanmak Ona buna çatmak : *Onun adeti böyledir, sağa sola darcalanır durur.* (Karaçulha *Fethiye –Mğ.)

darcan (I) [**daraca, daracan** (I), **daracık** (I), **darıcan** (I) **-1, darıcık, darı kuşu, darılcak, darılcan**] Serçe. (Yeniköy, Kermen –Ba.; Çeşnigir *Karacabey –Brs.; Çalkara *Söğüt, *Osmaneli –Bil.; Papasköy –Sm.; Kozyörük *Malkara –Tk.)

[**daraca**] : (–Sk.; *Çarşamba –Sm.)

[**daracan** (I)] : (Korucu –Ed.; Banarlı, Bıyıkali –Tk.; Şumnu, Bulgaristan)

[**daracık** (I)] : (Ulamış –İz.)

[**darıcan** (I) **-1**] : (Kırcaali –Ba.; Köristan *İznik –Brs.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ed.)

[**darıcık**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Zeytinburnu –Kc.)

[**darı kuşu**] : (*Kargı –Çr.; *Halfeti –Ur.)

[**darılcak**] : (Kasımlar *Gölpazarı –Bil.)

[**darılcan**] : (Alibeyli –Mn.; Karaağaç *Gölpazarı –Bil.)

darcan (II) [→ **darıcan** (II) **-1**]

dar canlı Sabırsız, aceleci. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Tr. ve çevresi)

dārcık [→ **dağar** (III) **-1**]

darcın [**darçın**] Tarçın. (–Gaz.)

[**darçın**] : (Kesirik –El.; Karaözü *Gemerek –Sv.)

darç Tenekeden yapılmış su bardağı, maşrapa. (–Kn.)

darçın [→ **darcın**]

dardağan (I) [→ **dağdağan -1**]

dardağan (II) [**dardān, dordoğan**] **1.** Perişan, savruk. (*Düzce –Bo.; –Ama.; –Tr. ilçe ve köyleri; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; –Yz.)

[**dordoğan**] : (–Yz.)

2. Karışık, dağınık durum. (–Tr. ve çevresi)

[**dardān**] : (Anaraş *Sürmene –Tr.)

dardağan olmak Dağılıp perişan olmak. (–Ama. Azerî köyleri)

dardahan [→ **dardağan** (I)]

dardān [→ **dardağan** (II) **-2**]

dardar 1. Geveze : *Pek dardar bir garıdır, çenesini açtırma şunun.* (–Tr. ve çevresi; *Bor –Nğ.) **2.** Gevezelik : *Sus gayri, hep senin dardarını mı dinleyecek herkes.* (*Bor –Nğ.)

dardar etmek Gevezelik etmek. (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

dardıkız Darı darına, kıtı kıtına : *Kumaş dardıkız yetişti.* (–Gaz.)

dardıngaç Bebekleri baş, ense ve omuzlarından sarmaya yarayan, üç köşeli patiska örtü. (–Brs.)

dare (I) Ağaç. (*Nazimiye –Tn.)

dare (II) [**dariye**] Tef. (–Isp.; Balıklıçeşme *Biga –Çkl.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**dariye**] : (*Emirdağ –Af.)

darelāmet [**daralemet, darhalamat**] Pek çabuk, çok acele. (Ulubey *Senirkent –Isp.)

[**daralemet**] : (Nudra *Şarkîkaraağaç –Isp.)

[**darhalamat**] : (–Isp.)

darende Kendisi ve çekirdeği uzun ve tatlı, çok kokulu iyi cins bir kayısı çeşidi. (–Nğ.)

dareyli Katır. (Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

dargalamak Aralamak, düzene koymak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dargam Dövene bağlanan boyunduruğun halkasına geçirilmiş olan ve

döveni çekmeye yarayan ağaç. (*Nazimiye –Tn.)

dargamak 1. Herhangi birşeyi bulmak için gezmek. (Aslanköy *Mersin –İç.) **2.** Dağıtmak, darmadağın etmek. (Ortabereket –Ank.)

dargan [**darkān, darikan**] Çavdar. (*Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.)

[**darkān**] **:** (*Ahlat –Bt.)

[**darikan**] **:** (–Bt.)

dargın [→ **dardağan** (I)]

dar gıt Ancak, güçlükle : *Dar gıt geçinip gidiyorduk.* (*Bor –Ng.)

dargilli Yapı harçlarında kullanılan bir çeşit beyaz toprak : *Kirecin içine dargilli kattım, çok sağlam yapı oldu.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

darğa Mübaşir. (*Bayburt –Gm.)

darğala Aşınmış, genişlemiş, laçka olmuş. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

darğınnık Dargınlık. (–Gaz.)

darğun [→ **dardağan** (I)]

darha [→ **dahra -3**]

darhaba Baskı. (–Ng.)

darhabalamak Baskı yapmak, sıkıştırmak. (Bahçeli *Bor –Ng.)

darhalamat [→ **darelāmet**]

darhnak İhtiyar kadınların başlarına bağladığı büyük yazma, tokat yazması. (Köseler *Eşme –Uş.)

darı 1. Mısır, mısır tanesi. (İncesu *Dinar –Af.; –Uş.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Derben *Buldan, Karahisar, Bereketli, Hırka *Tavas, Şenköyü *Çivril, –Dz.; *Menemen –İz.; –Ba. ve çevresi; Çilehane *Reşadiye, *Almus, –To.; Danışman *Fatsa, Boğazcık, *Perşembe –Or.; *Bulancak, *Tirebolu, Köy, Nefsiköseli *Görele, Çivriz, K. Dereli, Şehli, Tepeköy *Piraziz –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; –Gaz.; Ortaköy *Şarkışla, Karaözü, İğdeli *Gemerek, Eşke *Divriği –Sv.; *Gülnar –İç.; *Yatağan –Mğ.; Kerkük, Limasol, –Kıbrıs) **2.** Darıya benzeyen, akdarı da denilen bir çeşit tahıl. (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.) **3.** Mısıra benzeyen, tohumundan un yapılan bir bitki. (Çandır *Sütçüler –Isp.)

darı ayı Ekim ayı. (Tekke –Sn.; Uzunmusa, Mahmutören –Or.; *Görele ve köyleri, Küçüklü *Bulancak, Düzköy *Keşap –Gr.; Oğuz *Vakfıkebir –Tr.)

darıbişik Serçe. (Sürez, *Bozdoğan –Ay.)

darıcan (I) **1.** [→ **darcan** (I)] **2.** Serçeden biraz büyük, boz renkli, boynu kırmızılı, kışın gitmeyen yerli kuş. (Kaboğlu –Zn.)

darıcan (II) [**darcan** (II), **darıcan otu -2, darıçan**] **1.** Pirinç içinde bulunan bir çeşit darı. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; –Dy.; *Kilis, –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Anamur, Sorgun, Aslanköy *Mersin –İç.; Kerkük)

[**darcan** (II)] **:** (Kerkük)

2. Sulak yerlerde biten, ayrık gibi çabuk üreyen bir çeşit ot : *Tarlayı darıcan kaplamış.* (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.) **3.** Sebze bahçelerinde, darı arasında biten bir çeşit ot. (*Eğridir köyleri –Isp.) **4.** Hardala benzer iri yaprakları olan ve yemeği yapılan bir ot. (*Yerköy –Yz.) **5.** Mısıra benzeyen bir ot. (Ortaköy *Şarkışla, *Gürün –Sv.)

[**darıcan otu -2**] **:** (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

[darıçan] : (Eldirek *Fethiye –Mğ.)
darıcan (III) Değirmende öğütülmüş iri un. (Bayralar *Elmalı –Ant.)
darıcan otu 1. Değdiği yere yapışan bir çeşit bahçe otu. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** [→ **darıcan** (II) **-5**]
darıcık [→ **darcan** (I)]
darıçan [→ **darıcan** (II) **-5**]
darı gömleği Mısır yaprağı. (*Menemen –İz.)
darıhedi Kaynatılmış darı. (–Gaz.)
darıhmaḫ 1. [→ **darlanmak**] **2.** Darılmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
darıhmak [→ **darlanmak**]
darık (I) Keder, üzüntü. (–Mn.)
darık (II) Kurutulmuş balık, ciroz. (Yakaemir, Çarıksaray, *Şarkîkaraağaç –Isp.)
darı kesmiği Mısır koçanı. (*Yatağan –Mğ.)
darıkmak (I) **1.** [→ **darlanmak**] **2.** Başı dara gelmek, sıkışmak. (–Ama. Azerî köyleri) **3.** Sıcaktan bunalmak, nefesi kesilmek : *Bugün ne kadar sıcak oldu, nefesim darıktı.* (Cinis *Aşkale –Ezm.) **4.** [→ **daralmak -3**]
darıkmak (II) Ekşimek, bozulmak : *Süt darıktı.* (*Divriği –Sv.)
darı kuşu [→ **darcan** (I)]
darılcak [→ **darcan** (I)]
darılcan [→ **darcan** (I)]
darı mısırı Cin mısırı, ufak taneli, sivri uçlu mısır. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
darın Daradar, güçlükle. (Üçüyük *Altıntaş –Kü.; Ahırlı, Çayırlı *Haymana –Ank.; –Nğ.; Yapıntı *Mut –İç.)
darı püskülü Mayidis stigmata. (*Bergama –İz.)
darı sömeği Mısır koçanı. (*Şebinkarahisar –Gr.)
darış [dariş] Dar : *Yol darışdı.* (*Iğdır –Kr.)
[dariş] : (Anaraş *Sürmene –Tr.)
darı tavı Nisan ayının ikinci yarısında, darı ekimi için toprağın tava gelmesi. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
dāri Dek, değin, kadar : *Şimdiye dāri niye gelmedin.* (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)
darikan [→ **dargan**]
darikindi İkindi ile akşam arasındaki ve akşama daha yakın zaman. (Çimşit *Balâ –Ank.)
dariş [→ **darış**]
dariye [→ **dare** (II)]
darkān [→ **dargan**]
dark olmak Bir araya toplanmak. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
darlak Kel, dazlak. (*Biga –Çkl.; –Sv.)

darlanmak [daralmak -1, darazımak (I) **-1, darazmak** (I) **-1, darıhmaḫ -1, darıhmak, darıkmak** (I) **-1, darsıḫmaḫ, darsıkmak -1, darsımak -1]** Canı sıkılmak, bunalmak, rahatsız olmak, sıkıntılı vakit geçirmek, hiddetlenmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Sm. ilçeleri; Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr. ve ilçeleri; –Rz.; –Ar. ilçe ve köyleri; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.)
[daralmak -1] : (Yayla *Tefenni –Brd.; –Es.)
[darazımak (I) **-1] :** (Fırakdın –Ky.)
[darazmak (I) **-1] :** (–Sv.)
[darıhmaḫ -1] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Iğdır, –Kr. köyleri)

[darıhmak] : (Zellice *Sarıkamış –Kr.)

[darıkmak (I) -1] : (*Düzce –Bo.; –Gm.; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Gaz.)

[darsıḫmaḫ] : (*Bünyan –Ky.; Bahçeli –Nğ.)

[darsıkmak -1] : (Yeniköy –Ba.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon –Ama.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Yapıntı, *Mut, *Anamur –İç.; Ceylânköy *Lüleburgaz –Krk.)

[darsımak -1] : (–İz. Kılkış göçmenleri; –Kü.)

darloğ [darluğ] Loğ taşını çekmeye yarayan ağaçtan sap. (Ergan –Ezc.)

[darluğ] : (*Nazimiye –Tn.)

darluğ [→ darloğ]

darmadānık Darmadağınık. (*Sivrihisar –Es.)

darmadolaşık [darmantınaz, darmatınaz, dormadolaşık] **1.** Karmakarışık. (Kerem *Burhaniye –Ba.; Çilehane *Reşadiye –To.; Salman *Akkuş –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; Telin *Gürün –Sv.)

[darmantınaz] : (–Kc.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.)

[darmatınaz] : (*Düzce –Bo.)

[dormadolaşık] : (Bozteke –Gr.; –Gaz.; *Ermenek –Kn.)

2. Bakımsız. (Dallıca *Nazilli –Ay.; Çilehane *Reşadiye –To.; Boztekke –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; *Kelkit çevresi –Gm.)

darmantınaz [→ darmadolaşık -1]

darmapiran Darmadağınık, perişan. (Tavşancıl *Gebze –Kc.)

darmataşan Parça parça. (Ladik *Niksar –To.)

darmatınaz [→ darmadolaşık -1]

darmış Gelin : *Kızım sana söylüyorum darmışım sen anla.* (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

darmi Adet, tane : *Bugün beş darmi yemeni aldım.* (Ziyere –Ama.)

darnı Tavan arası. (Limanköy, Mapavri –Rz.)

daros [→ darbız -3]

darp (I) Memeli hayvanlarda bağırsakları örten yağlı zar, gömlek. (*Bergama, *Tire –İz.)

darp (II) **1.** Balık tutmak için su akıntılarına konulan sepet. (Kızılcaören –Kü.) **2.** Balık tutmak için kazık ve taşlarla yapılan tuzak, çit, gergi. (*Eğridir ve köyleri, *Sütçüler ve köyleri –Isp.; Alayunt –Kü.; Abdurrahmanlar *Serik –Ant.)

darpadak [→ darpadan]

darpadan [darpadak, darptan] Birdenbire, hemen : *Darpadan kalktı.* (Bahçeli *Bor –Nğ.; Çukurköy *Karaisalı –Ada.)

[darpadak] : (*Tirebolu –Gr.)

[darptan] : (Karabüzey *Araç –Ks.)

darp içeri olmak Bir yere teklifsizce girmek, birdenbire girmek. (Yukarıdinek *Şarkîkaraağaç –Isp.)

darptan [→ darpadan]

darrah Darca, biraz dar. (Çeltikçi, İskele *Anamur –İç.)

dars Sıkıntı, üzüntü, eziyet. (Köşker –Krş.)

darsıḫmaḫ [→ darlanmak]

darsımak 1. [→ darlanmak] 2. Garipleşmek, üzülmek : *Rahmetlinin çocuklarını görünce bir darsıktım ama.* (Ceylânköy *Lüleburgaz –Krk.)

darsımak 1. [→**darlanmak**] **2.** [→ **daralmak -3**]

darsmak Birdenbire birşeyi çekerek sarsmak : *Oltaya balık vurunca darsar.* (*Edremit –Ba.)

dartayumak Çamaşır yıkamak. (*Çarşamba –Sm.)

dartı (I) Eritilen yağın dibine çöken kısım, tortu. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Cenciğe, –Ezc.; *Divriği –Sv.)

dartı (II) [**dartma -2**] **1.** Harmanda sapları indirmeye, yaymaya yarayan ucu çatallı uzun ağaç, dirgen. (Navlu, Çeltek, Kavak *Yeşilova, Karamanlı, Yayla *Tefenni –Brd.) [**dartma -2**] **:** (*Tefenni –Brd.) **2.** Hasır dokunan tezgâhta otları sıkıştırmaya yarayan ağaç. (*Bolvadin –Af.)

dartı (III) Beyaz ya da renkli baş örtüsü. (*Sarayköy köyleri –Dz.; *Altıntaş –Kü.)

dartı (IV) İp, urgan. (Soysalı, Kizik –Ky.)

dartı (V) **1.** Tartı, ölçü, ağırlık. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Iğdır –Kr.; –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Yerköy –Yz.) **2.** Terazi, kantar vb. ağırlık ölçme aletleri. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Iğdır –Kr.)

dartıburtu Tahterevalli. (*Arapkir–Ml.)

dartılmaḫ [→ **dartılmak** (I)]

dartılmak (I) [**dartılmaḫ, dartınmak** (I) **-1**] Kendini ağır satmak, büyüklenmek, böbürlenmek. (*Merzifon köyleri –Ama.) [**dartılmaḫ**] **:** (Bahçeli *Bor –Nğ.) [**dartınmak** (I) **-1**] **:** (–Yz. ve çevresi)

dartılmak (II) [**dartınmek, dartmak** (II) **-2**] Asılmak, abanmak. (*Sivrihisar –Es.) [**dartınmek**] **:** (*Zile –To.) [**dartmak** (II) **-2**] **:** (*Edremit –Ba.)

dartılmak (III) [**dartınmak** (IV)] Tartılmak. (–Sm.) [**dartınmak** (IV)] **:** (–Çr.)

dartın Örtü. (–Ba.)

dartınmak (I) **1.** [→ **dartılmak -1**] **2.** Kendini naza çekmek : *Ahmet pazarlıkta çok dartındı.* (–Ama. köyleri)

dartınmak (II) **1.** Yüzünü örtü ile kapatmak. (*Sarayköy köyleri, İğdir *Çivril –Dz.; *Kemaliye ve köyleri, *Alaşehir –Mn.) **2.** Başını örtmek, sarmak. (Sürez *Bozdoğan –Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; Kemaliye ve köyleri, *Alaşehir –Mn.) **3.** Örtünmek. (*Alaşehir –Mn.; Karacaköy *İnegöl –Brs.)

dartınmak (III) Bir şeyi tutarak çekmek. (Aslanköy *Mersin –İç.)

dartınmak (IV) [→ **dartılmak** (III)]

dartınmek [→ **dartılmak** (II)]

dartışmak Güreşe başlarken, güreşçiler birer defa birbirlerini kaldırarak kuvvetlerini tartmak. (–Gaz.)

dartma [**datma**] **1.** Tarlaya ark açmak, tarlayı parçalara ayırmak için iki kişi tarafından kullanılan büyük kürek. (Karahisar *İncesu –Ky.; *Bor –Nğ.; Kızıllar *Karaman, Aziziye, Durlaz *Ereğli–Kn.) [**datma**] **:** (*Bor –Nğ.) **2.** [→**dartı** (II) **-1**] **3.** Su yolu. (–Ant.)

dartma çekmek Dartma denilen kürekle, bostan ve tarlalarda su yolu açmak. (*Bor –Nğ.)

dartmak (I) Uyuklamak. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dartmak (II) **1.** Çekmek, asılmak : *Bu çocukların kulakları dartılmalı, yoksa uslanmazlar.* (Fırnıs göçmenleri –Mr; Bayırköy *Gelibolu –Çkl.) **2.** [→ **dartılmak** (II)]

dartmak (III) **1.** Bir şeyi dengeye getirmek. (*Edremit –Ba.) **2.** Tartmak. (Çuvallı *Yeşilova, Yayla *Tefenni –Brd.; *Edremit –Ba.; –Sm.; *Antakya –Hat.; –Nğ.) **3.** Denemek için yoklamak : *Kendimi bi darttım, baktım yıkılmıyom yürüdüm.* (*Edremit –Ba.)

dartmak (IV) El değirmeninde bir şey öğütmek. (*Ilgaz –Çkr.)

darucuk Çocukların karın ve yüzlerinde olan bir cilt hastalığı. (*Ünye ve çevresi –Or.)

daruğa Askerî vali. (*Bayburt –Gm.)

daruḫ Doruk : *Daruḫ bekçisiz olmaz.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

darum [→**dorum** (I)]

darun [→ **dağdağan -1**]

darus 1. [→ **darbız -3**] **2.** Ekim ayında yağan yağmur. (–To.)

darust [→ **darbız -3**]

dar vakit Akşam namazı vakti. (Üşhum *Yusufeli –Ar.)

daryandı Tura ile oynanan oyun. (–Yz. ve çevresi)

darz Eziyet. (Köşker –Krş.)

darza Radde, derece. (Bayat *Emirdağ –Af.)

darzalanmak Başa kakmak, serzeniş etmek. (*Eğridir köyleri –Isp.)

darze Tarz, şekil : *İş bu darzeye döküldü.* (*Sivrihisar –Es.)

das Et satırı. (Babik *Pütürge –Ml.)

dāsak Dağlık arazi. (Güzüren –Ba.)

dasalatsız Beceriksiz. (Kerkük)

dasdar (I) **1.** [→ **dastar -1**] **2.** [→ **dastar -2**]

dasdar (II) Çok dar. (–Çr.)

dasdayı Çok iyi. (Zeytinlik –İz.)

dasdaylak [→ **dasdingil, dasdiñgil -3**]

dasdingil, dasdiñgil [**dasdaylak**] **1.** [→**daldingil** (I) **-1**] **2.** Hiç bir şeyi olmayan, bomboş : *Elimizdekini avucumuzdakini aldı da bizi dasdingil koydu.* (Hisarcık *Yayladağı –Hat.) **3.** Çırılçıplak, açık saçık. (–Çr.; *Antakya –Hat.; –Yz. ve çevresi, Çakallı –Ada.)

[**dasdaylak**] : (Ziyere –Ama.; –Sv.; –Yz.)

daskar Vücutça iyi gelişmemiş olan. (–Ama.)

daslah [**daslak** (I)] Taslak. (Kapıköy *Maçka –Tr.)

[**daslak** (I)] : (–Rz. ve köyleri)

daslak (I) [→ **daslah**]

daslak (II) Yuvarlak, geniş (yüz hakkında) : *Şu daslak yüzlü çocuğa bak.* (*Ereğli –Zn.)

daslı darımlı Vücudu güzel, uygun, gösterişli. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dasmaayak Yalınayak : *Dasmaayak geldi.* (Uzunmusa –Or.)

dast At, eşek, katır vb. hayvanları kovalama, yürütme ünlemi. (*Ermenek –Kn.)

dastar [**dasdar** (I) **-1, 2**; **destar**] **1.** Başörtüsü. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Eğridir ve köyleri, *Sütçüler ve köyleri, Yakaköy *Gelendost, *Yalvaç ve köyleri, Çarıksaray *Şarkîkaraağaç –Isp.; –Brd. ilçe ve köyleri; Karahisar, Vakıf *Tavas, Kızılcabölük, Güllü *Buldan, *Sarayköy köyleri, *Acıpayam –Dz.; Sürez, Amasya, Eymir *Bozdoğan, Geyre, *Karacasu –Ay.; Halilbağı, Okçu *Sivrihisar –Es.; Engiz *Bafra –Sm.; *Bor –Nğ.; *Bünyan –Ky.; –Kn. ilçe ve köyleri; Kışla, Ahatli, *Elmalı, *Korkuteli, Bağyaka *Finike, *Kaş, Güzelsu *Akseki –Ant.; İncir, Dont *Fethiye, *Marmaris –Mğ.)

[**dasdar** (I) **-1**] : (–Brd.)
2. Kışın erkeklerin baş ve kulaklarını sardıkları örtü. (Hacıbeyli –Ay.) **3.** Kalın bez, yelken bezi. (–Sv.) **4.** Peştemal. (Dümrek *Sivrihisar –Es.) **5.** Battaniye. (–Sv.) **6.** Yünden dokunmuş, ince, küçük kilim. (–Sm.; *Zile –To.; Danışman *Fatsa, Kuzköy *Akkuş, Boğazcık, *Perşembe, –Or.; Süme *Bulancak, Tepeköy Piraziz, *Tirebolu –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir, Hacavera *Maçka –Tr.; –Kr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Ağrakos *Suşehri, Maksutlu *Şarkışla –Sv.)
[**destar**] : (–Tr.)
7. Yünden dokunmuş ekmek kabı. (Çakal –Sm.) **8.** Sofra bezi. (Kamlık *Havza –Sm.; –Ama.; Çayır *Zile, Çilehane *Reşadiye –To.; *Şebinkarahisar, Parak *Alucra –Gr.; Tutmaç –Sv.; *Haymana –Ank.) **9.** Ekmeği, ekmeklik hamuru korumak için örtülen örtü. (*Sivrihisar –Es.; *Merzifon, Zana –Ama.; Tavara, Çilehane *Reşadiye –To.; Havsu *Kelkit, Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.; Ersis *Yusufeli, Aşağıırmaklar *Ardanuç –Ar.; –Kr. ve köyleri; –Ezm.; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

dastarlamak Başı bir tülbentle bağlamak. (–Dz.)

dastiliğin başı Üstünde bir şey durduralamayan eğri büğrü, daracık ve yüksek yer. (–Sv.)

daş (I) **1.** Taş. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.;– Es.; *Akçaşehir –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Sm.; *Zile –To.; *Iğdır, *Arpaçay –Kr.; –Ml.; –Gaz.; *Gürün –Sv.; –Nğ.; Sökün *Silifke –İç.) **2.** Elmas, pırlanta gibi kıymetli taşlar. (–Sm.)

daş (II) Muhakkak : *Daş bu böyledir.* (Yabanova –Ank.)

daşağır (I) [**daşağırı, daşağırı yer, daşağrı, daşahır, daşaḫır -1, daşahırı, daşahur, daşaḫur**] Çok taşlı yer. (*Çarşamba –Sm.; *Merzifon ve çevresi –Ama.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Sökün *Silifke, Yapıntı *Mut, –İç.)
[**daşağırı**] : (Yapıntı *Mut –İç.)
[**daşağırı yer**] : (–Kn.)
[**daşağrı**] : (Tokat –Es.)
[**daşahır, daşaḫır -1**] : (–Gm.)
[**daşahırı**] : (–Kn. ve çevresi)
[**daşahur, daşaḫur**] : (–Gm.; *Tercan, –Ezc.; Cinis *Aşkale –Ezm.)

daşağır (II) Verimsiz, yoksul, az gelir sağlayan ve geçimin güç olduğu memleket. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Çerçin, Yayla *Tefenni –Brd.; Yukarıseyit *Çal –Dz.)

daşağırı [→ **daşağır** (I)]

daşağırı yer [→ **daşağır** (I)]

daşağrı [→ **daşağır** (I)]

daşahır, daşaḫır 1. [→ **daşağır** (I)] **2.** İçinde ekili yer bulunmayan otlak. (*Ağın, *Keban –El.)

daşahırı [→ **daşağır** (I)]

daşahur, daşaḫur [→ **daşağır** (I)]

daşakıda Çok kıvamlı pekmez ağdası. (*Silifke –İç.)

daşaklamak [→ **duşaklamak**]

daşama [**doşama** (I)] Ahırda hayvanların rahat yatmaları için yapılan tahta döşeme. (*Şavşat köyleri –Ar.)
[**doşama** (I)] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

daşan [→ **doşan, doşañ** (II)]

daşara [**daşra**] Helâ. (Işıklar *Sındırgı –Ba.)

[**daşra**] : (*Bor –Nğ.)

daş badem Kabuğu çok sert olan badem. (–Sm. ilçeleri)

daşdama Taşlama denilen nazım şekli. (Zarşat –Kr.)

daşdıḫ [→ **daşlık** (I)]

daş döven 1. Kuvvetli, iri yapılı insan. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Hamarat (kimse). (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

daşekmeği Bir çeşit ekmek kadayıfı. (–Dy.)

daş enek Çocukların oynadığı taş bilye. (–Çr.)

daşgalaya almak Alay etmek. (*Mut köyleri –İç.)

daş garaboya Göztaşı : *Daş garaboya boyacılıkta siyah renk boyamak için kullanılır.* (*Bor –Nğ.)

daşgözer Arpa ve buğdayı samandan ayırmaya yarayan büyük delikli kalbur: *Bizim arpa daşgözeri sizdedi, getisen.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

daşğın Taşmış (su). (Sökün *Silfike –İç.)

daşhun [**daşkın**] Taşkın. (Kesirik –El.) [**daşkın**] : (–Gaz.)

daşımak Taşımak. (–Gaz.; *Antakya –Hat.)

daşınmak Taşınmak. (–Gaz.; *Silifke –İç.)

daşırgamaḫ [→ **daşırgamak**]

daşırgamak [**daşırgamaḫ, daşırkamak**] Hayvanın ayağını taş aşındırıp, acıtırak hayvan yürüyememek. (*Eşme ve çevresi –Uş.; *Eğridir köyleri, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.; *Ayvacık –Çkl.; Hırka, Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Taşköprü, Peşman *Daday, Tepeköy –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba köyleri –Sm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Afşin –Mr.; *Gürün, *Gemerek –Sv.; Avşar köyleri *Pınarbaşı–Ky.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli –Ada.; *Mut köyleri –İç.; *Elmalı köyleri –Ant.)

[**daşırgamaḫ**] : (*Gürün –Sv.)

[**daşırkamak**] : (Ağlı *Küre –Ks.; Diphacı *Merzifon –Ama.)

daşırkamak [→ **daşırgamak**]

daşırma Pekmez çömleği. (Cemele *Avanos –Krş.)

daşırmak [**daşurmak**] **1.** Pişirmek (yalnız süt hakkında). (Çayır *Silifke –İç.) **2.** Taşırmak. (–Gaz.)

[**daşurmak**] : (–Sm.)

daşik [→ **daşlıca armut**]

dāşirilmek Değiştirilmek, tayin olmak: *Muallim burdan dāşirilmiş.* (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

daşkın [→ **daşhun**]

daş kiraz Bir çeşit kiraz. (*Çarşamba –Sm.)

daşlamak 1. Tarladaki taşları temizlemek. (Kolay *Bafra –Sm.) **2.** Akarsu taş yığmak. (İskele *Anamur –İç.) **3.** Hayvanın ayağı taşa çarpmak : *Ali'lerin atı daşlamışta düşmüş.* (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

daşlanguç [→ **daşlık** (I)]

daşlantı (I) [→ **daşlık** (I)]

daşlantı (II) Buğday, bulgur yıkanıp elendikten sonra geriye kalan taşlı kısım.(–Çr.; Zana ve çevresi, –Ama.; Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.; Ersis *Yusufeli–Ar.; Cinis *Aşkale –Ezm.; –Ur.)

daşlıca (I) [→ **daşlık** (I)]

daşlıca (II) Yumruk büyüklüğünde yabanî karpuz. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

daşlıca armut [**daşik, daşşik**] Yabanî armut, ahlat. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
[**daşik**] : (*Arapkir –Ml.)
[**daşşik**] : (*Ağın, *Keban –El.)
daşlığ [→ **daşlık** (I)]
daşlıḫ [→ **daşlık** (I)]
daşlık (I) [**daşdıḫ, daşlanguç, daşlantı** (I), **daşlıca** (I), **daşlığ, daşlıḫ**] Kümes hayvanlarının midesi, katı, taşlık. (Çıkrık *Mecitözü –Çr.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Gaz.; Karaözü *Gemerek –Sv.; İncekum *Silifke, *Mut köyleri –İç.)
[**daşdıḫ**] : (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)
[**daşlanguç**] : (–Ks.)
[**daşlantı** (I)] : (–Çr.; –Gm.; –Ezm.)
[**daşlıca** (I)] : (*Ermenek –Kn.)
[**daşlığ**] : (Kerkük)
[**daşlıḫ**] : (*Erciş –Vn.; *Gürün –Sv.)
daşlık (II) Avlu. (–Gaz.)
daşlı köy Mezar, mezarlık : *Hepimizin gideceği yir daşlı köydür.* (*Zile –To.; *Bor –Nğ.)
daşmak Taşmak. (–Sm.; Kesirik –El.; –Nğ.; Sökün *Silifke, Gürenli *Anamur –İç.)
daş olmak Sertleşmek, metin olmak : *Daş ol da baş yar.* (*Bor –Nğ.)
daşra [→ **daşara**]
daşşak Erkeklik bezi, haya. (Yassıviran, Ulubey, *Senirkent, Senir, *Keçiborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; –Sm.; Anaraş *Sürmene –Tr.; –Gaz.; *Antakya ve köyleri –Hat.; İncekum *Silifke –İç.)
daşşakçı Öküzlerin erkeklik organını körelten adam. (–Isp. köyleri)
daşşaklı (I) İğdiş edilmemiş hayvan. (*Bor –Nğ.)
daşşaklı (II) Yiğit, cesaretli. (*Bor –Nğ.)
daşşik [→ **daşlıca armut**]
daşurmak [→ **daşırmak -2**]
daşyağ [→ **daşyağı**]
daşyağı [**daşyağ**] Petrol, gazyağı. (Baraklı *Dinar –Af.; *Eşme köyleri –Uş.; Başköy *Uluborlu, Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri, Senir *Keçiborlu, Gelegermi *Yalvaç, –Isp.; Yayla, Karamanlı, Başpınar *Tefenni, Kozluca, Hacılar –Brd.; *Sarayköy köyleri, Ekse *Çal, İğdir *Çivril –Dz.; *Ödemiş ve köyleri, *Kiraz ve köyleri –İz.; *Alaşehir köyleri –Mn.; *Edremit –Ba.; –Kü.; Kışla *Elmalı –Ant.)
[**daşyağ**] : (Kemaliye *Alaşehir–Mn)
daş yoku Değirmen taşının dişendikten, yontulduktan sonraki hali. (Bu durumda ilk ağızda çıkarılan un taşlı olur) : *Değirmenci baba, zaten bir ölçek buğdayım var, onu da daş yokuna koyma.* (*Merzifon –Ama.)
dat Tat. (–Sm. ve ilçeleri; Kesirik –El.; –Gaz.)
dat dışlık [→ **dışlık** (I) **-1**]
dat dökmek Tatlı, hoş bir etki yapmak : *Bu eğlenti hiç dat dökmedi.* (*Bor –Nğ.)
dat duz Rahat, huzur : *Dat duz bırakmadı.* (*Devrek –Zn.)
datgın Alışmış, huy edinmiş, tatmış. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)
datınmak Yemeniyi başa bağlamak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
datlaş Aşure. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Çerçin –Brd.; *Ayaş –Ank.; *Bünyan –Ky.)
dātlemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]
datlı 1. Bal. (*Bor –Nğ.; Emirşahlar *Anamur –İç.) **2.** Pekmez. (*Sivri-

hisar –Es.) **3.** İncir, yemiş. (Belevi, *Çal –Dz.; Bademye *Ödemiş –İz.) **4.** Tatlı. (–Sm. ve ilçeleri; *Ardahan –Kr.; Kesirik –El.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Nğ.; *Bahçe –Ada.)

datlıbilem Kırlarda, ırmak kıyılarında kendiliğinden biten tatlı meyveli bir bitki : *Datlı bilemler çoğaldı.* (–To.)

datlıcak (I) Kıtlık : *Datlıcak bir yıldı, evlerde bütün sığırlar öldü.* (Gelegermi *Yalvaç, *Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; –Çr.; Hamurcu –Ky.)

datlıcak (II) Dudak kenarlarında çıkan bir çeşit yara. (–Gm.)

datlı gelmek 1. Hoşa gitmek. (*Bor –Nğ.) **2.** Bir yere seyrek giderek kendini özlettirmek. (*Bor –Nğ.)

datlı kenger Beyaz sütlü bir diken. (*Hozat –Tn.)

datlu balğam Tatlı balgam denilen hastalık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

datma [→ **dartma -1**]

dattiri (I) **1.** [→ **dahdiri** (II)] **2.** Elbise. (–Ezm.)

dattiri (II) **1.** Kendi çalıp kendi oynayan. (Ladik *Niksar –To.) **2.** Yerinde duramayan, çok hareketli : *Aman ne dattiri çocuk.* (Şahmelik –Ky.)

dat yükü Çok tatlı (meyve) : *Bu zerdeli gösterişsizdir ama dat yüküdür.* (*Bor –Nğ.)

daun (I) [→ **davun** (I) **-1**]

daun (II) [→ **dağdağan -1**]

dav (I) **1.** Dağ. (Karaköy, Cumayeri *Düzce, *Akçakoca –Bo.; *Bafra –Sm.; *Ünye –Or.) **2.** Orman, sık ağaçlık yer. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dav (II) [→ **dağdağan -1**]

dav (III) Bedel, mukabil : *O bir orduya davdır.* (Kerkük)

davaç Uç, son : *Şu değneğin davaçı.* (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

davalmak Dağılmak. (*Ünye –Or.)

davan (I) Sarp geçit. (*Bayburt –Gm.)

davan (II) Tavan. (–Rz. ve çevresi)

davar İnek, öküz, katır, eşeğe verilen ad. (Şenoba *Uludere –Hak.)

davara Kâbus. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

davar bezeği Kurban bayramı. (–Brs.)

davarcıḫ [→ **dağar** (III) **-1**]

davarcık 1. [→ **dağar** (III) **-1**] **2.** Bulgur, yarma koymaya yarayan tüyü alınmış koyun ve keçi derisi. (Çakır *Şebinkarahisar –Gr.)

davarcug [→ **dağar** (III) **-1**]

davarcuk [→ **dağar** (III) **-1**]

davar doluh [→ **davar doluk**]

davar doluk [**davar doluh**] Davar mavar, irili ufaklı bütün davarlar: *Davar doluğu sattım.* (–Gaz.)

[**davar doluh**] : (Kesirik –El.)

davar düğünü Koyunlar kuzuladığı zaman yapılan şenlik. (Göynük *Göksun –Mr.)

davarın yüzü 24 Şubatta çoban ve delikanlıların evleri dolaşıp topladıkları bulgur, yağ, tuz : *Bugün davarın yüzü.* (*Divriği –Sv.)

davar kopmuğu Kalın, çiğnenmiş gübre. (–Ank.)

davar kuhu İnce, çiğnenmiş gübre. (–Ank.)

davarlıh, davarlıḫ Koyun ve keçilerin yattığı ahır. (Karaözü *Gemerek –Sv.; *Mucur köyleri –Krş.)

davarna İçinde potas ya da zeytinyağı bulunan, kurutulacak üzümlerin batırıldığı kap. (*Sarıyer –Ist.)

davaryancı Hergün davar sağmaya giden kimse. (Kuşbaba *Bucak –Brd.)
davar yolu Keçi yolu. (Olukyanı –Zn. göçmenleri)
davaş 1. Katık. (*Erciş –Vn.) **2.** Yemeğin üstündeki salçalı yağ. (*Erciş –Vn.)
davatmak Dağıtmak. (*Ünye –Or.)
davcınmak Araştırmak. (–Yz.)
davdallamak Başı dönmek, şaşırmak. (*Alanya –Ant.)
davdar Deli adam. (Burhan *Karaman –Kn.)
davgana İnce, dar boyunlu küçük testi, toprak sürahi. (*Susurluk –Ba.; *Söğüt –Bil.; –Ks.; Güvenç *Bozkır, *Karapınar –Kn.)
davı (I) Çene çalma, gevezelik : *Zehra davıyı bırak da elindeki işe bak.* (Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)
davı (II) Kavga, harp. (*Iğdır –Kr.)
davıl Davul. (Bekilli *Çal –Dz.; –Gaz.)
davılga Yaprakları oval olan, meyvesi yenilen bir ağaç. (Fili *Biga –Çkl.)
davın 1. [→ **davun** (I) **-1**] **2.** Belâ, baş belâsı. (Güney *Yeşilova –Brd.; –Dz.; –Mğ.)
davın çıksın Allah cezanı versin anlamında ilenç. (–Dz.)
davın etmek Belâ, dert etmek. (–Dz.)
davış [**davıştı -2, 3**; **davsıltı, davşırtı, davuş** (II) **-1, davuştı, davuştu** (I) **-1, 2**; **dıvıştı -1, 2**] **1.** Ses, hafif gürültü, hışırtı, tıkırtı. (*Simav –Kü.; *Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri –Hat.; –Ky. ve ilçeleri; Faydalı *Kozan, Erzin, *Kadirli –Ada.; Yaylagöne *Malkara –Tk.)
[**davıştı -2**] : (*Sarayköy, Kösten Honaz, *Çal, Bulkaz *Çivril –Dz.; Uğurlu *Ermenek, *Karaman –Kn.; *Köyceğiz, *Marmaris –Mğ.)
[**davsıltı**] : (*İncesu –Ky.)
[**davşırtı**] : (–Ky.)
[**davuş** (II) **-1**] : (Dallıca *Nazilli –Ay.; Bozhüyük –Mr.; *Dörtyol –Hat.; Avşar, Pazarören *Pınarbaşı, Akkışla *Bünyan –Ky.; Taşkent –Kn.; Toprakkale, Köy *Kozan, Başlamış *Cebelibereket –Ada.)
[**davuştı**] : (–Ada.)
[**davuştu** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; Karpuzlu *Çine –Ay.; –Kü.; –Nğ.; *Ula, *Bodrum, Kapıkırı *Milas –Mğ.)
[**dıvıştı -1**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.; Eymir, Sürez *Bozdoğan, *Karacasu –Ay.; Yenice *Ödemiş, *Tire, Ömerdere *Bayındır –İz.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; Pisi, Ahiköy, Düğrek, *Milas, *Fethiye ve köyleri –Mğ.)
2. Ayak sesi. (Kayı *Emet –Kü.; Kuzuculu *Dörtyol –Hat.; *Kadirli –Ada.)
[**davıştı -3**] : (*Anamur, Perakente, Yapıntı *Mut –İç.; *Milas, *Bodrum, Genek –Mğ.)
[**davuştu** (I) **-2**] : (Karpuzlu *Çine –Ay.; –Kü.; *Ula, *Bodrum, Kapıkırı *Milas –Mğ.)
[**dıvıştı -2**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.; –Ay.; Ömerdere *Bayındır –İz.; *Mersin köyleri –İç.; Düğrek –Mğ.)
davışan [→ **davşan**]
davışdamak Boşuna dolaşıp yorulmak: *Akşama kadar seni davışdattım, kusura bakma.* (*Ermenek –Kn.)
davışlanmak Ayak sesi çıkarmak. (*Kadirli –Ada.)
davıştamak Hafif ses, hışırtı çıkarmak. *Karaman –Kn.)

davıştı 1. Acele acele gidip gelme, boşuna dolaşıp yorulma. (*Ermenek –Kn.) **2.** [→ **davış -1**] **3.** [→ **davış -2**]

davi Sağnak halinde yağmur. (–Bt.)

davin [→ **dağdağan -1**]

davla Alaca. (Abdiye *Ceyhan –Ada.)

davlak davlak çıkmak Kavlamak : *Yüzüm davlak davlak çıktı.* (Navlu *Yeşilova –Brd.)

davlambaz [→ **davulbaz -1**]

davlanbaz Dümbelek denilen çalgı. (Hacıbeyli *Nazilli –Ay.)

davlaşmak 1. Ağız kavgası yapmak, münakaşa etmek. (Köşker –Krş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, Türkmen köyleri *Bünyan –Ky.; Gökdere *Osmaniye –Ada.) **2.** Dövüşmek, kavga etmek. (Köşker –Krş.)

davlı (I) Tavında, tavlı : *Bizim katır davlı.* (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

davlı (II) [**davlım** (I) **-1, davlu, davlum** (I), **davlüm, davullu**] Çarık yapmak için uzunlamasına kesilen ham deri. (Yakaemir –Isp.; –Sv. çevresi; Çayırlı *Haymana –Ank.; Köşker –Krş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; *Bozkır, *Ereğli –Kn.; Genceli *Mut –İç.)

[**davlım** (I) **-1**] : (*Eşme köyleri –Uş.; Kavuncu, Yayla *Tefenni –Brd.; –Kü.; Tokat, Bozan, İkipınar *Mihalıççık –Es.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**davlu**] : (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri, –Isp.; Saray –Çkr.; –Çr.; Çoran, *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; Bozkuyu –Mr.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Güdül *Ayaş, Çayırlı *Haymana –Ank.; –Nğ.; Pirlerkondu *Hadım, –Kn.)

[**davlum** (I)] : (*Keçiborlu –Isp.; Kuşbaba *Bucak –Brd.; Bakacak –Ba.; *Söğüt –Bil.; *Çerkeş –Çkr.; *Ermenek köyleri –Kn.; –Ed.)

[**davlüm**] : (*Kurşunlu –Çkr.)

[**davullu**] : (*Gerze –Sn.)

davlı (III) [**davli, devli**] **1.** Odun yarması, yakılacak odun. (Köy *Maçka –Tr.; –Rz.) **2.** Ucu yarı yanmış ya da yanmakta olan odun parçası. (Köy, Kapköy *Maçka –Tr.; –Rz.)

[**davli**] : (Limanköy *Çayeli, Karadere –Rz.)

[**devli**] : (Anaraş *Sürmene –Tr.)

davlım (I) **1.** [→ **davlı** (II)] **2.** Parça : *Düştüm bir davlım etim koptu.* (İğdir *Çivril –Dz.; Kalkan *Kaş –Ant.)

davlım (II) **1.** [→ **davlum** (II) **-1**] **2.** [→ **davlum** (II) **-2**]

davlımbaz [→ **davulbaz -1**]

davli [→ **davlı** (III) **-2**]

davlu [→ **davlı** (II)]

davlum (I) [→ **davlı** (II)]

davlum (II) [**davlım** (II) **-1, 2**] **1.** Sürülmek, ekilmek için dikdörtgen şeklinde ayrılmış toprak parçası. (Evreşe, Bolayır *Gelibolu –Çkl.; –Kü.; Kıratlı *Dikili –İz.; –Ed.)

[**davlım** (II) **-1**] : (*Bergama –İz.)

2. Tarla sürülmeye başlanırken pulluk ya da sapanla ilk açılan çizgi. (*Lüleburgaz Krk.)

[**davlım** (II) **-2**]: (*Lüleburgaz –Krk.)

3. Toprak tabakası. (İbribey *Malkara –Tk.)**4.** Bir araziyi köy halkına pay ederken eşit parçalara ayıran çizgiler. (Nilüfer –Brs.)

davlumbaz 1. Kaptan köşkü, gemilerdeki idare yeri. (Akçay *Edremit –Ba.) **2.** Aralık, antre. (Yassıören –Ank.; –Ky.) **3.** Ocağın üzerinde, eşya koymaya yarayan raf. (Bekilli, Ekse *Çal –Dz.; *Seyitga-

zi –Es.; Hisarönü –Zn.; –Sm.; *Vize –Krk.) **4.** Tümsek, çıkıntı. (*Alaşehir –Mn.) **5.** Üzeri oymalı, işlemeli, birkaç gözü olan bir çeşit dolap. (–Uş.)

davlumbazlanmak Kabarmak, tümsekli, çıkıntılı olmak: *Suyun üstü davlumbazlandı.* (*Alaşehir köyleri –Mn.)

davlumlamak Başkasının girmemesi için tarlanın etrafını çevirmek, sınır çizmek. (*Gelibolu –Çkl.)

davlumuna geçmek Arkasına geçmek. (–Kü.)

davlüm [→ **davlı** (II)]

davra Saban kılıcını sıkan çivi. (Selki *Beyşehir –Kn.)

davrada Çift kanatlı kapı. (Kesirik –El.)

davranmaḫ 1. Kalkmaya, yürümeye hazırlanmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Zor bir işe kendini vermek, girişmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

davranmak 1. Acele etmek, çabuk olmak. (Körküler *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni, Kozluca, Hacılar –Brd.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Görele ve köyleri, Arageriş –Gr.; Hacavera *Maçka –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Varto –Mş.; Tekir *Silifke –İç.) **2.** Hazırlanmak, hazır olmak.(*Bozdoğan –Ay.; *Bornova –İz.; *Tirebolu –Gr.; –Rz.; –Kr. ve köyleri; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Mğ.) **3.** Canlanmak : *Bizim kovanlar bu sene erkenden davrandı.* (–Rz. ve çevresi) **4.** Kıpırdamak. (*Edremit –Ba.; –Tr. ilçeleri; Çayırlı *Haymana –Ank.)

davrantı 1. Hazırlık : *Düğün için davrantımız var.*(*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri, *Acıpayam –Dz.; Sürez, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Savaştepe köyleri –Ba.; –Rz.; Yapıntı *Mut –İç.; *Milas –Mğ.) **2.** Ölülerin ruhu için verilen yemek : *Yarın bizim davrantıya buyurun.* (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

davranuḫlu Gayretli, hareketli, canlı : *Davranuḫlu olsana.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

davrı [**davru**] Gibi, benzer : *Bu öküz davrısını bulamadım.* (Kıratlı *Dikili, Poyracık *Bergama –İz.; Selekli *Akhisar, Kurttutan *Gördes, Gelenbe *Kırkağaç –Mn.; Bakacak –Ba.; Çaysimav –Kü.; –Es.; Yassıören –Ank.)

[**davru**] : (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

davrımak Davranmak. (*Bahçe –Ada.)

davru [→ **davrı**]

davsıltı [→ **davış -1**]

davşan [**davışan, davuşan, doğşan** (II), **doşan, dōşan** (I), **dovşan** (I), **dovuşan, doyşan**] Tavşan. (*Tefenni –Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Sivrihisar –Es.; Kesirik –El.; –Gaz.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; –Nğ.; *Kozan –Ada.)

[**davışan**] : (*Bor –Nğ.)

[**davuşan**] : (–Sm.)

[**doğşan** (II)] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**doşan, dōşan** (I)] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim, *Arpaçay –Kr.)

[**doyşan** (I)] : (*Iğdır –Kr.)

[**dovuşan**] : (*Divriği –Sv.)

[**doyşan**]: (Koyundere *Ahıska –Kr.)

davşanak [**davşımak** (II)] **1.** Yaprağı yapışkan bir ot. (*Çivril –Dz.) **2.** Funda. (Yukarıseyit *Çal –Dz.) **3.** Pırnar ağacı. (Eziler, *Güney –Dz.; Köprücek *Emet –Kü.)

[**davşımak** (II)] : (İğdir *Çivril –Dz.)

4. Cistus, cistaceae. (–Brs.)

davşancık Kolay yanabilen, kuş yumurtası gibi meyvesi olan, kokulu bir bitki. (Çeltek, Navlu *Yeşilova –Brd.)

davşancıl Tavşan avlayan yabanî kuş, doğan. (Uşhum –Ar.; *Mut –İç.)

davşan elması [**davşan yimişi**] Tavşanların yediği küçük elma. (Hasanoğlan –Ank.)

[**davşan yimişi**] : (Hasanoğlan –Ank)

davşankulağı Cyclamen otu. (–Ank.)

davşantopuu [**doşantopūğu**] Boz renkli, güzel kokulu, sapı ve kökünün kabukları soyulunca yenilebilen, papatya yapraklarına benzer yapraklı bir bitki. (Sökün *Silifke –İç.)

[**doşantopūğu**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

davşan yimişi [→ **davşan elması**]

davşımak (I) Taşımak, nakletmek. (İncekum *Silifke –İç.)

davşımak (II) [→ **davşanak -3**]

davşırmak Toplamak, kollamak, bakmak : *Bir sürü çocuk yetim kaldı, anası davşırıp duruyor.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

davşırtı [→ **davış -1**]

davşuldamak Çabalamak, emek sarfetmek : *Davşuldayıp duruyor ama, eline bir şey geçmiyor.* (–Nğ.)

davu 1. Konu, konuşulan şey. (Tavara *Reşadiye –To.) **2.** Beddua, ilenç. (*Dinar –Af.)

davucu [→ **doğuca**]

davuk Kadın bulüzü. (Karahisar *İncesu –Ky.)

davuklamak Bir darbeden sersemlemek. (*Birecik –Ur.)

davulbaz [**davlambaz, davlımbaz, davulumbaz**] **1.** Davlumbaz. (–Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Gölköy –Or.; Köy *Şebinkarahisar, Kayadibi –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Yakfikebir –Tr.; –Ezc.; Gündüzbey, Yeşilyurt, İsmetpaşa –Ml.; *Kangal ve köyleri, *Zara –Sv.; –Nğ.; Höyük *Beyşehir –Kn.; Oba *Alanya, Unulla, Çini *Akseki –Ant.)

[**davlambaz**]: (Ağaç *Bayramiç –Çkl.; –Ant.)

[**davlımbaz**] : (*Ermenek –Kn.)

[**davulumbaz**] : (–Kn.)

2. Ot makinelerinin arkası. (Hacıilyas *Koyulhisar –Sv.)

davulcu Böğürtlen. (–Ba. ve çevresi)

davulga 1. [→ **davulgu**] **2.** Kırmızı kabuklu sert ve dayanıklı bir ağaç. (–Mn. ve çevresi; –Brs.; *Emet –Kü.)

davulga üzümü [→ **davulgu**]

davulgı [→ **davulgu**]

davulgo [→ **davulgu**]

davulgu [**danulğa, davulga -1, davulga üzümü, davulgı, davulgo, davulgu üzümü**] Kocayemiş ağacı ve meyvesi. (Kıratlı *Dikili –İz.; *Susurluk ve çevresi, *Balya –Ba.; Çırpılar *Bayramiç –Çkl.; Köristan *İznik, Kayan –Brs.; –Ed.)

[**danulğa**] : (–Sv.)

[**davulga -1**] : (*Susurluk, *Edremit –Ba.; –Kc.; –Sv.)

[**davulga üzümü**] : (–Ba.)

[**davulgı**] : (Deliktaş *Bakacak –Ba.)

[**davulgo**] : (Karabiga *Biga –Çkl.)

[**davulgu üzümü**] : (*Edremit ve çevresi –Ba.)

davulgu üzümü [→ **davulgu**]

davullu [→ **davlı** (II)]
davulumbaz [→ **davulbaz -1**]
davum [→ **dağdağan -1**]
davun (I) [**daun** (I), **davın -1**] **1.** Taun, veba. (–Dz.; *Bayındır –İz.; –Çkl.; –Sm.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Gm.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; –Ezm.; Şeref, Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)
[**daun** (I)] : (Anaraş *Sürmene –Tr.; Cinis *Aşkale –Ezm.)
[**davın -1**]: (Kasatlı *Yeşilova –Brd.; Sille –Kn.)
2. Kan çıbanı. (İncesu *Dinar –Af.) **3.** Hayvanların boğazlarında meydana gelen şişkinlik, ur. (–Krş. ve köyleri) **4.** Zehir. (–Brs.; Uluşiran *Şiran –Gm.)
davun (II) [→ **dağdağan -1**]
davun çıkasıca [**davun çıksın, davun duta, davun vursun**] İlenç olarak kullanılır. (*Alaşehir –Mn.; –Sm.)
[**davun çıksın**] : (*Alaşehir –Mn.; –Çkr.; –Sm.)
[**davun duta**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Krş. ve köyleri –Ezm.)
[**davun vursun**] : (Uşhum *Yusufeli –Ar.)
davun çıksın [→ **davun çıkasıca**]
davun duta [→ **davun çıkasıca**]
davun olmak Belâ olmak. (İsabey, Bekilli *Çal –Dz.)
davun otu Mısır, domates, kavun, karpuz gibi bitkilerin köküne yapışarak büyüyen, mavi çiçekli asalak bir ot. (–Sm.)
davun vursun [→ **davun çıkasıca**]
davuş (I) Parmak izi. (Akkışla *Bünyan –Ky.)
davuş (II) **1.** [→ **davış -1**] **2.** Gaipten gelen ses. (Kocayayla *Biga –Çkl.; Paşalı *Feke –Ada.)
davuşan [→ **davşan**]
davuş davuş olmak Hayvan kulağını dikmek, dikkat kesilmek : *Atın kulağı davuş davuş oldu.* (Bahçeli *Bor –Nğ.)
davuş katmak Çocuğa veya birine seslenmek, ismiyle çağırmak. (*Ilgın –Kn.)
davuşlamak Dedikodu etmek, arkadan laf etmek. (Kızıllar *Karaman –Kn.)
davuştı [→ **davış -1**]
davuştu (I) **1.** [→ **davış -1**] **2.** [→ **davış -2**]
davuştu (II) **1.** Mukavele, sözleşme. (Karaçakal *Yenipazar –Ay.) **2.** Arkadan konuşma, söz etme. (Karaçakal *Yenipazar –Ay.)
davut yaprağı Sulak yerlerde yetişen, büyük yaprakları bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan bir ot. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
davzankurtağı Karafatma denilen böcek. (Kerkük ve çevresi)
day (I) **1.** [→ **daylak** (I) **-5**] **2.** [→ **daygeldi -2**]
day (II) [→ **daylak** (II) **-3**]
day (III) Gibi anlamında kullanılır. (–Ank.)
dayacah [→ **dayak -1**]
daya çıkmak Meydana çıkmak. (Camiyanı, *Tirebolu –Gr.)
daya döşe Oturmaya, yaslanmaya yarayan minder ve yastık gibi şeyler : *Çıplak ev neye yarar daya döşe olmayınca.* (Bozan –Es.)
dayaḫ **1.** [→ **dayak -1**] **2.** [→ **dayak -2**]
dayak [**dayacah, dayaḫ -1, 2; dayaklık -1, 2, 3; dayama** (II) **-1, 2, 3; dayanak** (I) **-1, 2; dayanba -1, 2; dayantı** (I) **-2, dayancak, dayança, dayangaç, dayaşkan, değemek** (II), **değenek**] **1.** Destek. (Berk –Bo.;

–Sm.; Cenciğe –Ezc.; –Krş.; –Nğ.; –Kn.; Uzuncaburç *Silifke, Yapıntı *Mut –İç.; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**dayacah**] : (*Iğdır –Kr.)

[**dayaḫ -1**] : (*Erciş –Vn.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; *Gürün –Sv.)

[**dayaklık -2**] : (*Yerköy –Yz.)

[**dayama** (II) **-1**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

[**dayanak** (I) **-2**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

[**dayantı** (I) **-2**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

[**dayanba -1**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

[**dayancak**] : (Tavşancıl *Gebze–Kc.; Şehli *Piraziz –Gr.)

[**dayança**] : (*Görele ve köyleri –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfikebir –Tr.)

[**dayaşkan**] : (Uzunmusa –Or.; Şehli, Tepeköy *Piraziz, Düzköy *Keşap –Gr.)

2. Kağnı ve dört tekerlekli arabalarda oku yukarda tutmaya yarayan ağaç destek. (–Bo.; *Alaca –Çr.; –Sn.; –Sm.; Ziğdiği *Erbaa –To.; Havsu, *Kelkit –Gm.; Yavuz *Şavşat –Ar.; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Ahlat –Bt.; *Afşin –Mr.; Karaözü, Çepni *Gemerek, E. Hüyük *Şarkışla, *Zara –Sv.; Gürcü, Bağviran *Kızılcahamam –Ank.; –Krş.; Zencidere, Akkışla *Bünyan, Kelgib *Develi, Köy –Ky.; –Nğ.)

[**dayaḫ -2**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr. ve köyleri; Çepni, *Gemerek –Sv.)

[**dayama** (II) **-2**] : (*Tefenni –Brd.)

3. Evlerin kapısının açılmaması için, kapının arkasına konulan ağaç kol, takoz. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Seferihisar –İz.; –Bo.; –Krş.)

[**dayanba -2**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.) **4.** Kalınca, uzun sopa, baston, asa. (Navlu *Yeşilova –Brd.; Eziler, Denizli *Güney –Dz.; Buca –İz.; Halıdere *Karamürsel –Kc.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Zile –To.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Ahlat –Bt.)

[**dayanak** (I) **-1**] : (Yayla *Tefenni –Brd.; Passa –İz.; Yeniköy –Ba.; –Gm.)

[**dayangaç**] : (–Ml.)

[**değemek** (II)] : (Kızılviran –Kn.)

[**değenek**] : (–El.)

5. Bir yükü yalnız başına sararken kullanılan yük dayamaya yarayan ucu çatallı, kalınca ağaç. (Kozluca *Keçiborlu –Isp.; Salda, Çeltek *Yeşilova, Kuşbaba *Bucak, Karamanlı, Yayla, Başpınar *Tefenni –Brd.; Berk, –Bo.; Halkavun ve köyleri –Ank.)

[**dayaklık -1**]: (Yayla *Tefenni –Brd.)

[**dayama** (II) **-3**] : (Zana –Ama.)

6. Merdiven. (Kayapınar –Kn.)

[**dayaklık -3**] : (Karahüyük –Kn.)

dayakkesiri Kabahatli, suçlu : *Bu çocuk öyle dayakkesiri ki sorma.* (Erenyaka *Akseki –Ant.)

dayaklamak Kapıyı bir destekle arkasından kapamak, sürgülemek. (Çıtak *Çivril –Dz.; –Es.; Sıracettin *İskilip –Çr.)

dayaklı Sağlam, dayanıklı : *Dayaklı direk.* (İncirlik –Ada.)

dayaklık 1. [→ **dayak -5**] **2.** [→ **dayak -1**] **3.** [→ **dayak -6**] **4.** Arabaya yük yüklerken yükü tutması için konulan odun. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

5. Tohum ekilirken çiftçiye yardım etme. (Kalkan *Kaş –Ant.)

dayak vermek (I) [→ **dayak vurmak**]

dayak vermek (II) Bedeni kuvvetlendirmek için oruca ara vermek : *O bugün orucuna dayak verdi.* (*Ağın, *Keban –El.)

dayak vurmak [**dayak vermek** (I)] Destek yapmak : *Kapının dayağını vurdunmu?* (*Zile –To.)

[**dayak vermek** (I)] : (*Ağın, *Keban –El.)

dayama (I) **1.** Mayasız hamurdan, fırında ya da saçta pişirilerek yapılan bir çeşit pide. (Deresağ *Mudurnu –Bo.; Şekerpınar *Sungurlu –Çr.; *Bor –Nğ.) **2.** Süt, yumurta, yağ ve unla yapılıp tandırda pişirilen çörek. (Pirinç, Taraklı, *Geyve –Kc.; *Kangal –Sv.) **3.** Yufka ekmeği üzerine önceden hazırlanmış tas kebabını suyu ile beraber dökerek yapılan yemek. (Bozan –Es.; –Nğ.) **4.** Pilav. (Balkanda *Beyşehir –Kn.)

dayama (II) [**dayantı** (I) **-1**] **1.** [→ **dayak -1**] **2.** [→ **dayak -2**] **3.** [→ **dayak -5**] **4.** Kışın ocağa dikine konularak yakılan odun kütüğü : *İyi bir meşe dayaması getirdim, iki akşam gider.* (*Ermenek –Kn.) **5.** Araba sandıklarını yanlardan tutan dikine ağaçlar. (*Dinar köyleri –Af.; Başpınar *Tefenni –Brd.; Irgıllı *Çivril –Dz.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; Çayırlı *Haymana –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**dayantı** (I) **-1**] : (–Ba. çevresi; *Çal –Dz.)

6. Çatma denilen tünel biçimi çadırın arka tarafını sıkıca kapamak için, bu kısma dikine dayatılan sırıklardan her biri. (Çiftepınar *Mersin –İç.) **7.** Ölü mezara konulduktan sonra üzerine toprak dolmasın diye, mezar üzerine uzunlamasına dizilen tahtalar. (Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

dayama (III) **1.** Koyun, keçi gibi hayvanların yattıkları yer, ağıl. (Gökköy *Lapseki –Çkl.; Karakoca *Karacabey –Brs.; Hediyeli *Kandıra –Kc.; *Lüleburgaz –Krk.; Pınarça, Manika *Saray, *Çorlu, Sergen *Vize –Tk.) **2.** Evlerde odalar arasındaki ince iç duvarlar, bölme. (*Keçiborlu –Isp.) **3.** Yüksek tahta perde : *Tütünleri dayamaya mı astın?* (*Hendek çevresi –Kc.) **4.** Taş, duvar gibi sert şeyler. (*Beyşehir –Kn.) **5.** Rüzgârdan korunmak için yapılan set. (Yeniköy –Ba.)

dayama (IV) [**dayanacak**] **1.** İçi ot dolu yastık, sedirlerdeki arka ve yan yastıkları. (Hisarüstü *Keşap –Gr.; –Rz.)

[**dayanacak**] : (Kerem *Burhaniye –Ba.)

2. Ağzına kadar doldurulmuş çuval. (*Kurşunlu –Çkr.)

dayama (V) **1.** Tarla ve bağ ortaklarının mal sahibine verdikleri güvence parası. (–Mn. ve çevresi) **2.** Önden verilen para, avans. (–Ank.) **3.** Birinin iş, diğerinin para ortaklığında verilen para. (Tepeköy *Torbalı İz.)

dayamak 1. Kapı ve pencereyi ardına kadar açmak : *Kapıyı bu soğukta niçin dayadın?* (–Bt.) **2.** Çekmek, tahammül etmek, kaldırmak : *Bu arabanın dingilleri bükülüp duru,*

bu yükü bu eksenler dayamaz. (Çerçin –Brd.)

dayana Yenge. (Sille –Kn.)

dayanacak [→ **dayama** (IV) **-1**]

dayanak (I) **1.** [→ **dayak -4**] **2.** [→ **dayak -1**]

dayanak (II) Koruyucu, koruyan. (*Eğridir köyleri –Isp.)

dayanba 1. [→ **dayak -1**] **2.** [→ **dayak -3**]

dayancak [→ **dayak -1**]

dayança [→ **dayak -1**]

dayangaç [→ **dayak -4**]

dayangan, dayañgan [**dayangılı, dayanğal, dayanğan, dayantılı**] Dayanıklı, sert, metin, sağlam. (*Lapseki –Çkl.; *Düzce –Bo.; –Çr.; –Tr.; –Yz.)

[**dayangılı**] **:** (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

[**dayanğal**] **:** (–Çr.)

[**dayanğan**] **:** (–Çr.)

[**dayantılı**] **:** (Yayla *Tefenni –Brd.; Tepeköy *Torbalı –İz.)

dayangı [**dayantı** (II)] Dayanıklık (kumaş ve kereste hakkında) : *Bu ötekinden daha dayangılıdır.* (–Gaz.; –Krş.)

[**dayantı** (II)] **:** (*Bor –Nğ.)

dayangılı [→ **dayangan, dayañgan**]

dayanğal [→ **dayangan, dayañgan**]

dayanğan [→ **dayangan, dayañgan**]

dayanık Kuvvetini kaybetmiş, yürümeye gücü kalmamış olan (hayvan). (Uzunmusa –Or.; –Tr.; Botsa, Hatip *Çumra –Kn.)

dayanışmak İddia etmek. (Peşman *Daday –Ks.)

dayanmah Dayanmak, sabretmek. (Kesirik –El.)

dayanmak (I) **1.** Durmak, dinmek : *Rüzgâr dayandı.* (*Bergama –İz.) **2.** Yorulmak : *Yörüyü yörüyü hep dayandık, adım atmağa dermanımız kalmadı.* (Yapıntı *Mut –İç.; Hartlap –Mr.)

dayanmak (II) Yetişmek : *Bu yakmaya odun mu dayanacak?* (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dayantı (I) **1.** [→ **dayama** (II) **-5**] **2.** [→ **dayak -1**]

dayantı (II) [→ **dayangı**]

dayantılı [→ **dayangan, dayañgan**]

dayantılık Sabır : *Allah dayantılık versin.* (Hurma *Bayramiç –Çkl.)

dayas [→ **dayaza**]

dayaşkan [→ **dayak -1**]

dayatmak Alıkoymak. (–Sm.)

dayaz [**deyaz** (II)] Derin olmayan su kenarı, sığ. (Cebel *Eğridir –Isp.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Çıldır, *Iğdır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; –Ağ.; *Ahlat –Bt.; –Dy.; *Bulanık –Mş.; –Sv.; Kerkük)

[**deyaz** (II)] **:** (*Erciş –Vn.; Sasun –Sr.; –Dy.; Kerkük)

dayaza [**dağza, dayas, dayıza, dayza, daza, deyza, deyze, deza, dēze, déze** (I), **dezeana, diyaza, diyeze, dīze** (III)] Teyze. (*Emirdağ –Af.; *Erciş –Vn.; *Yerköy –Yz.; –Ank.; –İç.; Kerkük)

[**dağza**] **:** (Karaözü *Gemerek –Sv.)

[**dayas**] **:** (Harput –El.)

[**dayıza**] **:** (–Ank.)

[**dayza**] **:** (–Gaz.)

[**daza**] **:** (İğdeli *Gemerek –Sv.)

[**deyza**] **:** (*Sivrihisar –Es.)

[**deyze**] **:** (–Çkr.; *Bor –Nğ.)

[**deza**] **:** (*Birecik –Ur.)

[**dēze, déze** (I)] **:** (Eziler *Buldan, *Güney, Bekilli *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Gaz.;

*Kangal ve köyleri –Sv.; *Mucur –Krş.; –Nş.; –Nğ.)
[**dezeana**] : (*Nazilli –Ay.)
[**diyaza**] : (–Dy.; Hasanoğlan, Çanıllı *Ayaş –Ank.)
[**diyeze**] : (–El.; *Antakya –Hat.)
[**dīze (III)**] : (*Düzce –Bo.; Durlaz –Kn.)

dayca [→ **dayı -1**]

daydalanmak Nispet yapmak. (*İskilip –Çr.)

dayday (I) Hindi yavrusu. (*Mihalıççık –Es.)

dayday (II) [→ **dıydıy** (I)]

day day (III) [**dayı dayı, dayy**] Yeni yürümeye başlayan çocukların ayakta durması için söylenen söz, tay tay: *Benim oğlum şimdi day day duracak.* (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Edremit çevresi –Ba.; *Merzifon –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Rz.; –Ezc. ve köyleri; *Boğazlıyan köyleri –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Köfünye, Larnaka –Kıbrıs)
[**dayı dayı**]: (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
[**dayy**] : (*Bünyan –Ky.)

day day durmak [→ **day durmak**]

day day etmek [→ **day durmak**]

daydosdu Dayı karısı. (*Iğdır –Kr.)

day durmaḫ [→**day durmak**]

day durmak [**day day durmak, day day etmek, day durmaḫ, dayı durmak**] Yeni yürümeye başlayan çocuk iki ayak üzerinde durmak, tay durmak. (Yeniköy –Ba.; *Çarşamba köyleri –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; *Perşembe –Or.; Uluşiran *Şiran, Süle –Gm.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Erciş –Vn.; Köy *Zara, *Koyulhisar, *Gemerek –Sv.; –Krş.; Nize –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.)
[**day day durmak**] : (–Ba.; –Or. ve köyleri)
[**day day etmek**] : (Çilehane *Reşadiye –To.)
[**day durmaḫ**] : (İrişli, Bayburt, *Iğdır, Kızılçakçak, *Arpaçay –Kr.)
[**dayı durmak**] : (*Erciş –Vn.)

day düğün Gösterişli düğün. (–Kn.)

daye Ardıç ağacından yapılan kömür. (Kozluca *Keçiborlu –Isp.)

dayfalamak [→ **dayfalmak**]

dayfalmak [**dayfalamak**] Bulantı duymak, bayılma derecesine gelmek, bayılmak. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Eğridir köyleri, *Sütçüler, Sücüllü, *Yalvaç, Yakaköy *Gelendost –Isp.; Bozlar, Güney, Salda, Kavak, *Yeşilova, Yayla *Tefenni –Brd.; Bulkaz *Çivril, Dedeköy *Çal, *Tavas, *Acıpayam, Kızılhisar –Dz.; Tekkeköyü *Erbaa, Çilehane *Reşadiye –To.; Arpaköy, Uzunmusa, Danışman *Fatsa –Or.; *Ermenek, *Karaman, Yalıhöyük *Bozkır –Kn.; Yeniköy *Osmaniye –Ada.; Çiftepınar, Hurma *Silifke, Buluklu, Aslanköy *Mersin, Çiftepınar, Yapıntı *Mut –İç.; Güzelsu *Akseki, Kocagatah *Serik, Bağyaka *Finike, Kışla *Elmalı –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.)
[**dayfalamak**] : (–İç.)

daygeldi [**day** (I) **-2**] **1.** Sonradan gelip yerleşen yabancı : *O daygeldinin birisi.* (*Bünyan –Ky.) **2.** Dul kadın evlenirken yanında götürdüğü ilk kocasından olma çocuk. (*Kırkağaç –Mn.; *Ürgüp –Nş.)
[**day** (I) **-2**] : (*Bayburt –Gm.)

dayhana Susam yağı çıkarılan, tahin ve helva yapılan helvacı dükkânı. (*Ermenek –Kn.)

dayı [dayca, dayıca] **1.** Güzel, iyi. (Halıviran, Elvanlar, *Eşme –Uş.; Günay, Kızılcabölük, Köy, Kızılcasöğüt, *Çivril, Derbent, Güllü, *Buldan, Kerimler, Ortaköy, Ekse, Bekilli, Yukarıseyit, Hançalar, *Çal –Dz.; Şehköy –Ay.; *Tire, *Ödemiş, Çomaklar, Beydağ, Alanköy *Bayındır, Çandarlı *Bergama, *Torbalı –İz.; Afşar köyleri *Alaşehir, *Gördes, *Demirci –Mn.; *Emet –Kü.; Türkmenaraplısı –Yz.; –Kn.)

[dayca] : (Narlıdere –Dz.)

[dayıca] : (Kavakköy, Bulkaz *Çivril, Yeşilyuva *Acıpayam, Köşten, Honaz, Yenice, Belevi, –Dz.; Küçükbahçe –İz.; *Alaşehir –Mn.; Kayapınar –Kn.)

2. Cesur, babayiğit : *Allah için dayı adamdır.* (–Uş.; *Kilis –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.)

3. [→ **dayıbaşı**]

dayıbaşı [dayı -3] Amele başı. (*Eğridir köyleri, Sücüllü, Körküler *Yalvaç –Isp.; Günay *Yeşilova –Brd.; Ekse, Yukarıseyit *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; *Alaşehir ve çevresi, *Kula –Mn.; Alanlı –Ay.; Tepeköy *Torbalı, *Bergama, *Ödemiş, *Kiraz –İz.; –Or. köyleri; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[dayı -3] : (Avşar aşireti, Pazaören *Pınarbaşı –Ky.)

dayıca [→ **dayı -1**]

dayı dayı [→ **day day** (III)]

dayı durmak [→ **day durmak**]

dayık Senet. (–Kn. ve çevresi)

dayıl [→ **daylı** (III) **-1**]

dayılanmak [daylanmak -1, 2] **1.** Büyüklenmek, böbürlenmek. (Halkavan köyleri –Ank.)

[daylanmak -1] : (*Dursunbey –Ba.; Saray –Çkr.)

2. Güvenmek, başkasının himayesine, yardımına sığınmak. (*Merzifon –Ama.; *Gürün –Sv.)

[daylanmak -2] : (*Koyulhisar –Sv.)

dayım Daim. (–Gaz.; –Ur.)

dayının Dayının yeğenine, yabancı bir kimsenin çocuğa hitabı. (*Düzce –Bo.)

dayır dayır Şiddet ve süratle, cayır cayır. (Küçükbahçe –İz.; –Çr.; *Gürün –Sv.)

dayıza [→ **dayaza**]

daykak Baygın, bayılmış. (Cebel *Eğridir –Isp.)

daylaḫ (I) [→ **daylak** (II) **-3**]

daylah (II) **1.** [→ **daylak** (I) **-5**] **2.** [→ **daylak** (I) **-4**]

daylak (I) [**day** (I) **-1, daylah** (II) **-1, 2**] **1.** Dişi deve. (*Bozdoğan –Ay.; *İncesu –Ky.) **2.** Damızlık erkek deve. (*Ünye –Or.; –Ada.; İncekum *Silifke –İç.) **3.** Boynunda tüy olmayan pehlivan deve. (*Edremit, *Ayvalık, *Burhaniye –Ba.) **4.** Deve yavrusu. (Karabağ, *Bolvadin –Af.; Kaçar *Eşme –Uş.; Senir, Yakaköy *Gelendost –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Sığma *Çivril, Belevi –Dz.; Alanlı, *Burhaniye, *Nazilli –Ay.; Eskioba *Tire, Derebaşı *Bayındır, *Ödemiş –İz.; *Burhaniye –Ba.; *Biga–Çkl.; *Sungurlu, Satıyüzü *İskilip –Çr.; Eğmir –Ml.; –Gaz.; Kayışlı –Mr.; *Dörtyol –Hat.; Çepni *Gemerek –Sv.; Üçem *Balâ, Sofular, Kurucay *Çubuk –Ank.; Sarılar *Avanos, –Krş.; Yahyalı, *İncesu, Soysallı *Develi –Ky.; *Bor –Nğ.; Aziziye *Ereğli, *Sultaniye, *Kara-

man, Alibeyhüyüğü, Çeşmelizebir *Cihanbeyli –Kn.; Oymaklı *Osmaniye, Misis –Ada.; Civanyaylağı, *Mut köyleri, *Silifke, Çiftepınar *Mersin –İç.; *Gazipaşa, *Alanya, Semayük *Elmalı –Ant.; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**daylah** (II) **-2**] : (Taşburun *Iğdır –Kr.)

5. At, eşek yavrusu. (Şöregel *Çıldır –Kr.; Davulku, Kuşu *Hekimhan, –Ml.; İğdeli *Gemerek, Telin *Gürün, Soğukpınar *Kangal, Vazıldan, Eşke *Divriği –Sv.; –Nğ.)

[**day** (I) **-1**]: (–Tr. ve çevresi; –Gm. ve çevresi; Taşburun *Iğdır –Kr.)

[**daylah** (II) **-1**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

6. İki yaşında hayvan. (–İç.)

daylak (II) [**day** (II), **daylaḫ** (I)] **1.** Sakalı, bıyığı çıkmamış delikanlı. (–Nğ.) **2.** İnce, uzun boylu (kimse). (İshaklı *Bolvadin –Af.; İlyas *Keçiborlu, Körküler *Yalvaç –Isp.; *Perşembe –Or.; Zevker *Refahiye –Ezc.; *Darende –Ml.; Bozhüyük, *Göksun –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Çepni *Gemerek, Tutmaç, Ortaköy *Şarkışla –Sv.) **3.** Çıplak, sivri. (Körküler, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; –To.; –Gaz.)

[**day** (II)] : (*Fatsa –Or.)

[**daylaḫ** (I)] : (*Gürün, *Kangal köyleri –Sv.; *Bünyan –Ky.)

4. Baldırı, bacağı açık (kimse) : *Daylak daylak dolaşma.* (Çayır *Zile –To.; İznabol *Ermenek –Kn.) **5.** Gelişigüzel büyümüş ve terbiyesiz kalmış, başıboş kimse. (Çerçin –Brd.; *Çarşamba –Sm.; Cimis *Aşkale –Ezm.; *Zara, İğdeli *Gemerek –Sv.; –Nş.; *Ermenek –Kn.)

daylan (I) Boylu boslu, gürbüz, güçlü kuvvetli (kimse). (*Eğridir köyleri –Isp.; –Sn. ve çevresi)

daylan (II) Dalsız, budaksız uzayan ağaç. (*Çarşamba –Sm.; Sebil *Tarsus –Ada.)

daylan (III) Açık denizdeki sığlık. (–Rz. ve çevresi)

daylanmak 1. [→ **dayılanmak -1**] **2.** [→ **dayılanmak -2**]

daylı (I) Öl, geber, Allah belânı versin anlamında ilenç. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.; –Nş.; *Bor, *Ulukışla, Bereketli –Nğ.; Ağızboğaz *Ereğli, Kızıllar *Karaman –Kn.; Çiftepınar *Mersin –İç.)

daylı (II) [**dayıl**] **1.** Büyük çıban, yıl çıbanı, tehlikeli çıban. (Uluağaç *Ürgüp –Nş.; *Ereğli –Kn.)

[**dayıl**] : (*Ereğli –Kn.)

2. Dert, şiddetli sancı. (–İç.) **3.** Tuzlu balgam denilen hayvan hastalığı. (Sabak, İmamlı –İç.)

daylı (III) **1.** Hayalî zehirli hayvan : *Daylı soksun.* (–Ada.) **2.** Zehir : *Bu kadarcık işi yapamadın, yediğin daylı olsun.* (E. Geresin *Keçiborlu –Isp.)

daylı (IV) **1.** Şeytan : *Seni daylı seni.* (*Tarsus –Ada.) **2.** Arsız. (İncirlik –Ada.)

daylı (V) Suyun bol olduğu yer : *Daylının suyu kesildi, tarlaları ne ile sulayacağız.* (Yenimüslüman *Zile –To.)

daylı artığı Dertli, yamrı yumru, hastalık geçirdiği için olgunlaştığı vakit bile işe yaramayan meyve : *Geçen yıl meyvelerin çoğu daylı artığıydı.* (*Bor –Nğ.)

daylık Deve. (–Ky.)

daymák Merdiven. (Kızıldağ *Gündoğmuş –Ant.)

daynetmek Alay etmek. (Çayhan *Ereğli –Kn.)

dayni [dayyı] Dayı. (Karahisar *Develi –Ky.)

[dayyı] : (*Antakya –Hat.)

dayra (I) **[deyre]** Elbise, üç etekli kadın elbisesi. (Köy –Kr.; –Ezm.)

[deyre] : (Naldöken, Narlıdere –İz.; Keferdiz *Pütürge –Ml.)

dayra (II) **[deyra (II)]** Daire. (–Gaz.)

[deyra (II)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dayramak Kumaş eskimeye yüz tutmak, yırtılmak. (Narlıdere –İz.; Tokat –Es.; *Taşköprü –Ks.; –Çkr. ve ilçeleri; –Gaz.; *Afşin –Mr. ve çevresi; *Kangal ve köyleri –Sv.; Emirler *Balâ –Ank.; Bozdoğan, Kesmeburun *Osmaniye –Ada.; *Anamur –İç.)

dayy [→ **day day** (III)]

dayyı [→ **dayni**]

dayza [→ **dayaza**]

daz (I) **[dazalaḫ, dazlak** (II), **dız** (I)] **1.** Kellerin başında kellikten geriye kalmış izlere denir : *Çoğu gitti azı kaldı, keli gitti dazı kaldı.* (*Elbistan –Mr.; Yendiğin *Ilgın –Kn.) **2.** Saçsız baş, kel. (*Edremit –Ba.; *Düzce –Bo.; –Sn. ve çevresi; –Ama.; *Zile –To.; Bayburt, İrişli *Sarıkamış, *Iğdır –Kr.; –Vn.; *Kilis –Gaz.; *Divriği –Sv.; *Ayaş –Ank.; *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –Ada.; *Karaağaç –Tk.)

[dazalaḫ] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, Zarşat –Kr.)

[dız (I)] : (*Düzce –Bo.)

3. Otsuz, çıplak arazi, tepe. (Çelik *Besni –Ml.; Önsen, Bertiz –Mr.; *Akdağmadeni –Yz.; Başlamış *Dörtyol –Hat.; *Osmaniye –Ada.)

[dazlak (II)] : (Körküler *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Akyazı çevresi –Kc.; –Gr.; Aşudu *Darende –Ml.; Hamurcu *İncesu –Ky.; Bayafşar, Elmasun *Çumra, Botsa –Kn.; Isırganlı –Ada.; Gezende –İç.)

daz (II) Kadının cinsiyet organı. (Ortaköy *Şarkışla –Sv.; –Yz.; Köşker –Krş.; Civanyaylağı –İç.)

daza [→ **dayaza**]

dazalaḫ [→ **daz** (I) **-2**]

dazan Rüzgâr tutan tepe. (Sabah –İç.)

dazara dazar Çabuk çabuk. (–Kü.)

dazdal Çocukların birlikte yaptıkları ve yedikleri yemek. (–Ky.)

dazgıran Yüksek ve çıplak dağlara verilen ad. (Kasımlar *Gölpazarı –Bil.)

dazınkırı Pejmürde kıyafetli, eski püsküllü, yırtık elbiseli (kimse). (Çerçiler *Safranbolu –Zn.)

dazıra dazır Kendi kafasıyla, kimseye danışmadan, kendi kendine. (*Zile –To.)

dazırak Yellenme : *Ne dazıraklı kadın.* (Çayır *Zile –To.)

dazıramak Yanarken ses çıkarmak, çıtırdamak. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dazırayı çekmek 1. [→ **dazmak -1**] **2.** [→ **dazmak -2**]

dazırdamak (I) Boşuna dolaşıp yorulmak. (*Ermenek –Kn.)

dazırdamak (II) Vızıldamak. (*Merzifon köyleri –Ama.)

dazıtmak 1. Koşmak, seğirtmek : *Bu av merakı sende varken daha çok daban dazıtırsın.* (*Bor –Nğ.) **2.** [→ **dazmak -1**] **3.** [→ **dazmak -2**]

dazlak (I) **1.** Ayı. (–Kü.; –Ba.) **2.** Leylek. (–Brs.)

dazlak (II) [→ **daz** (I) **-3**]

dazlak (III) Ham meyve. (–Ky.)

dazlak (IV) Bir kısmı hafifçe yanmış şey. (Çepni *Gemerek –Sv.)

dazlak (V) Kaba adam, terbiyesiz: *Bir türlü yola geleceği yok, dazlak adamın biri.* (*Çarşamba köyleri –Sm.; *Nizip –Gaz.)

dazlamak (I) [→ **dazmak -1**]

dazlamak (II) **1.** Dağlamak : *Sığırın ayağına mıh batmış, çıkarıp dazlatmalı.* (Aliköy *Çaycuma –Zn.) **2.** Kızartmak, kebap yapmak. (Karabüzey *Araç –Ks.; Küçükisa *Zile –To.)

dazlamak (III) [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

dazmak [**dazırayı çekmek -1, 2; dazıtmak -2, 3; dazlamak** (I)] **1.** Kaçmak. (–Af.; –Çr.)

[**dazırayı çekmek -1**] : (–Çr.)

[**dazıtmak -2**] : (–Çr.)

[**dazlamak** (I)] : (*Ulubey –Or.)

2. Kaçırmak. (–Çr.)

[**dazırayı çekmek -2**] : (–Çr.)

[**dazıtmak -3**] : (–Çr.)

dazmalamak [→ **danlamak, dañlamak** (I) **-2**]

de (I) Vakit, zaman : *Her de beni azarlıyorsun.* (*Dinar köyleri –Af.; –Yz.)

dé (II) [**di** (I) **-1, dihe**] Haydi : *Dé bir hikâye söyle.* (–Tr.; *Kilis, –Gaz.)

[**di** (I) **-1**] : (–Ezc.; Hasanoğlan –Ank.)

[**dihe**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

dē (III) Diyor, söylüyor anlamında kullanılır : *Bak Ali ne dē?* (Genek *Yatağan –Mğ.)

deā [**dee**] Şaşma ünlemi. (Cemele –Krş.)

[**dee**] : (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

deal [→ **degel**]

debarmak Meydana çıkmak : *Bu işten çok seyler debaracak.* (Yavuz *Şavşat –Ar.)

debayak [**debiyak, debīyak, deybayak, dibayak -1, dibiyaḫ**] Biraz evvel, demin. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Avşar Aşireti, Pazarören *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.)

[**debiyak, debīyak**] : (*Afşin –Mr.; Hisarcık –Ky.)

[**deybayak**] : (–Çr.)

[**dibayak -1**] : (Hamurcu –Ky.)

[**dibiyaḫ**] : (Kürkçüler –Ada.)

debbe (I) [**debgi, depbe**] **1.** Bakırdan yapılmış üstü kapaklı ve kulplu su güğümü. (*Alucra, Çakır *Şebinkarahisar, *Tirebolu –Gr.; Uluşiran *Şiran, –Gm.; –Kr.; –Ezc.; *Kilis –Gaz.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.; *Mersin, *Anamur –İç.; Kerkük)

[**depbe**] : (–Ks.; –Tr.)

2. Büyük fıçı. (–Tr.) **3.** Su kovası. (*Refahiye –Ezc.) **4.** Süt güğümü. (–Ezm.) **5.** Bakırdan yapılmış yağ kabı, tas. (*Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; *Antakya –Hat.; *Divriği –Sv.; Teniste *Anamur –İç.)

[**debgi**] : (*Bozdoğan –Ay.)

debbe (II) [**debe -2, debeli -2**] Fıtıklı insan. (*Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; Kerkük)

[**debe -2**] : (*Şavşat –Ar.; –Bt.)

[**debeli -2**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.; Ölçek *Ardahan, *Göle, *Posof –Kr.)

debbel dübbel [→ **debek dübek**]

debbeş Kavun karpuz keleklerinç dadanan bir kurt. (*Kilis –Gaz.)

debbo Boş teneke. (*Iğdır köyleri, Kocapınar *Sarıkamış –Kr.)

debboy Kışla : *Ben debboya gidiyorum.* (*Sivrihisar –Es.)

debdüş etmek Görmeden, rasgele yürümek : *Geceleyin debdüş ederken çamura yuvarlandım.* (*Çal –Dz.)

debe 1. Fıtık. (–Brs.; Yavuz, Atalar *Şavşat, Ersis *Yusufeli –Ar.; Ölçek *Ardahan –Kr.; –Bt.) **2.** [→ **debbe** (II)]

debedaban Yumru köklü, kırmızı çiçekli, yuvarlak yapraklı bir bitki. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

debedaşşaḫ [→ **debelek** (II)]

debek dübek [**debbel dübbel**] Düşe kalka, sendeleyerek (yürüme) : *Bu çocuk daha tam değil, debek dübek yürüyor.* (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**debbel dübbel**] : (*Ağın –El.)

debel debel İnsan ve hayvanın acıdan, sancıdan kıvranmasını, kımıldanmasını anlatır. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Gaz.)

debel debel dönmek Acıdan, sancıdan dönüp durmak, kıvranmak. (–Gaz.)

debeldeş olmak [→ **debelleş olmak**]

debelek (I) [→ **deblek** (I) **-1**]

debelek (II) [**debedaşşaḫ, debeli -1**] Husyeleri yaralanmış, şişmiş (kimse). (Çıkrık *Mecitözü –Çr.; Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**debedaşşaḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**debeli -1**] : (Bağlıca *Ardanuç, Kirazlı *Şavşat –Ar.)

debelemek 1. [→ **debelenmek -1**] **2.** Küçük çocuk emeklemek. (–Nğ.)

debelenmek [**debelemek -1, debellenmek, debelleşmek, debenlemek -1, 3; debennemeg -1, debennemek -3, debilenmek -2**] **1.** Tepinmek, çırpınmak, kımıldamak, hareket etmek. (*Bolvadin –Af.; Örkenez *Yalvaç, Yassıviran, Ulubey *Senirkent, *Atabey –Isp.; Çamaltı *Menemen –İz.; *Zile –To.; –Kr. köyleri; *Kaş –Ant.)
[**debelemek -1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Zile –To.; Danışman *Fatsa –Or.)
[**debellenmek**] : (*Düzce –Bo.; Zevker *Refahiye –Ezc.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**debelleşmek**] : (Hortma *Çameli –Dz.)
[**debelenmek -1**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Karaköy, Çinkona, *Susurluk –Ba.)
[**debilenmek -2**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
2. Ayaklarını sürterek yürümek. (*Yusufeli –Ar.) **3.** Yürürken dengeyi bozmak, düşecek duruma gelmek, sendelemek. (*Koyulhisar –Sv.)
[**debenlemek -3**] : (*Keçiborlu –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Bozdoğan –Ay.)
[**debennemeg -1**] : (–Brd.)
[**debennemek -3**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Böbekler, Sertaç –Brd.)

debeli 1. [→ **debelek** (II)] **2.** [→ **debbe** (II)] **3.** Biçimsiz yürüyen. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

debellenmek [→ **debelenmek -1**]

debelleşmek [→ **debelenmek -1**]

debelleş olmak [**debeldeş olmak**] Musallat olmak, dadanmak. (*Zile –To.; –Kn.)
[**debeldeş olmak**] : (*Alaşehir –Mn.)

debel sebel Saçma sapan, delice (konuşma hakkında) : *Deli Makbule*

debel sebel konuştu gitti. (–Sm.)

deben Ucuz, fiyatı düşük : *Bu hafta pazar deben.* (Yarıkkaya *Yalvaç –Isp.)

deben düben Gelişigüzel, bozuk düzen (yürüyüş ve konuşma hakkında) : *Ali deben düben edip duruyor.* (*Gümüşhacıköy –Ama.; –Mğ.)

debeng [**debenk, depelek**] Sersem, ahmak, şuursuzca hareket eden. (Kerkük)

[**debenk**] : (Kerkük)

[**depelek**] : (Sadegöre *Görele –Gr.)

debenk [→ **debeng**]

debenlemek [**debennemek -1,2**] **1.** [→ **debelenmek -1**] **2.** Yavaş yavaş gezmek, gezinmek. (Yayla *Tefenni –Brd.)

[**debennemek -1**] : (Gerzele –Dz.)

3. [→ **debelenmek -3**] **4.** Şaşalamak, bocalamak. (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Bor –Nğ.; –Kn.)

[**debennemek -2**] : (Barla *Eğridir, Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Kn.)

debennemeg 1. [→ **debelenmek -3**] **2.** Lafını bilmemek. (–Brd.)

debennemek 1. [→ **debenlemek -2**] **2.** [→ **debenlemek -4**] **3.** [→ **debelenmek -3**]

deber (I) [**dabı** (II), **dabır, dabış** (I)] Hoyrat, sözünü bilmez, patavatsız. (İncesu *Sungurlu –Çr.; Çukurbağ *Mut –İç.)

[**dabı** (II)] : (Koşmat –Es.; –Krş.)

[**dabır**]: (İğdecik, Sancaklıboz –Mn.)

[**dabış** (I)] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

deber (II) [→ **deper otu**]

deberek [→ **depdelek**]

deberlemek (I) Düzeltmek, tesviye etmek. (Belenkeşli –İç.)

deberlemek (II) [→ **daballamak** (II)]

deberlenmek Yuvarlanmak, dengesi bozularak düşmek. (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Koyulhisar –Sv.; Yapıntı *Mut –İç.)

debermeg [→ **debreşmek -1**]

debermek [→ **debreşmek -1**]

deber otu [→**deper otu**]

debersahar Kör gibi hareket eden ve düşünmeden söz söyleyen. (Köşker –Krş.)

debertlemek 1. Ellemek, dokunmak. (*Safranbolu –Zn.) **2.** [→ **debertmek** (I) **-1**]

debertmek (I) [**debertlemek -2**] **1.** Eşelemek, kabartmak, karıştırmak. (*Bolvadin –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Bozan, Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Uluğbey –Or.; Kayadibi, Düzköy *Keşap –Gr.; Süle –Gm.; Kaptanpaşa ve köyleri *Çayeli –Rz.; –Kr.; –Ezm.; –Ezc.)

[**debertlemek -2**] : (–Ks.)

2. Toprağı kazmak. (*Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor, Eskigümüş –Nğ.)

debertmek (II) **1.** Dürtmek, ilişmek. (Kilimli –Zn.) **2.** [→**depertmek -1**]

debertmek (III) [**debeştirmek, debreşdirmek, debreştirmek -1**] Gizli, unutulmuş bir şeyi meydana çıkarmak, ortaya atmak. (*Eğridir köyleri, Senir *Keçiborlu –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri–Dz.; –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; –Ks. ve çevresi; Saray *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Ula –Mğ.)

[**debeştirmek**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**debreşdirmek**] : (*Silifke –İç.)

[**debreştirmek -1**] : (*Gölpazarı –Bil.; *Gerede –Bo.; Danışman *Fatsa –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Yz.; –Ank.; *Bor –Nğ.)

debeslemek [→ **daballamak** (II)]

debeştirmek [→ **debertmek** (III)]

debez Yürürken sendeleyen. (–Gaz.)

debez debez Sendeleye sendeleye (yürüme için). (*Bor –Nğ.)

debez debez yürümek [→ **debezlemek** (I)]

debezelemek [→ **debezlemek** (I)]

debezimek (I) Kızmak, sinirlenmek. (Avara *Niksar, *Zile –To.)

debezimek (II) **1.** [→ **debezlemek** (I)] **2.** Gezinmek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

debezimek (III) Meydana çıkmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

debezlemek (I) [**debez debez yürümek, debezelemek, debezimek** (II) **-1, debizlemek -1, dübez dübez yürümek -1**] Karanlıkta körler gibi şaşkın hareketler yaparak, sendeleyerek yürümek : *Kibriti bulup lambayı yakıncaya kadar epeyce debezledim.* (*Bor –Nğ.)

[**debez debez yürümek**] : (–Nğ.)

[**debezelemek**] : (*İnebolu –Ks.)

[**debezimek** (II) **-1**] : (–Nğ.)

[**debizlemek -1**] : (Küçükyozgat –Ank.; –Nğ.)

[**dübez dübez yürümek -1**] : (Örkencz *Yalvaç –Isp.)

debezlemek (II) Bir kimseyi korkutarak istediğini yaptırmak. (Cebel *Eğridir –Isp.; Reis –Kn.)

debgi [→ **debbe** (I) **-5**]

debgiç Dolma av tüfeğini sıkılamaya yarayan bir aygıt. (*Savaştepe köyleri –Ba.)

debgu Ucunda 25-30 cm. uzunluğunda demir bulunan ve bağcılıkta kullanılan saplı bir tarım aracı. (*Zile –To.)

debi debi Hızlı hızlı : *Ali şimdi buradan debi debi geçti.* (–Mr.)

debik 1. Bastığı yeri bilmeyen. (–Kn.) **2.** Yarı topallık. (Çakallık *Serik –Ant.)

debiklemek 1. Şaşırmak, korkudan şaşırıp bastığı yeri bilmemek, düşe kalka yürümek. (–Kn.)

debil debil 1. [→ **debül dübül**] **2.** Kımıl kımıl : *Şu kedi debil debil ediyor.* (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

debildek (I) Yerinde duramayan, daima gezmek isteyen çocuk. (*Tefenni –Brd.)

debildek (II) [**depildek**] **1.** [→ **deblek** (I) **-1**] **2.** Topraktan yapılmış iki çanağın üstüne deri gerilerek yapılan ve iki değnekle çalınan çalgı. (*Tire, *Ödemiş –İz.) **3.** Trampet. (Hırka *Tavas –Dz.; Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

[**depildek**] : (*Çal –Dz.)

4. [→ **deblek** (I) **-2**]

debildemek [**dabalamak -1, daballamak** (I), **debilenmek -1, dibildemek -2**] **1.** Çabalamak, uğraşmak. (Çerçin –Brd.; Ekse *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Gerede, *Düzce –Bo.; Hediyeli *Kandıra, Tavşancıl *Gebze –Kc.; Kabaköz *Şile –Ist.; –Sk.; *Koyulhisar, –Sv.; *Bor –Nğ.; *Anamur –İç.)

[**dabalamak -1**] : (*Sarayköy –Dz.; –Gaz.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Boynuyoğun –Ada.; *Anamur –İç.)

[**daballamak** (I)] : (Arnava *Ermenek –Kn.)

[**debilenmek -1**] : (İlyas *Keçiborlu, Yakaköy *Gelendost –Isp.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Bozan –Es.; Şeref, Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

2. Çocuk yürümeye çabalamak, emeklemek. (*Düzce –Bo.; –Nğ.)

[**dibildemek -2**] : (*Çal –Dz.)

3. Yerinde sallanmak. (*Düzce –Bo.)

4. Topaç arasıra zikzaklar çizerek dönmek. (Honaz köyleri –Dz.)

debil dübil [→ **debül dübül**]

debil dübül [→ **debül dübül**]

debildüş [→ **debül dübül**]

debilenmek 1. [→ **debildemek -1**] **2.** [→ **debelenmek -1**]

debir dübür [→ **debül dübül**]

debire (I) [→ **debre** (I)]

debire (II) Desteklemek, isteklendirmek için söylenen söz. (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

dēbirez Birazdan, az sonra. (*Ulubey –Uş.)

debitmek Harekete mecbur etmek, tahrik etmek. (Fariske *Ermenek –Kn.)

debiyak, debīyak [→ **debayak**]

debiyet olmak Çocuklar korkarak üzerlerine fenalık gelmek, bayılmak. (–Ezc.)

debiz (I) **1.** [→ **darbız -2**]

debiz (II) **1.** Hakaret, tekdir : *Hasan efendi hizmetçisini her gün debizler.* (–Mğ.) **2.** Edepsiz : *Bu hayvan debiz bir şey.* (*Ermenek –Kn.)

debiz debiz [→ **debül dübül**]

debiz etmek Mağlup etmek : *Düşmanı debizetti.* (–Isp.)

debizilemek [**debizlemek -2**] Devamlı olarak dövmek, itmek, kötülemek, hırpalamak : *Ahmet Ağagil gelinlerini debizileyivermişler.* (Bozan –Es.)

[**debizlemek -2**] : (–Isp.; Küçükyozgat –Ank.)

debizlemek 1. [→ **debezlemek** (I)] **2.** [→ **debizilemek**] **3.** Kötülemek, aşağı görmek. (Tepeköy *Torbalı –İz.; *Bozüyük –Bil.; Dastarlı *Ayaş, Yassıviran –Ank.)

debki Teneke kutu : *Depkinin içine şeker koymayın.* (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

deblek (I) [**debelek** (I), **debildek** (II) **-1, 4**; **deplek** (II), **devlek, döplek**] **1.** Dümbelek, darbuka. (–Kü.; B. Almus –To.; –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; *Mersin –İç.)

[**debelek** (I)] : (–Isp.; Kayarak *Saimbeyli –Ada.)

[**debildek** (II) **-1**] : (–Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.)

[**deplek** (II)] : (Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; *Bor –Nğ.)

[**devlek**] : (Manastır *Beyşehir –Kn.)

[**döplek**] : (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

2. Davul, davulun küçüğü. (–Sv.)

[**debildek** (II) **-4**] : (Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

3. Tef. (*Mut köyleri –İç.)

deblek (II) **1.** Uyuşuk, sünepe. (*Şebinkarahisar –Gr.) **2.** Ahmak, sersem. (–Gaz.; *Antakya –Hat.; –Yz.)

debmik [→ **depik** (I)]

debo Gaz ve benzin tenekesi. (*Erciş –Vn.)

debre (I) [**debire** (I)] Hızlı, sürekli. (Fili *Biga –Çkl.; Mansurlu –Ada.; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**debire** (I)] : (Çiftlik *Dinar –Af.)

debre (II) Hayvanları kaşağı ile tımar ettikten sonra cildini silmek için

kullanılan, sert kıldan örülmüş parmaksız eldiven. (*Pınarbaşı –Ky.)

debre (III) Ot, saman, yulaf, yonca gibi hayvan yemi. (Taşburun *Iğdır –Kr.; *Erciş –Vn.)

debremek [→ **depertmek -1**]

debrenmek Kımıldanmak : *Ne yerinde debrenip duruyorsun.* (–Yz.)

debreşdirmek [→ **debertmek** (III)]

debreşmeg (I) Mide bulanmak. (–Brd.)

debreşmeg (II) [→ **debreşmek -1**]

debreşmek [**debermeg, debermek, debreşmeg** (II), **depmek** (II), **deprenmek, depreşmek**] **1.** Nüksetmek, tepreşmek, tekrarlamak. (*Dinar –Af.; *Senirkent, *Uluborlu –Isp.; *Çal, İğdir *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; Kıratlı *Dikili –İz.; Yeniköy, –Ba.; *Mustafa Kemal Paşa –Brs.; –Es. ve köyleri; *Kandıra, Tavşancıl *Gebze, –Kc.; –Çr.; –Or. ve köyleri; –Tr.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; –Yz.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; *Saray –Tk.)

[**debermeg**] : (–Brd.)

[**debermek**] : (*Eğridir köyleri, *Uluborlu, –Isp.; –Brd.; *Acıpayam, İğdir *Çivril, Kadıköy *Sarayköy köyleri, –Dz.; Burhaniye *Nazilli, Sürez, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Kü.; Tokat, İkipınar, Bozan *Mihalıççık –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Koyulhisar –Sv.; *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.; *Milas, Yerkesik, Kemer *Fethiye, Şeref *Yatağan –Mğ.)

[**debreşmeg** (II)] : (–Brd.)

[**depmek** (II)] : (–Mr.; –Gaz.)

[**deprenmek**] : (*Mezifon –Ama.)

[**depreşmek**] : (*Dinar –Af.; *Alaşehir –Mn.; *Susurluk –Ba.; *Akyazı ve çevresi –Kc.; *Taşköprü –Ks.; *Merzifon ve köyleri, –Ama.; *Zile –To.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr. ve ilçeleri; –Mr.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; –Nş.; *Ermenek –Kn.)

2. Kımıldamak, oynamak. (*Atabey –Isp.; Denizler *Çal –Dz.; Kılkış –İz.; –Bo.; –Yz.)

debreştirmek 1. [→ **debertmek** (III)] **2.** [→ **debertmek -1**]

debretmek [→ **depertmek -1**]

debül dübül [**debil debil -1, debil dübil, debil dübül, debildüş, debir dübür, debiz debiz**] Dengesiz, sarsak, sendeleyerek, el yordamıyle, tökezleyerek (yürüme). (–Es.; *Gürün –Sv.)

[**debil debil -1**] : (*Düzce –Bo.)

[**debil dübil**] : (Çiğil *Ilgın –Kn.)

[**debil dübül**] : (Küçükbahçe –İz.)

[**debildüş**] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

[**debir dübür**] : (Kıratlı *Dikili –İz.)

[**debiz debiz**] : (*Bor, –Nğ.)

decü Çoban yamağı. (*Bayburt –Gm.)

deçker İp : *Deçker mi eğiriyorsun?* (Sofular *Eğridir –Isp.)

dedaber İhtiyar kadın. (Çayağzı, Arpalı *Şavşat –Ar.)

dēdaha [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deddeleğen [→ **deleğeç**]

deddelek [→ **deleğeç**]

deddevir Kesilmiş ağacın, toprağın altında kalan kökü. (*Ermenek bucak ve köyleri –Kn.)

dede (I) [**dide** (II)] Kalp, yürek : *Keçinin dedesini bize yollayın.* (Duman *Dinar –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni, Çeltek *Yeşilova –Brd.; İğdir *Çivril, Kızılcabölük

*Tavas, Ekse *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Hamza, Zıvarık –Kn.)

[**dide** (II)] : (*Uluborlu –Isp.; –Brd.)

dede (II) **1.** Genç baba. (Kerkük) **2.** Ağabey. (Tutluca, Honaz –Dz.)

dede (III) Tespihlerin baş tarafına geçirilen uzunca parça, imame. (*Tefenni –Brd.)

dede (IV) Ocağın iki yanında kibrit, sacayak vb. şeyleri koymaya yarayan oyuk yer. (Söğütköy –Dz.)

dedeağacı [dedefilli, dedegılı, dedegıli, dedegülü -2, dedegülüç, dedegülünç, dedeğılıç, dedeğülü, dedeğülüç, dedehasan, dedehülü, dedekazığı, dedekıl, dedekılı, dedekılıcı, dedekılıç, dedekılınç, dedekıllı, dedekulle, dedelkiliç, dedergüllü, dedevelle, dedevli, dedille, dedivelle] Sapanda okun ucundaki deliğe geçirilerek boyunduruk ve sapanı birbirine bağlayan kayış halkaya geçirilen ağaç çivi. (Dont *Fethiye –Mğ.)

[**dedefilli**] : (Kaya, Seki *Fethiye –Mğ.)

[**dedegılı**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**dedegıli**] : (*Kandıra –Kc.)

[**dedegülü -2**] : (*Ermenek ve köyleri, Manyan *Karaman, Akçaşehir –Kn.; Buluklu –İç.)

[**dedegülüç**] : (Kırca *Bolvadin –Af.; Selki *Beyşehir, Kirligireh –Kn.)

[**dedegülünç**] : (Balkandak *Beyşehir –Kn.)

[**dedeğılıç**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

[**dedeğülü**] : (*Mersin köyleri –İç.)

[**dedeğülüç**]: (Argıthanı *Ilgın –Kn.)

[**dedehasan**] : (*Bayındır –İz.)

[**dedehülü**]: (Uğurlu *Ermenek –Kn.)

[**dedekazığı**]: (Kaklıç, Förece *Menemen –İz.)

[**dedekıl**] : (–Ks. ve çevresi; –Çkr.)

[**dedekılı**] : (Türkbeyli *Mengen –Bo.; *Safranbolu, Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**dedekılıcı**] : (Sorkuncak *Eğridir, İlyas *Keçiborlu –Isp.; Kaya, Seki *Fethiye –Mğ.)

[**dedekılıç**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Ekse, Yukarıseyit *Çal –Dz.; *Seydişehir –Kn.)

[**dedekılınç**] : (Botsa –Kn.)

[**dedekıllı**] : (*Mengen –Bo.)

[**dedekulle**] : (*Ula –Mğ.)

[**dedelkiliç**] : (Belviran –Kn.)

[**dedergüllü**] : (Kızılca *Hadım –Kn.)

[**dedevelle**] : (Hırka *Tavas –Dz.; *Kaş köyleri –Ant.; Düğrek, *Ula, Dont *Fethiye, –Mğ.)

[**dedevli**] : (Durlaz *Ereğli –Kn.)

[**dedille**] : (*Kaş –Ant.)

[**dedivelle**] : (–Mğ.)

dedeburnu Sığırların arka bacaklarının derilerinden yapılan ve dikilmeden ayağın ön kısmını kaplayan çarık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dedeci Dilenci. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dedefilli [→ **dedeağacı**]

dedegılı [→ **dedeağacı**]

dedegıli [→ **dedeağacı**]

dedegül [dedegülü -1, dedöğle] Sapan okunu boyunduruğa bağlayan kayış halka. (Mesarya, Magosa, –Kıbrıs)

[**dedegülü -1**] : (Kızıllar *Karaman –Kn.)

[**dedöğle**] : (–Ky.)

dedegülü 1. [→ **dedegül**] 2. [→ **dedeağacı**]

dedegülüç [→ **dedeağacı**]

dedegülünç [→ **dedeağacı**]
dedeğılıç [→ **dedeağacı**]
dedeğülü [→ **dedeağacı**]
dedeğülüç [→ **dedeağacı**]
dedehasan [→ **dedeağacı**]
dedehülü [→ **dedeağacı**]
dedek [**déek**] Çocuğun tay durması : *Ahmet dedek duruyor, artık yürüyecek.* (*Maçka ve köyleri –Tr.) [**déek**] : (*Ünye ve çevresi –Or.)
dedekazığı [→ **dedeağacı**]
dedekıl [→ **dedeağacı**]
dedekılı [→ **dedeağacı**]
dedekılıcı [→ **dedeağacı**]
dedekılıç [→ **dedeağacı**]
dedekılınç [→ **dedeağacı**]
dedekıllı [→ **dedeağacı**]
dedekuleti Hayvanlar ve insanlar tarafından yenilebilen, yıldız biçiminde, yere yapışık olan bir bitki. (Sökün *Silifke –İç.)
dedekulle [→ **dedeağacı**]
dedekuşağı Gökkuşağı. (*Edremit –Ba.; –Çkl.; *Çarşamba, Papasköy –Sm.)
dedelkiliç [→ **dedeağacı**]
dedem akıllı Sersem, bunak, avanak. (Tavşancıl *Gebze –Kc.)
dedemsakalı [→ **dedesakalı**]
dedergüllü [→ **dedeağacı**]
dedesakalı [**dedemsakalı**] Kırlarda yetişen, havuca benzeyen bir ot. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; Kesme *Divriği –Sv.) [**dedemsakalı**] : (–Nğ.)
dedevelle [→ **dedeağacı**]
dedevli [→ **dedeağacı**]
dedey Dede. (*Birecik –Ur.)
dedille [→ **dedeağacı**]
dedirgeme Şüphe, tereddüt. (Zeyve *Söğüt –Bil.)
dedirgen etmek [→ **dedirgin etmek, dedirgiñ etmek**]
dedirgenmek Çok konuşmak : *Çok dedirgenme git şuradan.* (*Tefenni –Brd.)
dedirgen olmak Yerinden yurdundan ayrılmak. (*Yalvaç –Isp.)
dedirgin [**didirgin**] Rahatsız, dirliksiz. (*Dinar –Af.; –Uş.; *Eğridir ve köyleri, –Isp.; Çerçin –Brd.; İğdir *Çivril, *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; –Mn. ve çevresi; *Susurluk, *Savaştepe ve köyleri –Ba.; Beşkarış, Altıntaş, Alayunt –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Çatalca köyleri, *Silivri ve köyleri –Ist.; *Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.; –Ezc. ve köyleri; Pazar *Kızılcahamam, Sarıoba *Polatlı –Ank.; *Mucur –Krş.; *Bünyan –Ky.; *Bor, –Nğ.; Sarıvadi *Ermenek, *Karaman, *Sultaniye–Kn.; Bağyaka *Finike –Ant.; Limasol, –Kıbrıs) [**didirgin**] : (*Bor –Nğ.)
dedirgin eḫmeg [→ **dedirgin etmek, dedirgiñ etmek**]
dedirgin etmek, dedirgiñ etmek [**dedirgen etmek, dedirgin eḫmeg, dedürgün etmek, degirgin etmek, detirgin etmek**] Rahatsız etmek, huzurunu kaçırmak, üzmek. (*Dinar –Af.; *Eğridir ve köyleri, Örkenez *Yalvaç –Isp.; Başpınar *Tefenni, Tepe –Brd.; *Sarayköy köyleri, Ekse *Çal, –Dz.; *Alaşehir, –Mn.; *Savaştepe ve köyleri –Ba.; Çeltikçi *İnegöl –Brs.; Alayunt, –Kü.; *Akyazı ve çevresi –Bo.; *Kurşunlu, Saray –Çkr.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; Süle –Gm.; –Ezc. ve köyleri; Kesirik –El.; Sa-

tılmış –Ur.; Çayırlı *Haymana, Yassıören, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.; *Alanya –Ant.)

[dedirgen etmek] : (Yayla *Tefenni –Brd.; Cinis *Aşkale –Ezm.; –Tk.)

[dedirgin eḷmeg] : (–Brd.)

[dedürgün etmek] : (*İskilip –Çr.; –Çkr.)

[degirgin etmek] : (*Zile –To.)

[detirgin etmek] : (*Afşin –Mr.)

dedirgin olmag [→ **dedirgin olmak**]

dedirgin olmak [dedirgin olmag] Rahatsız olmak, huzursuz olmak. (*Dinar –Af.; Başpınar *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Savaştepe köyleri –Ba.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Kurşunlu, –Çkr.; *Zile –To.; –Ezc.; Gözene –Ml.; *Kilis –Gaz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bünyan –Ky.; *Bor, –Nğ.; Tömek –Kn.)

[dedirgin olmag] : (–Brd.)

dedivelle [→ **dedeağacı**]

dedöğle [→ **dedegül**]

dedökü Ormanlarda hayvanlardan kalan yün, kıl döküntüleri : *Koyun sürüsünü çatlı ormana götürme, çok fazla dedökü kalıyor.* (Sofular, Yenice *Eğridir –Isp.)

dedürgün etmek [→ **dedirgin etmek, dedirgiñ etmek**]

dee [→ **deā**]

deeha [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deehacık [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

déek [→ **dedek**]

deel [→ **degel**]

dēerme [**değirme** (II)] Topaç. (–Gaz.)

[değirme (II)] : (Büyükkızılhisar, –Gaz.)

dēerme çalma Topaç oynama. (–Gaz.)

deermi [→ **degirmi -2**]

deeseñ Diyelim ki : *Deesen bu sözü sen söylemeyifsen.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dēeşik İki ailenin karşılıklı olarak kız alıp vermesi. (–Gaz.)

deeyy Ta anlamında kullanılır: *Deeyy Adana'yadan yayan mı gittin?* (*Bor –Nğ.)

defar Çare, derman : *Acaba defarı bulunmaz mı?* (–Çr.; Ayazma, Kızılca –To.; Hoh –El.)

defdeğirmi Yusyuvarlak : *Bir gız gördüm yüzü defdeğirmiydi.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

defe Dokuma tezgâhlarında mekiği hareket ettiren, argaç atıldıktan sonra da bunu sıkıştıran tezgâhın ana kısımlarından biri : *Defenin hiç düzeni yok, şuna bir baksana.* (*Merzifon köyleri –Ama.)

defelenmek Bir şey aramak için gidip bulamamak, eli boş dönmek : *Dün Mehmet'lere kadar boş yere defelendim.* (Çilehane *Reşadiye –To.)

defli [defo] Kötü kadın, ırz ve namusuna önem vermeyen, aşağılık kimse. (*Refahiye çevresi –Ezc.; *Bor –Nğ.)

[defo] : (*Nizip –Gaz.)

defo [→ **defli**]

degan [→ **dekli** (I)]

degdirmek Ulaştırmak : *Hasan'ın verdiğini yerine degdirdim.* (*Zile –To.)

degek Asma filizi, asma dalı. (Aşnak –Bt.)

degel [deal, deel, déğul, dél (I), **deyel]** Değil. (–Nğ.)

[deal] : (*Bahçe –Ada.)

[deel] : (–Nğ.)

[déğul] : (–Ks.)

[dél (I)] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; –Gaz.)

[deyel] : (–Nğ.)
de gele Söyle gelsin, çağır gelsin anlamında kullanılır: *Hele çabuk ol şuna de gele.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)
degen [→ **dekli** (I)]
degenek [**degnek, deḫnek, denek** (II), **deyeney, deyeneyh, deyneyh**] Sopa, değnek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**degnek**] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)
[**deḫnek**] : (*Antakya köyleri –Hat.)
[**denek** (II)] : (İshaklı *Bolvadin –Af.; Oğuz *Acıpayam, –Dz.)
[**deyeney**] : (Zarşat –Kr.)
[**deyeneyh**] : (*Iğdır –Kr.)
[**deyneyh**] : (*Iğdır –Kr.)
degerni [→ **degirmi -1**]
deg gelmek [→ **denk gelmek**]
degin [→ **dekli** (I)]
degirgin etmek [→ **dedirgin etmek, dedirgiñ etmek**]
degirman [→ **dermen, dérmen** (II)]
degirmenlik [→ **değirmenlik**]
degirmi [**deermi, değermi** (I) **-1, 2; değrek, dērmi, dıgırmı -1, 2; dıgrımı -1, 2**] **1.** Kare şekilli yüzey : *Bana degirmili bir mendil yapıver.* (Körküler *Yalvaç –Isp.)
[**değermi** (I) **-1**] : (–Ama.)
[**dērmi**] : (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
[**dıgırmı -1**] : (*Erciş –Vn.)
[**dıgrımı -1**] : (*Erciş –Vn.)
2. Yuvarlak : *Degirmi yüzlü kıza bak.* (*Urla –İz.; Atalar, Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Ardahan, *Göle, *Posof –Kr.; –Ezc.; Kesirik –El.; *Arapkir –Ml.; Ahırlı –Ank.)
[**deermi**] : (–Gaz.)
[**değermi** (I) **-2**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.; Önsen –Mr.; Maksutlu ve çevresi *Şarkışla –Sv.)
[**değrek**] : (Akçakent *Nizip –Gaz.)
[**dıgırmı -2**] : (*Erciş –Vn.)
[**dıgrımı -2**] : (*Erciş –Vn.)
degirmi yimeni [→ **değirmi -1**]
degiş dohuş [→ **değiş dokuş**]
degiş dolaş [→ **değiş dokuş**]
degişik [→ **değişik** (I) **-1**]
degişme Aldatarak oynanan kar topu oyunu : *Arkadaşlarla degişme oyunu oynadık.* (Körküler *Yalvaç –Isp.)
degiş tokuş [→ **değiş dokuş**]
degiyge [→ **dagga**]
degmek (I) **1.** Dokunmak, hasta etmek : *Çocuğa yemek degmiş.* (*Zile –To.) **2.** Vurmak, çarpmak : *Ali'ye güneş degmiş.* (*Zile –To.)
degmek (II) [→ **değmek** (I)]
degmek (III) [→ **değmek** (II)]
degnek [→ **degenek**]
degre (I) Üç etekli kadın elbisesi. (Taşlıçay *Diyadin –Ağ.)
degre (II) Kağnıların yan kanatlarını dikine tutan uzun ağaçlar. (Kırca *Bolvadin –Af.)
değel 1. Oyunda yapılan hile. (*Erciş –Vn.) **2.** Hileci. (*Erciş –Vn.)
değemek (I) [→ **dehlemek** (I) **-1**]
değemek (II) [→ **dayak -4**]
değenek [→ **dayak -4**]
değenlemek [→ **dehlemek** (I) **-4**]
değermen [→ **dermen, dérmen** (II)]
değermi (I) **1.** [→ **degirmi -1**] **2.** [→ **degirmi -2**]
değermi (II) [→ **değirmi -1**]
değet İplik çilesi : *İki değet iplikten bir tek çorap örülür.* (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)
değetlemek 1. [→ **dehlemek** (I) **-1**] **2.** [→ **dehlemek** (I) **-4**] **3.** [→ **denetlemek -3**]
değgin (I) **1.** Soğuk algınlığı ile birlikte gelen sıtma. (*Ereğli –Kn.)

2. İshal. (Tokat –Es.)

değgin (II) Soğuk vurmuş bitki, meyve : *Bu elma soğuk değgini.* (*Bünyan –Ky.)

değış doğuş [→ **değiş dokuş**]

değış döğüş [→ **değiş dokuş**]

değışmak (I) [**değışmek**] Değiştirmek. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

[**değışmek**] : (İncekum, İmamuşağı, Tekeler *Silifke –İç.)

değışmak (II) Yıkanmak. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

değışmek [→ **değışmak** (I)]

değim Kıymet : *Değimli vilâyet.*(–Krş.)

değin [→ **déyin, deyin** (II)]

değindi [**değindiha**] Haydi anlamında kışkırtma, isteklendirme için kullanılır : *Değindi göreyim seni.* (*Bodrum –Mğ.)

[**değindiha**] : (*Bodrum –Mğ.)

değindiha [→ **değindi**]

değinmek Sıhati bozulmak, hastalıklı, dertli olmak : *Adamcağız bir değindi, bir daha düzelip gendine gelemedi.* (*Bor –Nğ.)

değirme (I) [→ **değirmi -1**]

değirme (II) [→ **deleme** (I)]

değirme (III) Altıgen şekilli yüzey. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

değirme (IV) Deri üzerinde yuvarlak şekilde olan yara, egzama. (–Ky.)

değirmek 1. Duyurmak, bildirmek, ulaştırmak. (Yayla *Tefenni –Brd.; *Lapseki –Çkl.; –Çkr.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Vurmak, değdirmek, dokundurmak. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Akyazı çevresi –Sk.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Hamzabali, Gülek *Tarsus –İç.)

değirmen armudu Yazın olgunlaşan ve yeşil renkli olan bir armut çeşidi. (–Gm.)

değirmencahcağası [**değirmenoluğu**] Anlamsız söz söyleyen. boşuna konuşan, boşboğaz. (*Lapseki –Çkl.)

[**değirmen oluğu**] : (*Lapseki –Çkl.)

değirmence El değirmeni. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

değirmenci [**değirmenci üzümü**] Siyah bir üzüm çeşiti.

[**değirmenci üzümü**] : (Zencidere –Ky.)

değirmenci üzümü [→ **değirmenci**]

değirmenlik [**degirmenlik**] Öğütülmek için değirmene gönderilecek tahıl : *Değirmenlik hazır mı?* (Sarı *Merzifon –Ama.)

[**değirmenlik**] : (*Antakya köyleri –Hat.)

değirmenoluğu [→ **değirmencahcağası**]

değirmen tozu Tahılı un yapmak için alınan ücret : *Değirmen tozunu vermeden geçme.* (Gücge –Gaz.)

değirmi [**degerni, degirmi yimeni, değermi** (II), **değirme** (I), **değmi, demi** (II)] **1.** Yemeni, yazma, başörtüsü, tülbent. (*Dinar –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Akyazı çevresi –Sk.; Tavusker *Oltu –Ezm.; *Suşehri –Sv.)

[**degerni**] : (–Ama.)

[**degirmi yimeni**] : (*Antakya –Hat.)

[**değermi** (II)] : (–Tr.; Soğukpınar *Kangal –Sv.)

[**değirme** (I)] : (*Dinar –Af.; Bakırköy *Ödemiş –İz.)

[**değmi**] : (–Uş. ve çevresi)

[**demi** (II)] : (–Dz.)

2. Mendil. (*Bandırma –Ba.)

değiş dokuş [**degiş dohuş, degiş dolaş, degiş tokuş, değış doğuş, değiş dolaş, değiş döğüş, değiş düğüş, değişik**

(II) **-1, değiş toḫuş, deñiş doğuş, deyip tokuş, deyiş tohuş**] Değiş tokuş, mübadele, alışveriş. (Çerçin –Brd.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; –Kü.; *Üsküdar –Ist.; *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr.; *Refahiye ve köyleri –Ezc.; –Gaz.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; –Sv.; Çalış *Haymana, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Anamur –İç.; Çavuşköy, *Lüleburgaz, *Babaeski –Krk.)

[degiş dohuş] : (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

[degiş dolaş] : (Yayla *Tefenni–Brd.)

[degiş tokuş] : (*Kargı –Çr.; Kesirik –El.)

[değış doğuş] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

[değiş dolaş] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

[değiş döğüş] : (–Ama.)

[değiş düğüş] : (–Ml.; Kerkük)

[değişik (II) -1] : (*Savaştepe ve köyleri –Ba.; *Lapseki –Çkl.; *Kilis, –Gaz.; *Bor, –Nğ.; *Bozkır, *Ermenek –Kn.)

[değiş toḫuş] : (*Gürün –Sv.)

[deñiş doğuş] : (Navlu *Yeşilova –Brd.)

[deyip tokuş] : (–Brd.)

[deyiş tohuş] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

değiş dolaş [→ **değiş dokuş**]

değiş düğüş [→ **değiş dokuş**]

değişik (I) [**degişik, değiştirek, deyişeyh, deyişik** (II)] **1.** Yedek (iç çamaşırı, giyecek) : *Çamaşır yıkandı, değişiğim yoktu giyeyim.* (Uşhum *Yusufeli –Ar.; Aşudu *Darende –Ml.; *Kilis –Gaz.; Bahçeli *Bor, –Nğ.)

[degişik] : (*Zile –To.)

[değiştirek] : (Bölceağaç *Manyas –Ba.)

[deyişeyh] : (*Iğdır –Kr.)

[deyişik (II)] : (–Ml.)

2. Fazla elbise, iş elbisesi. (–Dy.; *Kangal ve köyleri –Sv.)

değişik (II) **1.** [→ **değiş dokuş**] **2.** Ödünç süt alıp verme. (Bahçeli *Bor –Nğ.; İncirgediği, Durak, Bozçalar *Karaisalı, –Ada.; Dorla *Mut, *Silifke –İç.)

değişik etmek İki erkek bir diğerinin kız kardeşiyle evlenmek : *Ahmet'le Remzi değişik etmişler.* (*Merzifon –Ama.)

değişme Yeni doğan çocuklarda görüleb bir hastalık. (–Ist.)

değişmek Aynı değerde olmak: *Benim malım da onunla değişir.* (*Sivrihisar –Es.)

değiş olmak Naklolmak, yer değiştirmek. (*Afşin –Mr.)

değiş oynamak Aynı cinsten biriyle cinsî münasebette bulunmak. (*Merzifon –Ama.)

değiştirek [→ **değişik** (I) **-1**]

değiştirme 1. Raşitizm hastalığı.(–Kü.) **2.** Gürbüz ve sağlam bir çocuğun birdenbire zayıflayarak tanınmayacak hale gelmesi. (Şeytanın değiştirdiğine inanılır.) (*Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; –Ezc. ve köyleri; *Fethiye ve köyleri, *Milas –Mğ.)

değiş toḫuş [→ **değiş dokuş**]

değiz [**deyiz**] Deniz. (Soğukpınar *Kangal –Sv.)

[deyiz] : (*Tirebolu –Gr.)

değlip Kaynamış bulgurun dış kabuğunu ayırarak, bulgur yapmaya yarayan değirmen. (–Gaz.; *Andırın –Mr.; Misis –Ada.)

değme (I) Seçme, üstün, en iyi. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –Or. ve köyleri; –Tr.; *Antakya –Hat.; *Bünyan –Ky.; *Bor, –Nğ.; –Kn.)

değme (II) Elçi, haberci. (–Çr.)

değmede [dāmede, demede, dēmede, deymede, dimede, diymede] **1.** Umulmaz, inanılmaz anlamında kullanılır : *Gelecek seneye ucuzluk olacak diyorlar, değmede.* (Bayadı –Or.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; Kiçiköy *Talas –Ky.; *Bor –Nğ.) **2.** Galiba, herhalde, zannederim. (Kesme *Eğridir –Isp.; Bulak *Safranbolu –Zn.; *Ermenek –Kn.; Dere *Mut, *Silifke –İç.)

[dāmede] : (*Safranbolu –Zn.)

[demede, dēmede] : (Birgi *Çeşme –İz.; Sofular, Yakademirciler –Zn.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[deymede]: (–Zn.; Hoyran *Beyşehir –Kn.; Çavuşköy *Babeaski –Krk.)

[dimede] : (Sarpıncık *Karaburun –İz.)

[diymede] : (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

3. Güya, sanki : *Değmede ben bununla zengin mi olacağım?* (*Ermenek –Kn.)

değmek (I) [**degmek** (II)] Miras kalmak : *Bu ev bana anamdan değdi.* (Cebel *Eğridir –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Eymir, *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; Tokat –Es.; *Kurşunlu, Saray –Çkr.; –Or ve köyleri; –Tr.; *Bor –Nğ.; Dere *Mut –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milas –Mğ.)

[degmek (II) **]** : (*Zile –To.)

değmek (II) [**degmek** (III), **devmek** (III), **deyipmek, deymek**] Olmak, olgunlaşmak (meyve ve çıban) : *Değmemiş armudu neye kopardın.* (–Ks.; Azerî köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Gm.; –Rz.; –Ezc. ve köyleri; –Bt.; Kesirik –El.; *Arapkir –Ml.; *Koyulhisar –Sv.; –Ky.; –Mğ.)

[degmek (III)] : (*Zile –To.; *Arapkir –Ml.)

[devmek (III)] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

[deyipmek] : (*Iğdır –Kr.)

[deymek] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Rz.; Cenciğe –Ezc.; *Hozat –Tn.)

değmen [→ **dermen, dérmen** (II)]

değmetekin (I) Her, olur olmaz, rasgele. (*Refahiye ve çevresi –Ezc.)

değmetekin (II) Kolay kolay : *Değme tekin onun elinden alınmaz.* (*Mut köyleri –İç.)

değmi [→ **değirmi -1**]

değnaklemek Değnekle vurmak. (İncekum *Silifke –İç.)

değnek Cirit oyunu : *Mustafa'nın düğününde değnek oynandı.* (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

değnekci Düğünlerde düzeni sağlayan efe. (–Çkr.)

değnemek (I) **1.** [→ **dehlemek** (I) **-1**] **2.** [→ **dehlemek** (I) **-4**]

değnemek (II) [→ **derlemek** (II)]

değpiri [**değsiri**] Değerek, sıyırarak : *Kurşun girmemiş, çeneden değpiri geçmiş.* (Gevrek –Yz.)

[değsiri] : (Gevrek –Yz.)

değrek [→ **degirmi -2**]

değrim Kare şeklindeki bezi katlayarak yapılan üç köşeli şekil. (Yerkesik –Mğ.)

değsiri [→ **değpiri**]

değsiz [**densüz**] Densiz, kibirli, iyilik bilmez. (Aşağıdinek *Şarkîkaraağaç –Isp.; Soğukpınar *Kangal –Sv.; Köy –Ky.)

[**densüz**] : (Karaköy, Hacıahmet *Düzce –Bo.; Harput –El.)

değşirmek [→ **değnemek** (II)]

déğul [→ **degel**]

deh (I) Çuval. (–Çkr.)

deh (II) [→ **dekli** (I)]

deha, dēha (I) [→ **dahacık, dāhacık**(I)]

deha (II) [**di** (I) **-2, diha** (II)] Binek ve koşum hayvanlarını yürütme ünlemi. (Navlu *Yeşilova –Brd.; Çıtak *Çivril –Dz.)

[**di** (I) **-2**] : (Baklalı *Çatalca –Ist.)

[**diha** (II)] : (Yayla *Tefenni –Brd.)

dehci Hafiye. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dehdilemek Haddini bildirmek, ağzının payını vermek. (–Ezm.)

dehdüdük Şımarık, delişmen. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

deh düşmek [**dah düşmek -1, dek düşmek** (II), **dek tüşmek -1**] Dikkat etmek, farkına varmak, dikkatle bakmak. (Alacalı *Şile, –Ist.; Uşhum *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç, Hamlı *Şavşat –Ar.; *Posof –Kr. ve köyleri; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Ahlat, –Bt.; *Erciş –Vn.; *Arapkir –Ml.; –Ur.; *Nizip, –Gaz.; Çığşar *Kadirli –Ada.)

[**dah düşmek**] : (*Ahlat –Bt.)

[**dek düşmek** (II)] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)

[**dek tüşmek -1**] : (*Maçka ve köyleri –Tr.)

dehe almaḫ Çocuğu omuza ya da sırta alıp gezdirmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dehe düşmek Birinin arkasına takılmak, takip etmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

deheklemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dehetdemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dehetlemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dehetmek Sürmek, ilerlemek : *Dağın yamacından dehettim, şehir gözüktü biraz sonra.* (Düzköy *Keşap –Gr.; –Kn.)

dehge [→ **dagga**]

dehha Haydi anlamında isteklendirme bildirir ünlem. (Daha çok pehlivanlar kullanır.) (Tabanlı *Mersin –İç.)

dehil (I) Söz : *Onun dehli geçer.* (Avşar, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dehil (II) Hamamlarda hamamcı kadın ya da erkeğin oturup para aldığı yer. (–Sm.)

dehil Fark. (–Ezm.)

dehle [→ **dahra -3**]

dehlemeg (I) [→ **dahlamak** (I)]

dehlemeg (II) [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dehlemek (I) [**dātlemek, değemek** (I), **değenlemek, değetlemek -1, 2; değnemek** (I) **-1, 2; deheklemek, dehetdemek, dehetlemek, dehlemeg** (II), **dehletmek** (I), **deneklemek, denemek, deñemek** (I), **denetlemek -1, denlemek** (II) **-1, dennemek** (I), **deyemek, deynemek** (I), **diheklemek, dihenklemek**] **1.** Gözetlemek, gözlemek, dikkatle bakmak, takip etmek. (*Emirdağı, Horu *Dinar –Af.; *Uluborlu, Deregümüş, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Çerçin, Karasenir, –Brd.; Honaz, –Dz.; –İz. ve çevresi; Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; Hocaköy *Kandıra –Kc.;

–Bo.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Maçka ve köyleri –Tr.; *Boğazlıyan ve köyleri –Yz.; Sulutaş –Kn.; Karacakılavuz göçmenleri –Tk.)

[**dātlemek**] : (Taşoluk *Göksun–Mr.)

[**değemek** (I)] : (*Kozan ve çevresi –Ada.)

[**değetlemek -1**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.; Saray –Çkr.; *Elbistan –Mr.; Çepni *Gemerek, Soğukpınar *Kangal –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Köşker –Krş.; –Ky. ve köyleri; –Ada.)

[**değnemek** (I) **-1**]: (Bozhüyük –Mr.; *Bünyan ve köyleri –Ky.; –Ada. ilçe ve köyleri; Ayvagediği *Mersin –İç.)

[**deheklemek**] : (Lohan –Gaz.)

[**dehetdemek**] : (*Erciş –Vn.)

[**dehetlemek**] : (Uluköy *Dinar –Af.; Saray –Çkr.)

[**dehlemeg** (II)] : (–Brd.)

[**dehletmek** (I)] : (Yakaköy *Gelendost –Isp.)

[**deneklemek**] : (–Bo.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –Ank.)

[**denemek, deñemek** (I)] : (*Gürün –Sv.; –Krş.; Kiçi *Talas, Gülveren *Bünyan –Ky.; Bayındır *Beyşehir –Kn.; Akçaeniş *Elmalı –Ant.; *Saray göçmenleri –Tk.)

[**denetlemek -1**] : (Bozan, Tokat, *Sivrihisar –Es.; –Ks.; Uğur, Ezine, Efte –Ama.; *Niksar, *Zile –To.; *Kilis –Gaz.; *Yıldızeli, *Koyulhisar, Karadoruk, *Gürün, –Sv.; Çayırşeyhi *Boğazlıyan, –Yz.; Çayırlı *Haymana, Çanıllı *Ayaş, Emirler *Balâ, *Beypazarı –Ank.; Kurugöl, Sarılar *Avanos –Krş.; Seyitgazi, *Develi, Zincidere *Bünyan –Ky.; Çiğil –Kn.)

[**denlemek** (II) **-1**] : (Aşudu *Darende –Ml.; –Mr.; *Develi –Ky.)

[**dennemek** (I)] : (Aşudu *Darende –Ml.)

[**deyemek**] : (*Pazarcık –Mr.)

[**deynemek** (I)] : (Çokak *Andırın –Mr.; Elbaşı *Bünyan –Ky.)

[**dieheklemek**] : (–Gaz.)

[**dihenklemek**] : (–Çr.)

2. Dikkat etmek. (–Dz. *Maçka ve köyleri –Tr.; –Sv.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; Karacakılavuz göçmenleri –Tk.) **3.** Saymamak, önem vermemek. (*Manyas –Ba.; Nilüfer –Brs.; Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; *Malkara göçmenleri –Tk.) **4.** Dinlemek. (Honaz –Dz.; Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.)

[**değetlemek -2**] : (Sarayözü, Ezinepazarı –Ama.)

[**değnemek** (I) **-2**] : (Bakırdağı, Taşcı *Develi –Ky.)

[**değenlemek**] : (Zana –Ama.)

dehlemek (II) **1.** Atlatmak, baştan savmak, kovmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; *Bergama –İz.; –Mn.; *Biga –Çkl.; Narlıca *Orhangazi –Brs.; –Kü.; Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; *Kandıra –Kc.; *Akyazı çevresi –Sk.; *Düzce –Bo.; –Çkr. ilçe ve köyleri; Irmaksırtı *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Gr. ve ilçeleri; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Erciş –Vn.; –El.; Dülük –Gaz.; *Gürün, Savrun *Divriği –Sv.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **2.** Kışkırtmak : *Ne olacak işi gücü*

yok, orda burda birbiri üzerine adam dehleyip geziyor. (–Çr.)

dehlemek (III) [→ **dah etmek**]

dehletmek (I) [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dehletmek (II) Kötülemek : *O kadın yok mu, bütün kızları dehleder.* (Dadani –Bo.; –Rz. ve köyleri; Uşhum *Yusufeli –Ar.)

dehme [→ **depik** (I)]

dehmen (I) **1.** Sersem, budala, beceriksiz, uyuşuk. (–Ba.; Köşker –Krş; *Bor –Nğ.) **2.** Fakir. (Geresün –Isp.)

dehmen (II) İçkili, sazlı sözlü toplantı. (–Çr.)

dehna Çok, pek çok : *Dehna kadar buğdayınız var, hep bunları nereye koyuyorsunuz?* (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dehne (I) Küfe. (–Ky.)

dehne (II) Yerli bezden yapılan yüz havlusu. (*Ergani –Dy.)

dehnek [→ **degenek**]

dehre (I) **1.** [→ **dahra -1**] **2.** [→ **dahra -3**]

dehre (II) Tarla. (–Krş.)

dehrem Olgunlaşmamış cevizin yeşil olan kabuğu. (Kerkük)

dek (I) [**dekleme, deng** (II)] **1.** Denk, eşit, uygun. (*Dinar köyleri –Af.; Yayla *Tefenni –Brd.; *İskilip –Çr.; Danışman *Fatsa –Or.; –Yz.; *Ermenek –Kn.)

[**deng** (II)] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

2. Hayvanlara yüklenen yükün bir tarafı, denk. (Sofular *Eğridir –Isp.; Çerçin *Tefenni, Kurna –Brd.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çr.; Kelgin, Tomarza *Develi –Ky.)

[**dekleme**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dek (II) [**dekak, dekin, denli**] **1.** Uslu, terbiyeli, doğru, namuslu (kimse). (*Zile –To.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; *Pınarbaşı –Ky.; *Osmaniye –Ada.)

[**dekin**] : (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

[**denli**]: (Kozluca, Çebiş –Brd.; –Mn. ve çevresi; *Geyve –Kc.; –Sv.) **2.** Genel görünüş, kişilik, hal : *Adamın dekini kırma.* (Kerkük)

[**dekak**] : (Kerkük)

dek (III) Şeker pancarına benzeyen, yumru kökü tatlı ve yenilebilen bir bitki. (*Kelkit –Gm.)

dekak [→ **dek** (II) **-2**]

dekavun Servi, kavak ağacı. (Sulutaş, Sille –Kn.)

dekdelâş olmak Dadanmak, musallat olmak. (–Ks. ve çevresi)

dekdelek [→ **deleğeç**]

dek durmak [**dek turmak, denk durmak**] Uslu, terbiyeli, rahat durmak. (*Dinar köyleri –Af.; Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; Tavşancıl *Gebze –Kc.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü, –Ks.; Saray, –Çkr.; Toyhana *İskilip –Çr.; Aşudu *Darende –Ml.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Gürün, *Kangal ve köyleri, Vazıldan *Divriği, –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Çayırlı *Haymana –Ank.; *Bünyan, *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; Namrun *Tarsus –İç.; *Milas –Mğ.)

[**dekturmak**] : (*Sungurlu –Çr.)

[**denk durmak**] : (Tokat, İkipınar *Mihallıççık –Es.)

dek düşmek (I) [**dek gelmek** (I)] Uygun gelmek, rasgelmek. (*Düzce –Bo.)

[**dek gelmek** (I)] : (–Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dek düşmek (II) [→ **deh düşmek**]

deke Erkek keçi, teke. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; *Ermenek –Kn.; *Silifke –İç.)

dekesakalı Dağlarda yetişen ve baldıran gibi kökü olan bir bitki. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

dekeye gelmek Dişi keçi erkek keçi ile çiftleşmek istemek. (*Mut köyleri –İç.)

dekge Tekke : *Çocuğum olursa dekgede bir koç kesip etini herkese dağıtacağım.* (Çilehane *Reşadiye –To.)

dek gelmek (I) [→ **dek düşmek** (I)]

dek gelmek (II) [→ **denk gelmek**]

dek gelmek (III) Dik kafalılık etmek : *Dek geldi, onun için dayağı yedi.* (*Tefenni –Brd.)

deki [→ **dekli** (I)]

dekili [→ **dekli** (I)]

dekin [→ **dek** (II) **-1**]

dekiş Erkeklere musallat olup, paralarını yiyen kadın : *Dekiş Kezban Ahmet'in arkasını takip ediyor.* (Eber *Dinar –Af.)

dekiş dekiş Keçileri çağırma ünlemi. (Bademağacı *Alanya –Ant.)

dekişmen Bir yaşında erkek oğlak, kılkeçi. (*Mut köyleri –İç.)

dekke (I) [→ **dagga**]

dekke (II) **1.** Nokta, benek : *Ahmet'in yüzü dekkelidir.* (*Antakya –Hat.) **2.** Sunî mavi ben : *Mehmet dekke döğdürmüş.* (Kerkük)

dekker olmak Bir işle meşgul olmak, bir şeye dikkat etmek. (Hükâm *Oltu –Ezm.)

dekleme [→ **dek** (I) **-2**]

deklemek (I) Çekmek : *Nermin saçımı dekledi.* (*Hadım –Kn.)

deklemek (II) Tahmin etmek : *Deklevebildin mi ya?* (*Ermenek –Kn.)

deklemek (III) Denk getirmek, tamamlamak, denkleştirmek : *Ekle dekle de şu borcunu öde.* (*Bor –Nğ.)

dekli (I) [**degan, degen, degin, deh** (II), **deki, dekili, dekni, deni** (II), **deyin** (I)] Kadar : *Sen gelinceye dekli beklerim.* (Sofular *Eğridir –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; Bulkaz *Çivril –Dz.; *Ermenek –Kn.; *Gazipaşa –Ant.; Genek, Karaçalı, Eldirek, Ceylan, Kınık *Fethiye –Mğ.)

[**degan**] : (*Antakya –Hat.)

[**degen**] : (*Antakya –Hat.)

[**degin**] : (*Zile –To.; *Antakya –Hat.)

[**deh** (II)] : (*Antakya –Hat.)

[**deki**] : (Güvenli *Anamur –İç.)

[**dekili**] : (İncekum *Silifke –İç.; Kümbet, Aydınlı –Ada.)

[**dekni**] : (Haruniye –Ada.)

[**deni** (II)] : (Tepeköy *Torbalı –İz.; –Ezm.)

[**deyin** (I)] : (Kurtkale *Çıldır –Kr.)

dekli (II) Zorlu, kuvvetli : *Dekli foyraz esecek elleem.* (Hurma *Silifke –İç.)

dekme (I) Yapı yapıldıktan sonra açılan kapı, pencere, dolap. (–Nğ.)

dekme (II) Uydurma, iğreti iş. (–Nğ.)

dekmik [→ **depik** (I)]

dekmük [→ **depik** (I)]

dekmüklemek [→ **depmek** (I) **-1**]

dekni [→ **dekli** (I)]

dek sepedi At ve eşeğin iki yanına yüklenen ve içine yumurta, üzüm vs. konulan sepet. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

deksiz [**denksiz** (II)] Çok konuşan, yersiz söz söyleyen : *O deksizin biridir.* (*Ermenek –Kn.)

[**denksiz** (II)] : (*Ermenek –Kn.)
dekleşmek Denkleşmek, yetişmek. (*Düzce –Bo.)
dek turmak [→ **dek durmak**]
dek tüşmek **1.** [→ **deh düşmek**] **2.** Seçmek : *O kalabalıkta Ahmet'i nasıl dek tüştüm.* (*Maçka ve köyleri –Tr.)
dél (I) [→ **degel**]
del (II) [**délik** (II)] Dişi köpek. (–Vn.; *Ahlat –Bt.)
[**délik** (II)] : (*Erciş –Vn.)
delā Sayfa, tabaka. (–Gaz.)
delavcı Yalancı : *Delavcı adam git şuradan.* (*Yenişehir –Brs.)
délbağı Öküz, inek gibi hayvanların boynuna geçirilen ağaçtan yapılmış halkaya, hamuta bağlanan ip. (Diktaş *Divriği –Sv.)
delbeder Derbeder. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Boztekke –Gr.; –Gaz.; Hasanoğlan –Ank.)
delbek [**delbenk**] Tef. (Kasımlar *Eğridir –Isp.; Çavdır, Çamköy *Gölhisar, Karamanlı, Başpınar, *Tefenni, –Brd.; *Sultaniye –Kn.; *Anamur –İç.; *Kaş, Karaveliler, *Elmalı ve köyleri –Ant.)
[**delbenk**] : (Kavuncu, Yayla *Tefenni –Brd.)
delbenk [→ **delbek**]
delbesek Serseri, ahmak. (–Mr.; Yanpar *Mersin –İç.)
delbiz Delişmen (kimse). (Hacavera *Maçka –Tr.)
delbizlemek Karşısındakini kusurlarını sayarak küçültmeye, ezmeye çalışmak. (*Nallıhan –Ank.)
delbur Batıdan esen rüzgâr. (–Kn.)
delce (I) [→ **delice** (III) **-1**]
delce (II) [**deli**] Bir bitkinin kılçıklı olan tohumu, delice : *Buğday çok delceli.* (Demirkapı *Susurluk –Ba.)
[**deli**] : (*Antakya ve köyleri –Hat.)
delce (III) [→ **delice** (V)]
delçah Koyun ve keçilerin kötü havalarda, sağılmak ve kırkılmak için toplandıkları yer. (*Maçka –Tr.)
deldak (I) [**deldek**] **1.** Köylü kadınların içlerine giydikleri kolsuz uzun elbise. (Eskiyüreğil –Kü.; –Es.; –Nğ.) **2.** Pamuklu ya da yünden yapılmış yelek. (*Yenişehir, –Brs.; Kürtköy *Altıntaş –Kü.; Çukurhisar, Esnemez, Çaltı *Söğüt –Bil.; Tokat, Mutalıp –Es.; –Nğ.; Akçaşehir *Karaman –Kn.)
[**deldek**] : (*Söğüt –Bil.)
deldak (II) Çabucak yap anlamında kullanılır : *Hoca hade şunu deldak.* (Yayla *Tefenni –Brd.)
delde [→ **dulda** (I) **-1**]
deldek [→ **deldak** (I) **-2**]
deldel **1.** Kalp, işe yaramaz : *Deldel öküzle çift sürmek zor olur.* (Yedigöllü *Karadeniz Ereğlisi –Zn.) **2.** Deli, ahmak, budala. (Havsu *Kelkit –Gm.)
deldeli [**deldelice, deldilekmacı, delince**] Atmaca kuşu. (*Nazimiye –Tn.; Köy –Ada.)
[**deldelice**] : (Taşoluk *Göksun –Mr.)
[**deldilekmacı**] : (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)
[**delince**] : (Muncusun –Ky.)
deldelice [→ **deldeli**]
deldilekmacı [→ **deldeli**]
deldük Tek tük, parça parça (eşya). (–Tr.)
dele Sansar. (Çeltikçi *Yenişehir –Brs.)
delebik Cılız, iyi büyümemiş bitki. (Yenice –Mğ.)
delebimek [→ **dalabımak** (III)]
delece (I) [→ **delice** (I) **-1**]

delece (II) [→ **delice** (V)]

delecek (I) [**delgi, delgüç** (I)] **1.** Ayakkabıcıların deriyi delmek için kullandıkları bir araç, zımba. (–Rz.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**delgi**] : (*Senirkent –Isp.)
[**delgüç** (I)] : (Ulaş göçmenleri –Sv.) **2.** Herhangi bir şeyi delmek için kullanılan çivi. (–Ezc.) **3.** Sebze tohumlarını ekerken toprakta delik açmak için kullanılan, ucu sivri ve yukarı kısmında tutacak yeri bulunan, çivi şeklinde tahtadan yapılmış bir araç. (Kerkük)

delecek (II) Hayvanların arka ayaklarındaki sinir : *Bizim atın deleceği şişti.* (Zana –Ama.)

delecem Korkunç, sevimsiz, anormal. (*Şebinkarahisar –Gr.)

delecen (I) Patlak, acayip bakışlı göz. (Kırkgöz *Şebinkarahisar –Gr.)

delecen (II) [→ **deleğeç**]

deledöz [**deledüz**] Mayası bozuk, soyu bozuk, yalancı, dönek olan (kimse). (–Ama. Azerî köyleri)
[**deledüz**] : (Köy *Çıldır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

deledüz [→ **deledöz**]

delegen [→ **deleğeç**]

deleğannı [→ **deliganlı**]

deleğeç [**dahdilen, dakdaka, dakdelen, deddeleğen, deddelek, dekdelek, delecen** (II), **delegen, deleğen, delengiç, deleyen, deligan, demirdelen**] Ağaçkakan kuşu. (Kuşbaba *Bucak –Brd.; Çayır *Zile –To.; *Ağın –El.; Erenyaka *Akseki –Ant.)
[**dahdilen**] : (İlyas *Keçiborlu –Isp.)
[**dakdaka**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
[**dakdelen**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
[**deddeleğen**] : (*Ermenek –Kn.)
[**deddelek**] : (*Ermenek –Kn.)
[**dekdelek**] : (Takanlı *Mersin –İç.)
[**delecen** (II)] : (*Darende –Ml.; *Divriği, Telin *Gürün –Sv.)
[**delegen**] : (*Ağın, –El.; *Arapkir –Ml.)
[**deleğen**] : (*Ağın çevresi –El.; –Ml.; –Gaz.)
[**delengiç**] : (Çeltikçi –Brd.)
[**deleyen**] : (–El.)
[**deligan**] : (*Atabey –Isp.)
[**demirdelen**] : (–Ky.; –Nş.; –Nğ.)

deleğen [→ **deleğeç**]

delek (I) **1.** Ahmak, aptal. (*Ünye –Or.) **2.** Piç (çocuk). (Danışman *Fatsa –Or.)

delek (II) [→ **dellek**]

deleme (I) [**değirme** (II), **delemen, delese, dememe, develeme, deveme**] Topaç. (*Üsküdar –Isp.; –Dy.; İsmetpaşa, Aşudu *Darende –Ml.; –Ur.; *Afşin –Mr.; *Gürün –Sv.)
[**değirme** (II)] : (Büyükkızılhisar –Gaz.)
[**delemen**] : (*Şarkışla ve çevresi, –Sv.)
[**delese**] : (Peşrefli *Tire –İz.; *Mustafa Kemal Paşa –Brs.)
[**dememe**] : (–Gaz.)
[**develeme**] : (–Ml.; *Akşehir –Kn.)
[**deveme**] : (*Ağın, *Keban –El.; *Kilis –Gaz.; Hartlap –Mr.; –Ada.)

deleme (II) **1.** Yağı alınmış çiğ sütten yapılan peynir. (*Bafra –Sm.; Karapapak –Kr.) **2.** Yeni uyumuş ve süzülmemiş peynir. (Azerî köyleri *Merzifon –Ama.; *Çıldır –Kr.; –Ezm.; *Gürün –Sv.) **3.** Kesilmiş süt, süt kesiği. (Ara *Şiran –Gm.) **4.** Yeni yavrulamış inek, koyun vb. hayvanların ilk sütlerinin pişirilip peltelenmişi. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.; Kerkük)

delemen [→ **deleme** (I)]

delemet Yardım : *Şu hayvanı yüklemek için delemet edin.* (*Akçadağ –Ml.)

delemüt Dinamit. (Şenoba *Uludere –Hak.)

delenç Güzel konuşan, hatip. (Subaşı Türkmenleri –Ank.)

delengiç [→ **deleğeç**]

delep Hazır, var : *Dolapta yemekler deleptir.* (*Karadeniz Ereğlisi –Zn.)

delep delep Parıl parıl : *Küpeleri delep delep yanıyor.* (*Bodrum –Mğ.)

delepmek Dalgalanmak. (Gülpınar –Çkl.)

delese [→ **deleme** (I)]

deleşik [**deleşük**] Beceriksiz, üstü başı düzensiz (kimse). (–Dy.)

[**deleşük**] : (–Dy.)

deleşük [→ **deleşik**]

delevére [→ **dalavira**]

deleyen [→ **deleğeç**]

delezen Söylediği sözlerde gerçek payı olmayan, bar bar bağırarak atıp tutan : *Delezen yine dolaşmaya başladı.* (Sofular *Eğridir –Isp.)

delgeçir (I) [→ **dalgeçir**]

delgeçir (II) Oku delip ökçeye geçirerek yapılan sapan. (Aliköy –Isp.)

delgi [→ **delecek** (I) **-1**]

delgiç [**delği demiri**] **1.** Ucu sivri demirli, ağaçtan tutacak yeri olan ve tütün dikmeye yarayan bir aygıt. (–Sm. ve çevresi) **2.** Herhangi bir şeyi delmek için kullanılan demir, çelik, ağaç vb. şeylerden yapılan sert, ucu sivri, keskin araç. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; Samandra *Kartal –Ist.)

[**delği demiri**] : (Pazaraldan *Bucak –Brd.)

3. Sıkma aracı, komprasör. (Kaladıran *Anamur –İç.)

delgöç [→ **delgüç** (II)]

delgüç (I) [→ **delecek** (I) **-1**]

delgüç (II) [**delgöç**] Köylü kadınların giydiği çarşaf, yeldirme. (Gökçesu *Düzce, –Bo.; *Safranbolu –Zn.)

delği demiri [→ **delgiç -2**]

deli [→ **delce** (II)]

deli avu Bir yaşındaki av köpeklerinin ilk avı. (Yalak –Ky.)

delibadılcan Domates : *Bizim delibadılcanlar daha ermedi.* (Kavakiçi, Yenice, *Simav –Kü.)

delibağ **1.** Aşılanmamış amerikan çubuğundan yetiştirilmiş bağ. (Yukarıseyit *Çal –Dz.) **2.** Bağ kenarlarında kendiliğinden biten, top top beyaz çiçekli ve uzun dalları eğilip bükülebilen, bağ çubuklarını bağlamakta kullanılan bir bitki. (Gümülcine göçmenleri –Kc.)

delibalak Tecrübesiz, hayatın acısını tatmamış genç, hoppa. (Tömek –Kn.)

delibalta (I) Jandarma. (Balkar –Zn.)

delibalta (II) Uzun, sulu ve çok tatlı, pekmezi yapılan bir çeşit armut. (–Rz.)

delibaş (I) **1.** Koyunları oldukları yerde, döndüre döndüre öldüren bir hastalık. (–Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; Demirkapı *Susurluk, Yeniköy –Ba.; Çeşnigir *Karacabey –Brs.; Bozan –Es.; *Çatalca, *Silivri –Ist.; Çavuşköy *Babaeski, Ceylanköy *Lüleburgaz ve çevresi, Seymen *Çorlu, *Saray –Tk.) **2.** Huysuzluk yapan hayvan. (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

delibaş (II) **1.** Yiğit, cesur. (Taşoluk *Göksun –Mr.) **2.** Delice hareketler

yapan çocuk. (*Lüleburgaz ve çevresi –Krk.)

delibayram Delişmen, hoppa. (*Düzce –Bo.)

delibazarı Savruk, düşüncesiz kimsenin giriştiği iş, yaptığı alışveriş. (*Bor –Nğ.)

delibéçe Kocakarı soğuğu. (Kürtler *Sarıkamış –Kr.)

delibiber Kırmızı acı biber. (–Çkr.; Önsen –Mr.)

delibuğday Kunduru denilen buğday çeşidi, kırmızı buğday. (–Çkr.)

delibulu İki kulplu büyük su testisi. (Hüseyinli *Şile –Ist.)

delice (I) [**delece** (I)] **1.** Şahin, atmaca. (Kızıltoprak *Kadıköy –Ist.; *Perşembe –Or.; Nefsiishaklı, Eynesil *Görele –Gr.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; Çayırlı *Haymana –Ank.; –Krş.; –Ky.; *Karaman, *Ereğli, *Ermenek ve köyleri –Kn.; *Anamur, Dere *Mut, İncekum *Silifke –İç.) [**delece** (I)] **:** (Çatoz, Magosa, –Kıbrıs)

2. Çaylak. (–Ml.; –Ky.)

delice (II) [→ **deligücük**]

delice (III) [**delce** (I)] **1.** Yabanî, aşılanmamış zeytin ağacı sürgünü, yabanî ağaç. (Sürez *Bozdoğan, Erbeyli, –Ay.; *Bergama, Alanköy *Bayındır –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Edremit, Yeniköy –Ba.; Tavşancıl *Gebze –Kc.) [**delce** (I)] **:** (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; *Edremit ve çevresi –Ba.)

2. Aşılanmamış yabanî asma, amerikan asması, üzüm vermeyen asma. (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri, Sücüllü, Körküler *Yalvaç –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; İğdir, Emircik, Balçıkhisar, Hoydan, Sürgüllü *Çivril –Dz.; İkipınar, Eskifoça *Bergama –İz.; Karaağaçlı, *Alaşehir –Mn.; –Ba.)

delice (IV) Ekin azmanı. (–Ml.; –Ky.)

delice (V) [**delce** (III), **delece** (II), **dilice**] Kağnılarda ot ve samanın dökülmemesi için, kağnının yan tarafına konulan birbirine çatılmış iki uzun sırık. (*Emirdağ –Af.; Çal –Kü.; *Sivrihisar, Tokat, –Es.) [**delce** (III)] **:** (–Kü.) [**delece** (II)] **:** (Balçıkhisar –Af.) [**dilice**] **:** (Moran, Honaz –Dz.)

delicebal Deli bal, arıların zehirli çiçeklerden topladıkları bal. (–Sm.)

delicemantar Zehirli bir çeşit mantar. (*Lapseki –Çkl.)

deliçıbık [**deliçubuk**] Amerikan asması. (Ulubey *Senirkent –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.) [**deliçubuk**] **:** (İhsaniye –Brs.)

deliçubuk [→ **deliçıbık**]

delidamı Meyhane. (*Ürgüp –Nş.)

deli debilden konuşmak Delice konuşmak : *Aman deli debilden konuşma.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

deli dedirgen Perişan, bunalmış. (İshaklı –Af.; Körküler *Yalvaç –Isp.)

deli dembesek [**deli devamsız**] Saçma sapan : *Deli dembesek ne konuşup duruyorsun.* (–Or. ve köyleri) [**deli devamsız**] **:** (*Sivrihisar –Es.)

deli depek Akılsız, sersem. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

deli devamsız [→ **deli dembesek**]

deli dülü Özentisiz, dikkatsiz, gelişigüzel : *Deli dülü yazıvirdim.* (*Bor –Nğ.)

delierik Çakal eriği. (Çavuşlu göçmenleri –Ist.)

deli eşki Çok ekşi: *Bu erik de deli-eşkiymiş.* (*Bor –Nğ.)

deligan [→ **deleğeç**]

deliganlı [**deleğannı, deliğanlı**] Delikanlı. (Hasanoğlan –Ank.)
[**deleğannı**]: (Görmel *Ermenek –Kn.)
[**deliğanlı**]: (Şıh, Kızılviran –Kn.)

deli gurk Yumurtalar üzerinde devamlı oturmayan kuluçka: *Bu tavuk deli gurk olmuş, cülükleri çıkaramaz.* (*Bor –Nğ.)

deligurk itmek Birini sersem, kararsız bir hale getirmek: *Bu geçimsizlik deligurk itti beni.* (*Bor –Nğ.)

deligücük [**delice** (II)] Şubat ayı: *Deligücük bu yıl canımızı yaktı.* (–Or. ve köyleri)
[**delice** (II)]: (*Çorlu –Tk.)

deliğanlı [→ **deliganlı**]

deliğe dıkmak [**delikletmek**] Tutuklamak: *Sonunda onu da deliğe dıktılar.* (*Bor –Nğ.)
[**delikletmek**]: (*Bor, –Nğ.)

delik (I) Cezaevi. (Çuvallı *Yeşilova –Brd.; –Sm.; *Bor –Nğ.)

delik (II) [→ **del** (II)]

delik (III) [**dellük**] Kızlığı giderilmiş, bikri bozulmuş: *Delik çıhtı diyi gızcağızı giri göndermişler.* (Çuvallı *Yeşilova –Brd.; –Ml.; *Bor –Nğ.)
[**dellük**]: (Kerkük)

delik (IV) Pencere. (*Emirdağ –Af.; Karamanlı *Tefenni, Çeltek *Yeşilova –Brd.; Bekilli *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Sivrihisar –Es.; Sivrikise *Havza –Sm.; Hasanoğlan –Ank.; Bakırdağı, Çataloluk *Develi –Ky.; Ovacık –Ant.)

delikanlı Kına çiçeği, kadife çiçeği. (–Ant.)

delikara Bir çeşit siyah üzüm. (İcadiye –Ada.)

delikçe Yere çukurlar kazarak oynanan bir çeşit oyun. (*İpsala –Ed.)

delikdağ Tünel: *İstanbul'a gelinceye kadar yirmisekiz delik dağdan geçtik.* (Güney, Horoz, Karaköy *Yeşilova –Brd.)

delik dersik (I) [→ **delik dırsık -1**]

delik dersik (II) Çörçöp. (–Sm.)

delik dırsık [**delik dersik** (I), **delik duluk**] **1.** Delik deşik. (*Bor –Nğ.)
[**delik dersik** (I)]: (–Sm.)
[**delik duluk**]: (*Antakya köyleri –Hat.)
2. Binalarda onarılacak yerler. (*Bor –Nğ.) **3.** Elbiselerin delinmiş olan, yama isteyen yerleri. (*Bor, –Nğ.)

delik duluk [→ **delik dırsık -1**]

delikız 1. Büyük ağaç kaşık. (Kerem *Burhaniye, –Ba.; Kamunu *Pozantı –Ada.; Tahanlı *Mersin, *Silifke –İç.; Karakoyunlu aşireti *Finike –Ant.) **2.** Kepçe. (Kerem *Burhaniye –Ba.)

delikiraz Bir çeşit kiraz. (Zencidere –Ky.)

delik keskisi Bir çeşit marangoz kalemi. (–Ist.)

delikletmek [→ **deliğe dıkmak**]

delikli Süzgeç, kevgir. (*Bigadiç, –Ba.; *Kandıra –Kc.; Epçeler –Brs.; –Yz.; Mahmutseydi *Alanya –Ant.)

delikli peşme Tespihcilerin kullandığı delik açmaya yarayan bir aygıt. (–Ist.)

delik taşlık olmak Hastalık ya da başka nedenle çok zayıflamak, sağlığı bozulmak: *Bu çocuk delik taşlık olmuş.* (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

delim (I) Çok fazla. (–Çkr.)

delim (II) Sarmaşık. (Kuplu *Kavaklı –Ed.)

delimemet Kışın kuzeyden çok hızlı esen rüzgâr. (–Ant.)

delimisirek [→ **delimsirek**]

delimsek [→ **delimsirek**]

delimserek [→ **delimsirek**]

delimsirek [**delimisirek, delimsek, delimserek, delimsirik, delimsük, delimşirek, delirek, delisem, delisen, delümsek**] Sersem, salak, çılgın, delişmen. (*Eğridir, *Sütçüler köyleri –Isp.; *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Alanlı, Kırcaklı *Nazilli –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Düzce –Bo.; *Ayancık –Sn.; *Merzifon –Ama.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

[**delimisirek**] : (İğdir *Çivril –Dz.)

[**delimsek**] : (–Es.; *Maçka –Tr. ve çevresi)

[**delimserek**] : (*Mudurnu, *Düzce –Bo.)

[**delimsirik**] : (–Gaz.; *Antakya –Hat.)

[**delimsük**] : (–Sm.; *Ünye –Or.)

[**delimşirek**] : (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

[**delirek**] : (*Silifke –İç.)

[**delisem**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**delisen**] : (*Kurşunlu –Çkr.)

[**delümsek**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

delimsirik [→ **delimsirek**]

delimsük [→ **delimsirek**]

delimşirek [→ **delimsirek**]

delioğlansarığı Sarığıburma tatlısı. (Aşağıdana *Safranbolu –Zn.)

deliot At ve eşeklerin az yediklerinde ağızlarını köpürten, çok yedikleri zaman da onları patlatan, koyu yeşil renkli, sivri yapraklı bir dağ otu. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

delip Bulgur döğülen yer. (–Gaz.)

delip dakmak İdare etmek, şöyle böyle olmak : *Senin yiğenin işi nasıl gidiyor? –Eh, delip dakıyor işte.* (*Bor –Nğ.)

delip takmak (I) Harcamak, bozmak : *Babası sermaye verdi, o deldi taktı.* (–Nğ.)

delip takmak (II) [**delip takıştırmak**] Süslenmek, yeni elbiseler giymek. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

[**delip takıştırmak**] : (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

delip takıştırmak [→ **delip takmak** (II)]

delirce [→ **deldeli**]

delirek [→ **delimsirek**]

delisem [→ **delimsirek**]

delisen [→ **delimsirek**]

delisengi [**deliseni, delisenk**] Hastalık, yorgunluk ve başka nedenlerle kafanın sersem olması. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Pınarbaşı –Ky.)

[**deliseni**] : (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri –Hat.)

[**delisenk**] : (Tokat –Es.)

deliseni [→ **delisengi**]

delisenk [→ **delisengi**]

delitepe [**delütepek**] Yolsuz ve aşırı davranışları olan, deli dolu (kimse). (Gündoğdu –Rz.)

[**delütepek**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

delitoy Tecrübesiz ve çok genç kimselere denir. (Köfünye, Larnaka –Kıbrıs)

delitoyluk Yaşına uygun hareket etmemek. (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

delitütün Yalnız Gaziantep'te yetişen, nikotini çok olduğu için sigara yapılmayan bir çeşit tütün. (–Gaz.)

deliveli üstüstüne Bir kilim motifinin adı. (Orhana *Anamur –İç.)

deliyatalğı Tifo hastalığı. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

deliyazmış İki yaşındaki dişi keçi: *Bu keçi deliyazmış iken doğurdu.* (*Ermenek –Kn.)

deliyel 1. Güneyden esen rüzgâr, kıble yeli. (Karamanlı *Tefenni –Brd.) **2.** Kara yel. (*Acıpayam –Dz.)

delle Oyunda kazanılan sayı, para: *Ali dellelerini çıkarmadan kaçtı.* (Navlu *Yeşilova –Brd.)

dellek [**delek** (II)] Tellak. (–Sm.; –El.; –Ml.; *Birecik –Ur.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Silifke –İç.)

[**delek** (II)]: (–Kn.)

dellemek Deli etmek, kızdırmak, son derece hiddetlendirmek. (*Silifke İç.)

dellenmek 1. Hiddetlenmek, kızmak. (*Silifke –İç.) **2.** Delirmek. (*Ermenek –Kn.; –Ky.) **3.** Yaramazlık etmek. (İpkaiye *Biga –Çkl.)

delli dobır Taşkın hareketleri olan kız ve kadın. (Kerkük)

delloy Bir bar çeşidi. (–Kr.)

dellöğ Saygısızca hareket eden. (*Soğukpınar, *Kangal –Sv.)

dellük [→ **delik** (III)]

delme (I) [**deltak, derme** (I) **-1, dermen** (I)] **1.** Yelek, önü işlemeli bir çeşit yelek. (Özburun, *Emirdağ, Çay *Bolvadin, *Sandıklı –Af.; *Atabey, Nudra *Şarkîkaraağaç, *Gelendost, Söğüş, –Isp.; Çamköy *Gölhisar, –Brd.; Ovacık, Kızılcasöğüt, İğdir, İshaklı *Çivril, Honaz, *Çal, –Dz.; –Ay.; *Bergama –İz.; Pulluca, *Demirci, İlyaslar *Kırkağaç –Mn.; *Balya –Ba.; *Gelibolu, Büyükanafarta *Eceabat –Çkl.; Karaoğlan *Mustafa Kemal Paşa –Brs.; Çal, Seydiömer –Kü.; İnönü, Dudaş, Harman *Söğüt, Selöz, Arıcaklar *Gölpazarı, Yarhisar –Bil.; Tokat, Atlas *Sivrihisar –Es.; –Ist.; Kofullu *Safranbolu –Zn.; *İnebolu, Aşağıkayı, Ağlı *Tosya, *Küre –Ks.; *İskilip ve köyleri, Ovasaray, Büğdüz, Seciğen *Osmancık, *Mecitözü ve çevresi, –Çr.; Çakıralan *Havza, *Vezirköprü –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Erbaa –To.; –Gr.; *Pütürge –Ml.; –Gaz.; –Sv.; Dedik *Sorgun –Yz.; Peçenek *Kızılcahamam, Şıhşamı *Kalecik, *Ayaş, *Beypazarı, *Balâ, Elmalı, Kınık –Ank.; Seyfe *Mucur, –Krş.; –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Mankıt *Ceyhan, –Ada,; Alaca –Ant; –Mğ. ilçe ve köyleri; –Ed.)

[**deltak**]: (İncirli –Bil.; *İzmit –Kc.)

[**derme** (I) **-1**] (–Kü.)

[**dermen** (I)]: (Zeytinli *Edremit –Ba.)

2. Cepken. (–Ba.) **3.** Erkeklerin çalışırken giydikleri gömlek, işlik. (*Urla –İz.; Çaltı *Söğüt –Bil.) **4.** Zıbın, kadınların, kızların korse gibi kullandığı pamuklu iç çamaşırı. (*Uluborlu –Isp.; *İnegöl ve çevresi, *İznik –Brs.; Tuzaklı *Gölpazarı, –Bil.; İnebeyli *Karamürsel –Kc.; *Merzifon –Ama.; Karayün *Hafik –Sv.; *Haymana, *Beypazarı, –Ank.) **5.** Önü açık kadın elbisesi. (Günyüzü ve köyleri *Sivrihisar –Es.; –Bt.) **6.** Bir çeşit kadın ceketi, paltosu. (*Merzifon –Ama.; Üstürken –Ağ.; –Ur.; Avşar Aşireti, Pazarören *Pınarbaşı, *Talas –Ky.)

delme (II) **1.** Tarla, bahçe ve bostanların etrafını çevirmek için kullanılan, üzeri delikli, avla denilen ağaçların geçirildiği dikey çubuklar. (Dadı, Berk –Bo.) **2.** Yazın davarı açık havada yatırmak için birbirine çatılmış ağaçlardan yapılmış ağıl. (–Bo.)

delme takma Üstünkörü, baştan savma yapılan iş, aygıt, onarım : *Delme takma yapmış atıvermiş.* (Bahçeli *Bor –Nğ.)

delmik [**demliyh**] Çaydanlık, demlik. (*Erciş –Vn.)
[**demliyh**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

deltak [→ **delme** (I) **-1**]

delük Delik. (Karaköy *Düzce –Bo.; –Çkr.)

delümsek [→ **delimsirek**]

delütepek [→ **delitepe**]

dem (I) [**demi** (I)] **1.** Susuz, kıraç tarla. (*Iğdır –Kr.; *Erciş, –Vn.; Kerkük)
[**demi** (I)] : (*Doğubeyazıt –Ağ.)
2. Kıraç tarlada yetişen ekin. (*Iğdır –Kr.; Kerkük)

dem (II) Dokumacılıkta kullanılan, iki tarafı tahta ortasına kamış parçaları konulmuş bir çeşit tarak. (Karahisar *Tavas –Dz.; –Mn.)

dem (III) Neşe, gönül hoşluğu, keyf: *Gam da geçer dem de geçer.* (*Iğdır –Kr.; *Bor –Nğ.)

dem (IV) **1.** İçine şeker konulmuş çay. (–Çr.) **2.** Toz halinde çay : *Bir atım dem ver, çay içelim.* (*Refahiye çevresi –Ezc.)

dem (V) Pişirilen yemeklerin kıvama gelmesi. (Zana –Ama.; Kerkük)

demah Demek : *Demah elaha.* (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dēman (I) [→ **dermen, dérmen** (II)]

deman (II) Çare, ilâç. (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

deman etmek 1. Bir yeri geçici olarak yönetmek oradan faydalanmak : *Bu köyü ben deman ettim.* (*Siverek –Ur.) **2.** İnek, koyun vb. hayvanları, belirli bir ölçüde yağ almak için bir yazlığına ortakçıya vermek. (*Ahlat –Bt.)

dembeleğin tepesi Çok budala, fazla ahmak. (–Yz. ve çevresi)

dembelek Budala, ahmak. (–Yz. ve çevresi)

dembelköcek Birden (düşme hakkında). (Vazıldan *Divriği –Sv.)

dembesek [**dembeser, dempeser, demsek**] **1.** Şaşkın, sersem, beceriksiz. (*Düzce –Bo.; Bozan –Es.; *Tirebolu –Gr.; Üçem *Balâ, Sarıobası *Polatlı –Ank.; Hisarcık, *Develi –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**dembeser**] : (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
[**dempeser**] : (*Silifke –İç.)
[**demsek**] : (Harput –El.; –İç.; Avlasun *Manavgat –Ant.)
2. Yürürken etrafa çarpan, sendeleyerek yürüyen, bastığı yeri bilmeyen. (Köseler *Eşme –Uş.; Tokat –Es.; –Krş.)

dembeser [→ **dembesek -1**]

dembur [→ **dambıra** (I)]

dembül dümbül Yuvarlanarak düşe kalka (yürümek). (Aliköy *Çaycuma –Zn.; Düzköy *Keşap –Gr.; Vazıldan *Divriği –Sv.)

demcek 1. Üzüm sıkmaya yarayan bir çeşit aygıt. (–İz.) **2.** Semaverlerde çaydanlığı üzerine koymaya yarayan, semaverin tepesine geçirilen bir araç. (–Ezm.)

demden akıllı Aklına geleni yapan, durmadan fikir değiştiren. (Bayburt *Selim –Kr.)

demdes 1. Dümdüz : *Demdes bir avlu.* (–Gaz.) **2.** Baştanbaşa. (–Gaz.) **3.** Yüzüstü : *Bu seyahat yüzünden bütün işlerim demdes kaldı.* (–Gaz.)

deme (I) [**demece, dimece**] **1.** Atasözü. (*Safranbolu –Zn.; Zana –Ama.; *Zile –To.)

[**demece**] : (–Kr.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Nğ.)

[**dimece**] : (–Bo.; –Çkr.; –Sm.; –Sv.) **2.** Söz, laf, konu : *Demem şunun için.* (*Düzce –Bo.) **3.** Şiir, türkü. (–Çr.) **4.** Mersiye, ağıt. (*Kangal ve köyleri, Bizevi *Divriği –Sv.)

deme (II) Kekeme, dilsiz. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

deme (III) Nabız. (*Ermenek –Kn.)

déme (IV) İçine tereyağ konulan bir çeşit bakır güğüm. (Şeref *Yatağan –Mğ.)

demece [→ **deme** (I) **-1**]

demede, dēmede [→ **değmede -2**]

demek (I) **1.** Yabanî hayvanların yattığı yer, in, yuva. (Kızılçakçak *Arpaçay, Zellice *Sarıkamış –Kr.; Musik *Tutak –Ağ.) **2.** Köpek kulübesi. (–Ama. Azerî köyleri; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.) **3.** Yeni doğan kuzu, keçi yavrularını korumak için yer altında açılan in şeklinde yer. (Aziziye, Hortu *Ereğli –Kn.)

demek (II) Ahırdan gübreyi dışarıya atmak için kullanılan ufak pencere, kapak. (*Devrekâni, Hacıveli *Abana –Ks.; –Ama. Azerî köyleri; Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dēmek (III) Değmek, dokunmak. (Hasanoğlan –Ank.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)

dém ekini Kıraç yerde yetişen ekin. (*Erciş –Vn.)

demekkine Demek ki anlamında. (*Silifke –İç.)

demel Ara : *Bu iki evin demeli az.* (Yılanlı *Eğridir –Isp.)

dememe [→ **deleme** (I)]

dēmen [→ **dermen, dérmen** (II)]

demenböcesi Hanımböceği. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dement Demet, bağ, deste. (*Düzce –Bo.)

demeteken Çabuk, acele : *Şu işi demeteken yap.* (*Eceabat –Çkl.)

demeyh Toprak altında yaşayan hayvanların yuvalarının toprak üstünde görülen ağzı, deliği. (*Iğdır –Kr.)

demeyhcil it Avcıların küçük inlere sokmak için yanlarında taşıdıkları küçük köpek, zağar. (Bayburt *Selim –Kr.)

demezek Burun kemiğinin altı, koku alan sarı zarı. (*Çemişkezek –Tn.)

demgil Halı ve kilimlerde bir çeşit nakış. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

demi (I) [→ **dem** (I) **-1**]

dēmi (II) [→ **değirmi -1**]

dēmi (III) Değil mi anlamında. (Güney *Yeşilova, Yayla *Tefenni –Brd.)

demi (IV) Dizlik, iç donu. (–Zn.)

demice [→ **demicek**]

demicek [**demice, deminceg, demink**] Demincek, biraz önce. (–Mn. ve çevresi; Nilüfer –Brs.; Tokat –Es.; –Sv.; Postallı *Ulukışla, –Nğ.)

[**demice**] : (Nilüfer –Brs.)

[**deminceg**] : (–Brd.)

[**demink**] : (–Dz.)

deminceg [→ **demicek**]

demink [→ **demicek**]

demir (I) Bir tenekelik ölçek. (*Emirdağ –Af.)

demir (II) Odun ve çıra parçalamakta kullanılan, ağız kısmı çelik, diğer kısımları demirden yapılan kesici aygıt, tahra. (*Güdül –Ank.)

demir (III) Çoban köpeklerinin boynuna takılan demir tasma. (Kızılca *Kurşunlu –Çkr.)

demirağacı [**demirağaç, demircik**] Dişbudak ağacı. (–Ama.)
[**demirağaç**] : (Honaz –Dz.)
[**demircik**] : (Hartlap –Mr.; Bahçe *Osmaniye –Ada.; Uzuncaburç *Silifke –İç.)

demirağaç [→ **demirağacı**]

demiralan **1.** Kumlu toprak. (Ahi –Ank.; Mansurlu *Feke –Ada.) **2.** Siyah ve sert taş, granit. (*Keçiborlu –Isp.)

demirat Bisiklet. (Kerkük)

demir bardak İbrik. (–Kn.)

demirbıtırağı [→ **demirdikeni**]

demirbozan Tirfil, yabanî yonca. (İhsaniye göçmenleri –Ist.)

demircek Parmaklık. (–Ur.)

demircik [→ **demirağacı**]

demirdelen [→ **deleğeç**]

demirdikeni [**demirbıtırağı, demirliyen**] Çobankalgıdan da denilen, dikenli, battığı zaman dikeni çok acıtan bir ot. (Navlu, Çeltek, Güney *Yeşilova –Brd.; Oğuz *Acıpayam –Dz.)
[**demirbıtırağı**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
[**demirliyen**] : (Navlu *Yeşilova –Brd.)

Demirdirek [→ **Demirkazık**]

demirdönegen Yularda çenenin yanına rastlayan kısım. (–Ank.)

demir eğmek Çift sürerken sapan demirini hayvanın ayağına batırmak: *Bugün nadas ederken demir eğdirdim.* (Örkenez, Çetince *Yalvaç –Isp.)

demirelma Yazın yetişen çok ekşi, yeşil renkli bir çeşit yaz elması. (–Sm.; –Gm.)

demir gazuh Demirbaş anlamında kullanılır : *İneksiz ev olmaz, inek demir gazuhtur.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

demirgök Tüyleri benekli olan at. (Kânibey –Çkl.)

demirhindi Demir ismindeki sert ağaçtan yapılmış tespih. (*Bor –Ng.)

demirigır [→ **demirikır**]

demirikır [**demirigır, demirkır**] Siyah beyaz karışık, griye yakın at donu. (İshaklı *Çivril –Dz.; Karahayat –Ay.; –Gaz.; –Ant.)
[**demirigır**]: (*Alaşehir köyleri –Mn.)
[**demirkır**] : (*Merzifon –Ama.; –Çr.; Köşker –Krş.; –Ada.)

Demirkazık [**Demirdirek, Demirkazuk, Demirzikke, Dırkazık**] Kutup yıldızı. (İlyas *Keçiborlu, Yakaköy *Gelendost, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; Oğuz, Darıveren *Acıpayam, Ortaköy *Çal, Çıtak, Bulkaz *Çivril –Dz.; *İskilip –Çr.; –Tr.; –Rz. köyleri; *Ardahan –Kr.; Orçan –Mr.; Yoncalı *Doğubeyazıt –Ağ.; *Antakya köyleri –Hat.; Ortaköy *Şarkışla, Çepni *Gemerek –Sv.; –Yz.; Çimşit *Balâ –Ank.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; Sille, Akçalar *Seydişehir, –Kn.; Erenyaka *Akseki, –Ant.; Fadılla, Ören *Fethiye –Mğ.)
[**Demirdirek**] : (Yeniköy –Ba.; Çardakbelevi *Mustafa Kemal Paşa –Brs.)

[**Demirkazuk**] : (*Lapseki –Çkl.)
[**Demirzikke**] : (*Birecik –Ur.)
[**Dırkazık**] : (–Kn.)

Demirkazuk [→ **Demirkazık**]

demirkır [→ **demirikır**]

demirkoparan Mavi çuhadan yapılan işlemeli ceket, yelek. (*Antakya –Hat.; Akçakaya, Elbaşı *Bünyan –Ky.; Oymaklı –Ada.)

demirkozak Sütü çıkmayan afyon kozağı. (Yayla *Tefenni –Brd.)

demirlā [→ **demirselik**]

demirlemek (I) Çift sürerken sapan demiri öküzün ayağına batmak : *Bugün kazaya kaldık, sarı öküzü demirledik.* (–Tr. ve ilçeleri)

demirlemek (II) Derinin yüzü kazınmak, bıçak çekmek. (–Isp.)

demirli (I) Onbeş kilo buğday alan bir ölçek. (Nilüfer, Hasköy, Narlı, İhsaniye –Brs.; –Sm.; –Tr. köyleri; Havsu *Kelkit –Gm.; *Koyulhisar –Sv.)

demirli (II) Büyük dut ağacı. (–Brs.)

demirliyen [→ **demirdikeni**]

demirotu Ayrık otu. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.; Karacaköy *Çatalca –Ist.)

demirönü [→ **demreği**]

demiröyü [→ **demreği**]

demirsaptıran Batı rüzgârı. (Şükürlü –Dy.)

demirselik [**demirlā, demirsilik**] Sapanda sapan demirinin takıldığı yer. (*Savaştepe ve köyleri, Yenikköy –Ba.; Ekse *Çal –Dz.; *Mustafa Kemal Paşa –Brs.; İnebeyli *Karamürsel –Kc.)

[**demirlā**] : (Türkmenaraplısı –Yz.)

[**demirsilik**] : (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

demirsilik [→ **demirselik**]

demirtülek **1.** İki yaşındaki keklik. (*Eşme –Uş.; Kasaba *Kaş –Ant.) **2.** Dört yaşında ve daha yaşlı keklik. (Çonya *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

demiryolu Beyaz, kırmızı, mavi, sarı yollu şalvar yapılan ipekli kumaş. (*Bolvadin –Af.)

demiryonca Yoncaya benzeyen bir ot. (–Dz.)

Demirzikke [→ **Demirkazık**]

demiste Toprak dam : *Demisteyi loğ taşı ile bağladın mı, yağmurdan akar.* (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

demişek [→ **demşek**]

demişliydi Derken, demişken anlamında kullanılır. (–Nğ.)

demit Sevinç ve neşe kaynağı, umuta koşuk olarak kullanılır : *Oğlum benim umudum, demidim yalnız sensin.* (*Bor –Nğ.)

demitten [→ **demizden**]

dēmiyé Diyeceği yerde anlamında kullanılır. (–Gaz.)

demizden [**demitten**] Deminden, biraz önce. (*Gerze –Sn.; –Sm.)

[**demitten**] : (*Silifke –İç.)

demkeş Semaverin üstünde demliğin konulduğu kısım. (Revan *Iğdır –Kr.)

demlemeğ Pişen yemeği bir müddet ateş üstünde bırakarak kıvama getirmek. (Kerkük)

demlemek Rahat etmek, safa sürmek : *Bugün iyi demledim.* (İshaklı *Bolvadin –Af.)

demlenmek Pişen yemek kıvama gelmek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

demlik **1.** Bir şeyi bir daha almamak, istememek şartıyle verme : *Bu kalemi sana bir demlik veriyorum.* (Aşudu *Darende –Ml.; *Kadirli –Ada.) **2.** Herhangi bir şeyi toplu

olarak verme, ödeme : *Beşyüz lira borcum vardı, hepsini bir demlik ödedim.* (Aşudu *Darende –Ml.)

demliyh [→ **delmik**]

demna [→ **demreği -1**]

demon Düzen, ahenk : *Evin demonu bozuldu.* (*Maçka –Tr.)

demonu yerinde olmak İşleri yolunda olmak : *Demonun yerinde.* (Muradiye –Rz.)

dempeser [→ **dembesek -1**]

demrā [→ **demreği -1**]

demravi [→ **demreği -1**]

demrē [→ **demreği -1**]

demreğe [→ **demreği -1**]

demreği [**demirönü, demiröyü, demna, demrā, demravi, demrē, demreğe, demreğü, demrevi, demriye, demuravi, derma, dermeğe, dermeği**] **1.** Temriye, egzama. (Sücüllü, Körküler *Yalvaç –Isp.; –Çr.; Zana, *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Tr. ve ilçeleri; *Ağın, *Keban –El.; –Ur.; *Kilis, –Gaz.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gemerek –Sv.)

[**demirönü**] : (–Ezc.)

demiröyü] : (Cımın –Ezc.)

[**demna**] : (Türkmen aşireti *Bünyan –Ky.)

[**demrā**] : (–Çr.)

[**demravi**] : (*Şavşat –Ar.)

[**demrē**] : (–Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Gaz.)

[**demreğe**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

[**demreğü**] : (–Çr.; Tekke *Erbaa –To.)

[**demrevi**] : (*Posof, *Göle, *Ardahan ve çevresi –Kr.)

[**demriye**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

[**demuravi**] : (Yavuz *Şavşat –Ar.)

[**derma**] : (*Kangal ve köyleri, Karaözü *Gemerek –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.)

[**dermeğe**] : (Turan –Ky.)

[**dermeği**] : (–Ml.)

2. Temriye, egzama hastalığını tedavi eden (kimse). (*Ağın, *Keban –El.)

demreğü [→ **demreği -1**]

demrek (I) Ovalarda bulunan tek tük kayalık. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

demrek (II) [**demren**] Kalın ağaç, çatıda kullanılan en kuvvetli ve kalın ana ağaç. (–Ezc.)

[**demren**] : (–To.)

demren [→ **demrek** (II)]

demrevi [→ **demreği -1**]

demriye [→ **demreği -1**]

demsek [→ **dembesek -1**]

demsiz Kararsız, hesapsız : *Demsiz harcanan para çabuk tükenir.* (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

demşek [**demişek, densek, densük, dinsük**] Hafif meşrep, şakacı, haşarı, lâubali hareketleri olan (kimse). (Dedesil, Söğüt, Kelekçi *Acıpayam, Kabaklar, Hüsniye *Çameli, Kızılcabölük *Tavas –Dz.; Hamzabali *Bozdoğan, *Karasu –Ay.; –Mn.; Deveviran –Bo.; *Ermenek –Kn.; *Anamur, *Mut köyleri, Korucuk *Gülnar –İç.; Erenyaka, Gödene *Akseki –Ant.; Reşadiye *Marmaris, *Fethiye ve köyleri, *Milas, *Bodrum –Mğ.)

[**demişek**] : (Şeref, Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

[**densek**] : (*Boyabat –Sn.)

[**densük**] : (Güzey *Araç –Ks.)

[**dinsük**] : (*Tirebolu –Gr.)

demur (I) [**demür**] Demir. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
[**demür**] : (Hacıahmet *Düzce –Bo.; –Çkr.)

demur (II) Yok olma. (Çepni *Gemerek –Sv.)

demuravi [→ **demreği -1**]

demür [→ **demur** (I)]

den (I) **1.** [→ **dene -1**] **2.** [→ **dene -2**] **3.** [→ **dene -3**] **4.** Ekmek ve yemek kırıntısı. (–Gm.)

dén, deñ (II) **1.** Buyurun (yemek için) : *Den bakalım yemek yiyelim.* (*Acıpayam –Dz.; *Mudurnu –Bo.) **2.** [→ **dendi -1**]

den (III) Derece. (–Ks.)

denaz [→ **dınaz** (I) **-2**]

denbel (I) Urgan. (*Kilis –Gaz.; –Mr.)

denbel (II) Dalavereci (kimse). (Mirahor, Avşar, Yılanlı *Eğridir –Isp.)

dencik [**dendik** (II)] Kümes hayvanları ve kuşların kursağı. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr. ve köyleri; *Tutak –Ağ.)
[**dendik** (II)] : (–Bt.)

dendele (I) Çalı. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dendele (II) Tepe, başın üst kısmı. (*Aksaray –Ng.)

denden (I) **1.** Küçük sahan. (*Kırkağaç –Mn.) **2.** Kenarları oymalı bakır sahan. (–Ba.)

denden (II) Bir çeşit kır meyvesi. (İpsile *Hafik –Sv.)

den den Köpek çağırma ünlemi. (*Silifke –İç.)

dendene (I) Dantela. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

dendene (II) Tedbir, düşünce : *Artık oğlun büyümüş, eline dendeneyi al sana masraf görünüyor.* (–Çr.)

dendene (III) Bir sırrın, bir haberin ağızdan ağıza yayılması, herkes tarafından duyulması. (*Keçiborlu –Isp.)

dendene (IV) Parçalanmış, delik deşik olmuş kaplar. (Deretürbeli *Alanya –Ant.)

den den etmek Tane tane etmek. (Çayağzı *Şavşat, Ersis *Yusufeli –Ar.)

dendep Sersem. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dendere Açgözlü : *Ne kadar dendere adamsın.* (Koçular *Eğridir –Isp.)

dendi [**dén, deñ** (II) **-2, dendiha, dendik** (I)] **1.** Haydi : *Dendi şunu yıkıverde görsün.* (–Uş.; Güney *Yeşilova –Brd.; Kocaoba, Kıratlı *Dikili, Kazanlı, Balabanlı *Ödemiş –İz.; *Kırkağaç, Adala *Salihli –Mn.; *Edremit, –Ba.; –Kü.; Bulak *Saf-ranbolu –Zn.; Ayvalı *Taşköprü –Ks.)
[**dén, deñ** (II) **-2**] : (–Uş.)
[**dendiha**] : (Ahmetçe –Çkl.)
[**dendik** (I)] : (Güney –Kü.)
2. Dikkat et : *Üle aman, dendiha.* (*Kırkağaç –Mn.; *Edremit –Ba.)

dendiha [→ **dendi -1**]

dendik (I) [→ **dendi -1**]

dendik (II) [→ **dencik**]

dendil Saç bağı. (Erzin *Dörtyol –Hat.)

dendüc Kaynatılmış buğday. (Kerkük)

dendün [→ **dene -2**]

dene [**den** (I) **-1, 2, 3; dendün**] **1.** Tane: *Bahçeye beş dene kuzu girdi.* (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent, *Sütçüler –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; İğdir *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; *Bozdoğan –Ay.;

*Ödemiş ve köyleri, *Kiraz ve köyleri –İz.; Bozan, Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri, *Taşova –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Zile –To.; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Erciş –Vn.; –Gaz.; *Gürün, *Koyulhisar –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun, –Yz.; Çayırlı *Haymana, –Ank.; –Nş.; *Mucur –Krş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek ve köyleri –Kn.; *Mut, *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Kerkük) [**den** (I) **-1**] : (–Ama. Azerî köyleri; Uluşiran *Şiran –Gm.; Ersis *Yusufeli, –Ar.; *Iğdır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; Cenciğe *Refahiye çevresi, –Ezc.; –Bt.; Ağrakos *Suşehri –Sv.)

2. Tahıl. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent, *Sütçüler –Isp.; *Ödemiş ve köyleri, *Kiraz ve köyleri –İz.; *Taşköprü, Aşağıkayı *Tosya –Ks.; Çıkrık *Mecitözü, –Çr.;–Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Bayburt –Gm.; Savrun *Divriği, *Kangal ve köyleri –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Çayırlı *Haymana, –Ank.; Türkmen aşireti, Yeniköy *Bünyan –Ky.; *Bor, –Nğ.; Zıvarık –Kn.) [**den** (I) **-2**] : (–Ama. Azerî köyleri; Uluşiran *Şiran –Gm.; Ersis *Yusufeli, –Ar.; *Iğdır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; Cenciğe, *Refahiye çevresi –Ezc.; –Bt.; Ağrakos *Suşehri –Sv.; Kerkük)

[**dendün**] : (Kerkük)

3. Kabuğu dövülerek soyulmuş buğday, aşlık. (*Sivrihisar –Es.; Saray *Kurşunlu –Çkr.) [**den** (I) **-3**] : (Tavusker *Oltu, Cinis *Aşkale –Ezm.; Sosunga *Çayırlı –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Beşiri –Sr.)

denebaş Ekilir ekilmez üzerine kar yağan kış ekini. (*Hadım –Kn.)

deneci Yiyici, rüşvet alıcı. (*Kargı –Çr.)

dene çekmek **1.** Azık toplamak. (*Bor –Nğ.) **2.** İlerisi için hazırlık yapmak: *Yıllardanberi gızı için dene çeker.* (*Bor –Nğ.)

dene dökmek Taneleri çok olmak, çok tane vermek : *Ekinler boya gakmış, dene dökmedikten gilli neye yarar ki.* (*Bor –Nğ.)

dene düğü Kışlık yiyecekler : *Kış için anbarlara dene düğü doldurmalı.* (*Sivrihisar –Es.)

denegutnu [**denekutnu**] Kurdeşen denilen deri hastalığı. (*Bor –Nğ.)

[**denekutnu**] : (*Bor –Nğ.)

denehasıda Nişasta ve pekmezle yapılan bir çeşit helva : *Bu gece denehasıda yapacağız.* (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

denek (I) **1.** Dikkat. (Bulgaristan Türkleri) **2.** Deneme, prova. (–Nğ.)

denek (II) [→ **degenek**]

deñek (III) Hıyar, patlıcan vb. sebzelerin sapı. (Kışlacık –Ank.)

denek gün Pazar günü. (Karahisar *Tavas –Dz.)

deneklemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

denekli Tecrübeli. (–Bo.)

denek tahtası Hedef tahtası : *Bugün bizim deli oğlan bahçanın kapusunu denek tahtası yapmış, atmış kurşunu.* (–Çr.)

denekutnu [→ **denegutnu**]

denelemeğ [→ **denelemek** (I) **-1**]

denelemek (I) [**denelemeğ**] **1.** Tane haline getirmek. (Mısır, arpa buğ-

day, nar vb.) (*Dinar –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Çarşamba –Sm.; *Gürün –Sv.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **2.** Üzüm salkımını koparmadan, olgunlaşan tanelerini yemek : *Üzüme ala düşmüş, böğün biraz deneledim geldim.* (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.)

denelemek (II) [**dene tutmak**] Sığır, at, koyun vb. hayvanlar fazla arpa, buğday yiyerek karınları şişmek, kabız olmak. (Yassıviran *Senirkent, Körküler *Yalvaç –Isp.; Çerçin, Yayla *Tefenni –Brd.; Bozan, Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Kangal ve köyleri –Sv.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.; *Mersin köyleri –İç.; –Ant.)

[**dene tutmak**] : (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.)

denem Parça, kısım : *Kızın saçı on denem örülü.* (–Mğ.)

denem beşe Köy odalarında iki zar ya da aşıkla oynanan bir oyundur. İki kişi karşılıklı oturup ellerine ceviz, fındık gibi yemiş ya da ufak para alırlar. Biri elinde tuttuğuma at der, atılan zarlar aynı (dört dört, altı altı gibi) aşık bey tarafına gelirse, karşıdakinin elinde tuttukları onun olur. Zarlar ya da aşık uygun düşmezse elindekileri verir. Oyunun en kızıştığı zaman zarı atana karşıdaki "denem beşe" der. Zarı atanın zarları ya da aşık uygun düşerse bire beş verir, uygun düşmezse bire beş alır. (–Çr.)

dénemeg [→ **derlemek** (II)]

denemek, deñemek (I) [→ **dehlemek** (I) **-1**]

denemek, dēnemek (II) [→ **derlemek** (II)]

denepe Şaşkın, ahmak. (Hediyeli *Kandıra, Tavşancıl *Gebze –Kc.)

deneş Alçak, namussuz. (Dedesil *Acıpayam –Dz.)

denet Bakış, görüş. (Emircekiraz yaylası *Gerede –Bo.)

denetlemek [**değetlemek -3**] **1.** [→ **dehlemek** (I) **-1**] **2.** Kulak misafiri olmak, gizlice dinlemek. (Heniske, Şehsadi, Ezine, Zigala –Ama.; *Beypazarı –Ank.) **3.** Nişan almak. (Kurugöl *Mucur –Krş.)

[**değetlemek -3**] : (Köşker –Krş.)

denetleyici Av gözetleyen. (Cemele –Krş.)

dene tutmak [→ **denelemek** (II)]

dene vermek (I) Hızlı gitmek. (Gölcük –İz.)

dene vermek (II) Ürün vermek : *Bizim tarla epey dene verdi.* (*Dinar köyleri –Af.)

denezimek Bir olay karşısında durakalamak, kararsızlık etmek. (Alayunt, –Kü.)

deñezirip kalmak Çok yorulmak: *Bugün deñezirdim kaldım.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

denezirmek (I) Bilmezlikten gelmek. (Alâettin *Acıpayam –Dz.)

denezirmek (II) Boşuna gezinmek, dolaşmak : *Ne denezirip duruyorsun.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

deng (I) [→ **dengesek -1**]

deng (II) [→ **dek** (I) **-1**]

dengala En geride kalan. (–Kn.)

denge **1.** Koyunlara ot yedirilen meydanlık, açıklık. (–Kr. ve köyleri; Nörkâh –Ezm.) **2.** Koyunların önlerinden artan, yiyemedikleri kaba ot. (Cimin –Ezc.)

dengel 1. Dayanma. (*Gelendost –Isp.) **2.** Kolu başa dayayıp yatma. (Yayla *Tefenni –Brd.; Ilısıra *Karaman –Kn.)

dengeleç Küçük çuval. (Akin *Seyitgazi –Es.)

dengelmek (I) Anlamaz hale gelmek, ambale olmak. (*Ağın, *Keban –El.)

dengelmek (II) [→ **dengilmek -2**]

dengelmek, deñgelmek (III) **1.** Bozulan birşey düzelmek, eski haline gelmek, yoluna konulmak. (Oğuz *Acıpayam, Yukarıseyit *Çal –Dz.) **2.** Tamamlanmak: *Noksanımız dengeldi.* (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

deñgelmek (IV) [**denkleşmek -1**] Sağlığı düzelmek, iyileşmek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

[**denkleşmek -1**] : (Köfünye, Aytotro, Larnaka, –Kıbrıs)

dengeltmek (I) **1.** Düzeltmek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.) **2.** Tamamlamak: *Haydi paranın üstünü dengelt de öyle gel.* (Belanga –Mğ.)

dengeltmek (II) Dayak atmak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dengeltoslak [**dengetoslak**] Yuvarlanarak yere düşme hakkında kullanılır: *Ağaçtan dengeltoslak yuvarlandım.* (Navlu *Yeşilova –Brd.)

[**dengetoslak**] : (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

dengesek [**deng** (I), **deñgeser, dengi, denk** (I)] **1.** Sersem, dengesiz, akılsız, dalgın. (*Kurşunlu –Çkr.; *Görele, *Tirebolu –Gr.)

[**deng** (I)] : (Kerkük)

[**deñgeser**] : (–Gaz.)

[**dengi**] : (–El.)

[**denk** (I)] : (*Lapseki –Çkl.; –Kü.; –Ml.; –Ur.) **2.** Kendini bilmeyen, terbiyesiz, büyüklerin işine karışan. (*Ulubey –Or.)

deñgeser [→ **dengesek -1**]

dengeser olmak Dona kalmak : *Ummadığım bu hal karşısında dengeser oldum.* (*Kilis –Gaz.)

dengeşik Bir örnek olan iki şey. (–Tr.)

dengetoslak [→ **dengeltoslak**]

dengi [→ **dengesek -1**]

dengi dayanmak Parasını en son haddine kadar harcamak, elinde avucunda bir şey kalmamak : *Daha bahamaz oldum, artuk dengim dayandı.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dengildemek [→ **dengilmek -1**]

dengil düzen Takım, cihaz, bir işin yapılması için gereken şeyler, düzen : *Dengilsiz düzensiz iş mi yapılır?* (*Bor –Ng.)

dengilmek [**dangilmek -1, dengelmek** (II), **dengildemek, dıngılmak -4, dınkılmak, dingilmek**] **1.** Yıkılmak, devrilmek, yuvarlanmak. (*Çeşme –İz.; Bozan, Tokat, –Es.; Aliköy *Çaycuma, Bulak *Safranbolu, *Bartın, Cumayanı, Yakademirciler, –Zn.; *Tosya, –Ks.; *Kurşunlu, –Çkr.; *Kargı, *İskilip –Çr.; *Zile –To.; –Nş.; Karamehmet *Çorlu –Tk.)

[**dengildemek**] : (–Ks.)

[**dıngılmak -4**] : (Zeytinli *Edremit, *Burhaniye ve köyleri, –Ba.; Gökköy *Lapseki –Çkl.; Melekçe *Geyve –Kc.; Bozan –Es.; Ceylanköy, Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

[**dınkılmak**] : (Dudaş *Söğüt –Bil.; Bakacak –Ba.)

[**dingilmek**] : (–Ist.; *Kurşunlu –Çkr.)

2. Yaslanmak, yan yatmak, dayanmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; *Domaniç –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; –Nş.; Misis, Gökdere *Cebelibereket, Havraniye *Ceyhan –Ada.; Apturrahmanlar *Serik, Bağyaka *Finike, Kasaba köyü *Kaş –Ant.; Çaltılar *Fethiye –Mğ.)

[**dangilmek -I**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

[**dengelmek** (II)] : (Yayla *Tefenni –Brd.)

deñgiñe almak Değer ve yaşça kendisiyle bir tutmak : *Dınnak kadar çocuğu deñgine almak yahışır mı sana?* (*Bor –Nğ.)

dengine düşürmek Sırasına getirmek. (*Bor –Nğ.)

dengire Çoğunlukla okul çağına gelmemiş çocukların oynadığı bir oyundur. Bir sıraya dizilen çocuklar değneklerini yaylandırdıktan sonra birden fırlatırlar. Değneği en geride kalan çocuk ebe olur ve değneğini bir sıraya dizilmiş olan çocuklara paralel olarak yere koyar. Birer birer değneklerini fırlatan çocuklar ebenin değneğine vurarak uzaklaştırmaya çalışırlar. Hiç biri değneğe vuramazsa ebeyi şaşırtarak değneklerini almaya çalışırlar. Bu arada ebe onlardan birini yakalarsa ebe değişir, yakalayamazsa gene kendisi ebe olur ve oyun devam eder. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dengildombalak Takla : *Çocuklar dengildombalak atmışlar, ev altüst olmuş.* (–Çr.)

denızboncuu Salyangoz, şeytanmineresi kabuğu. (Kum *Silifke –İç.)

deniz örderı İri, soğuğa karşı dayanıklı, kışın çok yağlı olan, başı sarıya yakın renkte bir cins av kuşu. (İncekum *Silifke –İç.)

deni (I) Bağ, bahçe kazmaya yarayan bel. (*Yalvaç –Isp.)

deni (II) [→ **dekli** (I)]

denim Bir gidiş geliş, bir sefer : *Bir denim yapmakla insan yorulur mu?* (*Maçka ve köyleri –Tr.)

denişçi Denizci. (*Akçaşehir –Bo.)

deniş İş yardımlaşması : *Bugün bize denişe gelirsen, yarın ben size varırım.* (*Yatağan –Mğ.)

deniş doğuş [→ **değiş dokuş**]

denişmek (I) Bir yerde gerekli işleri ve hareketleri yapabilmek, her bakımdan idare etmek : *Daracik yerde denişiyoruz.* (*Maçka köyleri –Tr.)

denişmek (II) Büyüyüp serpilmek : *Küçük çocuk iyi denişti.* (*Maçka köyleri –Tr.)

deniştirmek Değiştirmek. (Karaçay aşireti, Başhöyük*Kadınhanı–Kn.)

denizebesi Polip. (–Sm.)

denizi Erken : *Sabahleyin denizi kalk.* (Cala *Çıldır –Kr.)

denizirmek Konuşmaya ve yürümeye ara vermek. (Dudaş *Söğüt –Bil.)

denizkulağı (I) Karaların denize uzanan kısmı, burun. (Bahçecik göçmenleri –Kc.)

denizkulağı (II) Kazılan bir yerden hızla fışkıran su. (–Kü.)

deniz otu Deniz kenarındaki bataklık yerlerde yetişen ve turşusu yapılan sivri yapraklı bir ot. (Kaya *Fethiye –Mğ.)

deniz tospası Deniz kaplumbağası. (*Gelibolu –Çkl.)

denk (I) [→ **dengesek -1**]

denk (II) [→ **dingil** (I)]

denk (III) [→ **dink, diñk -1**]

denk (IV) Aynı yaş ve ayarda olanlar. (–Kü.; –Ml.)

denk durmak [→ **dek durmak**]

denkelmek (I) [→ **denk gelmek**]

denkelmek (II) Eşit gelmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

denkeser Gürültüden kafa şişme : *O kadar bağırdı ki, başım denkeser oldu.* (–Ama. Azerî köyleri)

denk gelmek [**deg gelmek, dek gelmek** (II), **denkelmek** (I)] Rastgelmek, rastlamak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri, *Sütçüler, Örkenez *Yalvaç, Yassıviran *Senirkent, –Isp.; Yayla *Tefenni, Kozluca, Çebiş –Brd.; *Tavas, *Sarayköy köyleri, İshaklı, İğdir *Çivril –Dz.; Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; İğdecik, Sancaklıboz, *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, Demirkapı *Susurluk, –Ba.; –Kü.; Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; *Zile –To.; Aşudu *Darende –Ml.; *Koyulhisar –Sv.; Çalış, Çayırlı *Haymana –Ank.; Köşker –Krş.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Anamur, *Mut köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki–Ant.; *Milas–Mğ.)

[**deg gelmek**] : (Çamlı *Ayaş –Ank.)

[**dek gelmek** (II)] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Sivrihisar –Es.; Hasanoğlan –Ank.)

[**denkelmek** (I)] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

denkleme Yuvarlak ağaç (marangozlar kullanır). (*Güdül, *Ayaş –Ank.)

denklemek Doğrusuna gitmek, dolanmamak. (*Mersin köyleri –İç.)

denklemiye Tahmini, rasgele, bilmeden. (Tokat, Bozan –Es.; *Ermenek köyleri –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.)

denkleşmek 1. [→ **deñgelmek** (IV)] 2. Malî durumu düzelmek, sağlamlaşmak. (Köfünye, Aytotro, Larnaka, –Kıbrıs)

denkleştirmek Gereken miktarı toplamak, sağlamak. (*Düzce –Bo.; Başköy *Ürgüp –Nş.)

denkli Zengin : *Veli amca her şeyce denkli.* (Körküler *Yalvaç, –Isp.)

denksiz (I) Terbiyesiz kadın. (*Maçka –Tr.)

denksiz (II) [→ **deksiz**]

denktaş [→ **denkteş**]

denkteş [**denktaş**] Akran, yaşıt, eş. (Köşk –Ay.; *Düzce –Bo.; *Mersin köyleri –İç.)

[**denktaş**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz. –Ezc.)

denkteştirmek Denkleştirmek. (*Düzce –Bo.)

denlemeğ [→ **denlemek** (I)]

denlemek (I) [**denlemeğ, dennemek** (II) **-2, dennemeyh**] Kümes hayvanları, kuşlar yerden tahıl tanelerini toplamak, yem yemek : *Serpilen tohumu kuşlar denledi.* (–Ama. Azerî köyleri; Süle –Gm.; Yavuz *Şavşat –Ar.)

[**denlemeğ**] : (Kerkük)

[**dennemek** (II) **-2**] : (Kızılçakçak *Arpaçay, –Kr.; –Ezm.)

[**dennemeyh**] : (Kızılçakçak *Arpaçay, *Iğdır –Kr.)

denlemek (II) **1.** [→ **dehlemek** (I) **-1**] **2.** Beklemek. (Çindere *Buldan –Dz.)

denlemek (III) [→ **dansamak -1**]
denlenmeğ Yerdeki tahıl ve taneler kuşlar tarafından yenilmek. (Kerkük)
denlenmek Mısır, buğday, arpa, fasulye tane tutmak, olgunlaşmaya başlamak : *Dağa dün ektun tarlayı, ne vakit denleneceğidi.* (Güney *İkizdere –Rz.)
denli [→ **dek** (II) **-1**]
denli düzenli Her şeyi yerli yerinde olan. (Düzköy *Keşap –Gr.)
denlük Ev idaresi. (–Sv.)
dennak Pisboğaz, obur : *Dennaklığın hiç hoşuma gitmiyor.* (*Kilis –Gaz.)
dennemek (I) [→ **dehlemek** (I) **-1**]
dennemek (II) **1.** Toplamak, ayırarak, seçerek toplamak.(*Sivrihisar –Es.; Papak aşireti, Hüyüklüyurt *Gürün –Sv.) **2.** [→ **denlemek** (I)] **3.** Ürünü dalından koparmadan tane tane yemek. (Ersis *Yusufeli –Ar.)
dennemeyh [→ **denlemek** (I)]
denneştirmek [→ **derneştirmek**]
dennūre Saka kuşu. (*Tarsus –İç.)
-den ötürü [**-den yanı**] Hakkında : *Baban benden ötürü ne dedi.* (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**-den yanı**] : (–Ama. köyleri)
densek [→ **demşek**]
densemek [→ **dansamak -1**]
densinmek Önem vermek, saygı göstermek. (*Zile –To.; *Afşin –Mr.; –Ky.)
densük [→ **demşek**]
densüz [→ **değsiz**]
-den yanı [→ **-den ötürü**]
denyiş [→ **deyiş** (I) **-1**]
denzirmek 1. Laf atmak, laf dokundurmak : *Bana laf denziriyorsun.* (Dombaylı *Salihli –Mn.) **2.** Dokunmak : *Taş attım attım denziremedim.* (Tokat –Es.)
deöletli [→ **devletli**]
depbe [→ **debbe** (I) **-1**]
depcek [→ **depgi** (I)]
depçe [**depme** (II) **-1**] Bel denilen tarım aracı. (İsahacılı –Ada.)
[**depme** (II) **-1**] : (Kayaağzı *İskilip –Çr.)
depçek [→ **depgi** (I)]
depdelek [**deberek**] Elinden iş gelmeyen. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
[**deberek**]: (–Mn.)
depdemek Laf olsun diye konuşmak. (Hurma *Silifke –İç.)
depdevir Kütük. (*Şebinkarahisar–Gr.)
depdirmek Belletmek, kazdırmak : *Bahçeyi depdirdin mi?* (*İskilip –Çr.)
depdüp deyip durmak (I) Söyleyeceği şeyi kekeleyerek söylemek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
depdüp deyip durmak (II) [**depdüş etmek**] Sendeleyerek, düşe kalka yürümek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
[**depdüş etmek**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
depdüş Düşe kalka : *Ay da yoktu, gece depdüş geldim.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)
depdüş etmek [→ **depdüp deyip durmak** (II)]
depe [**deppe**] Tepe, baş, uç. (Körküler *Yalvaç –Isp.; *Düzce –Bo.; *Zile –To.; –Gaz.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Keşanuz, Şıhlar *Kızılcahamam –Ank.; –Nğ.; –Kn.; İmamlı *Silifke, Emirşahlar *Anamur –İç.)
[**deppe**] : (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

depebızdık Takla. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

depece Kağnının ortasına uzatılan ağaçlar. (Kırca *Bolvadin –Af.)

depecik Bir kilim motifinin adı. (Orhana *Anamur İç.)

depecük Ufak tepe, toprak ve taş yığını. (Keşanuz *Ayaş –Ank.)

depedelik Toprak damların üzerinden açılan tepe penceresi. (Uğurlu *Ermenek –Kn.)

depedenk Eşit : *Ölmediğimizle anmadığımız depedenk.* (Hisarlıkaya *Polatlı –Ank.)

depegöz [→ **depiye**]

depek (I) Sapık anlamındadır ve deli kelimesiyle birlikte kullanılır : *Çocuk sen deli misin depek misin, nesin?* (*Bor –Nğ.)

depek (II) [→ **depgi** (I)]

depelek [→ **depeng**]

depeleme (I) [**depeli, depili**] Tepeleme, iyice dolu. (*Düzce –Bo.; –Gaz.; *Bor –Nğ.)

[**depeli**] : (*Zile –To.)

[**depili**]: (Armutlu *Aksaray –Nğ.)

depeleme (II) Hayvanları birden öldüren bir hastalık. (–Ml.)

depelemek (I) Ezmek, hakkından gelmek. (Körküler *Yalvaç –Isp.; *Düzce –Bo.; *Zile –To.; –Nğ.)

depelemek (II) Yığmak, bir şeyi bir yere doldurmak, tıkıştırmak. (*Düzce –Bo.)

depelenmek Yuvarlanmak, debelenmek. (*Kangal ve köyleri –Sv.; İncekum *Silifke –İç.)

depelenti (I) **1.** Ayak altı, fazla basılıp çiğnenmeye uygun yer : *Bu tarlanın yeri depelenti.* (–Gaz.;Hisarcık *Yayladağı –Hat.) **2.** Ayak altında çiğnenen. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.) **3.** Arada kalan : *Aralıkta depelenti oldum.* (*Afşin –Mr.; –Gaz.)

depelenti (II) Üzümün suyu sıkılıp şırası alındıktan sonra geriye kalan ve hayvanlara yedirilen posası, küspe. (*Afşin –Mr.)

depeli [→ **depeleme** (I)]

depelik [**depeşelik**] **1.** Eskiden kadınların başlarına taktıkları altın ve gümüşlerle süslü olan başlık. (*Sivrihisar –Es.; *Merzifon –Ama.; *Gürün –Sv.; Elmalı *Kızılcahamam –Ank.; *Bor –Nğ.)

[**depeşelik**]: (Tokat –Es.)

2. Öküz yularının tepe kısmı. (–Ank.)

depen üstü Tepesi üstüne, baş aşağı. (*Düzce –Bo.)

depere (I) [**depereme** (II), **depereme-den**] Birdenbire, ani : *Depereden gelince bende gorhdum.* (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**depereme** (II)] : (Küçükkabaca *Uluborlu –Isp.)

[**deperemeden**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

depere (II) Kuzeyden esen rüzgâr. (Küçükkabaca *Uluborlu –Isp.; *Akdağmadeni –Yz.)

depere (III) Araba tekerleğine çakılan demir çivi. (Köşker –Krş.)

deperek Tepemsi. (Emirşahlar *Anamur –İç.)

deperem (I) Hastalıklı insan : *Benim dayı oğlu deperem bir insandır.* (Körküler *Yalvaç –Isp.)

deperem (II) Bağlarda biten bir ot. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

depereme (I) Mısır unundan yapılan yufka. (–Isp.)

depereme (II) [→ **depere** (I)]

deperemeden [→ **depere** (I)]

deperi Rüzgârın etkisiyle ocakta yanan ateşin geriye tepen dumanı. (Güney, Horoz, Kurtlar *Yeşilova –Brd.)

deper otu [**deber** (III), **deber otu**] Havuç. (Çay *Bolvadin, Işıklar, –Af.; Dereköy ,Başköy *Uluborlu, Körküler, Sücüllü, Elbengi *Yalvaç –Isp.; *Çal –Dz.; –İz.; Köprücek *Emet –Kü.; Balçıkhisar –Es.; –Ada.)

[**deber** (III)] : (–Kü.)

[**deber otu**] : (Dedeköyü *Çal –Dz.; Tuzaklı *Söğüt –Bil.)

depertmek [**debertmek** (II) **-2**, **debremek**, **debreştirmek -2**, **debretmek**] **1.** Hareket ettirmek, kımıldatmak. (*Simav –Kü.; –Nğ.; –Kn.)

[**debertmek** (II) **-2**]: (Mülâyim –Zn.)

[**debremek**] : (–Yz.)

[**debreştirmek -2**] : (–Yz.)

[**debretmek**] : (*Şuhut –Af.; –Gr.)

2. Hastalığı tepreştirmek. (–Nğ.)

depeşelik [→ **depelik -1**]

depeye çıharmak Çok şımartmak. (*Bor –Nğ.)

depge [→ **depgi** (I)]

depgeç [**depgi** (III), **depki** (II)] Av tüfeklerini temizlerken yün ve paçavra tepmeye, silâhı doldururken sıkılamaya yarayan çubuk, harbi. (–Mn. ve çevresi; –Kü.)

[**depgi** (III)] : (Tokat, Bozan –Es.)

[**depki** (II)] : (Tokat, Bozan –Es.; *Cebelibereket –Ada.)

depgi (I) [**depcek, depçek, depek** (II), **depge, depgin** (I), **depgü, depicek, depingi, depiñgi, depki** (I) **-1**, **depme** (II) **-2**, **depşek, dipcik** (II)] Bel denilen tarım aracının ayakla basılacak tahta kısmı. (*Eğridir köyleri –Isp.; Karapınar *Bucak –Brd.; *Çal –Dz.; –Krş.; *Bor –Nğ.)

[**depcek**] : (–To.; Aşudu *Darende –Ml.; Yukarıkale *Koyulhisar, *Kangal ve köyleri –Sv.; *Mut köyleri –İç.)

[**depçek**] : (*Kargı –Çr.; –Vn.; Dereköy *Develi –Ky.)

[**depek** (II)] : (*Yalvaç –Isp.)

[**depge**] : (*Zile –To.)

[**depgin** (I)] : (*Çal –Dz.)

[**depgü**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; *Gürün –Sv.)

[**depicek**] : (*Ağın, *Keban –El.)

[**depingi, depiñgi**] : (*Kilis –Gaz.)

[**depki** (I) **-1**] : (–Çr.; *Merzifon –Ama. köyleri; –Nğ.; –Kn.)

[**depme** (II) **-2**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

[**depşek**]: (*Kargı –Çr.)

[**dipcik** (II)] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)

depgi (II) Üzüm ezilen yer. (–Mr. ve çevresi.)

depgi (III) [→ **depgeç**]

depgi (IV) [→ **depme** (V) **-3**]

depgin (I) [→ **depgi** (I)]

depgin (II) [**depkin, depme** (III)] **1.** Bir yerden batıp diğer bir yerden çıkan su, kaynak : *Bu su depgin sudur.* (*Eğridir köyleri –Isp.; *Savaştepe köyleri –Ba.; Bozan –Es.; Yapıntı *Mut –İç.)

[**depkin**] : (–Çr.; Avşar *Silifke –İç.)

[**depme** (III)] : (–Ba. ve çevresi)

2. Bir yerden batıp diğer yerden çıkan çıban. (*Eğridir köyleri –Isp.)

depgü [→ **depgi** (I)]

depicek [→ **depgi** (I)]

depik (I) [**debmik, dehme, dekmik, dekmük, depme** (I), **depmik, depmük, depük** (I)] Tekme, çifte :

Beygir çocuğu bir depikte yıktı. (Sürez *Bozdoğan –Ay.; Bademli *Dikili, *Ödemiş köyleri, *Kiraz köyleri –İz.; *Alaşehir ve köyleri –Mn.; Kongurca *Savaştepe –Ba.; –Es.; –Ks. ve çevresi; *Kargı –Çr.; *Zile –To.; Aşudu *Darende –Ml.; Haval, *Kilis, –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya, Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Dörtyol –Hat.; Karaözü *Gemerek, *Kangal ve köyleri –Sv.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Türkmen, Avşar aşiretleri, Pazarören, Yeniköy *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.; Gâvurdağı *Cebelibereket, Ergin –Ada.; İncekum *Silifke, Hacıhamzalı, Gülek *Tarsus, *Mut köyleri –İç.)

[**debmik**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**dehme**]: (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**dekmik**]: (*Ağın, *Keban –El.; Vazıldan *Divriği –Sv.; –Nğ.)

[**dekmük**]: (–Sm.; *Merzifon –Ama.; *Ünye, –Or.; –Ml.; *Divriği –Sv.)

[**depme** (I)] : (Sücüllü *Yalvaç, Uluğbey *Senirkent –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Düzce –Bo.; İncekum *Silifke –İç.)

[**depmik**] : (*Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sv. ve çevresi; –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.)

[**depmük**] : (Sarıçökek, Darıyeri, Karaköy *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.)

[**depük** (I)] : (–Çkr.; –Sm.)

depik (II) Kuru ve basılmış toprak. (Tavşancıl *Gebze –Kc.; *Çarşamba –Sm.; –Or.; *Andırın –Mr.)

depik atmak [→ **depmek** (I) **-2**]

depik depmek [→ **depmek** (I) **-2**]

depiklemek 1. [→ **depmek** (I) **-1**] 2. [→ **depmek** (I) **-2**]

depildek [→ **debildek** (II) **-3**]

depili [→ **depeleme** (I)]

depimek Az nemli olan şey kurumaya yüz tutmak : *Astığım çamaşırlar depimiş.* (Yavadı, Yeveli *Mesudiye –Or.; –Sv.; Turgut –Mğ.)

depingi, depiñgi [→ **depgi** (I)]

depinmek 1. Tepinmek. (Muradiye –Rz.; Güzeloluk *Silifke –İç.) 2. Ayak diremek. (–Mr.; *Milas –Mğ.)

depinti Hafif ateşte pişirilerek koyulaştırılmış koyun sütü. (–Dz.)

depiş düpüş Sıkışık. (*Marmaris –Mğ.)

depişmek Tepişmek. (–Gaz.; –Nğ.; –Kn.)

depit (I) Kırmızı renkli kuru üzüm. (Manyan *Karaman –Kn.)

depit (II) [**depitme -2, 3**] 1. Vuruk ve ezikleri iyileştirmekte kullanılan biraz pişirilmiş hamur. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

[**depitme -2**] : (*İskilip –Çr.)

2. Çoban köpekleri için kepekli undan yapılan yiyecek, ekmek, hamur topacı. (Kasımlar, Kesme *Eğridir –Isp.)

[**depitme -3**] : (Bozan, Karageyikli *Mihalıççık –Es.)

depitme 1. Hamur tutulduktan sonra ayrılan küçük parçalar, pazı. (Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.) 2. [→ **depit** (II) **-1**] 3. [→ **depit** (II) **-2**]

depitmek 1. Ekmek saçta pişmeğe yüz tutmak. (Çerçin –Brd.; –Dz.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Kangal ve köyleri –Sv.; *Silifke –İç.) 2. Ekmeği acele ve gelişigü-

zel pişirmek : *Ekmeğimiz pişmiş de birkaç yuka depiteceğim.* (Tokat –Es.)

depiye [**depegöz, deppe düppe**] Salak, aptal. (–Çr.)

[**depegöz**] : (–Çr.)

[**deppe düppe**] : (–Çr.)

depki (I) **1.** [→ **depgi** (I)] **2.** Çeltikçilerin su yollarının çamurunu atmak için kullandıkları bir çeşit kürek. (–Mr.)

depki (II) [→ **depgeç**]

depki (III) [→ **depme** (V) **-3**]

depki (IV) Halay : *Bir düğün olsa da doyasıya bir depki oynasak.* (Hisarcık *Yayladağı, *Antakya köyleri –Hat.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

depkin [→ **depgin** (II) **-1**]

deple Bir dağın kenarından bakılınca önündeki bir engel nedeniyle görünmeyen yerleri. (Sarıvadi *Ermenek –Kn.)

depleh [→ **deplek** (I) **-1**]

deplek (I) [**depleh**] **1.** Önüne bakmadan dikkatsizce yürüyen. (*Sungurlu –Çr.)

[**depleh**] : (*Koyulhisar –Sv.)

2. Hovarda : *Deplek herifin biriydi.* (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

deplek (II) [→ **deblek** (I) **-1**]

depme (I) [→ **depik** (I)]

depme (II) **1.** [→ **depçe**] **2.** [→ **depgi** (I)]

depme (III) [→ **depgin** (II) **-1**]

depme (IV) **1.** Yünden dokunmuş ve keçelendirilmiş kumaş. (*Tavşanlı –Kü.; Bozan –Es.; *Merzifon ve köyleri, Efte, Zana –Ama.; *Ermenek –Kn.) **2.** 60 - 70 teneke buğday alabilen büyük yün çuval. (*Divriği köyleri, *Şarkışla, *Kangal ve köyleri –Sv.; Türkmen aşireti, Yeniköy *Bünyan –Ky.)

depme (V) [**depgi** (IV), **depki** (III)] **1.** Ağzı dar su testisi. (–Sn.) **2.** Güğüm. (Bayat *Emirdağ, –Af.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm.; –Gaz.) **3.** Bakırdan yapılmış tabanı geniş, ağzı dar yağ kabı. (Topraklı *Şarkışla –Sv.; –Yz.; –Mr.; –Ky.; *Karaisalı ve köyleri –Ada.)

[**depgi** (IV)]: (*Zile –To.)

[**depki** (III)] : (Ergenli *Bayındır –İz.)

depmek (I) [**dekmüklemek, depik atmak, depik depmek, depiklemek -1, 2; depmiklemek, depnelemek**] **1.** Tekme atmak, tekmelemek. (*Antakya –Hat.; İncekum *Silifke –İç.)

[**dekmüklemek**]: (–Sm.)

[**depiklemek -1**] : (İncekum *Silifke –İç.)

[**depmiklemek**] : (*Sivrihisar –Es.)

[**depnelemek**] : (*Düzce –Bo.)

2. Tepmek, çifte atmak. (Körküler *Yalvaç –Isp.; Pelitköy *Burhaniye –Ba.; *Düzce –Bo.; –Sm.; Düzköy *Keşap –Gr.; *Antakya –Hat.; Koraş *Ereğli, *Ermenek –Kn.; İncekum *Silifke –İç.)

[**depik atmak**] : (–Gaz.)

[**depik depmek**] : (–Çr.)

[**depiklemek -2**] : (Eber, Dikici *Dinar –Af.; İncekum *Silifke –İç.)

3. Çiğnemek, ezmek. (Koraş *Ereğli –Kn.)

depmek (II) [→ **debreşmek -1**]

depmek (III) Bir şeyi basa basa doldurmak, tıkmak. (Düzköy *Keşap –Gr.; –Gaz.; *Antakya –Hat.)

depmik [→ **depik** (I)]

depmiklemek [→ **depmek** (I)]

depmük [→ **depik** (I)]
depnelemek [→ **depmek** (I) **-l**]
depni İki kulplu bakır zemzem kabı. (–Çkr.)
deppe [→ **depe**]
deppe düppe [→ **depiye**]
deprelti Baş kaldırmak. (–Nğ.)
deprem [**deprenme**] Zelzele, yer sarsıntısı. (*Susurluk –Ba.; *Kurşunlu –Çkr.; *Kargı, *İskilip –Çr.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**deprenme**] : (–Çr.; *Vezirköprü –Sm.)
deprenme [→ **deprem**]
deprenmek [→ **debreşmek -l**]
depreşmek [→ **debreşmek -l**]
depşek [→ **depgi** (I)]
depşelek 1. Yaramaz, geçimsiz. (Karabüzey *Araç –Ks.) 2. Çok konuşan. (Karabüzey *Araç –Ks.)
depte (I) Çocuk patiği. (*Pazarcık –Bil.)
depte (II) Çocuk dilinde leblebi. (*Edremit ve çevresi –Ba.)
depur İçinde peynir yoğrulan ağaç tepsi. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
depük (I) [→ **depik** (I)]
depük (II) Kuru : *Burası depükmüş, sergen serilebilir.* (Kızılcaveren –To.; –Or. ve köyleri; Nefsipiraziz –Gr.)
depürcüm Azar, tersleme : *Depürcümü yiyince girecek delik arıyorsun.* (*Daday –Ks.)
deramet (I) 1. Kuvvet, kudret, güç : *Bağa gitmeye derametim yok.* (Saray –Çkr.) 2. Çare, şifa. (*Bor –Nğ.) 3. [→ **deremet** (III) **-l**]
deramet (II) [→ **deremet** (I)]
deramet etmek [**derametlemek -l**, **deremet etmek** (I), **deremetlemek** (I)] Hazırlamak, sağlamak, toplamak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; Dere *Seydişehir –Kn.)
[**derametlemek -l**] : (–Ba.; Bozan –Es.; –Kn.)
[**deremet etmek** (I)] : (*Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; –Gaz.; Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)
[**deremetlemek** (I)] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Nilüfer –Brs.; *Bodrum –Mğ.)
derametlemek [**deremetlemek** (II)] 1. [→ **deramet etmek**] 2. Onarmak, düzeltmek : *Elbiseyi terziye götür derametlesin.* (Kınık, Poyracık *Bergama –İz.; –Ba.; –Es.)
[**deremetlemek** (II)] : (Nilüfer –Brs.; *Bodrum –Mğ.)
derametli (I) [**deremetli, derémetli**] 1. Derli toplu yer, şey. (Yeniköy –Ba.) 2. Derli toplu (kimse). (Yeniköy –Ba.)
[**deremetli, derémetli**] : (–Gaz.)
derametli (II) Dertli, kederli (kimse). (Yüksek *Çarşamba –Sm.)
derav Su arklarının başlangıç yerine verilen ad. (–Bt. ve köyleri)
derçikmek İçini boşaltmak. (–Ks.)
derdala Başı boş, başına buyruk, hoppa. (*Düzce –Bo.)
derdedirgin olmak Şaşırmak, şaşalamak, telâşa düşmek. (–Kn.)
derdek Dokuma tezgâhında masuranın sarıldığı kamış. (–Mr.)
derderiç Çabuk ve çok konuşan. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
derdes Çarçabuk. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)
derdeşik Darmadağın, didik didik : *Tavuklar bahçeyi derdeşik etmişler.* (Eber *Dinar –Af.)

derdik Bir çeşit şalgam. (Karabüzey *Araç –Ks.)

derdikmek Dertlenmek, ağlamaklı olmak, derdini anlatmak : *Boşuna derdikip durma, senin derdine kim yanacak.* (Turan –Ky.; *Bor –Ng.)

derdim ayı [**derim ayı**] Sonbahar. (–Ada.)

[**derim ayı**] : (–Çr.; –Ada.)

derdimek Derdi tazelenmek, içlenmek. (–Ks.; –Ky.)

dere Tere denilen bitki. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

derebe [→ **daraba -1**]

dere bıçığı [→ **dere biçiği**]

dere biciği [→ **dere biçiği**]

dere biçiği [**dere bıçığı, dere biciği**] Birkaç derenin birleştiği yer. (*Eğridir köyleri –Isp.; Eziler *Güney –Dz.; *Çarşamba –Sm.)

[**dere bıçığı**]: (Eziler *Güney –Dz.)

[**dere biciği**] : (Selki *Beyşehir –Kn.)

derece Eski evlerde kalın duvarları oyarak yapılan ve ufak tefek şeyler koymaya yarayan göz, hücre. (*Zile –To.)

derecen At arabalarında hayvanın boynuna geçirilen çember, hamut. (–Ba. ve çevresi)

dereç Taş merdiven. (*Birecik –Ur.; *Kilis –Gaz.)

deredaban Kaya aralıklarında yetişen ve kök kısmı yenilen bir çeşit çiçek. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dere damı [→ **derelik** (I)]

derek (I) Dolap, mutfak dolabı. (Simenli *Vakfıkebir –Tr.; *Kemaliye –Ezc.)

derek (II) Küçük küfe. (*Ünye ve köyleri –Or.)

dere kabalağı Su kenarlarında yetişen, yaprakları kabak yaprağına benzeyen yabanî bir bitki. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

derekayası Karnı kanatlı, sazan soyundan göl ve ırmaklarda bulunan, eti yumuşak, rengi siyah bir kaya balığı azmanı. (–Sm.)

derelik (I) [**dere damı**] Su kenarlarında, kadınların çamaşır yıkamaları için yapılan kulübe, çamaşırlık. (–Tr.; Şeref *Yatağan –Mğ.)

[**dere damı**] : (Türkbeyli *Mengen –Bo.)

derelik (II) Üç etekli kadın elbisesi. (*Domaniç köyleri –Kü.)

derem Kadınların bellerine bağladıkları kuşak. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

deremen [→ **dermen, dérmen** (II)]

deremet (I) [**deramet** (II), **dermet**] Hazırlık, sağlama, toplama. (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Akviran –Brd.; *Çal –Dz.; Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; Tokat –Es.; Erkinis *Yusufeli, *Şavşat –Ar.; *Gürün –Sv.; *Mut köyleri –İç.; *Milas –Mğ.)

[**deramet** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; Dere *Seydişehir –Kn.)

[**dermet**] : (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

deremet (II) Eski elbiseleri onarma. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

deremet (III) [**deramet** (I) **-3**] **1.** Yardım. (*Şebinkarahisar, *Mesudiye –Gr.; *Erciş –Vn.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Ermenek köyleri –Kn.)

[**deramet** (I) **-3**] : (*Bor –Ng.)

2. çaba. (*Erciş –Vn.; –Ada.)

deremet (IV) **1.** Yağ, peynir. (*Bayburt –Gm.; –Kr.; Küpesi, *Refa-

hiye ve çevresi –Ezc.) **2.** Hayvanları sağma ücreti yerine verilen süt, yağ, peynir : *Deremetimi verirsen ineklerini sağarım.* (Cinis *Aşkale –Ezm.)

deremet etmek (I) [→ **deramet etmek**]

deremet etmek (II) Yağ, peynir, lor yapmak. (Süle –Gm.)

deremetlemek (I) [→ **deramet etmek**]

deremetlemek (II) [→ **derametlemek -2**]

deremetli, déremetli [→ **derametli** (I) **-2**]

dere mıcığı Büyükçe bir dereden sağa sola ayrılan derecikler. (Viranköy –Kü.)

deren [→ **dergi** (I)]

derende Koyu kırmızı renkli az sulu bir üzüm çeşidi. (*Ağın, *Keban –El.)

derene Toprak damlı evlerde, toprağın dökülmemesi için damın üstüne konulan ardıç kabukları. (Yalnızdam –Ant.)

dereni [**deroni**] Altında hafif ateş yakılarak, kabuğundan ayrılmamış mısır ve ot kurutulan, seyrek sırıklardan yapılmış yer. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

[**deroni**]: (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

dereşmek Devam etmek. (Fındıklı –Ist.)

dere yırımı Sel yarıntısı. (Saraycık, Viranköy –Kü.)

dergi (I) [**deren**] Tırmık denilen tarım aracı. (İlyas *Keçiborlu, Bağıllı, Mirahor, Sofular *Eğridir, Aliköy, Sücüllü, Körküler *Yalvaç, *Gelendost –Isp.; Çerçin –Brd.; –İz.; –Çkr.; Misis –Ada.; –Ant.)

[**deren**] : (Kurna –Brd.)

dergi (II) [→ **derme** (IV)]

dergi (III) Küçük pekmez, turşu küpü. (Çayağzı, Balıklı, Meydancık köyleri *Şavşat –Ar.)

dergüç 1. Yeldirme. (–Bo. ve çevresi) **2.** İhtiyar kadınların giydikleri manto. (–Bo.)

dergüla [**dergüle**] Güveç. (Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar.)

[**dergüle**] : (Kirazlı *Şavşat –Ar.)

dergüle [→ **dergüla**]

derhe [→ **dahra -1**]

derıñ Derin. (Tekeler *Silifke –İç.)

deri, déri [**deri gün, derinti -1, dernek -1, 2; dernek günü**] **1.** Toplantı, düğün. (*Gemerek –Sv.; –Krş.; *Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.)

[**derinti -1**] : (*Lapseki –Çkl.; Tuzhisar *Bünyan –Ky.)

2. Panayır, pazar, pazar kurulan gün: *Bu atı deriden aldım.* (–Ba. ve çevresi; Yapraklı, Çiçek, *Çerkeş, –Çkr.; *İskilip, *Sungurlu –Çr.; *Boyabat –Sn.; Alişar *Merzifon, *Gümüşhacıköy –Ama.; *Zile –To.; *Tortum –Ezm.; Hartlap, Şekeroba, –Mr.; *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Kadirli, Höketçe, Karamezar –Ada.) **3.** Panayır ve pazarın kurulacağı günün arefesi. (*Kurşunlu –Çkr.; –Nğ.)

[**dernek -1**] : (Uluköy *Dinar –Af.; –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Gerzile –Dz.; –Mğ.)

4. Çarşamba günü. (–Çkr. ve köyleri) **5.** Pazar günü. (*Gölhisar- –Brd.; –Ist. göçmenleri; *Daday, –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; –Sn.)

[**deri gün**] : (Çiyleni köyleri *Daday –Ks.; –Nş.; Karaköy *Nallıhan –Ank.)

[**dernek -2**] : (*Yalvaç –Isp.)

[**dernek günü**] : (*Düzce –Bo.)
6. Perşembe. (–Ky.)

derici Kestane toplayan işçi. (Cumalıkızık –Brs.)

deriertesi Pazartesi günü. (*Kurşunlu –Çkr.)

deri gün [→ **deri, déri -4**]

derih Kapı. (–Sv.)

derik (I) Birikinti. (Yemliha –Ky.)

derik (II) Yıpranmış : *Elbisen iyice derikleşmiş.* (Bekilli *Çal –Dz.)

derik (III) Üzüm toplamaya yarayan sepet. (–Tr. ve çevresi)

derikanat Yarasa. (Tekeler *Çine –Ay.)

derilmek 1. Toplanmak. (Ulaş *Tarsus –İç.) **2.** Derli toplu olmak. (–Gaz.)

derim (I) Sonbahar ortasında elma derleme günleri. (*Bafra –Sm.)

derim (II) Çadırın etrafını koruyan çul siper. (*Andırın –Mr)

derim ayı [→ **derdim ayı**]

derimek Gelmek : *Seferberlikte zaptiyeden bir dayak yedim, aklım başıma derimedi.* (Bektaş *Zara –Sv.)

derim evi 1. Kafes şeklinde tahtadan yapılan portatif ev, çadır iskeleti. (Üstü keçe ve kilimle örtülür.) (Çukurkuyu *Bor, –Nğ.; Yeniköy, *Cebelibereket, *Ceyhan, Misis –Ada.) **2.** Keçeden yapılmış çadır. (–Ky.)

derin çekici Bakırcıların kullandığı bir aracı. (–Ks.)

derindi Az taneli bozuk salkım. (Bolat *Hadım –Kn.)

derinemek Derinleşmek. (Kaledıran *Anamur –İç.)

deringöz Dere. (*Tosya –Ks.)

derinmek Bir şeyi karıştırıp dağıtmak, eşelemek. (–Or.)

derinnik Derinlik. (–Gaz.)

derinti [**derintü**] **1.** [→ **deri, déri -1**] **2.** Şurdan burdan toplanmış (eşya, şey, insan). (*Bozdoğan –Ay.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; Sarayözü –Ama.; *Birecik –Ur.; Bürüngüz –Ky.)

[**derintü**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)
3. Kimliği, seciyesi, ailesi belirsiz kimse. (*Birecik –Ur.; *Nizip –Gaz.)
4. Rüzgârın, suyun sürükleyip getirdiği birikinti. (*Birecik –Ur.)

derintü [→ **derinti -2**]

derisini doldurmak Bir mal değerinden fazla paraya alıcı bulmak, değerinden fazla etmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

derişmek Devam etmek. (–Isp.)

derişter 1. Mahalle muhtarı. (*Ula –Mğ.) **2.** Para toplayan. (*Ula –Mğ.)

deri tuluğu Deriden yapılmış yayık. (Ficek *Reşadiye –To.)

deri yatmalık Vücudu fazla yaralanmış, berelenmiş olan. (Vücudu fazla vurulmuş olan kimse yeni kesilmiş bir hayvan derisine sarılırsa bereleri daha çabuk iyileşir.) (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

derlemek (I) Sohbet etmek, konuşmayı idare etmek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

derlemek (II) [**değnemek** (II), **değşirmek, dénemeg, denemek, dēnemek** (II), **dérmak, dernemek, deynemek** (II), **deyşirmek**] Toplamak. (*Dinar –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, *Susurluk, Danişment *Savaştepe –Ba.; –Kü.; *Sivrihisar, Bozan, Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; Olukyanı *Sungurlu –Çr.; *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Gaz.; *Koyul-

hisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**değnemek** (II)] : (Yayla *Tefenni, Kozluca, Çebiş, Çeltikçi, –Brd.; *Kurşunlu, Saray –Çkr.)
[**değşirmek**] : (Kuşbaba *Bucak –Brd.; Yenice *Ödemiş –İz.)
[**dénemeg**] : (–Brd.)
[**denemek, dēnemek** (II)] : (–Brd.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.)
[**dérmak**] : (*Akçaşehir –Bo.)
[**dernemek**] : (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; İğdir *Çivril –Dz.; –Kü.; Bozan, *Sivrihisar –Es.; –Çkr.; –Kn.; *Mut köyleri –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**deynemek** (II)] : (–Brd.; –Dz.; Gördes –İz.; Saray *Kurşunlu –Çkr.; –Ada.)
[**deyşirmek**] : (*Ermenek –Kn.)

derlenmek Toplanmak, düzene girmek. (*Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Nğ.)

derma [→ **demreği -1**]

dérmak [→ **derlemek** (II)]

derman (I) [→ **dermen, dérmen** (II)]

derman (II) Kirişleri bağlayan yardımcı direk. (–Ed.)

derme (I) **1.** [→ **delme** (I) **-1**] **2.** Erkek ceketi. (–Ed.)

derme (II) İlkbaharda hayvanlar için toplanan ot. (Yeniköy *Ereğli –Kn.)

derme (III) Kilimcilikte bir motifin adı. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

derme (IV) [**dergi** (II), **deyirgi, deyirme**] Hasat vakti. (–Ezm.; –Ky.; –Ada.)
[**dergi** (II)] : (–Ml.)
[**deyirgi**] : (–Ml.)
[**deyirme**] : (–Ml.)

derme deşirme Şurdan burdan toplayıp biriktirme. (*Antakya –Hat.)

dermegi [→ **demreği -1**]

dermeğe [→ **demreği -1**]

dermek Ekini biçip toplamak. (–Ist.; Zencidere, –Ky.; Ceyhan *Ereğli –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.; Pisi –Mğ.)

dermen (I) [→ **delme** (I) **-1**]

dermen, dérmen (II) [**degirman, değermen, değmen, deman** (I), **dēmen, deremen, derman** (I), **deyirman, deyman, deymen**] Değirmen. (Kuşbaba *Bucak, Anbarcık *Gölhisar –Brd.; *Edremit ve köyleri –Ba.; –Gaz.; Hasanoğlan –Ank.; Hacıhamzalı, Gülek *Tarsus –İç.)
[**degirman**] : (Kesirik –El.)
[**değermen**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Bahçeli –Ada.)
[**değmen**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Aşağıkizilen *Ulubey –Or.; Genek *Yatağan –Mğ.)
[**deman** (I)] : (Sürez *Bozdoğan –Ay.)
[**dēmen**] : (İlyas *Keçiborlu –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Çamköy *Gölhisar –Brd.; Oğuz, Alâettin *Acıpayam –Dz.)
[**deremen**] : (*Düzce –Bo.; Limanköy *Çayeli –Rz.)
[**derman** (I)] : (Çıtak *Çivril –Dz.)
[**deyirman**] : (Darıcıköy *Düzce –Bo.)
[**deyman**] : (Darıcıköy *Düzce –Bo.)
[**deymen**] : (*Kandıra –Kc.; Çele, Mengencik *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; Danışman *Fatsa –Or.)

dermet [→ **deremet** (I)]

dērmi [→ **degirmi -1**]

dermi çevirmek Düğünde nişan yapmak : *Halil dayının düğününde dermi çevirdiler.* (Bağıllı *Eğridir –Is (·d

dernek 1. [→ **deri, déri -3**] **2.** [→ **deri, déri -4**]

dernek günü [→ **deri, déri -4**]

dernekli 1. [→ **derneşik -1**] **2.** [→ **derneşik -2**]

derneklik Ölülerin ruhu için dağıtılan adak : *Annem derneklik dağıtacakmış.* (Kuşbaba *Bucak –Brd.)

dernemek [→ **derlemek** (II)]

derneşik [**dernekli -1, 2**] **1.** Derli toplu, düzgün, düzenli (kimse). (–Gaz.; *Bünyan –Ky.; –Nğ.; –Kn.)

[**dernekli -1**] **:** (Ulubey *Senirkent –Isp.; *Lapseki –Çkl.)

2. Derli toplu, düzgün, düzenli (yer). (–Gaz.; *Bünyan –Ky.; –Nğ.; –Kn.)

[**dernekli -2**] **:** (Ulubey *Senirkent –Isp.; *Lapseki –Çkl.)

derneşmek (I) **1.** Toplu halde konuşmak, görüşmek. (Aybastı –Or.) **2.** Direnmek. (*Tosya –Ks.; *Kargı –Çr.)

derneşmek (II) Toplanmak. (*Zile –To.; –Gaz.; –Nğ.; Arnava *Ermenek –Kn.)

derneşmek (III) Gerinmek, esnemek. (Yayla *Tefenni –Brd.)

derneştirmek [**denneştirmek**] Darmadağın olan eşyayı bir araya toplayıp düzene sokmak. (–Gaz.; –Ky.; *Ermenek –Kn.)

[**denneştirmek**] **:** (–Ky.)

deroni [→ **dereni**]

derpe Dizlik, don. (–Sv.)

dersık [**dırsık** (I)] Tahıl. (*İnebolu –Ks.)

[**dırsık** (I)] **:** (*Taşköprü –Ks.)

dertbüyük kuşu Kuğu kuşu. (Karahoca *Haymana –Ank.)

derya Araba ve kağnılarda buğday sapı, ot taşınırken düşmemesi için arabanın yan kanatlarına çakılan dikine ağaçlar. (Yukarısöğütönü –Es.; Düğen *Hafik –Sv.)

deryen Dirgen denilen çatallı ağaç. (–Kü.)

desbaha Hemen, birdenbire : *Hasan Osman'a ağız burun elledi, Osman desbaha gahdı getti.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

desder Tuz ezmekte, bulgur yapmakta kullanılan taş değirmen. (*Iğdır –Kr.)

des des Keçileri çağırma ünlemi. (Aliköy –Isp.)

desdi Düdük, kaval. (–Zn. çevresi; –Ks.)

desdire Testere. (Karabüzey *Araç –Ks.)

desdümbek [**desdünbek**] Darbuka, dümbelek. (*Sarayköy köyleri, Karahisar *Tavas, *Çivril –Dz.)

[**desdünbek**] **:** (–Dz.)

desdünbek [→ **desdümbek**]

desi Boynu kısa adam. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

desire Uydurma, yalan söz. (Örkenez *Yalvaç –Isp.)

destamaz Aptes. (Karakoyunlu –Kr.)

destangele [**destengir**] Tabakhanelerde ıslak derilerin asıldığı ağaç. (*Gelibolu –Çkl.)

[**destengir**] **:** (–Tr.; –Mğ.)

destar [→ **dastar -6**]

deste Göğüse takılan elmas iğne. (–Ur.)

destebasan Erken olgunlaşan bir armut çeşidi. (–Çkl.; Güdül *Ayaş –Ank.)

deste başı 1. Bir tane, eşsiz. (Vakıf *Tavas –Dz.) **2.** Oyuncuların en yetkilisi ve en sevileni. (*Ağın, *Keban –El.)

destebozan Hindiba. (*Kandıra –Kc.)

desteçürüden Ekin tarlalarında yetişen yabanî bir bitki. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

destek Senet. (–Ama.)

destengir [→ **destangele**]

destepesiz Dikkatsiz hareketlerde bulunan (kimse). (*Uluborlu –Isp.)

dester Ekmek konulan sepet. (–Sm.)

destimek Yuvarlak, küçük, güzel kokulu bir çeşit tatlı kavun. (*Antakya –Hat.)

destimenci Ekin bekçisi. (Seydim –Çr.)

desti zambağı Bir zambak çeşidi. (–Sm.)

destuvan Sofra bezi. (*Tirebolu –Gr.)

deş Su bendi, büvet : *Tarlamı sudan korumak için deş yaptım.* (Malkoç *Uzunköprü –Ed.)

deş deş Davarı yürütme, kovalama ünlemi. (Yayla *Tefenni –Brd.)

deşdetmek Aramak : *Her yeri deşdettim onu bulamadım.* (*Sivrihisar –Es.)

deşdevan [→ **deşdivan**]

deşdi Ekilmeyip, toprağa kendiliğinden düşen tohumdan biten bitki. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

deşdivan [**deşdevan, deşduvan, deşteman**] Bağ korucusu, kır bekçisi, köy bekçisi. (*Keçiborlu ve çevresi, Örkenez *Yalvaç –Isp.; Güney, Kavak *Yeşilova –Brd.; *Çivril ve çevresi, Baklan köyleri *Çal –Dz.; Bademye *Ödemiş –İz.; *Ermenek –Kn.)
[**deşdevan**] : (Söğüt, Honaz –Dz.)
[**deşduvan**] : (Gezende *Gülnar –İç.)
[**deşteman**] : (–Dz.; Özbek köyü *Urla –İz.)

deşduvan [→ **deşdivan**]

deşek (I) Yatak. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

deşek (II) [**deştek**] Kağnı kanadını tutan aygıt. (Saraybahçe –Kn.)
[**deştek**] : (Yenişarmuma *Şarkîkaraağaç –Isp.)

deşelemek [→ **deşmek** (II)]

deşelenmek Tavuklar eşelenmek : *Her tavuk kendi küllüğünde deşelenir.* (–Nğ.)

deşgel [**deşkel -1, deşmek** (IV)] Karnı şiş, koca göbekli (kimse). (*Boyabat –Sn.; *Çarşamba, –Sm.)
[**deşkel -1**] : (*Manyas –Ba.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**deşmek** (IV)] : (–Gr. ve köyleri)

dēşik (I) Değişik. (–Gaz.)

deşik (II) Derbeder, giyinişine dikkat etmeyen. (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.)

deşik (III) [**deşük**] Şişman : *Şu deşik adam tam yüz yirmi kilodur.* (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**deşük**] : (–Or. köyleri)

deşilmek Şişmanlamak. (–Kü.)

deşinmek Eşinmek : *Öküz deşiniyor.* (Bayat *Emirdağ –Af.; Sürez *Bozdoğan –Ay.)

deşirci [→ **deşirici**]

deşirici [**deşirci**] Dilenci : *Gelen deşiriciye biraz ekmek ver de sal gönder.* (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Ahırlı –Ank.; *Mucur –Krş.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı, *Develi –Ky.; Yapıntı *Mut –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)
[**deşirci**] : (Kocabey –Krş.)

dēşirik Tertip, düzen : *Evin deşiriği bozulmuş.* (Bayat *Emirdağ –Af.)

deşirikli, déşirikli [→ **döşürüklü**]

déşirmeg [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]

deşirmek, dēşirmek [**déşirmeg, deşurmak, dişirmek, doşurmak, doşurmek, doşürmek, döğşürmek, döşür-**

mek -1, 2; dövşürmek] **1.** Devşirmek, toplamak. (Kumdanlı *Yalvaç, *Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Çuvallı *Yeşilova –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Zile –To.; –Tr. ve ilçeleri; –Rz.; –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Antakya köyleri, Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Savrun *Divriği –Sv.; –Nş.; *Bor –Nğ.; Sarıvadi *Ermenek, –Kn.; Çiftepınar, Sökün, Hurma, İncekum *Silifke, *Mut köyleri, *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.)
[**déşirmeg**] **:** (–Brd.)
[**deşurmak**] **:** (–Rz.)
[**dişirmek**] **:** (Ortaköy *Çal –Dz.; –Ky.; *Bor –Nğ.; Gönükkışla, Bademli *Hadım –Kn.)
[**doşurmak**] **:** (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
[**doşurmek**] **:** (Anaraş *Sürmene –Tr.)
[**doşürmek**] **:** (Zana –Ama.)
[**döğşürmek**] **:** (–Çr.)
[**döşürmek -1**] **:** (Çıkrık *Mecitözü –Çr.; –Sm.; *Zile –To.; *Ünye –Or.; Düzköy *Keşap, *Alucra, *Şebinkarahisar, *Tirebolu –Gr.; Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.; Erkinis, Utav *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Kr. ve köyleri; *Refahiye –Ezc.; *Erciş –Vn.; Aşudu *Darende, *Arapkir –Ml.; –Gaz.; *Gürün, *Kangal ve köyleri –Sv.)
[**dövşürmek**] **:** (Azerî köyleri –Ama.)
2. Dilencilik etmek, dilenmek. (Tokat, Bozan –Es.; Savrun *Divriği –Sv.; –Ank.; *Dereli –Ky.; *Bor –Nğ.; *Anamur –İç.)
[**döşürmek -2**] **:** (*Refahiye çevresi –Ezc.; *Gürün, *Kangal köyleri –Sv.)

deşiştirme Araştırma, bir şeyi derinliğine inceleme. (–Ml.)

deşiyh Delik. (*Iğdır –Kr.)

deşkel 1. [→ **deşgel**] **2.** Soğukkanlı, tembel. (Çavuşköy *Babaeski–Krk.)

deşli Aşılanmamış, yabanî ağaç ve meyvesi. (–Brd.; Reşadiye *Gerede –Bo.)

deşmak [→ **deşmek** (I)]

deşmeg İçinden gelmek : *İçinden deştikçe söyler.* (–Brd.)

deşmek (I) [**deşmak**] Delmek, yarmak, yara açmak. (*Sandıklı, *Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; *Sarayköy köyleri, İğdir *Çivril –Dz.; Demirkapı *Susurluk, Yeniköy –Ba.; –Kü.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar, –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; İğneciler *Mudurnu, *Düzce –Bo.; Kilimli –Zn.; *Taşköprü, –Ks.; *Kurşunlu, Saray –Çkr.; *İskilip –Çr.; Taşova –Ama.; *Zile –To.; *Perşembe –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr. ilçe ve köyleri; Süle –Gm.; Ersis *Yusufeli, *Şavşat –Ar.; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Taşlıçay *Diyadin –Ağ.; –Bt.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; *Koyulhisar, Savrun *Divriği –Sv.; –Ank.; *Pınarbaşı –Ky.; *Bor, –Nğ.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)
[**deşmak**] **:** (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

deşmek (II) [**deşelemek**] Yeri eşmek, kazmak. (Yassıviran, *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Alaşehir

–Mn.; *Edremit –Ba.; –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.; –Gaz.; *Koyulhisar, –Sv.; Deveviran, Kıbrısçık *Balâ, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Develi –Ky.; –Nş.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; Sarıvadi *Ermenek –Kn.)

[**deşelemek**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Gazipaşa –Ant.)

deşmek (III) **1.** Açıklamak, açmak. (Gizli bir meseleyi). (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy, Demirkapı *Susurluk –Ba.; –Kü.; Tokat, Bozan –Es.; *Zile –To.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Gaz.; Vazıldan *Divriği, –Sv.; *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –İç.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **2.** Karıştırmak, kurcalamak. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Cebel *Eğridir –Isp.; Zana –Ama.)

deşmek (IV) [→ **deşgel**]

deşnek 1. Kaynak : *Deredeki deşneğin suyu tatlıdır.* (Çavdır –Brd.) **2.** Çukur. (Avşar Aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

deşnik Keçecilerin kullandığı, ince kızılcık dallarından yapılmış süpürge gibi bir aygıt. (–Brd.)

deşretmek Bir yeri altını üstüne getirerek aramak, iyice aramak. (*Bor –Nğ.)

dest Pekmez kaynatılan, ekmek yoğrulan leğen. (Fatullah, Yahyalı *Develi –Ky.)

deşte (I) Çekirdekten yetişen filiz, sürgün. (–Ks. ve çevresi)

deşte (II) Kıraç kavun ve mısır tarlası. (Şücaettin *Seyitgazi –Es.)

deştek [→ **deşek**]

deşteman [→ **deşdivan**]

deştetmek Kaybolmuş olan bir şeyi aramak. (Köşker –Krş.)

déştéy Tohumu toprağa atıldıktan sonra, hiç sulanmadan yetişen ekin: *Yedi dönüm buğdayım var, ikisi sulu, beşi deştey.* (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

deşteye [→ **deştiye** (II) **-1**]

deşti (I) **1.** Çekirdekten yetişen, aşılanmamış fidan. (Bozoğlak –Ks.) **2.** Aşılanmamış, yabanî kiraz. (Kozlu –Zn.; Olukyanı –Çr.)

deşti (II) [→ **deştiye** (II) **-1**]

deştiye (I) Boşyere : *Deştiye gelip gitmiyorsun, demek bir maksadın vardı.* (Kozluca *Keçiborlu –Isp.)

deştiye (II) [**deşteye, deşti** (II)] **1.** Toprak sulanmadan yapılan tarım. (Yılanlı *Eğridir –Isp.; Önsen –Mr.; Yeniköy *Osmaniye, *Ceyhan –Ada.; –Ant.)

[**deşteye**] : (*Gediz –Kü.)

[**deşti** (II)] : (–Gaz.)

2. Susuz tarlada yetişen mısır, darı, pancar : *Bizim deştiye mısır yandı.* (Kuşbaba *Bucak –Brd.; Hisar *Sarayköy –Dz.) **3.** Kavun ve karpuzların işe yaramayan küçükleri, döküntüleri. (–Isp.; –Kn.)

deşurmak [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]

deşük [→ **deşik** (III)]

det Sus : *Det yalan söylüyorsun.* (–To.)

detçe Hayvan romatizması. (*Hadım –Kn.)

detdemek Çocuğu sırta alıp gezdirmek. (Bayadı –Or.)

detirgin etmek [→ **dedirgin etmek, dedirgiñ etmek**]

deval Arının balla doldurduğu petek gözleri. (–Kn.)

devamı Çocukluktan çıkmış kimse, delikanlı. (*Afşin –Mr.)

devamsız Çok ve münasebetsizce konuşan, dik sözlü (kimse) : *Ben ona bir şey söyleyemem devamsızın biridir.* (–Ezm.; –Krş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

devat Davet. (–Dz.)

devcinmek [→ **devinmek -3**]

devdala **1.** Düşüncesizce iş yapan (kimse). (–Sm.) **2.** Elbise ve eşyalarını çabuk kirletip eskiten (kimse). (–Çkr.)

devdelenmek İyi iş yapmamak : *Ne devdelenif durarsın.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

deve (I) Dokuma tezgâhında tarak takılan kısım. (Eskiyapar *Alaca –Çr.)

deve (II) Köy ocaklarında kullanılan büyük sacayak. (–Kc.)

deveağzı Bakırdan yapılmış, ağzı eğik sürahi. (–Tr.)

devebakırı Çinko bakraç. (Yeşilova *Acıpayam –Dz.)

devebatmaz Undan ve et suyundan yapılan bir yemek. (Nudra *Şarkîkaraağaç –Isp.)

deveboynu (I) Bir kilim motifinin adı. (Orhana *Anamur –İç.)

deveboynu (II) Süsen cinsinden, sarı çiçek açan, uzun sapı deve boynuna benzeyen, fena kokulu bir ilkbahar çiçeği. (–Nğ.)

deveboynu (III) **1.** Bakırcı ve kalaycıların kullandığı örs. (–Isp.) **2.** Eğri soba borusu. (–Çkr.) **3.** Eğri su borusu. (*Turgutlu –Mn.)

deveboynu (IV) **1.** Okla boyunduruğu birbirine bağlayan eğri ağaç kısım. (Hisarlı *Polatlı –Ank.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; –Ant.) **2.** Asmalar için, iki direk arasına bir direk çivileyerek yapılan destek, bir çeşit çardak. (*Göynük –Bo.) **3.** Dokuma tezgâhında kücü ağacının yanlara gelen kısımlarının altına konulan ağaç. (–Ky.)

deveci Elinden hiç bir iş gelmeyen (kimse). (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

devecibardağı (I) Armut şeklinde meyvesi olan yabanî bir bitki. (Güdül *Ayaş –Ank.)

devecibardağı (II) Çam bardağı. (–Krş.)

deveci kurmak Çocuklar el arabalarını uç uca ekleyerek iniş aşağı binmek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

deve çiçeği Kötü sonuçları olabilen bir çeşit çiçek hastalığı, ergthema nodosun. (*Bor –Nğ.)

deveçökerden [→ **deveçökerten**]

deveçökerten [**deveçökerden, deveçöküden, deveçökürdeği**] Kurak ve sert topraklı yerlerde yetişen, sarı çiçekli ve çok dikenli yabanî bir ot. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Bor –Nğ.)

[**deveçökerden**] : (–Çr.)

[**deveçöküden**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Dereköy –To.)

[**deveçökürdeği**] : (Zana –Ama.)

deveçöküden [→ **deveçökerten**]

deveçökürdeği [→ **deveçökerten**]

devedabanı (I) İri, yassı bir çeşit üzüm. (Hasanoğlan –Ank.)

devedabanı (II) [**devedebbanı**] **1.** Sarı, beyaz renkte büyük kır papatyası. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.) **2.** İlkbaharda kırlarda, tarlalarda kendiliğinden yetişen, pembe çiçekli, çiğdeme benzeyen yumru kökleri yenilebilen yabanî bir bitki. (Çeltek *Yeşilova, Karamanlı *Tefenni –Brd.; –Çr.; Dereköy, *Zile –To.; Suboğaz –Gaz.; Güdül –Ank.; *Bor

–Nğ.; *Bozkır, *Karaman –Kn.; Kerkük)

[**devedebbamı**] : (*Kilis –Gaz.)

3. Kırlarda yetişen ve rozet şeklindeki yaprakları salataya konulan, yenilebilen bir ot. (–To.; Ören *Fethiye –Mğ.) **4.** Biçimi deve tabanına benzeyen, yere yayılmış olarak yetişen az dikenli ve turşusu yapılabilen bir ot. (*Fethiye köyleri –Mğ.) **5.** Kabak yaprağına benzeyen geniş yaprakları, tüylü ve yapışkan bir ot : *Sıcak geçen insanların sırtına devedabanı koymalıdır.* (Bağıllı *Eğridir köyleri –Isp.)

devedabanı pide Kalın yuvarlak pide. (–Ank.)

deve darı Saçma sapan. (–Gaz.)

devedebbanı [→ **devedabanı** (II)]

deve depiği Deve tekmesi (mecazen büyük bir kimsenin vurduğu darbe için kullanılır) : *Onun depiği deve depiğidir, yiyenler bir daha belini doğruldamaz.* (*Bor, –Nğ.)

dēvedi Deyiverdi, söyleyiverdi : *Senin bütün kabahatini babana dēvedim.* (Araplı *Bozdoğan –Ay.)

devedişi 1. Sarı, iri taneli bir buğday çeşidi. (Karahayıt, –Ay.; Becenek, Çimşit *Balâ –Ank.; Gerit, *Bodrum –Mğ.) **2.** İri taneli mısır. (Navlu *Yeşilova –Brd.; –Sm.)

deve gevişi Hiç titizlik göstermeden, ağır ağır yapılan çalışma : *Osman deve gevişi çalışıyor.* (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

deve gevişi getirmek Karnı tok olanın, lokma ağzında büyümek. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

devegönü Verimsiz, sert, killi toprak. (Yukarıseyit *Çal, Eskihisar –Dz.; Samandıra *Kartal –Ist.; Saiteli, *Ladik –Sm.)

devegözü (I) **1.** İri, yuvarlak taneli, kabuğu kalın ve sert siyah üzüm. (Sücüllü *Yalvaç, *Keçiborlu, Bağıllı *Eğridir –Isp.; Moran, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Deresağ *Mudurnu –Bo.; –Gaz.; *Argıthanı, *Hadım, –Kn.) **2.** Kalın kabuklu, büyük taneli, sulu, beyaz üzüm. (–Isp.; *Kilis, –Gaz.; *Hadım –Kn.)

devegözü (II) Bulgur, et ve cevizden yapılan bir çeşit köfte. (*Antakya –Hat.)

devegulak Su kenarlarında yetişen büyük yapraklı yabanî bir bitki. (Emirşahlar *Anamur –İç.)

devegülü Hatmi denilen bitki. (Çeltek, Navlu *Yeşilova, Karamanlı *Tefenni –Brd.; Hacıfakı, Ekse *Çal, Kırca *Acıpayam –Dz.; Zemme –Kü.; –Nş.; –Kn.)

deveğuşu Divik de denilen, güvercin büyüklüğünde bir su kuşu. (Emirşahlar *Anamur –İç.)

devek 1. [→ **deveklik**] **2.** Asma kütüğü ve çubuğu, tevek. (–Brs.; Hacıkadı *Devrek –Zn.; –Çkr.; *Osmancık, –Çr.; –Sn.; Zana, –Ama.; *Zile, Kızılköy –To.; Koyunbaba *Kalecik –Ank.) **3.** Üzüm salkımı. (Yıldız *Susurluk, *Dursunbey, –Ba.; Çardı *Orhaneli –Brs.; Hacıkadı *Devrek, *Bartın –Zn.) **4.** Filiz. (Büyükanafarta –Çkl.) **5.** Fasulye, kabak, bostan gibi bitkilerin sebze ve meyvesi alındıktan sonra kalan kısmı, gövdesi. (Dadıç, Berk –Bo.; *Safranbolu –Zn.; Karabüzey *Araç, *Taşköprü, Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.)

devekarmcası Atlıkarınca. (–Brs.)

devek atmak Fasulye, kabak, sarmaşık gibi bitkiler filiz vermek, kol atmak. (*Safranbolu –Zn.)

deveklik [**devek -1**] Üzüm bağı. (–Ama.; *Zile –To.)

[**devek -1**] : (–Ama.)

develangır [→ **develik** (I) **-1**]

devele Tabakhanede derileri kireçlemekte kullanılan aygıt. (*Ulubey –Uş.; –Çkl.)

develeme [→ **deleme** (I)]

develemek [→ **devinmek -6**]

develenmek Çabuk olmak, acele etmek. (Karaviran *Bozkır –Kn.)

develer dama çıkmak Çok güçlük çekmek, olmayacak şey olmak. (*Bor –Nğ.)

develik (I) [**develangır, devetabanı** (II) **-1**] **1.** Ebegümeci. (*Buldan –Dz.; Sünnet, İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; –Dz.; Beylerbeyi, Korucu, *Edremit, Kerem *Burhaniye –Ba.; *Torbalı, *Seferihisar, *Dikili köyleri, *Urla, Özbek, Ayaş, Çandarlı, *Bergama –İz.; Karaağaç –Ant.; *Bodrum –Mğ.)

[**develangır**] : (Demirkapı *Susurluk –Ba.)

2. Hardal denilen bitki. (Engiz *Bafra –Sm.) **3.** Kışın başlayıp yaza kadar çiçek açan, yaprağı fena kokulu yabanî bir bitki. (*Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, Uzuncaburç *Silifke –İç.)

[**devetabanı** (II) **-1**] : (*Ermenek –Kn.) **4.** Bir çeşit zehirli ot. (Çepni *Gemerek –Sv.; Çetrevilli *Silifke, Belenkeşli, –İç.) **5.** Develerin yediği dikenli bir bitki. (Fili *Biga –Çkl.; Çiftepınar *Mersin –İç.) **6.** Su kenarlarında yetişen, pancar yaprağına benzeyen sarı renkli yaprağı uyuz hastalığının tedavisinde kullanılan bir ot. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.) **7.** Yaygın dallı ve küçük yapraklı, yerden biraz yüksek, nohut büyüklüğünde kırmızı, sulu ve tatlı meyvesi olan bir bitki. (Civanyaylağı *Mersin –İç.) **8.** Pembe çiçek açan zehirli bir ağaç. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.) **9.** Çalı. (–Ba.; –Kü.)

develik (II) **1.** Büyük ev. (Soğukpınar *Kangal –Sv.) **2.** Köy evlerinin giriş yeri, sahanlık. (Akkışla *Bünyan –Ky.) **3.** Karanlık ve büyük oda. (–Md.) **4.** Deve ağılı, büyük ahır. (–Gaz.; *Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.)

deveme [→ **deleme** (I)]

devere Havluculuk ve dokumacılıkta birçok iplikleri bir araya getirerek sarmak için kullanılan bir aygıt. (–Brs.)

dévermek Söylemek. (*Acıpayam –Dz.)

deveş Çocukların karpuz kabuğundan yaptıkları oyuncak. (*Gelendost –Isp.)

devetabanı (I) İncir. (–Dy.)

devetabanı (II) **1.** [→ **develik** (I) **-3**] **2.** Nilüfer çiçeği. (*Reyhanlı –Hat.; Lahra *Hayrabolu –Tk.)

devetabanı (III) Dört köşe, bohça şeklinde bir çeşit tatlı. (*Sarıyer göçmenleri –Ist.)

deve temresi Egzama. (Moymul *Tavşanlı –Kü.)

devetopalağı Kırlarda yetişen, yer elması gibi yumru kökleri olan yabanî bir bitki. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

deve topu Develere yedirilen hamur topacı. (*Bor –Nğ.)

deveturpu İlkbaharda kırlarda yetişen, tere gibi baharlı olan yaprak-

ları yenilebilen bir ot. (Koyunlu, *Bor –Nğ.)

deveyeli Güneyden esen rüzgâr. (–Ay.)

deveyözü Çay ve dere kenarlarında bulunan ceviz iriliğinde çakıl taşı. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

devge Alık, bön, ahmak. (Tokat, Bozan –Es.)

dev hortuğu Dev yavrusu, iri çocuk. (–Sm.)

devimek [**devmek** (I)] Kaşımak : *Sırtımı deviyiver.* (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[**devmek** (I)] : (Yapıntı *Mut, Tekeler *Silifke –İç.)

devinmek [**devcinmek, develemek, devinmeyh, devşinmek -3, divinmek**] **1.** Kımıldamak, hareket etmek : *Sesimi duyuyor hiç devinmiyor.* (–Sm.; –Nğ.; *Karaman, Sille, *Ermenek, –Kn.) **2.** Çırpınmak, kıvranmak, tepinmek. (Bayındır –Kn.) **3.** Çabalamak, uğraşmak, didinmek. (Yakaköy *Gelendost –Isp.; Saray –Çkr.; –Çr.; –Sm.; –Ama.; *Ulubey, Kaleyaka *Perşembe –Or.; *Koyulhisar –Sv.; –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Anamur –İç.)

[**devcinmek**] : (*Çerkeş –Çkr.)

[**devinmeyh**] : (*Iğdır –Kr.)

[**devşinmek -3**] : (–Brd.; *Kurşunlu –Çkr.; *Gürün –Sv.; –Nğ.)

[**divinmek**] : (Bozan –Es.; *Koyulhisar –Sv.; *Kayaş, Çayırlı *Haymana –Ank.; –Krş.; *Bor, –Nğ.) **4.** Yanıp yakılmak, dert yanmak. (*Anamur –İç.) **5.** Altüst olmak. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.) **6.** Kaşınmak. (Toprakkale *Osmaniye –Ada.; Çukurbağ *Mut, *Tarsus –İç.)

[**develemek**] : (Çakallık *Serik –Ant.)

devinmeyh [→ **devinmek -3**]

devir Balta. (–Ezm.)

devirdük Son sözünü hemen söyleyen kimse. (*Emirdağ –Af.)

devirgeç Saçta pişirilen yufka ekmeği çevirmeye yarayan tahta aygıt. (–Gaz.)

devirme (I) Kirizma, toprağı 70-80 cm. derinlikte kazma. (*Ağın, *Keban –El.)

devirme (II) Çıplak ya da semerli hayvana ortalama gelecek şekilde yükletilen tek çuval. (*Antakya –Hat.)

devirmeç **1.** Yol dönemeci. (Yeniköy –Ba.; –Es. köyleri; –Krş.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Yol ya da arazide meyil, yamaç. (Yeniköy –Ba.; –Es. köyleri; *Lüleburgaz –Krk.)

devirmek Tornacılıkta yontmak. (–Ist.)

devirsi [→ **devrisi**]

devirtmeç Bir tarafı yüksek, diğer tarafı çukur yol, meyilli yol. (Nilüfer –Brs.; Gerenli *Sivrihisar –Es.; Celepköy göçmenleri *Çatalca –Ist.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.; *Saray –Tk.)

deviyhmeyh Ürkerek yürümek. (*Iğdır –Kr.)

devlek [→ **deblek** (I) **-1**]

devlesi [→ **devrisi**]

devlet kuşu [→ **devletli**]

devletli [**deöletli, devlet kuşu**] Baykuş. (–Kr.; *Bodrum, *Marmaris –Mğ.)

[**deöletli**] : (*Bodrum –Mğ.)

[**devlet kuşu**] : (–Brd.)

devli [→ **davlı** (III) **-2**]

devlik (I) [**devlük -1**] Hazırlık: *Yayla için devlik yapıyorum.* (*Çarşamba

–Sm.; *Almus –To.; Bizevi, Eşke, Şahin *Divriği –Sv.)

[**devlük -1**] : (Sulusaray *Artova –To.; *Kangal ve köyleri –Sv.)

devlik (II) Su değirmeninin parçalarından biri. (*Bahçe –Ada.)

devlik (III) Dört peşli uzun elbise. (Peşenit *Domaniç –Kü.)

devlikesi [→ **devrisi**]

devliki [→ **devrisi**]

devlip (I) Yalancılık, hilecilik. (–Md.)

devlip (II) [**devlit, devlit taşı, devlüp**] **1.** Tahıl değirmeni. (–Ur.; *Kilis ve çevresi –Gaz.; Değirmendere *Göksun –Mr.; *Cebelibereket, *Kadirli –Ada.)

[**devlit**] : (Başlamış *Dörtyol –Hat.)

2. Değirmen taşı. (*Göksun –Mr.)

[**devlit taşı**] : (*Cebelibereket –Ada.)

[**devlüp**] : (Çokak *Andırın –Mr.)

devlisi [→ **devrisi**]

devlit [→ **devlip** (II) **-1**]

devlit taşı [→ **devlip** (II) **-2**]

devlük 1. [→ **devlik** (I)] **2.** Geçim, ev idaresi : *Ahmetgillerin devlükü iyidir.* (İriağaç *Hekimhan, Felek –Ml.)

devlükü [→ **devrisi**]

devlüküsü [→ **devrisi**]

devlüp [→ **devlip** (II) **-2**]

devlüpsüz İri yarı kimse. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

devmek (I) [→ **devimek**]

dēvmek (II) Devirmek. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

devmek (III) [→ **değmek** (II)]

devramel [**devranber, devrekamber, devriamber, devrianber**] Ayçiçeği. (Köşker, Seydin *Avanos, *Mucur –Krş.)

[**devranber**] : (*Bor –Nğ.)

[**devrekamber**] : (*Karaman –Kn.)

[**devriamber**]: (Durlaz *Ereğli –Kn.)

[**devrianber**] : (*Karaman –Kn.)

devranber [→ **devramel**]

devre (I) **1.** Ters, aksi, yolunda olmayan, yanlış (insan ve iş hakkında) : *İşler devre gidiyor.* (Yarıkkaya *Yalvaç –Isp.; Irgıllı *Çivril –Dz.; Bozan, Tokat, *Sivrihisar –Es.; Örenköyü *Akçadağ, Aşudu *Darende –Ml.; *Kilis –Gaz.; Şekeroba –Mr.; Gökdere *Akdağmadeni, *Sorgun –Yz.; *Keskin –Ank.; Bakırdağı, Çataloluk *Develi, Türkmen aşireti, Yeniköy *Bünyan, Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı, –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Şıhlı, Faydalı *Kozan, İncirlik, *Osmaniye, *Kadirli –Ada.) **2.** Bir kumaşın ya da herhangi bir şeyin ters tarafı. (Yarıkkaya *Yalvaç –Isp.; Bozan, Tokat, –Es.; –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Şarkışla –Sv.; *Sorgun –Yz.; –Ank. ve çevresi; –Nğ.; –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.; Kızılağaç *Alanya –Ant.)

devre (II) Tabakhanede derileri kireçlemek için kullanılan kıl fırça. (–Isp.; *Ula –Mğ.)

devrek (I) Pazartesi günü. (Aliköy, *Çaycuma –Zn.)

devrek (II) [**devrengeç**] Şu çevirisi. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**devrengeç**] : (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

devrekamber [→ **devramel**]

devrekertesi Salı günü. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

devrend [→ **devrent -3**]

devrengeç [→ **devrek** (II)]

devrent [**devrend, devret**] **1.** Dar geçit, boğaz, ırmak kenarlarındaki döne-

meç ve uçurumu çok tehlikeli yollar. (Çandır, *Şebinkarahisar –Gr.; Pekün *Kelkit –Gm.; *Koyulhisar –Sv.)

[devrend] : (*Sandıklı –Af.)

[devret] : (Başköy, *Boyabat –Sn.; Mertmenge ve çevresi –Gaz.) **2.** Derin çukur, uçurum. (Seyrekköy *Menemen –İz.; *Şebinkarahisar –Gr.; *Koyulhisar –Sv.) **3.** Dağ üzerindeki konak yeri. (Çeşme *Datça –Mğ.)

devresi [→ **devrisi**]

devret [→ **devrent -1**]

devri (I) [→ **devrisi**]

devri (II) Kiremitleri aktarma : *Evimiz yağmur geçiriyor, devri ettirmemiz lâzım.* (–Rz. ve çevresi)

devriamber [→ **devramel**]

devrianber [→ **devramel**]

devrici Dam aktaran. (–Rz. ve çevresi)

devrikesi [→ **devrisi**]

devrim Sofra. (*Bolvadin –Af.)

devrinti Leylak ağacı. (*Bandırma –Ba.)

devrisi [**devirsi, devlesi, devlikesi, devliki, devlisi, devlükü, devlüküsü, devresi, devri** (I), **devrikesi, devrüsi, devrüsü, devürsü**] Gün, hafta, ay, yıl gibi zamanların bir sonrakini anlatmak için kullanılır, ertesi : *Devrisigün geldi.* (*Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni, Kozluca, Çebiş, Çeltikçi –Brd.; *Bozdoğan –Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; –Ba. ve çevresi; –Kü.; Bozan, *Sivrihisar –Es.; –Ks.; –Ezc. ve köyleri; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; –Sv. ve çevresi; *Bor –Ng.; *Ermenek, *Karaman –Kn.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.; *Saray –Tk.)

[devirsi] : (*Düzce –Bo.)

[devlesi] : (Ayvagediği –İç.)

[devlikesi] : (*Mut köyleri, *Silifke –İç.)

[devliki] : (*Düzce –Bo.; *Zile –To.; –Gaz.; Önsen, –Mr.; Büyükçaylı *Dörtyol –Hat.)

[devlisi] : (Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Erzin *Dörtyol –Ada.)

[devlükü] : (Bozdoğan, Kesmeburun *Osmaniye –Ada.)

[devlüküsü] : (–Sm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek köyleri –Kn.)

[devresi] : (Gelegermi *Yalvaç –Isp.; Çerçin –Brd.)

[devri (I)**]** : (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[devrikesi] : (*Anamur –İç.)

[devrüsi] : (*Erciş –Vn.)

[devrüsü] : (–Ezc.; –El.)

[devürsü] : (–Bt.)

devrüsi [→ **devrisi**]

devrüsü [→ **devrisi**]

devrüş Derviş. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

devşek Çoluk çocuk. (*Taşköprü –Ks.; –Çkr.; –Or. köyleri; –Gaz.)

devşenmek 1. [→ **devşinmek -1**] **2.** [→ **devşinmek -2**]

devşinmek [**devşenmek -1, 2**] **1.** Yaramazlık yapmak. (*Emirdağ –Af.; –Ur.)

[devşenmek -1] : (–Ur.)

2. Debelenmek, çırpınmak, kımıldamak. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Eğridir köyleri, Kesme, Cebel –Isp.; Çıtak *Çivril –Dz.; Bozan –Es.;

*Taşköprü –Ks.; Havsu *Kelkit –Gm.; –Gaz.)

[**devşenmek -2**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.)

3. [→ **devinmek -3**] **4.** Omuzlarını kımıldatarak kendi kendine kaşınmak. (–Es.)

devün 1. Zehir. (*Erciş –Vn.) **2.** Zehir gibi acı. (*Erciş –Vn.)

devünni Çok şanslı, talihi iyi olan (kimse). (*Erciş –Vn.)

devürsü [→ **devrisi**]

dey (I) [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dēy (II) [**deya**] Diyor anlamında kullanılır. *Mehmet sana ne dēy?* (–Gaz.)

[**deya**] : (*Devrek –Zn.)

deya [→ **dēy** (II)]

deyaz (I) Yufka ekmeği. (Sadıkhacı *Beyşehir –Kn.)

deyaz (II) [→ **dayaz**]

deybayak [→ **debayak**]

deyda [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deydaha [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deydikli Bir çeşit ahlat. (–Bo.)

deye Bostan ve bağlarda yapılan bekçi kulübesi. (*Iğdır –Kr.)

deyel [→ **degel**]

deyemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

deyeney [→ **degenek**]

deyeneyh [→ **degenek**]

deyesek Atasözü. (Ahmetler *Manavgat –Ant.)

deygin İlişkin, ilgili, ait. (Yayla *Tefenni –Brd.; Karaçakal, Yenipazar –Ay.)

deyh [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deyha [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deyhala [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

déyhana [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

deyi [**diy, diyi**] Diye anlamında kullanılır. (–Gaz.)

[**diy**] : (*Bor –Nğ.)

[**diyi**] : (*Bor –Nğ.)

deyik Söyleniş. (*Kozan –Ada.)

deyikli Nişanlı kız. (Karapapak Türkleri –Ağ.)

deyilen Denilen : *Sana deyilen söz ite deyilse, it gudurur.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

deyim 1. Diyeyim : *Efendime deyim...* (–Çr.) **2.** Cümle : *İki deyim söz.* (*Çal –Dz.) **3.** [→ **deyiş** (I) **-4**]

deyin (I) [→ **dekli** (I)]

deyin, déyin (II) [**değin**] Sincap. (*Kırkağaç –Mn.; –Dy.; *Ağın, –El.; *Pütürge, *Arapkir –Ml.; *Keskin –Ank.)

[**değin**] : (Gelenbe *Kırkağaç –Mn.)

deyinmek (I) Kendi kendine söylenmek. (*Ermenek köyleri –Kn.)

deyinmek (II) Buyurmak : *Siz yemeğe deyin.* (–Bo.)

deyipmek [→ **değmek** (II)]

deyip tokuş [→ **değiş dokuş**]

deyirgeç Fabrika. (*Zile –To.; –Kn.)

deyirgi [→ **derme** (IV)]

deyirman [→ **dermen, dérmen** (II)]

deyirme [→ **derme** (IV)]

deyirmek Dokundurmak, değdirmek. (*Silifke –İç.; –Gaz.)

deyiş (I) [**denyiş, deyim -3, 4; deyişat -5, deyişet -5, deyişleme -2, deyşet, deyüş**] **1.** Mâni, destan, ağıt, şiir, mısra, şarkı, türkü, gazel. (*Sandıklı –Af.; *Çal –Dz.; –Mn.; Yeniköy –Ba.; –Brs.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Ünye –Or.; –Rz. köyleri; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç, Ersis, Erkinis *Yusufeli– Ar.; *Kemaliye, *Refahiye ve çevresi –Ezc.; –Bt.; *Beşiri –Sr.; Şabanözü *Polatlı –Ank.)

[**denyiş**] : (*Mudurnu –Bo.)

[**deyim -4**] : (*Kurşunlu –Çkr.;

*Koyulhisar –Sv.)
[deyişat -5] : (*Sandıklı –Af.; *Gürün –Sv.)
[deyişet -5] : (Muscalı *Çarşamba –Sm.; Aşudu *Darende –Ml.; *Afşin –Mr.)
[deyüş] : (–Ks.)
2. Beste, makam : *Her âşığın kendine göre bir deyişi vardır.* (–Mğ. ve çevresi)
[deyişleme -2] : (*Kurşunlu –Çkr.)
[deyşet] : (–Yz.)
3. Halk şairlerinin karşılıklı mâni, türkü söylemeleri. (–Kü.; *Susurluk –Ba.; *Ünye ve çevresi –Or.; Süle –Gm.) **4.** Söz, kelime : *Dersimin bir deyişini bile öğrenemedim.* (*Ayaş –Ank.)
[deyim -3] : (*Bornova –İz.; Kışla *Karadeniz Ereğlisi –Zn.)
deyiş (II) Değiş tokuş. (*Ünye ve çevresi –Or.)
deyişat, deyişāt [**deyişet -4, deyişme** (I) **-2**] **1.** Konuşma. (*Bor –Ng.)
[deyişme (I) **-2] :** (*Ermenek köyleri –Kn.)
2. Çekişme, ağız kavgası. (*Bor –Ng.) **3.** Rivayet. (Güney *İkizdere –Rz.; –Ng.; Hurma *Silifke –İç.)
[deyişet -4] : (*Afşin –Mr.; Civanyaylağı, *Anamur, *Mut köyleri –İç.)
4. Söz gelişi. (Hurma *Silifke –İç.)
5. [→ **deyiş** (I) **-1**]
deyişet 1. Âdet. (Çandırlar –Ada.) **2.** Atasözü. (–İç.) **3.** Tekerleme, fıkra. (*Mut köyleri –İç.) **4.** [→ **deyişat, deyişāt -3**] **5.** [→ **deyiş** (I) **-1**]
deyişeyh [→ **değişik** (I) **-1**]
deyişik (I) **1.** İki erkeğin birbirine kız kardeşlerini vermesi. (–Ml.) **2.** Halk inanışına göre cinlerin değiştirdiği sanılan çocuk. (–Ed.)
deyişik (II) [→ **değişik** (I) **-1**]
deyişleme 1. Kafiyeli atasözü. (Kaçar aşireti, Köseler *Eşme –Uş.) **2.** [→ **deyiş** (I) **-2**] **3.** Bir sözün, masalın, türkünün anlamı. (*Ayancık –Sn.)
deyişme (I) **1.** Ağız kavgası, tartışma. Kr.; –Ng.) **2.** [→ **deyişat, deyişāt -1**]
deyişme (II) Tabaklıkta üçüncü harç işlemi. (–Ist.)
deyişmek Saz şairleri karşılıklı türkü söylemek. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)
deyiş tokuş [→ **değiş dokuş**]
deyiz [→ **değiz**]
deyken Derken : *Memet'le gonuşuyduk, deyken Ahmet geldi.* (–Gaz.)
deylemek (I) Dinlemek, saymak : *Ben söyledim ama, deyleyen kim.* (*Lüleburgaz göçmenleri –Krk.)
deylemek (II) [→ **dahlamak**]
deyman [→ **dermen, dérmen** (II)]
deymede [→ **değmede -2**]
deymek [→ **değmek** (II)]
deymeye Deymesin anlamında ünlem. (–Gaz.)
deynek Salı günü : *Deynekten sonra çarşamba gelir.* (Salda *Yeşilova –Brd.)
deynemek (I) [→ **dehlemek** (I) **-1**]
deynemek (II) [→ **derlemek** (II)]
deynen Söyle de : *Osman'a deynen men onun eşi döylem.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)
deyneyh [→ **degenek**]
dēyom [**deyyom, dīyom**] Diyorum : *Hasan'a dēyom dēyom de hiç duymuyor.* (*Mucur –Krş.)
[deyyom] : (*Mucur –Krş.)
[dīyom] : (*Mucur –Krş.)

deyra (I) Kağnı kanatlarının arasındaki tahtalar. (Bayındır *Beyşehir –Kn.)
deyra (II) [→ **dayra** (II)]
deyre [→ **dayra** (I)]
deyren [→ **dirgen -1**]
deys 1. Atların çifte atmalarını önlemek için söylenen söz. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.) **2.** Kabadayıca konuşan birine alay olarak söylenen söz. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)
deysenmek Birine vurur gibi yapmak. (Güzelsu *Akseki –Ant.)
deyşet [→ **deyiş** (I) **-1**]
deyşirmek [→ **derlemek** (II)]
deyüş [→ **deyiş** (I) **-1**]
déyya [→ **dahacık, dāhacık** (I)]
deyyaha [→ **dahacık, dāhacık** (I)]
deyyas Deyyus. (*Zile köyleri –To.)
deyyom [→ **dēyom**]
deyza [→ **dayaza**]
deyze [→ **dayaza**]
deza [→ **dayaza**]
dēze, déze (I) [→ **dayaza**]
déze (II) Uzun bacaklı bir çeşit kara eşek. (Kerkük)
dezeana [→ **dayaza**]
dezgene Üzerinde taş, toprak taşınan dört kollu tezkere. (*Mut köyleri –İç.)
dezine (I) Kartal kanadı ve at tırnağından yapılan mızrap. (*Antakya –Hat.)
dezine (II) Düzine. (*Antakya –Hat.)
dézmek Çalmak : *Ali yüz lira dézmiş.* (Babik *Pütürge –Ml.)
dezürgün etmek Ürkütmek, ilgisini kesmek : *O hizmetçiyi dezürgün et.* (*Ünye köyleri –Or.)
dıba Kenar, köşe, yan. (Balıklı *Şavşat –Ar.)
dıbara [**dibara**] İçten olmayan söz ve hareketler, kurum, tafra. (–Tr.)
[**dibara**] : (Anaraş *Sürmene –Tr.)
dıbaracı [**dibaracı**] Yalan söz ve hareketlerle başkalarını kandıran kimse. (–Tr.)
[**dibaracı**] : (–Tr.)
dıbıdan Düğünlerde kızlar oynarken tef yerine çalınan bakır tepsinin çıkardığı ses. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
dıbıdık [**dıbıldıbıl** (IV)] Elinden iş gelmeyen, ufak bir iş karşısında eli ayağı dolaşan (kimse). (Kösten, Menteş, Honaz –Dz.)
[**dıbıldıbıl** (IV)] : (Kösten, Menteş, Honaz –Dz.)
dıbık (I) [→ **dıktık**]
dıbık (II) [**dıbkı, dibik** (III)] **1.** Tatlı bulaşığı, şıralı, yapışkan madde : *Çocuk pekmez yemiş, üstünü başını dıbık etmiş.* (–Dy.; *Halfeti –Ur.; *Kilis, –Gaz.; *Antakya ve köyleri –Hat.; Gâvurdağı *Osmaniye –Ada.)
[**dibik** (III)] : (–Ur.)
2. Sakız ve çam ağacından yapılan, serçe tutmaya yarayan bir çeşit macun, ökse. (–Mr.; –Gaz.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.)
[**dıbkı**]: (*Antakya köyleri –Hat.)
dıbıka Çocuğu yaşamama, hemen ölme : *Fatmada dıbıka var, zavallının çocuğu hiç yaşamıyor.* (Taşoluk ve çevresi *Göksun –Mr.)
dıbık dıbık Tatlı bir sıvının elde bıraktığı yapışıklığı anlatır. (*Düzce –Bo.)
dıbıklamak Yapışkan bir sıvıyı bir yere sürmek. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)
dıbıl Sulu çamur. (Ağveran, Ilıca –Ezm.)

dıbıl dıbıl (I) [→ **dıbış dıbış**]

dıbıl dıbıl (II) Çok yağlı, şişman kimse ya da besili hayvan (hakkında kullanılır). (*Düzce –Bo.)

dıbıl dıbıl (III) Sıvının zar içinde oynamasını anlatır. (*Düzce –Bo.)

dıbıl dıbıl (IV) [→ **dıbıdık**]

dıbılga 1. Kırlarda kendiliğinden yetişen yabanî gül fidanı. (Ölçek *Ardahan –Kr.) **2.** Güzel çubuğu olan bir çeşit çalı. (*Susuz –Kr.)

dıbır Makat. (Düzköy *Keşap –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dıbırdamak Acele etmek, koşmak : *Dıbırdayıver.* (*Marmaris, –Mğ.)

dıbırğı Dağ yamaçlarında yetişen, kırmızı renkli çalılardan yapılan ve ahır temizlemede kullanılan süpürge. (–Kr. köyleri)

dıbırtı Tıkırtı : *Git başımdan dıbırtı edip durma.* (*Atabey –Isp.)

dıbış (I) **1.** Çirkin (kimse). (*Gelendost –Isp.; *Merzifon –Ama.; Çepni *Gemerek –Sv.) **2.** [→ **dıbız** (I) **-1**] **3.** İri yapılı küçük çocuk. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.) **4.** Bir iki yaşındaki çocuğun midesi, karnı. (*Düzce –Bo.)

dıbış (II) Köpek. (Engiz *Bafra –Sm.)

dıbış dıbış [**dıbıl dıbıl** (I), **dibil dibil -1**] Tıpış tıpış, ufak adımlarla, yavaş yavaş yürüyüş (için) : *Benim yavrum artık dıbış dıbış yürüyor.* (Çeltek, Navlu *Yeşilova –Brd.; –Çr.) [**dıbıl dıbıl** (I)] : (*Ağın, *Keban –El.)

[**dibil dibil -1**] : (*Araç –Ks.)

dıbışkı Tahtacıların kalasların üzerine boyalı iple yaptıkları iz. (Kızılköy *Dinar –Af.)

dıbıt Geveze : *Neye dıbıtlık yapıyorsun.* (Akçaeniş *Elmalı –Ant.)

dıbız (I) [**dıbış**(I)**-2, dığ, dığız**] **1.** Saçsız, kel. (–Ba.; *Bayburt –Gm.; –Çr.; –Kr.; Cinis *Aşkale –Ezm.; Cenciğe, –Ezc.; *Şarkışla –Sv.)

[**dıbış** (I) **-2**] : (Çilehane *Reşadiye, Çayır *Zile –To.)

[**dığ**] : (–Nğ.)

[**dığız**] : (–Nğ.)

2. Kısa boylu, bodur. (*Ilgaz, *Kurşunlu –Çkr.) **3.** İflâs etmiş, batkın. (–Krş.; –Ky.)

dıbız (II) Hile, oyun. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dıbız (III) Defol anlamında kullanılır. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

dıbızımak [**dıbızlamak**] İflâs etmek : *Çok zengin adamdı, ama dıbızıdı.* (–Krş.)

[**dıbızlamak**] : (–Krş.)

dıbızlamak [→ **dıbızımak**]

dıbkı [→ **dıbık** (II) **-2**]

dıdak [→ **didek**]

dıdalamak [**dıdılamak**] Üşümek, üşüme sebebiyle titremek. (*Sivrihisar –Es.)

[**dıdılamak**] : (İshaklı *Çivril –Dz.; –Çkr.)

dıdı, dıdı (I) [→ **dığdı** (II)]

dıdı (II) [**dığdı** (IV) **-1**] Saç örgülerinin ucundaki örülmemiş saçların ince ince örülerek bağlanması. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

[**dığdı** (IV) **-1**] : (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

dıdıbılak çıkarmak Oyunda bir kimse karşısındakini yenerek bütün parasını almak. (Kurna –Brd.)

dıdıḫ (I) [→ **dıdık** (I) **-1**]

dıdıḫ (II) Kadının cinsiyet organı. (–Kr. köyleri)

dıdıḫlanmaḫ Gevezelik etmek, konuşup durmak. (Bahçeli *Bor –Ng.)

dıdık (I) [**dıdıḫ** (I)] **1.** Yüz, çehre : *Bugün bizim gelinin dıdığı eğilmiş.* (Hamurcu *İncesu –Ky.)
[**dıdıḫ** (I)] : (*Kangal ve köyleri –Sv.)
2. Gırtlağın boğaz ve dile yapışık olan kısmı. (–Ky.)

dıdık (II) **1.** İbik. (*Bor, –Ng.) **2.** Kesilmiş hayvanın baş, ayak, gerdan gibi parçaları. (–Ky.; *Bor –Ng.)

dıdık (III) Çıplak. (Muradiye –Rz.)

dıdık (IV) Çene altından bağlanan baş örtüsü. (Ağlı *Küre –Ks.)

dıdıkçı Titiz, güç beğenen. (*Ezine –Çkl.; *Çorlu –Tk.)

dıdıklamak Bir şeyi gereğinden çok incelemek : *Yeter artık dıdıklama.* (–Ed.)

dıdıklı Çabuk karar veremeyen. (*Bor –Ng.)

dıdılamak [→ **dîdalamak**]

dıg Çekiştirme, yerme. (*Şebinkarahisar –Gr.)

dıgadı Her zaman, daima. (*Kadirli –Ada.)

dıgan (I) **1.** [→ **dığan** (I) **-1**] **2.** [→ **dığan** (I) **-2**] **3.** [→ **dığan** (I) **-3**] **4.** [→ **dığan** (I)**-4**] **5.** [→ **dığan** (I) **-5**] **6.** Leğen. (Mastat *Karaman –Kn.)

dıgan (II) **1.** [→ **dağan** (II) **-4**] **2.** Harmanda taneleri savurmaya yarayan ucu çatallı tahta alet, dirgen. (–Ks.)

dıgan (III) [→ **dığan** (IV)]

dıgélle Vur anlamında kullanılır : *Dıgélle Celâl dıgélle.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dıgıç Keçi. (*Çivril –Dz.)

dıgıl Haşlanmış fasulye taneleri. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dıgıldanmak [→ **dığıldanmak**]

dıgıl dıgıl [**dığıl dığıl** (III), **dıvır dıvır**] Kendi kendine konuşma, mırıldanmayı anlatır : *Çocuk dıgıl dıgıl ediyor.* (*Kandıra –Kc.)
[**dığıl dığıl** (III)] : (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)
[**dıvır dıvır**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dıgırdaşmak Kavga etmek. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

dıgırmı 1. [→ **degirmi -1**] **2.** [→ **degirmi -2**]

dıgış dıgış Keçiyi çağırma ünlemi. (Çiftlik *Dinar –Af.)

dıgramaḫ Yuvarlamak : *Dağdan taş dıgradım.* (*Erciş –Vn.)

dıgranmaḫ [**dığırlanmak, dıkırlanmak, dingirlenmeğ**] Yuvarlanmak, yuvarlana yuvarlana düşmek : *Dıgrana dıgrana geldi.* (*Erciş –Vn.)
[**dığırlanmak**] : (*Ahlat –Bt.)
[**dıkırlanmak**] : (–Vn.)
[**dingirlenmeğ**] : (Kerkük)

dıgrımı 1. [→ **degirmi -1**] **2.** [→ **degirmi -2**]

dığ [→ **dıbız** (I) **-1**]

dığaç Köşe. (–Ky.)

dığan (I) [**dağan** (III), **dıgan** (I) **-1, 2, 3, 4, 5**; **dığdığ** (I), **dıhan, digan** (II) **-1, 2**; **diğan -1, 2, 3**; **dovan, duğan** (II), **duvan** (III)] **1.** Yağ tavası. (–Af. ilçe ve köyleri; Kaçar aşireti, Köseler *Eşme, *Ulubey –Uş.; –Isp. ilçe ve köyleri; Salda *Yeşilova, Çamköy *Gölhisar, Yayla *Tefenni, –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; İnebolu, Haydere, *Karacasu, Germencik, Kırcaklı *Nazilli, –Ay.; –İz.; *Alaşehir, Körez *Kula –Mn.; *Balya, Zeytinli, *Edremit, *Ban-

dırma –Ba.; Kestanbul *Ezine –Çkl.; –Kü.; *Haymana –Ank.; –Krş.; Çeşmelizebir *Cihanbeyli, Hatunsaray, Gevrekli *Seydişehir, –Kn.; –Ada.; *Serik, *Alanya, *Elmalı, –Ant.; *Bodrum, *Marmaris, Şerefler, Kıran, Dalyan, Ahiköy, Genek, Dont, *Fethiye, –Mğ.)

[**dağan** (III)] : (–Mğ.)

[**dıgan** (I) **-1**] : (*Dinar –Af.; *Eğridir –Isp.; *Sarayköy, –Dz.; –Ay.; –Çkl.; Yalvin *Boyabat –Sn.; Sadıkhacı, Doğanbey *Beyşehir –Kn.; *Manavgat –Ant.; Hisarardı, Bezkese, *Fethiye, Karaköy, Gürceğiz, *Ula, *Milas –Mğ.)

[**dığdığ** (I)] : (–Kn.)

[**digan** (II) **-1**] : (–Ay.; *Kula –Mn.)

[**diğan -1**] : (Anbarcık *Gölhisar –Brd.; –Ay.; Soğukkuyu *Karşıyaka, *Kemal Paşa, Armutlu *Bayındır –İz.; Bakraz *Bozüyük –Bil.; Zeytinli –Ada.; Savra *Milas –Mğ.)

[**dovan**] : (Kuşbaba *Bucak –Brd.)

[**duğan** (II)] : (–Af.)

2. Ufak kulplu, süt pişirilen bakraç. (–Ay.; Şahverdi *Kadınhanı –Kn.)

[**dıgan** (I) **-2**] : (–Isp.; Hacıömerler *Dursunbey –Ba.)

3. Bakır kazan, karavana. (Uluköy *Dinar –Af.; –Brd.; –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; –İz. ilçe ve köyleri; –Mn. ilçe ve köyleri; –Brs.; –Kü.; Bayadı –Or.; Eğrigöz, Akçapınar *Bozkır –Kn.)

[**dıgan** (I) **-3**] : (*Kırkağaç –Mn.; Subaşı *Yenişehir –Brs.)

4. Tencere. (Tokaz, Çiftlik *Dinar –Af.; *Sivaslı –Uş.; Yassıviran *Senirkent, Senir, Kozluca, İlyas *Keçiborlu, –Isp.; Karamanlı, Dengere *Tefenni, Çerçin, Kavak, Güney *Yeşilova –Brd.; Honaz, *Çal, Narlıdere, Kızılcabölük, Ovacık *Tavas –Dz.; –Kn.)

[**dıgan** (I) **-4**]: (Nudra *Şarkîkaraağaç –Isp.; Karahisar –Dz.; Botsa, Bilecik, Sille –Kn.)

[**dıhan**] : (–Ay.)

[**digan** (II) **-2**] : (–Brd.; *Domaniç –Kü.)

[**diğan -2**] : (Çöğmen –Mğ.)

[**duvan** (III)] : (İncirköy *Fethiye –Mğ.)

5. Kenarlı derin tepsi. (*Urla –İz.; –Kn.; *Karaisalı –Ada.; Tahtacılar aşireti *Mersin –İç.; *Akseki –Ant.)

[**dıgan** (I) **-5**] : (*Ereğli –Kn.)

[**diğan -3**] : (Pirlerkondu *Hadım –Kn.)

dığan (II) Bir çeşit börek. (–Es.)

dığan (III) [→ **dağan** (II) **-4**]

dığan (IV) [**dıgan** (III)] Suyun hafif toplandığı yer, çukur. (Alanlı –Ay.)

[**dıgan** (III)] : (–Kn.)

dığan ağız Dedikoducu : *Ahmet dığan ağızın biridir.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dığan ekmeği Tepsi ekmeği. (–Ba.)

dığan goycak Tencerelerin altına konulan halka biçimindeki altlık, nihale. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dığar [→ **dağan** (II) **-4**]

dığarık Lohusa. (*Ağın –El.)

dığaz Ters, aksine, zıddına : *Hasan dığazına iş yapıyor.* (*Polatlı –Ank.)

dığdak Bir çeşit yabanî ağaç meyvesi. (İpsile *Hafik –Sv.)

dığdı (I) Çok : *Bizim ekin dığdı gibi çıkmış.* (Ekse *Çal –Dz.)

dığdı (II) [**dıdı, dīdı** (I), **dığdığ** (II), **dıdı**] Uzak akraba : *Elif onun dığdığının dığdısı.* (*Gördes –Mn.;

–Çr.; Çalış *Haymana –Ank.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**dıdı, dīdı** (I)] : (–Or. ve köyleri; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**dığdığ** (II)] : (–Ama.)
[**dıdı**] : (Durak –Ada.)
dığdı (III) [**dığılı**] Tarla kuşu. (Koşmat –Es.)
[**dığılı**] : (Çağış –Ba.)
dığdı (IV) **1.** [→ **dıdı** (II)] **2.** Örgü : *Bu çorabın dığdısı oldukça güzel.* (Köseler *Eşme –Uş.; Bozan, Karageyikli *Mihallıççık –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.) **3.** İplikten örülen ve çorabın üst tarafına dikilen, çorabı bağlamaya yarayan bağ. (Bozan, Tokat –Es.; –Bo.) **4.** Düğüm. (*Gördes –Mn.; –Bo.)
dığdığ (I) [→ **dığan** (I) **-1**]
dığdığ (II) [→ **dığdı** (II)]
dığdığ (III) **1.** Dedikodu : *Şu kadın çok dığdığ yapar.* (Çavdarlı, *Şavşat –Ar.) **2.** Kavga edenleri kızıştırmak için söylenen söz. (–Mr. ve çevresi) **3.** Kavgacı, olur olmaz şeylere sinirlenen (kimse) : *Adam sende o dığdığın birisidir.* (*Gürün –Sv.)
dığdığ (IV) Zayıf, kara kuru (kimse). (*Tirebolu –Gr.)
dığ dığ Tavukları çağırma ünlemi. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
dığdığı Ahlat, yaban armudu. (*Erciş –Vn.)
dığdığının dığdığı [**dığdığının dığdığısı, dığdısının dığdısı**] Uzak akrabalığı anlatmak için kullanılan deyim. (Çerçin –Brd.; *Sarayköy köyleri, Yukarıseyit *Çal, Vakıf *Tavas –Dz.; *Bergama –İz. –Mn.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon, –Ama.; *Kangal ve köyleri, –Sv.; –Krş.; *Bor, –Ng.; *Ermenek ve köyleri –Kn.; *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)
[**dığdığının dığdığısı**] : (–Sm.)
[**dığdısının dığdısı**] : (Yeniköy –Ba.)
dığdığının dığdığısı [→ **dığdığının dığdığı**]
dığdır Hasta ağacın ufak kalan, büyüyemeyen meyvesi. (–Ng.)
dığdısının dığdısı [→ **dığdığının dığdığı**]
dığdış Saçını çok kestirip başı kel gibi kalan. (–Ng.)
dığı (I) Cüce. (Mastat, Bardas *Karaman –Kn.)
dığı (II) [**dığıç, digan** (I), **diği, dikan**] Kuzu, oğlak. (Bayafşar *Beyşehir –Kn.)
[**dığıç**] : (–Dz.)
[**digan** (I)] : (*Posof –Kr.)
[**diği**] : (Salkuma –Ky.)
[**dikan**] : (*Posof ve köyleri –Kr.)
dığıç [→ **dığı** (II)]
dığıl (I) **1.** Her şeyin ufağı, küçüğü. (Bayraklı *Mesudiye, *Şebinkarahisar –Gr.; *Koyulhisar –Sv.) **2.** Elma, domates gibi şeylerin küçüğü. (Zana ve çevresi –Ama.) **3.** Tane : *Çocuğu sevindiren bir dığıl şekerdir.* (Ferenge *Erbaa –To.) **4.** Pişmiş mısır tanesi, darı. (Gerit –Mğ.)
dığıl (II) Koyun, keçi, tavşan gibi hayvanların yuvarlak, katı pisliği. (–To. ve çevresi; *Şebinkarahisar, Bayraklı *Mesudiye –Gr.; Hacılyas, *Koyulhisar –Sv.)
dığıl (III) Küçük tane halindeki yünler : *Bu yatağın yünü de tamamen dığılmış.* (*Merzifon –Ama.)
dığıl (IV) Sık örülmüş şey. (–Mr.)
dığıl (V) Kıvrım. (–Gaz.)
dığılcık [→ **düğülcek** (I)**-2**]

dığıldamah Ufak işlerle uğraşmak. (*Gürün –Sv.)

dığıldamak (I) Konuşmak, kaynaşmak. (–Ks.)

dığıldamak (II) Kalkınmak, geçimini düzeltmek. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dığıldanmak [dıgıldanmak, dığırdamak] Küçük çocuk kendi kendine söylenmek, mırıldanmak. (–Çr.; –To.; –Ağ.)

[dıgıldanmak]: (Yeniköy –Ba.)

[dığırdamak]: (Çerçin *Tefenni –Brd.)

dığıl dığıl (I) Tane tane, parça parça : *Helva dığıl dığıl olmuş.* (Bozan –Es.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

dığıl dığıl (II) Istıraptan kıvrım kıvrım kıvranmayı anlatır : *Çocuk gece sancılandı, dığıl dığıl döndü.* (–Gaz.)

dığıl dığıl (III) [→ **dıgıl dıgıl**]

dığıl dığıl (IV) Zorla, güçlükle. (–Ky.)

dığıl dığıl dönmek Istıraptan, acıdan kıvranmak. (–Gaz.)

dığıl dığıl etmek Yaltaklanmak : *O aksi çocuk paranın kokusunu aldı da dığıl dığıl ediyor.* (–Çr.)

dığıl dığıl kanamak Eller yarılıp çatlayarak kanamak : *Ellerim o guru ayazda dığıl dığıl kanadı.* (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dığılı [→ **dığdı** (III)]

dığıllanmak Telâşlanmak. (–Gaz.)

dığıltı Yüksek sesle mırıldanma. (*Safranbolu –Zn.)

dığır Kısa boylu, bodur (kimse). (*Iğdır –Kr.)

dığırcık Kıvırcık : *Şu kızın saçları çok dığırcıktır.* (*Bodrum –Mğ.)

dığırdamak [→ **dığıldanmak**]

dığırgamak [→ **dığırgamak**]

dığırlanmak [→ **dıgranmaḫ**]

dığış İnsana alışkın koyun ya da keçi. (Balkı *Ilgın –Kn.)

dığışmak Bir şey duyulmak. (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

dığıtmak Ekin, ot gibi bitkilerin büyümesi durmak : *Yağmur yağmayınca ekinler dığıttı kaldı.* (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

dığız [→ **dıbız** (I)-1]

dığlamak Tınlamak. (*Afşin –Mr.)

dığlı (I) Tahıl saplarından yapılan düdük. (–Ed.)

dığlı (II) Zayıf, çelimsiz. (Yayla *Tefenni –Brd.)

dığnemek [→ **dignemek**]

dığrak (I) **1.** Erken olgunlaşan, sarı renkli, kısa saplı bir çeşit buğday. (Ildızım –Çkr.; *Ermenek ve köyleri –Kn.; Orhana *Anamur, Uzuncaburç *Silifke –İç.) **2.** Harman zamanı ilk elde edilen ürün. (Zencidere –Ky.; Pirlerkondu, *Karaman, *Ereğli –Kn.; Masara *Mut –İç.) **3.** Vaktinden önce gelişen. (Uzuncaburç *Silifke –İç.)

dığrak (II) [**dırnak** (II)] Güzel, düzgün, şık giyim : *Şu kız ne kadar dığrak geyinmiş.* (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, Erzin *Dörtyol –Hat.; *Cebelibereket –Ada.)

[dırnak (II)]**:** (Akkışla *Bünyan –Ky.)

dığrak (III) **1.** Genç : *Dığraklık uçan kuştur.* (Doğanbeyli *Saimbeyli –Ada.) **2.** Mert, cesur, kabadayı. (Tavaklı *Ezine –Çkl.) **3.** [→ **dıvrak** (I) **-1**] **4.** Sert ve sık adımlar. (Akin *Seyitgazi –Es.)

dığramak Artmak, yükselmek : *Bu sıra hayvanların fiyatları dığrar.* (Emre *Kula –Mn.; –Es.)

dīha [→ **dahacık, dāhacık** (I)]
dıhaç [→ **dıkaç**]
dıhamak Tıkamak. (*Bor –Nğ.)
dıhan [→ **dığan** (I) **-4**]
dıḫerik (I) Baca. (Cenciğe –Ezc.)
dıḫerik (II) Aşeren gebe kadın. (–Ml.)
dıhga Şişman (kimse). (Körküler *Yalvaç –Isp.)
dıhılmak, dıḫılmak Girmek, sokulmak. (–Mr.; Ahırlı –Ank.; –Ky. ilçe ve köyleri; *Mucur –Krş.; Babçeli, *Bor –Nğ.)
dıḫım [→ **dıkım -2**]
dıḫıs [**dıhız** (I) **-1**] Üstüne basılmış sert toprak : *Dıḫıs toprağa bel hiç geçmez.* (*Mucur –Krş.)
[**dıhız** (I) **-1**] : (Önsen –Mr.; Köşker –Krş.)
dıhış Çirkin. (Çepni *Gemerek –Sv.)
dıhız (I) **1.** [→ **dıḫıs**] **2.** Dar, sıkı, tıkız. (*Zile –To.; –Gaz.; Kitiz –Mr.; –Krş.)
dıḫız (II) [**dıḫnaz, dıknaz**] Toplu, orta boylu, sağlam yapılı, ağır kimse, tıknaz. (*Silifke –İç.)
[**dıḫnaz**] : (*Gürün –Sv.)
[**dıknaz**] : (*Gelendost –Isp.)
dıḫız (III) [→ **dıkıs** (II) **-2**]
dıhız dıhız Ikına sıkına, güç belâ, zorlukla. (*Silifke –İç.)
dıḫlım dıḫlım Tıklım tıklım, tıka basa. (*Bor –Nğ.)
dıḫmaḫ [→ **dıkmak -2**]
dıḫnaz [→ **dıḫız** (II)]
dıhrızlamak Kapıyı arkasından kapamak. (*Kurşunlu –Çkr.)
dıdı [→ **dığdı** (II)]
dıdılamak Halı, seccade dokunmaya başlanırken ipleri birbirine zincirlemek. (–Krş.)
dık (I) [**dik** (I)] Verem hastalığı. (*Iğdır –Kr.)
[**dik** (I)] : (Kerkük)
dık (II) Mangal kömürünün tozu. (–Dy.)
dıka (I) **1.** Nokta, ufak leke. (–Ur.) **2.** Cilt üzerine iğne ile yapılan ufak dövme. (–Dy.)
dıka (II) [→ **dıkaç**]
dıka basa Ağız ağıza dolu, tıka basa. (–Çkr.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
dıkac Sepet örülen ince, taze ağaç dalları. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
dıkaç [**dıḫaç, dıka** (II)] Şişe, testi kapağı, mantar, tıpa. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Dz.; Koraş *Ereğli –Kn.)
[**dıḫaç**] : (–Gaz.)
[**dıka** (II)] : (Sirge *Eşme –Uş.; –Çr.; *Ünye ve köyleri –Or.)
dıkalmak Utanmak, sıkılmak. (*Çarşamba köyleri –Sm.)
dıkam Tırnak. (Karakoyun *Serik –Ant.)
dıkamak **1.** Kapatmak, tıkamak. (Yayla *Tefenni –Brd.; *Zile –To.) **2.** Birinin lafını ağzında bırakmak : *Söylediğim lafı dıkayıverdi.* (*Sivrihisar –Es.)
dıkas [→ **dıkıs** (III) **-2**]
dıkberim olmak Gök gürültüsü, top, bomba sesinden korkup sıçramak, titremek: *Çocuk dıkberim oldu.* (Orçan –Mr.)
dık demek Ses çıkarmamak : *Sen o adamın karşısında dık bile diyemezsin.* (Kaya *Fethiye –Mğ.)
dıkdık [→ **didek**]
dık dık [**dik dik**] **1.** Kümes hayvanlarını çağırma ünlemi. (Yayla *Tefenni –Brd.; Karaçay, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
[**dik dik**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

2. Koyun, keçi vb. hayvanları çağırma ünlemi. (Cinis *Aşkale –Ezm.)

dıkdıka 1. Asıl, esas : *Bunun dıkdıkası yok.* (–Kü.) **2.** Gelişigüzel söylenme : *Ayşenin dıkdıkası bitmez.* (–Kü.)

dıkdıkacı 1. Bir işin aslını, esasını araştıran. (–Kü.) **2.** Lafını bilmez. (–Kü.)

dıkı [dıkıcık, dıkım -1, dıkımcık, dıkna, dıknem, dımıcak, dımıcık, dımık (III), **dındık** (II), **dike** (I), **diki** (II) **-1, dikna]** Biraz, bir parça, azıcık. (Yalıhüyük *Bozkır, *Ermenek köyleri –Kn.; *Mut köyleri, *Anamur –İç.; Çandır *Serik, *Alanya –Ant.)

[**dıkıcık**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Alanya, Çandır, Apturrahmanlar *Serik –Ant.)

[**dıkım -1**] : (Yılanlı *Eğridir –Isp.; Sidek *Kaş –Ant.)

[**dıkımcık**] : (*Gelendost –Isp.)

[**dıkna**] : (–Gm.)

[**dıknem**] : (–Gm.)

[**dımıcak**] : (Sidek *Kaş –Ant.)

[**dımıcık**] : (Kuşbaba *Bucak –Brd.)

[**dımık** (III)] : (*Dinar –Af.; Karaçulha, Dont *Fethiye –Mğ.)

[**dındık** (II)] : (Azerî köyleri –Ama.; –Gr. ve köyleri)

[**dike** (I)] : (Tokat, Bozan –Es.; –Nş.)

[**diki** (II) **-1**] : (*Safranbolu –Zn.; *Boyabat, –Sn.; Zığala, Ezine, Sarayözü, Efte, Heniske, Şehsadi, Zana çevresi –Ama.; *Talas, *Develi –Ky.; *Ermenek –Kn.)

[**dikna**] : (–Tr.; Süle –Gm.)

dıkıcık [→ **dıkı**]

dıkık Çok kısa boylu adam. (*Bodrum –Mğ.)

dıkılmag [→ **dıkılmak** (I) **-1**]

dıkılmak (I) [**dıkılmag**] **1.** Girmek, sokulmak. (*Dinar –Af.; *Çal –Dz.; Bozan –Es.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Şebinkarahisar –Gr.; Kayışlı –Mr.; *Koyulhisar –Sv.; *İncesu, Ayşepınar, Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Kozan, Höketçe *Saimbeyli –Ada.; *Tarsus, Yanpar, *Mersin –İç.)

[**dıkılmag**] : (–Brd.)

2. Hücum etmek, saldırmak : *Çoban köpekleri öyle bir dıkıldılar ki zor kurtuldum.* (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bayındır –İz.; Bozan –Es.; –Çr.)

dıkılmak (II) Düşüncesini söylemek isteyip de söyleyememek : *Dıkıldım dıkıldım söyleyemedim.* (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dıkım [dıḫım, dıkın, dıkkı (II)] **1.** [→ **dıkı**] **2.** Lokma : *Bir dıkım yemek yedim.* (*Eşme çevresi –Uş.; Örkenez *Yalvaç, Yassıviran *Senirkent, Yılanlı, *Eğridir –Isp.; Yayla, *Tefenni, Kozluca, Çebiş –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Sürez, Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; *Ödemiş ve köyleri, *Kiraz –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Emet, –Kü.; Bozan, –Es.; Tavşancıl *Gebze, *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *İskilip –Çr.; Zana, *Merzifon köyleri –Ama.; Ladik, *Niksar, *Zile –To.; *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı

*Ayaş, *Nallıhan –Ank.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri, kavak –Kn.; İncirgediği *Karaisalı –Ada.; *Anamur, Masara *Mut, Civanyaylağı, *Mersin, Namrun, *Tarsus –İç.; *Korkuteli, *Manavgat, Sidek *Kaş, Çandır *Serik, Kışla *Elmalı –Ant.; *Fethiye ve köyleri, *Milas –Mğ.)

[dıḫım] : (*Bor –Nğ.)

[dıkın] : (–Brd.)

[dıkkı (II)] : (Çiftepınar *Mersin –İç.)

dıkımcık [→ **dıkı**]

dıkın [→ **dıkım -2**]

dıkınmak Eline ne geçerse vakitli vakitsiz yemek, tıkınmak. (Barla *Eğridir –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; –Kn.)

dıkıp doldurmak Tıka basa doldurmak. (Yayla *Tefenni –Brd.)

dıkır (I) İyi hal ve düzgün gidişi anlatır : *işler dıkırında gidiyor.* (–Ama.)

dıkır (II) Kuvvetsiz at ya da başka hayvan. (Dalaver *Arpaçay –Kr.)

dıkırlanmak [→ **dıgranmaḫ**]

dıkıs (I) [**dıkız** (I) **-1, 2, 3**; **dıkkız** (I), **dikis**] **1.** Çok sıkıştırılmış, bastırılmış, dolu, sıkı : *Bu çuvalı ne kadar dıkıs basmışlar.* (Çiftlik *Dinar –Af.; *Uluborlu –Isp.; *Nazilli –Ay.; *Seferihisar –İz.; –Mn. köyleri; *Göksun –Mr.; Ortaköy *Şarkışla, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[dıkız (I) **-1]** : (*Merzifon köyleri –Ama.; –Or.; –Nğ.; Osmaniye *Ilgın, *Ermenek –Kn.; *Silifke –İç.)

[dıkkız (I)] : (Palha *Divriği –Sv.)

[dikis] : (*Bozdoğan –Ay.)

2. Sıkışık, dar : *Yerimiz çok dıkıs.* (–Çr.; –Ezc.; –Sv.)

[dıkız (I) **-2]** : (Yassıören *Uluborlu –Isp.; Kiremitçi –Dz.; –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Telin *Gürün –Sv.; –Yz.; Küçük Yozgat, Zir –Ank.; –Ada.; *Mut köyleri –İç.) **3.** Havasız basık yer. (Süller *Çal –Dz.)

[dıkız (I) **-3]** : (*Boyabat –Sn.)

dıkıs (II) [**dıḫız** (III), **dıkız** (II)] **1.** İyi pişmemiş, kabarmamış ekmek. (–Mn. ve köyleri; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Kerem *Burhaniye –Ba.) **2.** Suyu az gelerek iyi pişmemiş yemek, susuz ve katı olduğundan boğazda kalan yiyecek : *Pilav aşı ne kadar dıkız olmuş.* (Salda *Yeşilova –Brd.; Alâettin *Acıpayam –Dz.; –Kü.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[dıḫız (III)] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[dıkız (II)] : (Kavak, Güney *Yeşilova –Brd.; Bekilli, Süller, İsabey, Yukarıseyit *Çal, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Demirciköy *Simav –Kü.; –Nğ.; *Elmalı köyleri –Ant.)

dıkıs (III) [**dıkas, dıkız** (III), **dıkkız** (II)] **1.** Sarı, yapışkan bir toprak. (*Uluborlu –Isp.; *Urla, *Seferihisar –İz.) **2.** Çok nemli toprak, sulu olmayan çamur, çamurlu tarla. (*Gelendost –Isp.; Alâettin *Acıpayam –Dz.)

[dıkas] : (Sofular *Eğridir –Isp.)

[dıkız (III)] : (Kılandıras *Sandıklı –Af.; Çeltek *Yeşilova –Brd.; *Merzifon köyleri –Ama.; Efsus *Elbistan –Mr.; *Balâ –Ank.; *Avanos –Krş.; Taçın *Bünyan –Ky.)

[dıkkız (II)] : (Palha *Divriği –Sv.)

dıkış Küçük çocuklara yavrucak anlamında sevgi hitabı. (Solmaz *Tavas –Dz.)

dıkışmak Bir yere iyice dolmak: *Siz elli kişi şu eve dıkışın.* (*Tefenni –Brd.)

dıkıştırmak Sokuşturmak, doldurmak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Mr. çevresi; *Zile –To.; Danışman *Fatsa –Or.)

dıkız (I) **1.** [→ **dıkıs** (I) **-1**] **2.** [→ **dıkıs** (I) **-2**] **3.** [→ **dıkıs** (I) **-3**]

dıkız (II) [→ **dıkıs** (II) **-2**]

dıkız (III) [→ **dıkıs** (III) **-2**]

dıkız (IV) Gelişigüzel, rasgele yapılmış iş: *Ne kadar dıkız bir iş.* (Navlu *Yeşilova –Brd.)

dıkız (V) Çelik çomak oyununda dokuzdan sonra söylenen ve on rakamının yerini tutan sözcük. (Çiftlik *Dinar –Af.; Güney *Yeşilova, Karamanlı, Kozluca, Kağılcık *Tefenni –Brd.)

dıkız (VI) Atın koşarken tıkanıp kalması. (–Ky.)

dıkız gelmek 1. Eksik gelmek: *Ahmet'in boyu 1.5 metreden 5 cm. dıkız geldi.* (Kurna –Brd.) **2.** Tamam gelmek. (*Mut köyleri –İç.)

dıkka durmak Aşık kemiği dik durmak. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

dıkkı (I) Aynı, tıpkı. (Ahiköy –Mğ.)

dıkkı (II) [→ **dıkım -2**]

dıkkız (I) [→ **dıkıs** (I) **-1**]

dıkkız (II) [→ **dıkıs** (III) **-2**]

dıklak Emzikli testi. (*Buldan –Dz.)

dıklım dıklım Tıka basa, tıklım tıklım. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; –Çkr.)

dıkmak [**dıḫmaḫ**] **1.** Çok doldurmak. (*Dinar köyleri –Af.; *Ermenek –Kn.; *Silifke –İç.) **2.** Sokmak, koymak, kapamak. (*Emirdağ, Kırklar *Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Kurşunlu, –Çkr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Gaz.; *Göksun –Mr.; *Antakya –Hat.; Ağızboğaz *Ereğli –Kn.; Çığşar *Kadirli –Ada.; Sökün, Kürkçüler *Silifke, Sarıkavak *Tarsus –İç.)

[**dıḫmaḫ**]: (*Bünyan –Ky.; *Bor –Nğ.)

dıkmavuk Baykuş. (*Elmalı –Ant.)

dıkna [→ **dıkı**]

dıknaz [→ **dıḫız** (II)]

dıknem [→ **dıkı**]

dıkrınmak Söylemek istememek, sabretmek. (Şehviran *Edremit –Ba.)

dıktık [**dıbık** (I)] Yeni yürümeğe başlayan çocuğun ayakta durması, tay. (–Rz. ve köyleri)

[**dıbık** (I)]: (Yugoslavya göçmenleri –Ist.)

dıl Geçen, sona eren, süreksiz. (*Bor –Nğ.)

dılaba [**dılebe, dilebe**] Her şeye karışan, çok bilmiş. (Bayat *Emirdağ –Af.)

[**dılebe**]: (Bayat *Emirdağ –Af.)

[**dilebe**]: (Bayat *Emirdağ –Af.)

dılacan (I) [**dıllık**] Yaramaz, yerinde duramayan, hırçın (kimse). (*Karacabey –Brs.; –Ist.; *Polatlı –Ank.)

[**dıllık**]: (*Hayrabolu –Tk.)

dılacan (II) **1.** Zayıf insan ya da hayvan. (–Nğ.) **2.** Cılız ot. (–Nğ.)

dılak [**dılbağ, dil** (III), **dilağ, dilcik -4, dillak, dillik** (III)] Kadının cinsiyet organının üst kısmında bulunan pek duygun küçük bir organ, bızır. (*Lapseki –Çkl.)

[**dılbağ**]: (Kerkük)

[**dil** (III)]: (*Bor, –Nğ.)

[**dilağ**] : (–Dz.)
[**dilcik -4**] : (–Dz.)
[**dillak**] : (*Bor –Ng.)
[**dillik (III)**] : (Kerkük)

dilamak Elbise, çorap gibi şeylerin sert kısmı cildi tahriş ederek kabartmak, dalamak. (*Sivrihisar –Es.)

dılan Ağzı büyük ve açık (kimse). (*Ereğli –Kn.)

dılap Çamurlu, sulu yer. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dılar [**dular**] Çocuk beşiğine konulan şilte, yatak. (*Merzifon –Ama.)
[**dular**] : (Gökçeli, Değirmenbaşı *Çarşamba –Sm.)

dılbağ [→ **dılak**]

dıldıbız (I) **1.** Düşkün, aşağılık (kimse) : *Öyle dıldıbızların sözüne bakma.* (*Perşembe –Or.) **2.** Yoksul. (Boztekke –Gr.) **3.** [→**dıldılbaḫ**]

dıldıbız (II) Saçı tamamen dökülmüş, tepesi açık (kimse). (–Kr.; –Ezm.)

dıldıla Geveze. (–Gm.)

dıldılbaḫ [**dıldıbız** (I) **-3**] Çırılçıplak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
[**dıldıbız** (I) **-3**] : (Boztekke –Gr.)

dıldır 1. Hoppa, şımarık. (*Ayaş –Ank.) **2.** Yüzsüz. (*Nallıhan –Ank.)

dıldırmak (I) Ne olursa hemen giymek, takıştırmak : *Yazmayı başına hemen dıldırmış.* (Tokat, Bozan –Es.)

dıldırmak (II) Son bulmak, geçici olmak. (*Bor –Ng.)

dılebe [→ **dılaba**]

dılıcan 1. Canlı ,enerjik : *Bizim çocuk çok dılıcan.* (Bozan –Es.) **2.** Büyük insan gibi konuşan kız çocuğu. (–Kü.)

dılıç Konuşma. (Türkmen aşireti, Subaşı *Yıldızeli –Sv.)

dılık (I) Çene. (–Af.)

dılık (II) Serseri. (Engiz *Bafra –Sm.)

dılıkırkma Sığırların dilinde olan karakabarcık hastalığı. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

dılılanmak Huysuzlanmak. (Çepni *Gemerek –Sv.)

dıl ikindi İkindinin sonu, akşama yakın vakit. (*Bor –Ng.)

dılk Utanmaz, yüzsüz. (–Bt.)

dılkıç [**dılkış**] Sıska, dalağı şişmiş (kimse). (*Çal –Dz.)
[**dılkış**] : (Kerem *Burhaniye –Ba.)

dılkış [→ **dılkıç**]

dıllamak (I) Alay etmek.(Uşhum *Yusufeli –Ar.)

dıllamak (II) **1.** [→ **dallamak** (II)] **2.** Herhangi bir şeyi bir dala ya da ipe asmak : *Çamaşırları ipe dılladım.* (Eldirek *Fethiye –Mğ.)

dıllanmak Asılmak. (Dont, Günlükbaşı, *Fethiye –Mğ.)

dıllı (I) Geveze ve kavgacı. (–Rz. köyleri)

dıllı (II) Oyun. (*Feke –Ada.)

dıllığ [→ **dıllıḫ**]

dıllıḫ [**dıllığ, dındıḫ, dındık** (V)] Kadının cinsiyet organı. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Erciş –Vn.)
[**dıllığ**] : (*Erciş –Vn.)
[**dındıḫ**] : (Kızılçakçak *Arpaçay, Karapapaklar, İrişli, Bayburt *Selim –Kr.)
[**dındık** (V)] : (Azerî köyleri –Ama.)

dıllık [→ **dılacan** (I)]

dılpik Ağaçların ince dallarının uçları : *Meyve ağacın dılpiklerinde olur.* (*Ağın –El.; *Arapkir –Ml.)

dılyan Fakir : *O dılyan adama kızımı vermem.* (*Hasankale, –Ezm.)

dıma [→ **duma** (I) **-1**]
dımağ [→ **duma** (I) **-1**]
dımağı [→ **duma** (I) **-1**]
dımağu [→ **duma** (I) **-1**]
dımak [→ **dımık** (II) **-2**]
dımbaç [→ **dımbıl**]
dımbı [→ **dımbıl**]
dımbık (I) Sebatsız. (Ahiköy –Mğ.)
dımbık (II) Doymuş, şişkin, gergin. (–Sn. ve çevresi)
dımbıl [**dımbaç, dımbı**] Ağaç ya da topraktan yapılmış küçük yayık. (Eskice *Mecitözü –Çr.; *Vezirköprü –Sm.)
[**dımbaç**] : (*Kurşunlu –Çkr.)
[**dımbı**] : (Hamamözü *Gümüşhacıköy, *Merzifon ve köyleri –Ama.)
dımbıldamak (I) [**dımbırdamak 1.**] Söylenip durmak. (*Acıpayam –Dz.; –Çr.)
[**dımbırdamak -1**] : (Yayla *Tefenni –Brd.)
dımbıldamak (II) **1.** [→ **dibildemek -1**] **2.** Çok şişman kimsenin ya da hayvanın yürürken etleri titremek. (*Düzce –Bo.) **3.** Sıvı dolu bir kap kımıldatılınca içindeki sıvı çalkalanmak. (–Kü.)
dımbıldamak (III) [→ **dingildemek** (I) **-1**]
dımbıldatmak [→ **dımbırdatmak**]
dımbıl dımbıl Şişman ve yağlı kimselerin yürürken etlerinin titremesini anlatır. (*Düzce –Bo.)
dımbıltı [→ **dımbırtı**]
dımbır Saçı dökülmüş baş. (*Bor –Ng.)
dımbırdamak 1. [→ **dımbıldamak** (I)] **2.** Saz, cura, tambur gibi müzik aletleri çalındığı zaman hafif ses çıkarmak. (Kozluca, Çebiş –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Yeniköy, *Susurluk –Ba.; –Kü.; Tokat –Es.; *Bor, –Ng.; –Ed.)
dımbırdatmak [**dımbıldatmak**] Saz, cura, tambur gibi müzik aletlerini çalmak : *Hadi oğlum şu sazı bir dımbırdat bakalım*.(*Bozdoğan –Ay.; *Edremit ve çevresi –Ba.; –Kü.; *Zile –To.; –Or. köyleri; *Ağın, *Keban –El.; Bahçeli *Bor –Ng.; –Kn.; *Mut köyleri –İç.; *Saray –Tk.)
[**dımbıldatmak**] : (*Zile –To.)
dımbırtı [**dımbıltı, dımbultı**] Davul vb. şeylerin uzaktan duyulan sesi. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; –Çr.; *Zile –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Şavşat –Ar.; *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.)
[**dımbıltı**] : (*Sarayköy köyleri –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; *Iğdır –Kr.; *Oltu –Ezm.; Savrun *Divriği, *Koyulhisar –Sv.)
[**dımbultı**] : (*Erciş –Vn.)
dımbız Domuz, canavar. (Eşen –Ks.)
dımbilik Tef. (*Divriği –Sv.)
dımbo Tespih böceği. (*Ağın, *Keban –El.)
dımbultı [→ **dımbırtı**]
dımdık (I) **1.** Bir tutam. (*Edremit ve çevresi, *Susurluk –Ba.) **2.** Nokta. (Alanlı –Ay.)
dımdık (II) Kendi kendine çok gülen (kimse). (–Ank.)
dımdıklık Açık saçıklık. (–Ank.)
dımdım (I) **1.** [→ **dındın, dıñdıñ** (I)**-1**] **2.** Mırıltı, sessiz konuşma. (–Mr.)
dımdım (II) Bir müzik aleti, ut. (*Emet –Kü.)

dım dım Su ya da herhangi bir sıvının damla damla akmasını anlatır. (Yayla *Tefenni –Brd.; Aşağıkayı *Tosya –Ks.)

dımdımı Suyun damla damla aktığı mağara. (*Mersin köyleri –İç.)

dımdımlamak [→ **dındıklamak** (I) **-1**]

dımdıraz Küçük çocuk. (Büyükkızılcık *Göksun –Mr.)

dımdırız Vücudu zayıf, karnı şiş (kimse). (*Ulubey –Or.)

dımdızlak [**dıpdızlan**] **1.** Yapayalnız, malsız mülksüz. (Ahmetçe *Ayvacık –Çkl.; *Düzce –Bo.; Köşker –Krş.; –Nğ.; –Kn.; –Ada.)
[**dıpdızlan**] **:** (Atlıhisar *Şuhut –Af.) **2.** Bomboş. (Bozan –Es.) **3.** Kıt kanaat, ölmeyecek kadar gıda alarak (geçinme). (Yazıcı –Bo.)

dımı Suyun tazeliği, berraklığı, ılıklığı. (Tavara *Reşadiye –To.; Aybastı, Uzunmusa –Or.)

dımıcak [→ **dıkı**]

dımıcık [→ **dıkı**]

dımık (I) [**dimik -1**] Bir şeyin ucu, köşesi, sivri çıkıntısı. (İshaklı *Bolvadin, Kılandıras *Sandıklı –Af.; Ortaköy *Şarkışla, Soğukpınar *Kangal, Çepni *Gemerek –Sv.; Karahoca *Haymana –Ank.; –Nş.; Durlaz *Ereğli, *Karaman –Kn.; Karaçulha, Dont *Fethiye –Mğ.)
[**dimik -1**] **:** (Eşmekaya *Aksaray, *Bor –Nğ.)

dımık (II) [**dımak**] **1.** Aşık kemiği. (–Ba.; –Krş.; –Ky.; –Nğ.) **2.** Aşık kemiğinin köşesi. (–Krş.; –Ky.; –Nğ.)
[**dımak**] **:** (–Sv.)

dımık (III) [→ **dıkı**]

dımık (IV) [**dımılık, dımışık** (I), **dımız** (II)] Ilık (hava, su). (Kışla, Alioğlu *Karadeniz Ereğlisi –Zn.; Aşudu *Darende –Ml.; –Krş.; Şahin *Ürgüp –Nğ.)
[**dımılık**] **:** (Güney *Buldan, *Çal –Dz.)
[**dımışık** (I)] **:** (*Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.; *Gündoğmuş –Ant.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)
[**dımız** (II)] **:** (Ulucak –İz.)

dımık (V) Mayası az gelip iyi olmayan yoğurt. (Kösten, Honaz –Dz.)

dımık (VI) Uyumuş, sızmış. (*Lice –Dy.)

dımıkçı Cimri. (–Ky.)

dımılık [→ **dımık** (IV)]

dımımak [**dımışmak -1**] **1.** Uyumak. (İlâma *Eğridir –Isp.; Hamurcu *İncesu –Ky.)
[**dımışmak -1**] **:** (Aşudu *Darende –Ml.)
2. Ölmek. (Sarılar *Avanos, –Krş.; *Ürgüp –Nğ.; Hasanlar, Mecidiye –Ed.)

dımır (I) İstek. (Yeniköy *Osmaniye –Ada.)

dımır (II) Kısa boylu (kimse). (Sofular *Eğridir –Isp.)

dımırdamak Yara ya da çıban sızlamak. (*Silifke –İç.)

dımır dımır Yaranın zonklamasını, için için acımasını anlatır: *Parmağım dımır dımır ediyor.* (*Silifke –İç.)

dımırı çekmek Canı çekmek, arzu etmek. (Kuzuculu *Dörtyol –Hat.)

dımırmak (I) Bir şeyin ucunu düzeltmek. (Çepni *Gemerek –Sv.)

dımırmak (II) Durgun akmak : *Suyun çağlayanından korkma dımıranından kork.* (Köşker –Krş.)

dımısı batmış [**dımısı batık, dımısı düşük, dımışı gaçık**] Ilık su. (*Şuhut –Af.; –Sv.)
[**dımısı batık**] **:** (–Çkr.)

[**dımısı düşük**] : (*Elmalı köyleri –Ant.)

[**dımışı gaçık**] : (Kelekçi *Acıpayam –Dz.)

dımısı batık [→ **dımısı batmış**]

dımısı düşük [→ **dımısı batmış**]

dımışgı (I) [→ **dımışkı** (VIII)]

dımışgı (II) Karyola demiri. (Köprü *Keskin –Ank.)

dımışı gaçık [→ **dımısı batmış**]

dımışık (I) [→ **dımık** (IV)]

dımışık (II) Güzel, uygun : *Dımışık ayakkabı.* (–Sv.)

dımışk Çakı. (*Gelendost –Isp.)

dımışka Şaşılığı iyi ettiğine inanılan yuvarlak bir levha, kâğıt üzerine yazılmış dua. (*Bor –Nğ.)

dımışkı (I) Kımıldanma, tıpırtı : *Karanlıkta bir dımışkı duydum.* (Karaçulha *Fethiye –Mğ.)

dımışkı (II) Rüzgârsız, açık ve sert hava. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

dımışkı (III) **1.** Sicim. (Eymir *Bozdoğan –Ay.) **2.** İnce ve kısa urgan, çamaşır ipi. (Sirge *Eşme –Uş.; –Dz.)

dımışkı (IV) **1.** Sert demir, çelik. (*Lapseki –Çkl.) **2.** Sandık ve paketlerin ambalajında kullanılan bir iki santim kalınlığında saç şerit. (*Sivrihisar, –Es. köyleri; Gerden *Çankaya –Ank.) **3.** Tepsi. (*Sungurlu –Çr.; –Ank.; –Krş.)

dımışkı (V) **1.** İri taneli, beyaz, tatlı üzüm. (–Ur.; –Gaz.) **2.** İri taneli siyah üzüm. (Mastat, Bardas *Karaman –Kn.) **3.** Aşılı, yabanî olmayan ağaç. (Magosa –Kıbrıs)

dımışkı (VI) Çok sık saç. (Çiftlik *Dinar –Af.)

dımışkı (VII) **1.** Güzel, yakışıklı, şık. (–Çr.; *Avanos –Krş.; Hamurcu *İncesu –Ky.; –Nğ.) **2.** Derli toplu, alımlı, becerikli (kimse). (–Nş.) **3.** Kibar, zarif. (Ziyere –Ama.; E. Hüyük *Şarkışla –Sv.)

dımışkı (VIII) [**dımışgı** (I)] Düz, cilâlı, parlak, pürüzsüz. (*Avanos –Krş.; –Ky.; –Nş.; –Nğ.)

[**dımışgı** (I)] : (Hortu *Ereğli –Kn.)

dımışkılamak (I) Süslemek. (*İncesu –Ky.)

dımışkılamak (II) Toprağı çapalamak, düzeltmek : *Tarlayı öyle bir dımışkıladım ki kaymak gibi oldu.* (–Nş.)

dımışmak 1. [→ **dımımak -1**] **2.** Kurulmak, süzülmek : *Gelin gibi neye dımışıp durursun.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dımıştamak Hareket etmek. (–Ada.)

dımıtmak (I) **1.** Bayıltmak. (Kaleboynu –Ada.) **2.** Öldürmek. (–Nş.; *Bor –Nğ.) **3.** Ölü gibi hareketsiz kalmak : *Ne dımıdıp durun, biraz gımıldan yahu.* (*Bor –Nğ.)

dımıtmak (II) Suyu hafif ısıtmak, ılıtmak. (–Kü.; –Çkr.; Aşudu *Darende –Ml.)

dımız (I) Kaşın üst köşesi. (Gözlü, Saiteli –Kn.)

dımız (II) [→ **dımık** (IV)]

dımız (III) [→ **damızlık** (I) **-1**]

dımlımak Az ısınmak, ılınmak. (*Ereğli –Kn.; –Ada.)

dımmak Önem vermek. (*Zile –To.)

dımmamak [→ **dınmamak**]

dımnımak Yavaşlamak, ağırlaşmak, sakinleşmek. (–Çr.)

dımnısı batmak Su ılınmaya yüz tutmak. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

dımrımak Saman altından su yürütmek. (–Krş.)

dımzıkmak [→ **dımzımak** (II)]

dımzımak (I) Çatacak fırsat aramak, ağlamaya, kavgaya hazır durumda olmak. (Bayat *Emirdağ –Af.)

dımzımak (II) [**dımzıkmak**] Yemek ekşimek, kokmaya yüz tutmak. (Ovacık *Tavas –Dz.; *Kemal Paşa –İz.)

[**dımzıkmak**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dımzırmak **1.** Akıtmak, damlatmak : *Yemeğin içine su dımzırıver.* (Kelekçi *Acıpayam –Dz.) **2.** Akmak, damlamak : *Şu kap galiba delik dımzırıyor.* (*Çal –Dz.)

dın Saklı, gizli olarak dinlenen söz : *Utanmaz bir de dın dinlemiş.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dınarmak [**dıngalmak**] Dimdik ayakta durmak, dikilmek. (*Bor –Ng.)

[**dıngalmak**] : (*Ağın, *Keban –El.)

dınaz (I) [**denaz, dınaza**] **1.** Şaka. (–Bt.; *Kozan –Ada.) **2.** Alay, eğlenme, taklit. (–Çkr.; Almus –To.; Süle –Gm.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; –Ezm.; –Bt.; *Develi –Ky.; Aziziye *Ereğli –Kn.)

[**denaz**] : (*Hemşin –Rz.; Mollaveyis –Ar.)

[**dınaza**] : (*Avanos –Krş.; Madası, Kala *İncesu –Ky.)

dınaz (II) Aksi adam. (*Polatlı –Ank.)

dınaz (III) Yığın, tınaz. (*Dinar köyleri –Af.)

dınaza [→ **dınaz** (I) **-2**]

dınaza almak [**dınaz etmek, dinaz etmek**] Alay etmek. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

[**dınaz etmek**] : (–Ezm.)

[**dinaz etmek**] : (Süle, *Kelkit –Gm.; *Gürün –Sv.)

dınaz etmek [→ **dınaza almak**]

dınazına Aksine, zıddına (konuşma ve hareket hakkında). (*Emirdağ –Af.)

dıncıḫmaḫ Bir iş için kuşkulanmak, o işi bozmak, karıştırmak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dıncıkmak (I) **1.** Sıkılmak, acıklı bir haber işitince kıvranmak. (–Ks.) **2.** Gücenmek, üzülmek. (*Taşköprü –Ks.)

dıncıkmak (II) Dolu hale gelmek. (*Taşköprü –Ks.)

dındı Huysuzluk, inat : *Dındısı tuttu küstü gitti.* (*Gürün –Sv.)

dındıḫ [→ **dıllıḫ**]

dındık (I) Alıngan, sinirli. (*Yerköy –Yz.; Çayırlı *Haymana –Ank.)

dındık (II) [→ **dıkı**]

dındık (III) **1.** Çok küçük eşya, yemek kabı. (Uluşiran *Şiran –Gm.) **2.** Küçük, şişesiz gaz lambası, idare. (Kesrik –Sv.)

dındık (IV) [→ **didek**]

dındık (V) [→ **dıllıḫ**]

dındıklamak (I) [**dımdımlamak**] **1.** Yavaş yavaş hareket etmek : *İki saatten beri dındıklayıp duruyorsun, gel şunları temizle.* (–Ezm.; –Ezc.)

[**dımdımlamak**] : (–Ezm.)

2. Bir işle gereğinden çok uğraşmak. (–Ezc.)

dındıklamak (II) **1.** Bir şeyi gereğinden çok incelemek. (Zil *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.) **2.** Eşyayı evirip çevirerek karıştırmak. (*Zile –To.; Zil *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.)

dındılına değmek Gururuna dokunmak : *Osman'ın sözü Hasan'ın dındılına değmiş.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dındın, dıñdıñ (I) [**dımdım** (I) **-1, dırdın**] **1.** Mızmız, mıymıntı, çabuk karar veremeyen, sözü uzatan. (*Dinar –Af.; Kozluca, Çebiş –Brd.; *Çal –Dz.; –Ba.; –Kü.; Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; –Çr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Ezc.; –Sv.; *Bor, –Nğ.; *Ürgüp, –Nş.; Çavuşköy –Ed.; *Babaeski –Krk.)

[**dımdım** (I) **-1**] **:** (*Dinar –Af.; –Kü.; –Bo.; –Çr.)

[**dırdın**] **:** (–Nğ.)

2. Anlamsız ve fazla konuşan, dedikoducu, sözleriyle başkalarını rahatsız eden. (*Sarayköy köyleri, *Acıpayam –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Akyazı çevresi –Kc.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dıñdıñ (II) **1.** Çocuk dilinde saz vb. müzik aletlerine verilen ad. (*Taşköprü –Ks.) **2.** Çocukların süpürge sapından yaptıkları oyuncak çalgı. (*Taşköprü –Ks.)

dıñdıñ gelmek Önemsiz, değirsiz görünmek : *Sen istediğin kadar öğüt ver ona dındın gelir.* (*Bor –Nğ.)

dındınık Yapma bebek, çocuk oyuncağı. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dındırmak Önem vermek, üstünde durmak. (–Ezm.)

dındızlamak İnatçılık etmek. (*Gerze –Sn.)

dındik Beceriksiz. (*Kemaliye –Ezc.)

dınga (I) [→ **dıngır** (I) **-2**]

dınga (II) Ukala. (–Kü.)

dınga (III) Karnı şiş olan, hastalıklı. (Homa *Çivril –Dz.)

dınga (IV) [**dıngıl** (III)] **1.** Küçük testi. (Alibeyli –İz.; –Ba.) **2.** İki kulplu testi. (Ayasköy –İz.)

[**dıngıl** (III)] **:** (Bergas *Ezine –Çkl.)

3. Toprak çömlek, güveç. (Bayat *Emirdağ –Af.) **4.** Küçük çinko kap, maşrapa. (–Af.; –Ist.)

dıngaç [→ **dingil** (I)]

dıngadak [→ **dıngır** (I) **-2**]

dıngal Mangal. (*İnebolu –Ks.)

dıngala [**dınkala**] Ağır hareket eden (kimse). (–Kn.)

[**dınkala**] **:** (–Kn.)

dıngalak kılmak [→ **dıngılmak -5**]

dıngalmak [→ **dıñarmak**]

dıngana Kendir dövmekte kullanılan ve su ile dönen bir araç. (Şıhlar *Ulubey –Or)

dıngaz (I) [→ **dingil** (I)]

dıngaz (III) Kısa boylu, zayıf, kuru yüzlü kimse. (–Uş.; Akse –Kü.)

dıngaz (III) Kel hastalığının başta bıraktığı iz. (–Yz.)

dıngaz (IV) Yağı alınmış sütten yapılan peynir. (Bölceağa *Manyas –Ba.)

dıngaz (V) Hiç bir şeye aldırış etmeyen (kimse) : *Dıngaz insanlarla iş yapmak çok zor.* (–Rz. ve köyleri)

dıngı Sünepe, tembel. (–Nğ.)

dıngıç [**dıngış** (II)] Poğaçanın üzerine yapılan şekiller. (Savrun *Divriği –Sv.)

[**dıngış** (II)]**:** (Savrun *Divriği –Sv.)

dıngıl (I) [→ **dıngil** (I)]

dıñgıl (II) [**diñgil** (VII)] Küçük sepet. (*Düzce –Bo.; –Zn.)

[**diñgil** (VII)] **:** (*Akçakoca –Bo.)

dıngıl (III) [→ **dınga** (IV) **-2**]

dıngıl (IV) Patavatsız, şımarık. (Güney –Dz.; –Kü.)

dıngıl (V) Kuşkonmaz çiçeği. (–Dy.)

dıngıl (VI) **1.** Böbrek. (*Kemah –Ezc.) **2.** Çocuğun erkeklik organı. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **3.** Erkeklik bezi, husye. (Düzköy *Keşap –Gr.; –Gm.)

dıngıl (VII) Bezelyenin içindeki tanesi. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dıngıl (VIII) Sümük. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dıngıla fisto [→ **dıngıla pışdo**]

dıngılaḫoçik Takla. (–Kr.)

dıngılak [→ **dıngıldak** (IV) **-1**]

dıngılamaḫ [→ **dıngılamak**]

dıngılamak [**dıngılamaḫ**] Kımıldamak, sallanmak. (Cinis *Aşkale –Ezm.; –Ezc.)

[**dıngılamaḫ**] : (*Divriği –Sv.)

dıngılapışdo [**dıngılafisto, dıngılapişdo**] : Tahterevalli oyunu. (*Erciş –Vn.)

[**dıngılafisto**] : (–El.)

[**dıngılapişdo**] : (*Erciş –Vn.)

dıngılapişdo [→ **dıngılapışdo**]

dıngıldafak İrili ufaklı : *Ahırdaki öküzlerimin dıngıldafak hepsini sattım.* (Karacalı *Terme –Sm.)

dıngıldak (I) [→ **dingildek** (I) **-3**]

dıngıldak (II) [**dıngıldoḫ**] Yeni doğmuş çocukların tepesindeki yumuşak kısım, bıngıldak. (Çoran –Ama.)

[**dıngıldoḫ**] : (*Divriği –Sv.)

dıngıldak (III) Koyun, keçi vb. hayvanların yumurtaları, koç yumurtası. (Ziyere –Ama.)

dıngıldak (IV) [**dıngılak**] **1.** İki tekerlekli araba, kağnı. (İnecik –Tk.)

[**dıngılak**] : (Çimendere *Malkara –Tk.)

2. Dört tekerlekli öküz arabalarında dingil ve tekerleklerin ikiye bölünebilen parçalarından her biri. (İnecik –Tk.)

dıngıldak (V) Köprü. (*Gelibolu –Çkl.)

dıngıldamak (I) [→ **dingildemek** (I) **-1**]

dıngıldamak, dıñgıldamak (II) **1.** Anlamak. (Uşhum *Yusufeli –Ar.) **2.** Dinlemek. (Uşhum *Yusufeli –Ar.) **3.** [→ **dıngırdamak**] **4.** Çocuk durmadan ağlamak. (*Bor –Ng.)

dıñgıldamak (III) Zayıflamak, halsiz düşmek. (İshaklı *Çivril –Dz.)

dıngıldef [→ **dırık** (II)]

dıngıldoḫ [→ **dıngıldak** (II)]

dıngılı **1.** Ufak tefek (insan için) : *Ne dıngılı kız.* (–Kr.) **2.** Azıcık, bir parça. (*Iğdır –Kr.)

dıngılik [→ **dingil** (I)]

dıngılleç gelmek Dövüşen iki horoz berabere kalmak. (*Milas –Mğ.)

dıngılmak [**dıngalak kılmak, dıngılnamaz kılmak**] **1.** Yatmak, uyumak. (–Brs.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Ceylanköy, Çengelli *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Ölmek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **3.** Hasta olmak. (İğneciler, *Mudurnu –Bo.) **4.** [→ **dengilmek -1**] **5.** Takla atmak, tepesi üstü yuvarlanmak. (Bozan, –Es.; Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

[**dıngalak kılmak**] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

[**dıngılnamaz kılmak**] : (–Es.)

6. Burkulmak. (–Ba.)

dıngılnamaz kılmak [→ **dıngılmak -5**]

dıñgıltı (I) Ağız dalaşı, dırıltı, tartışma. (*Düzce –Bo.)

dıngıltı (II) Hareket halinde olan bir şeyin ya da hayvanın gösterdiği sarsıntı. (*Ermenek –Kn.)

dıngır (I) [**dangır** (I), **dankır, dınga** (I), **dıngadak, dıngış** (I) **-1, 2; dınkabak** (II) **-1, dıranga**] **1.** Zayıf, çelimsiz, et tutmayan (kimse). (*Eğridir köyleri –Isp.)

[**dıngış** (I) **-1**] : (*Bor –Ng.)

2. Kel, saçı dökülmüş. (*Çarşamba, –Sm.; *Kangal ve köyleri –Sv.; –Yz.; *Karaman –Kn.)

[**dangır** (I)] : (*Iğdır –Kr.)
[**dankır**] : (Mengeser *Doğubeyazıt –Ağ.)
[**dınga** (I)] : (Alibeyli –İz.)
[**dıngadak**] : (*Bor –Ng̃.)
[**dıngış** (I) **-2**] : (Bayat *Emirdağ, *Bolvadin –Af.)
[**dınkabak** (II) **-1**] : (*Zile –To.)
[**dıranga**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
3. Uyuz hastalığı. (Honaz –Dz.)

dıngır (II) Ekmek pişirilen saç. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dıngıra (I) [**dingira**] Tambur, bağlama gibi mızrapla çalınan bütün sazlar. (Hamurcu *İncesu, –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng̃.; –Ada. köyleri)
[**dingira**] : (*Bor –Ng̃.)

dıngıra (II) Zambak. (Yenice, Yerkesik –Mğ.)

dıng̣ırdaḫmag [→ **dıngırdatmak** (I) **-2**]

dıngırdamak [**dıngıldamak, dıñgıldamak** (II) **-3, dınılamak, dıñılamak** (I), **dıñıldamak -2, dınlamak, dıñlamak -2**] Sürekli olarak gereksiz konuşmak, söylenmek, mırıldanmak. (*Emirdağ –Af.; Güney *Yeşilova –Brd.; Yukarıseyit *Çal –Dz.; –Ba.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Ermenek, –Kn.)
[**dıngıldamak, dıñgıldamak** (II) **-3**] : (*Ermenek –Kn.)
[**dınılamak, dıñılamak** (I)] : (Sarı *Merzifon –Ama.)
[**dıñıldamak -2**] : (*Mucur –Krş.)
[**dınlamak, dıñlamak -2**] : (*Taşköprü –Ks.; *Ünye ve çevresi –Or.)

dıngırdatmak (I) [**dıngırdaḫmag**] **1.** Atlatmak, aldatmak. (Yukarıseyit *Çal –Dz.) **2.** Alay etmek, eğlenmek. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Keçiborlu ve çevresi –Isp.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.)
[**dıngırdaḫmag**] : (–Brd.)

dıngırdatmak (II) Tıkırdatmak. (–Çkr.; Çilehane *Reşadiye –To.)

dıngırına takmamak Önem vermemek. (*Bor –Ng̃.)

dıngırtılık Gevezelik. (*Afşin –Mr.)

dıngış (I) **1.** [→ **dıngır** (I) **-1**] **2.** [→ **dıngır** (I) **-2**]

dıngış (II) [→ **dıngıç**]

dınılamak, dıñılamak (I) [→ **dıngırdamak**]

dınılamak, dıñılamak (II) Topaç dönerken ses çıkarmak. (Kurna –Brd.; Sarı *Merzifon –Ama.)

dıñıldamak 1. İnlemek. (*Mucur –Krş.) **2.** [→ **dıngırdamak**]

dıñırgamak [**dığırgamak, dınlamak, dıñlamak -1, dıñramak, dızgamak**] Dikkatle dinlemek, gizlice dinlemek, kulak vermek. (*Bor –Ng̃.)
[**dığırgamak**] : (Emirşahlar *Akseki –Ant.)
[**dınlamak, dıñlamak -1**] : (Emirşahlar *Anamur –İç.)
[**dıñramak**] : (–Isp.; Sarıveliler *Ermenek –Kn.)
[**dızgamak**] : (–İç.)

dınka Söylenmesi gerekmediği halde söylenen söz. (–Kü.)

dınkabak (I) Sinirli, sert, çabuk öfkelenen (kimse). (Bardakçı *Seyitgazi –Es.)

dınkabak (II) **1.** [→ **dıngır** (I) **-2**] **2.** Saçları sıfır numarayla kesilmiş (kimse). (*Zile –To.)

dınkabak (III) İçi boşaltılmış olan ve su kabı olarak kullanılan asma kabağı. (–Çr.)

dınkala [→ **dıngala**]

dınkalazı [→ **dingil** (I)]

dınkılık Oynak : *Çivide lamba dınkılık duruyor.* (–Kr.)

dınkılmak [→ **dengilmek -1**]

dınklıfışra 1. Gereksiz, yersiz hareket ve iş. (*Maçka –Tr.) **2.** Fazla gerekli olmayan, ufak tefek şeyler. (*Maçka –Tr.)

dınlamak, dıñlamak 1. [→ **dınırgamak**] **2.** [→ **dıngırdamak**] **3.** Arı gibi böcekler ses çıkarmak. (–Gaz.)

dınmamak [**dımmamak**] Aldırış etmemek, değer vermemek, tınmamak. (Tavşancıl *Gebze –Kc.; Saray –Çkr.; Uluşiran *Şiran –Gm.;–Ezm.)

[**dımmamak**] : (–Çkr.)

dınna bitlü Çok pinti, cimri (kimse). (Ziyere –Ama.)

dınnaḫ [→ **dırnah** (I)]

dınnaha İşte, orada, karşıda. (*Ula –Mğ.)

dınnak [→ **dırnak** (I)]

dınnak dibi Şeytan tırnağı. (*Bor –Nğ.)

dınnak sürtmek Kavgayı kızıştırmak. (*Bor –Nğ.)

dınnımak Küsmek. (–Ky.)

dıñramak [→ **dıñırgamak**]

dınşlıḫ [→ **dınşlık**]

dınşlık [**dınşlıḫ**] Rahatlık, gönül ferahlığı, huzur. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

[**dınşlıḫ**] : (Susanoğlu *Silifke –İç.)

dınyıldamak Şüpheye düşmek. (–Ks.)

dıpdızlak [**dirdiplaḫ**] **1.** Çırçıplak. (Sıhlar –Ank.)

[**dirdiplaḫ**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

2. Otsuz, dümdüz yer. (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

dıpdızlan [→ **dımdızlak -1**]

dıpḫı Tıpkı. (Karaçay, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

dıpkısı Tıpkısı. (*Sivrihisar –Es.)

dıptın Geveze, dedikoducu. (Kocular *Eğridir –Isp.)

dıraat [**dırağat, dırat**] Korucu, kır bekçisi. (*Bergama –İz.; Gözsüz *Malkara –Tk.)

[**dırağat**] : (*Susurluk –Ba.)

[**dırat**] : (Karaca *Karacabey –Brs.; Germeyan *Çorlu –Tk.)

dırabız Oda tabanında kalın direklerin arasına konulmak için özel olarak yapılmış tahta. (Eşke *Divriği –Sv.)

dırabızan Oda kapısının yanında olan bir çeşit gömme dolap. (–Ky.)

dırabızın [**dırabuzun, dırbızan, dirabzan**] Merdivenlerin kenarındaki korkuluk, tırabzan. (–Gaz.)

[**dırabuzun**] : (*Ereğli –Kn.)

[**dırbızan**] : (Honaz –Dz.; Alanlı –Ay.)

[**dirabzan**] : (*Düzce –Bo.)

dırabuzun [→ **dırabızın**]

dıraca gelmek [→ **dırca gelmek**]

dıradıra [**dıray**] Koyu yeşil renkli, arı kuşuna benzeyen, başlıca gıdası çekirge olan bir kuş, gökkarga. (*Zile –To.)

[**dıray**] : (*Marmaris –Mğ.)

dıraf etmek Döven sürerken öküzlerin yönünü değiştirerek, içteki öküzü dışa, dıştaki öküzü içe getirmek. (*Atabey, *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin *Tefenni –Brd.; Gürnes *Akşehir –Kn.; *Mersin köyleri–İç.)

dıraga Karaçalı. (Osmanpazarı *Gönen –Ba.; Dombay –Ed.)

dırağan [**dırağana**] Geç olgunlaşan, pembe renkli, uzun saplı, sert bir kiraz çeşidi. (–Kn.)

[**dırağana**] : (–Isp.)

dırağana [→ **dırağan**]

dırağat [→ **dıraat**]

dırak (I) [**dırakka**] **1.** Çeviklik, kıvraklık, çabuk hareket etme. (Karahisar, Ortaköy *İncesu –Ky.; Tatlar, Bahçeli *Bor –Nğ.)
2. Nazlı, edalı yürüyüş. (Karahisar, Ortaköy *İncesu –Ky.)
[**dırakka**] **:** (*Bor –Nğ.)

dırak (II) Giyilen elbise, ayakkabı vb. şeylerin vücuda uygun gelmesi, yakışması. (Karahisar, Ortaköy *İncesu –Ky.; *Cebelibereket –Ada.)

dırak (III) [→ **diğrek** (I) **-2**]

dırakka [→ **dırak** (I) **-2**]

dıram Uyuşuk (kimse). (Fariske *Ermenek –Kn.)

dırandık Hallaçların pamuğu atmak için kullandıkları araç, yay. (Karakavak *Hayrabolu –Tk.)

dırañga [→ **dıngır** (I) **-2**]

dıranı (I) Damın düz kısmı, tahtaboş. (–Rz.)

dıranı (II) Erken olgunlaşan, siyah renkli, sert bir çeşit üzüm. (*Mucur –Krş.)

dırankdana Şiddetli ve sesli çarpışı anlatır. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dırat [→ **dıraat**]

dırav (I) Yokuştan inerken kağnıların tekerleklerinin önüne eklenen ve firen vazifesini gören kalın sopa. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

dırav (II) Silah sesi. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dıravacı 1. Yalancı, palavracı. (*Şavşat, –Ar.; –Kr.; –Ezm.; Hisarcık –Ky.; –Kn.) **2.** Arsız. (–Tr.; –Kr.) **3.** Dilenci. (–Tr.; –Kr.) **4.** Titiz. (*Ezine –Çkl.) **5.** İşsiz, boşta olan. (Ovacık *Silifke –İç.) **6.** Saman altından su yürüten (kimse). (Karakoca *Karacabey –Brs.)

dıravuzlamak [**dırazlamak, dırkazlamak**] Kapıyı sürmelemek. (*Tosya, –Ks.; *Kargı –Çr.)
[**dırazlamak**] **:** (Saray –Yz.)
[**dırkazlamak**] **:** (*Balya –Ba.; –Es.; –Çkr.)

dıray [→ **dıradıra**]

dıraz (I) Kel. (*Düzce, –Bo.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Karahoca *Haymana –Ank.)

dıraz (II) **1.** Delikanlı. (Bozhüyük *Göksun –Mr.) **2.** Genç kız. (*Kangal ve köyleri –Sv.)

dıraz (III) İri öğütülmüş un. (Kelekçi *Acıpayam –Dz.)

dıraz (IV) Dokunuşu hatalı, pürüzlü elbiselik kumaş. (Kelekçi *Acıpayam –Dz.)

dıraz (V) İnsanı gücendirecek söz. (Kelekçi *Acıpayam –Dz.)

dırazlamak [→ **dıravuzlamak**]

dırbaç [→ **dırmaç -1**]

dırbız Yaş odun. (Eğrigöz –Kn.)

dırbızan [→ **dırabızın**]

dırca Herkese karşı gelen, itaatsiz, söz dinlemeyen. (Karataş *Dinar –Af.; Kelekçi *Acıpayam –Dz.; Kışlacık –Ank.; Emiraşıklar *Akseki –Ant.

dırca dırca İçin için, açığa vurmayarak. (*Yalvaç –Isp.)

dırca gelmek [**dıraca gelmek, dırca komak, dırcam gelmek**] Karşı koymak, karşı gelmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Kösten, Kızılyer, Kocabaş, Honaz –Dz.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Köşker –Krş.)
[**duraca gelmek**] **:** (Yayla *Tefenni, Çerçin –Brd.; Bayalı *Aras –Ks.; *Eskipazar, *Çerkeş –Çkr.)
[**dırca komak**] **:** (Çokveren, *Polatlı, –Ank.)

[**dırcam gelmek**] : (Bahtıllı *Simav –Kü.)

dırca komak [→ **dırca gelmek**]

dırcam gelmek [→ **dırca gelmek**]

dırcık [→ **dırçık** (I)]

dırcuk Olur olmaz şeye kızan. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dırççık [→ **dırçık** (I)]

dırçık (I) [**dırcık, dırççık, dircik** (II)] Çifte, tekme. (–Tr.; Süle –Gm.; –Kr.; –Vn.; Arzutu, –Ezm.; *Ahlat –Bt.)

[**dırcık**] : (–Vn.)

[**dırççık**] : (*Erciş –Vn.)

[**dircik** (II)] : (Ersis *Yusufeli –Ar.)

dırçık (II) Ayağına çabuk (kimse). (–Tr.)

dırçık (III) Sandalye, masa ayağı. (–Vn.)

dırçıklanmak 1. [→ **dirçiklemek**] **2.** Haylazlık, yaramazlık yapmak. (Cinis *Aşkale –Ezm.)

dırçım Azıcık, bir damla : *Aytekin ağlarken gözünden bir dırçım yaş düşmedi.* (*Oltu –Ezm.)

dırçihlemek [→ **dirçiklemek**]

dırda Kambur. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dırdalaç [→ **dırdır**]

dırdalanmak [**dırdası çıkmak**] Beli eğilmek, kamburu çıkmak : *Hasan getdiyhce dırdalaner.* (Bayburt *Selim –Kr.)

[**dırdası çıkmak**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dırdalaş [→ **dırdır**]

dırdası çıkmak [→ **dırdalanmak**]

dırdıbık (I) **1.** Dedikodu. (Bardakçı *Seyitgazi –Es.; –Nğ.) **2.** Ağız kavgası, tartışma, dırıltı. (*Bor –Nğ.; Gözlü, Mençek *Ermenek –Kn.; *Silifke, *Mut köyleri –İç.) **3.** Kavgacı. (Oyaca *Haymana –Ank.)

dırdıbık (II) Önemsiz, değersiz şey. (Kırugöl –Nş.)

dırdıbık çıkarmaḫ Geçimsizlik etmek, kavga çıkarmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dırdık [→ **dırdır**]

dırdın [→ **dındın, dıñdıñ** (I) **-1**]

dırdır [**dırdalaç, dırdalaş, dırdık, dırdıra** (I), **dırdırık, dırdıvıḫ, dırdıvık -1, dırlağan, dırlam -2**] Geveze, yerli yersiz konuşan. (*Merzifon ve köyleri, –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Tr.; *Göle, *Ardahan, *Posof ve çevresi, *Çıldır, *Arpaçay –Kr.; Kurnuş, *Pasinler, –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Bor –Nğ.)

[**dırdalaç**] : (*Malkara –Tk.)

[**dırdalaş**] : (*Gelibolu –Çkl.)

[**dırdık**] : (Koçular *Eğridir –Isp.)

[**dırdıra** (I)] : (Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.)

[**dırdırık**] : (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**dırdıvıḫ**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

[**dırdıvık -1**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

[**dırlağan**]: (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

[**dırlam -2**] : (Büyükkabaca *Uluborlu –Isp.)

dırdıra (I) [→ **dırdır**]

dırdıra (II) Uzun boylu (kimse). (–Vn.; –Bt.)

dırdırıcılık Gevezelik. (Yeniköy –Ba.)

dırdırık [→ **dırdır**]

dırdırlanmak [→ **dırlamak** (I)]

dırdıvıḫ [→ **dırdır**]

dırdıvık 1. [→ **dırdır**] **2.** Kavgacı. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Oyaca –Ank.; –Nğ.)

dırdıvrak Uygun, tıpatıp : *Ayakkabı ayağıma dırdıvrak oldu.* (–Sv.)

dırdlag Hastalıklı, kansız cansız. (–Brd.)

dırga Titiz. (*Boyabat –Sn.)

dırgak Derli toplu, düzenl:. (*Ağın –El.)

dırgalık [**dırma, dırmalık**] Geçilemeyecek kadar sık çalılık yer. (*Çorlu –Tk.)

[**dırma**] **:** (Hasköy, Havsa –Ed.)

[**dırmalık**] **:** (Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

dırgaz (I) Güneş görmeyen, karanlık mağara, toprağın içinde kalan ev. (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

dırgaz (II) Kapı kapatmaya yarayan dayak. (Teke –Kü.)

dırgen [→ **dirgen -1**]

dırgıl (I) [**dırḫlı**] **1.** [→ **dırık** (II)] **2.** Özürlü, sakat (kimse). (*Çal –Dz.; *Bafra –Sm.)

[**dırḫlı**] **:** (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dırgıl (II) Gereksiz, boş söz. (*Çal –Dz.)

dırgıl (III) Alacalı, çeşitli renkli. (Ömerli –Sm.)

dırgıl (IV) [**dırğılca**] Çam dallarının uçlarında buğday büyüklüğünde olan, sakız gibi kokan ve tazeyken yenilebilen tomurcuklar. (Fadılca –Mğ.)

[**dırğılca**] **:** (Denizabat –Mğ.)

dırgılaḫoçik dönmek Takla atmak. (–Kr.)

dırgıldamak [→ **dırlamak** (I)]

dırğa 1. Düzen, dirlik. (–Gr.) **2.** Erzak, yiyecek, içecek. (–Gr.)

dırğılca [→ **dırgıl** (IV)]

dırḫlı [→ **dırgıl** (I) **-2**]

dırı (I) Gül fidanına benzeyen dikenli bir çalı. (Eşke *Divriği –Sv.)

dırı (II) Kötü kalpli insan. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

dırıbık tutturmak Her birini bir tarafa dağıtmak : *Ahmet sığırları dırıbık tutturdu.* (Aslanköy *Mersin –İç.)

dırıcıt Masanın köşesi, köşe. (–Kn.)

dırıç [→ **dırık** (II)]

dırıh (I) [→ **dırık** (I)]

dırıḫ (II) [→ **dırık** (II)]

dırıh dutturamamak Bir işin ya da meselenin sonucunu almadan bırakıp gitmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dırıḫlaşmaḫ [→ **dırıklaşmak**]

dırık (I) [**dırıḫ** (I)] Sebat, ayak direme. (–Çkr.; *Zile –To.; –Ama.; *Bor –Ng.)

[**dırıḫ** (I)] **:** (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dırık (II) [**dıngıldef, dırgıl** (I) **-1, dırıç, dırıḫ** (II), **dırıt, dırız, dırtlak** (I) **-1, dırtlı -1**] Zayıf, kuru, mecalsiz (kimse). (–Kü.; –Bo.; –Ama.; *Erbaa –To.; –Ky.)

[**dıngıldef**] **:** (–Ur.)

[**dırgıl** (I) **-1**] **:** (*Almus –To.)

[**dırıç**] **:** (–Gm.)

[~~**dırıḫ** (II)~~] **:** (–Ezm.)

[**dırıt**] **:** (–Ky.)

[**dırız**] **:** (–Sm.; Uzunmusa –Or.)

[**dırtlak** (I) **-1**] **:** (*Eğridir köyleri –Isp.; Doma *İnegöl –Brs.)

[**dırtlı -1**] **:** (Emirler, Geresin *Keçiborlu, *Senirkent –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; –Kn.)

dırık (III) **1.** İshal : *Ahmet dırığa tutuldu.* (–Ama. Azerî köyleri; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.) **2.** Helâ. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dırık (IV) Yer, toprak : *Ahmet öldü aybını dırık örttü.* (Gürnes *Akşehir –Kn.)

dırık (V) Sincap. (*Mengen –Bo.; Sekli *Beypazarı –Ank.)

dırık (VI) Kök, temel, esas. (–Çkr.)

dırık dırsık Sökük yırtık. (–Çr.)

dırıklamak İshal olmak. (–Ama. Azerî köyleri)

dırıklaşmak [**dırıḫlaşmaḫ**] Kadınlar karşı karşıya kötü söz söylemek, sövüşmek. (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

[**dırıḫlaşmaḫ**] **:** (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dırıkmak 1. Sığınıp yerleşmek, yurt tutmak : *Fukara bizim yanımıza girdi, dırıktı.* (*Çarşamba –Sm.) **2.** [→ **dızıkmak** (I) **-2**]

dırık tutmak Bir işte sebat etmek, sonuna kadar beklemek, tutunmak. (Saray, *Kurşunlu, –Çkr.; –Çr.; Marınca *Merzifon –Ama.; *Koyulhisar –Sv.)

dırıl (I) Dere kenarı. (*Mersin –İç.)

dırıl (II) Adi kaput bezi. (–Rz.)

dırılaşmak Darılmak, tartışmak.(*Bozdoğan –Ay.)

dırıldanmak [→ **dırlamak** (I)]

dırımaç [→ **dırmaç -2**]

dırımak 1. Kazımak, sıyırmak : *Hamur teknesini dırıdım.* (Gölcük, *Marmaris, –Mğ.) **2.** Tarladaki ürünü tırmıkla toplamak, tırmıklamak. (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

dırımlamak Uyarmak. (*Devrek –Zn.)

dırındılık Kötü et, makbul olmayan et. (Ravlı *Çubuk –Ank.)

dırınga Çok gergin : *İp çok dırınga, kopacak.* (Düzköy *Keşap –Gr.)

dırıngaya gelmek Çok gerilmek. (Düzköy *Keşap –Gr.)

dırışmak Birbiriyle itişip kakışmak. (Aslıhantepeciği, Çağış –Ba.)

dırıt [→ **dırık** (II)]

dırıtkı İnce, dayanaklı olmayan (kumaş için). (–Kn.)

dırıtmak 1. Direnmek. (*Zile –To.) **2.** Karşı koymak. (*Zile –To.; *Merzifon ve köyleri –Ama.) **3.** Kovmak, başından defetmek.(*Mecitözü –Çr.; Ohtap –To.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

dırız [→ **dırık** (II)]

dırkaz Ahıra bitişik ev, oda : *Kışın dırkazda otururuz.* (Çamköy *Gölhisar, *Karamanlı, *Tefenni –Brd.)

Dırkazık [→ **Demir kazık**]

dırkazlamak [→ **dıravuzlamak**]

dırlağan [→ **dırdır**]

dırlam 1. Çocuk ağlaması. (–Mn. ve çevresi) **2.** [→ **dırdır**]

dırlama Gereksiz ve gelişigüzel konuşma. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; –Kr. ve köyleri; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; –Kn.)

dırlamaḫ [→ **dırlamak** (I)]

dırlamak (I) [**dırdırlanmak, dırgıldadamak, dırıldanmak, dırlamaḫ**] Gereksiz ve çok konuşmak, gevezelik etmek. (Saray –Çkr.; *Zile –To.; Danışman *Fatsa, –Or. köyleri; *Ağın, *Keban –El.; Aşudu *Darende –Ml.; *Ermenek –Kn.)

[**dırdırlanmak**] **:** (İshaklı *Çivril –Dz.; *Antakya köyleri –Hat.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**dırgıldamak**] **:** (*Çal –Dz.)

[**dırıldanmak**] **:** (Honaz –Dz.; *Bor –Ng.)

[**dırlamaḫ**] **:** (*Gürün –Sv.; *Bünyan –Ky.)

dırlamak (II) Herhangi bir şeyi yıkadıktan sonra bir kere daha sudan geçirmek, durulamak. (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dırlanmak 1. Gerekli gereksiz söylenmek, mırıldanmak. (Uluğbey, *Senirkent –Isp.; *Edremit ve çevresi

–Ba.; –Kü.; *Çarşamba ve köyleri –Sm.; *Merzifon –Ama.; –Tr.; Dülgerli, Karadere –Rz.; *Bor –Nğ.) **2.** Çocuk mızmızlanıp ağlamak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

dırlaşmak [**dırleşmek -1, dilleşmek, dilleşmeyh**] Kavga etmek, ağız kavgası yapmak. (Kozluca, Çebiş –Brd.; Eymir, Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Kurşunlu –Çkr.)
[**dırleşmek -1**] : (*Sarayköy köyleri –Dz.; Kızılhisar –Ky.)
[**dilleşmek**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.; *Ahlat –Bt.)
[**dilleşmeyh**] : (–Kr.)

dırleşmek 1. [→ **dırlaşmak**] **2.** Dedikodu yapmak. (*Sarayköy köyleri –Dz.; Kızılhisar –Ky.)

dırma [→ **dırgalık**]

dırmaç [**dırbaç, dırımaç, dumaç**] **1.** Yünden yapılan ve insanın sırtına konulan yükün düşmemesi için koltuk altından geçirilerek bağlanan ip. (*Görele ve köyleri, –Gr.; Aşudu *Darende –Ml.; Hacılar –Ky.; –Nğ.)
[**dırbaç**] : (Yaslıbahçe *Bulancak –Gr.)
2. Sırta bağlanarak taşınan yük. (–To.; Aşudu *Darende –Ml.)
[**dırımaç**] : (–To.)
[**dumaç**] : (*Bor –Nğ.)

dırmaçlamak [**dumaçlamak**] Taşınacak yükü sırta sıkıca sarmak. (–To.; –Nş.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.; –Ada.)
[**dumaçlamak**] : (*Bor –Nğ.)

dırmaçlanmak Bir yük sırta iple bağlanmak. (*Koyulhisar –Sv.; –Nğ. ve çevresi)

dırma çorbası Kesilmiş ufak hamurdan yapılan çorba. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dırmalamak (I) Tırmalamak. (*Taşköprü –Ks.)

dırmalanmak (II) Kayalık yerleri, dik yokuşu emekleyerek çıkmak. (Aslanköy *Mersin –İç.)

dırmalık [→ **dırgalık**]

dırman (I) Cin, dev. (–Brs.; *Ulubey –Or.)

dırman (II) Çatıda kullanılan ve kiremitlerin altına konulan ağaçlar. (*Gelibolu –Çkl.)

dırmanmak Tırmanmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.; –Kr. ve köyleri; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; –Gaz.; *Koyulhisar –Sv.; –Nğ.; Aslanköy *Mersin –İç.; *Korkuteli ve köyleri, *Elmalı ve köyleri –Ant.)

dırmıh, dırmıḫ [→ **dırmık**]

dırmık [**dırmıh, dırmıḫ, dırtmık, dıtmıḫ, dıtmık** (I)] Bir tarım aracı, tırmık. (Kızılköy, İncesu *Dinar –Af.; Bağıllı *Eğridir –Isp.; Oğul *Acıpayam –Dz.; Karatepe, Sarıkavak –Es.; *Zile köyleri –To.; E. Hüyük *Şarkışla –Sv.; Türkmenaraplısı –Yz.; *Bor –Nğ.)
[**dırmıh, dırmıḫ**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.; Uluşiran –Gm.; *Iğdır –Kr.; *Gürün –Sv.; *Mucur köyleri –Krş.)
[**dırtmık**]: (*Bor –Nğ.; *Ereğli –Kn.)
[**dıtmıḫ**] : (–Nğ.)
[**dıtmık** (I)] : (*Bor –Nğ.; Karahisar *İncesu –Ky.)

dırmıkçı Söz taşıyan. (–Ank.)

dırmıntı Ürün toplandıktan sonra geriye kalan ve tırmıkla toplanan döküntüler. (Kızılköy *Dinar –Af.)

dırnaḫ [→ **dırnak** (I)]

dırnaḫlı Tandırda pişirilen bir çeşit hamur tatlısı. (Kerkük)

dırnak (I) [**dınnaḫ, dınnak, dırnaḫ, dıyak**] Tırnak. (Güney *Yeşilova –Brd.; –Sm.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)
[**dınnaḫ**] : (İmamuşağı *Silifke –İç.)
[**dınnak**] : (*Ermenek –Kn.; Tozkovan *Gülnar –İç.)
[**dırnaḫ**] : (*Iğdır –Kr.)
[**dıyak**] : (*Büyükçekmece –Ist.)

dırnak (II) [→ **dığrak** (II)]

dırnak kadar Çok az : *Dırnak kadar ekmek verdi.* (Güney *Yeşilova –Brd.)

dırnaklı Bir çeşit pide. (*Birecik –Ur.)

dırnaksız Soyguncu, dalavereci, düzmeci. (*Anamur –İç.)

dırnak yarası Tırnaklarda kına ile yapılan bir çeşit süs. (–Sm.)

dırnoy Akılsız, düşüncesiz : *Dırnoy Veli gene gelifdi.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dırpa Şalvar. (Babik *Pütürge –Ml.)

dırranga Güvercin büyüklüğünde, papağan renginde, eti yenmeyen bir kuş. (Kayışlı –Mr.)

dırrey Çobanın sürüyü su içmeye götürürken çıkardığı ünlem. (Diği *Sungurlu –Çr.)

dırsık (I) [→ **dersik**]

dırsık (II) **1.** Delik. (Mençek *Ermenek –Kn.) **2.** Yırtık, eskiyip parçalanmış. (*Bor –Nğ.) **3.** Yıkık, harap olmuş. (*Merzifon –Ama.)

dırtdıra Çok uzun boylu adam. (*Erciş –Vn.)

dırtdırt Kaynatıldığı halde pişmemiş (yiyecek için) : *Bu aş neden dırtdırt be!* (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dırtılmaḫ Küsmek, darılıp bir işe karışmamak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dırtlak (I) **1.** [→ **dırık** (II)] **2.** Korkak. (*Bergama, Buca, Kavala göçmenleri –İz.)

dırtlak (II) Kurutulan üzümlerin arasında kalan iyice kurumamış taneler. (Ortaköy *Çal –Dz.)

dırtlı **1.** [→ **dırık** (II)] **2.** Miskin, mızmız. (Bayat *Emirdağ –Af.) **3.** Göğüs kemiğinin altında fazla yağ tabakası olan kimse. (İncesu *Dinar –Af.)

dırtmak Ağacın gövdesinde basamak şeklinde kertikler yapmak. (Karşıyaka *Erdek göçmenleri –Ba.)

dırtmık [→ **dırmık**]

dırtmıklamak Biçilmiş ekinlerin döküntülerini tırmık ile tarayarak toplamak. (*Bor –Nğ.)

dırvana [**dıyran**] **1.** Yayık. (Darıca *Gebze –Kc.; *Silivri –Ist.)
[**dıyran**] : (*Ereğli –Kn.)
2. Çobanların süt sağdıkları iki kulplu çinko kap. (Kavaklı göçmenleri –Ed.)

dırzanlamak Alay etmek. (*Şebinkarahisar –Gr.)

dısa gitmek [→ **dışa gitmek** (I)]

dısdıbıl Çırçıplak, parasız. (*Göle –Kr.)

dısdıvrak (I) Derli toplu. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dısdıvrak (II) Hafif, hafiflik. (–Sv.)

dıstar El değirmeni. (*Nazimiye –Tn.)

dıstıvrak [→ **dıvrak** (I) **-1**]

dışa Dışarı. (–Nğ.)

dışa çıkmak [→ **dışa gitmek** (I)]

dışa gitmek (I) [**dısa gitmek, dışa çıkmak, dışarı çıḫmah, dışarı gitmek, dişerlenmek**] Aptes bozmak. (Alâettin *Acıpayam, *Çivril –Dz.; Seferli *Akkuş, Uzunmusa –Or.; Şehli *Piraziz –Gr.; Tekerahma *Gürün, Ağrakos *Suşehri –Sv.; –Yz.)

[**dısa gitmek**] : (Soğukpınar *Kangal –Sv.)
[**dışa çıkmak**] : (*Bor –Nğ.)
[**dışarı çıḫmah**] : (*Antakya köyleri –Hat.)
[**dışarı gitmek**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.; Zevker *Refahiye –Ezc.; *Şarkışla ve çevresi –Sv.; Güzelsu *Akseki –Ant.)
[**dişerlenmek**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
dışa gitmek (II) Köyün dışına çıkmak: *Dışa gidiyom, yolluk hazırla.* (Yörük aşireti, Obalar *Edremit –Ba.)
dışa gitmek (III) Evli erkek başka kadınlarla ilgi kurmak : *Ahmet karısını bırakıp dışa gidermiş.* (Seferli *Akkuş –Or.)
dışar [→ **dışarı**]
dışarı [**dışar**] Sofa. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)
[**dışar**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
dışarı ayaklı Ahlâkı bozuk, kötü kadın. (Sofular *Eğridir –Isp.; Çerçin, Anbarcık, *Gölhisar –Brd.; *Çivril –Dz.; –Mn.; –Kü.; Yapraklı *Şabanözü, Dodurga, Alegöz *Çerkeş –Çkr.; Uzunmusa, Danışman *Fatsa –Or.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; İbecikdere, Dont *Fethiye –Mğ.)
dışarı çıḫmah [→ **dışa gitmek** (I)]
dışarı gitmek [→ **dışa gitmek** (I)]
dışarılık (I) Elden veya evden çıkarılacak, başkasına verilecek olan şey: *Gız evlâdı değil mi nasıl olsa dışarılıktır, çağı geçmeden yirini bulup yirleştirmeli.* (*Bor –Nğ.)
dışarılık (II) [**dışlık** (II) **-1**] Yabanlık elbise. (–Ml.)
[**dışlık** (II) **-1**] : (Yayla *Tefenni –Brd.)
dışarılık (III) [**dışarlık** (I)] Bir kimsenin dışardaki hali, başkalarına karşı olan tutumu : *Sen onun dışarlığına bakma, evinde öyle titiz ki.* (–Sm.)
[**dışarlık** (I)] : (–Nğ.)
dışarlak Dışarı doğru çıkıntılı. (*Düzce –Bo.)
dışarlık (I) [→ **dışarılık** (III)]
dışarlık (II) Sara hastalığı. (Humar *Ayancık –Sn.)
dışarlıklı Yabancı, başka memleketli. (*Düzce –Bo.; –Ada.; –Ed.)
dışarlık olmak Akıl ve ruh hastalıklarından birine yakalanmak. (Bozhane *Beykoz –Ist.)
dış bādası Güreşte bir çeşit çelme. (–Gaz.)
dış dış [**diş diş**] Sığır, davar kovalama ünlemi. (Bereketli *Reşadiye –To.)
[**diş diş**] : (–Tr. ve köyleri)
dış donu Pantalon. (Hocaköy *Kandıra –Kc.)
dışır dışır [→ **diğir diğir -1**]
dış kazık Boyu 15 cm., eni 1,5 cm. olan ağaç saplı, çelikten yapılmış, tunç kazımakta kullanılan bir dökmeci aracı. (–Gaz.)
dışlığı azmak Canı sıkılmak. (–Ada.)
dışlığı gelmek İçi açılıp ferahlık duymak. (Köprü *Keskin –Ank.)
dışlığı gelmemek Huzuru olmamak, canı sıkılmak, keyifsiz olmak. (*Ergani –Dy.; Çalış *Haymana –Ank.; *Kadirli –Ada.)
dışlıh [→ **dışlık** (I) **-1**]
dışlık (I) [**datdışlık, dışlıh**] **1.** Rahat, huzur, neşe, iç ferahlığı. (Tokat –Es.; Samibey –Ist.; *Kurşunlu, –Çkr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; Nefsiköseli *Görele, Düzköy *Keşap –Gr.; Üstükran –Ağ.; –El.; –Ml.; –Ur.; *Kilis,

–Gaz.; Kitiz *Göksun, *Afşin –Mr.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya, *Dörtyol –Hat.; *Gürün –Sv.; –Yz.; *Keskin –Ank.; Sarılar *Avanos –Krş.; Şıhlı, Epçe *Develi, Türkmen aşireti, Yeniköy *Bünyan, Avşar aşireti, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.; Misis, Endel, *Cebelibereket, Yukarıkaradere *Bahçe –Ada.; *Mut köyleri –İç.)

[**datdışlık**] : (–Gaz.)

[**dışlıh**] : (*Kangal ve köyleri –Sv.)

2. İyi geçinme, geçim. (Tokat –Es.; –Çkr.; –Gaz.; *Antakya –Hat.)

dışlık (II) **1.** [**dışarılık** (II)] **2.** Temizlik yaparken giyilen elbise. (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

dışlıksız Yaramaz, kimseye rahat vermeyen, huysuz (çocuk). (–Çkr.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Kadirli –Ada.)

dışlık vermemek Rahat bırakmamak, tedirgin etmek. (–Ada.; –İç.)

dışlık Yabancı, ilgisiz. (*Keskin –Ank.)

dıtmıḫ [→ **dırmık**]

dıtmık (I) [→ **dırmık**]

dıtmık (II) Pek az, çok küçük. (Büyükçaylı *Dörtyol –Hat.)

dıvan 1. Dağınık mahallelerden meydana gelen köy. (–Bo.) **2.** Birkaç köyün birleşmesinden meydana gelen birlik. (*Araç –Ks.)

dıvatmak Gelini süslemek. (–Kn.)

dıvdıv Kemençe. (Uzunmusa –Or.)

dıvık dıvık Devamlı yellenmeyi anlatır : *Ne dıvık dıvık ediyorsun.* (Nefsiishaklı, Eynesil *Görele –Gr.)

dıvılcık (I) [**dıvrak** (II)] Küçük, ufacık : *Bir sepet elma aldım, yarısından fazlası dıvılcık çıktı.* (–Or. ve köyleri; *Görele ve köyleri, *Bulancak ve köyleri –Gr.)

[**dıvrak** (II)] : (Hartıt *Akçadağ –Ml.)

dıvılcık (II) [→ **düğülcek** (I) **-1**]

dıvıldanmak Küçük çocuk konuşmak. (*Mersin köyleri –İç.)

dıvır dıvır [→ **dıgıl dıgıl**]

dıvış dıvış Kısa adımlarla ağır ağır yürüyüşü anlatır. (Mençek *Ermenek –Kn.)

dıvışmak Kaçmak : *Beni gördü, dıvıştı.* (–Dz.)

dıvıştamak Yavaş yavaş, sessiz sessiz yürümek. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

dıvıştı 1. [→ **davış -1**] **2.** [→ **davış -2**]

dıvraḫ [→ **dıvrak** (I) **-2**]

dıvrak (I) [**dığrak** (III) **-3, dıstıvrak, dıvraḫ, dıyrak** (I) **-1, 2; difringi, divrek, divrengi, divri, divriki -2, divringi -2, durak** (VI)] **1.** Çevik, canlı, kıvrak (kimse). (İğdir *Çivril –Dz.; –Çr.; Aşudu *Darende –Ml.; *Afşin –Mr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Çepni *Gemerek, Soğukpınar *Kangal, Savrun *Divriği, Tutmaç –Sv.; Topaç –Yz.; Türkmen aşireti *Bünyan, Turan –Ky.; –Ed.)

[**dığrak** (III) **-3**] : (Ekse *Çal –Dz.; Bahçeli *Ezine –Çkl.; Telin *Gürün –Sv.; Yeniköy, Hortu *Ereğli –Kn.; Doğanbeyli *Saimbeyli –Ada.)

[**dıstıvrak**] : (*Merzifon –Ama.)

[**dıyrak** (I) **-1**] : (Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.; –Ada.)

[**difringi**] : (–Çr.)

[**divrek**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Nefsiköseli *Görele –Gr.)

[**divrengi**] : (–Kü.)

[**divri**] : (*Urla, Tepeköy *Torbalı –İz.)

[**divriki -2**] : (Vakıf *Tavas, Kızılhisar, Oğuz *Acıpayam –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Gündoğdu –Brd.; *Ula, Denizabat –Mğ.)
[**divringi -2**] : (Hamurcu *İncesu –Ky.)
2. Derli toplu, giydiğini yakıştıran (kimse). (–Çr.; Efte –Ama.; Aşudu *Darende –Ml.; Ortaköy *Şarkışla, Çepni *Gemerek, Soğukpınar *Kangal, Savrun *Divriği, Tekerahma *Gürün, Tutmaç –Sv.; Topaç, Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Türkmen aşireti, Turan, *Bünyan –Ky.)
[**dıvraḫ**] : (*Kangal ve köyleri –Sv.)
[**dıyrak** (I) **-2**] : (Kavakiçi, Yenice *Simav –Kü.)
[**durak** (VI)] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

dıvrak (II) [→ **dıvılcık** (I)]
dıvrak (III) Biçilen ekinleri, başakları içeriye gelmek üzere yerleştirerek yapılan yığın. (Buğa –Ama.)
dıvrak (IV) Dar, sımsıkı (elbise için). (–Tr.; –Sv.)
dıvrak yürüyüş Derli toplu, düzgün yürüyüş. (–Sv.)
dıvrık dıvrık Kıvrak, oynak (kemençe ezgisi için) : *Kemençe ne güzel dıvrık dıvrık söylüyor.* (Nefsiishaklı, Eynesil *Görele –Gr.)
dıvringin 1. Çalışkan. (Balkandak *Beyşehir –Kn.) **2.** Cesur. (Balkandak *Beyşehir –Kn.)
dıvşak [→ **duşak -1**]
dıyak [→ **dırnak** (I)]
dıyan Akan suyun önüne kazık ve çalılarla yapılan bent. (Kabaağaç *Fethiye –Mğ.)
dıydıḫ [**dıydık** (I), **dıyık**] Akılsız, düşüncesiz. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

[**dıydık** (I)] : (Dalaver *Arpaçay –Kr.)
[**dıyık**] : (–Kr.)
dıydık (I) [→ **dıydıḫ**]
dıydık (II) Gereksiz, yersiz ikram, iltifat. (–Ama. Azerî köyleri)
dıydıklı Çok ufak ahlat çeşidi. (*Düzce –Bo.)
dıydıy (I) [**dayday** (II), **diydiy**] Sivrisinek. (*Susurluk ve çevresi, *Dursunbey –Ba.; Güreci *Lapseki –Çkl.; *Çorlu –Tk.)
[**dayday** (II)] : (Dişliköyü, Bayat *Emirdağ, Özburun *Bolvadin –Af.; *Tefenni –Brd.)
[**diydiy**] : (*Çorlu –Tk.)
dıydıy (II) Hindi yavrusu. (*Düzce –Bo.)
dıyık [→ **dıydıḫ**]
dıyrak (I) [→ **dıvrak** (I) **-1**]
dıyrak (II) Sert (hava için) : *Bugün hava çok dıyraktır.* (Kumarlar *Bayramiç –Çkl.)
dıyrak (III) Yüzeyi pürüzlü olan şey. (Çuvallı *Yeşilova –Brd.)
dıyrak buğday Uzun, kırmızı renkli, nemden az etkilenen bir buğday çeşidi. (*Ermenek –Kn.; Bademağacı *Alanya –Ant.)
dıyran [→ **dırvana -1**]
dız (I) [→ **daz** (I) **-2**]
dız (II) Tuz. (–Mş.)
dızbarlamak Direnmek, üzerinde durmak. (Çöplü, İğdir *Çivril –Dz.)
dızdıḫ [**dızdık, dızdınan, dızık** (III), **dızzık** (I)] Kıç, makat. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**dızdık**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**dızdınan**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**dızık** (III)] : (Sarı *Merzifon –Ama.)
[**dızzık** (I)] : (–Kü.; *Ayaş –Ank.)

dızdık [→ **dızdıḫ**]
dızdınan [→ **dızdıḫ**]
dızdır Keman. (*Kemah –Ezc.)
dızdırik Dar ve biçimsiz çamaşır, don. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dızdız (I) Büğelek denilen sinek. (Konurlar *İnegöl –Brs.)
dızdız (II) [**dızdıza -1, 2**] **1.** Titiz, huysuz, çabuk öfkelenen (kimse). (*Bor –Ng.)
[**dızdıza -1**]: (*Ereiş –Vn.)
2. Çabuk ve çok ağlayan çocuk. (Uluşiran *Şiran –Gm.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Iğdır, –Kr.; Hükâm *Oltu –Ezm.; –Vn.; *Gürün –Sv.)
[**dızdıza -2**]: (*Erciş –Vn.)
dız dız (III) Acele ve çabuk yürüyüş (için): *Hasan dız dız eve gidiyor.* (–Or. ve köyleri)
dızdıza 1. [→ **dızdız** (II) **-1**] **2.** [→ **dızdız** (II) **-2**]
dızdik Arının iğnesi. (*Ağın, *Keban –El.)
dızgaḫ Korkak, cesaretsiz. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
dızgamak [→ **dıñırgamak**]
dızgın Dizgin. (–Kü.)
dızgır İri yarı adam. (Bölceağaç –Ba.)
dızgırmak (I) [**dızğınmak**] **1.** Hiddetlenmek, öfkelenmek. (–Kü.; Aslanköy *Mersin –İç.)
[**dızğınmak**]: (Yayla *Tefenni –Brd.)
2. Çocuk anne ve babasına karşı gelmek, isyan etmek. (Aslanköy *Mersin –İç.)
dızgırmak (II) [**dızırmak, dızkırmaḫ** (II)] **1.** Yellenmek. (*Erciş –Vn.)
[**dızırmak**]: (*Düzce –Bo.)
[**dızkırmaḫ** (II)]: (*Erciş –Vn.)
2. İshal olmak. (Azerî köyleri –Ama.)
dızğınmak [→ **dızgırmak** (I) **-1**]
dızığı dızığına Çabuk çabuk. (–Af.)
dızığmak [→ **dızıkmak** (I)**-2**]
dızıḫmaḫ [→ **dızıkmak** (I)**-3**]
dızıḫmak [→ **dızıkmak** (I)**-2**]
dızık (I) Hödük, patavatsız. (–Kü.)
dızık (II) Kazma. (Kösten –Dz.)
dızık (III) [→ **dızdıḫ**]
dızıklamak [→ **dızıkmak** (I)**-2**]
dızıkmak (I) [**dırıkmak -2, dızığmak, dızıḫmaḫ, dızıḫmak, dızıklamak, dızılamak, dızıtmaḫ, dızıtmak, dızkırmaḫ** (I), **dizikmek, dizitmek**] **1.** Çabuk, acele hareket etmek. (–Af.; *Sivrihisar –Es.) **2.** Koşmak, kaçmak, seyirtmek. (Dişli, Özburun, *Bolvadin, Küçükhüyük, –Af.; *Yalvaç ve köyleri, Aşağıdinek, Nudra *Şarkîkaraağaç, –Isp.; Büyükkale, Yemişler *Tire, –İz.; *Mustafa Kemal Paşa –Brs.; Çukurhisar, Dudaş *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar köyleri, *Mihallıççık, Bozan –Es.; *İzmit –Kc.; *Düzce –Bo.; *Çerkeş –Çkr.; *Zile –To.; –Or. köyleri; Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; Meki *Çubuk, Kargalı *Polatlı, *Nallıhan, Kıbrıs –Ank.; *Karaman, –Kn.; –Ada.; *Milas –Mğ.)
[**dırıkmak -2**]: (–Isp.)
[**dızığmak**]: (Işıklar –Af.)
[**dızıḫmak**]: (Uluşiran *Şiran –Gm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.)
[**dızıklamak**]: (–Isp.; Müslimsölöz *Orhangazi –Brs.; Azerî köyleri –Ama.)
[**dızıtmaḫ**]: (*Divriği –Sv.)
[**dızıtmak**]: (*Kalecik –Ank.)
[**dızkırmaḫ** (I)]: (*Gürün –Sv.)
[**dizikmek**]: (*Sivrihisar –Es.; Sarılar *Avanos –Krş.; *Bozkır, Seydişehir –Kn.)

3. Diz çökmek. (İmat *Alaca –Çr.; Çepni *Artova –To.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Kıbrıs –Ank.; *Ürgüp –Nş.)

[dızıḫmaḫ] : (*Sorgun –Yz.)

[dızılamak]: (Türkmen aşireti *Bünyan –Ky.)

[dizitmek] : (–Ank.)

4. Ayakta kayıtsızca durmak. (*Kalecik –Ank.)

dızıkmak (II) Canı sıkılmak. (Aşağıkayı *Tosya –Ks.; Paşalı –Sn.; *Koyulhisar –Sv.; Köşker –Krş.)

dızılamak [→ **dızıkmak** (I) **-3**]

dızır Hıristiyanların bayramı, paskalya. (Karakoca *Haymana –Ank.)

dızıratmak Ses çıkarmamaya çalışarak işemek. (*Ağın, *Keban –El.)

dızır dızır Sağlığı yerinde olanın dimdik, çevik, sert adımlarla yürüyüşünü anlatır : *Adama bak dızır dızır geziyor.* (*Ayaş –Ank.)

dızır dızır getmek [dızır dızır yürümek] Kızıp arkasına bakmadan hızlı gitmek. (–Çr.)

[dızır dızır yürümek] : (*Merzifon –Ama.)

dızır dızır yürümek [→ **dızır dızır getmek**]

dızırmak [→ **dızgırmak** (II) **-1**]

dızıtmaḫ [→ **dızıkmak** (I) **-2**]

dızıtmak [→ **dızıkmak** (I) **-2**]

dızıvermek Çabuk getirmek. (*Çivril –Dz.)

dızkırıç Kimsesiz, fakir. (Kürtün *Torul –Gm.)

dızkırmaḫ (I) [→ **dızıkmak** (I) **-2**]

dızkırmaḫ (II) [→ **dızgırmak** (II) **-1**]

dızlağan [→ **dalagan**]

dızlağan böceği Arı cinsinden siyah kanatlı bir böcek. (Güdül *Ayaş –Ank.)

dızlak 1. Tüysüz, çıplak : *Size dızlak kafalı bir adam geldi.* (*Sarayköy köyleri –Dz.; *Lapseki –Çkl.; –Kü.; Tokat –Es.; *Taşköprü –Ks.; *Bor –Ğğ.; –Kn.) **2.** Otsuz, çıplak, düz yer, kumlu, çorak arazi. (*Sarayköy –Dz.; Sürez, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Bor –Ğğ.; –Kn.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dızlamak Daha çok bağırmaya başlamak. (–Ba.)

dızlañ Ağaçsız, çıplak dağ. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dızlığ [**dızlık -1**] Hırka, kadın ceketi. (Kerkük)

[dızlık -1] : (Kerkük)

dızlık 1. [→ **dızlığ**] **2.** Kadın donu. (–Rz. ve köyleri)

dızman (I) [**dizman** (I), **dizmandık**] **1.** Uzun boylu, iri yapılı, kocaman, şişman (kimse). (Bağarası *Söke, –Ay.; –Brs.; *Üsküdar –Ist.; *Merzifon –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Yavuz *Şavşat, Ersis *Yusufeli –Ar.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Iğdır, *Selim –Kr.; –Ezm.; –Ezc.; *Ahlat –Bt.; *Kiği –Bn.; –Ky.; Çukuryurt *Saray –Tk.) **2.** Şeytan. (*Kilis ve çevresi –Gaz.) **3.** Cahil (Tekke *Tirebolu –Gr.) **4.** Ayağına tetik, aceleci (kimse). (Çöğürler –Kü.)

dızman (II) Kart teke. (*Alaca –Çr.)

dızman (III) Mayasız hamurdan, içine peynir konularak yapılan ve fırında pişirildikten sonra üstüne yoğurt dökülerek yenilen bir çeşit börek. (Beşevler –Brs.)

dızman (IV) Taşınması güç olan eşya. (–Ezm.)

dızmana 1. Mayalı hamurun içine peynir, ekşimik, yoğurt konulup fırında pişirilen bir çeşit çörek. (Yeniköy –Ba.; Satılmış –Es.) **2.** Lokma lokma kesilmiş mayasız hamurun üzerine süt kaymağı ya da yumurta sürüldükten sonra fırında pişirilen bir çeşit çörek. (*Lüleburgaz –Krk.; Türkgücü *Çorlu –Tk.)

dızmır Huysuz, ara bozucu, karıştırıcı. (Akçaköy *Nizip, –Gaz.; Alacahan –Sv.)

dız vermek Gözünü korkutmak. (–Ml.)

dızzık (I) [→ **dızdıḫ**]

dızzık (II) Çifte. (–Ml.)

dızzık etmek Hayvanlar arka ayaklarıyla çifte atmak. (–Ml.)

di (I) **1.** [→ **dé** (II)] **2.** [→ **dehā** (II)]

di (II) Diye. (Hasanoğlan –Ank.)

dib (I) **1.** Son, sonuç: *Dibsiz iş.* (*Zile –To.) **2.** Taban, alt. (*Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Antakya köyleri –Hat.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Kavak *Yıldızeli –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dib (II) [**dibliğ** (I) **-2**, **div** (IV)] **1.** Kıç, makat. (*Bor –Ng.) **2.** bekâret, kızlık zarı. (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.; Kerkük)
[**dibliğ** (I) **-2**] **:** (Kerkük)
[**div** (IV)] **:** (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dib (III) Şeker pancarı. (–Vn.; *Hozat –Tn.; Kavak *Yıldızeli –Sv.)

dib (IV) Pulluğa koşulan hayvanlardan pulluğa en yakın olan çift. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

dibabı [**dibabi -2**] **1.** Yalancı. (*Bucak –Brd.) **2.** Hafif, oynak (kadın). (*Nallıhan –Ank.)
[**dibabi -2**] **:** (*Ereğli –Kn.)

dibabi 1. İkiyüzlü, laf taşıyan. (Pirlerkondu *Hadım –Kn.) **2.** [→ **dibabı -2**]

dibara [→ **dıbara**]

dibaracı [→ **dıbaracı**]

dibavuluk Bilgiçlik, ukalâlık. (Mastat *Karaman –Kn.)

dibayak 1. [→ **debayak**] **2.** Yakın, uzak olmayan. (*Dinar –Af.)

dibcek Kazan ya da leğenin dibinin yere deymemesi için ot, hasır, bağ çubuğundan yapılmış simit şeklinde altlık. (–El. ve çevresi; –Gaz.)

dibcik (I) Piliç ve kuş yavrularının yeni çıkmaya başlayan kanat tüyleri. (Büyükçaylı *Dörtyol –Hat.)

dibcik (II) [→ **dibçik**]

dibcil [**dipcil, dipçil**] **1.** Sonuncu : *Sen sınıfta en dibcilsin.* (–Sv.)
[**dipcil**] **:** (*Kangal ve köyleri –Sv.)
[**dipçil**] **:** (–Sv.)
2. Birbirinin sırtından atlayarak oynanan bir çocuk oyununda ebenin söylediklerini unutarak söyleyemeyen oyuncu. (–Sv.)

dibçik [**dibcik** (II), **dipcik** (I), **dipçik** (II)] Ağaç kökü. (Çeltek *Yeşilova –Brd.; İğneciler *Mudurnu –Bo.)
[**dibcik** (II)] **:** (Sarıveliler *Ermenek –Kn.)
[**dipcik** (I)] **:** (Güney *Yeşilova –Brd.)
[**dipçik** (II)] **:** (Çamköy *Gölhisar, Navlu *Yeşilova –Brd.; Kızılcabölük, *Acıpayam, Karahisar *Tavas, Kösten –Dz.; Tokat –Es.)

dibece Bir şeyin aslı, esası, açıkçası : *Ben bu işin dibecesini öğrendim.* (–Mr. ve çevresi; Aslanköy *Mersin –İç.)

dibecesine ermek [**dibe irmek**] Sonunu almak, esasını öğrenmek. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

[**dibe irmek**] : (*Bor –Ng.)

dibedilik [→ **dibelik** (I) **-1**]

dibeḫ Tunç ya da tahtadan yapılmış havan. (*Mucur köyleri –Krş.)

dibe irmek [→ **dibecesine ermek**]

dibek (I) Hayvanların su içmesi için ağaç ya da taştan oyulmuş yalak, çeşmelerdeki delikli taş tekne. (Pazaraldan *Bucak –Brd.)

dibek (II) Ağaç yayıkların içindeki uzun ağaç sopa. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

dibek tas Büyük, bakır maşrapa. (*Bol vadin köyleri –Af.)

dibelcek Dibek tokmağı. (–Or.)

dibelek (I) [→ **dibelik** (I) **-1**]

dibelek (II) Kısa boylu, şişman (kimse). (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dibelek (III) **1.** Bakırdan yapılmış bakraç. (–Ant.) **2.** [→ **dabalak**] **3.** [→ **dübek -2**]

dibeli [**diberi**] **1.** Örneğin, örnek olarak. (*Şebinkarahisar –Gr.)

[**diberi**] : (*Şebinkarahisar –Gr.) **2.** Aman sende anlamında kullanılır. (–Sn. ve köyleri) **3.** [→ **dibelik** (I) **-1**] **4.** Öteden beri, eskinden beri : *Dibeli bu köy böyle mi idi?* (*Tirebolu –Gr.)

dibelik (I) [**dibedilik, dibelek** (I), **dibeli -3, dübelik**] **1.** Büsbütün, tamamen. (Deresağ, İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çr.; Aşudu *Darende –Ml.; Eymir *Nallıhan –Ank.; Başköy, Karahisar *İncesu –Ky.; –Kıbrıs)

[**dibedilik**] : (*Elbistan –Mr.)

[**dibelek** (I)] : (–Gaz.)

[**dibeli -3**] : (–Ks.)

2. Devamlı, daima : *Allah dibelik geçim versin.* (–Çr.; –Ng.)

[**dübelik**] : (*İncesu –Ky.)

3. Çok. (Kıbrıslar –Bo.; –Çr.; *Gerze köyleri –Sn.)

dibelik (II) İnadına : *Söylediğim şeyi dibelik aksine yapıyor.* (–Çr.)

diberi [→ **dibeli -1**]

dibeyh Dibek. (*Iğdır –Kr.)

dibger olmak Çamaşırın kiri pişerek temizlenmez duruma gelmek : *Çamaşıra ilkin sıcak su döktüm dibger oldu.* (*Ahlat –Bt.)

dibicesi Lafın kısası, sonucu. (*Düzce, *Mudurnu –Bo.; Besni –Gaz.)

dibiç Çok saf kimselere verilen ad. (*Çarşamba köyleri –Sm.)

dibi dibine Cehennemin dibine anlamında bir ilenç. (*Bor –Ng.)

dibidibinin añı Çok uzak anlamında kullanılır : *Onların bağı dibidibinin añındadır, yayan gidilmez.* (*Bor –Ng.)

dibiduz [→ **dibidüz** (I)]

dibidüz (I) [**dibiduz, dübüdüz**] Büsbütün, tamamiyle. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Süle –Gm.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; –Kr.; Ilıca *Aşkale –Ezm.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**dibiduz**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

[**dübüdüz**] : (*Gelibolu –Çkl.)

dibidüz (II) Uluorta, ilerisini gerisini düşünmeden (sövme). (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dibi geçmek Tencere, tava gibi kapların dibi çıkıp ayrılmak. (–Çkr.; *Bor –Ng.)

dibik (I) Komşu. (–İz.)

dibik (II) Köşe bucak, gözden saklı yer. (–Ezc.)

dibik (III) [→ **dıbık** (II) **-1**]

dibikara Kalın kabuklu, ufak ve sık taneli bir çeşit üzüm. (Gedelek *Orhangazi –Brs.)

dibi kılh Domates. (*Akşehir –Kn.)

dibildemek [**dımbıldamak** (II) **-1**] **1.** Kımıldamak. (*Kandıra –Kc.; *Ereğli, *Safranbolu, –Zn.; Güzlük *Araç –Ks.; Saray, *Kurşunlu –Çkr.)
[**dımbıldamak** (II) **-1**] : (–Bo.; –Kr. ve köyleri)
2. [→ **debildemek -2**]

dibil dibil 1. [→ **dıbış dıbış**] **2.** Çocuğun sessizce kendi kendine oynaması (için). (*Antakya –Hat.)

dibile (I) Nişandan sonra kız evinden oğlan evine götürülen çerez, yemek ve hediye. (Kıratlı *Dikili –İz.)

dibile (II) Yufkadan simit biçiminde yapılmış tatlı. (Kıratlı, *Dikili –İz.)

dibine sarmak Pişen ya da ısınan yemeğin dibi tutmak, yanmak : *Yemeğe bakıver dibine sarmasın.* (–Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.)

dibiş Köpek yavrusu. (Aşağıçayır –Zn.)

dibiş degenek Çelik çomak oyunu. (–Vn.)

dibitatlı Ekşilice denilen bitkinin kökü. (Kıbrıs)

dibiyah [→ **debayak**]

dibiz Kuru soğan. (*Kozan ve köyleri –Ada.)

diblanti Ağacın dibinden toplanan meyve. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

dible 1. Düğün günü, kız erkek evine gittikten sonra arkasından götürülen kızartılmış tavuk, tatlı gibi yemekler. (*Mustafa Kemal Paşa –Brs.) **2.** İnce ince doğranmış kara pancara pirinç ve kıyma konularak yapılan yemek. (–İz.; Vona, *Ulubey –Or.; Düzköy *Keşap, *Alucra –Gr.) **3.** İnce ince doğranan taze fasulyeyi pirinçle pişirerek yapılan yemek. (–İz.; Düzköy *Keşap –Gr.)

diblek [→ **divlek -1**]

dibleki Topraktan yapılmış, ekmek pişirmeye yarayan saç. (Botsa *Çumra –Kn.)

diblemek (I) Sınıfta kalmak. (*Tefenni –Brd.)

diblemek (II) Başlanılan işin sonunu almak, bir şeyi sonuna kadar götürmek. (*Zile –To.)

diblemek (III) Dip köşe, boş yer bırakmamacasına doldurmak. (Süle –Gm.)

diblemek (IV) Dikilen ağacı yerine iyice oturtmak : Ağacı dible sonra sallanır. (–Sv.)

dibleyi [**dipleği, dipleyi**] Etsiz lahana yemeği. (*Perşembe, –Or.; Araköy *Şiran –Gm.)
[**dipleği**] : (Zevker *Refahiye –Ezc.)
[**dipleyi**] : (Zevker *Refahiye –Ezc.)

dibli Seyyar tandır. (Eyim –Ky.)

dibliğ (I) **1.** Bekârlık. (Kerkük) **2.** [→ **dib** (II) **-2**]

dibliğ (II) Makbuz koçanı. (Kerkük)

diblik (I) Dere kenarındaki bahçe, tarla. (–Gm.)

diblik (II) **1.** Kalburdan geçen tahılın döküntüsü. (*Arapkir –Ml.) **2.** Yün ve pamuğun kırıntısı. (*Ağın, *Keban –El.)

diblik (III) Hayvanları bağlamaya yarayan zincir. (Cinis *Aşkale –Ezm.)

dibriz Yaprakları yenmiş çam dalı. (Kayı *Emet –Kü.)

dibsiri Kahpe, puşt. (Köşker –Krş.)

dibsiz Bakire olmayan kız. (Kerkük)

dib üstü Tütünün alttan ikinci sırayı meydana getiren yaprakları. (*Düzce –Bo.)

dida (I) Tuzla yenilen bir çeşit ot. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dida (II) [→ **diya** (II)]

didak (I) [→ **didek**]

didak (II) Kolun dirsek kısmı. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

didaklamak [→ **dimdiklemek** (I)**-1**]

didalı Zayıf, cılız. (Hamidiye, Gündoğdu –Rz. ve çevresi)

didan Keçi yavrusu. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dide (I) Dede. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

dide (II) [→ **dede** (I)]

didek [**dıdak, dıkdık, dındık** (IV), **didak** (I), **didik** (I), **diktek, dikti, dimdig, dimdik, dimdiyh -1, dindik** (I), **dinnik, ditmek** (I)] Gaga. (İshaklı *Bolvadin, Macıl *Sandıklı –Af.; Yılanlı, Kasımlar, Sofular *Eğridir –Isp.; Kuşbaba *Bucak –Brd.; Dedesil, Darıveren *Acıpayam, *Çal –Dz.; Kırcaklı *Nazilli –Ay.; *Tire ve çevresi –İz.; Derbent *Alaşehir –Mn.; *Bigadiç –Brs.; Deretürbeli –Ezc.; Yukarıbademli *Kilis –Gaz.; Büyükafşar *Balâ –Ank.; Kaş, Köşker –Krş.; Mastat *Karaman, *Ermenek, *Akşehir, –Kn.; Yalak *Ceyhan, –Ada.; Eldirek *Fethiye –Mğ.; Bağyaka *Finike –Ant.)

[**dıdak**] : (Teke –Isp.)

[**dıkdık**] : (Zıvarık *Karaman –Kn.)

[**dındık** (IV)] : (*Erciş –Vn.)

[**didak** (I)] : (Gönen, Kuleönü –Isp.; Kavak *Yeşilova –Brd.)

[**didik** (I)] : (*Erbaa –To.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.)

[**diktek**] : (Ayvalı *Eğridir –Isp.)

[**dikti**] : (Kadıköy *Sarayköy –Dz.)

[**dimdig**] : (–Dy.)

[**dimdik**] : (Kızılçakçak *Arpaçay, *Iğdır –Kr.; *Çermik –Dy.; Bahışlı –Ank.; Kerkük)

[**dimdiyh -1**] : (*Iğdır –Kr.)

[**dindik** (I)] : (–Vn.; *Ahlat –Bt.; –Ky.)

[**dinnik**] : (Karkamış –Gaz.)

[**ditmek** (I)] : (*Zile –To.; Şıhlı –Ada.)

dide kılıcı Boyunduruğun ucundaki deliğe geçirilen ağaç. (Çerçin –Brd.)

dideklemek [**didaklamak**] Gagalamak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; –Ba.; –Çkl.; *Ermenek –Kn.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Bor –Nğ.)

[**didaklamak**] : (Yayla *Tefenni –Brd.; *Bor –Nğ.)

didemsakalı Bir çeşit ot. (*Tefenni –Brd.)

didergin etmek Yerini yurdunu bozmak. (*Iğdır –Kr.)

di di İsteklendirme ünlemi, haydi. (*Bor –Nğ.)

didi Hindi yavrusu. (*Düzce –Bo.)

didi didi Köpeği kovalama ünlemi. (*Maçka ve köyleri –Tr.)

didik (I) [→ **didek**]

didik (II) Yırtık, didilmiş şey. (*Kurşunlu –Çkr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

didikine Dediki anlamında kullanılır. (–Sm.)

didiklemek (I) [**didmek -1**] **1.** Tırmalamak. (*Sivrihisar –Es.; *Taşköprü –Ks.; Uşhum *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Iğdır –Kr.; *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; Berendi *Ereğli –Kn.; –Ed.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**didmek -1**] : (Yavuzköy *Şavşat –Ar.)

2. Gıdıklamak. (Akçaeniş *Elmalı –Ant.) **3.** Bir kimseyi üzmek, rahatsız etmek. (*Dinar –Af.)

didiklemek (II) Karıştırmak : *Şu yemeği didikleyip durma.* (İğdecik –Isp.; *Sivrihisar –Es.)

didiklemek (III) [**dindiklemek** (II)] Bir konuyu iyice incelemek. (–Kü.; –Nğ.)

[**dindiklemek** (II)] : (*Şebinkarahisar –Gr.)

didil Çukur : *Yüzündeki didiller çiçek bozuğundan mı kaldı.* (Sofular *Eğridir –Isp.)

didirgin [→ **dedirgin**]

didiri İnce uzun : *Didiri bacak.* (–Isp.)

didirmeg [→ **diydirmek -2**]

didişgen Geçimsiz, kavgacı. (*Dinar, –Af.)

didişmek Çalışmak. (*Akyazı çevresi –Kc.)

didmek [**ditmak**] **1.** [→ **didiklemek** (I) **-1**] **2.** Ditmek. (Karabüzey *Araç –Ks.; –Kr. köyleri; Şeref *Yatağan –Mğ.)

[**ditmak**] : (–Ba. ve çevresi)

didon 1. Züppe, kendini beğenmiş. (*Bor –Nğ.) **2.** Karısı kötü yolda olan, pezevenk. (Gölmermere *Akhisar –Mn.)

diduv Köpek yavrusu. (Karaçay aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

dif [**div** (V)] Dip. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

[**div** (V)]: (Koyundere *Ahıska –Kr.)

difer yağı Nalbantların kullandığı bir çeşit yağ. (–Ist.)

difir otu [**diftil**] Yonca. (Bademağacı *Alanya –Ant.)

[**diftil**] : (Çukurköy *Yalova –Ist.)

diflin [→ **difrin**]

difrin [**diflin**] Yunus balığı. (*Perşembe, –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.)

[**diflin**] : (*Ayancık –Sn.)

difringi [→ **dıvrak** (I) **-1**]

diftiklemek Didiklemek, parça parça etmek. (Dallıca *Nazilli –Ay.)

diftiklenip durmak Bir şey yaparken oyalanmak, zaman öldürmek. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

diftil [→ **difir otu**]

diga (I) Çocuk. (*Merzifon –Ama.; *Bayburt –Gm.)

diga (II) Yalnız ilkbaharda ekilen bir buğday çeşidi. (Aşağıırmaklar *Ardanuç –Ar.)

digan (I) [→ **dığı** (II)]

digan (II) **1.** [→ **dığan** (I) **-1**] **2.** [→ **dığan** (I) **-4**]

digasken Loğusa. (*Divriği –Sv.)

digdigan Çitlembik ağacı. (*Ermenek –Kn.)

digdir [**diğdir** (II)] Kilim dokumaya yarayan tarak biçiminde bir aygıt. (Aziziye, Zanapa, *Ereğli –Kn.)

[**diğdir** (II)] : (Camili –Kn.)

dige durmak [**diğ durmak, diğe durmak**] Küçük çocuk ayakta durmak, tay durmak. (*Merzifon –Ama.; *Niksar –To.)

[**diğ durmak**] : (*Çarşamba –Sm.; Düzköy *Keşap –Gr.)

[**diğe durmak**] : (–Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

digelmek [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**]

digeltmek [→ **dineltmek, diñeltmek** (I) **-3**]

diggat Dikkat. (Şenoba *Uludere –Hak.)

digiz Bakma, gözetleme. (–Brs.)

digizimek [→ **dinğizimek**]

diglenmek [dignenmek, diğnenmek, dinelmek, diñelmek (I) **-2]** Dinlenmek. (*Antakya –Hat.)
[dignenmek] : (*Zile –To.)
[diğnenmek] : (*Bor –Nğ.)
[dinelmek, diñelmek (I) **-2] :** (Cinis *Aşkale –Ezm.)

digmek Dinmek : *Yağmur digdi, gidebiliriz.* (*Antakya köyleri –Hat.)

dignemek [dığnemek, diğnemek, dīnemek] Dinlemek. (*Zile –To.)
[dığnemek] : (Türkmenaraplısı –Yz.)
[diğnemek] : (*Bor, –Nğ.)
[dīnemek] : (Taşoluk *Göksun –Mr.)

dignenmek [→ **diglenmek**]

digrek [→ **diğrek** (I) **-1**]

diğa Kocaman : *Diğa karınlı adam.* (Dişkaya *Gemlik –Brs.)

diğan 1. [→ **dığan** (I) **-1**] **2.** [→ **dığan** (I) **-4**] **3.** [→ **dığan** (I) **-5**]

diğdir (I) Zayıf, cılız (kimse). (*Bozkır –Kn.)

diğdir (II) [→ **digdir**]

diğdirmek 1. [→ **diydirmek -1**] **2.** [→ **diydirmek -2**]

diğ durmak [→ **dige durmak**]

diğe durmak [→ **dige durmak**]

diğelmek 1. [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**] **2.** [→ **dikelmek** (I)]

diği [→ **dığı** (II)]

diğidirmek [→ **diydirmek -2**]

diğil diğil 1. [→ **diğir diğir -1**] **2.** Bazı yiyeceklerin içinde sert taneciklerin meydana gelmesini anlatır : *Bizim pekmez soğuktan mıdır nedir diğil diğil olmuş.* (Aşudu *Darende –Ml.)

diğircik 1. [→ **düğülcek** (I) **-2**] **2.** İlkbaharda ağaçların tomurcuk veren yerleri, göz. (Sarıkızlı *Kalecik –Ank.)

diğir diğir [dışır dışır, diğil diğil -1, diş diş (II), **dişir dişir, diyir diyir -1, 4] 1.** Bir yüzeyin pürüzlü, diş diş, pütürlü olduğunu anlatır. (–Kü.; Tokat –Es.; –Çr.; –Gaz.; *Gürün, *Kangal ve köyleri –Sv.; –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)
[dışır dışır] : (–Kü.)
[diğil diğil -1] : (Aşudu *Darende –Ml.)
[diş diş (II)**] :** (*Bor –Nğ.)
[dişir dişir] : (*Dinar –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Bozan –Es.; –Mğ.)
[diyir diyir -1] : (*Düzce –Bo.; –Yz. ve çevresi)
2. Cilt üzerindeki ince kabarcıkları anlatır. (–Çr.)
[diyir diyir -4] : (–Çr.)

diğlemek Yakmak : *Ağacı diğlemiş.* (*Taşköprü –Ks.)

diğlenbiç Yol üzerindeki dinlenme yeri. (Ahmetler *Manavgat –Ant.)

diğnek Mola : *Bir saat diğnek verelim.* (*Bünyan –Ky.)

diğnemek [→ **dignemek**]

diğnen [→ **dirgen -1**]

diğnenmek [→ **diglenmek**]

diğneştirmek Dinletmek. (–Ama.)

diğrek (I) **[dırak** (III)**, digrek, diyrek -1, 2] 1.** Dik : *Diğrek dur.* (*Senirkent –Isp.)
[digrek] : (Öteyüz –Zn.)
2. Sert, katı. (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[dırak III] : (*İncesu –Ky.)
[diyrek -2] : (Çiğil –Kn.)
3. Meyve ve sebzelerin sert, diri hali. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Krş.)
[diyrek -1] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

diğrek (II) İhtiyar olduğu halde dinç ve kuvvetli olan (kimse). (*Gürün –Sv.)

diğrek (III) Ütülü, düzgün, gergin : *Pantalonu diğrek değil.* (Bayat *Emirdağ –Af.)

diğremek 1. Meyve ve sebze sertleşmek, gevrekleşmek. (–Krş.; –Ky.) **2.** [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**]

diha (I) [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

diha (II) [→ **dehā** (II)]

dihe [→ **dé** (II)]

diheklemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dihen Diken. (*Bulanık –Mş.)

dihenklemek [→ **dehlemek** (I) **-1**]

dihicik [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dihlemek Öküzleri sürmek, kovalamak. (Keskin –Es.)

diih At, eşek vb. hayvanları yürütme ünlemi. (Kurna –Brd.)

dik (I) [→ **dık** (I)]

dik (II) İyi pişmemiş, çiğ : *Eti bir saattir pişiriyoruz hâlâ dik.* (–Gaz.)

dik (III) Tam : *Dik yarısı, dik ortası.* (–Ba.)

dik (IV) [→ **dink, diñk -1**]

dik (V) Çocukların oynadıkları bilye. (*Kemaliye –Ezc.)

dikadim Her zaman, daima. (Çiçek –Mr.)

dikan [→ **dığı** (II)]

dikar (I) Kurt : *Dikar gibi saldırdı.* (–Ks.)

dikarı En iyi cins, fevkalâde (tahıl). (Saroğlan –Ky.)

dik aşağı Yokuş aşağı. (Bulanık –Af.)

dik basmak 1. Kimseye aldırış etmeyerek kendi bildiğini yapmak. (Buğ –Ama.) **2.** Yan çizmek, işin olmasına çaba göstermemek. (–Ama.)

dikbaş [→ **dike** (II) **-1**]

dikçe İplik sarılan kafesin düşey olan ekseni. (Mersin *Perşembe –Or.)

dikdelağaç Ağaçkakan kuşu. (*Eğridir köyleri –Isp.)

dik dik [→ **dık dık -1**]

dikdik atmak Ateşi yükselen hasta irkilip sıçramak. (*Bor –Ng.)

dikdik etmek Baş ağrıtmak. (Kadıköy –Dz.)

dikdiklemek [→ **dimdiklemek** (I) **-1**]

dikdōh [→ **dikdük**]

dikdurukluk İnatçılık, serkeşlik. (–Sm.)

dikduruluk yapmak İnatçılık, serkeşlik yapmak. (–Sm.)

dikdük [**dikdōh**] Kiraz kurusu. (Sulutaş *Sille –Kn.)

[**dikdōh**] : (Aşağıovacık *Gerede –Bo.)

dike (I) [→ **dıkı**]

dike (II) [**dikbaş, dikelek, dikko, dinek** (I), **dinelek, diñelek -2**] **1.** İtaatsiz, inatçı, dik kafalı. (Bölme –Uş.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.)

[**dikbaş**] : (*Antakya köyleri –Hat.)

[**dikelek**] : (–Ks.)

[**dikko**] : (Ortaköy *Şarkışla –Sv.)

[**dinek** (I)] : (*Bergama –İz.; *Vezirköprü –Sm.)

[**dinelek, diñelek -2**] : (*Daday, –Ks.; *İskilip –Çr.; Fariske *Ermenek –Kn.)

2. Üstün, ileri, başta gelen (kimse). (–Gaz.)

dike (III) [→ **dikeme**]

dike (IV) **1.** Sapanın toprağı iyi yaramadığı yer. (İsgöbü –Ky.; –Ng.) **2.** Sapanın çok derin battığı yer. (Cinis *Aşkale –Ezm.; Yalak *Pınarbaşı –Ky.) **3.** Sapan demirinin toprağa dikey oluşu : *Saban çok dike, çiviyi arka deliğe al, soya olsun.* (*Eğridir köyleri –Isp.)

dike bakmak Gözünü açarak sert sert bakmak. (–Gaz)

dikecek [**dikeç** (IV), **dikemek**] Sacayak. (Yayla *Tefenni –Brd.)
[**dikeç** (IV)] : (Çamköy *Gölhisar –Brd.)
[**dikemek**] : (Fariske *Ermenek –Kn.)

dikeç (I) **1.** Bağ çubuğu dikmek için delik açmaya yarayan demir. (Selânik göçmenleri, Ulucak *Menemen –İz.) **2.** Kazık, sırık, ağaç çubuk. (Kızılköy *Dinar –Af.; –Gaz.; *Andırın, –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya köyleri –Hat.; *Kadirli, Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.) **3.** Kağnıların ön ve arka köplerinin üzerine dikilen ağaçlar. (İğdeli *Gemerek –Sv.; Genezin *Avanos –Krş.)

dikeç (II) Çuval ağzı dikmek için kıl ya da yünden eğrilmiş sicim. (Kaçar aşireti, Köseler *Eşme –Uş.)

dikeç (III) Dik boynuzlu manda. (–Sm.)

dikeç (IV) [→ **dikecek**]

dikeç (V) Dikey. (*Bünyan –Ky.)

dikedek Uyuyan, dalgın kimsenin birdenbire sıçramasını anlatır. (–Gaz.)

dikeden atılmak [→ **dikeden atmak**]

dikeden atmak [**dikeden atılmak, dikidek atmak**] **1.** Korku ve heyecanla birdenbire irkilip sıçramak. (*Boğazlayan köyleri –Yz.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**dikeden atılmak**] : (–Nğ.)
[**dikidek atmak**] : (–Çkr.)
2. Uykusuzluktan gevşeklik, uyuşukluk gelmek. (–Kn.)

dikel [**dikeleç**] **1.** Kürek. (Belevi –İz.) **2.** Bel denilen tarım aracı. (Ulucak *Menemen –İz. göçmenleri; *Bulancak –Gr.; *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Çapa. (–Mn.; *Ezine –Çkl.; Erenköy, Kasımpaşa –Ist.; Pirlepe göçmenleri *Şebinkarahisar –Gr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.; Manastır *Beyşehir –Kn.; –Ed.; Kiremitlik *Malkara –Tk.) **4.** Küçük ve ucu sivri kazık. (Nilüfer, *Yenişehir –Brs.)
[**dikeleç**] : (–Ed. İskeçe göçmenleri)

dikeleç [→ **dikel -4**]

dikelek [→ **dike** (II) **-1**]

dikelemek **1.** [→ **dikelmek** (I)] **2.** Azarlamak, çıkışmak. (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.) **3.** Vurup devirmek. (*Taşköprü –Ks.)

dikelmeg [→ **dikelmek** (I)]

dikelmek (I) [**diğelmek -2, dikelemek -1, dikelmeg, dik gelmek, dik gitmek, diklemek** (I) **-1, diklenmek** (I), **dinelmek, diñelmek** (II), **direlmek** (II), **dirkilmek**] Karşı gelmek, kafa tutmak, dayatmak, dikleşmek. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kıratlı *Dikili –İz.; *Edremit, Yeniköy –Ba.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Irmaksırtı *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Or.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; –Kr.; Malahis *Oltu –Ezm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Mr. ve çevresi; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya köyleri –Hat.; *Gürün, Savrun *Divriği, –Sv.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**diğelmek -2**] : (*Erbaa –To.)
[**dikelemek -1**] : (*Kilis, –Gaz.)
[**dikelmeg**] : (–Brd.)
[**dik gelmek**] : (*Eğridir köyleri

–Isp.; Yukarıseyit *Çal, Alâettin *Acıpayam –Dz.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**dik gitmek**] : (–Sm.)

[**diklemek** (I) **-1**] : (Çıtak *Çivril –Dz.; Uşhum *Yusufeli –Ar.)

[**diklenmek** (I)] : (Aşağıırmaklar *Ardanuç –Ar.; *Koyulhisar –Sv.; –Kn.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**dinelmek, diñelmek** (II)] : (*Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Bozdoğan –Ay.; Kazanlı *Ödemiş –İz.; –Kü.; Tokat –Es.; *Düzce köyleri –Bo.; *Üsküdar –Ist.; –Ks. ve çevresi; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; Gözlü *Ermenek –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.; –Ed.)

[**direlmek** (II)] : (Bayat *Emirdağ –Af.)

[**dirkilmek**] : (*Biga –Çkl.)

dikelmek (II) [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**]

dikeme [**dike** (III), **diken, dikme** (V) **-2**] Yokuş. (Sofular *Eğridir –Isp.; Kavak *Yeşilova, Anbarcık *Gölhisar –Brd.; Ağlı *Küre –Ks.; Kışla *Elmalı –Ant.; *Fethiye köyleri, *Datça –Mğ.)

[**dike** (III)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**diken**] : (Şıhlar, *Ulubey –Or.)

[**dikme** (V) **-2**] : (Bozan, Tokat –Es.)

dikemek [→ **dikecek**]

diken [→ **dikeme**]

diken ağacı Akasya. (–Or.)

dikencik Ufak dikenleri olan, ardıca benzeyen bir çeşit ağaç. (Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.)

dikencir [**dikençe**] Serçe kuşuna benzeyen, sarı renkli, ufak bir çeşit kuş. (Pelitköy *Burhaniye –Ba.)

[**dikençe**] : (Yugoslavya göçmenleri –Krk.)

dikencük Ceviz yaprağı büyüklüğündeki yapraklarının üzeri küçük dikenlerle örtülü bir çeşit yabanî bitki. (Dereköy –To.)

dikençe [→ **dikencir**]

dikenden atmak Birden patlamak. (Şişenin mantarı, benzin) (–Nğ.)

diken kuşu Saka kuşu. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

dikenli balık Mayıstan temmuz sonuna kadar avlanan kırlangıç cinsinden bir balık. (–Sm.)

dikenli mısır Arpa şeklinde küçük taneli bir çeşit mısır. (Güdül *Ayaş –Ank.)

dikenli ot Cynara cardunculus, compositae. (*Bergama –İz.)

dikenmek Acele etmek. (–Kn. köyleri)

dikenözü Pistacia terebinthus, anacardiaceae. (–Ant.)

dikenucu Meyvelerinden sakıza öz, yeni sürgünlerinden de turşu, yemek yapılan bir çeşit bitki. (*Çarşamba –Sm.; *Tirebolu –Gr.)

dikeş Cevizli sucuk. (–Ant.)

dik gelmek [→ **dikelmek** (I)]

dikgi Arılara petek yapmakta yol göstermek için kovan içine konulan ballı petek. (*Mut köyleri –İç.)

dik gitmek [→ **dikelmek** (I)]

dikgöz Yiğit, kahraman, cesur. (–Gr. ve köyleri)

dikguluk Baykuş. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

diki (I) Çalımlı (kimse). (–Ant.)

diki (II) **1.** [→ **dıkı**] **2.** Tane: *Üç diki şeker ver.* (Irmaksırtı *Çarşamba –Sm.; Ezine –Ama.) **3.** Et parçası. (Bozan –Es.; *Tosya –Ks.; *Kargı

–Çr.; –Ama.; *Bor –Nğ.; Manyan *Karaman –Kn.; *Kadirli –Ada.; *Anamur –İç.) **4.** Kemikli ya da kemiksiz pişmiş et, kavurma. (–Çr.; Karaşar *Beypazarı, Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Nğ.) **5.** Etli ufak kemik parçası. (İbrala *Karaman –Kn.)

diki (II) Pamuk ipliği. (–Ada. köyleri)

dikicibaşı Dikici esnafın kâhyası. (–Ist.)

dikici ustalığı Ayakkabıcılık. (–Ist.)

dikicik [→ **dahacık, dāhacık** (I)]

dikidek atmak [→ **dikenden atmak -1**]

dikil (I) Horoz. (Şenoba *Uludere –Hak.)

dikil (II) Alık. (–Ky.)

dikilenti [→ **dikilgen**]

dikilgen [**dikilenti, dikilme, dikirgen, diklenti**] Yel, sancı. (*Niksar –To.; Rafli *Çarşamba –Sm.; Şıhlar, *Ulubey –Or.)
[**dikilenti**] : (Kuzyaka *Milas –Mğ.)
[**dikilme**]: (*Şebinkarahisar, Piraziz, Düzköy *Keşap –Gr.)
[**dikirgen**] : (Burhanettin –Or.)
[**diklenti**] : (Kuzyaka *Milas –Mğ.)

dikili (I) Kevgir. (–Ba.)

dikili (II) Olduğu yerde kuruyup kalan ağaç. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

dikili (III) Eğilmemiş. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

dikilik Yün ve tiftikten bükülerek yapılan ince ip. (Aşağıkayı *Tosya –Ks.)

dikilme [→ **dikilgen**]

dikilme durmak [**dikilmek** (I)] Vücudun belirli bir yerine sancı girmek, saplanmak : *Geçen gün sırtıma bir dikilme durdu hiç iş yapamıyorum.* (Düzköy *Keşap –Gr.)
[**dikilmek** (I)] : (*Milas –Mğ.)

dikilmek (I) [→ **dikilme durmak**]

dikilmek (II) Pike uçuşu yapmak. (–Dz.)

dikilmek (III) [→ **dinelmek, diñelmek** (I)]

dikiltokmak Tepe taklak : *Dikiltokmak düştü.* (*Ünye –Or.)

dikim (I) [**dikine**] **1.** Bayır. (–Rz.; Fırnıs –Mr.)
[**dikine**] : (Peşman *Daday –Ks.)
2. Yeni dikilmiş fındık bahçesi. (Düzköy *Keşap –Gr.)

dikim (II) Ekmek kırıntısı. (İbrala *Karaman –Kn.)

dikim dikim Lime lime, parça parça. (–Sm.)

dikin Giyim eşyası. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

dikin dikmek Giyecek eşya dikmek. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

dikin tutmak Dikilen dikiş, çakılan çivi sağlam olmak. (Güney *Yeşilova –Brd.)

dikine [→ **dikim** (I) **-1**]

dikinmek Dikmek, diktirmek (elbise) : *İki takım elbise dikindim.* (Taşoluk *Göksun –Mr.; *Bor –Nğ.)

dikinüstü Dik aşağı, baş aşağı. (*Düzce –Bo.)

dikīrak (I) Az dik, dikçe. (İncekum *Silifke –İç.)

dikīrak (II) Az büyük, büyücek. (İncekum *Silifke –İç.)

dikirek Uzunca : *Senden biraz dikirek bir oğlum var.* (Avşar aşireti *Pınarbaşı –Ky.)

dikirgen [→ **dikilgen**]

dikis [→ **dıkıs** (I) **-1**]

dikittirmek **1.** Ayakta bekletmek. (–Çr.) **2.** Birini çok koşturmak. (Kömürköy –Krk.)

dikkalamak [→ **dimdiklemek** (I) **-1**]

dikkalli Sincap. (Narlıdere –İz.)

dikke (I) İğne. (Zile, *Develi –Ky.)

dikke (II) **1.** Kağnılarda köpde açılan deliğe geçirilen kazık. (Köy, Zile *Develi –Ky.; –Nğ.) **2.** Fasulye sırığı. (Bahçeli *Bor –Nğ.) **3.** Sofaların altına konulan direkler. (Köy –Ky.)

dikkel Bağ çapası. (*Gelibolu –Çkl.)

dikki (I) **1.** Ucuna bir parça petek yapıştırılarak kovanın içine baş aşağı tutturulan çubuk. (Çiftepınar –İç.) **2.** Dikey direk, çadır direği. (Namrun *Tarsus –İç.) **3.** Kızakların yanlarına korkuluk gibi konulan tahtalar. (–Ada.)

dikki (II) [→ **dikleme** (I) **-1**]

dikki (III) Sebze tohumu. (Yılanlı *Eğridir –Isp.)

dikko [→ **dike** (II) **-1**]

dikkolalak Eşek. (*İskilip –Çr.)

dikkoz Yaşlı olmakla birlikte gücü kuvveti yerinde, dinç adam. (–Ezc.)

dikkulak (I) Kimsenin sözünü dinlemeyen, arsız adam. (*Kelkit çevresi –Gm.)

dikkulak (II) **1.** Kurt. (*Mudurnu –Bo.; Çilehane *Reşadiye –To.) **2.** Çakal. (Uzunmusa –Or.; Burunucu, Şehli –Gr. köyleri; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Çepni *Gemerek –Sv.)

diklek [→ **dikleme** (I) **-1**]

dikleme (I) [**dikki** (II), **diklek**] **1.** (*Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Bozan, Tokat –Es.; *Kandıra –Kc.; *Taşköprü –Ks.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.) [**dikki** (II)] : (–Ada.) [**diklek**] : (*Taşköprü –Ks.) **2.** Çatıda ok ağacının altına konulan dik ağaç. (Muradiye, Yapraklar –Rz.)

dikleme (II) Yokuş yukarı : *Dikleme iyi çıktık.* (*Taşköprü –Ks.; Kalkan *Kaş –Ant.)

diklemeç Dikine. (*Düzce –Bo.)

diklemek (II) **1.** [→ **dikelmek** (I)] **2.** İtmek. (Uzunmusa –Or.; Şehli –Gr.)

diklemek (II) İçinde sulu şey bulunan kabı, içindekini sonuna kadar içmek için ağza dikmek. (–Sm.)

diklemesiye Diklemesine. (*Düzce –Bo.)

diklenmek (I) [→ **dikelmek** (I)]

diklenmek (II) Büyümek. (Balıklı *Savşat –Ar.)

diklenti [→ **dikilgen**]

diklim baş [**diklim tepe**] Baş aşağı. (Tavşancıl *Gebze –Kc.) [**diklim tepe**] : (Tavşancıl *Gebze –Kc.)

diklim tepe [→ **diklim baş**]

dikme (I) **1.** Fide. (*Tefenni –Brd.; –Ky.; –Nş.; –Nğ.) **2.** Elle dikilen tohum. (Salarha köyleri –Rz.) **3.** Tohumluk soğan, ıska. (Argıthanı *Ilgın –Kn.)

dikme (II) **1.** Fidan, yeni dikilmiş fidan. (*Yalvaç ve köyleri, *Burhaniye, *Edremit çevresi –Ba.; –Bo.; Tekkeikebir *Ereğli –Zn.; *Taşköprü –Ks.; Saray –Çkr.; *İskilip –Çr.; Çilehane *Reşadiye, *Zile, Sunusa *Erbaa –To.; Danışman *Fatsa, Şıhlar *Ulubey –Or.; –Gm.; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; *Afşin –Mr.; *Kangal ve köyleri, *Koyulhisar, *Gürün, Savrun, *Divriği, Çepni *Gemerek –Sv.; –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Köşker –Krş.; Kelgin *Develi, *Talas –Ky.; *Bor

–Nğ.; *Ereğli, Kızıllar, *Karaman, Durlas –Kn.; *Milas –Mğ.) **2.** Fidanlıktan çıkmış ağaç. (Düzköy *Keşap –Gr.) **3.** Yerinden sökülmemiş ağaç kütüğü. (*Çal –Dz.) **4.** Çelikleme yoluyle dikilen kavak ve söğüt fidanı. (–Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Süle –Gm.; *Darende –Ml.; *Pınarbaşı –Ky.) **5.** Budanmış palamut ve meşe ağacı. (Kızılkeçili –Çkl.; Zeyve *Söğüt –Bil.; Gözene –Ml.; Doğanca *Vize –Krk.; *Saray –Tk.) **6.** Ağaç direk, kalas. (Yılanlı *Eğridir –Isp.; –Brd.; *Sarayköy köyleri, *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Cumalıkızık –Brs.; Bozan, Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; –Tr. ilçe ve köyleri; –El.; –Gaz.; *Antakya köyleri–Hat.; *Ermenek, *Bozkır –Kn.; *Mut köyleri –İç.) **7.** Genç fidan ve ağaç dallarından yapılan kazık. (Yeniköy –Ba.; *Merzifon köyleri –Ama.; Çiftepınar *Mersin –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.) **8.** Kağnıyı durdurmak için kullanılan ve boğunduruğun üst tarafında bulunan ağaç kazık. (–Ant.) **9.** Kağnıya dikilen ucu çatallı ağaç, çadır direği. (Köşker –Krş.) **10.** Bir yapıda dikey olarak dikilen direk. (–Çkr.; –Sv.) **11.** Yazın koyunları yatırmak için çevresine parmaklık çekilerek yapılan yazlık ağıl. (*Kandıra –Kc.)

dikme (III) Bacak. (*Göksun –Mr.)

dikme (IV) **1.** Bir şehre dışardan gelip yerlilerden kız alan erkek. (–Ed.) **2.** İç güveyisi. (*Lapseki –Çkl.; Bahçecik –Kc.; Ada göçmenleri –Ist.; Papasköy –Sm.; –Tr.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.; Şahin *Malkara –Tk.) **3.** Bir ailenin tek çocuğu. (Bozan, Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Kayı *İskilip –Çr.; *Bor –Nğ.)

dikme (V) [**diksi**] **1.** Dikey. (Okçu –Kü.)

[**diksi**] **:** (*Taşköprü –Ks.)

2. [→ **dikeme**]

dikmece İki kulplu süt tavası. (Söğüt, Honaz –Dz.)

dikme çelik Yere dikilmiş bir direk üzerine çelik konarak oynanan çelik çomak oyunu. (*Düzce –Bo.; Sarı *Merzifon –Ama.)

dikmen (I) **1.** Koni biçiminde sivri tepe. (İkipınar *Mihalıççık –Es.; Göncek *Mudurnu –Bo.; *Taşköprü –Ks.; Tepeköy, Piraziz –Gr. ve köyleri; Ihlara *Aksaray –Nğ.; *Serik –Ant.; Kabaağaç *Fethiye –Mğ.) **2.** Dağların en yüksek yeri. (–Brs. göçmenleri; *Taşköprü –Ks.) **3.** Yayla. (*Taşköprü –Ks.) **4.** Dik arazideki orman. (*Taşköprü –Ks.) **5.** Dikilerek meydana gelen ağaçlık. (–Ks.)

dikmen (II) **1.** Çam ve başka ağaçların gövdeleri : *Şunun dikmeni çok iyi yanar*. (Çuvallı *Yeşilova –Brd.) **2.** Su oluklarının altına dikilen direkler. (Zana –Ama.)

dikmen (III) Boynuzu dik olan hayvan. (Yanpar *Mersin –İç.)

dikmen (IV) Basit lamba. (*Ladik –Sm.)

dikmen çanağı Bir çeşit yemek tabağı. (–Kn.)

dikmenkırı Tavşan. (*Eğridir –Isp.)

dikmen sakar Boynuzları dik ve arkaya kıvrık olan keçi. (*Gelibolu –Çkl.)

dikna [→ **dıkı**]

dikota Sert, komut verir gibi konuşan (kimse). (Ağcakent *Bor –Nğ.)
dik öğle Güneşin tam tepede olduğu zaman. (Cumalıkızık –Brs.)
dikön İlk önce, en önde : *Dikön ben atlayacağım.* (Kıratlı *Dikili –İz.)
dikren [→ **dirgen -2**]
diksi [→ **dikme** (V) **-1**]
diksinmek [→ **ditsinmek**]
diksuruğ [→ **diksuylu**]
diksuylu [**diksuruğ**] Söz dinlemeyen, dik kafalı. (*Nazimiye –Tn.) [**diksuruğ**] : (Çakallı *Kavak –Sm.)
diktağan Taşlarla oynanan bir çeşit çocuk oyunu. (Datya *Reşadiye –To.)
diktek [→ **didek**]
dikti [→ **didek**]
dik yarısı (I) Tam ortası : *Dik yarısından böl.* (*Susurluk ve çevresi, *Edremit –Ba.)
dik yarısı (II) Gece yarısı. (İnceköy *İvrindi –Ba.)
dik yukarı Bayır yukarı, yokuş yukarı. (*Bulancak –Gr.)
dil (I) **1.** Anahtar. (–Ay.; –İz.; *Bayramiç –Çkl.; –Brs.; *Kadıköy –Ist.; Şekerpınar *Sungurlu –Çr.; *Vezirköprü –Sm.; *Zile –To.; –Rz.; –Ml.; *Kilis ve çevresi, –Gaz.; Şekeroba, Kitiz *Göksun, *Andırın, *Afşin –Mr.; *Antakya köyleri –Hat.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Büyükafşar *Kırıkkale –Ank.; –Krş.; Bakırdağı, Yahyalı, Fetullah *Develi –Ky.; Gâvurdağı *Osmaniye, *Kadirli, *Kozan –Ada.) **2.** Kilidin içindeki dilcik. (Cinis *Aşkale –Ezm.; *Bor–Nğ.; Kızıllar *Karaman –Kn.; *Milas –Mğ.) **3.** Kapı mandalı. (Çamköy *Gölhisar –Brd.; *Ağın, *Keban –El.) **4.** Koyun ve sığırlara takılan çanın içindeki madenî parça. (Bayadı –Or.)
dil (II) Yazı kaleminin ucu. (Peçenek *Kızılcahamam –Ank.)
dil (III) [→ **dılak**]
dil (IV) Zar içindeki sazan balığı yumurtaları. (–Sm.)
dil (V) Tekerleklerin geçirildiği eksenin, mazının ileri geri oynamasına engel olan ağaç kazık. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
dilaca Her söze karışan (kimse). (–Ank.)
dilağ [→ **dılak**]
dilak Ciğer : *Bu hayvanın dilakı çürümüş.* (Fariske *Ermenek –Kn.)
dilalanmak [→ **dilālenmek -2**]
dilālenmek [**dilalanmak**] **1.** Üşenmek. (–Gaz.; –Mr.) **2.** Nazlanmak, Şımarmak. (*Kilis, –Gaz.; –Mr.) [**dilalanmak**] : (–Gaz.; –Mr.)
dilaltı Sinsi : *O ne dilaltıdır bilemezsin.* (–Sm.)
dilaltı (II) [**dilbağı** (II)] **1.** Konuşmaya engel olduğuna inanılan dil altındaki et. (*Bor –Nğ.) [**dilbağı** (II)] : (*Ağın, *Keban –El.) **2.** Mikrop kapıldığı için dil altında çıkan ve kurbağa gibi ses çıkartan kabarcık. (–Sm.) **3.** Sığırlarda görülen bir hastalık. (Hayvanın dilinin altında kıl çıkar, hayvan ot yiyemez.) (*Ahlat –Bt.)
dilan [**dillan** (I)] Kadınlı erkekli oynanan halay. (Haral –Gaz.) [**dillan** (I)] : (–Ml.)
dilāvar Söz ustası, avukat gibi konuşan kimse. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)
dilāv dilāv Parça parça, yırtık pırtık. (*Bodrum –Mğ.)

dilavı Avcıların avı kendilerine çekmek için çıkardıkları taklidî sesler. (–Ant.)

dilavı 10 - 15 litre su alabilen küçük küp. (Hamidiye, Gündoğdu –Rz.)

dilbağı 1. Birisini kendisine minnettar etmek için verilen hediye ya da yapılan fedakârlık. (*Nizip –Gaz.) **2.** Nişandan önce erkek tarafının kız tarafına verdiği hediye. (*Ağın, *Keban –El.) **3.** Nişandan sonra kız tarafına verilen para. (*Divriği –Sv.) **4.** Düğün gecesi gelini konuşturmak için damadın verdiği hediye. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.; Cinis *Aşkale –Ezm.; –Ezc.; *Erciş –Vn.)

dilbağı (II) [→ **dilaltı** (II) **-1**]

dilbağı (III) Öküzlerin boyunlarına geçirilen "U" şeklindeki ağacın uçlarını birleştiren kıldan yapılmış ip. (Bizevi, Eşke *Divriği, Bedirveran *Zara –Sv.)

dil bālī [→ **dil balığı**]

dil balığı [**dil bālī**] Yassı, dil gibi ince uzun kalkana benzeyen bir cins balık. (*Lapseki –Çkl.; –Sm.; *Perşembe –Or.)

[**dil bālī**] : (Çetrevilli *Silifke –İç.)

dilbeder Mükemmel, noksansız. (*Sivrihisar –Es.)

dilbedirik Sopalarla oynanan bir çeşit çocuk oyunu. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

dilbent (I) Tercüman : *Velinin dili yoh du mu, sen onun dilbendisen mi?* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dilbent (II) Tülbent. (–Gaz.; *Antakya –Hat.)

dilberdudağı Şarmaşık çiçeği. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dilberdudak Nergis çiçeği. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dilberkirpiği Kasımpatına benzeyen ve çeşitli renklerde olan bir çiçek. (–Sm.)

dilbesek [**dilbeze -2, dilbezeği -2, 3; dilbezek -2**] **1.** Yerinde söz söyleyen. (Bektaş *Zara –Sv.)

[**dilbezeği -3**] : (–Sm.)

2. Çok konuşan. (–Mr.; Bektaş *Zara –Sv.)

[**dilbeze -2**] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

[**dilbezeği -2**] : (Alayunt –Kü.; Süle –Gm.)

[**dilbezek -2**] : (Yayla *Tefenni –Brd.)

dilbeze 1. [→ **dilbezeği -1**] **2.** [→ **dilbesek -2**]

dilbezeği [**dilbeze -1, dilbezek -1**] **1.** Tatlı dilli, hoşsohbet. (–Sm.; Yavadı *Mesudiye –Or.; Yavuz *Şavşat –Ar.; *Bor –Ng.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

[**dilbeze -1**] : (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

[**dilbezek -1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Pınarbaşı –Ky.)

2. [→ **dilbesek -2**] **3.** [→ **dilbesek -1**]

dilbezek 1. [→ **dilbezeği -1**] **2.** [→ **dilbesek -2**]

dilbidir [**dilfitil**] Kunduracıların kullandığı delik delmeye yarayan araç, zımba. (–Mğ.)

[**dilfitil**] : (*Ladik –Sm.)

dilbunu Dil ile yapılan nazar : *Dilbununa rast gelesice.* (–Ank.)

dilburan 1. Çok tatlı, dili yakan bir çeşit kavun. (Darıveren *Acıpayam –Dz.) **2.** Yerken insanın dilini yakan, mavimsi renkli bir çeşit mantar. (–Kü.; *Düzce –Bo.; –Tr.)

dilcan [**dilcek -2, dilceve, dilcik -1, dilicek** (II)] Geveze. (Balçıkhisar –Af.)
[**dilcek -2**] : (*Gölköy –Or.)
[**dilceve**]: (*Tirebolu –Gr.)
[**dilcik -1**] : (–Kü.)
[**dilicek** (II)] : (–Sm.)

dilce Lisan : *Dilce bilen varsa şu gelen gâvurlarla konuşsun.* (Peşman *Daday –Ks.)

dilcek [**dilcik -2, 5; dilcug, dilçek, dilçeyh, dilicek** (I) **-1, 2**] **1.** Dilsiz. (*Gölköy –Or.) **2.** [→ **dilcan**] **3.** Küçükdil. (–Kr.; Cinis *Aşkale, –Ezm.; –Nğ.)
[**dilcik -2**] : (–Isp.; Yeniköy –Ba.; *Doğubeyazıt –Ağ.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.)
[**dilcug**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
[**dilçek**] : (Kerkük)
[**dilçeyh**] : (*Iğdır –Kr.)
[**dilicek** (I) **-1**] : (*Bor –Nğ.) **4.** Bademcik. (–Nğ.)
[**dilcik -5**] : (Yeniköy –Ba.; *Lapseki –Çkl.; *Ermenek –Kn.)
[**dilicek** (I) **-2**] : (–Nğ.)

dilceve [→ **dilcan**]

dilci Laf taşıyarak ara açmaya çalışan kimse. (Demirkapı *Susurluk –Ba.)

dilcik 1. [→ **dilcan**] **2.** [→ **dilcek -3**] **3.** Dile benzer küçük cisimler. (Yassıviran *Senirkent –Isp.) **4.** [→ **dılak**] **5.** [→ **dilcek -4**]

dilcimen Hoş sohbet, tatlı konuşan. (Aksaray –Ist.)

dilcug [→ **dilcek -3**]

dilçeği düşmek [→ **diliceği düşmek**]

dilçek [→ **dilcek -3**]

dilçeyh [→ **dilcek -3**]

dilçik (I) **1.** Kolay ve inandırıcı konuşan. (–Krş.) **2.** Çok konuşan. (–Nğ.)

dilçik (II) Av köpeklerinin dillerinde olan bir hastalık. (İhsaniye göçmenleri *Üsküdar –Ist.)

dilçik (III) **1.** Kuş, fare vb. hayvanları yakalamak için kullanılan kapanların emniyet düzeni. (*Reyhanlı –Hat.) **2.** Kemer ve ayakkabı tokalarındaki madenî dil şeklindeki çıkıntı. (*Afşin –Mr.)

dildamak (I) [**dildirim, dilemenli, dillidibek**] Fazla gevezelik eden, gelişigüzel konuşan. (Yayla *Tefenni –Brd.; *Nizip –Gaz.)
[**dildirim**] : (Köşker –Krş.)
[**dilemenli**] : (*Lapseki –Çkl.)
[**dillidibek**] : (*Erciş –Vn.)

dildamak (II) **1.** [→ **diliçıkık**] **2.** Kına çiçeği. (*Karaman –Kn.) **3.** Burçak çiçeği. (*Sarayköy –Dz.)

dildan Kısa giyim eşyası (için) : *Bir entari giymiş dildan gibi.* (*Bor –Nğ.)

dil değmek Nazar değmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Meydan *Mut –İç.)

dilden Bilye. (–Sn.)

dildiliye tutmak Kavga sırasında birinin kusurlarını sayıp dökmek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dildirik [→ **dingildek** (I) **-3**]

dildirim [→ **dildamak** (I)]

dildoku Salep çiçeği. (*Karacasu –Ay.)

dildolağı Tekrar tekrar söylenen söz, persenk. (*Bor –Nğ.)

dilebe [→ **dılaba**]

dile gitmek Nazar değmek. (–Gm.)

dileŋ Dilek. (Zarşat –Kr.)

dilekçi Kız istemeye giden (kimse). (Kerkük ve çevresi)

dilekçiliğ Evlenmek için kızı ailesinden isteyiş. (Kerkük ve çevresi)

dilemek (I) **1.** Evlenmek için kızı ailesinden istemek. (Kerkük ve çevresi.) **2.** Aramak : *Evin dörtbir yanını diledi.* (*Çorlu –Tk.)

dilemek (II) Kesmek : *Öküzün derisini dilerken elimi kestim.* (Yayla *Tefenni –Brd.)

dilemenli [→ **dildamak** (I)]

dilenci Sokak kapılarındaki mandalı kaldırmaya yarayan ufak anahtar. (–Dy.)

dilenip dolanmak [**dilenip döşünmek**] Şuna buna minnet ederek geçinmek. (*Bor –Nğ.)
[**dilenip döşünmek**] : (*Merzifon –Ama.)

dilenip döşünmek [→ **dilenip dolanmak**]

dilerke Kız bakmaya giden görücü (kadın). (Kadıçiftliği –Ist.)

dile seğirtmek Hemen söz bulup konuşmaya başlamak. (*Bor –Nğ.)

dileşmek Direnmek. (*Silivri –Ist.)

dilfin Yunus balığı. (*Tirebolu –Gr.)

dilfil [**dilfir**] **1.** Yonca. (Ağlasun –Brd.; Kırcaklı *Nazilli –Ay.; *Mersin köyleri, Burunucu *Silifke –İç.)
[**dilfir**] : (Botsa –Kn.; Sökün *Silifke, *Gülnar –İç.)
2. Mine çiçeği. (Çanakça *Çatalca –Ist.)

dilfir [→ **dilfil -1**]

dilfitil [→ **dilbidir**]

dilfon Telefon. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dilgen [→ **dirgen -1**]

dil gezdirmek Söz taşımak, gizli bir şeyi söylemek. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

dilgildemek [→ **dingildemek** (I) **-1**]

dilgit Kaynamış buğday, kuru üzüm, kaynamış fasulye karışımı yemiş. (–Ant.)

dilgiz Güzel (kız için) : *Maşallah dilgiz kızları var.* (Güney *Yeşilova –Brd.)

dilgoz 1. [→ **dilgöz -1**] **2.** Develerin semerini süslemek için kullanılan, sedeften yapılmış süs. (*Bozdoğan –Ay.)

dilgön [→ **dirgen -1**]

dilgöz [**dilgoz -1, dilkoz**] **1.** Ortası yüzük gibi çok delik mavi katır boncuğu. (Eber, Kızılköy *Dinar –Af.; *Eşme çevresi –Uş.; *Çal –Dz.; Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; Gökçesu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; Şabanözü *Polatlı –Ank.; *Ula, –Mğ.)
[**dilgoz -1**] : (Zeytinli *Edremit –Ba.; Karabiga *Biga –Çkl.; –Ant.)
[**dilkoz**] : (Çamköy *Gölhisar –Brd.)
2. Ufak, renkli boncuklardan örülerek yapılan nazarlık. (*Lüleburgaz göçmenleri –Krk.)

dili boğazına akmak Korkudan konuşamayacak duruma gelmek. (*Bor –Nğ.)

dili burnuna değmek [**dili burnuna yetmek**] Ergenlik çağına gelmek, bulûğa ermek. (*Bor –Nğ.)
[**dili burnuna yetmek**] : (*Karaman –Kn.)

dili burnuna yetmek [→ **dili burnuna değmek**]

dilice [→ **delice** (V)]

diliceği düşmek [**dilçeği düşmek**] Bademcikleri şişmek, anjin olmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**dilçeği düşmek**] : (Kerkük)

diliceğini kaldırmak Anjin olan bir kimsenin boğazını yukarıya kal-

dırarak tedavi etmek. (Halk hekimliğinde) (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dilicek (I) **1.** [→ **dilcek -3**] **2.** [→ **dilcek -4**]

dilicek (II) [→ **dilcan**]

dilicek heybesi Bir çeşit heybe. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

dili çalık Yabancı şiveli, başka şekilde konuşan (kimse). (*Düzce –Bo.)

dili çalmak Dili bir yerin şivesini ya da birisinin konuşmasını andırmak. (*Düzce –Bo.)

dili çekmek Söylemekten vaz geçmek. (*Bor –Nğ.)

diliçıkık [**dildamak** (II) **-1, dilidüdük** (I)] Aslanağzı çiçeği. (Bozhane *Beykoz –Ist.)

[**dildamak** (II) **-1**] **:** (Köseler *Eşme –Uş.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; *Antakya –Hat.)

[**dilidüdük** (I)] **:** (*Dursunbey –Ba.)

dili damağına yetmemek Hakkını savunmaktan aciz olmak. (–Tr.)

dili datlı Hoşsohbet. (Soğukpınar *Kangal –Sv.)

dili gurumak Konuşamayacak hale gelmek. (İlenç olarak kullanılır.) (*Bor –Nğ.)

dili güllü Yüze karşı iyi konuşan fakat arkadan kötü olan kimse, ikiyüzlü. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

dili ıskarç olmak Çok konuşmaktan dili kımıldamaz duruma gelmek. (*Bor –Nğ.)

dilik (I) [**dilig, dilük**] **1.** Üst dudağı yukardan aşağıya doğru yarık olan (kimse). (–Or.; *Tirebolu, Düzköy *Keşap –Gr.; Uluşiran *Şiran, Süle –Gm.; –Ezc.; –Nğ.)

[**dilük**] **:** (*Taşköprü –Ks.)

2. Dilinmiş, yarılmış. (*Dinar ve köyleri –Af.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Tokat, Bozan –Es.; –Çr.; –Sm. ve çevresi; *Merzifon –Ama.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Savrun *Divriği –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Milas –Mğ.)

[**dilig**] **:** (–Brd.)

3. Yırtık, sökük (giyim eşyası için). (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Tire –İz.; Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon –Ama.; Süle –Gm.; Cinis *Aşkale –Ezm.; *Refahiye ve çevresi, –Ezc.; *Kangal ve köyleri, Savrun *Divriği –Sv.; Peçenek *Kızılcahamam –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

dilik (II) Minder. (–Ank.)

dilik dikdik Horoz döğüşünde horozları kışkırtmak için kullanılan söz. (Cinis *Aşkale –Ezm.)

dili kırkma [**dil kırpması**] Sığır cinsinden olan hayvanların soğuktan dilleri üzerinde çıkan siyah kabarcıklar. (Atlıhisar *Şuhut –Af.; Işıklı *Çivril –Dz.; Tokat, Bozan, –Es.)

[**dil kırpması**] **:** (Emirler *Balâ –Ank.)

dilikli Kenarları girintili çıkıntılı sahan. (*Emirdağ –Af.)

dilikman Yağ kandili. (–Sm.)

diline sirke sarımsak Şeytan kulağına kurşun anlamında kullanılır. (Terme –Sm.)

dilinden gelmek Söz söylemede beceririkli olmak. (*Bor –Nğ.)

diline dil yitmemek Her söze, gelişigüzel de olsa karşılık vererek konuşanları kızdırmak. (*Bor –Nğ.)

diline düğüm düşmek Dilsiz kalmak anlamında ilenç. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dilini çiğnemek Bir şeyi söylemeğe başlamışken söylemekten vaz geçmek. (*Lapseki –Çkl.)

dilit Taneleri irili ufaklı olan bir çeşit üzüm. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

dili zifir Gönül inciten kimse. (–Kn.)

dilkanadan [→ **dilkanatan**]

dilkanat [→ **dilkanatan**]

dilkanatan [**dilkanadan, dilkanat**] Sarmaşık gibi büyüyen üstü dikenli bir ot. (*Kurşunlu –Çkr.; *Ağın, *Keban –El.)
[**dilkanadan**] : (Kıgılköy *Dinar –Af.; Subuğaz –Gaz.)
[**dilkanat**] : (Subuğaz –Gaz.; *Ezine –Çkl.)

dil kapmak Bir yerin yabancısı olan kimse o yerin şivesini benimsemek. (*Düzce –Bo.)

dilke [→ **dirgez -1**]

dilkecek Kağnının koşusu ile tekerleğini birbirine bağlayan ağaç. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

dilkeç Pirzola. (*Silifke –İç.)

dilkem (I) **1.** Tarla sınırı. (–Nğ.) **2.** Tarla ya da bahçenin dil şeklinde uzayan kısmı, tarla parçası. (–Nğ.; *Anamur, *Mut köyleri –İç.)

dilkem (II) Büyük et parçası, külbastı. (*Anamur, *Mersin köyleri –İç.)

dilkemek (I) Bağlamak. (Hayvanları birbiri arkasına bağlamak.) (Gezende *Gülnar, *Mut köyleri –İç.)

dilkemek (II) Dikmek. (Gezende *Gülnar –İç.)

dilkemek (III) Peşine düşürmek, takip ettirmek. (*Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

dilkemleği Yağmur, dolu, yangının yaptığı zararın dar bir alanda uzayıp gitmesi. (Atlıhisar *Şuhut –Af.)

dilkese Tamamiyle : *Düşmanı dilkese gılıçtan geçirdik.* (*Bor –Nğ.)

dilkırmak Kendi şivesini bırakıp Istanbul şivesiyle konuşmak. (–Çr.)

dilkırpması [→ **dili kırkma**]

dilki (I) Tilki. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Gaz.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; İncekum *Silifke –İç.)

dilki (II) Su borularının içinde birbirine eklene eklene tilki kuyruğu gibi uzayıp giden yosun. (*Bor –Nğ.)

dilkiboğan Kırmızı renkli, susuz ve kekremsi tadı olan bir üzüm çeşidi. (*Ağın, *Keban –El.)

dilkicik [**dilkilik**] **1.** Kağnılarda dingilin üstünde boyunduruğu tutmaya yarayan demir. (Kızılkaya *Bucak, Güney, *Yeşilova –Brd.)
[**dilkilik**] : (*Tefenni –Brd.)
2. Kağnı üzerine yük koymak için uzatılan tahta köprüler. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Çal –Dz.)

dilkiguyruğu Salkımları tilki kuyruğu biçiminde uzun, beyaz ve sık taneli bir çeşit üzüm. (*Bor –Nğ.)

dilkilik [→ **dilkicik -1**]

dilkim dilkim Yırtık pırtık. (*Ünye –Or.)

dilkimen Ormanlarda yetişen, sarmaşık gibi ağaçlara sarılarak uzayan, uçlarından salata, yemek yapılan, yabanî bir bitki. (Kaya, Zorlar *Fethiye –Mğ.)

dilki şafâ Şafak sökmeden evvelki zaman. (–Gaz.)

dilkoz [→ **dilgöz -1**]

dilkulak Makbuz. (*Dursunbey –Ba.)

dillak [→ **dılak**]

dillan (I) [→ **dilan**]

dillan (II) Bir çeşit saz, tambur. (–Ml.)

dillemeg [→ **dillemek** (II) **-1**]

dillemek (I) Kilitlemek. (*Kilis –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Kadirli –Ada.; Güzelsu *Akseki, *Manavgat –Ant.)

dillemek (II) [**dillemeg**] **1.** Aleyhte bulunmak, kötülemek. (–Kü.; Bozan –Es.; –Bo.; Saray, *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Maçka –Tr.; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Yavuz *Şavşat –Ar.; *Koyulhisar –Sv.; *Akdağmadeni –Yz.)
[**dillemeg**] : (–Brd.)
2. Bir şeyi diline dolayıp yaymak. (*Lapseki –Çkl.; *Akyazı çevresi –Kc.; –Ks. ve çevresi; Taçın –Ky.)
3. Bir kimsenin zenginliği, malı ve kendisi hakkında hasetle konuşmak : *Görmemiş insanların yanında malımız dillendiğinden her şeyimizi kaybettik.* (Süle, *Kelkit –Gm.) **4.** Azarlamak, darılmak. (–Çr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **5.** Bir şeyi çok istemek : *Kız için dilledi dilledi elinde ne varsa hepsini yedi.* (Cinis *Aşkale –Ezm.)

dillemez Dilsiz. (Adatepe *Devrek, Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dillendirmek Gizli kalması gereken bir sorunu yaymak. (*Merzifon –Ama.)

dillengeç Diline dolama. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

dillenmeğ [→ **dillenmek** (I) **-1**]

dillenmek (I) [**dillenmeğ**] **1.** Cevap vermek, karşısındakine inat edercesine konuşmak. (Yusufça *Gölhisar –Brd.; Azerî köyleri *Merzifon –Ama.)
[**dillenmeğ**] : (Kerkük)
2. Dile düşmek, dedikodusu yapılmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Düzce –Bo.; –Nğ.; *Gürün –Sv.; –Ed.)

dillenmek (II) Nazar olmak. (–Rz. ve çevresi.)

dilleşmek [→ **dırlaşmak**]

dilleşmeyh [→ **dırlaşmak**]

dilli [→ **dilli düdük** (II)]

dillibisi 1. Her duyduğunu hemen her yere ulaştıran kimse. (Teniste *Anamur –İç.) **2.** Güzel ve çabuk konuşan. (Teniste *Anamur –İç.)

dillice Küçük parmak. (Kuşbaba, *Bucak –Brd.)

dilli damak [→ **dilli düdük** (II)]

dilli demir Kösele kesmeye yarayan ayakkabıcı bıçağı. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dillidibek [→ **dildamak** (I)]

dilli düdük (I) [→ **dili çıkık**]

dilli düdük (II) [**dili düdük, dilli, dilli damak**] Söğüt, kavak gibi ağaçların ince dallarından, kamıştan yapılan bir çeşit düdük. (Kuşbaba *Bucak, Karamanlı, *Tefenni –Brd.; *Susurluk –Ba.; *Kurşunlu –Çkr.; Kızılköy –To.; Düzköy *Keşap –Gr.; Cinis *Aşkale –Ezm.; –Ezc.; *Afşin –Mr.; *Antakya köyleri –Hat.; *Yerköy –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli, *Bor, –Nğ.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Çengelli göçmenleri *Lüleburgaz –Krk.; Büyükmanika *Saray –Tk.)
[**dili düdük**] : (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**dilli**] : (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
[**dilli damak**] : (Kargıcak *Alanya –Ant.)

dilli düdük etmek Bir şeyi çok söyleyip etrafa yaymak. (–Gm.)

dilligelin Cevap vermekten çekinmeyen. (Kerkük).

dillik (I) Dirlik, rahatlık, düzenlik, huzur. (–Çr.; Sarı *Merzifon –Ama.;

–Or. köyleri; Çandır –Gr.; Türkmen aşireti *Bünyan –Ky.)

dillik (II) **1.** Yemek. (İbik *İskilip –Çr.) **2.** Kışın arı kovanlarına konulan pekmez. (*Ermenek –Kn.)

dillik (III) [→ **dılak**]

dilliksiz Geçimsiz, huysuz. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bor –Nğ.)

dillileyin Denize doğru dil gibi uzanmış kara parçası, burun. (Keşanuz –Ank.)

dilli toka Hayvan başlığının bir kısmı. (–Ank.)

dillitoy [**dilliturna**] Uzun gagalı büyükçe su kuşu. (*Tire –İz.; *Milas –Mğ.)

[**dilliturna**]: (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

dilliturna [→ **dillitoy**]

dillizağar Bir yerden bir yere laf götürüp getiren, geveze. (*Yalvaç –Isp.)

dilmaç [**dilmanç, diltar**] Çevirmen. (Aziziye –Dz.; *Bornova, *Urla –İz.; *Niksar –To.; *Of –Tr.; –Kr.; *Oltu –Ezm.; *Erciş –Vn.; *Kiğı –Bn.; –Sv.; –Nğ.; –Kn.)

[**dilmanç**] : (*Iğdır –Kr.)

[**diltar**] : (–Ist.)

dilmaçlamak Çeviri yapmak. (–Dz.)

dilmanç [→ **dilmaç**]

dilme (I) Dört köşe kesilmiş ağaç, kereste. (*Dinar köyleri, Bayat *Emirdağ –Af.; Yassıviran *Senirkent, Çandır *Sütçüler, *Eğridir köyleri –Isp.; Güney *Yeşilova, Kozluca, Çebiş, Çeltikçi –Brd.; Eziler *Güney, *Sarayköy köyleri –Dz.; Sürez, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Tire, *Ödemiş –İz.; *Alaşehir –Mn.; Bozan –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Taşköprü –Ks.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; *Gölköy –Or.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; *Gürün –Sv.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri, *Mut köyleri, Namrun *Tarsus –İç.; *Yatağan, *Milas –Mğ.)

dilme (II) Başa sarılan yemeni. (–Nğ.; –Nş.)

dilme (III) **1.** Küçük toprak parçası, tarlanın bir parçası : *Şurada bir dilme yerim var.* (Bozoğlak –Ks.; Çalış *Haymana –Ank.; –Nğ.) **2.** Küçük derelerin getirdiği kum, çakıl gibi şeylerden meydana gelen toprak yığını. (Eymir *Nallıhan –Ank.)

dilme (IV) Üzüm suyundan yapılan peltenin güneşte kurutulmuş ve lokum büyüklüğünde kesilmiş olan parçası. (*Birecik –Ur.; –Gaz.)

dilme (V) Zeytini bıçakla yararak yapılan zeytin salamurası. (*Yatağan –Mğ.)

dilme (VI) Koyun ve keçinin boyun ve kürek kemiğinin çevresindeki etli kısım. (*Merzifon –Ama.)

dilmeç (I) **1.** Yanları yırtmaçlı, üç etekli elbise. (*Zile –To.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Üç etekli elbisenin yanlarındaki yırtmaçlar. (*Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **3.** Pantalonun ve iç donunun önündeki ilikli kısım. (Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; Çayırlı, Çalış *Haymana, Sarılar *Nallıhan, Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dilmeç (II) Tarla ya da kara parçasının burun gibi uzanan kısmı. (–Ezc.)

dilmek Dokunmak. (Kerkük)

dilmen Güzel (kimse). (Fariske *Ermenek –Kn.)

dilmiç Cam bilezik. (*Eyüp göçmenleri –Ist.; Kerkük)

dilmit [**dimbit -1, 2; dimlit, dimnid, dimrit, dirmit** (I) **-1, dirnit**] **1.** Erken olgunlaşan bir çeşit siyah üzüm, dimnit. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Ada.; *Mut köyleri, *Silifke, *Mersin –İç.; Kaya *Fethiye –Mğ.)

[**dimbit -1**]: (*Hadım –Kn.; Erenyaka *Akseki –Ant.)

[**dimlit**]: (Bağıllı *Eğridir, –Isp.; Navlu, Kavak *Yeşilova –Brd.; –Ml.; –Kn.)

[**dimnid**]: (Hırka *Tavas –Dz.)

[**dimrit**]: (Büyükkarabağ, *Bolvadin –Af.; *Atabey –Isp.; *Bornova –İz.; Nilüfer –Brs.; *Sivrihisar –Es.; –Çr.; Çepni *Gemerek –Sv.; Argıthanı –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**dirmit** (I) **-1**]: (Doğal *Çal –Dz.; –Krş.; Kızılhisar *İncesu, Zencidere –Ky.)

[**dirnit**]: (Çepni *Gemerek –Sv.)

2. Siyah ve uzun olan bir çeşit üzüm. (İsgöbü –Ky.)

[**dimbit -2**]: (Kalınağıl *Hadım –Kn.)

3. Taneleri ufak olan bir çeşit zeytin. (*Bozdoğan –Ay.; *Milas –Mğ.)

dilsürme Küçüğün büyüğü azarlaması. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Ermenek –Kn.)

diltar [→ **dilmaç**]

dil tutamağı Dil persengi. (–Çr.)

dil ucuynan Gönülsüz, yarım ağızla: *Dil ucuynan bize gidelim dedi.* (*Bor –Nğ.)

dilük [→ **dilik** (I) **-1**]

dilve Kavun. (Arnavutköy –Ist.)

dil vermek Başkasının aybını ortaya çıkarmak, söz taşımak. (–Bo.)

dil vezzağı Çok konuşan, dilli. (*Kangal ve köyleri –Sv.)

dilyenek Çocuk beşiğine konan lâzımlık. (–Ks.)

dil yeniği olmak Yalama olmak. (–Çr.)

dim (I) **1.** Yeni yürümeye başlayan çocuğun ayakta durması, tay. (*Gemerek –Sv.; –Ky.) **2.** Ayakta durma. (–Nğ.)

dim (II) Gevşek düğüm. (*Sivrihisar –Es.)

dima [→ **duma** (I) **-2**]

dimağ [→ **duma** (I) **-1**]

dimağı [→ **duma** (I) **-1**]

dimbarmak Şişmek, kabarmak: *Elimin üstü dimbardı.* (Hırka *Tavas –Dz.)

dimbit 1. [→ **dilmit -1**] **2.** [→ **dilmit -2**]

dimbiy Serseri. (–Bo.)

dimdal (I) Yalnız. (Müsgebi *Marmaris –Mğ.)

dimdal (II) Çırılçıplak. (*Datça –Mğ.)

dimdig [→ **didek**]

dimdik [→ **didek**]

dimdik durmak 1. Hiç bir iş yapmadan boşuboşuna ayakta durmak. (Yavuz *Şavşat –Ar.) **2.** Boyun eğmemek, yaltaklanmamak. (–Çr.)

dimdiklemeğ [→ **dimdiklemek** (I) **-1**]

dimdiklemek (I) [**didaklamak, dikdiklemek, dikkalamak, dimdiklemeğ, dindiklemek** (I)] **1.** Gagalamak. (–Isp.; Bekilli *Çal, Bulkaz *Çivril –Dz.; Kerem *Burhaniye –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; –Or. köyleri; Hacılyas *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**didaklamak**]: (Yayla *Tefenni –Brd.; *Bor –Nğ.)

[**dikdiklemek**]: (Hatip –Kn.)

[**dikkalamak**]: (Gere –Ks.)

[**dimdiklemeğ**] : (Kerkük)
[**dindiklemek** (I)] : (Ersis *Yusufeli –Ar.)
2. Didiklemek. (Kerem *Burhaniye –Ba.) **3.** Bir Yiyeceğin kenarından yemek. (–Or. köyleri)

dimdiklemek (II) Herhangi bir şeyi dimdik dikmek : *Fidanları dimdikledik.* (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dimdimi Uzun kuyruklu, su kenarlarında dolaşan küçük bir kuş. (Alaçam *Bafra –Sm.)

dimdiri Dipdiri. (–Çr.)

dimdiyh 1. [→ **didek**] **2.** Kümes hayvanlarının ibiği. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dimdoruk Tepe, uç, en yüksek yer : *Kavağın dimdoruğuna çıktın mı?* (*Sorgun –Yz.)

dim durmak [**dom durmak**] **1.** Ayakta durmak, dikilmek. (–Krş.; –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.) **2.** Yeni yürümeye başlayan çocuk ayakta durmak, tay durmak. (–Ama.)
[**dom durmak**] : (–Ml.)

dime Pantalon. (Üzümlükbaşı –Mğ.)

dimece [→ **deme** (I) **-1**]

dimede [→ **değmede -2**]

dimediğini gomamak Aklına gelen herşeyi söylemek, küfretmek. (*Bor –Nğ.)

dime gitsin Değme gitsin anlamında kullanılır. (*Bor –Nğ.)

dimen [→ **dāmen**]

dimenit En iyi cins buğday. (Yolbaşı *Akkuş –Or.)

dimi (I) Değil mi anlamında kullanılır. (Kösten –Dz.; Danışman *Fatsa –Or.)

dimi (II) Dokumacılıkta kullanılan bir aygıt. (Ortaköy *Şarkışla –Sv.)

dimi (III) **1.** Dört kat iplik bükülerek yapılmış yerli dokuma bez. (Kerem *Burhaniye –Ba.; Ersis *Yusufeli –Ar.) **2.** Çeşitli renklerde düz ve desenli olabilen yerli dokuma bez, pamuklu. (*Eşme köyleri –Uş.; *Yalvaç –Isp. ve çevresi; Bekilli *Çal, Çıtak *Çivril, –Dz.; –Mn. köyleri; –Kü.; Seyitgazi, Tokat, Bozan –Es.; Tirnak *Gülnar –İç.; Çomaklıdede *Korkuteli –Ant.; –Ed. göçmenleri) **3.** Yünden dokunmuş kumaş. (Köristan *İznik –Brs.; Kemaller, Rusçuk, Bulgaristan) **4.** Köylülerin pantalon diktikleri ince siyah kumaş. (Eymir *Bozdoğan –Ay.) **5.** Renkli ve yollu elbiselik kumaş. (*Antakya köyleri –Hat.) **6.** El tezgâhlarında dokunan yorgan ve yatak yüzü. (*İskilip –Çr.; Ulusiran *Şiran –Gm.; –Ezc.; *Arapkir –Ml.) **7.** Sık dokunmuş çuval. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Yeşilova –Brd.) **8.** Bez şalvar. (Balçova –İz.; –Mn. ve köyleri; Akköy *Söğüt, Yarhisar, *Pazarcık, *Bozüyük –Bil.; İnebeyli *Karamürsel –Kc.; Mahmutseydi *Ereğli –Zn.; –Sm.; Harput –El.; Ahırlı –Ank.; Yarılar *Avanos –Krş.; –Nş.; Bağyaka *Finike, *Manavgat, Kışla *Elmalı ve köyleri –Ant.; Dont *Fethiye –Mğ.) **9.** İç donu. (Köristan *İznik –Brs.; –Zn.)

dimik 1. [→ **dımık** (I)] **2.** Helke, kova, bakraç gibi kapların kulpunun gövdeye bitiştiği yer. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dimila Çok küçük parça. (–Rz. ve çevresi)

dimin Demin, biraz evvel. (*Mucur –Krş.)

dimis Kat, tabaka. (Akçaköy, Barak –Gaz.)

dimit (I) Kötü. (Vazıldan *Divriği –Sv.)

dimit (II) Zayıf, cılız. (–Kü.)

dimit (III) Fare ya da kuş kapanlarında yiyeceğin takıldığı yer. (Hançalar *Çal –Dz.)

dimitci Din hizmetlerinde görevli kimse, hoca. (Genek *Yatağan –Mğ.)

dimitlemek Ölçmek. (Dodurga *Bozüyük –Bil.)

dimkiri [**dimdiri**] Dimdik, sapasağlam, dipdiri. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ks.)

[**dimdiri**] : (–Çr.)

dimlit [→ **dilmit -1**]

dimmik Yıkandığı halde kiri çıkmayan, temizlenmeyen çamaşır, azmış çamaşır : *Gömlekler dimmik olmuş temizlenmiyor.* (–Dy.)

dimmit Meyvesi erken olgunlaşan ağaç. (*Beypazarı –Ank.)

dimnid [→ **dilmit -1**]

dimrah İnsafsız. (Sofular, Havutlu, Yenice *Eğridir –Isp.)

dimrit [→ **dilmit -1**]

dimsek Tümsek. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dimyamak Oturduğu yerde ya da hayvan üstünde uyuklamak. (Dede *Ereğli –Kn.)

dimyeni Çok yeni. (Kösten –Dz.)

din (I) İlmek. (Kıratlı *Dikili –İz.; Zeytinli *Edremit, –Ba.; –Çkl.; *Tavşanlı –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Akşehir –Kn.)

din (II) Dinlenme, durgunluk. (Kerkük)

din (III) Bir şeyin en sivri ve yüksek noktası. (–Kü.)

din (IV) Uzun zaman kapalı kalmış susuz kuyu, mağara gibi yerlerdeki karbondioksitli pis hava : *Kuyunun dini insan ve hayvanı öldürür.* (Atlıhisar *Şuhut –Af.; *Yalvaç –Isp.)

dinaz etmek [→ **dınaza almak**]

dinbaç Kendini beğenmiş. (*Ilgın –Kn.)

dinbelendiyh Dimdik, kıpırdamadan ayakta durmayı anlatır. (*Iğdır –Kr.)

dinburç Doruk, uç. (–Ml.)

dincalmak 1. [→ **dincelmek -1**] **2.** Uyuklamak. (–Bt.)

dincelmek [**dincalmak -1**] **1.** Dinlenmek. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.; –Ezm.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; Bağyaka *Finike –Ant.)

[**dincalmak -1**] : (Bağlıca *Ardanuç, Uşhum *Yusufeli, Çayağzı, Yavuz *Şavşat, –Ar.; Hükâm *Oltu –Ezm.) **2.** Dinçleşmek. (*Düzce –Bo.) **3.** İsteği yerine gelmekle ferahlamak, rahat olmak. (–Ama.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dincerlemek Bir malın alım satımında fiyat üzerinde direnmek. (Uluğbey, Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dincetmek Tarlayı nadasa bırakmak. (Kuşbaba *Bucak –Brd.)

dinç dalağı Kuvvetli ot yiyen hayvanların yakalandığı hastalık. (Kadıköy *Silivri –Ist.)

dindik (I) [→ **didek**]

dindik (II) Teneke kandil. (–El.)

dindiklemek (I) [→ **dimdiklemek** (I) **-1**]

dindiklemek (II) [→ **didiklemek** (III)]

dindili Küçük, ufak : *Dindili çocuk.* (*Çıldır çevresi –Kr.)

din din Buyurun (yemek için). (*Bor –Ng.)

dindinkana İltihaplı yaraları deşmek için kullanılan iri yapraklı, sinirli bir ot. (Subuğaz, *Halfeti –Ur.; Bahçe *Osmaniye –Ada.)

dindireç durutmak Ayakta bırakmak: *Çocuk öğleyin beni dindireç duruttu.* (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dindirmeg [→ **dindirmek** (II)]

dindirmek (I) Ölmek : *Her şeyi dünyada bıraktı, dindirdi gitti.* (–Çr.)

dindirmek (II) [**dindirmeg**] Avutmak. (*Sarayköy köyleri –Dz.; –Ba.; *Kandıra –Kc.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Çayırlı *Haymana –Ank.; *Ermenek, Gaziler, Abadağ *Hadım –Kn.; *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**dindirmeg**] : (–Brd.)

dindirmemeğ [→ **dindirmemek**]

dindirmemek [→ **dindirmemeğ**] Aldırış etmemek : *Söyledim söyledim hiç dindirmedi.* (–Kr.; Kerkük)

[**dindirmemeğ**] : (–Kr.; Kerkük)

dindiynemeh Konuşulanları gizlice dinlemek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dindoruğu [**dindoru**] Dağın en sivri yeri, tepe. (–Kü.)

[**dindoru**] : (*Ilgın –Kn.)

dindoru [→ **dindoruğu**]

dine [→ **dinek** (II)]

dinek (I) [→ **dike** (II) **-1**]

dinek (II) [**dine**] Boynuzları dik ve sivri olan hayvan. (*Vezirköprü –Sm.)

[**dine**] : (Dodurga *Bozüyük –Bil.)

dinek (III) Dalları kurumuş ağaç gövdesi. (Sunusa *Erbaa –To.; *Koyulhisar –Sv.)

dinek (IV) [**dinenmeç**] Konak, mola verilecek yer. (Meydan *Ünye –Or.; Bahçeli *Bor, *Ulukışla –Ng.; *Karaman –Kn.)

[**dinenmeç**] : (*Ulubey –Or.)

dinelek, diñelek 1. Ukala, kendini beğenmiş (kimse). (Peşman *Daday, –Ks.) **2.** [→ **dike** (II) **-1**] **3.** İşe giderken ya da iş yaparken onunla bununla meşgul olarak sallanan, boş vakit geçiren (kimse). (*Ermenek köyleri –Kn.)

dinelmek, diñelmek (I) [**digelmek, diğelmek -1, diğremek -2, dikelmek** (II), **dikilmek** (III), **dingelmek, diyelmek, diyenmek**] **1.** Ayakta durmak, ayağa kalkmak, dik durmak. (*Dinar köyleri, Atlıhisar *Şuhut, –Af.; Kumdanlı, *Yalvaç, Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş, Yayla, *Tefenni –Brd.; Yukarıseyit *Çal, Oğuz *Acıpayam, *Çivril –Dz.; Sürez, *Bozdoğan –Ay.; *Urla, *Seferihisar, Kazanlı *Ödemiş, Davutlar *Kuşadası, *Bergama –İz.; *Kırkağaç, *Alaşehir –Mn.; *Edremit ve çevresi, *Susurluk –Ba.; *Lapseki –Çkl.; *Mustafa Kemal Paşa, *İznik –Brs.; *Emet –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Düzce köyleri –Bo.; *Taşköprü, Peşman *Daday –Ks.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Gr.; –Tr.; Muradiye, Müderrisler, Dumankaya –Rz.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Lice –Dy.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; *Andırın, Taşoluk *Göksun –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya köyleri, –Hat.; *Gürün, *Şarkışla, *Koyulhisar, –Sv.; Köprü *Keskin, *Kalecik, Çayırlı, Çalış *Haymana,

Çanıllı *Ayaş –Ank.; Kızılviran, Afşar aşireti *Pınarbaşı, *Bünyan, Turan –Ky.; –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek, Sadıkhacı *Beyşehir –Kn.; Buğdaycık *Bahçe, *Kozan –Ada.; Yapıntı *Mut, *Anamur –İç.; *Bodrum, *Fethiye –Mğ.; –Ed.; –Tk.)

[digelmek]: (*Antakya köyleri –Hat.)

[diğelmek -1]: (Efte –Ama.; Sofraz, Besni –Gaz.; Çalış *Haymana –Ank.; –Ky. ve köyleri)

[diğremek -2] : (Sille –Kn.)

[dikelmek (II)] : (Yayla *Tefenni –Brd.; İshaklı, İğdir *Çivril, *Çal, *Sarayköy köyleri, –Dz.; Kıratlı *Dikili –İz.; *Düzce –Bo.; Irmaksırtı *Çarşamba –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –Ml.; –Sv.; *Mut köyleri –İç.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)

[dikilmek (III)] : (Ovacık *Tavas –Dz.; *Boyabat –Sn.; –Ank.; –Krş.; –Nğ.)

[dingelmek] : (Koru *Yalova –Ist.; –Krş.)

[diyelmek] : (*Perşembe –Or.)

[diyenmek] : (Düzköy *Keşap –Gr.)

2. [→ **diglenmek**]

dinelmek, diñelmek (II) [→ **dikelmek** (I)]

dineltmek, diñeltmek (I) [**digeltmek, dinetmek, diyeltmek**] **1.** Ağaç, sırık gibi şeyleri dikmek. (Yassıviran, *Senirkent –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; *Alaşehir –Mn.; *Edremit, *Susurluk –Ba.; –Bo.; *Merzifon –Ama.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Herhangi bir şeyi dikey durdurmak. (Zuday *Erbaa, *Zile –To.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[diyeltmek] : (Düzköy *Keşap –Gr.) **3.** Ayağa kaldırmak, ayakta tutmak : *Çocuğu bukadar ayakta dineltmek iyi değil.* (Çerçin –Brd.; *Çal –Dz.; –Çkr.; Muradiye –Rz.; *Andırın –Mr.; *Mut köyleri –İç.; Kavaklıdere, Şeref *Yatağan –Mğ.)

[digeltmek] : (*Antakya köyleri –Hat.)

[dinetmek] : (Mahmudiye *Sivrihisar –Es.; Muradiye, Yapraklar –Rz.)

dineltmek, diñeltmek (III) Meydana getirmek. (*İskilip –Çr.)

diñelük Ayakta duran. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dīnemek [→ **dignemek**]

dinenmeç [→ **dinek** (IV)]

dinep Buğday tarlalarında yetişen ve arpaya benzeyen, yenilirse insanı sersem eden bir bitki, delice. (–Dy.)

dinetmek [→ **dineltmek, diñeltmek** (I) **-3**]

dinezimek Ateşi az gelen yemek yarı pişmiş halde kalmak. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dinezirmek Gözetlemek : *Pencereden epey dinezirdim.* (*Çal –Dz.)

dinga Maşrapa. (Çandarlı *Bergama –İz.)

dingabak Başı ustura ile iyice traş edilmiş (kimse). (*Düzce –Bo.)

dingala 1. En geri : *Dingalaya kaldın.* (*Karaman –Kn.) **2.** En geride gelen. (–Nğ.)

diñgarga [dinkama] 1. Çok zayıf, kuru (kimse). (*Bor –Nğ.)

[dinkama] : (Erzin *Dörtyol –Hat.) **2.** Donmuş gibi dimdik duran (kimse). (*Bor –Nğ.)

dinga yoğurdu Yağı alınmış sütten yapılan yoğurt. (*Safranbolu –Zn.)

dingdingkara Kök tarafında tüylü yaprakları olan, kırmızı açan çiçekleri yavaş yavaş mavi ve mor renk alan, kökü iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir bitki. (Suboğaz –Gaz.)

dinge (I) **1.** Fidan. (*Iğdır –Kr.) **2.** Kalın dikme. (Kerkük)

dinge (II) [→ **dingil** (I)]

dinge (III) **1.** Başörtüsü kalıbı. (Zarşat –Kr.) **2.** Gelinlerin taktığı ipekli örtü üzerine gümüş, altın dizili başlık. (–Ezc.) **3.** Kadınların başlarına giydikleri hasırdan örülmüş külâh. (–Dy.) **4.** Tahtadan bir kasnak üzerine bez sarılarak başa oturtulan ve üzerine fes konulduktan sonra tülbentle bağlanan, bazen üzerine süs eşyası da takılan, yalnız kadınların kullandığı bir çeşit başlık. (Kızılçakçak *Arpaçay, İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim, *Çıldır –Kr.; Kargın *Tercan, –Ezc.; –Vn.)

dingeci [**dingeç**] Maskara, soytarı. (Sırıklı –Sv.)

[**dingeç**] : (Bozan –Es.)

dingeç [→ **dingeci**]

dingede [→ **dingedek**]

dingedek [**dingede**] Anî olarak, ansızın. (–Kn.)

[**dingede**] : (İncekum *Silifke –İç.)

dingel Gelin tacı. (Akıncılar *Kuşadası –İz.; *Mecitözü –Çr.)

dingelek **1.** [→ **dingildek** (I) **-1**] **2.** [→ **dingildek** (I) **-3**] **3.** Yersiz söze karışan. (Oba köyleri *Çarşamba –Sm.)

dingeleklik Hoppalık. (–Sm.)

dingelmek [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**]

dingene Kendir dövmeğe yarayan bir aygıt. (*Ünye –Or.)

dingi **1.** [→ **dingilköçük**] **2.** Fidan. (*Iğdır –Kr.)

dingiç Kıvrık kulaklı keçi. (Akait *Akşehir –Kn.)

dingik Edepsiz, terbiyesiz. (*Ünye –Or.)

dingil (I) [**denk** (II), **dıngaç, dıngaz** (I), **dıngıl** (I), **dıngılik, dınkalazu, dinge** (II), **dingilbörçük, dingili** (I), **dingilik, dingiltepe, dingo, dingor**] Tepe, uç, doruk. (*Gelendost –Isp.; *İskilip –Çr.; *Alaçam –Sm.; Dere *Zile –To.; Çardak, Emirli *Göksun –Mr.; *Antakya köyleri –Hat.; *Kadirli –Ada.; *Milas –Mğ.)

[**denk** (II)] : (Yeniköy –Ba.; Rumeli göçmenleri, Bahçecik –Kc.)

[**dıngaç**] : (Deliorman göçmenleri –Ed.)

[**dıngaz** (I)] : (*Almus –To.)

[**dıngıl** (I)] : (–Ezc.)

[**dıngılik**] : (Miçinköy *Kemaliye –Ezc.)

[**dınkalazu**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

[**dinge** (II)] : (Sanusa *Erbaa –To.; –Bt.)

[**dingilbörçük**] : (Toprakkale *Osmaniye –Ada.)

[**dingili** (I)] : (Oba *Alanya –Ant.)

[**dingilik**] : (Vazıldan *Divriği –Sv.)

[**dingiltepe**] : (Tepeköy *Torbalı –İz.; Ilısa –Ama; *Milas –Mğ.)

[**dingo**] : (Akmeşe –Kc.)

[**dingor**] : (Ergene, Bakacak –Ba.)

dingil (II) [**dıngıldak** (I), **dildirik**] **1.** Damat. (–Kr. göçmenleri) **2.** Kırıcı, düşüncesizce konuşan (kimse). (Kavak, Başara –Kn.; Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.) **3.** Geveze. (–Kn.)

4. [→ **dingildek** (I) **-3**]

dingil (III) **1.** Omuz. (–Mr.) **2.** Bacak : *Dingillerini uzatmış.* (–Brs.)

dingil (IV) Sahan ve tencere kapaklarında tutulacak yer. (Bizeri *Zile, Dereköyü –To.)

dingil (V) [**dingili** (II)] **1.** Tintin denilen kuyruksallayan kuşu. (*Gazipaşa –Ant.)

[**dingili** (II)] : (*Anamur –İç.)

2. Kümes hayvanlarının ve kuşların tepelerinde bulunan uzun ve toplu tüyler. (*Merzifon köyleri –Ama.)

dingil (VI) Gelinlere takılan, altınla süslenmiş fes. (*Mecitözü –Çr.; –Ama.)

dingil (VII) [→ **dıngıl** (II)]

dingil (VIII) Sığırlarda bulunan kurtçuk, şerit. (–Yz.)

dingil ayak bırakmak Ayakta tutmak, rahatsızlık vermek : *Gece çocuk bizi dingil ayak bıraktı.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dingilbaş [**dingilibaş, dingilkabak, dinkabak** (II), **dinkalahoçek**] Takla. (*Tire –İz.; *Düzce –Bo.)

[**dingilibaş**] : (–Çkr.)

[**dingilkabak**] : (Demirkapı *Susurluk –Ba.)

[**dinkabak** (II)] : (Akköy *Söğüt –Bil.)

[**dinkalahoçek**] : (Lori –Gm.)

dingilbaş çivisi Dingilin baş tarafına tekerleğin çıkmaması için konulan çivi. (*Kandıra –Kc.; Berk –Bo.)

dingilbaş kurmak Takla atmak. (*Düzce –Bo.; –Çkr.)

dingilbörçük [→ **dingil** (I)]

dingilcik İspinoz kuşu. (Kaboğlu –Zn.)

dingilçüş [→ **dingilikoç**]

dingildek (I) [**dıngıldak** (I), **dildirik, dingelek -1, dingil** (II) **-4, dingirikli, dinğildek**] **1.** Tabanı üzerinde hareketsiz duramayıp sallanan, oynak : *Bu testi dingildek.* (*Alaşehir –Mn.; *Savaştepe–Ba.; Bozan, Tokat–Es.; *Kandıra –Kc.; –Sm.; –Mr. ve çevresi; –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**dingelek -1**] : (Oba köyleri *Çarşamba –Sm.)

[**dinğildek**] : (–Çr.)

2. Yüksek, dengesi bozuk yük : *Bu arabanın yükü dingildek, çabuk yıkılır.* (*Merzifon köyleri –Ama.)

3. Oynak, hoppa (kimse). (*Alaşehir –Mn.; *Savaştepe –Ba.; *Kandıra –Kc.; –Sm.; –Mr. ve çevresi; –Sv.; Çanıllı *Ayaş, Çalış *Haymana –Ank.)

[**dıngıldak** (I)] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

[**dildirik**] : (*Tirebolu –Gr.)

[**dingil** (II) **-4**] : (–Or.; Çepni *Gemerek –Sv.; –Kn.)

[**dingirikli**] : (–Ml.)

4. Sallanarak yürüyen (kimse). (*İskilip –Çr.) **5.** Zıplaya zıplaya yürüyen (kimse). (*İskilip –Çr.; Çalış *Haymana –Ank.)

dingildemeg [→ **dingildemek** (II) **-2**]

dingildemek (I) [**dımbıldamak** (III), **dıngıldamak** (I), **dilgildemek, dingildemeğ, dingildimeg, diñgil diñgil itmek -1, 2; dinğildemek**] **1.** Kımıldamak, oynamak, sallanmak. (*Dinar –Af.; –Brd.; *Çeşme –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; *Sivrihisar, Bozan, Tokat, –Es.; Tavşancıl *Gebze, *Kandıra –Kc.; Kumla –Ist.; Adatepe *Devrek –Zn.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Sungurlu, *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm. ve çevresi; *Merzifon –Ama.; Danışman *Fatsa –Or.; *Tirebolu –Gr.; *Iğdır –Kr.; –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Gürün

–Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Ermenek –Kn.; Gâvurdağı *Osmaniye –Ada.; İncekum, *Silifke –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.)
[**dımbıldamak** (III)] : (–Or.)
[**dıngıldamak** (I)] : (–Ba.; *Zile –To.; –Or. ve köyleri; *Görele –Gr.; –Kr. ve köyleri; *Erciş –Vn.; –Sv.; –Kn.)
[**dilgildemek**] : (*Afşin –Mr.)
[**dingildimeg**] : (–Brd.)
[**dinğildemek**] : (–Çr.)
2. Sıçramak, zıplamak, yerinde duramamak. (–Brd.; *Kilis –Gaz.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Girenbelen *Bodrum, *Milas –Mğ.; Kerkük)
[**dingildemeğ**] : (Kerkük)
[**diñgil diñgil itmek -1**] : (*Bor –Nğ.)
3. Hayvan koşmaya başlamak, tırıs gitmek. (–Mn. ve çevresi; –Ank.; *Bor –Nğ.)
[**diñgil diñgil itmek -2**]: (*Bor –Nğ.)
4. Hoppalık yapmak. (–Sm.; –Sv.; Kerkük) **5.** Titremek. (–Brd.; *İzmit –Kc.; –Ml.) **6.** Sendelemek. (–Brd.; –Ank.) **7.** Birbirine çarpmak : *Dişlerim dingildedi.* (Köşk –Ay.)

dingildemek (II) Konuşmak. (E. Hüyük *Şarkışla –Sv.)

dingildemek (III) [**dingilemek**] **1.** Korkmak. (*Tire –İz.; Belenkeşli –İç.)
[**dingilemek**] : (Alibeyli *Çarşamba –Sm.)
2. Kuşkulanmak. (Kozluca –Brd.; *Akyazı ve çevresi –Kc.; *Safranbolu –Zn.; *Lüleburgaz –Krk.)

dingildeşmek Hoplayıp sıçramak : *Bahar geldi, oğlaklar dingildeşiyor.* (Endel *Osmaniye –Ada.)

dingildimeg [→ **dingildemek** (I) **-1**]

dingil dingil (I) Pörsümemiş, diri, dinç anlamında kullanılır. (*Bor –Nğ.)

diñgil diñgil (II) [**dingiş dingiş**] **1.** Sallana sallana, yavaş yavaş : *Ata binmiş diñgil diñgil geliyor.* (–Çkr.; *Merzifon –Ama.)
[**dingiş dingiş**] : (İncekum *Silifke –İç.)
2. Sallanan, laçka olan eşyalar hakkında kullanılır. (*Merzifon –Ama.)

diñgil diñgil itmek 1. [→ **dingildemek** (I) **-2**] **2.** [→ **dingildemek** (I) **-3**]

dingilehoç 1. Sevinçten sıçrayıp zıplama. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.) **2.** Koşmaca oyunu. (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış –Kr.)

dingilek düşmek Korkuyla uykudan uyanmak. (Düğrek *Malazgirt –Mş.)

dingilemek [→ **dingildemek** (III) **-1**]

dingil gibi yemek Tıka basa yemek. (*Düzce –Bo.)

dingili (I) [→ **dingil** (I)]

diñgili (II) [→ **dingil** (V) **-1**]

dingilibaş [→ **dingilbaş**]

dingilik [→ **dingil** (I)]

dingilkoç [**dingilçüş, dingilitos, dingilpoş, dinglafistan**] Tahterevalli. (*Tirebolu –Gr.)
[**dingilçüş**] :(*İnebolu –Ks.)
[**dingilitos**] : (Arpaköy –Or.)
[**dingilpoş**] : (–Brs.)
[**dinglafistan**] : (–Dy.)

dingilim atmak Fink atmak. (*Ünye –Or.)

dingilitos [→ **dingilikoç**]

dingilkabak [→ **dingilbaş**]

dingilköçük [**dingilpöçük, dingi -1**] Ağacın en yüksek noktası. (*Ceyhan –Ada.)

[**dingilpöçük**] : (Şükriye *Ceyhan –Ada.)

[**dingi -1**]: (*Kadirli, Doğanbeyli, *Saimbeyli –Ada.)

dingilli (I) Tavuk, serçe gibi hayvanların tepeliği. (*Zile –To.)

dingilli (II) Sahan, tencere kapağı. (Serpin *Turhal, *Zile –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

dingilmek [→ **dengilmek -1**]

dingilpos [→ **dingilikoç**]

dingilpöçük [→ **dingilköçük**]

dingilsiz Kapaksız sahan. (Serpin *Turhal –To.)

dingil tası Köy gelinlerinin başını süslerken duvağın altına konulan silindir şeklindeki kâğıt ya da bakır tas. (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

dingiltepe [→ **dingil** (I)]

dingimek Kabı ağzına dikip içmek : *Tarlada bir testi su dingidim.* (Kalfat –Çkr.)

dingin (I) [**dinğin**] **1.** Kuvvetsiz, zayıf, yorgun. (Çiftlik *Dinar, Atıhisar *Şuhut, İshaklı ve köyleri *Bolvadin –Af.; Tahtacı, Yassıviran *Senirkent, *Yalvaç ve köyleri, *Eğridir ve köyleri, Yakaköy *Gelendost –Isp.; Güney *Yeşilova, Yayla *Tefenni –Brd.; İğdir, Çıtak, Bulkaz *Çivril, *Sarayköy köyleri, Beylerli, Alâettin, *Acıpayam, Ekse *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan, Karaçakal, Dallıca *Nazilli –Ay.; Tepeköy *Torbalı, Kıratlı *Dikili, Çandarlı *Bergama –İz.; *Alaşehir, *Kırkağaç, İğdecik, Sancaklıboz, Uncuboz –Mn.; *Burhaniye –Ba.; Bahçeli, Bergaz *Ezine, Fili *Biga, –Çkl.; –Kü.; Tokat, Bozan, Sarıkavak, Karatepe –Es.; Avşar aşireti, *Pınarbaşı –Ky.; *Ermenek, Avdan, Güvenç –Kn.; *Ceyhan –Ada.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Karaçulha *Fethiye –Mğ.)

[**dinğin**] : (İshaklı *Bolvadin –Af.)

2. Durgun, sessiz, düşünceli. (Atlıhisar *Şuhut –Af.; *Yalvaç ve köyleri, *Eğridir köyleri –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; –Kü.; Güvenç, *Ermenek –Kn.; *Milas –Mğ.) **3.** İlgisiz : *Ahmet işlere karşı daha dingin görünüyor.* (Karaçulha *Fethiye –Mğ.)

dingin (II) Ekonomik buhran. (–Kü.)

dingin (III) Akmayan çeşme. (–Kü.)

dingin (IV) Birkaç yıl işlenmeyen tarlanın ot kaplamış hali. (*Sarayköy köyleri –Dz.)

dingirci [**dinkirci**] Kadın ile erkek arasındaki ilişkiye aracılık eden (kimse). (*Maçka köyleri –Tr.)

[**dinkirci**] : (*Maçka köyleri –Tr.)

dingircilik [**dinkircilik**] Sevişenler arasında aracılık yapma işi. (*Maçka köyleri –Tr.)

[**dinkircilik**] : (*Maçka köyleri –Tr.)

dingirdemek Sarsılmak. (–Mr.)

dingirikli [→ **dingildek** (I) **-3**]

dingirlenmeğ [→ **dıgranmaḫ**]

diñgirlenmek Yuvarlanmak, tekerlenmek. (Kerkük).

dingiş (I) [**dinğiş** (II)] **1.** Çok uzun boylu ve zayıf (kimse). (Bozhüyük *Göksun –Mr.; Mağara *Saimbeyli –Ada.)

[**dinğiş** (II)] : (Lohan –Gaz.)

2. Kötürüm. (Bozhüyük *Göksun –Mr.)

dingiş (II) [**dinğiş** (I), **dinkiş**] Boynuzu kısa, ince ve sivri, kendisi hareketli olan oğlak, davar, inek. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

[**dinğiş (I)**] : (Çardak *Göksun –Mr.)
[**dinkiş**] : (Sevin, Türkçayırı *Afşin –Mr.)

diñğiş diñğiş [→ **diñgil diñgil -1**]

dingişlemek [→ **diniş vermek**]

dinglafistan [→ **dingilikoç**]

dingo [→ **dingil** (I)]

dingor [→ **dingil** (I)]

dingoz [**dinkoz** (II) **-3**] **1.** Sinirli ve ham adam. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Maçka –Tr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Ermenek –Kn.)
[**dinkoz** (II) **-3**] : (*Maçka –Tr.; Ersis *Yusufeli –Ar.)
2. Kurnaz. (–Krş.) **3.** Kel. (–Krş.; –Nğ.)

dinğil Feslerin tepesinde iki santim uzunluğunda ve masura şeklinde püskül takılacak kısım. (–Çr.)

dinğildek [→ **dingildek** (I) **-1**]

dinğildemek [→ **dingildemek** (I) **-1**]

dinğin [→ **dingin** (I) **-1**]

dinğira [→ **dıngıra** (I)]

dinğiş (I) [→ **dingiş** (II)]

dinğiş (II) [→ **dingiş** (I) **-1**]

dinğiş (III) Dalsız, budaksız ağaç. (Lohan –Gaz.)

dinğiz [→ **diniz**]

dinğizimek [**digizimek**] Kargaşalık, gürültü son bulmak, durgunlaşmak. (–Krş.)
[**digizimek**] : (–Nğ.)

dinğizlik [→ **dinizlik, diñizlik**]

diñil Araba dingili. (Karaçay, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)

Diniler Dinar ilçesine halk tarafından verilen ad. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

diniri İskambil oyununda karo denilen kâğıt. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

diniş Kulak kabartarak dinleyiş. (–İç.)

diniş vermek [**dingişlemek, dink vermek, din vermek**] Kulak kabartmak, dinlemek. (*Ermenek –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.)
[**dingişlemek**] : (–Kn.)
[**dink vermek**] : (*Ardahan –Kr.)
[**din vermek**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

diniz [**dinğiz**] Sakin, durgun, sessiz (genellikle hava hakkında.) (Aydoğmuş *Keçiborlu, *Eğridir köyleri, Yakaköy *Gelendost –Isp.; Sevişler *Soma –Mn.; *Bor –Nğ.; Morcalı *Karaman, *Ermenek köyleri –Kn.; Yeniköy *Ceyhan –Ada.; İncekum *Silifke, Yapıntı *Mut, *Anamur, Namrun *Tarsus –İç.; Çandır *Serik –Ant.)
[**dinğiz**] : (–Krş.)

dinizimek [**diñzimek**] Dinmek, durgunlaşmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Anamur, İncekum *Silifke –İç.)
[**diñzimek**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

dinizleşmek Çekişmek, kavga etmek. (*Ulukışla –Nğ.)

dinizlik, diñizlik [**dinğizlik**] Sessizlik, durgunluk. (*Çal –Dz.; *Bor –Nğ.) *Ermenek –Kn.)
[**dinğizlik**] : (–Krş.)

dink, diñk [**denk** (III), **dik** (IV), **dinkene**] **1.** Tahılın kabuğunu yumuşatmaya ve ayırmaya yarayan değirmen. (*Düzce –Bo.; *Safranbolu –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Terme, *Çarşamba –Sm.; Süle –Gm.; Bağlıca *Ardanuç, Erkinis, Utav, Ersis *Yusufeli –Ar.; *Iğdır, Isusu, *Sarıkamış –Kr.; –Dy.; –Ezm.; *Refahiye, –Ezc.; *Hozat –Tr.; –El.; *Arapkir –Ml.; –Krş.;

–Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Kadirli, –Ada.; Meydan *Mut –İç.; Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)
[**denk** (III)] : (–Mr.)
[**dik** (IV)] : (–Çkr.)
[**dinkene**] : (Dişli *Bolvadin –Af.)
2. Tahılın kabuğunu ayırmaya yarayan büyük taş dibek. (–Çkl.; *Sivrihisar –Es.; *Taşköprü –Ks.; *Boyabat –Sn.; –Ama.; *Ünye –Or.; *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; *Maçka ve köyleri –Tr. ve çevresi; *Ahlat –Bt.; –Ezm.; *Bor –Nğ.; Meydan *Mut –İç.) **3.** Pirinç fabrikası. (*Adapazarı –Sk.) **4.** Pirinç dövmeğe yarayan, hayvanın çevirdiği büyük taş silindir. (–Dy.) **5.** Ağaçtan oyularak yapılan, içi ve ağaç kolu dişli olan, şal, aba, şayak gibi kumaşları dövmeğe yarayan bir araç. (Ahmetsaray *Ladik –Sm.; Yeniköy –Ba.) **6.** Değirmenin mili. (Avşar aşireti, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.)

dinkabak (I) Avanak. (Dağobası *Bayramiç –Çkl.)

dinkabak (II) [→ **dingilbaş**]

dinkaçığı Kopmuş çorap ilmeği. (–Ba.)

dinkafa Dikbaşlı. (*Sivrihisar –Es.)

dinkalahoçek [→ **diñgilbaş**]

dinkama [→ **diñgarga**]

dinkçi Değirmenci. (*Arapkir –Ml.)

dinke Sırmalı püskül. (–El.; –Dy.)

dinkene [→ **dink, diñk -1**]

dinkese Çaresiz, ümitsiz, zor bir durumda olan. (Kışlacık –Ank.)

dinkirci [→ **dingirci**]

dinkircilik [→ **dingircilik**]

dinkiş [→ **dingiş** (II)]

dinkoz (I) Bezir kandili. (Göğenç –Kn.)

dinkoz (II) **1.** Mağrur (kimse). (Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **2.** Uçarı, yaramaz. (Fariske *Ermenek –Kn.) **3.** [→ **dingöz -1**] **4.** Zayıf, cılız. (–Mr. ve çevresi) **5.** Fakir. (–Mr. ve çevresi)

dink üstü 1. Tepe üstü : *Dink üstü düşüp bayıldı.* (*Maçka –Tr.) **2.** Denge durumunda : *dink üstü duruyor.* (*Maçka –Tr.)

dink vermek [→ **diniş vermek**]

dinlemece Masal, hikâye. (Sırapınar –Ist.)

dinlence [**dinlenç**] Rahat : *Gece gündüz çalışıyoruz, hiç dinlencemiz yok.* (*Manyas –Ba.; –Ed.; Büyükmanika –Tk.; Çengelli, Ceylanköy *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**dinlenç**] : (*Karacasu –Ay.)

dinlenç [→ **dinlence**]

dinlendik türbesi Yol uğrağı olan, sık sık uğranılan yer. (*Bor –Nğ.)

dinlendirmek [**dinnendirmek**] Yanan lamba ve ateşi söndürmek. (–Çkl.; *Bor –Nğ.)
[**dinnendirmek**] : (*Bor –Nğ.)

dinleñgin [**dinlengün**] Dinlenmiş, yorgunluğu gitmiş. (*Düzce –Bo.)
[**dinlengün**] : (Şıhlar *Ulubey –Or.)

dinlengün [→ **dinleñgin**]

dinlenim Mola : *Yoruldum dinlenim yapalım.* (*Lüleburgaz –Krk.)

dinli kuyu Körkuyu. (–Kn.)

dinmek, diñmek (I) Çok yorulup iş göremez hale gelmek. (İnsan ve hayvan) : *Bugün çok dindim.*(İğdecik –Isp.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Kazanlı, Balabanlı, *Ödemiş –İz.; Demirkapı, *Susurluk –Ba.; Hortu *Ereğli –Kn.)

dinmek (II) **1.** Söylemek. (*Varto –Mş.) 2. Sataşmak. (–Vn.)
dinnemek İki ipliği bükerek tek iplik haline getirmek. (–Çkl.)
dinnendiren (I) Kağnı okunun altına konulan ve oku hayvanların koşulacağı şekilde durduran ağaç. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)
dinnendiren (II) Tütün, domates vb. fidelerin dibinde çıkarak kurumalarına sebep olan bir ot. (*Antakya köyleri –Hat.)
dinnendirmek [→**dinlendirmek**]
diññengin [**diññenik**] Dinlenmiş. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)
[**diññenik**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)
diññenik [→**diññengin**]
dinnik [→**didek**]
dinos Boyu kısa olan (kimse). (Sofular *Eğridir –Isp.)
dinsek Gürültüsüz, patırtısız yer. (*Mut köyleri –İç.)
dinsik (I) Rüzgârsız, durgun ve sıkıntılı (hava) : *Dinsik havalarda yol yürümek çok güçtür.* (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Kıbrıs –Ank.; Kızılca *Hadım –Kn.)
dinsik (II) Av gözetlenen yüksek yer, ağaç tepesi, gözetleme yeri. (*Elbistan –Mr.; Bostanlar *Bahçe –Ada.)
dinsiklemek Gözetlemek, dikkatle bakmak. (Höketçe, Doğanbeyli –Ada.)
dinsimek (I) Etrafı dinlemek. (*Yalvaç –Isp.)
dinsimek, diñsimek (II) Yemek bozulmaya, kokmaya başlamak. (Yassıviran *Senirkent, *Yalvaç –Isp.)
dinsiz Yağsız, kupkuru : *Dinsiz peynir.* (*Bor –Ng.)
dinsük [→ **demşek**]
dintepe 1. Yüksek tepe. (Bulgaristan göçmenleri –Ed.) **2.** Ağacın doruğu. (Tavşancıl *Gebze –Kc.)
dintoru Dağın tepesi. (–Kü.; *Ermenek –Kn.)
din vermek [→ **diniş vermek**]
dinyarma Çorapların ağzındaki lastik kısım. (*Tavşanlı –Kü.)
dinyo Dünya. (Şenoba *Uludere –Hak.)
dinzimek [→ **dinizimek**]
dip (I) [**div** (II)] **1.** Havuç. (–Sv.) **2.** Lahana. (*İznik –Brs.; –Sv.) **3.** Yerelması. (*Kemaliye –Ezc.) **4.** Şalgam. (–Vn.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.) **5.** Pancar ve kökü, şeker pancarı. (Perçem *Alaca –Çr.; –Ama.; *Kağızman –Kr.; –Vn.; Harput –El.; –Ml.; –Mr.; Savrun *Divriği –Sv.; Zencidere –Ky.; *Ilgın, *Beyşehir –Kn.)
[**div** (II)] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
dip (II) Tütün bitkisinin en dipteki yaprakları : *Bugün dipleri kırdım.* (*Hendek ve çevresi –Kc.; *Düzce –Bo.; –Sm.)
dip (III) Çam ağacının kökü ve çırası. (Zana –Ama.)
dip (IV) Pek, çok anlamında kullanılır : *Davarlar dip güzel.* (Kavala göçmenleri, Karşıyaka *Erdek –Ba.)
dip (V) Bekâret. (*Gürün –Sv.)
dip ağı Palamut vb. balıkları avlamak için denizin dibine atılan ağ. (*Sarıyer –Ist.)
dip bağı Ahırlarda hayvanları bağlamaya yarayan ip. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dip bucak [**dip doruk**] Köşe bucak : *Dip bucağa sakladıydım ama gene bulmuşlar.* (Körküler *Yalvaç –Isp.;

*Sivrihisar –Es.; Kitiz *Göksun –Mr.; *Bor –Nğ.)

[**dip doruk**] : (*Düzce –Bo.)

dipcik (I) [→ **dipçik**]

dipcik (II) [→ **depgi** (I)]

dipcik (III) Yemeni, çarık gibi giyeceklerin ökçesiz tabanı. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

dipcik (IV) Kadınların başlarına koydukları altın ve gümüşle süslü tepelik. (–Krş.)

dipcil [→ **dibcil -1**]

dipcük Sigara izmariti. (*Taşköprü –Ks.)

dipçek [**dipçik** (I)] İplik çıkrığının ekseni. (–Ks.)

[**dipçik** (I)] : (–Ks.)

dipçik (I) [→ **dipçek**]

dipçik (II) [→ **dibçik**]

dipçik (III) Tarlanın sürülemeyen killi, kireçli kısmı. (Önsen –Mr.)

dipçik (IV) Çayır : *Hayvanlar dipçik yiyor*. (Eflâk –Ada)

dipçik (V) Düğünlerde şarkı söyleyerek oynanan bir halk oyunu. (Erzin *Dörtyol –Ada.)

dipçik (VI) Otuz iki kâğıtla oynanan bir iskambil oyununda son ele denir. (Düzköy *Keşap –Gr.)

dipçik (VII) Hayvan yuları. (*İskilip, –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

dipçil [→ **dibcil -1**]

dipçin (I) Kuvvetli, gürbüz (kimse). (*İskilip –Çr.; Cuma *Boyabat –Sn.)

dipçin (II) Yaramaz. (Sofular, Akçaşar, *Eğridir –Isp.)

dipçin (III) Filiz. (*Boyabat –Sn.)

dipdap Göğüs bağır açık gezmek hakkında kullanılır. (*Düzce –Bo.)

dipdede En büyük dede. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dipdiniz Çok uslu. (*Bozkır –Kn.)

dip doruk [→ **dip bucak**]

dip görmez Tütünün toprağa en yakın olan yaprakları. (–Sm. ve çevresi)

dipgün Yular ve dizginin elle tutulan kısmı. (–Ks. ve çevresi)

dip ışkını Ağaçların, üzüm kütüklerinin dibinden çıkan sürgün, piç. (Köşker –Krş.)

dipi Kar fırtınası, tipi. (Karaözü, *Gemerek –Sv.; Köşker –Krş.; *Silifke –İç.)

dipilemek Kar fırtınası esmek. (*Bor –Nğ.)

dipkin Meşe, karaağaç vb. nin düzgün ve 4 - 5 cm. kalınlıktaki fidanı. (*Düzce –Bo.)

dip koçanı Tapu senedi. (Sarısığırlı *Kula –Mn.)

diple İçine ceviz, badem konulan ve baklavaya benzeyen bir çeşit tatlı. (*Burhaniye, *Edremit –Ba.)

dipleği [→ **dibleyi**]

diplek (I) [→ **diplen**]

diplek (II) Esaslı, köklü, temelli. *Bu işi diplek gör*. (*Taşköprü –Ks.)

dipleme Herhangi bir kaydın ana defteri, tapu ve nüfus kütükleri.(* Eğridir köyleri, Yarıkkaya *Yalvaç –Isp.; Buruşuk *Kula –Mn.; *Bor –Nğ.; Kışla *Ermenek –Kn.)

diplemek (I) İçilecek bir şeyi dibine kadar içmek. (Yayla *Tefenni –Brd.; *Edremit –Ba.; Arife –Yz.; *Ermenek –Kn.; Çiftepınar *Mersin –İç.)

diplemek (II) Bir bitkiyi kökünden sökmek. (*Merzifon –Ama.)

diplemek (III) Olduğu yerde saymak : *İki sene sınıfta diplemek insanı küçültür*. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

diplemek (IV) Bir şeyi diğer bir şeyin iyice içine, tabanına kadar sokmak : *Ver şu küreği de bir dipleyeyim.* (*Merzifon –Ama.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

diplemek (V) Üzüm, kiraz vb. meyvelerin konulacağı küfenin dibini otla doldurmak. (Tavşancıl *Gebze –Kc.)

diplen [**diplek** (I)] Kısa boylu, şişman (kimse). (Akse –Uş.; Çerçin –Brd.; *Çal –Dz.)

[**diplek** (I)] : (İğdir *Çivril –Dz.)

diplenmek Yerleşmek, durumunu düzeltmek. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dipleye Kesilen ağacın toprağın üstünde kalan kısmı, dip kütüğü. (Çamlık *Bucak –Brd.)

dipleyi [→ **dibleyi**]

dipli Köklü, zengin, oturaklı, soylu. (–Ezc.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

dipli doruklu Noksansız, kusursuz, düzgün : *Dipli doruklu bir ev, her şeyi yerinde.* (–Çr.)

diplik (I) Hayvanın yularının başlık kısmına bağlanan uzunca ip. (Zana, *Merzifon ve köyleri –Ama.)

diplik (II) **1.** Dibi eskiyen kapların dibine geçirilen parça. (–Çr.) **2.** Bir makine ve eşyanın bir yere tutturulacak alt kısmı. (–Ank.) **3.** Ağaç testilerin, küleklerin dibine geçirilen ağaçtan, çam kabuğundan yapılmış altlık. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.) **4.** Masada tencere, sahan, servis tabağının altına konulan çavdar sapından, tahtadan ve madenden yapılmış altlık, nihale. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.) **5.** Öküz ve at arabalarının arka kapağı. (Koruoba *Biga –Çkl.; *Lüleburgaz –Krk.)

diplik (III) Sargan balığı tutmak için kullanılan birbirine ekli üç parça çubuğun ilk kalınca parçası. (Gare *Ardeşen –Rz.)

diplitura Çoban çantası bitkisi. (–Ed. ve çevresi).

diprenmek Yıpranmak, eskimek : *Ayakkabılarım çok diprendi.* (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

dip sahızı Çıtlık bitkisinin dibinden çıkan sakız. (Küçükisa *Zile –To.)

dipşek Yayık kolu. (Tafli *Çarşamba –Sm.; Zana –Ama.)

dip teveği Üzüm kütüklerinin dibinden fışkıran sürgünler. (*Bor –Nğ.)

dipüstü Tütün bitkisinin toprağa yakın olan ikinci sıra yaprakları. (–Sm.)

dirabzan [→ **dırabızın**]

dirakka Ağırlık, büyüklük, kuvvetlilik, kurum : *Bu adam çok dirakkalıdır.* (Yassıtaş *Fatsa –Or.)

dirama [→ **direme** (I) **-2**]

diran [→ **dirgen -1**]

diranı [**direni**] Çatı arası, tavan arası. [**direni**] : (Anaraş *Sürmene –Tr.)

dirbiç İki yaşındaki erkek keçi. (Yaslıbahçe, *Bulancak –Gr.)

dirbiy Çam odunu. (*Emet –Kü.)

dircelmek Şişmanlamak : *Çocuk biraz dirceldi.* (*Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.)

dircik (I) Kürsü ve iskemlenin köşesi. (–Vn.)

dircik (II) [→ **dırçık** (I)]

dirciklemek [→ **dirçiklemek**]

dircinti Hastalıklı (kimse). (Ahiköy –Mğ.)

dirçiklemek [**dırçıklanmak -1, dırçihlemek, dirciklemek, dirçiyhlemeyh**]

Hayvan yavruları neşeyle sıçrayıp oynayarak tekme atmak. (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; –Ezm.)

[**dırçıklanmak -1**] : (*Niksar –To.)

[**dırçihlemek**] : (–Kr. ve köyleri)

[**dirciklemek**] : (Ersis *Yusufeli –Ar.)

[**dirçiyhlemeyh**] : (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

dirçilmek [**dirsilmek**] Bir kumaş eskiyip iplikleri çıkmak. (Büyükmanika, *Hayrabolu –Tk.)

[**dirsilmek**] : (*Ahlat –Bt.)

dirçiyhlemeyh [→ **dirçiklemek**]

dirdiplaḫ [→ **dıpdızlak -1**]

direcen [**dirembeç, direme** (III) **-2, diremecan, diremecen, diremeç, direngeç, diricen, dirmecen**] **1.** Duvarların yıkılmaması, ağaç dallarının kırılmaması için konulan ağaç destek, payanda. (–Kü.; Tokat, Bozan –Es.; Berk *Düzce, İğneciler *Mudurnu –Bo.; Kirpe *Safranbolu –Zn.; *İnebolu –Ks.; *Çerkeş köyleri, *Kurşunlu, –Çkr.; *Merzifon ve köyleri, Ezinepazarı –Ama.; Karsavul *Taşova, *Zile –To.; Faraşlı *Kalecik, Kapulluk, *Beypazarı, Çanıllı *Ayaş, Çayırlı, *Haymana –Ank.)

[**dirembeç**] : (*Kandıra –Kc.; *Tosya, *Kargı –Ks.)

[**direme** (III) **-2**] : (–Krş.)

[**diremecan**] : (Kurtdoğmuş *Kartal –Ist.)

[**diremecen**] : (*Çarşamba –Sm.)

[**diremeç**] : (Balkur *Devrek, Alikköy *Çaycuma –Zn.; *Çarşamba –Sm.; *Ulubey –Or.)

[**direngeç**] : (–Ama.; *Yerköy –Yz.)

[**diricen**] : (Bozan –Es).

[**dirmecen**] : (*Terme –Sm.)

2. Dayanacak sopa. (*Safranbolu –Zn.; –Bo.) **3.** Arabaların dingil ucu ile süveni arasındaki eğri ağaç. (Yamanköy *Mudanya –Brs.; *İnebolu –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Dombay –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

diréç [**direj**] Uzun boylu : *Böyle diréç kimse az bulunur.* (Babik *Pütürge –Ml.)

[**direj**] : (*Kağızman –Kr.)

direği Pazar günü : *Direği gün okulların hafta tatilidir.* (Baladız *Keçiborlu –Isp.)

direj [→ **diréç**]

direk (I) Çok yaşayan (kimse). (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

direk (II) 25 ile 40 şinik arasında değişen ve tohum ölçmeye yarayan ölçü. (–Tr.)

direkcilik Bezirhane işletme. (Turan –Ky.)

direkçi Alamana kayıklarında direğe çıkarak gözcülük yapan (kimse). (*Beykoz –Ist.)

direk direk olmak Direk gibi sıra sıra dizilmek : *Bulutlar direk direk oldu, nirdeyse sağanak başlayacak.* (*Bor –Ng.)

direk dikilmek Yağmur mevziî yağmak. (Kaplanlı *Hadım –Kn.)

direkleme Sağanak halinde yağan yağmur : *Bugün köye direklemesine yağan yağmur köyü ihya etti.* (Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; Kazancı –Kn.)

direklendirmek Havaya doğru dikmek : *Ahmet o direği direklendiriver.* (Güney *Yeşilova –Brd.)

direklenmek (I) [→ **direkmek** (II)]

direklenmek (II) Alev, toz, duman göğe doğru yükselmek : *Bir kasırga*

koptu, tozlar göğe direklendi. (*Tefenni –Brd.; –Çr.; *Ağın, *Keban –El.)

direkli Sağlam, kuvvetli : *İşini direkli yap.* (Kırıklı *Karaisalı –Ada.)

direlemek Sıkıştırmak, acele ettirmek. (Çomaklı *Biga –Çkl.)

direlmek (I) Dirilmek, canlanmak, kuvvetlenmek : *Ağaç yeniden direldi.* (Avşar aşireti, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.)

direlmek (II) [→ **dikelmek** (I)]

direltmek Canlandırmak. (*Sarayköy köyleri –Dz.)

direm (I) **1.** Bir ağırlık ölçüsü, dirhem. (Eber *Dinar –Af.; Çeltek, Çuvallı, Kavak, *Yeşilova –Brd.; Bekilli *Çal, Kösten, Honaz –Dz.; Kerem *Burhaniye –Ba.; –Çr.; Engiz *Bafra –Sm.; Danışman *Fatsa –Or.; Çilehane *Reşadiye –To.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Karaözü *Gemerek, Telin, *Gürün –Sv.) **2.** Azıcık, bir parça. (İğdeli *Gemerek –Sv.; –Yz.)

direm (II) Tepemsi yüksek yer. (İçme –El.)

direm (III) Testi yapmakta kullanılan bir çeşit killi toprak. (*Pertek –Tn.)

direm başı Pencere demiri. (–Ezc.)

dirembeç [→ **direcen -1**]

direme (I) [**dirama**] **1.** Tıka basa doldurma. (*Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Şıhlar *Ulubey –Or.; *Bayburt, Uluşiran *Şiran –Gm.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Koyulhisar –Sv.) **2.** İnsan ve hayvana çok yük yükleme. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

[**dirama**] : (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

direme (II) Kıl ya da yünden dokunmuş büyük çuval. (*Refahiye çevresi –Ezc.)

direme (III) **1.** Tahtadan yapılan duvar. (Engiz *Bafra –Sm.) **2.** [→ **direcen -1**]

diremecan [→ **direcen -1**]

diremecen [→ **direcen -1**]

diremeç [→ **direcen -1**]

diremeg (I) [→ **diremek** (I)]

diremeg (II) [→ **diremek** (II)]

diremek (I) [**diremeg** (I)] Bir şeyi dikine koymak, dayamak, durdurmak : *Ağaçları diredik.* (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Bozan –Es.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Kr.; *Koyulhisar –Sv.; –Yz.; *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.)

[**diremeg** (I)] : (–Brd.)

diremek (II) [**direklenmek** (I), **diremeg** (II)] İnat ve ısrar etmek. (*Dinar –Af.; *Bornova –İz.; Kızılköy *Manyas, *Bandırma –Ba.; *Alaşehir –Mn.; –Kü.; Akpınar –Or.; Piraziz –Gr.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Ant.)

[**direklenmek** (I)] : (Tavaklı *Ezine –Çkl.; Cinis *Aşkale –Ezm.)

[**diremeg** (II)] : (–Brd.)

diremek (III) Bir şeyin ağırlığına dayanmak, çekmek. (*Ermenek –Kn.; Lefkoşe, –Kıbrıs)

diren (I) İnce : *Diren ayaklı çocuk.* (Samandıra –Ist.)

diren (II) **1.** [→ **dirgen -2**] **2.** [→ **dirgen -1**]

dirence [**direngi**] Kol demiri, destek. (–Ks.)

[**direngi**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

direncen Hayvan yüklemek için kullanılan ucu çatal şeklinde sopa. (*İskilip –Çr.)

diren durmak Yeni yürümeye başlayan çocuk tay durmak. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

direngeç [→ **direcen -1**]
direngi [→ **dirence**]
direni [→ **diranı**]
direnkarga Konuşmadan, hareket etmeden ayakta duran kimselere verilen ad. (*Bor –Ng̃.)
direnmek 1. Yürümeye başlamak, ayaklanmak : *Bizim çocuk direniyor artık.* (Alâettin *Acıpayam –Dz.) **2.** Ayağa kalkmak, ayakta durmak. (*Alıcra –Gr.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Bor –Ng̃.; *Akseki –Ant.)
direnti Unun içindeki iri taneler, saman ve otun içindeki iri parçalar. (–Mg̃.)
direp (I) Yapağının tarakta kalan çöplü kısmı. (Çukuryurt *Saray –Tk.)
direp (II) Arı kovanının önünde arıların yaptığı yumuşak, siyah renkli madde. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)
direşkin Dayanıklı. (Mulumu *Ermenek –Kn.)
direşmek (I) [**dirgeşmek -1, 2; dirişmek, dirneşmek** (II) **-1**] **1.** Dayanmak, sebat etmek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Denizler *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Bozan, Tokat –Es.; –Ng̃.; *Ermenek –Kn.; Çanakçı, *Serik –Ant.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.; Karamehmet *Malkara –Tk.) **2.** Karşılıklı ayak diremek. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Ba.; Gökköy *Lapseki –Çkl.; *Gölpazarı –Bil.; Tokat, Bozan, –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; Bozhüyük *Göksun –Mr.; *Ürgüp –Nş.; *Ermenek –Kn.; Çavuşköy *Babaeski, *Vize, *Lüleburgaz –Krk.)
[**dirgeşmek -1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**direşmek**] : (Yeniköy –Ba.; *Orhaneli –Brs.)
[**dirneşmek** (II) **-1**] : (*Boyabat –Sn.; –Ng̃.)
3. Karşı gelmek. (Gökköy *Lapseki –Çkl.; Aştavul ve çevresi –Çr.)
[**dirgeşmek -2**] : (–Kü.; Ildızım –Çkr.)
4. Çekişmek. (–Ba.; Celepköy *Çatalca –Ist.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **5.** Çarpışmak, savaşmak. (–Ba.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; Bulgaristan göçmenleri *Çerkezköy –Tk.)
direşmek (II) Ayakta durmak. (*Yalova –Ist.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
direşmek (III) Sertleşmek katılaşmak. (*Bor –Ng̃.)
dirét dirét Aralıklı verilen şey için kullanılır : *Hasan dayı paramızı dirét dirét veriyor.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
diretmek Demet haline getirilmiş tahılı ıslanmaması için birbiri üzerine yığmak. (Zığana *Torul –Gm.)
direz İri öğütülmüş (un) : *Bizim un biraz direz olmuş.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
direzi [**direzin, dirizi**] Halı, kilim, bez gibi dokumalarda tezgâha uzunluğuna gerilen çözgü iplikleri. (*Atabey –Isp.; Kozluca –Brd.; –Dz.; *Tire –İz.; –Gaz.; Avşar aşireti, Pazaröreu, *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng̃.; Berendi *Ereğli, Botsa, *Hatip, Balkandak *Beyşehir, Uğurlu *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.)
[**direzin**] : (–Ks.; *Merzifon –Ama.;

*Kilis –Gaz.; –Ml.; Hisarcık –Ky.)

[**dirizi**] : (*Ermenek köyleri –Kn.)

direzi değneği Dokumacılıkta arışları ayırmak için kullanılan tahta. (Pazaraldan *Bucak –Brd.)

direzilik Direzi olarak kullanmaya elverişli yün ve pamuk ipliği, çözgülük. (*Bor –Nğ.)

direzin [→ **direzi**]

direzi tuḫmag (I) Bir işe başlamak. (–Brd.)

direzi tuḫmag (II) Aksilik, huysuzluk, yaramazlık yapmak. (–Brd.)

dirfil Çayırda biten üç yapraklı bir ot, yonca. (*Gelendost –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dirgahamak Karşı durmak. (Bürücek *Pozantı –Ada.)

dirgan [→ **dirgen -1**]

dirge Demet. (Orhaniye *Marmaris –Mğ.)

dirgemek Havale etmek. (*Ereğli –Kn.)

dirgen [deyren, dırgen, diğnen, dikren, dilgen, dilgön, dīran, dīren (II) **-1, 2; dirgan, dirgende, dirget, dirgon, dirğen, dirkan, divran, divren, diyran, diyren]** **1.** Harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı. (*Bolvadin, *Dinar köyleri, Bayat, *Emirdağ, –Af.; *Eşme çevresi, –Uş.; –Isp. ilçe ve köyleri; Kavak, Çuvallı, Salda, Navlu, *Yeşilova, Kuşbaba, *Bucak, Başpınar, *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri, Narlıdere, Kızılcabölük, Denizler *Çal –Dz.; Kırcaklı *Nazilli, Eymir, Hamzabali *Bozdoğan, Yenipazar –Ay.; Dirmil, Çapak *Torbalı, *Tire, *Kuşadası –İz.; Selimşahlar, Uncuboz, *Alaşehir –Mn.; –Ba. ve çevresi; *Sivrihisar, –Es.; *Düzce –Bo.; –Ist.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Çıkrık, *Mecitözü, *Sungurlu –Çr.; Zana ve çevresi –Ama.; *Zile ve köyleri, *Reşadiye ve köyleri –To.; Şıhlar *Ulubey –Or.; Çandır *Şebinkarahisar –Gr.; Süle –Gm.; Erkinis, Ersis, *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç, *Şavşat ve köyleri –Ar.; Damal *Posof, *Iğdır, –Kr.; –Ezm.; *Tercan, *Refahiye ve çevresi, –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; Mehmetbey *Afşin –Mr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Karaözü *Gemerek, *Suşehri, *Gürün, Savrun *Divriği, *Kangal ve köyleri –Sv.; *Sorgun –Yz.; Yassıören, Çayırlı, Çalış, *Haymana, *Balâ, Feruz, Kayaş, Çanıllı, *Ayaş, –Ank.; Köşker, –Krş.; Erkilet, Himmetdede, Talas, Zencidere, *Pınarbaşı ve köyleri, Avşar, Türkmen aşiretleri *Bünyan –Ky.; *Mucur köyleri –Krş.; Porsuk *Ulukışla, *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Burhaniye *Ceyhan, Misis –Ada.; Yanpar *Mersin –İç.; Mahmutseydi *Alanya, Terme, *Kaş, *Korkuteli köyleri, *Elmalı köyleri, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Fethiye köyleri, Yerkesik, Denizabat, *Datça –Mğ.; Dereköy *Lüleburgaz –Krk.)

[**deyren**] : (*Mudanya –Brs.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**dırgen**] : (Utav *Yusufeli –Ar.; *Antakya –Hat.; Haydarbeyli –Yz.; Güdül *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; –Kıbrıs)

[**diğnen**] : (*Bor –Nğ.)

[**dilgen**] : (*Merzifon ve köyleri

–Ama.; *Şebinkarahisar –Gr.; Bertiz, –Mr.)
[**dilgön**] : (*Bafra –Sm.; Çakır *Şebinkarahisar –Gr.)
[**dīran**] : (*Düzce –Bo.)
[**dīren** (II) **-2**] : (–Ba.)
[**dirgan**] : (Yavuz *Şavşat, –Ar.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)
[**dirget**] : (İsgöbü –Ky.)
[**dirgon**] : (*Mesudiye –Gr.)
[**dirğen**] : (İncesu *Dinar –Af.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)
[**dirkan**] : (Korzaf *Şiran –Gm.)
[**divran**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**divren**] : (Tahanlı *Mersin –İç.)
[**diyran**] : (Hacıahmet *Düzce –Bo.)
[**diyren**] : (Yeniköy –Ba.; Çeltikçi *Orhangazi –Brs.; Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ist. köyleri)

2. Çatal. (Narlıdere –Dz.; Yenipazar köyleri –Ay.; Dirmil, Çapak *Torbalı, *Kuşadası –İz.; *Alaşehir –Mn.; Damal *Posof –Kr.; İncirgediği *Karaisalı –Ada.; Denizabat –Mğ.)
[**dirgende**] : (*Kaş –Ant.)
[**dikren**] : (Yugoslavya göçmenleri –İç.)
[**dīren** (II) **-1**] : (Güney *Yeşilova –Brd.)

dirgende [→ **dirgen -2**]

dirgeşmek 1. [→ **direşmek** (I) **-2**] **2.** [→ **direşmek** (I) **-3**]

dirget [→ **dirgen -1**]

dirgez [**dilke, dirgi -1, 2; dirgili, dirik** (I), **dirk, dirkez -1, 2**] **1.** Az pişmiş, diri. (*Eşme çevresi –Uş.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Emet –Kü.; –Yz.; –Ant. ve çevresi; Şeref *Yatağan –Mğ.)
[**dilke**] : (–Gaz.)
[**dirgi -1**] : (–Ba. ve çevresi)
[**dirgili**] : (–Kü.)
[**dirik** (I)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**dirk**] : (Bozkuş –Uş.; *Antakya köyleri –Hat.)
[**dirkez -1**] : (Şeref *Yatağan, *Fethiye köyleri –Mğ.)

2. Unun içindeki iri taneler. (Şeref *Yatağan –Mğ.)
[**dirgi -2**] : (*Bigadiç –Ba.)
[**dirkez -2**] : (Şeref *Yatağan –Mğ.)

3. Sert, dik. (*Uluborlu –Isp.)

dirgi 1. [→ **dirgez -1**] **2.** [→ **dirgez -2**]

dirgil dirgil Pütür pütür. (Bayat *Emirdağ –Af.)

dirgili [→ **dirgez -1**]

dirgit (I) İplik eğirmeye yarayan araç, kirman. (Karabörk *Görele –Gr.)

dirgit (II) [**dirice, diritme -2, dirkit, dirleme, dirlime**] Çerez olarak yenen, haşlanmış mısır, buğday, nohut vb. tahıl. (Eber, Dikici, *Dinar –Af.; Senir, Gönen, İlyas, *Keçiborlu, Cebel, *Eğridir, –Isp.; Karamanlı, *Tefenni, Navlu, Çeltek, *Yeşilova, –Brd.; –Nğ.)
[**dirice**] : (Uğurlu *Ermenek –Kn.)
[**diritme -2**]: (*Fethiye köyleri –Mğ.)
[**dirkit**] : (–Brd.)
[**dirleme**] : (Ovacık *Tavas –Dz.)
[**dirlime**] : (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dirgon [→ **dirgen -1**]

dirğen [→ **dirgen -1**]

diri (I) Saman sapının, buğdayın irisi. (Karadere *Anamur –İç.; –Mğ.)

diri (II) Şişman, etli, yağlı. (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

diri (III) Zengin. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

diri (IV) [**diri günü**] **1.** Pazar. (–Vn.) **2.** Pazartesi. (*Bor –Nğ.) [**diri günü**] : (*Bor –Nğ.)

diribağı Pazartesi günü bağlara giderek yapılan yemekli eğlenti. (*Bor –Nğ.)

diribaş Açıkgöz, çevik, kurnaz. (Eraslan, Suluca –Ama.)

diri bazar Pazartesi günü öğleden sonra kurulan pazar. (*Bor –Nğ.)

dirice [→ **dirgit** (II)]

diricen [→ **direcen -1**]

diri günü [→ **diri** (IV) **-2**]

dirik (I) [→ **dirgez -1**]

dirik (II) İshal. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dirik (III) Sincap. (Arnava, *Ermenek –Kn.)

diril (I) Ruh. (*Alaşehir –Mn.; –Ist.; –Çkl.; –Tr.; –Sv.; *Ermenek –Kn.)

diril (II) Yerli dokuma bez. (*Alaşehir –Mn.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Emenek –Kn.)

dirilik (I) Toplantı : *Komşumuzda bugün dirilik var.* (Dont –Mğ.)

dirilik (II) İrilik, büyüklük. (Çanıllı, *Ayaş –Ank.)

dirilik (III) İyi geçinme : *Diriliksiz adamı kimse sevmez.* (*İncesu –Ky.)

dirilik (IV) Açıkgözlük : *Ahmet dirilik etti kendisini kurtardı.* (*Zara –Sv.)

dirilmek İyi geçinmek. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.)

dirimlik (I) Hayat, sağlık. (*Alaşehir –Mn.; Tokat, Bozan –Es.; –Sm.; Bağyaka *Finike –Ant.)

dirimlik (II) Mal mülk, gelir. (Kozluca –Brd.; *Sarayköy köyleri, –Dz.; –Ba.; –Kü.; –Sm.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Bor –Nğ.)

dirimseklik Egemenlik. (Savur –Mr.)

dirimsuyu Abıhayat. (*Andırın –Mr.)

diringi Erkekler tarafından oynanan bir kişilik halk oyunu. (–Kr.)

dirintili Derli toplu. (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Bor, –Nğ.)

dirip dişirmek Derleyip toplamak. (*Bor –Nğ.)

diriş İnce, uzun boylu adam. (–Ezc.)

dirişmek [→ **direşmek -2**]

dirit 1. Kepeği alınmış buğday. (*Bozdoğan –Ay.) **2.** Buğday, nohut ve börülceyi birlikte pişirerek yapılan yağsız yemek. (İbecik –Mğ.)

diritme 1. Öğütülmemiş buğdayla yapılan aşure. (Darıveren *Acıpayama –Dz.) **2.** [→ **dirgit** (II)]

diriz Hastalık : *İnsanın diriz olması bakımsızlıktan ileri gelir.* (Hisarüstü –Gr.)

dirizi [→ **direzi**]

dirk [→ **dirgez -1**]

dirkan [→ **dirgen -1**]

dirk atılı gelmek Birdenbire korkuyla sıçramak. (Berendi *Ereğli –Kn.)

dirke Katar : *Deve dirkesi.* (*Elmalı –Ant.)

dirkedek Birdenbire. (Avşar aşireti, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.)

dirkelemek [→ **dirkemek** (II)]

dirkem Doruk, dağ sırtı. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dirkeme Kazıklarla yapılan çit. (Çandır *Sütçüler –Isp.)

dirkemek (I) Göndermek, yollamak. (Çığıl, *Ilgın –Kn.)

dirkemek (II) [**dirkelemek**] Yanyana ya da arka arkaya bağlamak : *Deveyi eşeğe dirkeyiver.* (Senir –Isp.; *Fethiye köyleri –Mğ.) [**dirkelemek**] : (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

dirkemek (III) **1.** Koşmak, kovalamak. (Manastır *Beyşehir –Kn.) **2.** Peşine adam koymak, arkasına düşürmek. (İncekum *Silifke –İç.)

dirkemek (IV) Tarlaya su veren kimse sulalamaya izin vermek. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dirken Asma çubuğu. (Ortahisar –Kn.)

dirkenmek Sıralanmak : *Köylüler yolun kenarına dirkenmişler.* (Hortma *Çameli –Dz.)

dirkes Katı, sert (eşya için kullanılır): *Bu bez yıkanırsa dirkesliği gider.* (–Dz.)

dirkeşmek (I) Dirilmek, sertleşmek, katılaşmak. (Yenice *Ödemiş –İz.)

dirkeşmek (II) Arka arkaya tek sıra olmak. (Horzum –Brd.; Kınık *Fethiye –Mğ.)

dirkeşmek (III) Harekete geçmek, peşine düşmek (av hakkında). (İncekum *Silifke –İç.)

dirkeşmek (IV) Niyetlenmek. (İncekum *Silifke –İç.)

dirkez 1. [→ **dirgez -1**] **2.** [→ **dirgez -2**]

dirkilmek [→ **dikelmek** (I)]

dirkit [→ **dirgit** (II)]

dirleme [→ **dirgit** (II)]

dirlig [→ **dirlik** (II)]

dirlik (I) Sağlık. (*Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Zile –To.; *Karadere –Rz.)

dirlik (II) [**dirlig, dirriyh -1**] Servet, varlık, geçimin yolunda olması. (–İz. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.) [**dirlig**] : (–Brd.) [**dirriyh -1**] (*Iğdır –Kr.)

dirlik (III) [**dirriyh -2**] **1.** Bir ailenin yıllık, yiyecek içecek ve giyeceği. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bornova –İz.; Yeniköy –Ba.; *Zile –To.; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Zellice *Sarıkamış, –Kr.; Hükâm *Oltu –Ezm.) [**dirriyh -2**] : (*Iğdır –Kr.) **2.** Maaş. (*Bornova –İz.; Hükâm *Oltu –Ezm.)

dirlik (IV) Hayvan yiyeceği, yem. (Elpen *Saimbeyli –Ada.)

dirlik (V) Birkaç kişinin yaptığı özel toplantı. (*Kuşadası –İz.)

dirlik dışlık Dirlik düzenlik. (–Çr.; –Çkr.)

dirliksiz [**dirliksüz**] Geçimsiz, huysuz. (*Eşme çevresi –Uş.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Kozluca, Çerçin, –Brd.; *Sarayköy köyleri, Eziler *Güney –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy *Savaştepe –Ba.; –Kü.; *Sivrihisar, Tokat, Bozan –Es.; Peşman *Daday, *Taşköprü –Ks.; –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sm.; Zana –Ama.; Küçükhisar *Zile –To.; –Tr.; Düzköy *Keşap –Gr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Rz.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Hükâm, *Oltu –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Fzc.; *Arapkir –Ml.; –Gaz.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya köyleri –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Çalış *Haymana, Çanıllı, *Ayaş –Ank.; –Nş.; *Bor –Nğ.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Mersin köyleri, *Anamur, *Mut köyleri –İç.; *Lüleburgaz –Krk.) [**dirliksüz**] (–Sm.)

dirliksizlik Geçimsizlik. (–Gm.; *Bor –Nğ.)

dirliksüz [→ **dirliksiz**]

dirlime [→ **dirgit** (II)]

diri bütün Canlı canlı ve bütün olarak : *Sinekler insanı diri bütün yiyecekler.* (*Bor, –Nğ.)

dirmaç [→ **durmaç**]
dirme Çıplak tepe. (*Ilgaz –Çkr.)
dirmecen [→ **direcen -1**]
dirmeç Elbisedeki yırtmaç. (–Nğ.)
dirmek (I) Yırtmak. (Babil *Pütürge –Ml.)
dirmek (II) Toplamak, derlemek. (*Alaca –Çr.)
dirmen [→ **dāmen**]
dirmit (I) **1.** [→ **dilmit -1**] **2.** Taneleri uzun ve tek çekirdekli beyaz üzüm çeşidi. (Gülabi –Yz.)
dirmit (II) Mantar. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)
dirnakli Pide ekmeği. (Anaraş *Sürmene –Tr.)
dirnek günü **1.** Cuma günü. (*Eyüp –Ist.) **2.** Pazarın kurulduğu gün. (*Simav –Kü.)
dirnekli Derli toplu. (*Lapseki –Çkl.)
dirnenmek İrkilmek. (–Ank.)
dirneşdirmek [→ **dirneştirmek**]
dirneşmek (I) Toplanmak, bir araya gelmek, dernek kurmak. (–Ky.; *Bor –Nğ.)
dirneşmek (II) **1.** [→ **direşmek -2**] **2.** Hep bir ağızdan birini çekiştirmek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
dirneştirmek [**dirneşdirmek**] Toplamak. (–Nş.; *Bor –Nğ.)
[**dirneşdirmek**]: (*Lapseki –Çkl.)
dirnit [→ **dilmit -1**]
dirpi Kirpi. (Eymir *Arapkir –Ml.)
dirriç Davarlara su içirirken söylenen söz. (Soysallı –Ky.)
dirriyh **1.** [→ **dirlik** (II)] **2.** [→ **dirlik** (III) **-1**]
dirsek (I) Arpacık denilen göz hastalığı. (Hasanoğlan –Ank.)
dirsek (II) Buğday, arpa, mısır vb. bitkilerin saplarının sert kısımları. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dirsek gıñırmak Önce vermek istediği halde sonradan vermemek. (Tulam *Sorgun –Yz.)
dirseklik Ocağın iki tarafına dayanmak için yapılan tahta. (Honaz –Dz.)
dirsek mantarı Tabakların deriyi cilâlamak için kullanıdıkları bir aygıt. (–Ks.)
dirsek metiresi Dirseği yere dayayıp, yan yatarak dinlenme. (*Merzifon köyleri –Ama.)
dirsik Ufak delik. (İncirgediği –Ada.)
dirsilmek [→ **dirçilmek**]
dirvana (I) Yağ ve ayran yapmaya yarayan yayık. (*Bergama –İz.; –Sm.; –Rz.)
dirvana (II) Güvercin büyüklüğünde gri renkli göçmen bir kuş. (Zigana *Torul –Gm.)
disemek Yağmur çiselemek. (Hacımahmut *Emet –Kü.)
disik Pulluk. (*Karapınar –Kn.)
diskinmek Korkmak, ürkmek, korkudan sıçramak. (*Hozat –Tn.; Kerkük)
dissi Nazarlık, saplı boncuk: *Çocuk dissileri ile oynuyor.* (Düğrek –Mğ.)
distiklamak Tortop etmek. (Küçükisa *Zile –To.)
distir Diri, canlı, hareketli. (Davulku *Hekimhan –Ml.)
diş (I) Rüya, düş. (*Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Erciş –Vn.; –Dy.; *Ağın, *Keban –El.; *Arapkir –Ml.; –Ur.; –Gaz.; Kerkük)
diş (II) Tahıl yıkanırken su üstünde kalan içi boş taneler. (Ersis *Yusufeli –Ar.)
diş (III) Dantel, yün işi örmeye yarayan şiş. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

diş (IV) **1.** Dağlardaki girintili çıkıntılı, sivri yerler. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Mahmutlu *Akseki –Ant.) **2.** Kaya, kayalık. (Kıbrısçık –Bo.; Şabanözü *Polatlı –Ank.) **3.** Duvardaki sivri ve çıkıntılı yer. (–Gm.)

diş (V) Kağnının okuna takılan ve mazının dönmesini sağlayan kazıklardan herbiri. (*Merzifon –Ama.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Kangal ve köyleri –Sv.; –Krş.; Zencidere –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

diş ağartmak Sırıtmak. (Kerkük ve çevresi)

dişāleme Testerelere, bıçkılara diş açma. (Köşker –Krş.)

diş aşı [diş bulguru, diş hediği] Çocukların, ilk dişi çıktığı zaman, buğday, bakla, fasulye ve nohut pişirilerek yapılan, eş dostla yenilen aş. (*Tefenni –Brd.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

[diş bulguru] : (*Bor –Nğ.)

[diş hediği] : (Çepni *Gemerek –Sv.)

diş atmak 1. Isırmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Yemek. (–Çkr.) **3.** İştahla yemek. (*Bor –Nğ.)

dişazma İhtilâm. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

diş badem Dişle ve elle kolayca kırılabilen badem. (–Sm.)

diş bizleñgici [diş büzleñgeci] Bir bitkinin kürdan gibi kullanılan, kurumuş gövdesi. (İncekum *Silifke –İç.)

[diş büzleñgeci] : (Tekeler *Silifke –İç.)

diş bulguru [→ **diş aşı**]

dişbuzağı Danaburnu denilen böcek. (Kavak *Yeşilova –Brd.)

diş büzleñgeci [→ **diş bizleñgeci**]

dişcek Koyun, keçi vb. hayvanların yeni doğmuş dişi yavruları. (Savrun *Divriği –Sv.)

diş çakmak Köpek kendisini korumak ve savunmak için dişlerini göstermek. (–Tr.)

diş çalmak Hırsla yemek. (*Bor –Nğ.)

dişdi Bostan. (Dodurga –Ank.)

dişdiş (I) Ayakkabıların kenarlarına diş yapmak için kullanılan bir ayakkabıcı aygıtı. (*Vezirköprü –Sm.)

dişdiş (II) [→ **diğir diğir -1**]

dişdiş (III) Asalak, bir yere çağrılmadan giden yüzsüz adam. (–Ks. ve çevresi)

dişdiş (IV) Dişleri iri, seyrek ve öne doğru çıkık olan kimse. (–Ks.; –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

diş diş [→ **dış dış**]

diş dişemek Çocuk diş değiştirmek. (*Merzifon –Ama.)

diş durmak Rahat durmak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

diş dutmak Bitkiler tane tutmak : *Bizim mısırlar diş dutmadı.* (*Bor –Nğ.)

dişe, dişē 1. [→ **dişeği -1**] **2.** [→ **dişeği -2**]

dişece [dişice (I), **dişince]** Tırnağın kenarındaki etler. (Tokat –Es.; Kızıllar *Karaman –Kn.)

[dişice (I)] : (–Çr.; Tokat –Es.; –Yz.; *Mut köyleri –İç.)

[dişince] : (Karıncalı –Krş.)

dişe daş dokanmak Birini ezmek için çalışırken, ya da biri hakkında atıp tutarken çekinmeyi gerektiren bir engelle karşılaşmak. (*Bor –Nğ.)

dişe dokanmak 1. Sert gelmek, dişle çiğneyip ezmek güç olmak. (*Bor

–Nğ.) **2.** Ezilmemek, baskıya karşı koymak. (*Bor –Nğ.)

dişeği [dişe, dişē -1, 2; dişeğü, dişek, dişengi (II) **-1, dişengü** (I), **dişenği** (II) **-1, dişeyi]** **1.** Taşları yontmak için kullanılan dişli bir çeşit çekiç. (*Dinar –Af.; Yassıviran *Senirkent, Çandır *Sütçüler, *Eğridir köyleri, –Isp.; –Brd.; *Çal –Dz.; –Çr.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Gürün, *Koyulhisar –Sv.; Kızıllar, Morcalı *Karaman –Kn.; *Bor –Nğ.; Civanyaylağı *Mersin, *Mut köyleri –İç.)

[dişe, dişē -1] : (–Ba.; *Sivrihisar –Es.; Çanıllı *Ayaş, Başköy –Ank.)

[dişeğü] : (*Boyabat –Sn.; *Kavak –Sm.; Piraziz –Gr.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.)

[dişek] : (–Or.)

[dişengi (II) **-1]** : (Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Eşke *Divriği –Sv.)

[dişengü (I)**]** : (–To.)

[dişenği (II) **-1]**: (–Gaz.; *Bor –Nğ.)

[dişeyi] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

2. Yeni dişlenmiş, dişleri yeni açılmış değirmen taşı. (–Nğ.)

[dişe, dişē -2] : (Yeniköy –Ba.; Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; Karadere *Görele –Gr.)

dişeğilemek Yalama olan değirmen taşını çentmek. (–Çkl.)

dişeğili Diş diş : *Leblebici tavası dişeğilidir.* (–Ist.)

dişeğü [→ **dişeği -1**]

dişehleti [→ **dişehli**]

dişehli [dişehleti, dişēleti, dişeli, dişerli, dişeyleti, dişeyli, dişiehleti, dişieyleti, dişileti, dişiyleti, dişiyli] Kadın. (*Senirkent,*Uluborlu –Isp.; Çerçin, –Brd.; İsabey *Çal –Dz.; *Karacasu –Ay.; Yavuz, Çayağzı, Hanlı, *Şavşat, Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Kr.; *Beyşehir –Kn.; –Ant.; –Mğ.)

[dişehleti] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Ermenek –Kn.)

[dişēleti] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

[dişeli] : (İsabey *Çal –Dz.)

[dişerli] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

[dişeyleti] : (Alayunt –Kü.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

[dişeyli] : (*Zile –To.; *Bor, *Ulukışla –Nğ.)

[dişiehleti] : (*Ermenek ve çevresi –Kn.)

[dişieyleti] : (Adatepe *Devrek –Zn.)

[dişileti] : (–Kü.)

[dişiyleti] : (Bahçeli *Bor –Nğ.; *Karaman –Kn.)

[dişiyli] : (*Bor –Nğ.)

dişek [→ **dişeği -1**]

dişekli Değirmen taşının yeni dişlenmiş hali : *Benim buğdayı dişekli taşa dökme.* (*Ağın, *Keban –El.)

dişelemek [→ **dişemek** (II) **-1**]

dişeleti [→ **dişehli**]

dişeli [→ **dişehli**]

dişeme Yörük kadınlarının bellerine taktıkları süslü kuşak. (Lağus –Isp.)

dişemek (I) **[dişlemek** (II), **diş yerimek]** **1.** Bebek ve hayvan yavrusu diş çıkarmak, diş çıkarmaya başlamak. (Bayat *Emirdağ –Af., *Eşme –Uş.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; Bozan *Sivrihisar –Es.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; Kale, *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; *Tirebolu –Gr.; *Kangal ve köyleri, –Sv.; Ça-

nıllı *Ayaş –Ank.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; Yapıntı *Mut, *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Marmaris –Mğ.)

[**diş yerimek**]: (Uluşiran *Şiran –Gm.)

2. Yedi yaşındaki çocukların süt dişleri dökülüp esas dişleri çıkmak. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eşme ve çevresi –Uş.; –Brd.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri, –Isp.; İğdir *Çivril, Bekilli, *Çal, *Acıpayam –Dz.; *Alaşehir –Mn.; –Ba.; *Kandıra –Kc.; –Ks.; Kale, *Kurşunlu –Çkr.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; –Sm.; *Merzifon köyleri -Ama.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.; *Kangal ve köyleri, *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ky.; –Nş.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Mut köyleri, *Mersin köyleri, *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Fethiye ve köyleri, Şeref, Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.)

[**dişlemek** (II)]: (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

3. Diş geçirmek, ısırmak. (*Düzce –Bo.)

dişemek (II) [**dişelemek, dişlemek** (I)]

1. Dişeği denilen ucu tırtıllı çekiçle değirmen taşı ya da herhangi bir şey üzerinde diş yapmak. (*Eşme ve çevresi –Uş.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; *Sarayköy köyleri, Bekilli *Çal, *Acıpayam –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy *Edremit, –Ba.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; –Ist.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Kargı, *İskilip –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Alucra, *Şebinkarahisar, Düzköy *Keşap –Gr.; Yavuz *Şavşat, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Kızılçakçak, *Arpaçay, –Kr.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; –Ml.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; –Mr. ve çevresi; Hisarcık*Yayladağı –Hat.; *Gürün, *Kangal ve köyleri, *Koyulhisar, –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Mut, *Mersin köyleri, *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Şeref, Kavaklıdere *Yatağan, *Milas –Mğ.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; Büyükmanika *Saray –Tk.)

[**dişelemek**]: (Bozan –Es.; –Nğ.)

[**dişlemek** (I)]: (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

2. Döven taşlarını değiştirmek, dövene diş takmak. (*Tefenni –Brd.; Tokat, Bozan –Es.; *Mersin köyleri –İç.) **3.** Bıçkı, testere, orak gibi aygıtların dişlerini eye ile bilemek. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy *Edremit ve çevresi, –Ba.; Bozan, Tokat –Es.; *Kargı, *İskilip –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski, Ceylânköy, *Lüleburgaz –Krk.; Büyükmanika *Saray –Tk.) **4.** Yivlemek. (*Milas –Mğ.)

dişemek (III) Karı boşamak. (Dereşeyh –Ank.)

dişemek (IV) Atlara köstek vurmak. (Arpaköy –Or.)

dişendirik [→ **dişindirik**]

dişengi (I) [→ **dişindirik**]

dişengi (II) **1.** [→ **dişeği -1**] **2.** Değirmen taşının kırıntıları karışmış taşlı un. (Hisarcık, *Yayladağı, *Antakya köyleri –Hat.)

dişengiç (I) İşsiz güçsüz olup başkalarını el ve dil şakalarıyle oyalayan, boşboğaz (kimse). (Kesme *Eğridir –Isp.)

dişengiç (II) Çerez : *Dişengiç getir de dişlenelim.* (*Sütçüler –Isp.)

dişengü (I) [→ **dişeği -1**]

dişengü (II) [→ **dişindirik**]

dişenği (I) [→ **dişindirik**]

dişenği (II) **1.** [→ **dişeği -1**] **2.** [→ **dişenti -1**]

dişenli Değirmen taşlarından üstte bulunan ve döneni. (*Akşehir –Kn.)

dişenmek (I) **1.** Bir kimse kendisi için yapılan dedikoduyu duyup kızmak. (Yeniköy –Ba.) **2.** Sırıtmak. (–Ezc.)

dişenmek (II) Uzun süre dinlenen ve iyi bakılan insan ya da hayvan geçici olarak azgınlık, yaramazlık yapmak, taşkın hareketlerde bulunmak. (*Eğridir köyleri –Isp.)

dişenmek (III) Hayvan işemek. (–Ezc.)

dişenmek (IV) Demir keski ile bir şey yontulmak, kazınmak. (*Ulubey –Or.)

dişenti [**dişenği** (II) **-2, dişentii, dişlenti**] **1.** Değirmen taşı dişendikten sonra meydana gelen taş parçaları, una karışan kırıntılar. (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –İsp.; İğdir *Çivril, *Acıpayam –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, –Ba.; *Bor –Nğ.; Civanyaylağı *Mersin, *Mut köyleri –İç.; *Milas, *Yatağan köyleri –Mğ.)

[**dişenği** (II) **-2**] : (–Gaz.)

[**dişentü**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.) **2.** Değirmen taşı dişendikten sonra ilk öğütülen taşlı un. (*Eşme ve çevresi –Uş.; Darıveren *Acıpayam, *Sarayköy köyleri –Dz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Afşin –Mr.; *Anamur –İç.)

[**dişlenti**] : (*Milas –Mğ.)

dişentü [→ **dişenti -1**]

dişerlenmek [→ **dışa gitmek** (I)]

dişerli [→ **dişehli**]

dişevi Dövende çakmak taşlarının takılacağı oyuklar. (Yeniköy –Ba.; Gözene –Ml.; *Ermenek köyleri –Kn.)

dişevilenmek Değirmen taşının dişleri bilenmek. (Süle –Gm.)

dişeyi [→ **dişeği -1**]

dişeyleti [→ **dişehli**]

dişeyli [→ **dişehli**]

diş gargusu Kürdan. (–Sv.)

dişgirt [**dişkirt**] Kilim ve halı dokumaya yarayan üç ya da beş parmaklı demirden yapılmış dokuma aygıtı. (Ağcakale *Zara, *Kangal ve köyleri –Sv.)

[**dişkirt**] : (Dışlık *Kangal –Sv.)

diş hediği [→ **diş aşı**]

dişileti [→ **dişehli**]

dişice (I) [→ **dişece**]

dişice (II) Düğme deliği, ilik. (–Af.)

dişice (III) Otundan faydalanmak için ekilen darı, akdarı gibi bitkiler. (*Ağın, *Keban –El.)

dişice (IV) Kağnıda mazıya geçirilen ve tekerleklerin çıkmamasını sağlayan, kımıldamayan ağaç kazık. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

dişi dişi Pürüzlü (yer için) : *Bu sıvacı iyi iş yapmıyor, bütün duvarlar dişi dişi oldu.* (*Bozdoğan –Ay.)

dişi doruk Sakız ağacı, köknar çamı. (Şehli, Piraziz –Gr.)
dişi döküLmek Ağrı veya soğuktan dişler sızlamak. (*Bor –Nğ.)
dişi ehleti [→ **dişehli**]
dişi eyleti [→ **dişehli**]
dişi galek [**dişi galik, dişi gelek, dişi kalayık, dişi kalek**] **1.** Kadın. (–Dz. ve çevresi, *Çine, *Karacasu –Ay.; –Mğ.)
[**dişi galik**] : (Kırcağız *Milas –Mğ.)
[**dişi gelek**] : (Fadılca –Mğ.)
[**dişi kalayık**] : (Bölme –Uş.; –Dz.; –Kü.)
[**dişi kalek**] : (Mesevk, *Ula, *Bodrum –Mğ.)
2. Kadın işçi, kadın hizmetçi. (–Ay. ve çevresi; –Mğ.)
dişi galik [→ **dişi galek -1**]
dişi gannında [**dişi karnında**] İçinden pazarlıklı, düşmanlığını gizleyen, kinini belli etmeyen. (*Bor –Nğ.)
[**dişi karnında**] : (*Bor –Nğ.)
dişi gelek [→ **dişi galek -1**]
dişi kalayık [→ **dişi galek -1**]
dişi kalek [→ **dişi galek -1**]
dişi karnında [→ **dişi gannında**]
dişi kesmek Gücü yetmek, hakkından gelmek. (–Çkr.; *Bor –Nğ.)
dişikivermek Koşuvermek. (*Mustafa Kemal Paşa –Brd.)
dişince [→ **dişece**]
dişindirig [→ **dişindirik**]
dişindirik [**dişendirik, dişengi** (I), **dişengü** (II), **dişenği** (I), **dişindirig, dişingilik**] İpe ilmik atarak hayvanın ağzına yapılan gem. (*Eşme çevresi –Uş.; *Eğridir Köyleri –Isp.; Kuşbaba *Bucak –Brd.; *Çal, *Sarayköy köyleri, İğdir *Çivril –Dz.; –Ay.; *Urla, Kıratlı *Dikili, *Bergama, Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy *Edremit ve çevresi –Ba.; –Brs. ve köyleri; Tokat, Bozan, –Es.; *Kandıra –Kc.; Baklalı *Çatalca –Isp.; *Zile –To.; –Ezc.; *Koyulhisar –Sv.; Çayırlı *Haymana –Ank.; –Krş.; *İncesu, *Talas –Ky.; Karamelendiriz *Bor, –Nğ.; *Ermenek köyleri, –Kn.; *Pozantı –Ada.; *Mersin köyleri, *Mut köyleri –İç.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.; *Saray –Tk.)
[**dişendirik**] : (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Kangal ve köyleri –Sv.; –Yz. ve çevresi; Avşar, Türkmen aşiretleri *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.)
[**dişengi** (I)] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Zana *Merzifon köyleri –Ama.)
[**dişengü** (II)] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**dişenği** (I)] : (Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.)
[**dişindirig**] : (–Brd.)
[**dişingilik**] : (Yendiğin *Ilgın –Kn.)
dişingilik [→ **dişindirik**]
dişini saydırmak Zaaf göstermek, birine karşı gevşek davranmak. (*Bor –Nğ.)
dişir dişir [→ **diğir diğir -1**]
dişirmek [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]
dişi sakızlı Bir sözü ya da konuyu gereksiz yere uzatan. (*Bor –Nğ.)
dişiyleti [→ **dişehli**]
dişiyli [→ **dişehli**]
diş kaçmak Örgü örerken ilmek kaçmak. (*Kemaliye köyleri –Ezc.; Vazıldan *Divriği –Sv.)
dişkıran şekeri Akide şekeri. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
dişkirt [→ **dişgirt**]

dişko [→ **dişlen, dişleñ**]
dişlān [→ **dişlen, dişleñ**]
dişlank [→ **dişlen, dişleñ**]
dişleg [→ **dişlen, dişleñ**]
dişlek darı İri taneli mısır. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)
dişleme [**dişlice -1**] Çatal : *Bir düzine dişleme aldım.* (–Ml.)
[**dişlice -1**] : (–Gr.)
dişlemek (I) [→ **dişemek** (II) **-1**]
dişlemek (II) [→ **dişemek** (I) **-2**]
dişlen, dişleñ [**dişko, dişlān, dişlank, dişleg**] Dişleri dışarı doğru çıkık olan (kimse). (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kılkış göçmenleri –İz.; Yeniköy –Ba.; Halilbağı *Sivrihisar, Bozan –Es.; –Çkr.; –Mr. ve çevresi; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, Hisarcık, *Yayladağı –Hat.; *Koyulhisar, *Kangal ve köyleri, –Sv.; –Yz.; *Ermenek ve köyleri –Kn.; Yanpar, *Mut köyleri –İç.)
[**dişko**] : (–Rz.)
[**dişlān**] : (*Erciş –Vn.)
[**dişlank**] : (*Maçka köyleri –Tr.)
[**dişleg**] : (–Brd.)
dişlenti [→ **dişenti -2**]
dişleyen Büyük dişli (kimse). (–Isp.)
dişli (I) **1.** Karagöz balığı. (Düzköy *Keşap –Gr.) **2.** Kaya balığı. (*Sarıyer –Ist.)
dişli (II) Gübre küreği. (–Rz.)
dişli (III) Arabada atın koşulduğu yer. (–Kr.)
dişli (IV) Ayakkabıcıların sayayı kalıba çekmek için kullandıkları kerpeten gibi bir araç. (–Af.; –Çr.; *Vezirköprü –Sm.; –Ank.; –Krş.; *Bor –Nğ.)
dişlice 1. [→ **dişleme**] **2.** Yedi ya da dokuz dişli tırmık. (Hamitler Köyü göçmenleri –Brs.; Büyükmangıt *Ceyhan –Ada.; *İpsala –Ed.)
dişlik 1. Dizgin yerine ata takılan ip. (*Çarşamba köyleri –Sm.; Danışman *Fatsa –Or.) **2.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu, halka şeklindeki demir. (Nizamlar *Devrek –Zn.)
dişli kürek En aşağı üç, en çok altı dişi olan gövdesi demir, sapı odundan yapılan bir çeşit kürek. (Karadere –Rz.)
dişli tekerlek Terzilikte kopye için kullanılan bir araç. (–Ist.)
dişneniği Küçük kazan. (*Zile –To.; *Develi –Ky.)
dişoyuğu [**dişoyuku**] Dişleri yeni açılmış değirmende öğütülmüş taşlı un. (Çayır *Zile –To.)
[**dişoyuku**] : (Şehli –Gr.)
diştir (I) [**diştiri** (I)] Doğurmamış keçi. (–Ezc.; *Arapkir –Ml.)
[**diştiri** (I)] : (*Hekimhan –Ml.)
diştir (II) [**diştiri** (II)] Halı ve kilim dokunurken ipleri sıkıştırmak için kullanılan bir aygıt. (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)
[**diştiri** (II)] : (Balatlı *Sungurlu –Çr.)
diştir (III) Ön dişleri dışarıya doğru fırlak olan (kimse). (–Kü.)
diştiri (I) [→ **diştir** (I)]
diştiri (II) [→ **diştir** (II)]
diş yerimek [→ **dişemek** (I) **-1**]
ditdirivermek Tarlayı gelişigüzel sürmek : *Tarlanın orasından burasından ditdirip bırakıverdiler.* (Sofular *Eğridir –Isp.)
diterme Çarık sırımı. (Yörük *Alanya –Ant.)
ditih ditih Didik didik, parça parça. (Kapıköy *Maçka –Tr.)

ditmak [→ **didmek -2**]
ditmek (I) [→ **didek**]
ditmek (II) Deşmek, deşelemek. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
ditmiklemek Ayıklamak, didiklemek. (*Edremit –Ba.; –Çr.)
ditsinmek [**diksinmek, diysinmeyh**] Tiksinmek, nefret etmek. (*Zile –To.; Hisarcık –Ky.)
[**diksinmek**] : (*Bor –Ng.)
[**diysinmeyh**] : (*Iğdır –Kr.)
dittimiç Topu kazılan çukura sopayla atarak oynanan bir çocuk oyunu. (*Bayramiç –Çkl.)
div (I) Büyük baş, koca kafa : *Ele bir yumruk vurramki divin tüşer.* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
div (II) [→ **dip** (I) **-5**]
div (III) Evin bir köşesi. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
div (IV) [→ **dib** (II) **-2**]
div (V) [→ **dif**]
dival Sırmayla işlenmiş kadife kumaş. (–Mn. ve çevresi; *Edremit –Ba.)
divan direği Çok uzun boylu kimselere verilen ad. (*Sivrihisar –Es.)
divdilemek Kendine iş güç çıkarıp ayak altında dolaşmak. (*Düzce –Bo.)
divdili [**divdilli**] Tepesi sivri tüylü büyük serçe. (Gökdere, Çekerek *Akdağmadeni –Yz.)
[**divdilli**] : (Gökdere, Çekerek *Akdağmadeni –Yz.)
divdilli [→ **divdili**]
divdiv (I) Kerkenez kuşu. (–Çkr.; *Zile –To.; Cenciğe –Ezc.; Selki *Beyşehir –Kn.)
divdiv (II) Dikenli bir bitki. (–Sm.)
div div 1. Parça parça. (–Ama.) **2.** Didik didik : *Div div aramak.* (*Zile –To.)
divek [→ **diveyh**]
divel Üzengi kayışı. (Bahçeli *Bor, *Ulukışla, –Ng.)
divelek Kabuğu dilim dilim olan tatlı bir çeşit kavun. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)
dĭvermek [**divirmek**] Söylemek, haber vermek. (Çerkesköy –Tk.)
[**dĭvirmek**]: (Manastır –İz.)
diveyh [**divek**] Dibek. (–Kr. ve çevresi)
[**divek**] : (–Kr. ve çevresi)
divi guşu [**divik**] Güvercin büyüklüğünde bir deniz kuşu. (*Silifke –İç.)
[**divik**] : (*Silifke –İç.)
divik [→ **divi guşu**]
divik divik Telâşlı olmayı anlatır : *Ne o divik divik ne var?* (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
divildek Yerinde duramayan, sessiz sedasız birşeyle uğraşan (kimse). (*Düzce –Bo.)
divildemek 1. Kımıldanıp durmak, sessiz ve yavaş hareketlerle gezinmek. (*Düzce –Bo.; *Tirebolu, Nefsiköseli *Görele –Gr.) **2.** Tırtıl, kurtçuk, tahta kurusu, pire vb. böcekler kımıldamak, gezinmek. (*Safranbolu –Zn.; Nefsiköseli *Görele –Gr.)
divil divil Yılan, solucan, balık gibi hayvanların sessiz ve hızlı hareketlerini anlatır. (*Düzce –Bo.; –Gr. ve köyleri)
divile [**divle** (I)] Raf. (Kadıköy *Buldan –Dz.)
[**divle** (I)] : (Honaz –Dz.)
divin Yaramaz. (Fariske *Ermenek –Kn.)
divinmek [→ **devinmek -3**]

divirmek [→ **divermek**]

divişli Bir yüzü kullanılabilen kumaş. (*Senirkent –Isp.)

divit [→ **divitanbarı**]

divitanbar [→ **divitanbarı**]

divitanbarı [**divit, divitanbar**] Tahıl koymaya yarayan tahtadan yapılmış büyük ambar. (Kızılhisar *Acıpayam –Dz.)
[**divit**] : (Kocayalak *Serik –Ant.)
[**divitanbar**]: (*Fethiye köyleri –Mğ.)

divit divit (I) Dikkat ve gayretle uğraşmayı anlatır : *Köşeyi bucağı divit divit aradım.* (*Bor –Nğ.)

divit divit (II) Işığın oynaklığını anlatır. (*Akçakoca –Bo.)

divle (I) [→ **divile**]

divle (II) Toprak tencere. (*Ladik –Sm.)

divle (III) **1.** [→ **divlek -1**] **2.** [→ **divlek -3**]

divleç Taşlı iki yer arasında bulunan ufak tarla parçası. (*Kavak –Sm.)

divlek [**diblek, divle** (III) **-1, 2; divlik, dövelek, düglek, düğelek -2, düğlek** (I) **-4, düğülek, düklek, dülek** (I) **-3, düvelek** (I) **-1, düvlek** (I) **-2, düylek, düyüleg, düyülek, düzlek** (I)] **1.** Kalın kabuklu olgun kavun. (Aşudu *Darende –Ml.; –Yz.; *Bor –Nğ.; Yeniceköy *Akşehir, *Ermenek –Kn.; –Ada.; –Ant.)
[**diblek**] : (*Gazipaşa –Ant.)
[**divle** (III) **-1**] : (*Bor –Nğ.)
2. Olgun, ufak kavun. (*Sivrihisar –Es.; *İncesu –Ky.) **3.** Kavun ve karpuzun olmamışı, kelek. (Kasımlar *Eğridir –Isp.; Sırçalı *Safranbolu –Zn.; –Ama.; Kocabey –Krş.; –Kn.; *Mut köyleri –İç.)
[**divle** (III) **-2**] : (–Nğ.)
[**divlik**] : (–Kn.)
[**dövelek**] : (Ağrakos *Suşehri –Sv.)
[**düglek**] : (Kesirik –El.)
[**düğelek -2**] : (Bağıllı *Eğridir, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.)
[**düğlek** (I) **-4**] : (Bekilli *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Ödemiş, *Kiraz, *Bayındır, *Torbalı ve çevresi, *Bergama –İz.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; –El.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Milas, Şeref *Yatağan –Mğ.)
[**düğülek**] : (Yakaköy *Gelendost –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.)
[**düklek**] : (–El. köyleri)
[**dülek** (I) **-3**] : (Kavak *Yeşilova –Brd.; Yukarıseyit, Ortaköy *Çal, *Sarayköy köyleri, Ovacık *Tavas –Dz.; *Bozdoğan, Alanlı, Kırcaklı *Nazilli –Ay.; Kasımlar *Gölpazarı –Bil.; –To.; *Erciş, –Vn.; Ergani *Osmaniye –Ada.; –Mğ.)
[**düvelek** (I) **-1**] (Bayat *Emirdağ –Af.; Sofular *Eğridir, *Keçiborlu, Çandır *Sütçüler –Isp.; Anbarcık *Gölhisar –Brd.; Kelekçi *Acıpayam –Dz.; Yeniköy –Ba.; Müsgebi *Bodrum, *Milas –Mğ.)
[**düvlek** (I) **-2**] : (Harmandalı *Eşme –Uş.; İğdir *Çivril –Dz.; *Ödemiş, *Kuşadası, *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; –Sn.; İmircik *Havza –Sm.)
[**düylek**] : (Davutlar *Kuşadası –İz.; –Mn.; –Bo.; –Ezc. ve köyleri)
[**düyüleg**] : (–Brd.)
[**düyülek**] : (Çiftlik *Dinar –Af.; *Atabey, İlyas *Keçiborlu –Isp.; Başköyü –Brd.; Kızılhisar –Dz.; Dallıca *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kerem *Burhaniye –Ba.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**düzlek** (I)] : (–Ezc.)

divlik [→ **divlek -3**]

divlim 1. Dilim. (Civanyaylağı *Mersin –İç.) **2.** Kabak, kavun vb. nin kabuğundaki yarıklar. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.) **3.** Tepelerin yağmurdan dilinen yerleri, yarık. (*Ilgaz, *Kurşunlu –Çkr.)

divlim divlim Parça parça, lime lime (elbise için). (Atlıhisar *Şuhut –Af.; –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; –Ba.)

divme Koyun gübresi. (Balıklı *Şavşat –Ar.)

divran [→ **dirgen -1**]

divrek [→ **dıvrak** (I) **-1**]

divreki 1. [→ **divriki -1**] **2.** [→ **divriki -2**]

divren [→ **dirgen -1**]

divrengi [→ **dıvrak** (I) **-1**]

divri [→ **dıvrak** (I) **-1**]

divrik Dağın tepesi, doruk. (–Mn. ve çevresi; Kürkçüler –Ada.)

divriki [**divreki -1, 2; divringi -1**] **1.** Genç olmadığı halde yıpranmamış, sağlam (kimse). (Hamzabali, Eymir *Bozdoğan –Ay.; İğdecik, Sancaklıboz, –Mn.; Hedeyli göçmenleri *Hayrabolu –Tk.)

[**divreki -1**]: (Kadıköy, Honaz –Dz.)

[**divringi -1**] : (Tömek, Karaköyü –Kn.)

2. [→ **dıvrak** (I) **-1**] **3.** Gayretli, çalışkan, hamarat. (*Mut köyleri –İç.)

[**divreki -2**] : (–Dz.)

4. Yaramaz. (*Gelibolu –Çkl.; *Ermenek –Kn.)

divrin Bir yaşını geçmiş erkek keçi yavrusu. (*Maçka –Tr.)

divringi 1. [→ **divriki -1**] **2.** [→ **dıvrak** (I) **-1**] **3.** Cesur. (–Ama.)

divrinmek Araştırmak. (Pazar *Kızılcahamam –Ank.)

divşinmek Yerinde duramamak, hareket etmek. (–Krş.; *Bor –Nğ.; *Anamur –İç.)

divtmek Tavuk, kuş, vb. hayvanlar gagalamak. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

diy [→ **deyi**]

diya (I) Acıma ve şaşma ünlemi. (*Dinar –Af.; *Çivril –Dz.)

diya (II) [**dīda** (II), **diyha**] İşte, orada anlamında kullanılır. (*Dinar köyleri –Af.; *Kargı –Çr.; Utav *Yusufeli–Ar.; *Kağızman–Kr.;–Ezm.; *Varto –Mş.; Sam –Gaz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**dīda** (II)] : (–Or.)

[**diyha**] : (*Bor–Nğ.)

diyancık Yumurtadan yeni çıkan kurbağa yavrusu. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

diyanisi Yağda kızartılmış soğan. (Limasol, –Kıbrıs)

diyaza [→ **dayaza**]

diydaban Ayağı uğursuz kimse, düztaban. (Yendiğin *Ilgın –Kn.)

diydirmek [**didirmeg, diğdirmek -1, 2; diğidirmek**] **1.** Sıvı hızla fışkırmak: *Testi delinmiş su diydiriyor.* (*Eşme –Uş.; *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.; İshaklı *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –Gaz.; Deliktaş *Kangal, *Gürün –Sv.; –Ank.; *Bor –Nğ.; –Ada. ve köyleri; –İç. ve köyleri)

[**diğdirmek -1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *Merzifon –Ama.; –Mr. ve çevresi; *Gürün –Sv.; *Bor, –Nğ.; –Kn.; Tuzla –Ada.;

Namrun *Tarsus, *Mut köyleri, İncekum *Silifke –İç.)
2. İşemek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat, Bozan *Sivrihisar –Es.; *Zile –To.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Bor –Nğ.; –Ada. ve köyleri; –İç. ve köyleri)

[didirmeg] : (–Brd.)

[diğdirmek -2] : (*Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş, Yayla *Tefenni –Brd.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Ada.; Civanyaylağı *Mersin, İncekum *Silifke –İç.; Kocayatak *Serik –Ant.)

[diğidirmek] : (Türkmen aşireti, Yeniköy *Bünyan –Ky.)

diydiy [→ **dıydıy** (I)]

diye goya Konuşa konuşa, konuşup anlaşarak. (*Bor –Nğ.)

diyegörmek Söylediğinde direnmek tekrar tekrar söylemek. (*Bor –Nğ.)

diyek Buzağıya, annesini emmemesi için takılan burunsalık. (*Boyabat –Sn.)

diyel Değil anlamında kullanılır. (*Gazipaşa –Ant.)

diyelmek [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**]

diyeltmek [→ **dineltmek, diñeltmek** (I) **-2**]

diyeneçek [diyenedek] Söyleyene kadar. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

[diyenedek] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

diyenedek [→ **diyeneçek**]

diyenmek [→ **dinelmek, diñelmek** (I) **-1**]

diyesen 1. Galiba : *Diyesen yağış yağacak.* (*Iğdır –Kr.) **2.** Sanki : *Diyesen dünya yıkılmış.* (*Erciş –Vn.)

diyeşet 1. Ölüler için söylenen şarkı, ağıt, mersiye. (*Sungurlu –Çr.; Gökdere, *Akdağmadeni, Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.) **2.** Düzgün, güzel konuşan : *Ayşe diyeşetli ağıt söyler.* (Hamurcu *İncesu –Ky.)

diyeze [→ **dayaza**]

diyha [→ **diya** (II)]

diyi [→ **deyi**]

diyil diyil Zorla, sürükleye sürükleye : *Jandarmalar yavrumu diyil diyil götürdüler.* (*Develi –Ky.)

diyip gomak Bir kaç kişi bir konuyu aralarında karara varmak üzere konuşmak, danışmak. (*Bor –Nğ.)

diyir Trahom hastalığı. (–Ada.)

diyir diyir 1. [→ **diğir diğir -1**] **2.** İçinde ya da yüzeyinde habbecikler, taneler bulunan şeyleri anlatmak için kullanılır : *Yoğurt çorbanın içine iyi karışmamış, diyir diyir duruyor.* (–Gaz.) **3.** Ayva, hurma gibi yiyecekler yendikten sonra dilde, ağızda kalan buruk tadı anlatmak için kullanılır. (*Düzce –Bo.) **4.** [→ **diğir diğir -2**]

diyişat itmek Ağız kavgası yapmak, çekişmek. (*Bor –Nğ.)

diyma Değil mi ya anlamında kullanılır. (*Akçakoca –Bo.)

diymede [→ **değmede -2**]

diynek (I) Değnek. (Hasanoğlan –Ank.)

diynek (II) Tatil. (Peşman *Daday –Ks.)

diynek (III) Dinlenmiş, tava gelmiş (toprak) : *O tarlanın toprağı diynek torpak, orada can biter artuh.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

diynek atlamak Kötü alışkanlıklardan vaz geçmek için büyük yemin yapmak. (Kılban *Karaman –Kn.)

diynenük Dinlenme : *Bu tarla bu yıla gelene kadar diynenük görmemişti.* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dīyom [→ **dēyom**]

diyos Deyyus anlamında küfür. (Hasanoğlan –Ank.)

diyran [→ **dirgen -1**]

diyre Şura anlamında kullanılır : *Yol diyreden geçer.* (–Ant.)

diyrecik Şuracık anlamında kullanılır. (–Ant.)

diyrek 1. [→ **diğrek** (I) **-3**] **2.** [→ **diğrek** (I) **-2**] **3.** Örselenmiş, tazeliğini, diriliğini kaybetmiş. (–Ky.)

diyremek Soğuktan sular, yerler katılaşmaya, donmaya yüz tutmak. (Viranköy –Kü.)

diyren [→ **dirgen -1**]

diysinmeyh [→ **ditsinmek**]

diyşirmek Değiştirmek. (*Aksaray –Ng.)

diytaban Çevik, hareketli (kimse). (–Ist.; *Beyşehir –Kn.)

diz Kene. (Kuraysebe, Cimil, Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

dizağurşağı [**dizarşağı**] Dizkapağı. (*Lapseki –Çkl.)
[**dizarşağı**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dizarşağı [→ **dizağurşağı**]

dizban Şeytan. (*Kozan –Ada.)

dizbezi Türkmen kadınlarının giydiği şalvar. (*Emirdağ –Af.)

dizdemiri Islatılmış köseleyi döverek sertleştirmeye ve genişletmeye yarayan demir aygıt, muşta. (–Ba.; *Vezirköprü –Sm.)

dizlik Uç, kuyruk. (Kamunu, Ağın, *Arapkir –Ml.)

dizdiyh [→ **diz donu**]

dizdiz Beceriksiz. (*Mecitözü –Çr.)

diz donu [**dizdiyh**] İç donu. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.; –Gaz.)
[**dizdiyh**] : (Taşburun *Iğdır –Kr.)

dize (I) Tahta tırmık. (Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.)

dize (II) Çömlek. (Kerkük)

dize (III) [→ **dayaza**]

dizek (I) Yazı satırı. (Güzelcesu –Ant.)

dizek (II) Kadın feslerinin önüne dizilen bir sıra altın. (–Çkr.)

dizek (III) **1.** Hızarla biçilmiş tahta. (Yaslıbahçe *Bulancak –Gr.) **2.** Hayvanların yatmasına yarayan döşeme. (Burhanettin –Or.)

dizeme [**dizme** (I) **-3, 4**] **1.** Kâgir olmayan evlerde oda bölmelerindeki çapraz ağaçlar. (*Kurşunlu –Çkr.; –Bo.; Çanıllı *Ayaş, Keşanuz–Ank.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Mut köyleri, *Anamur –İç.) **2.** Bahçe ve tarla kenarındaki parmaklık, çit, tahta perde. (Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.; –Kü.; Mardar *Bafra –Sm.; *Beypazarı –Ank.; Güzelsu *Akseki, Bağyaka *Finike –Ant.)
[**dizme** (I) **-4**] : (Teniste *Anamur –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; –Ed.) **3.** Üzerine tavan ya da taban çakılan ağaç direkler. (–Çr.)
[**dizme** (I) **-3**] : (*Saray –Tk.) **4.** Ahşap binalarda ağaç çatmaların arasına kerpiç ya da tuğla konularak yapılan duvar. (*Merzifon ve köyleri –Ama.) **5.** Normal boyundan daha küçük olan kerpiç.(*Merzifon köyleri –Ama.)

dīzeniñ Teyzenin yeğenine ya da herhangi bir çocuğa hitabı. (*Düzce köyleri –Bo.)

dizge (I) [**dizgel, dizgeli, dizleme -1, 2; dizlik** (I) **-1, 2**] **1.** Erkeklerin

giydiği getr biçiminde çorap, tozluk. (*Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Sv.; Avşar aşireti, Pazaröreni, *Pınarbaşı, Dereköy –Ky.)

[**dizleme -2**] : (Seydibaba, Uluşiran –Gm.)

[**dizlik** (I) **-2**] : (*Edremit –Ba.; Kocaözü *Hekimhan –Ml.)

2. Dize kadar uzanan uzun konçlu çorap. (–To.; Şehli, Piraziz –Gr.; *Gürün –Sv.; Kulaksız *Keskin –Ank.)

[**dizgel**]: (*Bor –Ng.)

[**dizgeli**] : (*Bor –Ng.)

[**dizleme -1**] : (–Ist.; Ersis *Yusufeli –Ar.; *Oltu –Ezm.; Ergan –Ezc.; *Erciş –Vn.; –El.; Aşudu *Darende –Ml.; *Kangal ve köyleri –Sv.)

[**dizlik** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

3. Diz kapağını geçen çorap. (Düzköy *Keşap –Gr.; Bahçeli *Bor –Ng.) **4.** Çorap bağı. (*Bayburt –Gm.) **5.** Dört beş santim eninde örülmüş kadın kuşağı. (–Kü.)

dizge (II) Kadınların boyunlarına taktıkları altın gerdanlık. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dizgel [→ **dizge** (I) **-2**]

dizgeli [→ **dizge** (I) **-2**]

dizgelmek Çömelmek. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dizgin Biçilmiş ekin, ot destesi : *Bugün yüz dizgin buğday biçtim.* (Kızılköy *Dinar –Af.)

dizgin dayak Kuvvetsiz, bitkin bir durumda yürümeyi anlatır. (–Kn.)

dizginleyivermek **1.** Koşuvermek : *Hüsnügil tepecikten dizginleyiverdi.* (*Bodrum –Mğ.) **2.** Fazla yük yüklenen hayvan dizlerini bükerek yürümek. (Yeniköy –Ba.)

dizgor [→ **dizkor**]

dizıkmak Diz çökmek. (*Sorgun –Yz.)

dizi (I) Kadınların boyunlarına taktıkları altın kordon. (*Sarayköy köyleri –Dz.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm. ve çevresi; –Tr.; *Milas –Mğ.)

dizi (II) Meşinden yapılmış fişeklik. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dizi (III) Toprakta sapanla açılan ark. (*Sarayköy köyleri –Dz.; –Kü.; *Milas –Mğ.)

dizi (IV) İncir. (Soğucak *Bozkır –Kn.)

dizi dengi Sicime dizilerek kurutulmuş tütünlerden, sapları dışarıya gelmek üzere üstüste konularak yapılan denk. (–Sn. ve çevresi)

dizikmek [→ **dızıkmak** (I) **-2**]

dizim [**dizin** (II)] İpliğe dizilen şeyler : *Bir dizim boncuk aldım.* (–Tr. ve çevresi)

[**dizin** (II)] : (–Sm.)

dizimek Dizmek. (–Sm.)

dizin (I) **1.** Üzüm sucuğu. (Bulak *Safranbolu –Zn.) **2.** İpliğe dizili sebze ya da meyve kurusu. (–Sn.; *Gölköy –Or.; *Tirebolu –Gr.)

dizin (II) [→ **dizim**]

dizin altını Üç sıralı altın gerdanlık. (*Üsküdar –Ist.; –Ks.; –Sm. ve ilçeleri)

dizin dizin Dizleri üstünde, dizleriyle. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Bor –Ng.)

dizirlenmek Dizilmek. (–Ank.)

dizitmek [→ **dızıkmak** (I) **-2**]

diziye gelmek İnattan vazgeçip doğruyu kabul etmek, yola gelmek. (*Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; Ey-

mir *Bozdoğan –Ay.; *Tire –İz.; *Alaşehir –Mn.)

dizkırıç Kuvvetli ve sert (köpek hakkında). (Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dizkor [**dizgor**] Güreşecek deveye takılan ufak çanlardan yapılmış süs. (Eskioba *Tire –İz.; –Mğ.) [**dizgor**] : (–Çkl.)

diz kösmek Diz çökmek. (İlyas –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.)

dizlek 1. Hazırcevap. (Yapıntı *Mut –İç.) 2. İnatçı. (*Mersin köyleri–İç.)

dizleme 1. [→ **dizge** (I) **-2**] 2. [→ **dizge** (I) **-1**] 3. Diz boyu : *Ekinler dizleme oldu.* (Zığana *Torul –Gm.)

dizlemek (I) Diz üstü düşmek. (Zana –Ama.; *Lüleburgaz –Krk.)

dizlemek (II) Diziyle bastırarak sımsıkı doldurmak. (*Bor –Nğ.)

dizlemelik Çorap, tozluk yapılmaya elverişli yün. (Ergan –Ezc.)

dizlik (I) 1. [→ **dizge** (I) **-2**] 2. [→ **dizge** (I) **-1**]

dizlik (II) Önlük, peştemal. (Asurağaç –Sm.; Cemele, *Mucur –Krş.; Karahisar *İncesu –Ky.; Bahçeli *Bor, –Nğ.; Koraş *Ereğli, Çavuşçu, Argıthanı *Ilgın –Kn.)

dizlik (III) [**dizluk, dizlük**] 1. Pantalon, şalvar. (–Dz.; Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; *Seferihisar –İz.; –Çkr.; Maksutlu –Çr.; *Maçka –Tr.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; Tahtacı, Örencik –Ank.; Gezende *Gülnar –İç.; *Sultaniye –Kn.; Gölcük –Mğ.; –Ed.) [**dizlük**] : (*Maçka –Tr.) 2. İç donu. (*Sivaslı –Uş.; Honaz, Darıveren *Acıpayam –Dz.; Atça *Nazilli, *Bozdoğan –Ay.; *Foça –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Balya –Ba.; –Brs.; *Simav, Virancık *Emet –Kü.; Ayvalı *Sivrihisar –Es.; –Bo.; *Yalova –Ist.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Taşköprü –Ks.; –Çkr.; Kuzuluk *İskilip –Çr.; –Ama.; Vona –Or.; *Görele, Şehli, Piraziz –Gr. *Maçka köyleri –Tr.; *Şavşat –Ar.; *Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.; Tavusker *Oltu –Ezm.; Kargın *Tercan –Ezc.; *Tutak, *Doğubeyazıt, –Ağ.; Üçem *Balâ –Ank.; Germir –Ky.; Kızıllar *Karaman, Afşar, Bolat *Hadım –Kn.; Taşucu –İç.; Yenidamlar, Demirtaş *Alanya –Ant.; Karaçulha –Mğ.) [**dizluk**] : (Anaraş *Sürmene –Tr.; –Rz. ve çevresi)

dizluk [→ **dizlik** (III) **-2**]

dizlük [→ **dizlik** (III) **-1**]

dizman (I) [→ **dızman** (I) **-1**]

dizman (II) Şeytan. (–Mn. ve çevresi; –Bo.)

dizman (III) Taşın sertliği hakkında kullanılır. (–Ky.)

dizmana Börek. (Sirkeli –Ada.)

dizmandık [→ **dızman** (I) **-1**]

dizme (I) 1. Evin önündeki camlı çıkıntı, balkon. (Doğanbey *Beyşehir –Kn.) 2. Tahta bölme, bölmelerde kullanılan tahtalar. (Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr.) 3. [→ **dizeme -3**]

dizme (II) 1. Çizme. (Kırallı *Dikili –İz.) 2. Sarı ayakkabı. (–Ba.)

dizme (III) Oklavaya sararak yuvarlatılmış ince yufkayı iç içe halkalar şeklinde tepsiye döşeyip pişirdikten sonra üzerine kaynatılmış şekerli su dökerek yapılan tatlı. (*Lüleburgaz –Krk.)

dizmelik Tahta bölme yapmaya yarayan tahtalar. (–Tr.)

dō (I) [→ **doğu** (II) **-5**]

dō (II) [**doar**] Hayvanları durdurma ünlemi. (Güney *Yeşilova –Brd.) [**doar**] : (Yeniköy –Ba.)

dō (III) Diyor anlamında kullanılır : *Ali bana deli dō.* (Büyükkabaca *Senirkent –Isp.)

doa [→ **dova** (I)]

doar [→ **dō** (II)]

dobac [→ **dobak** (IV)]

dobaca 1. [→ **dobak** (IV)] **2.** Araba okunun orta kısmında tekerlekleri geri bırakmayıp ileri çeken ağaç parçası. (*Kavak –Sm.)

dobaç Pazı kemiğinin omuzla birleştiği yer. (Kepen *Sivrihisar –Es.)

dobak (I) **1.** [→ **dombak** (II) **-1**] **2.** [→ **dombak** (II) **-2**] **3.** Başında tüy olmayan kuş. (–Çr.)

dobak (II) [→ **dobiç**]

dobak (III) Kesik : *Dobak minare yıkıldı.* (–Sv.)

dobak (IV) [**dobac, dobaca -1**] Dalları kesilmiş ağaç, direk, tomruk, kütük, kök. (*Sungurlu –Çr.; Mardar, Koşaca *Merzifon, Ziğere –Ama.) [**dobac**] : (*Merzifon köyleri –Ama.) [**dobaca -1**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)

dobak (V) Tamam, bütün : *Sizin hesap dobak onbeş lira tuttu.* (Hamamözü, *Merzifon –Ama.)

dōbak (VI) İşte, orada anlamında kullanılır. (*Sivrihisar –Es.)

dobak (VII) Yaban güvercini. (*Sungurlu –Çr.)

dobak keçi Boynuzsuz keçi. (*Kargı, *Tosya, *İskilip –Çr.; –Ama. ve çevresi)

dobalak (I) Eni boyu birbirine eşit olan, şişman (insan ve hayvan için). (–Çr.; –Yz.)

dobalak (II) Küçük çömlek. (Kızılcın *Sarıoğlan –Ky.)

dobalan (I) Kabuğu ile pişirilmiş yumurta, patates. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dobalan (II) Budaksız ve düzgün tomruk. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dobalan (III) Yağmurdan sonra çıkan ve yenilebilen bir çeşit mantar. (Palha *Divriği –Sv.; *Mut köyleri –İç.)

dobalmak [→ **domalmak** (III) **-1**]

dobaltmak [→ **domaltmak**]

dobbidi [**doddiri, dottiri**] Şalvar. (Karahisar *İncesu –Ky.) [**doddiri**] : (Ulukışla *Bor –Nğ.) [**dottiri**] : (*Aksaray –Kn.)

dobi (I) Gayri müslim olan çocuklara verilen ad. (Çayağzı, Atalar *Şavşat –Ar.; *Ardahan köyleri –Kr.)

dobi (II) Karlı yerlerde bulunan, başında sivri bir tüyü olan, kül renkli bir kuş. (Aşağıkayı *Tosya –Ks.)

dobiç [**dobak** (II), **dobuç** (II)] Kısa boylu, tıknaz (kimse). (Eraslan *Suluca –Ama.) [**dobak** (II)] : (Ovasaray –Çr.) [**dobuç** (II)] : (*Gölköy –Or.)

dobire dobire [→ **dobura dobur**]

dobra dobur [→ **dobura dobur**]

dobran Yüzü gülmeyen, kibirli. (Bahattin *Ulubey –Or.)

dobranca Sakaların su taşımak için kullandıkları omuz değneği. (–Bo.)

dobuç (I) [**dabuş** (II)] **1.** Cam bardak. (–Tr.) **2.** Ağaçtan yapılmış, suyu soğuk tutan kap, tahta kova. (–Tr.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.) [**dabuş** (II)] : (Dutluca, Alakurt –Dz.)

dobuç (II) [→ **dobiç**]

dobuç (III) Deyyus. (*Niksar –To.)

dobura dobur [**dobire dobire, dobra dobur, dobur dobur, dopra dopra**] Dolambaçlı yollara sapmadan gerçeği söylemeyi anlatır. (–Çkr.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Ünye –Or.; Hükâm, *Oltu –Ezm.; *Arapkir –Ml.; *Afşin –Mr.)
[**dobire dobire**] : (Fariske *Ermenek –Kn.)
[**dobra dobur**] : (Yakaköy *Gelendost –Isp.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.; Tuzhisar *Bünyan –Ky.)
[**dobur dobur**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**dopra dopra**] : (*Ermenek –Kn.)

doburca [→ **doğuca**]

doburcuk İri taneli yağmur. (Kaleiçi –Ed.)

dobur dobur [→ **dobura dobur**]

doca [→ **doğuca**]

doçüş Eşekleri durdurma ünlemi. (Çilehane *Reşadiye –To.)

dodaḫ [**dodak**] Dudak. (Zarşat, *Iğdır –Kr.; Küçükhohne, Dedik, *Sorgun –Yz.)
[**dodak**] : (–Çkr.; –Sm.)

dodak [→ **dodaḫ**]

dodamık [→ **dadamık** (I) **-1**]

dodan (I) [**dodan arısı**] Siyah, kırmızı renkli, zehirli büyük arı. (–Isp.; –Nğ.)
[**dodan arısı**] : (–Isp.)

dodan (II) Şişman, göbekli. (Bayat *Emirdağ –Af.)

dodanak Ekin kaldırmaya yarayan üç çatallı tahta tarım aygıtı. (–Nğ.)

dodan arısı [→ **dodan** (I)]

dodarmak Tahakküm etmek. (*Şebinkarahisar –Gr.; Ağranos *Suşehri –Sv.)

doddi İnsanları birbirine düşüren kimse. (Nudra *Şarkîkaraağaç –Isp.)

doddi başı Onun bunun arasını bulan (kimse). (*Gelendost –Isp.)

doddiri [→ **dobbidi**]

dodı Ayının el gibi kullandığı ön ayağı. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dodırgan [**dodurgün**] **1.** Bolluk, bereket. (–Ky.)
[**dodurgün**] : (–Ky.)
2. Ziyafet. (–Ky.)

dodibik [→ **dodili**]

dodik [**doduk** (II) **-2**] **1.** Çocuk ayağı. (*Arapkir –Ml.) **2.** Kesilmiş koyun, keçi ayağı. (*Bayburt –Gm.; *Arapkir –Ml.)
[**doduk** (II) **-2**] : (*Bayburt –Gm.)
3. Çocuk eli. (Ersis, *Yusufeli –Ar.)

dodil Ağız kavgası yapan (kimse). (*Ünye –Or.)

dodili [**dodibik, dodili kuşu**] Tarla kuşu. (–Tr.; –Ky.)
[**dodibik**] : (–Çr.)
[**dodili kuşu**] : (*Merzifon ve çevresi –Ama.)

dodilic Akıllı, fikirli. (Navro –Bn.)

dodili kuşu [→ **dodili**]

dodiri (I) Kısa : *Bu minare pek dodiri olmuş.* (*Sivrihisar –Es.)

dodiri (II) Küçük gaz lambası. (*Sivrihisar –Es.)

dodohım Döverim ha anlamında korkutma ünlemi. (*Kemaliye –Ezc.)

dodopal (I) Gelin. (*Şavşat köyleri –Ar.)

dodopal (II) Yaylalarda yaşlıların fareye, zararından korunacaklarına inanarak verdikleri ad. (Yavuz *Şavşat –Ar.)

dodora Taze soğanın yumru kökü. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dodoy Mert adam. (Bulgaristan göçmenleri, Hamidiye *Keçiborlu –Isp.)

dodoylu Güzel yüzlü ve iyi huylu. (Bahçeköy, Gökçesu –Bo.)

dodu Kurak mevsimlerde çocukların süpürgeye çocuk elbiseleri giydirerek yaptıkları mankene denir. (Ev ev dolaştırıp üzerine su serpilirse yağmurun yağacağına inanılır.) (Suhara, Azat, Karakale, Mağaracık –Kr.)

doduk (I) Başörtüsü, atkı. (–Ks.)

doduk (II) **1.** İnsan ve hayvan ayağı. (*Bayburt –Gm.) **2.** [→ **dodik -2**]

doduk (III) Fena, pis, kötü. (*Kızılcahamam –Ank.)

dodul Pestil yapılacak meyveleri ezmeye yarayan, ağaçtan yapılmış aygıt. (Yörükköyü *Safranbolu –Zn.)

doduldanmak [→ **dodurdanmak**]

dodurdanmak [**doduldanmak, duduramak**] Kızarak homurdanmak, söylenmek, mırıldanmak. (*Eğridir köyleri, –Isp.; Çerçin –Brd.; –Çr.; *Gürün –Sv.; –Kn.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**doduldanmak**] : (Baladır *Keçiborlu –Isp.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; *Kemaliye –Ezc.; *Beyşehir –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**duduramak**] : (–Ezc.)

dodurga Yurt almayı ve korumayı bilen. (–Dz.)

dodurgün [→ **dodırgan -1**]

dof Sürü, kafile. (–Gaz.)

dof dof Sıra sıra, akın akın, bölük bölük. (–Gaz.)

dog [→ **doğu** (II) **-5**]

doga [**dogagürez, dogo, doğa** (I) **-2, doğu** (II) **-1**] **1.** [→ **doğu** (II) **-5**] **2.** Baba hindi. (Aliköy *Çaycuma, *Devrek, Burunkaya –Zn.; Ağlı *Küre –Ks.)

[**dogagürez**] : (Olukyanı –Zn.)

[**dogo**] : (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**doğa** (I) **-2**] : (Kaboğlu, *Safranbolu –Zn.)

[**doğu** (II) **-1**] : (*Bartın –Zn.)

dogagürez [→ **doga - 2**]

dogecek [→ **döğeç -1**]

dogey Çavuş kuşu. (*Gazipaşa –Ant.)

dogo [→ **doga -2**]

dogramaç [→ **doğramaç -2**]

dogruk [→ **doğruk** (I) **-1**]

dogrukara İnce kabuklu, siyah küçük taneli ve tatlı, dayanıksız bir üzüm çeşidi. (Gümülcüne göçmenleri *İzmit –Kc.)

dogun Kaçırılan fırsatlar için duyulan üzüntü. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

doguncalığ **1.** Doğumu yaptıran köy ebelerine verilen hediye. (Uluşiran *Şiran –Gm.) **2.** Davar, sığır yavruladığı zaman çobana verilen bahşiş. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dogura Zayıf hayvanların sırt derilerinin altında meydana gelen bir çeşit kurt. (Çilehane *Reşadiye –To.)

doguzluk [→ **domuzluk** (I)]

doğ (I) Halka, araba tekerleği. (*Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.)

doğ (II) Anne baba bir ya da yalnız baba bir kardeşler : *Bunlar doğ kardeşlerdir.* (–Bo.)

doğ (III) **1.** [→ **doğu** (II) **-5**] **2.** Keçilerin kulaklarındaki kıvrımlar. (Cebel –Isp.; Çakallık *Serik –Ant.)

doğ (IV) Aşık kemiğinin ensiz olan yüzlerinden şişkince olanı. (–Sv.)

doğ (V) Ağaçları birbirine bağlamak için deriden ya da yaş ağaçtan yapılan bağ. (*Ahlat –Bt.)

doğa (I) **1.** [→ **doğu** (II) **-5**] **2.** [→ **doga -2**]

doğa (II) Aşık kemiğinin üst ve düz olan yanı. (–Ky.)

doğaca (I) [→ **doğuca**]

doğaca (II) Çirkin. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

doğacı (I) [→ **doğuca**]

doğacı (II) Yeni doğum yapan bir kadına gözaydına gidenlere verilen ad. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

doğacı olmak Üşümek, soğuktan etkilenmek. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

doğaç [→ **doğuca**]

doğah [→ **dōha, dōhā**]

doğanağ [→ **doğanaḫ** (I)]

doğanaḫ (I)] [**doğanağ**] Rahim, döl yatağı. (Kerkük ve çevresi)
[**doğanağ**] : (Kerkük)

doğanaḫ (II) [**doğanak** (I)] **1.** Yük, denk sarılacak iplerin ucuna geçirilen ağaç halka. (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış, *Selim –Kr.; *Ereiş –Vn.)
[**doğanak** (I)] : (*Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.; *Ahlat –Bt.)
2. Hayvanların ön ayaklarını topuklarından birbirine bağlayan kayış ya da ip. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

doğanak (I) [→ **doğanaḫ** (II) **-1**]

doğanak (II) [→ **doğnuk**]

doğar [**dovar**] **1.** Koyun ve keçi, davar. (Telin *Gürün –Sv.)
[**dovar**] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)
2. Üç yaşına gelip yavrulayacak duruma gelen danalara denir. (–Kr. köyleri)

doğar namazı Sabah namazı. (*Lapseki –Çkl.)

doğca [→ **doğuca**]

doğda Çocuk doğduğunda yapılan eğlence. (–Adı.)

doğdaç 1. Yeni doğmuş bebek. (*Refahiye çevresi –Ezc.; –Mr. ve çevresi; Başlamış *Dörtyol –Hat.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Civanyaylağı, *Mersin –İç.) **2.** [→ **doğdaş**] **3.** Doğurma kabiliyeti olan. (*Bozüyük –Bil.; –Ada.)

doğdaş [**doğdaç -2**] Doğuştan, anadan doğma : *O çocuk doğdaştan topaldır.* (Yassıviran, *Senirkent –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; Yukarıseyit *Çal –Dz.; *Mut köyleri –İç.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.)
[**doğdaç -2**] : (*Eğridir, Ulubey *Senirkent –Isp.)

doğdeşten Doğduğu zamandan beri. (*Tefenni –Brd.)

doğdoğan [→ **dağdağan -1**]

doğduk Keçinin dört ayağı. (*Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.)

doğduluḫ [→ **doğuluk**]

doğdurma [→ **dondurma** (II)]

doğdurme [→ **dondurma** (II)]

doğduya gitmek [**doğuya gitmek**] Yeni doğum yapan kadına gözaydına gitmek. (İshaklı *Çivril –Dz.)
[**doğuya gitmek**] : (–Ba.)

doğeç [→ **döğeç -1**]

doğgah [→ **dōha, dōhā**]

doğguç Çocuğu doğanlara hediye götürerek yapılan ziyaret. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

doğıca Zatürree. (–Çkr.)

doğiy Tarla kuşu. (*Anamur –İç.)

doğ kazığı Kağnının ön köpünü oka bağlayan kazık. (Zencidere –Ky.)

doğ koyun [→ **doğu** (II) **-5**]

doğ kulak [→ **doğu** (II) **-5**]

doğkuru [**dovkuru**] Doğru olarak, düz :

Adımlarken doğkuru gitte yanlış olmasın. (Peşman *Daday –Ks.)
[**dovkuru**] : (Peşman *Daday –Ks.)

doğlak Küçük çocuklara giydirilen pazen entari. (Kavala –Tr.)

doğlamak Buz tutmak. (Ardeşen köyleri *Pazar –Rz.)

doğlu Deve yavrusu. (–Mğ.)

doğmek Dövmek : *Bulgur dövmek.* (–Nğ.; İncekum, Sökün, Hurma *Silifke –İç.)

doğnak [→ **doğnuk**]

doğnuk [**doğanak** (II), **doğnak**] Yük bağlanan iplerin ucuna takılan ağaç çengel. (Davulkuyu *Hekimhan –Ml.; Bektaş *Zara –Sv.; –Krş.; Erkilet, *Develi, *Bünyan –Ky.)
[**doğanak** (II)] : (*Palu –El.)
[**doğnak**] : (*Palu –El.)

doğo [→ **dova** (I)]

doğrak Sakin ve ılımlı geldiği halde üşütücü olan (hava). (Tavaklı *Ezine –Çkl.)

doğram Parça, tutam : *Bir doğram et vermedi.* (–Dz.; Akçaköy *Nizip –Gaz.)

doğrama Parça etli, salçalı kabak yemeği. (–Ant.)

doğramaç [**dogramaç**] **1.** Yağda kızartılan ekmek parçaları. (Köşker –Krş.) **2.** Ekmeği süt, yoğurt, ayran içine doğrayarak yapılan yiyecek, papara. (Eğridere *Kuyucak –Ay.; Tokat –Es.; Bertiz, Süleymanlı, Hartlap –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Kalınağıl *Hadım –Kn.; Çığşan *Kadirli –Ada.; *Mersin köyleri, *Mut köyleri, *Anamur –İç.)
[**dogramaç**] : (*Afşin –Mr.)

doğrama kalemi Eğe demiri, doğramacıların kullandığı düz ya da oluklu çelik kalem. (–Ezc.)

doğrama tökdüren Aceleci ve titiz (kimse). (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

doğruk (I) [**dogruk, dorok -1**] Tepe, uç, zirve, doruk. (*Çal –Dz.; Müslimsölöz, Kirazlı –Brs.; Alayunt –Kü.; Bozan *Sivrihisar –Es.; *Akyazı çevresi, *İzmit –Kc.; Kirazlı *Yalova –Ist.; Taşlımüsellim *Lalapaşa –Ed.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.; *Saray –Tk.)
[**dogruk**] : (*Akyazı çevresi –Kc.)
[**dorok -1**] : (*Akyazı çevresi –Kc.)

doğruk (II) Kel. (*Keskin –Ank.)

doğruklamak (I) **1.** Çok doldurmak. (Ceylanköy *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.; B. Manika *Saray –Tk.) **2.** Ot ve ekini yığmak, tepe yapmak. (*Çal –Dz.; *Edremit –Ba.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.; B. Manika *Saray –Tk.)

doğruklamak (II) Söylenmesine başlanan bir sözü sonuna kadar anlatmak. (Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

doğrulmak İki kişi arasındaki gerginlik kalkmak. (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

doğrum [→ **dorum** (I)]

doğruyel Gün doğudan esen yel. (İbik köyü *Mecitözü –Çr.)

doğşan (I) [→ **doşan, doşañ** (II)]

doğşan (II) [→ **davşan**]

doğşarmak Dikilmek, ayakta durmak. (Pınarbaşı *Karaman –Kn.)

doğşartmak Kulak kabartmak. (*Mut köyleri –İç.)

doğ taşı [**don taşı -2**] Buz gibi ufak parçalara ayrılan bir çeşit taş. (–Tr. köyleri)
[**don taşı -2**] : (–Tr. köyleri)

doğu (I) [→ **doğuluk**]

doğu (II) [**dō** (I), **dog, doga -1, doğ** (III) **-1, doğa** (I) **-1, doğ koyun, doğ kulak, dovu**] **1.** [→ **doga -2**] **2.** Kulaksız koyun ya da keçi. (Saraybahçe –Kn.) **3.** Siyah koyun ve keçilere verilen ad. (Kızılca *Hadım –Kn.) **4.** Oldukça uzun ve kıvrık kulak. (*Şarkîkaraağaç –Isp.) **5.** Küçük kulaklı davar. (Kaçar aşireti, *Eşme ve çevresi –Uş.; *Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; *Çivril köyleri –Dz.; Karageyikli *Mihalıççık –Es.; –Çr.; Akpınar –Or.; Karahoca *Haymana –Ank.; –Krş.; –Ky.; Hatip, Hatunsaray, Sille *Ermenek köyleri –Kn.; Oymaklı *Ceyhan –Ada.; Yanpar *Mersin, Güzeloluk, *Silifke –İç.)
[**dō** (I)] : (Sarıca *Gölköy –Or.)
[**dog**] : (*Yerköy –Yz.)
[**doga -1**] : (Dodurga *Bozüyük –Bil.)
[**doğ** (III) **-1**] : (–Çkr.; Bahattin *Ulubey –Or.; –Yz.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
[**doğa** (I) **-1**] : (–Es.)
[**doğ koyun**] : (Üçem *Balâ –Ank.)
[**doğ kulak**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**dovu**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.; Hortu *Ereğli –Kn.)

doğu (III) Kağnıyı durdurmaya yarayan kazık. (Karahöyük –Mr.)

doğuca [**davucu, doburca, doca, doğaca** (I), **doğacı** (I), **doğaç, doğca, doğucu -1, doğuç, domuca, domurca, donucu -1, dovaca, dovacı** (I), **doveci, dovuca, dovucu** (II) **-1, durucu** (I)] At, eşek vb. hayvanlarda soğuk almaktan, terli ve yorgunken su içmekten ileri gelen hastalık. (Kaçar aşireti, Köseler *Eşme –Uş.; *Çal –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; –Es. ve köyleri; –Çr.; Zana –Ama.; *Zile –To.; Gürcü *Kızılcahamam –Ank.; *Bozkır, *Hadım –Kn.; Kümbet –Ada.; Civanyaylağı *Mersin –İç.; Düğrek –Mğ.)
[**davucu**] : (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.)
[**doburca**] : (–Ank.)
[**doca**] : (–Mğ.)
[**doğaca** (I)] : (Işıklı *Çivril, *Sarayköy –Dz.; Mormat *Ezine –Çkl.; Cumalıkızık –Brs.; *Nallıhan –Ank.)
[**doğacı** (I)] : (Kurna –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; *Bigadiç –Ba.; Bademağacı –Ant.)
[**doğaç**] : (Çerçin –Brd.)
[**doğca**] : (–Dz.)
[**doğucu -1**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Bor –Nğ.; Kalınağıl *Hadım, –Kn.)
[**doğuç**] : (Saray –Çkr.; *Güdül, *Ayaş –Ank.; *Mersin köyleri –İç.)
[**domuca**]: (Eymir, *Bozdoğan –Ay.; –Ank.; Bağyaka, Gerit –Mğ.)
[**domurca**] : (Kuruçay, Armudan –Ezc.)
[**donucu -1**] : (Suboğaz –Gaz.; *Gürün –Sv.; –Ky.; Kurugöl –Nş.; *Ermenek –Kn.; Namrun *Tarsus –İç.)
[**dovaca**] : (Kırkyaren –Uş.; Kadıköy –Dz.; Kestep –Mğ.)
[**dovacı** (I)] : (*Acıpayam –Dz.; –Ant.)
[**doveci**] : (Belenli –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.)

[**dovuca**] : (Taşbaşı *Bozkır, Kızılca *Hadım –Kn.; Meydan *Mut, –İç.)
[**dovucu** (II) **-1**] : (*Çal –Dz.)
[**duruca** (I)] : (Haliliye *Ceyhan –Ada.)

doğuca olmak [**doğuc olmak, doğucu olmak, doğuç olmak, dōlcu olmak, doñuç olmak, dovucu olmak**] Hayvan soğuk algınlığı hastalığına yakalanmak. (*Çerkeş –Çkr.; Zana –Ama.)
[**doğuc olmak**] : (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**doğucu olmak**] : (*Bor –Nğ.)
[**doğuç olmak**] : (*Mut köyleri –İç.)
[**dōlcu olmak**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**doñuç olmak**] : (*Bor –Nğ.)
[**dovucu olmak**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

doğuc olmak [→ **doğuca olmak**]
doğucu 1. [→ **doğuca**] **2.** [→ **doluca** (II) **-1**]
doğucu olmak [→ **doğuca olmak**]
doğuç [→ **doğuca**]
doğuç olmak [→ **doğuca olmak**]
doğugaç İlk doğan çocuk, süt emen çocuk. (Dobruca göçmenleri –İz.)
doğu keçi Boynuzsuz keçi. (–Ank.)
doğul (I) [**dol** (I)] Değil anlamında kullanılır. (*Tosya –Ks.)
[**dol** (I)] : (–To. ve köyleri)
doğul (II) Davul. (*Devrek –Zn.; Telin *Gürün –Sv.)
doğulug [→ **doğuluk**]
doğuluk [**doğduluḫ, doğu** (I), **doğulug**] Çocuk doğduğu zaman götürülen hediye. (Sancaklıboz, İğdecik, –Ba.)
[**doğduluḫ**] : (*Bünyan –Ky.)
[**doğu** (I)] : (–Isp.)
[**doğulug**] : (–Brd.)

doğum [**dugum**] **1.** [→ **dağdağan -1**] **2.** Frenk üzümü. (Karaçay aşireti, Başhöyük *Kadınhanı –Kn.)
[**dugum**] : (Çilehane *Reşadiye –To.)
doğunmak Doğmak. (İncekum *Silifke –İç.)
doğurgeç [**doğurucu**] Gebe (insan ve hayvan) : *İneğimiz doğurgeç.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
[**doğurucu**] : (Telin *Gürün –Sv.)
doğurşak Köknar ağacının tohum taşıyan kozalağı. (*Mudurnu –Bo.)
doğurucu [→ **doğurgeç**]
doğurum (I) [→ **dorum** (I)]
doğurum (II) Yeni doğurmuş ve sağılmakta olan inek. (*Maçka ve köyleri –Tr.)
doğuş (I) [**dağaş, dovuş**] Küçük ve kıvrık kulaklı koyun ya da keçi. (Kapaneıağılı –Ama.; *Çekerek –Yz.; Dereköy –Ky.)
[**dağaş**] : (Dengere *Tefenni –Brd.)
[**dovuş**] : (*Korkuteli –Ant.)
doğuş (II) Güreş. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)
doğuşlu Asil, temiz karakterli. (Bosna göçmenleri –Ist.)
doğuşsuz Soysuz, cibilliyetsiz. (*Gerze –Sn.; –Sm.; Muradiye –Rz.)
doğuya gitmek [→ **doğduya gitmek**]
doğuz [→ **doñuz**]
doğuzcu 1. Soğuktan vücudunun ısısı düşerek donan (kimse). (Çınarlı –Ada.) **2.** Soğuk algınlığı. (Çınarlı –Ada.)
doğuzluḫ [→ **domuzluk** (I)]
doğuzluk 1. Bazı evlerin zemin katında bırakılan boşluk. (Armutlu *Gölköy –Or.) **2.** [→ **domuzluk** (I)]
doḫ [**dok** (I)] Tok. (*Sorgun –Yz.)
[**dok** (I)] : (–Sm.)

dōha, dōhā [**doğah, doğgah, dōhah, doo, doohah, doovah, dovah, dovhah, dovvah, duha, durdōvah**] Sığırları durdurma ve yürütme ünlemi. (*Dinar köyleri –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Acıpayam, *Sarayköy köyleri –Dz.; Alanlı –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Güdül, Çanıllı, *Ayaş, Çayırlı *Haymana –Ank.)
[**doğah**]: (*Taşköprü –Ks.)
[**doğgah**]: (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**dōhah**]: (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**doo**]: (Sürez *Bozdoğan –Ay.)
[**doohah**]: (Sürez *Bozdoğan –Ay.)
[**doovah**]: (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)
[**dovah**]: (Saray –Çkr.; İbik *İskilip –Çr.)
[**dovhah**]: (–Ama.)
[**dovvah**]: (*İskilip –Çr.; Belviran *Gerze –Sn.)
[**duha**]: (Kızılcaören –Kü.)
[**durdōvah**]: (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

dōhah [→ **dōha, dōhā**]

doḫğuz [**doḫuz, dokguz, dokkuz**] Dokuz. (Koyundere *Ahıska –Kr.)
[**doḫuz**]: (–Gaz.)
[**dokguz**]: (Zarşat –Kr.)
[**dokkuz**]: (*Antakya –Hat.)

dohlak Yeni beliren çam kozası. (Kartoz, Cebel –Isp.)

doḫsan [→ **dokusan**]

doḫuz [→ **doḫğuz**]

dok (I) [→ **doḫ**]

dok (II) Keten bez. (*Zile –To.)

dok (III) Gümüş kadın gerdanlığı. (–Dy.)

dokalamak Kovalamak. (*Safranbolu –Zn.)

dokamak Dokumak. (Yün vb.) (İncekum *Silifke –İç.)

dokanaklı Etkili, dokunaklı. (*Düzce –Bo.)

dokanmak Dokunmak. (*Bor –Ng.)

dokaşmak Dokunmak, rahatsız etmek, ellemek. (İncekum *Silifke –İç.)

dokdok Testi. (Rumeli göçmenleri –İç.)

dokguz [→ **doḫğuz**]

dokgü dökmek Yem serpmek, yem saçmak. (Burunucu *Silifke –İç.)

dokka Aşığın tepesi üstüne dikilmesi. (–Isp.)

dokkuk Lâle. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

dokkuz [→ **doḫğuz**]

doklaşmak Kavuşmak, görüşmek. (Bölme –Uş.)

dokmek (I) **1.** Dökmek. (–Ng.; Çetrevilli *Silifke –İç.) **2.** Döşemek. (Çetrevilli *Silifke –İç.)

dokmek (II) Düşünmek. (İncekum *Silifke –İç.)

dokşan [→ **doşan, doşañ** (II)]

doktamak Durmak. (Gürnes *Akşehir –Kn.)

dokucu [**dokuyucu**] Ağaçtan sırıkla kestaneleri döken (kimse). (Cumalıkızık –Brs.)
[**dokuyucu**]: (Cumalıkızık –Brs.)

dokulcan Seyrek çıkan tohumların aralarına yeniden ekilen tohum. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

dokuma Evin duvarlarına ya da etrafına çakılan ince ağaç. (Başköy –Ank.)

dokumak (I) Kusurlu bir malı kusurunu gizleyerek satmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.)

dokumak (II) [**dokurmak**] Ağaçtaki meyveyi toplamak için sırıkla vurarak düşürmek. (–Brs. ve köyleri; Pazar *Karamürsel, *Gölcük –Kc.; *Düzce –Bo.; *Safranbolu, Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Çanıllı *Ayaş, Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.)
[**dokurmak**] : (*İnebolu –Ks.)

dokunaklamak İma etmek. (Peşman *Daday –Ks.)

dokurcum (I) Ahenk, gidiş : *Evimizin dokurcumu bozuldu.* (Bozan –Es.)

dokurcum (II) [→ **dokurcun** (II)]

dokurcum (III) [→ **dokurcun** (I) **-1**]

dokurcun (I) [**dokurcum** (III)] **1.** Dokuztaş oyunu. (*Eşme köyleri –Uş.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Bozan, Tokat –Es.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Kn.; Tepecikören *Kozan –Ada.; *Mut köyleri –İç.; –Ed.)
[**dokurcum** (III)] : (Sofular *Eğridir –Isp.; *Gölköy –Or.; –Gaz.) **2.** Binanın altına konulan büyük temel taşı. (Karakuş *Ünye –Or.)

dokurcun (II) [**dokurcum** (II)] Çeşitli sayılardaki ekin demetlerinden yapılmış yığın. (*Bergama –İz.; Yeniköy, *Susurluk –Ba.; Çalıca *Hendek –Kc.; –Gaz.; –Ed.; *Vize, Ceylanköy *Lüleburgaz, Çavuşköy, *Babaeski –Krk.; *Saray, Türkgücü *Çorlu –Tk.)
[**dokurcum** (II)] : (–Gaz.; Avarız, –Ed.)

dokurcun (III) **1.** Patiska. (Çalış *Haymana –Ank.; *Ürgüp –Nş.) **2.** Desenli ya da yollu dokunmuş yün kumaş. (Peşman *Daday –Ks.; –Çr.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Çalış *Haymana –Ank.; *Ürgüp, –Nş.; *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.)

dokurcunlu Dokuma hatası çok olan kumaş. (*Bor –Nğ.)

dokurcünü düzgün olmak Hali vakti yerinde olmak. (–Kü.)

dokurmak [→ **dokumak** (II)]

dokusan [**doḫsan, dokuzan**] Doksan. (*Kandıra –Kc.)
[**doḫsan**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)
[**dokuzan**] : (*Düzce –Bo.)

dokuşmak Yiyecek mideye dokunmak : *Biber mideme dokuşur.* (Drama göçmenleri, Mahmut Şevket Paşa, *Beykoz –Ist.)

dokuyucu [→ **dokucu**]

dokuzan [→ **dokusan**]

dokuzarlama Dokuz demetten yapılan ekin yığını. (Türkgücü *Çorlu, B. Manika *Saray –Tk.)

dokuzdanlu Hanımeli çiçeği. (–Ed. ve çevresi)

dokürgen Beyaz asma üzümü. (–Or. ve köyleri)

doküştürmek (I) Döktürmek. (*Silifke –İç.)

doküştürmek (II) Herhangi bir şeyi iyi yapmak. (*Silifke –İç.)

dol (I) [→ **doğul** (I)]

dol (II) Bir kısım yer, vatan parçası. (–Kn. ve köyleri)

dol (III) Sığır derisinden yapılmış torba. (Kerkük)

dol (IV) **1.** [→ **döl** (I) **-1**] **2.** [→ **döllük** (II)] **3.** [→ **döl** (I) **-7**]

dolağalmak [**dolakalmak -1**] Bollaşmak, yığılmak, yığılıp durmak. (*Bor –Nğ.)
[**dolakalmak -1**] : (–Çkr.; *Bor –Nğ.)

dolah **1.** [→ **dolak** (III) **-1**] **2.** [→ **dolak** (III) **-2**] **3.** [→ **dolak** (III) **-3**]

dolak (I) Makara. (Işıklı *Çivril –Dz.;

Belanya, *Fethiye, Ahiköy, *Milas, Kavaklıdere, Şeref, *Yatağan –Mğ.)

dolak (II) Arabanın tekerleklerine yapışarak tekerlekle birlikte dönen çamur. (Bozan –Es.)

dolak (III) [**dolah -1, 2, 3**; **dolama** (I) **-2**] **1.** Başörtüsü, tülbent, yazma. (Kuruçay, Armudan, *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Nizip, *Kilis –Gaz.; Hisarcık *Yayladağı, *Antakya –Hat.; Savrun, Vazıldan *Divriği –Sv.)

[**dolah -1**] : (–Ml.)

[**dolama** (I) **-2**] : (*Talas –Ky.)

2. Boyun atkısı. (İlyas *Keçiborlu –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Çamköy *Gölhisar –Brd.; Karahisar *Tavas, *Acıpayam –Dz.; Yenikköy –Ba.; *Gerede –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Çr.; Çayırlı *Haymana –Ank.; Kavaklıdere, Şeref *Yatağan –Mğ.)

[**dolah-2**] : (–Kr. ve köyleri; *Ağın, *Keban –El.)

3. Çobanların çarık giymeden önce bacaklarına sardıkları bez ya da yün sargı, tozluk. (Uluköy *Dinar –Af.; *Keçiborlu ve çevresi, Örkenez *Yalvaç, Yassıviran, *Senirkent –Isp.; İğdir, İshaklı, *Çivril –Dz.; –Mn.; Önerköy *Susurluk–Ba.; *Taşköprü, Ağlı *Küre, Karabüzey, *Araç –Ks.; *İskilip –Çr.; *Merzifon çevresi –Ama.; Çilehane *Reşadiye –To.; İsmetpaşa –Ml.; *Divriği, Ortaköy *Şarkışla –Sv.; Çayıralan, Türkmenaraplısı –Yz.; Akkışla *Bünyan, Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.; Uğurlu *Ermenek –Kn.; İncirgediği *Karaisalı –Ada.; *Milas –Mğ.)

[**dolah -3**] : (Kızılçakçak *Arpaçay, *Iğdır –Kr.; *Kangal ve köyleri –Sv.; *Bünyan –Ky.)

4. Çorap eskisi, paçavra. (Uluğbey, *Senirkent, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Adiller *Ermenek –Kn.)

dolakalmak 1. [→ **dolağalmak**] **2.** Birdenbire dolmak, doluvermek.(*Düzce –Bo.)

dolakcı Eski çorap, yünlü parçalar toplayan çerçi. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

dolalı Dolanmış : *Başında yalıh dolalı.* (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dolama (I) [**dolaylık, dolayluk**] **1.** Sarık. (*Düzce –Bo.; Gürnes *Akşehir –Kn.) **2.** [→ **dolak** (III) **-1**] **3.** Mintan, gömlek. (Langaze göçmenleri, Canbaz, Çeşnigir *Karacabey –Brs.) **4.** Entari. (Hisarcık *Osmaneli –Bil.; Bahçecik –Kc.; –Sn.; Papasköy –Sm.; Fırnıs –Mr.) **5.** Eteklik. (*Gelendost –Isp.; *Göksun, Hartlap, *Elbistan, Geben, Çokak *Andırın –Mr.; *Talas, Afşar köyleri, *Pınarbaşı, Akkışla *Bünyan –Ky.; Saçıkaralı aşireti, Fakıuşağı, Aydınlı *Osmaniye, *Kozan, Çiğşan *Kadirli –Ada.)

[**dolayluk**] : (Güney *İkizdere –Rz.) **6.** Önlük, peştemal. (Kaçar aşireti *Eşme –Uş.; Sücüllü *Yalvaç –Isp.; –To.; *Ünye, Salman *Akkuş –Or.; B. Kızılcık –Mr.; *Talas, *Develi –Ky.; Kürkçüler –Ada.; Kocayatak *Serik –Ant.)

[**dolaylık**] : (–Rz. ve çevresi) **7.** Sedir yastıkları üzerine örtülen dokuma örtü, yaygı. (Haccıcihan –Kn.)

dolama (II) [→ **dolamaç** (I)]

dolama (III) Bir çeşit hayvan hastalığı. (Fariske *Ermenek –Kn.)

dolama (IV) Bir yaşını bitiren erkek koyun. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

dolama (V) Bayramlarda kurulan çocuk salıncağı. (Kerkük)

dolama (VI) [**dolandırma, dolangaç** (III), **dolanger -1, 2; dolankı, dolaylama** (I) **-1, 2**] **1.** Asma yaprağından yapılan sarma. (*Arapkir –Ml.) **2.** Oklavaya sararak yuvarlatılmış yufkayı, tepsiye iç içe halkalar şeklinde döşedikten sonra pişirilen börek. (Kıratlı *Dikili –İz.)

[**dolangaç** (III)] : (Ruscuk –Brs. göçmen köyleri)

[**dolanger -1**] : (–Tk.)

[**dolaylama** (I) **-2**] : (Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

3. Yufkanın içine ceviz koyup, tepsinin içine çörekleme dizerek yapılan bir çeşit tatlı. (–Mn. ve çevresi; *Gölcük, –Kc.; İsmetpaşa –Ml.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Milas –Mğ.)

[**dolandırma**] : (Aşudu *Darende –Ml.)

[**dolanger -2**] : (–El.)

[**dolankı**] : (*Bozdoğan –Ay.)

[**dolaylama** (I) **-1**] : (Filibe göçmenleri –Ist.)

dolama (VII) Helezon şeklindeki çoban sopası. (–Ks. ve çevresi)

dolamaç (I) [**dolama** (II), **dolaman** (I), **dolamaş, dolambaç, dolame, dolanak, dolanbaç, dolangaç** (II), **dolay** (I) **-3, dolayı -2, doley -1**] Dönemeç, viraj : *Otobüs dolamaçta yuvarlanmış.* (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Görece –İz.; Süle –Gm.; Ersis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Oltu, *Tortum –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Cüzümgüt –Ml.; *Antakya –Hat.; Keşanuz *Ayaş –Ank.; Meydan, *Mut –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**dolama** (II)] : (*Düzce –Bo.)

[**dolaman** (I)] : (Çakalkuyusu –Ada.)

[**dolamaş**] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

[**dolamba**] : (Göynük –Bo., *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**dolambaç**] : (Atlıhisar *Şuhut –Af.; *Yalvaç –Isp.; *Tefenni –Brd.; Kürtköy *Altıntaş –Kü.; Bozan –Es.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; Boztekke –Gr.; –Gm.; Cenciğe –Ezc.; *Antakya –Hat.; Çanıllı, Güdül *Ayaş, Çayırlı *Haymana –Ank.)

[**dolame**] : (*Nazimiye –Tn.)

[**dolanak**] : (Ağlasun –Brd.)

[**dolanbaç**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.; Denizli, Beşikdüzü, *Vakfıkebir –Tr.)

[**dolangaç** (II)] : (Bahçeli *Bor –Ng.)

[**dolay** (I) **-3**] : (Işıklı –Dz.; Yukarıtefen *Kula –Mn.; *Şebinkarahisar –Gr.; Derbent –Yz.)

[**dolayı -2**] : (Özburun *Bolvadin –Af.)

[**doley -1**] : (İğdir *Çivril –Dz.; Parak *Alucra –Gr.)

dolamaç (II) Saklambaç oyunu. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dolaman (I) [→ **dolamaç** (I)]

dolaman (II) Şişman adam. (Sandıraz –Mğ.)

dolaman (III) [**dolman** (II), **doluman, domalak -2, domalan** (I) **-2, dombala, dombalak** (IV), **dombalan -2, dölemen, duluman**] Patatese benzeyen ve yenilebilen bir çeşit mantar. (Dikici, Çiftlik *Dinar –Af.;

*Atabey, Örkenez, Kumdanlı, *Yalvaç, Kozluca, Hamallar *Keçiborlu –Isp.; Kavakköy, İshaklı, Bulkaz, *Çivril, Darıveren *Acıpayam, *Sarayköy köyleri –Dz.; Hacıbeyli, Geyre, *Karacasu –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Bozan –Es.; *Kargı –Çr.; *Karaman –Kn.; Aslanköy *Mersin –İç.; Dont, *Fethiye –Mğ.; Çotoz, Magosa, –Kıbrıs)

[**dolman** (II)] : (İğdir *Çivril –Dz.)

[**doluman**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.; Kırcaklı *Nazilli –Ay.; Bozan –Es.)

[**domalak -2**] : (*Bor –Nğ.)

[**domalan** (I) **-2**] : (*Eğridir –Isp.; Yumrutaş, Güllü –Dz.; *Karacabey –Brs.; –Kü.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Ur.; Üçem *Balâ, *Kalecik, *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.; *Bodrum –Mğ.)

[**dombala**] : (*Ergani –Dy.)

[**dombalak** (IV)] : (–Dy.)

[**dombalan -2**] : (*Pazarcık –Bil.; –Brs.; –Dy. ve çevresi)

[**dölemen**] : (*Safranbolu –Zn.)

[**duluman**] : (İlyas *Keçiborlu –Isp.)

dolamanga çiçeği Sarmaşık çiçeği. (Mayadağ göçmenleri, Çınarlı *Şarköy –Tk.)

dolamaş [→ **dolamaç** (I)]

dolamba [→ **dolmaç**]

dolambaç [→ **dolamaç** (I)]

dolame [→ **dolamaç** (I)]

dolanak [→ **dolamaç** (I)]

dolanbaç [→ **dolamaç** (I)]

dolandırma [→ **dolama** (VI) **-3**]

dolandırmak Devleti yönetmek. (Koyundere *Ahıska –Kr.)

dolangaç (I) Helezon. (Peşman *Daday –Ks.)

dolangaç (II) [→ **dolamaç** (I)]

dolangaç (III) [→ **dolama** (VI) **-2**]

dolangan Helezonî. (Peşman *Daday –Ks.)

dolanger **1.** [→ **dolama** (VI) **-2**] **2.** [→ **dolama** (VI) **-3**]

dolanışık Geçim, idare, maişet. (Karakoyun *Iğdır –Ağ.)

dolankı [→ **dolama** (VI) **-3**]

dolanmak Meyil göstermek, kur yapmak. (*Maçka –Tr.)

dolap (I) Pencere. (–Ezm.; Cenciğe –Ezc.)

dolap (II) [**dolop**] **1.** Kendirden ip bükmeye yarayan aygıt. (Aliköy *Çaycuma –Zn.) **2.** Dokumacılıkta iplik sarılan aygıt. (Kiçi *Talas –Ky.) **3.** Kuyu çıkrığı. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

[**dolop**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.) **4.** Kuyuları temizlemek için kullanılan tertibat. (Karahisar *Tavas –Dz.) **5.** Derileri harçla birlikte döndüren aygıt. (–Isp.) **6.** Araba ve kağnılarda sapların düşmemesi için tahtadan yapılmış özel tertibat. (*Merzifon köyleri –Ama.; Çilehane *Reşadiye –To.)

dolapa dolapa Tembelce. (–Ank.)

dolapçı Su dolabı yapan usta. (Çayağzı *Silifke –İç.)

dolaplı Kareli : *Dolaplı bir pazen aldım.* (*Bergama –İz.; –Mn.)

dolas **1.** Helva. (–Isp.) **2.** Pekmezli pelte. (Develizile –Ky.)

dolaşık (I) **1.** Düzensiz, beceriksiz (kimse). (–Gr. köyleri) **2.** Kirli, pis iş ya da kimse. (*Taşköprü –Ks.)

dolaşık (II) Kendirin demet yapılamayan kalıntısı. (*Taşköprü –Ks.)

dolaşık ot Kır sarmaşığı. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

dolav [**dolava, dolavu, dulava**] Dolap, sabit dolap. (*Yalvaç, Nudra *Şarkîkaraağaç, *Keçiborlu –Isp.; Güney, Çeltek, *Yeşilova –Brd.; Karahisar, Honaz, *Tavas –Dz.; Ahırköy *Söğüt –Bil.; –Es.)
[**dolava**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
[**dolavu**] : (Kuşbaba *Bucak –Brd.)
[**dulava**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dolava [→ **dolav**]

dolavu [→ **dolav**]

dolay (I) [**dolayan, dolayı -1, dolaylama** (II) **-1, 2; doley -2**] **1.** Etraf, çevre. (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; –Mn. ve çevresi; Kocayayla *Çan, *Biga –Çkl.; Tokat –Es.; *Akyazı –Kc.; *Düzce –Bo.; Büyükçavuşlu *Silivri –Ist.; Mankit *Ceyhan –Ada.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; K. Manika *Saray –Tk.)
[**dolayan**] : (Ağrakos *Suşehri –Sv.)
[**dolayı -1**] : (Yeniköy –Ba.; Gökçen, Yarhisar –Bil.; Güzlük *Araç –Ks.; Mağura *Maçka –Tr.; –Gm.)
[**dolaylama** (II) **-1**] : (Yeniköy –Ba.)
2. Tepelerin derelere doğru uzanan girintili çıkıntılı yerleri. (Eziler *Buldan –Dz.) **3.** [→ **dolamaç** (I)] **4.** Sınır. (Yeniköy –Ba.; Yalıçiftlik *Mudanya –Brs.)
[**dolaylama** (II) **-2**] : (Yundalan –Krk.)
5. Bir yanı dağ olan yol ve suyun kıyısında bir şerit gibi uzanan kara parçası. (–Kü.; Çortak –İç.) **6.** Dağın eteği. (–Rz. ve çevresi)
[**doley -2**] : (–Brd.)

dolay (II) Uzak akrabalık için kullanılır : *O bizim dolaydan akrabamızdır.* (*Bünyan –Ky.)

dolay (III) İnsan ya da herhangi bir varlığın belden aşağı kısmı. (–Rz. ve çevresi)

dolayan [→ **dolay** (I) **-1**]

dolay dolay Çepçevre. (*Vize –Krk.; *Çorlu –Tk.)

dolayı 1. [→ **dolay** (I) **-1**] **2.** [→ **dolamaç** (I)] **3.** Dağın yamacı ve yamaçtan giden yol. (Yukarıdinek *Şarkîkaraağaç –Isp.; Balkanda *Beyşehir –Kn.)

dolayı dolayı Döne döne : *Dolayı dolayı dağa çıktık.* (*Safranbolu –Zn.)

dolaylama (I) **1.** [→ **dolama** (VI) **-3**] **2.** [→ **dolama** (VI) **-2**]

dolaylama (II) **1.** [→ **dolay** (I) **-1**] **2.** [→ **dolay** (I) **-4**] **3.** Sınırı bildiren resmî belge. (–Krk.)

dolaylamak 1. Bir şeyin, bir yerin çevresinde dolaşmak. (Yeniköy –Ba.; Baklalı *Çatalca –Ist.; *Lüleburgaz –Krk.; *Hayrabolu, *Saray –Tk.) **2.** Bir şeyin etrafını çevirmek. (*Lüleburgaz –Krk.; *Hayrabolu, *Saray –Tk.)

dolaylık [→ **dolama** (I) **-6**]

dolayluk [→ **dolama** (I) **-5**]

dolaz (I) **1.** İşsiz güçsüz (kimse). (*Erciş –Vn.) **2.** İpsiz sapsız (kimse). (*Erciş –Vn.)

dolaz (II) **1.** Yağsız bulamaç. (–Nğ.; –Ada.) **2.** Yağda kavrulmuş unu su ile pişirerek yapılan bir çeşit yemek. (*Göksun, –Mr.; Tavlusun, *Bünyan –Ky.; –Ant.) **3.** Saçda pişirilmiş yufka ekmeğini suyla ıslatıp, üstüne yağ dökerek yapılan bir çeşit yemek. (Pınarbaşı, *Karaman,

Karkara *Ermenek, –Kn.; Çömelek, *Mut –İç.) **4.** Yağlı hamur tatlısı. (Geçitköyü *Ilgın, *Ereğli –Kn.) **5.** Kaymak ya da peynirden yapılan helva. (–Nş.; –Kn.) **6.** İncir tatlısı (–Ky.) **7.** Pelte. (–Ky.; Namrun *Tarsus –İç.) **8.** Süt, yoğurt ve unu birlikte pişirerek yapılan ve kışa saklanan bir çeşit yiyecek. (Aydınlıobası –Ama.) **9.** Kesilmiş süt ya da peynirden yapılan çökelek. (Yukarıdinek *Senirkent,*Eğridir köyleri –Isp.) **10.** Yağda kavrulmuş unun üzerine pekmez, bal ya da şeker dökülerek yapılan bir çeşit helva, un helvası. (*Develi –Ky.; *Bor –Nğ.; Adiller *Ermenek, –Kn.; Kürkçüler –Ada.; Çiftepınar *Mersin köyleri –İç.) **11.** Çentilmiş sabunu yumurta akı ya da süt ile karıştırarak yapılan ve yaraların tedavisinde kullanılan bir çeşit merhem. (Tokat –Es.; –Krş.)

dolba 1. Dağarcık. (*Mudurnu –Bo.) **2.** Yem torbası. (*Mudurnu –Bo.)

dolbaç Cömert. (Kalekap *Kurşunlu, *Ilgaz –Çkr.)

dolbak [→ **dombak** (II) **-1**]

dolcu olmak [→ **doğuca olmak**]

dolcan Genç kız. (Bozhane –Brs.)

dolça 1. Su bardağı, maşrapa. (Nilüfer –Brs.; Azerî köyleri –Ama.; Suhara *Çıldır, Kızılçakçak *Arpaçay, İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.) **2.** Kepçe. (–Çkr. ve çevresi)

dolda [→ **dulda** (I) **-1**]

doldala Bir çeşit bar oyunu. (–Kr.)

doldalanmak [→ **daldalanmak** (I) **-1**]

doldurma [**dolma** (I) **-1**] Kerpiç, tuğla ile yapılan ahşap duvar. (*Antakya –Hat.)

[**dolma** (I) **-1**] : (–Kü.; *Zile köyleri –To.)

doldurmak Yalan sözler, dedikodu ile bir kimseyi bir başkası aleyhine kışkırtmak. (Köfünye, Larnaka, –Kıbrıs)

doldurmalı Çok basit dokumalı bir çuval çeşidi. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

dolduruk Doldurulmuş. (Hurma *Silifke –İç.)

dole Boynuzsuz koç. (Kirazlı *Şavşat –Ar.)

doley 1. [→ **dolamaç** (I)] **2.** [→ **dolay** (I) **-6**]

dolfun Hararetli (kimse) : *Ne kadar dolfun adamsın.* (Çay *Eğridir –Isp.)

dolgunlaşmak Olgunlaşmak : *Nohut dolgunlaşmış.* (Çuvallı *Yeşilova –Brd.)

doli [→ **dōlim**]

dōlim [**doli, dovli, döli**] Deve yavrusu. (*Bodrum –Mğ.)

[**doli**] : (Düğrek –Mğ.)

[**dovli**] : (–Mğ.)

[**döli**] : (–Mğ.)

dolkumak Karnı aç olduğu halde yorgunluk ya da başka nedenlerle doymuş gibi olmak. (–Ba. ve çevresi)

dollan Serbest. (*Fethiye –Mğ.)

dollen [→ **döllen**]

doller Külhanbeyi. (–El.)

dolluk 1. Mide bozukluğu, karın şişkinliği şeklinde beliren hastalık. (Düğrek –Mğ.) **2.** Bebeğin vücudunda çıkıp kaybolan sivilceler. (*Çivril –Dz.)

dolma (I) **1.** [→ **doldurma**] **2.** Rıhtım. (*İzmit çevresi –Kc.) **3.** Zemini doldurularak yapılan bina. (*Lüleburgaz –Krk.) **4.** Toprağı son-

radan doldurulmuş yer. (*Kurşunlu –Çkr.)

dolma (II) Sulu köfte. (*Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.)

dolmaç (I) [**domalan** (III)] Yastık. (Bağarası, *Söke –Ay.)

[**domalan** (III)] : (Parsa –İz.)

dolmaç (II) Toplantı yeri. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

dolma demiri Patlıcan, kabak oymaya yarayan oyacak. (*Antakya –Hat.)

dolma dodah Ağzına kadar dolu, dopdolu. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dolmak Bir şeyin çevresinde dolaşmak. (İskele *Anamur –İç.)

dolman (I) Şaşı (kimse). (Zeytinli *Edremit –Ba.)

dolman (II) [→ **dolaman** (III)]

dolma oda Evlerde yer odası. (*Ahlat –Bt.)

dolmiçi İnce bulgur. (–To. köyleri)

dolop [→ **dolap** (II) **-3**]

dolu 1. Kile denilen ve 24 kilo buğday alan bir tahıl ölçeği. (Kozluca, Hacılar, Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri, Eziler *Buldan, *Güney, Bereketli *Tavas –Dz.; Karahüyük –Kn.) **2.** 12 Kg. buğday alan bir tahıl ölçeği. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Mesken *Yatağan –Mğ.) **3.** 6 Kg.lık tahıl ölçeği. (*Tire –İz.)

doluboş Karabiber büyüklüğünde bir baharat çeşidi. (Baf, –Kıbrıs)

dolu börülcesi Beyaz, yuvarlak bir fasulye çeşidi. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

doluca (I) Bulgurcuktan iri kar tanesi. (–Sn. ve çevresi)

doluca (II) [**doğucu -2, dongucu, doñuca, donucu -2, doñurca, dovucu** (II) **-2**] **1.** Tetanos hastalığı. (*Üsküdar –Ist.; –Ezc.; –Ed.; Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

[**doğucu -2**] : (–Gaz.)

[**dongucu**] : (–Gaz.)

[**doñuca**] : (*Kuşadası –İz.; *Merzifon ve köyleri –Ama.)

[**donucu -2**] : (–Gaz.; –Ky.)

[**doñurca**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

[**dovucu** (II) **-2**] : (*Senirkent –Isp.) **2.** Terli olan hayvanlarda üşütmeden ileri gelen hastalık. (*Yalvaç –Isp.; Seyman *Çorlu, *Saray –Tk.)

dolucak Dolu. (Hacıveli, Bozkurt *Abana –Ks.)

dolu gözle bakmak Alıcı gözüyle bakmak, iyice tanımak. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

doluḫmaḫ 1. [→ **dolukmak -1**] **2.** [→ **dolukmak -2**]

doluk (I) Belirsiz. (Körküler *Yalvaç –Isp.; Yazıcı –Bo.)

doluk (II) [→ **duluk** (I) **-4**]

doluka Tıka basa (doyma). (Tekeler *Silifke –İç.)

doluklamak [→ **dolukmak-1**]

dolukma [**doluksuma**] Nefes darlığı : *Yokuşu çıkarken bir dolukma geldi.* (*Bor –Ng.)

[**doluksuma**] : (*Bor –Ng.)

dolukmak [**doluḫmaḫ -1, 2; dolukla-mak, doluksamak, doluksumak**] **1.** Göz yaşarmak, ağlayacak duruma gelmek. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri, Uluğbey *Senirkent, Sarıidris, *Şarkîkaraağaç –Isp.; İğdir *Çivril, *Çal –Dz.; Yeniköy –Ba.; Bozan, *Sivrihisar –Es.; Saray, *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip, *Kargı –Çr.; *Çarşamba köyleri –Sm.; Zana *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Or. ve köyleri; Süle –Gm.;

Uşhum *Yusufeli, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Ezm.; *Ahlat –Bt.; –Dy.; Aşudu, *Darende –Ml.; –Gaz.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri, *Reyhanlı –Hat.; Savrun *Divriği, *Koyulhisar –Sv.; Çalağıl, Peyin *Akdağmadeni –Yz.; Çayırlı *Haymana –Ank.; –Krş.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor, –Nğ.; *Ermenek köyleri –Kn.; *Mut köyleri, Civanyaylağı *Mersin, *Anamur –İç.; Bağyaka *Finike, Kışla *Elmalı –Ant.)

[doluḫmaḫ -1] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.; –Kr. ve köyleri, *Gürün –Sv.)

[doluklamak] : (–Mr. ve çevresi)

[doluksamak] : (Yeniköy –Ba.; *Kurşunlu –Çkr.; Bozan –Es.; *İskilip –Çr.; *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Ahlat –Bt.; –Nş.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[doluksumak] : (*Antakya –Hat.)

2. Çeşitli nedenlerle nefesi kesilmek, nefes alamaz hale gelmek, kuvveti kesilmek. (İğdir *Çivril –Dz.; Tokat, Bozan –Es.; Paşaköyü, İğneciler *Mudurnu –Bo.; Karabüzey *Araç –Ks.; Saray –Çkr.; *Merzifon –Ama.; –Sv.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[doluḫmaḫ -2] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

3. Koşmaktan, yorgunluktan vücudun bir yeri ağrımak : *Bacağı dolukmuş.* (–Mğ.) **4.** Karnı aç olduğu halde çeşitli nedenlerle doymuş gibi olmak, yiyememek. (–Ba.)

doluksamak [→ **dolukmak-1**]

dolluksuma [→ **dolukma**]

doluksumak [→ **dolukmak**]

dolu kuşak Gümüş kuşak. (–Ank.)

doluluk Yeni doğan çocuğun yüzünde olan sivilceler. (–Kn.)

doluman [→ **dolaman** (III)]

dolunmak (I) [→ **dulunmak** (I) **-1**] **2.** Batmak. (Sekiyaylası –Isp.)

dolunmak (II) Çok sevinmek. (*Ünye –Or.)

doluntu olmak Gözleri dolmak, yaşarmak. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

dolyan pazar [**dolyan pazarı**] Çok, bol anlamında kullanılır. (–Nğ.) [**dolyan pazarı**] : (–Nğ.)

dolyan pazarı [→ **dolyan pazar**]

dom (I) Davul. (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

dom (II) Ağıl. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

dom (III) Tavan tahtası yapmak için çam ağacından ayrılan kalıplar. (*Maçka –Tr.)

doma (I) **1.** Topaç. (İsabey, Yukarıseyit, Bekilli, *Çal, Kösten, Honaz –Dz.) **2.** Taş ve sopalarla oynanan bir çocuk oyunudur. Yuvarlak bir taşı sopa ile yuvaya sokmaya çalışan ebe, kendisine engel olmaya çalışanlara sopasıyla dokunursa ebe o kimse olur. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

doma (II) Kuyu çıkrığı. (Dedeler *Ereğli –Kn.)

doma (III) Evlerin dam ve duvarlarına konulan ağaç direk. (Çandır *Sütçüler –Isp.; Tepelice, Morcalı *Karaman, *Hadım –Kn.)

domaç 1. Öküz ve ineğin aşık kemiği. (–Kü. ve köyleri) **2.** Aşık kemiği ile oynanan bir oyun. (*Gediz –Kü.)

domadız [→ **domat**]

domağa [→ **duma** (I) **-1**]

domağı [→ **duma** (I) **-1**]

domak Ocağa konulan ana kütük. (*Kavak –Sm.)

domal [**domu**] Tepe. (Sofular *Eğridir –Isp.)

[**domu**] : (Dedeköyü *Çal –Dz.)

domalak 1. [→ **domalan** (I) **-1**] **2.** [→ **dolaman** (III)]

domalan (I) [**domalak -1, dombalan -1, donbalan**] **1.** Yerelması. (–Af.; *Sivrihisar –Es.; –Ml.; *Divriği –Sv.; *Mut köyleri –İç.)

[**domalak -1**] : (–Kü.; –Ba.)

[**dombalan -1**] : (Kerkük)

[**donbalan**] : (Kerkük)

2. [→ **dolaman** (III)]

domalan (II) Yumurta. (Çandarlı *Bergama –İz.; *Demirci, *Gördes ve köyleri –Mn.)

domalan (III) [→ **dolmaç** (I)]

domalan (IV) Zehir. (*Kırkağaç, *Gördes ve köyleri –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Gazipaşa, *Alanya –Ant.)

domalan (V) Mısırlara dadanan ve yumurcak da denilen bir hastalık. (–Kü.)

domalan (VI) Çıkıntı yapan. (İshaklı *Çivril –Dz.)

domaliç Patlak göz. (–Kn.)

domalmak (I) Ölmek, gebermek. (Dedeköyü *Çal –Dz.; Kuşu *Hekimhan –Ml.)

domalmak (II) **1.** Somurtmak, öfkeli ve dargın durmak. (*Mut köyleri –İç.; *Milas, Mağara *Yatağan –Mğ.) **2.** Anlamsız bir yüzle hareketsiz durmak. (*Safranbolu –Zn.)

domalmak (III) [**dobalmak, dombalmak, donbalmak, döbelmek, dömelmek -2, 3; dömlemek**] **1.** Secde eder gibi durmak, arkasını çıkarmak, çıkıntı yapmak. (İshaklı *Çivril, Yukarıseyit *Çal –Dz.; –Bo.; –Ks.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; *Alucra –Gr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Kilis –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.; *Gemerek, *Gürün –Sv.; –Yz.; Köşker –Krş.; –Ky.; *Bor –Nğ.; –Kn.; Bozdoğan, Kesmeburun, *Osmaniye –Ada.; *Bodrum –Mğ.)

[**dobalmak**]: (*Düzce –Bo.)

[**dombalmak**] : (*Bozdoğan –Ay.; Azerî köyleri –Ama.; –Kr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Kerkük)

[**donbalmak**] : (Kerkük)

[**döbelmek**] : (*Düzce –Bo.)

[**dömelmek -3**]:(Yassiviran, Uluğbey *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş, Güney *Yeşilova –Brd.; İğdir *Çivril, *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; Sürez, Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy *Edremit –Ba.; –Kü.; Bozan *Sivrihisar –Es.; *Kandıra –Kc.; İğneciler *Mudurnu, Mengencik *Düzce –Bo.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sm. ve ilçeleri; Efte, *Merzifon köyleri –Ama.; –Or. ve köyleri; *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Silifke, *Anamur –İç.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)

[**dömlemek**] : (Şıhlar *Ulubey –Or.)

2. Oturmak. (*Zile –To.; *Bodrum –Mğ.)

[**dömelmek -2**]: (Hisareyn *Gölcük, Saraylı *İzmit –Kc.; Karabüzey *Araç –Ks.)

domalmak (IV) **1.** [→ **domurmak** (I) **-1**] **2.** [→ **domurmak** (I) **-2**]

domalmak (V) Yere batmak. (–Ank.)

domaltmak [**dobaltmak, döbeltmek**]

Birisini secde durumuna sokmak. (*Düzce –Bo.)
[**dobaltmak**] : (*Düzce –Bo.)
[**döbeltmek**] : (*Düzce –Bo.)

domarmak [→ **domurmak** (I) **-1**]

domartlak Olmamış, ham meyve. (–Or.)

domas (I) [→ **domat**]

domas (II) **1.** Yoğurt kaymağından yapılan peynir. (Türkçayırı *Afşin –Mr.) **2.** Çökelek, kaymak, süt ve tereyağını karıştırarak yapılan yiyecek. (*Elbistan –Mr.)

domat [**domadız, domas** (I), **domata, domate, domatis**] Domates. (–Us. ve çevresi; İlyas, Baradız, *Keçiborlu, *Gelendost, *Atabey –Isp.; Karamanlı *Tefenni, *Yeşilova –Brd.; –Dz. ve çevresi; Dallıca *Nazilli –Ay.; Cumaovası –İz.; –Mn.; Kerem *Burhaniye –Ba.; Fili *Biga –Çkl.; *Mersin –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.)
[**domadız**] : (İğdecik, Bağıllı *Eğridir –Isp.; Kuşbaba *Bucak –Brd.)
[**domas** (I)] : (Türkçayırı *Afşin –Mr.)
[**domata**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Bekilli *Çal –Dz.; –Çkr.; Kayalar, Selânik, Konyar aşireti, Katransa, Yunanistan)
[**domate**] : (Genek *Yatağan –Mğ.)
[**domatis**] : (–Çkr.; –Sm. ve ilçeleri)

domata [→ **domat**]

domatça Patates. (*Çayıralan –Yz.)

domate [→ **domat**]

domates ekşisi Salça. (Güney *Yeşilova –Brd.)

domatis [→ **domat**]

domaylı Süs kavunu. (*Elbistan –Mr.)

domazlık [→ **damızlık** (I) **-1**]

dombadak [→ **dömbedek**]

dombadan [→ **dömbedek**]

dombadız [**dombadiz** (I)] **1.** Şişman (kimse). (*Senirkent –Isp.) **2.** Çok zengin (kimse). (*Senirkent –Isp.)
[**dombadiz** (I)] : (Sığırcılı *Uzunköprü –Ed.)

dombadiz (I) [→ **dombadız -2**]

dombadiz (II) Nehirde kayık yerine kullanılan iki kişinin binebileceği büyüklükte ve havut otundan yapılan sal. (Homa *Çivril –Dz.)

dombak (I) **1.** Yuvarlak : *Dombak bir soğan buldum.* (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Bayad –Or.) **2.** [→ **domurcuk**]

dombak (II) [**dobak** (I) **-1, 2; dolbak, dulbak**] **1.** Başı açık, çıplak : *Sıcakta dombak sokağa çıkılmaz.* (*İskilip –Çr.; *Gümüşhacıköy, *Merzifon –Ama.)
[**dobak** (I) **-1**] : (*İskilip –Çr.; *Boyabat –Sn.)
[**dolbak**] : (*Halfeti, *Birecik –Ur.; Barak *Nizip –Gaz.; –Mr.)
[**dulbak**] : (–Gaz.)
2. Saçsız baş. (*Osmancık, *Sungurlu –Çr.; Zana –Ama.)
[**dobak** (I) **-2**] : (Ziğere, *Merzifon çevresi –Ama.)

dombak (III) [→ **dombay** (I)]

dombala [→ **dolaman** (III)]

dombalaḫ [→ **dombalak** (I)]

dombalah kılmak [**dombalaḫoçik atmak, dombalak aşmak, dombalak atmak, dombalak kılmak, donbal atmak, donbalak dönmek, dömbelek atmak**] Takla atmak. (–To.)
[**dombalaḫoçik atmak**] : (–Kr. ve köyleri)

[**dombalak aşmak**] : (*Senirkent –Isp.; –Gaz.)

[**dombalak atmak**] : (*Zile –To.)

[**dombalak kılmak**] : (Sarı *Merzifon –Ama.; *Zile –To.)

[**donbal atmak**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

[**donbalak dönmek**] : (–Mr.)

[**dömbelek atmak**] : (*Vakfıkebir –Tr.)

dombalaḫoçik atmak [→ **dombalah kılmak**]

dombalak (I) [**dambuldak, dombalaḫ, dombalakeş, donbalaḫ, donbalak, dönbelek**] Takla. (–Mn.; Tokat –Es.; Azerî köyleri *Merzifon –Ama.; Aşudu *Darende –Ml.; *Zara –Sv.; Türkmen aşireti, Yeniköy *Bünyan –Ky.)

[**dambuldak**] : (Çamavlu, Kozak *Bergama –İz.)

[**dombalaḫ**] : (*Gürün –Sv.)

[**dombalakeş**] : (Avşar aşireti, Pazarören, *Pınarbaşı –Ky.)

[**donbalaḫ**] : (*Kangal ve köyleri –Sv.)

[**donbalak**] : (*Kandıra –Kc.; *Zile –To.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Mr.; *Zara, *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; *Karaman –Kn.)

[**dönbelek**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dombalak (II) Şişman çocuk. (Uşhum *Yusufeli –Ar.)

dombalak (III) Zatürree. (Koyunevi *Kozan –Ada.)

dombalak (IV) [→ **dolaman** (III)]

dombalak aşmak [→ **dombalah kılmak**]

dombalak atmak [→ **dombalah kılmak**]

dombalakeş [→ **dombalak** (I)]

dombalak kılmak [→ **dombalah kılmak**]

dombalakuç [**donbalakuç**] Ayaklar havada olmak üzere sırtüstü durumu. (Kerkük)

[**donbalakuç**] : (Kerkük)

dombalamak [**donbalamak**] Deve koşmak, sıçramak. (*Anamur, Yapıntı *Mut –İç.)

[**donbalamak**] : (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

dombalan 1. [→ **domalan** (I) **-1**] 2. [→ **dolaman** (III)]

dombal atmak [→ **dombalah kılmak**]

dombalmak [→ **domalmak** (III) **-1**]

dombaltmak [**donbaltmak**] Takla attırmak. (Kerkük)

[**donbaltmak**] : (Kerkük)

dombay (I) [**dombak** (III), **dombey** (I), **dombi** (I), **donbay** (I), **donbey**] Manda. (Bayat *Emirdağ, Çay *Bolvadin, Işıklar, Kızılköy *Dinar –Af.; *Eşme –Uş.; Yakaköy *Gelendost, Kılıç *Keçiborlu –Isp.; Kuşbaba *Bucak –Brd.; Kızılcasöğüt, Bulkaz, *Çivril –Dz.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn ; *Edremit, Kerem *Burhaniye, Karacalar *Savaştepe, *Susurluk –Ba.; *Bayramiç, Fili *Biga, –Çkl.; –Kü.; *Söğüt, Hisarcık *Osmaneli, Arıcaklar *Gölpazarı –Bil.; Tokat, Bozan, *Sivrihisar –Es.; Yalpankaya *Hendek, Umurca, Kavaklı, *Kandıra, Alaağaç, *Akyazı –Sk.; *Gebze, *Karamürsel –Kc.; *Göynük, *Düzce –Bo.; Kadıköyü, *Kozlu, Sandallar, *Devrek, *Karadeniz Ereğlisi, Çerçiler *Safranbolu, Kepezköyü, –Zn.; –Ks.; Olukyanı *Sungurlu –Çr.; *Yerköy –Yz.; *Beypazarı, Güdül *Ayaş, *Haymana –Ank.;

–Ky.; Emirler *Ulukışla, Veliisa –Nğ.; Hatunsaray, Kayalı –Kn.; Horzum aşireti, Aydınlı *Bahçe, İsahacılı –Ada.; –Ant.; Dont *Fethiye –Mğ.; *Çorlu –Tk.)

[**dombak** (III)] : (–Ama.)

[**dombey** (I)] : (*Alaşehir –Mn.; *Edremit –Ba.; *Emet –Kü.; –Es.)

[**dombi** (I)] : (Dedeköyü *Çal –Dz.)

[**donbay** (I)] : (Yeniköy –Ba.; Bozan –Es.; *Düzce –Bo.; *Azdavay –Ks.; Talas –Ky.)

[**donbey**] : (Kayı –Isp.; İğdir *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.)

dombay (II) [**dombey** (II), **donbay** (II)] Şişman, kısa boylu (kimse). (*Bor –Nğ.; *Karaman –Kn.)

[**dombey** (II)] : (*Yalvaç –Isp.)

[**donbay** (II)] : (*Serik –Ant.)

dombay (III) Küçük ve yuvarlak bir çeşit hıyar. (*Bor –Nğ.)

dombay (IV) **1.** Asma yaprağından yapılan dolma. (*Zile –To.; –Yz.) **2.** Lahana dolması: (–Nğ.)

dombay (V) Aşığın dikilmesi. (–Nğ. ve çevresi)

dombay balığı Kurbağa yavrusu. (*Kandıra –Kc.)

dombay eriği Kabuğu mor, içi sarı renkli, güzel kokulu, iri bir çeşit erik. (*Düzce –Bo.)

dombayına dökmek Tutumsuzluk etmek, boşuna harcamak. (–Sm.)

dombay ineği [**domminek**] Dişi manda. (*Düzce –Bo.)

[**domminek**] : (Olukyanı *Sungurlu –Çr.)

dombaylamak Su kabını ağıza dikerek su içmek. (*Sivrihisar –Es.)

dombay öküzü Erkek manda. (*Düzce –Bo.)

dombaz (I) Kara, kuru üzüm, erik kurusu karıştırılarak yapılan hoşaf. (Romanya göçmenleri, Osmaniye *Ilgın –Kn.)

dombaz (II) Mirasyedi. (Bulgaristan göçmenleri *Alaşehir –Mn.)

dombey (I) [→ **dombay** (I)]

dombey (II) [→ **dombay** (II)]

dombi (I) [→ **dombay** (I)]

dombi (II) Keklik. (Maruf –Çkr.)

dombil **1.** Genellikle pehlivanların başlarının üzerinde uzatılmış saç, kâhkül. (–Çr.) **2.** Tavuk ve güvercinlerin başının üzerindeki fazla tüyler. (–Çr.)

dombu Tahtadan yapılmış üstü kapalı, emzikli su kabı. (–Ks.; –Sn.)

dombul (I) [**donbul -2**] Omuz. (*Develi –Ky.)

[**donbul -2**] : (*Develi –Ky.)

dombul (II) Suyun ayrıldığı ana bent. (*Bor –Nğ.)

dombulcak [→ **domurcuk**]

dombul dombul Yavaş yavaş yürümeyi anlatır. (Fariske *Ermenek –Kn.)

dombuluş Altı aylığa kadar deve yavrusuna verilen ad. (*Alanya –Ant.)

domburcuk [→ **domurcuk**]

domburdadan Yellenen (kimse). (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dombuz [→ **dumbuz** (I)]

domdom (I) Davul. (*Dinar –Af.; Körküler *Yalvaç –Isp.; Çeltek *Yeşilova –Brd.)

domdom (II) Kaba, ters, aksi (konuşma) : *Ne öyle domdom konuşuyorsun.* (*Çal –Dz.; Çadırlı *Silifke –İç.)

domdomadan Kendiliğinden : *İnsan domdomadan öyle iş yapar mı hiç?* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

domdom böceği Ağustosböceği. (Otacı *Kızılcahamam –Ank.)

domdom helvası (I) Ağızda çabuk eriyen bir çeşit helva. (*Ağın, *Keban –El.)

domdom helvası (II) Her zaman söylenen söz. (Tepeköy *Torbalı –İz.)

dom durmak [→ **dim durmak -2**]

domik Bahçe ve bostanları beklemek için ağaç ve çamurdan yapılan kulübe. (–Vn.)

domkaylı [→ **dongaylı**]

domla [→ **damla**]

domminek [→ **dombay ineği**]

domra [→ **doñra -1**]

domruh, domruḫ [→ **domruk**]

domruk [**domruh, domruḫ**] Kerestelik kütük, tomruk. (*Urla –İz.; –Ks.; *Perşembe –Or.; Boztekke, Düzköy, *Keşap, Kayadibi *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; Niğzivan *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; İğdeli *Gemerek –Sv.)

[**domruh, domruḫ**] : (Ersis *Yusufeli –Ar.; Kayı *Şuşehri –Sv.)

domrun Kerestelik ağaçları düzgün bir şekilde dizerek yapılan küp : *Bugün iki domrun yaptım.* (*Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

domşak 1. [→ **domuşuk**] **2.** Durgun, üzgün. (–Brs.)

domu [→ **domal**]

domuca [→ **doğuca**]

domuk 1. Avcıların kışın yaptıkları av bekleme yeri. (*Ahlat –Bt.) **2.** Çok soğuk yer. (*Ahlat –Bt.)

domur 1. [→ **domurcuk**] **2.** Kabarık. (*Zile –To.; –Mr. ve çevresi; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Tarsus –İç.) **3.** Kabarcık. (*Zile –To.; –Mr. ve çevresi; –Sv.; Avşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; *Tarsus –İç.)

domuramak Öfkeli öfkeli kendi kendine konuşmak. (Hamzabali *Bozdoğan –Ay.)

domurca [→ **doğuca**]

domurcak [→ **domurcuk**]

domurcuk [**dombak** (I) **-2, dombulcak, domburcuk, domur -1, domurcak, dorumcuk** (I), **dumurcuḫ**] Tomurcuk. (*Yalvaç –Isp.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Kr.; Önsen –Mr.)

[**dombak** (I) **-2**] : (Tepeköy *Torbalı –İz.; Yeniköy *Çarşamba –Sm.)

[**dombulcak**] : (*Bor –Ng.)

[**domburcuk**] : (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

[**domur -1**] : (–Ezc.)

[**domurcak**] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)

[**dorumcuk** (I)] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

[**dumurcuḫ**] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim, *Iğdır –Kr.)

domur domur [**dumur dumur**] **1.** Damla damla (ter ve su hakkında). (–Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; –Çr.; Bozan, Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Kr. köyleri; *Arapkir –Ml.; *Gürün –Sv.)

[**dumur dumur**] : (*Merzifon –Ama.) **2.** Kabarık kabarık : *Vücudum domur domur oldu.* (Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.)

domurmag (I) [→ **domurmak** (I) **-1**]

domurmag (II) **1.** [→ **domurmak** (II) **-1**] **2.** Bir şeyden damla şeklinde su çıkmak. (–Brd.)

domurmak (I) [**domalmak** (IV) **-1, 2; domarmak, domurmag** (I)] **1.** Ağaçlar tomurcuklanmak. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri, –Isp.;

Kozluca, Çebiş –Brd.; İğdir, *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; –Çr.; Taşoluk *Göksun –Mr.; *Antakya köyleri –Hat.; *Gürün –Sv.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

[**domalmak** (IV) **-1**] : (–Ba.)

[**domarmak**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.)

[**domurmag** (I)] : (–Brd.)

2. Kabarmak. (*Sarayköy köyleri –Dz.; –Nş.)

[**domalmak** (IV) **-2**] : (*Tefenni –Brd.)

domurmak (II) [**domurmag** (II) **-1**] Kaynaktan su kaynayarak çıkmak. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; Kozluca, Çebiş –Brd.; *Bayındır –İz.)

[**domurmag** (II) **-1**] : (–Brd.)

2. Kesilen yerden kan deri üstüne damla halinde çıkmak. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; *Sarayköy köyleri, Kösten, Abaş, Honaz –Dz.; *Ermenek –Kn.; Bağyaka *Finike –Ant.)

domurmak (III) Ağaçları, tomrukları kısa kısa keserek kütük haline getirmek. (*Perşembe –Or.; Kayadibi, Düzköy *Keşap –Gr.)

domurtmak Fidan ve çiçeğin tepesinden koparmak. (*Ulubey –Or.; *Koyulhisar –Sv.)

domusu düşmek Korkmak, heyecanlanmak, ürpermek. (*Anamur –İç.)

domuşak [→ **domuşuk**]

domuşkan [→ **domuşuk**]

domuşmag [→ **domuşmak -1**]

domuşmah [→ **domuşmak -3**]

domuşmak [**damuşmak, domuşmag, domuşmaḫ, domuşup kalmak, donuşmak, doñuşmak** (I) **-2, dumuşmak**] **1.** Somurtmak, sessiz ve dargın durmak. (Bayat *Emirdağ, *Dinar köyleri, –Af.; *Eşme ve çevresi –Uş.; *Eğridir köyleri, Ulubey, Yassıviran *Senirkent, *Uluborlu, –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; Kızılcabölük, *Sarayköy köyleri, Alâettin, Darıveren *Acıpayam, İğdir *Çivril, İsabey *Çal, Honaz, Nikfer –Dz.; Bozan –Es.; –Çkr.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; Azerî köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Gürün –Sv.; Ahırlı, Çayırlı, *Haymana –Ank.; *Mucur, Köşker –Krş.; *Pınarbaşı köyleri, *İncesu –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek köyleri, *Karaman, Tepelice, Pınarbaşı, Ayaslar *Ilgın, –Kn.; *Elmalı ve köyleri –Ant.; *Mut köyleri, Civanyaylağı *Mersin, *Anamur, Örmece Yörükleri, İncekum *Silifke –İç.)

[**damuşmak**] : (Ayvalı, *Sivrihisar –Es.; Ahırlı *Haymana –Ank.)

[**domuşmag**] : (–Brd.)

[**donuşmak, doñuşmak** (I) **-2**] : (*Zile –To.; *Karaman –Kn.)

[**dumuşmak**] : (*Çal –Dz.; –Çr.; *Ahlat –Bt.)

2. Sırıtmak. (–Nğ.) **3.** Soğuktan üşüyen insan ve hayvan büzülmek, büzülerek oturmak. (Sirge *Eşme –Uş.; Kuşbaba *Bucak –Brd.; –Kr. ve köyleri; –Nğ.; Örmece Yörükleri, İncekum, *Silifke –İç.)

[**domuşmaḫ**] : (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış, *Selim, Kızılçakçak, *Arpaçay –Kr.)

4. Çömelmek. (Kuşbaba *Bucak –Brd.; Azerî köyleri –Ama.) **5.** Ölmek. (–Nğ.)

[**domuşup kalmak**] : (–Nğ.)

domuşuk [**domşak, domuşak, domuşkan**] Somurtkan, asık suratlı. (Çiftlik *Dinar, Bayat *Emirdağ, –Af.; *Gelendost, *Yalvaç, İğdecik, İlyas *Keçiborlu –Isp.; Kavak, Salda, Çuvallı *Yeşilova, Anbarcık, *Gölhisar, Yayla *Tefenni –Brd.; *Buldan, Darıveren *Acıpayam, Kavakköy *Çivril –Dz.; *Düzce –Bo.; –Çkr. ve ilçeleri; –Çr.; *Taşova –Ama.; Hacavera *Maçka –Tr.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Korkuteli köyleri, *Elmalı köyleri –Ant.)
[**domşak**] : (–Brs.)
[**domuşak**] : (İğdir *Çivril –Dz.)
[**domuşkan**] : (–Kn.)

domuşup kalmak [→ **domuşmak -5**]

domuz [→ **domuzcuk**]

domuzağırşağı [**domuzarşağı**] **1.** Buhurumeryem denilen bitki. (*Lapseki –Çkl.)
[**domuzarşağı**] : (–Zn.)
2. Çöven denilen bitki. (–Kn.)

domuz arabası El arabası. (Fethiye –Brs.; Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

domuzarşağı [→ **domuzağırşağı -1**]

domuzbaş [→ **domuzbaşı**]

domuzbaşı [**domuzbaş, domuzburnu, domuzcu, donuzbaşı**] **1.** Hayvanların vücutlarında genellikle boğaz ve kulak arkalarında şişkinlik şeklinde beliren hastalık. (Sücüllü, *Yalvaç –Isp.; Belenli, Karamanlı *Tefenni, Güney *Yeşilova –Brd.; Gerze *Devrek –Zn.; İbik *İskilip –Çr.; –Ama. ve çevresi; –Tr. köyleri; Uluşiran, *Şiran –Gm.; Kuruçay, Armudan *İliç –Ezc.; *Ahlat –Bt.; Kavaklı –Sv.; Güdül *Ayaş –Ank.; –Ky.; –Kn.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.)
[**domuzbaş**] : (–Kn.)
[**domuzburnu**] : (Gülesur *Doğubeyazıt –Ağ.)
[**domuzcu**] : (*Sandıklı –Af.)
[**donuzbaşı**] : (*Antakya köyleri –Hat.)
2. İnsanların yüz, baş ve vücutlarında şişkinlik şeklinde beliren hastalık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
3. Bağ çubuklarında şişkinlik şeklinde beliren ve çubukları kurutan bir hastalık. (Emirli *Elbistan –Mr.)

domuzbıtırağı [**domuzpıtrağı, doñuzbıtırağı**] Uçları iğne gibi dikenli bir çeşit bitki, xanthium strumarium compositae. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)
[**domuzpıtrağı**] : (Bölceköy *Bergama –İz.)
[**doñuzbıtırağı**] : (İğdir *Çivril –Dz.)

domuzburnu [→ **domuzbaşı -1**]

domuzcu [→ **domuzbaşı -1**]

domuzcuk [**domuz**] Çocukların oynadığı bir oyundur. Kazılan çukur üzerine çubuklar dizilir. Bu çubukların üstünde gezerken kim çukura düşerse o domuzcuk olur. Hep birden domuzcuk diye bağrılır. (Çanakça *Çatalca, Kandilli –Ist.)
[**domuz**] : (*Düzce –Bo.)

domuz çökelten [**domuz çökerden, domuz çömelden, domuz çömelten, doñuz çömelden**] Kuzeyden, kuzey doğudan esen çok soğuk rüzgâr. (Kaymaz *Sivrihisar –Es.)
[**domuz çökerden**] : (Kümbet *Seyitgazi –Es.)
[**domuz çömelden**] : (*Keskin –Ank.)
[**domuz çömelten**] : (Cebel *Eğridir, *Uluborlu –Isp.; *Acıpayam –Dz.; –Mr.)
[**doñuz çömelden**] : (Kızılköy *Dinar –Af.; *Keçiborlu –Isp.)

domuz çökerden [→ **domuz çökelten**]

domuz çömelden [→ **domuz çökelten**]
domuz çömelten [→ **domuz çökelten**]
domuzdamı **1.** Maden ocaklarında çökme tehlikesi olan yerlerde her tarafı ağaç direk ve ağaç kamalarla örülen bağ. (Aliköy *Çaycuma –Zn.) **2.** Çay ve ırmaklarda taş ve ağaçlarla yapılan bent. (*Kargı –Çr.; –Rz.) **3.** Sel baskınına engel olmak için derelerin kenarlarına yapılan korkuluk. (Düzköy *Keşap –Gr.) **4.** Suyun çıktığı kaynak ve çevresi, üzeri betonla kaplı havuzu. (Tanrıvermiş *Mecitözü –Çr.)
domuzdikeni Kirpi gibi her yanı dikenli bir ot. (Navlu, Çeltek *Yeşilova –Brd.)
domuzduḫ [→ **domuzluk** (I)]
domuzelininkörü [**domuzölününkörü, donuzkörü, donuzoğlukörü**] Köy odalarında üzerine kütük dayamak için ocağın arka tarafına konulan, üç ayaklı, deve boyunlu, demir sacayak. (–Ant.)
[**domuzölününkörü**] : (Kiremitçi –Dz.)
[**donuzkörü**] : (Genek *Yatağan –Mğ.)
[**donuzoğlukörü**] : (Kızılhisar *Acıpayam –Dz.)
domuzeriği [→ **doñuzeriği**]
domuz gözlü Gözleri küçük, donuk at. (–Nğ. çevresi)
domuz gürdüğü Domuzların çiftleşme günleri. (Alayunt –Kü.)
domuzkulağı Çocukların ceketlerine asılan bir süs eşyası. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)
domuz kurşunu Yabanıl hayvanları öldürmek için kullanılan bir çeşit kurşun. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)
domuzkuyruğu Beyaz tüylü, büyük yabanî bir ot. (Çeltek, Navlu *Yeşilova –Brd.)
domuzla [→ **domuzluk** (I)]
domuzlahanasi Yılanyastığı denilen bitki. (Anaraş *Sürmene –Tr.)
domuzlak **1.** Hali vakti yerinde olan (kimse). (*İskilip –Çr.) **2.** İşini bilen (kimse). (*İskilip –Çr.) **3.** Her şeyde başarılı olan (kimse). (*İskilip –Çr.)
domuzlan Sert kabuklu, siyah gübre böceği. (*Düzce –Bo.)
domuzluk (I) [**damızlık** (III), **damuzluḫ, doguzluk, doğuzluḫ, doğuzluk -2, domuzduḫ, domuzla, donguzluḫ, donguzluk -1, doñızlağı, doñuzluḫ, donuzluk, doñuzluk -1, donzluk, douzluk**] Su değirmenlerinde çarkın bulunduğu ve döndüğü yer. (Kırca *Bolvadin –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin, Demirli, –Brd.; Babadağ *Sarayköy köyleri, Darıveren, *Acıpayam, Karahisar *Tavas –Dz.; Eymir, Sürez, Araplı, *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Zeytinli *Edremit, *Savaştepe köyleri –Ba.; Baklalı, Çatalca –Ist.; *Merzifon çevresi –Ama.; *Alucra –Gr.; *Süle –Gm.; –Rz.; Ersis *Yusufeli –Ar.; *Oltu, *Tortum –Ezm.; –Ezc.; –Ml.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Koyulhisar, *Gürün, –Sv.; *Pınarbaşı ve köyleri –Ky.; –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.; –Mğ.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**damızlık** (III)] : (Haşhaşı –Ezc.)
[**damuzluḫ**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**doguzluk**] : (Yukarıkale *Koyulhisar –Sv.)
[**doğuzluḫ**] : (*Kangal köyleri –Sv.)
[**doğuzluk -2**] : (Bağıllı *Eğridir

–Isp.; *Ağın, *Keban –El.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.)
[**domuzduḫ**] : (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)
[**domuzla**] : (Güdül *Ayaş –Ank.)
[**donguzluḫ**] : (Yavuz *Şavşat –Ar.)
[**donguzluk -1**] : (Erkinis *Yusufeli –Ar.)
[**doñızlağı**] : (–Ank.)
[**doñuzluḫ**] : (*Gürün –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.)
[**donuzluk, doñuzluk -1**] : (*Eşme ve çevresi –Uş.; İlyas *Keşiborlu, Yassıviran, *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Yukarıseyit *Çal, –Dz.; *Edremit –Ba.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Karkıncık *Artova –To.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; Şeref *Yatağan –Mğ.)
[**donzluk**] : (*Ahlat –Bt.)
[**douzluk**] : (Şeyihler *Ulubey –Or.; –Kr. ve köyleri)

domuzluk (II) **1.** Döşemenin altına konulan ağaç direk. (*Araç –Ks.; Şimşirli, Güneyce *İkizdere –Rz.) **2.** Tandır kepenginin üzerindeki aralık. (–Ezm.)

domuzölününkörü [→ **domuzelininkörü**]

domuzpıtrağı [→ **domuzbıtırağı**]

domuzpotulağı Yumru kökü yenilebilen yabanî bir bitki. (Salda *Yeşilova –Brd.)

domuztomruğu 1. [→ **domuztopu -1**] **2.** [→ **domuztopu -2**]

domuztopu [**domuztomruğu -1, 2**; **doñuztopu**] **1.** Elleri bağlı olan bir kimsenin, bağlı olan ayaklarının, kollar arasından geçirilerek tostoparlak şekle getirilmiş durumu. (–Çr.; *Zile –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.)
[**domuztomruğu -1**] : (Atlıhisar, *Şuhut –Af.)
[**doñuztopu**] : (*Merzifon ve köyleri –Ama.; *Antakya köyleri –Hat.) **2.** Hayvanların dört ayağının bir araya getirilip bağlanmış durumu. (–Çr.; *Zile –To.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.)
[**domuztomruğu -2**] : (Atlıhisar *Şuhut –Af.; *Koyulhisar –Sv.) **3.** İnsan ve hayvanların arkalarını birbirlerine vererek düşmanlarına karşı aldıkları savunma durumu. (–Sm.) **4.** Eli ayağı birbirine karışırcasına hızlı yürümek ve koşmak hakkında kullanılır. (Girne –Kıbrıs)

domuztopu bağlamak / [**domuztopu yapmak**] Bir kimseyi, ellerini ayaklarının arasından geçirip tostoparlak bağlamak. (*Lapseki –Çkl.)
[**domuztopu yapmak**] : (*Zile –To.)

domuztopu yapmak [→ **domuztopu bağlamak**]

don (I) [**donçulu**] **1.** Çamaşır : *Cuma günü don yıkamam.* (Tahtacı, *Atabey –Isp.; Kuşbaba *Bucak –Brd.; *İskilip –Çr.; Çayır *Zile –To.; –Ml.; –Gaz.; Varyanlı, Hartlap, –Mr.; *Antakya –Hat.; E. Hüyük, Ortaköy *Şarkışla –Sv.; Akçalar *Seydişehir –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.) **2.** Kıyafet, biçim. (Koyundere *Ahıska –Kr.; *Fethiye köyleri –Mğ.; Kerkük) **3.** [→ **donak** (I) **-1**] **4.** Pantolon. (*Sandıklı –Af.; *Gelendost –Isp.) **5.** Şalvar. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Bizeri –To.; *Antakya köyleri –Hat.) **6.** Beyaz bezden yapılmış pijama. (Kaşköy *Gürün –Sv.) **7.** Tavukların ayağına işaret olarak bağlanan bez : *An-*

nem tavuklarımız belli olsun diye ayaklarına don dikmiş. (*Nazilli –Ay.) **8.** Saman taşımak için kağnıların yanlarına konulan yün örtü. (–İz.; Sarıhamzalı, Bahattin *Sorgun –Yz.; –Ank. çevresi)
[**donçulu**] **:** (Köşker –Krş.)

don (II) [**donk**] Somurtkan, içine kapalı, soğuk adam : *Bahsettiğin kişi çok don, hiç konuşmuyor.* (*Tirebolu, Düzköy *Keşap –Gr.; –Yz.)
[**donk**]: (–Kü.; –Es.)

don (III) Ağaçların yapraklanması. (–Çr.)

donaç Hayvanların soğuk alması. (–Sv.)

donağaç 1. Soğuğun şiddetinden ıslak çamaşırların donmuş durumu. (Uluşiran *şiran –Gm.) **2.** Bir kimsenin korkudan ölü gibi hareketsiz bir durumda olması. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

donaḫ [→ **donak** (I) **-3**]

donak (I) [**don** (I) **-3, donaḫ**] **1.** Gelin elbisesi, kadın elbisesi. (Göçmenler, Kocabergos *Erdek –Ba.; Göçmenler, İbriktepe *İpsala –Ed.)
[**don** (I) **-3**] **:** (*Karşıyaka –İz.; –Mr.; *Bor –Nğ.)
2. Çeyiz. (–Rz.) **3.** Süs, ziynet. (Ortaköy *Mecitözü, *İskilip –Çr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Sv.; –Ed.)
[**donaḫ**] (*Kangal ve köyleri –Sv.)

donak (II) [**donam -1**] **1.** [→ **donak evi**] **2.** Yeni yapılan bir evin kapı, pencere, tavan, döşeme gibi kısımları. (Ersis, *Yusufeli –Ar.)
[**donam -1**] **:** (–Sm.)

donak (III) Tören. (*Savur –Md.)

donak (IV) Soğuktan buz tutma. (Şerefli, Oyaca *Haymana –Ank.)

donak evi [**donak** (II) **-1**] Gelin evi. (*İzmit –Kc.)
[**donak** (II) **-1**] **:** (–Ada.)

donaklı [**donangılı**] Süslü. (Kuşuh *Taşova –Ama.)
[**donangılı**] **:** (Sarılar *Avanos –Krş.)

donakotu [→ **dorakotu**]

donalete Derileri mermer üzerinde düzeltmek ve suyunu akıtmak için kullanılan ufak demir parçası. (–Isp.)

don almak [→ **don kesmek** (I)]

donam 1. [→ **donak** (II) **-2**] **2.** Gemi ve sandalların donatılması. (Bebek *Sarıyer –Ist.)

donama Kabakulak hastalığı. (Sarıbeyler –Ba.)

donan Yeni elbise giyinme. (Kızılköy *Ezine –Çkl.)

donangı Yeni giyilen elbise. (Balçova –İz.)

donangılı [→ **donaklı**]

donanma (I) [→ **donatma**] **1.** Bütün vücudu kaplayan, kırmızı benekler şeklinde beliren ve sonra sulu yara haline gelen hastalık. (*Sarayköy köyleri –Dz.; Görece –İz.; Keper –Çkl.; *Milas –Mğ.) **2.** Vücutta çıkan şişler. (Salda *Yeşilova –Brd.) **3.** Çiçek hastalığı. (Yiğitaliler *Bayramiç –Çkl.) **4.** Dolama hastalığı. (*Antakya –Hat.)

donanma (II) Kapı, pencere gibi şeylere ait kilit, menteşe vb. (–Tr. ve köyleri)

donanmak Düğün yapılacağı gün gelin çıkmadan bir saat önce damadı evin ya da köyün meydanına getirip dualar okuyarak yapılan el öpme töreni. (Güney *Yeşilova –Brd.)

donup Değirmen çarkının büyük kasnağı. (–Isp.)

donaray Ocak ayı. (*Ünye –Or.)

donat Donma salgını. (Bağyaka *Finike –Ant.)

donata 1. Üzeri işlemeli yorgan yüzü. (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.) **2.** Sedirlere konulan bir çeşit kumaş. (–Gaz.)

donatma [→ **donanma** (I) **-1**]

don atmak 1. Donmuş toprağın buzu çözülmek. (*Birecik –Ur.) **2.** Ekilen tohum dondan bozulup çıkmamak. (Aliköyü –Isp.; *Antakya köyleri –Hat.)

donbalaḫ [→ **dombalak** (I)]

donbalak [→ **dombalak** (I)]

donbalak dönmek [→ **dombalah kılmak**]

donbalakuç [→ **dombalakuç**]

donbalamak [→ **dombalamak**]

donbalan [→ **domalan** (I) **-1**]

donbalmak [→ **domalmak** (III) **-1**]

donbaltmak [→ **dombaltmak**]

donbay (I) [→ **dombay** (I)]

donbay (II) [→ **dombay** (II)]

donbaylı Bıldırcın. (*Sarayköy –Dz.)

donbey [→ **dombay** (I)]

donbul 1. Gürbüz, toplu. (Muradiye –Rz.) **2.** [→ **dombul** (I)]

doncaḫ kalmak Yalnız iç donuyla kalmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

doncak (I) **1.** Donsuz, çıplak. (Kocabey –Krş.; *Bünyan –Ky.) **2.** Üstünde yalnız iç donu olarak : *Doncak çıktı geldi.* (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Kozluca –Brd.; –Or. ve köyleri; Düzköy *Keşap –Gr.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.)

doncak (II) [→ **donluk** (I)]

doncak (III) Kışın suların ve yerlerin donmuş hali : *Bu sabah doncak var.* (Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

doncuḫlamak Hayvan yavruları çifte atarak oynamak. (–Kr.)

doncuḫmaḫ [→ **dancuḫup durmaḫ**]

doncukmak (I) Utanmak. (*Andırın, *Afşin –Mr.; Doğanbeyli *Saimbeyli –Ada.)

doncukmak (II) Pıhtılaşmak. (Arpaköy –Or.)

donçulu [→ **don** (I) **-8**]

dondarçi Misafiri karşılayan. (Güney *İkizdere –Rz.)

don daşı [**don taşı-1**] Üzerinde çamaşır yıkanan taş. (*Sivrihisar –Es.) [**don taşı -1**] : (*İskilip –Çr.; –Ml.)

don değişmek Ölmek. (*Gürün –Sv.)

dondelig Tahtadan yapılan ve daire şeklinde yuvarlak olup delik olan orta kısmından iplik geçirilerek kullanılan bir oyuncak. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz)

don deliği Samanlığa dışardan saman atılan delik. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dondon arısı Başparmak büyüklüğünde siyah bir çeşit arı. (–Çr.)

dondon böceği [**dondon böcü**] **1.** Karafatma denilen böcek. (–Çkr.; Peçenek –Ank.) **2.** Bok böceği. (*İskilip –Çr.; Çayırlı *Haymana –Ank.)

[**dondon böcü**] : (–Çkr.)

dondon böcü [→ **dondon böceği -2**]

doñduma [→ **dondurma** (I)]

dondurma (I) [**doñduma**] Beton : *Kuyuyu dondurma ile yaptırdık.* (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Irgıllı *Çivril –Dz.)

[**doñduma**] : (Peşman *Daday –Ks.)

dondurma (II) [**dandurma, doğdurma, doğdurme, dovdurma, döndürma**] Kışa doğru ekilen tohum. (Ficek *Reşadiye –To.; Çakır *Şebinkarahisar, Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.;

Ersis, Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Ezm.; Savrun *Divriği, *Koyulhisar –Sv.)

[**dandurma**]: (Kozağaç *Şiran –Gm.)

[**doğdurma**] : (*Refahiye ve çevresi –Ezc.)

[**doğdurme**] : (*Şebinharahisar –Gr.)

[**dovdurma**] : (*Refahiye ve çevresi –Ezc.)

[**döndürma**] : (Sulusaray *Artova –To.)

dondurma (III) **1.** Koyun yoğurdu. (*Bünyan –Ky.) **2.** Sütlaç. (*Emet –Kü.)

dondurma (IV) Kadife üstündeki sırma işleme. (–Brd.)

dondurmak (I) **1.** Bir şey hakkında kesin olarak bir kanıya varmak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; Yukarıseyit *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; Tokat, *Sivrihisar –Es.; Oyaca *Haymana –Ank.) **2.** Unutulan bir şeyi hatırlamak. (Bozan –Es.)

dondurmak (II) Peynir yapmak için süte maya katmak. (Larnaka, Limasol, –Kıbrıs)

dondurmak (III) Organlardan birinin hissini iptal etmek. (–Sm.)

don düşmek Don başlamak. (Uluşiran –Gm.)

dongabaş Kalın kafalı, avanak. (–Es.; –Tr.)

dongaylı [**domkaylı, dongeyli, donkaylı**] Tarla kuşu. (*Eşme ve çevresi –Uş.; –Nğ.)

[**domkaylı**] : (–Nğ.)

[**dongeyli**] : (*Kula –Mn.)

[**donkaylı**] : (–Nğ.)

dongeyli [→ **dongaylı**]

dongil Tavuğun tepesindeki tüy, tepelik. (*Osmancık –Çr.)

dongirik Ufak ve ağzı kapalı kuzu çıngırağı. (Arpaköy –Or.; –Gr. köyleri)

dongralı El ve ayakları kirli olan (kimse). (*İskilip –Çr.)

dongucu [→ **doluca** (II) **-1**]

dongulca [→ **dongurca**]

donguldak [→ **dangırdak** (I)]

dongun Katı, sert, donmuş. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Alanlı, Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Mn. ve çevresi; *Gediz –Kü.)

dongur Katı ve yuvarlak yün, pamuk parçaları. (Dombaylı *Salihli –Mn.)

dongurak (I) [→ **donguldak**]

dongurak (II) Domates. (Yenice *Simav –Kü.)

dongurca [**dongulca**] Geceleri ışığa gelen bal arısından büyük, çift kanatlı bir böcek. (Düzköy *Keşap –Gr.)

[**dongulca**] : (Börk *Görele –Gr.)

dongurdak (I) Çağlayan. (Hasanoğlan –Ank.)

dongurdak (II) Siyah, sert kabuklu ufak böcek. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dongurdak (III) [→ **dangırdak** (I)]

donguz Domuz. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Iğdır –Kr.; *Antakya –Hat.)

donguzluḫ [→ **domuzluk** (I)]

donguzluk **1.** [→ **domuzluk** (I)] **2.** Değirmenlerde suyu yüksekten akıtan oluk. (*Hozat –Tn.)

donışığı Fener. (Gümülcüne göçmenleri –Ist.)

doñuzlağı [→ **domuzluk** (I)]

donk [→ **don** (II)]

donka Çulluk kuşu. (Cemele –Krş.)

donkaylı [→ **dongaylı**]

don kazanı Çamaşır kazanı. (*Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.)

don kazığı Kağnıda okun kımıldamamasını sağlayan kazık. (Karaözü *Gemerek –Sv.)

don kesmek (I) [**don almak**] Bitkiler soğuktan bozulmak, donmak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; –Kü.; Tokat, Bozan, Değişören *Seyitgazi –Es.; *Taşköprü –Ks.; Saray, *Kurşunlu –Çkr.; *İskilip –Çr.; –Sn.; –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; –Rz.; *Koyulhisar –Sv.; Çalış *Haymana –Ank.; Zencidere –Ky.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.; *Saray –Tk.)
[**donalmak**] : (*Merzifon köyleri –Ama.; Yapıntı *Mut –İç.)

don kesmek (II) Tarlada çalışan birkaç kişiden biri diğerlerini geriye bırakmak için önlerine geçerek kazmak : *Bizim ameleler tarlada çalışırken don kesiyorlar.* (Salarha köyleri –Rz.)

donkuz Gece ayazıyle donan ıslak toprağın sabah güneşiyle tekrar yumuşaması. (Izgın *Elbistan –Mr.)

donluk (I) [**doncak** (II)] Çamaşırlık. (*Darende –Ml.; –Mr. ve çevresi; Büyükçaylı *Dörtyol –Hat.)
[**doncak** (II)] : (Taraklı *Geyve –Kc.)

donluk (II) **1.** 9 arşın uzunluğunda ensiz çizgili dokuma. (*Merzifon ve köyleri –Ama.) **2.** İki baş örtüsüne yetecek kadar ipek çizgili ya da sade iplikten dokuma. (*İskilip –Çr.)

donluk (III) Maaş. (–Kr.)

donluk (IV) Hayvana yükletilen eşyanın bağlanmasında kullanılan ipin ucuna takılan ağaç çengel. (*Akçadağ, *Pütürge –Ml.)

donlukçu Çamaşır yıkayan, çamaşırcı: *Çamaşır çok, bir donlukçu bulmalı.* (–Mr. ve çevresi)

doñma Tuğla tozuyla kireçten yapılan harç, horasan. (Emirşahlar *Anamur –İç.)

donnuḫ **1.** Düğünde atın başına takılan bez parçası. (Uluşiran *Şiran –Gm.) **2.** Yapımı yeni biten evin çatısına asılan bez parçası. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

doñuk iplik Dokuma yapmaya yarayan kilo veya çile ile satılan beyaz bir çeşit iplik: *Dastarlık iplikler donnuklardan pahalı.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

donpala Yün dokuma. (–Ank.)

doñra [**domra, donragı**] **1.** Kalınlaşmış, tabaka haline gelmiş kir. (–Ks.; –Çkr.; *İskilip, Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *Boyabat –Sn.)
[**domra**] : (*Tirebolu –Gr.)
[**donragı**] : (Zuday *Erbaa –To.) **2.** Kir, su ve ısı değişimi sebebiyle el ve ayaklarda meydana gelen siyahımsı çatlaklar, yaracıklar. (*Merzifon köyleri –Ama.) **3.** Kalınlaşmış, sertleşmiş çıban, kel. (*Merzifon köyleri –Ama.) **4.** Nasır. (*Merzifon ve köyleri –Ama.)

donragı [→ **donra -1**]

donralı Başı kepekli, konaklı (kimse). (*Karaman –Kn.)

don taşı **1.** [→ **don daşı**] **2.** [→ **doğ taşı**]

donu bozuk olmak Rengi çirkin olmak: *Bu öküzün donu bozuk.* (Sarı *Merzifon –Ama.)

donuca [→**doluca** (II) **-1**]

donucu 1. [→ **doğuca**] **2.** [→ **doluca** (II) **-1**]
doñuç olmak [→ **doğuca olmak**]
donu dönmek Şekli değişmek. (–Ama.)
donugun Her zaman : *Donugun söylerim sana.* (–Ks.)
donuksamak üzülmek, ağlamaklı olmak. (–Kü.)
donulmak Donmak. (*Alanya –Ant.)
donun ağarsın Çamaşır yıkayanlara kolay gelsin anlamında söylenen söz. (*Sivrihisar –Es.)
doñurca [→ **doluca** (II) **-1**]
donuşmak, doñuşmak (I) **1.** Hayrette kalmak, dona kalmak. (*Silifke –İç.) **2.** [→ **domuşmak -1**]
donuşmak (II) Hasta iyileşmeye başlamak. (*Şavşat köyleri –Ar.)
donuşuḫ Uyuşuk (kimse). (Uluşiran *Şiran –Gm.)
donuşup durmak 1. Ortada biçimsiz bir şekilde kalmak. (*Silifke –İç.) **2.** Sırıtmak, sırıta kalmak. (*Silifke –İç.)
doñuz [**doğuz**] Domuz. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler köyleri –Isp.; Oğuz, *Acıpayam –Dz.; Sarıçökek, Çele *Düzce –Bo.; Sarı *Merzifon –Ama.; Hayati, *Erbaa –To.; Hasanoğlan –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Tarsus, Gürenli *Anamur –İç.)
[**doğuz**] : (Üstübi, Gümüşova *Düzce –Bo.)
donuzbalığı Derelerde yaşayan, siyah renkli, yuvarlak başlı ve gövdeli bir çeşit balık. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
donuzbaşı [→ **domuzbaşı -1**]
donuz batıran Geçilmesi zor çamurlu yer, bataklık. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)
donuzbıtırağı [→ **domuzbıtırağı**]
donuz çömelden [→ **domuz çökelten**]
donuzdamı Bir yerin çok soğuk olduğunu belirtmek için kullanılır. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)
donuzdamı olmak Gıyabındaki söylentiyi işitince kızmak, sinirlenmek. (*Gürün –Sv.)
donuzeriği [**domuzeriği**] Yabanî erik. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Antakya köyleri –Hat.)
[**domuzeriği**] : (Arapce *Torbalı –İz.)
donuz kıran Kuzey batıdan esen rüzgâr. (*Hadım –Kn.)
donuzkörü [→ **domuzelininkörü**]
donuzlan Hamam böceği. (–Çr.; –Kn.)
doñuzluḫ [→ **domuzluk** (I)]
donuzluk, doñuzluk 1. [→ **domuzluk** (I)] **2.** Değirmende tahılı taşa akıtan oluk. (*Bahçe –Ada.)
donuzoğlukörü [→ **domuzelininkörü**]
donuz oyunu Ağaçtan yapılan, küçük top büyüklüğündeki donuz ile oynanan bir çocuk oyunu. Ebe açılan çukura donuzu sokmaya, diğer çocuklar da sopa ile buna engel olmaya çalışırlar. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)
donuz topu [→ **domuz topu -1**]
don vurmak Yeni filizlenmiş bitkileri soğuk çalmak. (*Sarayköy köyleri –Dz.)
donyağı dolması [→ **donyüzlü**]
don yumaklığı Kadınların çamaşır yıkarken giydikleri eski elbise ya da şalvar. (B. Çaylı *Dörtyol, Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Armana *Akseki –Ant.)
don yüzlü [**donyağı dolması**] Soğuk, somurtkan (kimse). (–Brd.; Yeni-

köy, *Susurluk –Ba.; Tokat –Es.; *Zile –To.; *Koyulhisar –Sv.; –Ky.) [**donyağı dolması**] : (*Gürün –Sv.)

donzluk [→ **domuzluk** (I)]

doo [→ **dōha, dōhā**]

doohah [→ **dōha, dōhā**]

doorş Atı durdurma ünlemi. (*Ulubey –Or.)

doovah [→ **dōha, dōhā**]

dopdibi Kadın donu. (Karahisar *İncesu –Ky.)

dopçu Hemen. (Himmetoğlu –Zn.)

doplur Hayvanın erkeklik organı. (Çilehane *Reşadiye –To.)

dopra dopra [→ **dobura dobur**]

dopru Deve yavrusu. (*Reşadiye –To.)

dor (I) Balık ağı : *Telden küçük bir dor yaptırdım.* (–Tr. ve ilçeleri)

dor (II) Doru (at rengi). (*Zile –To.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.)

dor (III) Sıra : *Değirmen kalabalık ancak akşam üzeri bana dor gelir.* (–Bt.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

dora (I) [→ **doruk** (I)]

dora (II) Raf. (Eskikadın –Ed.)

dorabuç Tostoparlak, şişman. (–Ank.)

dorağotu [→ **dorakotu**]

dorahilli Tarla kuşu. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dorak (I) [→ **doruk** (I)]

dorak (II) **1.** Kekik. (*Sandıklı –Af.) **2.** [→ **dorakotu**]

dorak (III) **1.** Yoğurt ve kaymaktan yapılan bir çeşit yağlı peynir. (*Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Zara, *Koyulhisar –Sv.) **2.** Yağı alınmış sütten yapılan peynir. (Çağlayan, Meydancık *Şavşat –Ar.)

dorak (IV) **1.** Yumuşak taştan yapılan ve yoğurt süzmekte kullanılan bir çeşit süzgeç. (Bürüngüz *Bünyan, Tavlusun, Zencidere –Ky.; –Nğ.) **2.** İçine yoğurt konan oyuk taş. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dorakçılık Yoğurt süzmek için taştan süzgeç yapma işi. (Turan –Ky.)

dorakotu [**darağotu, daraḫotu, darakdalı, donakotu, dorağotu, dorak** (II) **-2, doroğotu, doroğtu, dorotu, doruotu, durak** (IV)] Dereotu. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Taşköprü –Ks.; –Kr.; *Doğubeyazıt –Ağ.)

[**darağotu**] : (*Erciş –Vn.)

[**daraḫotu**] : (*Erciş –Vn.)

[**darakdalı**] : (–Ks. ve çevresi)

[**donakotu**] : (–Ezc.)

[**dorağotu**] : (–Sv.)

[**dorak** (II) **-2**] : (*Osmancık –Çr.; *Vezirköprü –Sm.)

[**doroğotu**] : (*Sorgun –Yz.)

[**doroğtu**] : (–Çr.)

[**dorotu**] : (*Bozdoğan –Ay.; –Yz. çevresi)

[**doruotu**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *İskilip –Çr.; Çakır *Şebinkarahisar –Gr.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Afşin –Mr.)

[**durak** (IV)] : (Bulak *Safranbolu –Zn.)

doran (I) [→ **doruk** (I)]

doran (II) **1.** Boylu boslu (adam). (Süle –Grm.; –Yz.) **2.** Yiğit (adam). (–Yz.)

doran (III) Mısır çiçeği. (*Ulubey –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.)

doran atmak Mısır bitkisi çiçek vermek. (Düzköy *Keşap –Gr.)

doran baca Çatıda bulunan ve dama çıkmaya yarayan delik. (Küçüklü, Düzköy –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dorangı Dalları kesilmiş olan dikili ağaç. (*Pazarcık –Bil.)

doranı Söğüt ağacına benzeyen, yaprakları söğüt yaprağından daha kalın olan, meyvesiz bir ağaç. (*Halfeti –Ur.)

dorani Terbiyesiz, yaramaz çocuk. –Bo.; *Devrek, Aliköy *Çaycuma –Zn.)

dordoğan [→ **dardağan** (II) **-1**]

doreyli Pek akıllı olmayan, kaçık. (Karamanlı, *Tefenni –Brd.)

dorfil Tarla kuşu. (*Bodrum –Mğ.)

dorgama Ekşili patlıcan yemeği. (–Gaz.)

dorguçası Doğrusu anlamında kullanılır. (–Gaz.)

dorik Alçak tepelerdeki düzlüklerin ismi. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

dōrim [→ **dorum** (I)]

dorlak (I) **1.** Delikanlı. (Firaktın, Gazikköy *Develi, Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.) **2.** On beş yaşından aşağı kız ve erkek çocuk. (Epçe –Ky.; –Ada.) **3.** Küçük çocuk. (Bozhüyük –Mr.; Çandırlar –Ada.) **4.** Yavru. (*Kozan –Ada.) **5.** Tavşan yavrusu. (Şıhlı –Ky.)

dorlak (II) Kısa boylu ve iri yücutlu köpek. (*Maçka köyleri –Tr.)

dorlak (III) Tembel. (*Erbaa –To.)

dorlak (IV) Donsuz. (*Nallıhan –Ank.)

dormadolaşık [→ **darmadolaşık -1**]

doroğotu [→ **dorakotu**]

doroğtu [→ **dorakotu**]

dorok **1.** [→ **doğruk** (I)] **2.** [→ **doruk** (II) **-3**]

doros gözlü Gözleri büyük ve dışarı fırlamış olan (kimse). (*Maçka –Tr.)

dorootu [→ **dorakotu**]

dorpiş Atları durdurma ünlemi. (–Nğ.)

dort [**dortu** (I) **-1**] Tortu. (Kozluca, Çebiş, Hacılar, –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.)

[**dortu** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri, –Isp.; Kızılhisar *Acıpayam, *Çivril –Dz.) **2.** Pislik. (Honaz –Dz.; –Ama.)

dortu (I) **1.** [→ **dort -1**] **2.** Ayranın devamlı olarak kaynatılmasından elde edilen kahverengi çökelek. (Bağıllı *Eğridir –Isp.)

dortu (II) Kısa boylu, tıknaz : *Şu çocuk ne kadar dortu olmuş.* (Sofular, Yılanlı *Eğridir –Isp.)

doru (I) Birdenbire, ansızın. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

doru (II) [→ **doruk** (I)]

doru (III) [→ **doruk** (II) **-3**]

dorug [→ **doruk** (I)]

doruh, doruḫ (I) [→ **doruk** (II) **-3**]

doruh (II) [→ **doruk** (I)]

doruḫ (III) Çok sert. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

doruḫluḫ [→ **dorukluk** (I)]

doruk (I) [**dora** (I), **dorak** (I), **doran** (I), **doru** (II), **dorug, doruh** (II), **dörük, duruk** (I) **-1**] Tepe, en yüksek yer, uç. (İshaklı –Af.; –Isp.; Kösten, Honaz, Çöplü *Çivril –Dz.; Yabanabat *Çeşme –İz.; Sarıkozan aşireti *Kula, *Akhisar –Mn.; –Ba. ve çevresi; *Gemlik –Brs.; İnköy, Kürtköy, Altıntaş, *Emet –Kü.; Arıcaklar *Gölpazarı, *Pazarcık, *Bozüyük, Akköy *Söğüt –Bil.; Tokat, Bozan –Es.; *Kandıra –Kc.; Demirciler, *Düzce, *Gerede, *Mudurnu –Bo.; Baklalı *Çatalca

–Ist.; *Bartın, Müfettişler *Devrek, Yazıköy *Safranbolu, Kilimli, Cumayanı, Yakademirciler –Zn.; *Taşköprü, Geley, Karabüzey *Araç, *Tosya, –Ks.; *Kurşunlu, –Çkr.; İbik, Hacıhamzalı *Osmancık, Kayı, –Çr.; *Havza, Engiz *Bafra –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; *Boyabat –Sn.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; –Kr.; Karaözü *Gemerek, *Şarkışla –Sv.; –Yz. ve çevresi; –Ank. ilçe ve köyleri; –Krş.; Kızılviran, Yemliha –Ky.; –Nğ.; Zıvarık, Gömükkışla *Karaman –Kn.; Çömelek *Mut, *Mersin –İç.; Bayralar *Elmalı –Ant.; Yenice –Mğ.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.; *Malkara, *Hayrabolu –Tk.)

[**dora** (I)]: (Hasköy, Havsa, Eskikadın –Ed.)

[**dorak** (I)] : (Şehli, Piraziz –Gr.)

[**doran** (I)] : (Arpaköy –Or.; *Bulancak, *Görele, Şehli, Piraziz, Seyitköyü –Gr.; Beytarla –Gm.)

[**doru** (II)] : (Eymir *Karacasu –Ay.; *Babaeski –Krk.)

[**dorug**] : (Bakacak –Ba.)

[**doruh** (II)] : (Karaözü *Gemerek –Sv.)

[**dörük**] : (*Delice –Ank.)

[**duruk** (I) **-1**] : (Kınık –Ank.; –Nğ.; –Kn.; Çeşme *Datça –Mğ.)

doruk (II) [**dorok -2**, **doru** (III), **doruh, doruḫ** (I), **dorum** (II)] **1.** Tomruk. (*Kelkit –Gm.; Ağrakos *Suşehri –Sv.) **2.** Büyüyememiş ağaç. (İğdeli *Gemerek –Sv.) **3.** Çam, ardıç, katran, köknar fidanı. (Uluğbey *Senirkent, Tahtacı –Isp.; Karağaçlı –Mn.; –Çr.; Zana –Ama.; Tekke *Taşova, Çilehane, Cihet *Reşadiye –To.; Şıhlar *Ulubey, Bayadı –Or.; Seyit, Süme *Bullancak, *Görele köyleri, *Şebinkarahisar, Şehli, Piraziz –Gr.; Hacavera *Maçka –Tr.; Zermut *Kelkit –Gm.; Erkinis *Yusufeli, Arpalı, Cevizli *Şavşat –Ar.; *Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.; Sıksor *Oltu –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Önsen, Kilise, Sevin *Afşin, Taşoluk *Göksun –Mr.; Ulaş, Ortaköy *Şarkışla, Çepni *Gemerek, *Koyulhisar –Sv.; Akkışla, Şıhlı *Develi, Fakıekinciliği *Pınarbaşı –Ky.; Erenyaka *Akseki –Ant.)

[**dorok -2**]: (*Şebinkarahisar –Gr.)

[**doru** (III)] : (–Kn. ilçe ve köyleri; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**doruh, doruḫ** (I)] : (Çayağzı, Yavuz *Şavşat, Ersis *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Çepni *Gemerek –Sv.; *Bünyan –Ky.)

[**dorum** (II)] : (*Alanya –Ant.)

4. Ağaçların en kalın dalları. (Ferenge *Erbaa –To.; *Boyabat –Sn.; –Gm.; –Rz. ve çevresi) **5.** Tütün bitkisinin en üst yaprakları. (–Sn.)

doruk (III) **1.** Kibirli. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; *Nallıhan –Ank.) **2.** Kabadayı. (*Mecitözü –Çr.) **3.** Bir işe başlayıp başaramayan. (–Ky.)

dōruk (IV) Akıl : *Onun dōruğu kıttır.* (*Sandıklı –Af.)

doruk (V) Mide. (–Ks.)

doruk (VI) Yemek tası olarak kullanılan ayaklı bakır tasın eskiyen ayaklarına yapılan yama. (–Ky.)

dorukçu Dağlık bölgelerdeki köylülere verilen ad. (Çandır *Boğazlıyan –Yz.)

doruklama (I) Tepeleme, tıka basa (dolma). (Ömerköy *Susurluk –Ba.; Çırpılar *Bayramiç –Çkl.; –Es.; *Düzce –Bo.; *Taşköprü –Ks.; –Çr.;

–Sn.; –Sm.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; *Lüleburgaz –Krk.)

doruklama (II) Ağacı tepesinden kırma, kesme. (–Yz. ve çevresi)

doruklamak Tepeleme doldurmak. (Dallıca *Nazilli –Ay.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; Dadıç, *Düzce –Bo.; –Ks.; –Sn.; *Merzifon köyleri –Ama.)

doruklayın Yukardan beri anlamında kullanılır : *Gelen kızı doruklayın görünce dizimin bağı çözüldü.* (–Yz. ve çevresi)

dorukluk (I) [**doruḫluḫ**] Genellikle çam, köknar, ardıç fidanlarından meydana gelen orman, fidanlık. (–Tr. köyleri, Ersis *Yusufeli –Ar.; *Koyulhisar –Sv.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

[**doruḫluḫ**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

dorukluk (II) Mağrurluk.

dorukmak (I) Bir şey birikmek, toplanmak : *Senin işlerin de benim başıma doruktu.* (*Merzifon –Ama.)

dorukmak (II) Takılmak, takılıp kalmak : *Değnek çama doruktu.* (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.)

doruk ucu Tütün bitkisinin en son uç yaprağı. (–Sm.)

dōrulama Keştirme, kısa yol : *Dōrulamadan gidiver.* (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dorulamak Yığmak : *Harmanı doruladım.* (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

dorum (I) [**darum, doğrum, doğurum** (I), **dōrim, dorumcuk** (II), **dorun** (I)] Deve yavrusu. (–Af.; Kaçar aşireti *Eşme ve çevresi –Uş.; Büyükhacılar, *Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Pazaraldan *Bucak, Navlu, *Yeşilova, –Brd.; –Dz. ilçe ve köyleri; Kırcaklı *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Eskioba *Tire, *Ödemiş –İz.; *Edremit –Ba.; Evreşe *Gelibolu, *Biga, Kızılköy *Ezine, Karacalar, Kirazlı –Çkl.; Engiz *Bafra –Sm.; *Ünye –Or.; Dereköy –Ky.; –Kn. ilçe ve köyleri; Saçıkaralı aşireti, Aydınlı *Osmaniye, Misis –Ada.; –İç. ilçe ve köyleri; –Ant. ilçe ve köyleri; –Mğ. ilçe ve köyleri; –Kıbrıs)

[**darum**] : (–Ay.)

[**doğrum**] : (*Bozdoğan, Umurlu, Karahayıt, Alanlı –Ay.; *Menemen –İz.; –Ist.)

[**doğurum** (I)] : (Tavaklı, Geyikli *Ezine –Çkl.)

[**dōrim**] : (*Bodrum –Mğ.)

[**dorumcuk** (II)] : (Larnaka, –Kıbrıs)

[**dorun** (I)] : (*Foça, *Urla –İz.; –Mğ.)

dorum (II) [→ **doruk** (II) **-3**]

dorumbağırdan Deve yününden yapılan kilim. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dorumcuk (I) [→ **domurcuk**]

dorumcuk (II) [→ **dorum** (I)]

dorum dorum atmak Abartmak. (–Kü; İstiklâlbağı *Sivrihisar –Es.)

dorum sahibi olmak Yapmadığı halde suç üstünde kalmak : *Domburdadan ben oldum, dorum sahibi sen oldun.* (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dorun (I) [→ **dorum** (I)]

dorun (II) Çıban, bir çeşit hastalık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

doruotu [→ **dorakotu**]

dos Dost. (*Akçakoca –Bo.; –Sm.; Koyundere *Ahıska –Kr.; –Gaz.)

dosdoden Kokulu küçük kavun. (Tepecikören *Kozan –Ada.)

dosdos Bir mobilya çeşidi. (–Ist.)

dosdosa gömlek Eteği, önü, kolları işlemeli çeyiz gömleği. (*Düzce –Bo.; –Çkr.)

dosı Dokumada uzunluğuna olan çözgü iplikleri. (–Rz.)

doslamak (I) Boşa çıkmak, boş yere gitmek. (*Kurşunlu –Çkr.)

doslamak (II) Darılmak. (Fariske *Ermenek –Kn.)

dostak Değnek ve topaç ile oynanan bir çocuk oyunu. (Çeltek, Navlu *Yeşilova –Brd.)

dostar Battaniye. (–Ezc.)

doş **1.** Taşa sarılmış bir çeşit sarmaşık. (*Mersin –İç.) **2.** Tarlanın içindeki taş ve ağaç yığını. (Tahanlı *Mersin –İç.)

doşak [→ **duşak -1**]

doşama (I) [→ **daşama**]

doşama (II) Çarık yaması. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

doşamak (I) [**doşañımak, doşanlamak**] Yıpranmak, eskimek. (*Anamur –İç.)

[**doşañımak**] : (*Ermenek köyleri –Kn.)

[**doşanlamak**] : (Manyan *Karaman –Kn.)

doşamak (II) [→ **duşaklamak**]

doşan, dōşan (I) [→ **davşan**]

doşan, doşañ (II) [**dağşan, daşan, doğşan** (I), **dokşan, dovşan** (II)] Kullanılmış, eskimiş giyecek eşya. (Kaçar aşireti *Eşme –Uş.; Amasya *Bozdoğan –Ay.; –Ank.; Fenese *Develi, Epçe, Karahisar *İncesu –Ky.; Himmetli –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; *Osmaniye, *Ceyhan, Şıhlı, Pozantı, Doğanbeyli, Dikili, Misis –Ada.; Akeyne *Anamur, *Mut köyleri, Tahanlı *Mersin, Çevlik *Silifke –İç.)

[**dağşan**] : (Faydalı *Kozan –Ada.)

[**daşan**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**doğşan** (I)] : (Karahisar *İncesu –Ky.; Tuzla, Faydalı, *Kozan –Ada.; Namrun *Tarsus –İç.)

[**dokşan**] : (Doğuşbelen *Köyceğiz –Mğ.)

[**dovşan** (II)] : (*Kozan –Ada.)

doşanımak [→ **doşamak** (I)]

doşanlamak [→ **doşamak** (I)]

doşan topığu [→ **davşan topūu**]

doşarmak (I) Vurmak. (Hanlı *Şavşat –Ar.)

doşarmak (II) Çalım yapmak, büyüklük taslamak. (Bahçeli *Bor, –Nğ.)

doşgil Kısa boylu, şişman, göbekli (kimse). (Düzköy *Keşap –Gr.)

doşkil Gidi anlamında kullanılır: *Seni ni doşkil seni.* (–Sm.)

doşşek [→ **döşşek** (I)]

doşu Küçük ve yuvarlak kulaklı keçi, koyun. (Mastat *Karaman –Kn.)

doşurmak [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]

doşurmek [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]

doşürmek [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]

dot (I) Baykuş. (Ören *Akçadağ –Ml.)

dot (II) Bir parça. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

dotri Yolsuz birleşmelere aracılık eden kimse, pezevenk. (*Dinar –Af.; –Isp.)

dottiri [→ **dobbidi**]

dotto Dikbaşlı, sert (kimse). (Başvartenik –El.)

douzluk [→ **domuzluk** (I)]

dova (I) [**doa, doğo, duva, düva, düvā** (I)] Dua. (Anbarcık *Gölhisar –Brd.; Nefsiköseli *Görele –Gr.)

[**doa**] : (Hasanoğlan –Ank.)
[**doğo**] : (Şenoba *Uludere –Hak.)
[**duva**] : (Kesirik –El.)
[**düva, düvā** (I)] : (–Gaz.; *Bor –Nğ.)
dova (II) Toy kuşu. (Aziziye –Brd.; –Dz.)
dovaca [→ **doğuca**]
dovacı (I) [→ **doğuca**]
dovacı (II) Duacı : *O adam çok hayır sahibidir, arkasından çok dovacıları var.* (–Çr.)
dovah [→ **dōha, dōhā**]
dovan [→ **dığan** (I) **-1**]
dovar [→ **doğar -1**]
dovdurma [→ **dondurma** (II)]
doveci [→ **doğuca**]
dōvet Düğün. (Şenoba *Uludere –Hak.)
dovhah [→ **dōha, dōhā**]
dovkuru [→ **doğkuru**]
dovli [→ **dōlim**]
dovşan (I) [→ **davşan**]
dovşan (II) [**doşan, doşañ** (II)]
dovu [→ **doğu** (II) **-5**]
dovuca [→ **doğuca**]
dovucu 1. [→ **doğuca**] **2.** [→ **doluca** (II) **-1**]
dovucu olmak [→ **doğuca olmak**]
dovurma Doğurma. (–Nğ.)
dovuş [→ **doğuş** (I)]
dovuşan [→ **davşan**]
dovvah [→ **dōha, dōhā**]
doya döküm Bir şeyin çok bol olduğunu anlatmak için kullanılır. (Çerçin –Brd.)
doyama Mayalı hamurdan yapılan ve saçta pişirilen bir çeşit börek. (*Sorgun –Yz.)
doydoy Akılsız, serseri. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
doyduk Kulplu küçük testi. (Çaypınar *Salihli –Mn.)
doydur düğündür Bol bol yararlanma fırsatı çıkmıştır anlamında kullanılır. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
doydüğün Çok para harcanarak yapılan düğün : *Oğluna doydüğün yaptı.* (–Sv.)
doygu Azık. (–Ml.)
doyğa Arpa yarmasından yapılan, içine nane konulan yoğurtlu çorba. (*Merzifon –Ama.; *Selim, *Sarıkamış –Kr.)
doyış [**doyuş**] Ucu kıvrık, ince ve uzun kulaklı keçi. (Kesme *Eğridir –Isp.)
[**doyuş**] : (*Merzifon –Ama.)
doyla Killi, çorak toprak. (Ayvalı, *Sivrihisar –Es.; Maruf –Çkr.; Eski, Alibey, Sahyüzü *İskilip –Çr.)
doylamak Doyurmak. (–Çr.; –Ama.)
doylan Güzel olmuş, iyi olmuş anlamında kullanılır. (*Nazimiye –Tn.)
doyla vurmak Bir şey başarmak, ün kazanmak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
doyra Damlara serilmekte kullanılan elenmiş çorak toprağın irisi. (*Sungurlu –Çr.; –Ank.)
doyran Ayran. (*Iğdır –Kr.)
doyşan [→ **davşan**]
doyum Ganimet. (–Kn.)
doyum aşı Herkesin bedava yemesi için yapılan hayrat yemeği. (Uluşiran, *Şiran –Gm.)
doyumluḫ Doyuracak kadar bol olan yiyecek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
doyumluk Geçim : *Bu adam doyumluğunu şu sanatla başarır.* (–İz. ve çevresi)
doyunmak Karnını doyurmak, doymak. (*Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)
doyuş [→ **doyış**]
dozdik [**dozildik, dozillik**] Topaç. (–Ama.)

[**dozildik**] : (*Tirebolu –Gr.)
[**dozillik**] : (*Tirebolu –Gr.)

dozdoz (I) [**dozurdak** (I)] **1.** Kibirli, gururlu (kimse).(*Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; Yendiğin *Ilgın –Kn.)
[**dozurdak** (I)] : (*Düzce –Bo.)
2. Muhtaç durumda olduğu halde kabadayılık yapan (kimse). (Kuzgun –Ada.)

dozdoz (II) Kiraz kurdu. (Zana –Ama.; *Zile –To.; –Ezc.)

dozdozluk Kabadayılık. (*Bor –Nğ.)

doz etmek Sezmek, anlamak. (*Kiği –Bn.)

dozildik [→ **dozdik**]

dozillik [→ **dozdik**]

dozirik (I) İki ceviz, iki fındık ya da iki yuvarlak madenî şeyi delip iplik geçirerek yapılan bir çeşit oyuncak. (Arpaköy –Or.; *Görele –Gr.)

dozirik (II) Gece ses çıkartarak uçan iri bir çeşit kelebek. (–Or. ve köyleri)

dozurdak (I) [→ **dozdoz** (I) **-1**]

dozurdak (II) Yellenmeyi adet edinmiş (kimse). (*Düzce –Bo.)

dozurradak [**dozūrtdak**] Sesli yellenme hakkında kullanılır. (*Düzce –Bo.)
[**dozūrtdak**] : (*Düzce –Bo.)

dozūrtdak [→ **dozurradak**]

döbejir Kısa boylu, cılız (kimse). (Çilehane *Reşadiye –To.)

döbelmek [→ **domalmak** (III) **-1**]

döbeltmek [→ **domaltmak**]

döç kolanı Semeri deveye bağlayan ip. (–Ant.)

döden (I) [→ **düden** (I) **-6**]

döden (II) Budala. (–Kü.)

döden (III) Kalın bağırsak. (–Kü.)

dödül Kalın direk. (–Mğ.)

dödüllü Kare biçiminde olan yer : *Bu tarla dödüllüdür.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

dödürek [→ **döndirek**]

döen Döven. (*Düzce –Bo.)

dögec [→ **döğeç -2**]

dögenek (I) [**döğenek** (I)] Nasır. (–Kr. köyleri)
[**döğenek** (I)] : (*Eğridir köyleri –Isp.)

dögenek (II) [→ **döğnek**]

dögme (I) [→ **döğme** (I) **-1**]

dögme (II) Yanak ya da buruna döğdürülerek yapılan mavi ben. (Kerkük)

dögmec [→ **dögmeç**]

dögmeç [**dögmec**] Doğranmış ekmeği yağda kızartarak yapılan yemek. (*Ardahan, *Göle, *Posof –Kr.)
[**dögmec**] : (Kerkük)

dögmeliğ [→ **döğmelik**]

dögül [**döğül, döyü, döyül**] Değil. (Koyundere *Ahıska –Kr.)
[**döğül**] : (*Iğdır –Kr.)
[**döyü**] : (Zarşat –Kr.)
[**döyül**] : (Koyundere *Ahıska –Kr.)

dögün **1.** Tedavi için kol ve ayakta açılan yara, yakı. (*Antakya –Hat.)
2. [→ **döğün -2**]

döğüşmen Kavgacı, savaşçı. (Kerkük)

döğdü [→ **düğdü** (I) **-1**]

döğecek **1.** [**döveç -1**] **2.** Sert taneleri ezmeye yarayan ağaç tokmak : *Döğeceği getir de şu tarhanayı ezelim.* (*Fethiye köyleri –Mğ.) **3.** Mısır, arpa vb. tahılın döğülüp kepeğinin çıkarıldığı yer. (–Rz. ve köyleri) **4.** [→ **döğeç -2**]

döğeç [**dögec, döğecek -4, döğgeç** (II) **-2, döğüç**] **1.** [→ **döveç**] **2.** Çamaşırı döğerek yıkamaya yarayan ağaç tokaç. (–Sn.; –Sm.; *Eğin

–Ezc.; Harput –El.; Kerkük)
[**dögec**] : (Kerkük)
[**döğecek -4**] : (Yukarıseyit *Çal –Dz.)
[**döğgeç** (II) **-2**] : (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)
[**döğüç**] : (–Ed. göçmenleri)
3. Üzerinde et kıyılan, döğülen kütük. (*Çivril –Dz.)

döğelli [→ **döygel -1**]

döğenek (I) [→ **dögenek** (I)]

döğenek (II) [→ **döğnek**]

döğenek (III) Yatağı içinde çalkanarak akan su : *Çayın suyu döğenek olur da iyi yemek yedirir.* (*Ermenek –Kn.)

döğen sırtı Döveni hayvana bağlayan ağaç çubuk. (Tahanlı *Mersin –İç.)

döğensilik [**dügensürü, dügensürük**] Döven oku. (*Lüleburgaz –Krk.)
[**dügensürü**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**dügensürük**] : (*Refahiye çevresi –Ezc.)

döğen yıldızı Yaz ve güz mevsimlerinde batıdan doğup yatsı sonlarına doğru batan parlak bir yıldız. (Gönen –Isp.)

döğer Direkten büyük ağaç kiriş. (Fariske *Ermenek –Kn.)

döğgel (I) Endamı düzgün (kimse). (–Krş.)

döğgel (II) [**dövgel**] Kalınca, kabaca : *Biraz döğgel eğir.* (Durlaz *Ereğli –Kn.)
[**dövgel**] : (Bahçeli *Bor –Ng.)

döğgü Topraktan yapılmış, genellikle bahçe duvarı. (*Emirdağ –Af.)

döğgün Uğrak yeri, çok gezilen yer. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

döğgeç (I) [**döğmeç** (II)] Yıkamak için ıslatılmış ve üstüste yığılmış çamaşır. (–Çkl.)
[**döğmeç** (II)] : (–Çkl.)

döğgeç (II) **1.** [→ **döveç**] **2.** [→ **döğeç -2**]

döğlenpe [**dölempe, dövleme, düvelempe**] Ayakkabının vurmasından ayağın altında, zorlamadan elde olan iltihaplı yara. (–Mğ.)
[**dölempe**] : (Düğrek *Malazgirt –Mş.)
[**dövleme**] : (Orhaniye *Marmaris –Mğ.)
[**düvelempe**] : (*Bodrum –Mğ.)

döğme (I) [**dögme** (I), **döğmeç** (I) **-1, 2**; **dövme -1**, **dövmeç** (I), **döyme, döymeç** (I)] **1.** Döğülüp kabuğu çıkartılmış buğday, yarma. (Bekilli *Çal –Dz.; Harput, *Ağın, *Keban –El.; *Ahlat –Bt.; –Ur.; –Gaz.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Ermenek –Kn.; *Kadirli –Ada.)
[**dögme** (I)] : (Kesirik –El.; Kerkük)
[**döğmeç** (I) **-1**] : (*Eğridir köyleri –Isp.)
[**dövme -1**] : (*Zile –To.; –Ur.; –Gaz.; –Ng.; –Ada.)
[**döyme**] : (–Bt.)
2. Kepeği alınan buğdaydan yapılan pilav. (–Ml.) **3.** Ahlat, armut gibi yemişlerin tokmakla ezilerek kurutulmuşu. (Peşman *Daday –Ks.; Sarıveliler, Uğurlu *Ermenek –Kn.) **4.** Ceviz, dut kurusu, fındık, pestil, şekeri birlikte döğerek yapılan yiyecek. (*Alucra –Gr.; –Kr.; –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.)
[**döğmeç** (I) **-2**] : (*Alucra –Gr.; –Gm.; Cenciğe –Ezc.; *Kangal köyleri, *Koyulhisar –Sv.; *Anamur –İç.)
[**dövmeç** (I)] : (*Şebinkarahisar –Gr.; –Gm.)

[**döymeç** (I)] : (Süle –Gm.; –Ezc.)

döğme (II) Kadınların yüzlerinin iki yanına takılan altın süs. (Talas –Ky.)

döğme aşı Keşkek denilen yiyecek. (*Lapseki –Çkl.; *Ahlat –Bt.; Yusuflar *Pınarbaşı –Ky.)

döğmeç (I) [**dügmaç, dügmeç**] **1.** [→ **döğme** (I) **-1**] **2.** [→ **döğme** (I) **-4**] **3.** Doğranmış ekmek ya da yufkayı yumurta ile yağda kızartarak yapılan yiyecek. (–Ezm. ve çevresi; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Ahlat –Bt.) **4.** Sade yağ içine mısır ekmeğini ya da taze ekmeği doğrayarak yapılan yiyecek. (*Şavşat ve köyleri –Ar.; –Kr. ve köyleri) [**dügmaç**] : (Yavuz *Şavşat –Ar.) [**dügmeç**] : (Atalar *Şavşat –Ar.) **5.** Yufka ekmeği, peynir, soğanı yağda kızartarak yapılan yiyecek. (*Iğdır –Kr.; –Ur.) **6.** Yumurta salatası. (–Kü.) **7.** Sıcak ekmek içini tuzsuz yağ ve şekerle karıştırarak yapılan yemek. (–Ezc.) **8.** Kavrulmuş fındığı şekerle döverek yapılan tatlı. (–Ezc.)

döğmeç (II) [→ **döğgeç** (I)]

döğmek [→ **dövmek** (I) **-2**]

döğmeli Sim işlemeli ipek kumaş : *Ben döğmeli bürüğümü satıyorum.* (*Kangal ve köyleri –Sv.)

döğmelik [**dögmelig**] Yarma yapılacak buğday. (Ulubey *Senirkent –Isp.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri –İç.) [**dögmelig**] : (Kerkük)

döğnek [**dögenek** (II), **döğenek** (II), **dövenek, dövnek, döynek** (I) **-1, düğnek**] Çok geçilerek çiğnenmiş, yol edilmiş yer. (Tokat –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; Uşhum, Erkinis *Yusufeli, *Şavşat köyleri –Ar.; *Bünyan, *Pınarbaşı köyleri –Ky.; Çökek *Ürgüp –Nş.; Uzuncaburç *Silifke, *Anamur, *Mut köyleri –İç.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)

[**dögenek** (II)] : (–Kr. ve köyleri)

[**döğenek** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.; –Kn.)

[**dövenek**] : (*Ezine –Çkl.)

[**dövnek**] : (Himmetoğlu –Zn.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

[**döynek** (I) **-1**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

[**düğnek**] : (*Lüleburgaz –Krk.)

döğnel **1.** Toplu olarak bulunan şeylerin en iyi ve kalınları : *Şu döğnel ağaçlara kaç para istersin.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.; –Kn.) **2.** Sağlam : *Bu saban çok döğnel oldu.* (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

döğnemek (I) İş için bir kimseye tekrar tekrar baş vurmak. (–Çr.; Yapıntı *Mut –İç.)

döğnemek (II) Vücuda sindirmek, sahip olmak. (–Mğ.)

döğnemek (III) Ayak üstünde kalmak: *Evde döğnedim kaldım.* (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

döğnemek (IV) **1.** Kazılmış, yumuşak toprağı basarak ezmek, çiğnemek. (Kışla *Karadeniz Ereğlisi –Zn.; Saray –Çkr.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Yağmur bir yere çarparak yağmak. (–Krş.) **3.** Top ve tüfek atışı aynı yere tekrar tekrar yapılmak. (–Krş.)

döğneşmek Çekişmek, çekişerek pazarlık etmek. (–Krş.)

döğnük [→ **döğün -2**]

döğnümek Kımıldamak, debelenmek. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

döğşirikli [→ **döşürüklü**]

döğşürmek [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]
döğü [**düğü** (I) **-3**] Değirmende çekilerek kırılmış mısır. (Tafli *Çarşamba –Sm.)
[**düğü** (I) **-3**] : (*Çarşamba –Sm.)
döğücük [→ **düğü** (I) **-2**]
döğüç [→ **döğeç -2**]
döğül [→ **dögül**]
döğülce [→ **düğülcek** (I) **-2**]
döğülcek (I) [→ **döğülcük** (I) **-2**]
döğülcek (II) [→ **düğü** (I) **-2**]
döğülcük (I) Lapa yapmaya elverişli bulgur. (*Eğin –Ezc.)
döğülcük (II) [→ **döğülcek** (I)]
döğümlük [**döğümnük, döhün, dövüm** (I), **döyüm** (I), **dözümlük, düğümlük**] Sabır, tahammül, kuvvet, kudret : *Bu çocukları avutanlara Allah döğümlük versin.* (*Keçiborlu, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Kızılhisar, Dedeköyü, Üçkuyu *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; *Karacasu –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Tokat –Es.; –Sm.; *Gürün –Sv.; *Ayaş –Ank.; Hacıveliler *Finike, *Korkuteli ve köyleri, *Elmalı ve köyleri –Ant.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)
[**döğümnük**] : (İshaklı *Çivril –Dz.)
[**döhün**] : (Köşker –Krş.)
[**dövüm** (I)] : (İğdir *Çivril –Dz.; –Ama.; –Ada.; *Milas –Mğ.)
[**döyüm** (I)] : (–Çr.; Asarağaç –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Gökdere *Akdağmadeni –Yz.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.)
[**dözümlük**] : (*Ahlat –Bt.)
[**düğümlük**] : (–Kü.; –Es.; Üçem *Balâ –Ank.)
döğümnük [→ **döğümlük**]
döğün [**dögün -2, döğnük, dövün**] **1.** Bacaktaki ağrıyı gidermek için nohut yakısı ile açılan yara. (–Kü.; –Gaz.; *Elmalı –Ant.; –Mğ.) **2.** Vücudun çeşitli yerlerine iğne ve barut ile yapılan döğme. (Tokat –Es.; –Gaz.; –İç.)
[**dögün -2**]: (Kesirik –El.; *Antakya –Hat.)
[**döğnük**] : (Yenice *Tarsus –İç.)
[**dövün**] : (–Gaz.)
döğün otu [**düğün otu**] Yara işletmekte kullanılan yapraksız, dut gibi taneleri olan bitki. (Tokat –Es.)
[**düğün otu**] : (–Vn.)
döğünşü [→ **düğürşü -2**]
döğürcek [→ **düğülcek** (I) **-1**]
döğürşü [→ **düğür** (II) **-3**]
döğüş Yavrulu, sağmal inek. (*Hadım –Kn.)
döğüşgeç **1.** Silâh. (–İz.) **2.** çok ve iyi döğüşen. (*Bornova –İz.)
döğüşgen [→ **dövüşgen**]
döğüşkün Kavgalı, nizalı : *O adamla döğüşkünüz.* (*Reşadiye –To.)
döğüşmeyh Kavga etmek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
döğüşüp battıkmak Döğüşüp durmak : *Hasan ile Veli Döğüşüp battıklarında ben denk geldim.* (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)
döhtös etmek Kabak, meyve gibi yiyecekleri vurarak ezmek. (Mağura *Maçka –Tr.)
döhün [→ **döğümlük**]
dök (I) Yün eğirmeye yarayan aygıt. (–Ur.)
dök (II) Hindi. (–Çr.)
dökārmak Yarayı deşmek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
dökek Zeytinin yağı alınmak için döküldüğü havuz. (Kadıköy *Nazilli –Ay.)
dökgü (I) Kuru yemiş, çerez. (–Ada.)

dökgü (II) Hayvanlara içirilen ilâç. (Çakaldere *Ceyhan –Ada.)

dökgün [**dökkel -1**] Verimli : *Büberlerin dökgünü çok iyi.* (*Mut köyleri –İç.)

[**dökkel -1**] : (*Koyulhisar –Sv.)

dökkel 1. [→ **dökgün**] **2.** Soğan, patates gibi sebzelerin dolgun, iyi cins olması hakkında kullanılır. (*Develi –Ky.; *Ürgüp –Nş.)

dökkü (I) **1.** Köylerde ocakların arkasına dökülerek kurutulan hayvan gübresi. (Kuruhüyük *Boğazlıyan –Yz.) **2.** Yakmak için ocağa dökülen hayvan gübresi ile karışık saman. (–Yz.)

dökkü (II) **1.** Hayvanların altına serilen ot, ağaç dalı. (İlice *Kozan –Ada.) **2.** Hayvanlara yedirilmek için toplanan ağaç yaprağı. (İlice *Kozan –Ada.)

dökkü (III) **1.** Misafire yapılan ikram. (İlice *Kozan –Ada.) **2.** Rüşvet. (İlice *Kozan –Ada.)

dökkün (I) Meltem. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

dökkün (II) Böcek ve kuş dışkısı. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

döklük Rüşvet olarak verilen odun. (Arslandoğmuş *Yıldızeli –Sv.)

döklüntü Yere dökülmüş, dağılmış eşya, döküntü. (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

dökme (I) [**döküm** (II)] Tavan ve tabanda kullanılan ağaç kiriş. (*Bolvadin –Af.; Çalköy –Kü.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Genek, *Kurşunlu –Çkr.; Kazmasökü –Sn.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Hayati *Erbaa –To.; *Ulubey –Or.; –Tr.; –Rz.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Koyulhisar –Sv.; *Elmalı köyleri –Ant.; –Ed.)

[**döküm** (II)] : (*Kurşunlu –Çkr.)

dökme (II) Denizin içindeki kayalar : *Dikkat et kayık dökmeye bindirmesin.* (*Perşembe –Or.)

dökme (III) Hayvanlara yem olarak verilen ot. (*Bünyan –Ky.)

dökme (IV) Yirmi kuruş. (*Susurluk –Ba.)

dökme (V) Çinko tabak. (–Ks.)

dökme (VI) Yeni (elbise). (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Bizeri –To.)

dökmece [**dökmeç**] Bir tepsiye bir kat yufka kırıntısı, bir kat dövülmüş ceviz olmak üzere kat kat döşenen ve üzerine eritilmiş yağla pekmez şerbeti dökülerek yapılan bir çeşit tatlı. (*Bor –Ng.)

[**dökmeç**] : (–Ng.)

dökmeci Sergici, işportacı. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

dökmecilik Denizde sürü halinde gezen balıkların etrafını ağ ve kayıklarla çevirip tutma işi. (*Gelibolu –Çkl.)

dökmeç [→ **dökmece**]

dökmek (I) Vermek : *Bu gezinti dat dökmedi hiç.* (*Bor –Ng.)

dökmek (II) Sebze ürün vermeye başlamak. (*Ağın, *Keban –El.)

dökmel İyi, güzel. (Alibeyli *Çarşamba –Sm.)

dökmelik Hayvanlara yedirilmek için biçilmiş yonca. (Taşpınar –Ky.)

dökmen Güzel, yakışıklı. (Çavuşlu *Bayramiç –Çkl.)

döknek [**dökük**] Dağlardan kopup toplanan irili ufaklı taş parçaları. (Çakalkuyusu –Ada.; *Mut köyleri –İç.)

[**dökük**] : (Çanıllı *Ayaş –Ank.;

Morcalı *Karaman –Kn.; Namrun *Tarsus –İç.)

döknekli Ruha ve kulağa hoş gelen, dokunaklı (ses). (*Mut köyleri –İç.)

döknel (I) Oturaklı, ağırca. (–Mğ.)

döknel (II) Gösterişli : *Diktirdiğin elbise çok döknel olmuş.* (Kozluca –Brd.)

dökücü (I) Cömert, eli açık. (Bereketli *Tavas –Dz.)

dökücü (II) Kurşun döken kimse. (*Taşköprü –Ks.)

dökücü (III) Bakırdan yapılmış ibrik. (–Ada.)

dökük [→ **döknek**]

dökülcen Bir çeşit kış elması. (–Ml.; –Kn.)

döküle kal İlenç olarak kullanılır. (Ağlı *Küre –Ks.; –Çkr.)

dökülgen (I) Beyaz ince kabuklu akparmak da denilen bir çeşit üzüm. (Berak, –Gaz.; *Ermenek, Kadınağıl *Hadım –Kn.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

dökülgen (II) Kayalıkların sık sık ayrılıp dökülen yerleri : *Dökülgenden yine taş düşmüş.* (*Ermenek –Kn.)

dökülmek (I) Donmak, çok üşümekten sızlamak : *Soğuktan elimin bannakları döküldü.* (*Bor –Ng.)

dökülmek (II) Oynayan kimse vücudunun herhangi bir kısmını fazlaca oynatıp titretmek. (*Bor –Ng.)

dökülüşmek Üşüşmek, toplu olarak gitmek : *Hep kırlara dökülüştük.* (*Bor –Ng.)

döküm (I) Genel olarak bütün köylülerin yararlanacağı işlerde kullanılmak için köylülerin aralarında topladıkları para ve verilen paraların niceliğini gösterir liste. (Saray *Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.)

döküm (II) [→ **dökme** (I)]

döküm (III) **1.** Satılığa çıkarılmış malların pazarda dökülüp yığılması. (Tokat –Es.; –Kn.) **2.** Yığıntı, üşüşme. (–Sn.; –Sm.)

döküm (IV) Bostan, sebze ve tahılın verimi. (Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Kangal ve köyleri –Sv.)

döküm döküm Bir şeyin çok bol olduğunu anlatır. (*Bor –Ng.)

dökümlü (I) Cömert. (*Ağın –El.)

dökümlü (II) Verimi bol olan, rekolteli (ürün). (Uşhum *Yusufeli –Ar.; *Ağın –El.)

dökümlü (III) Yumuşak, buruşmayan, duruşu güzel olan (kumaş). (*Bor –Ng.)

döküm saçım Darmadağınık, düzensiz : *Evin içi döküm saçımdır.* (*Bor –Ng.)

döküm vakti Ekim, kasım ayları. (–Kn.)

döküm yeri Yaylaya götürülen yükün döküldüğü yer : *Akşam olmadan döküm yerine varalım.* (Muradiye –Rz.)

döküm zamanı Meyve ve sebzelerin çok bol bulunduğu günler. (–Kü.; *Bor –Ng.)

döküntü Rüzgar ya da olgunluk nedeniyle dalından düşen meyveler. (–Krş.)

döküntülü Ayrıntılı. (*Bor –Ng.)

döküntü ova Yağmur sularının dağlardan getirdiği topraklarla dolan göl ve deniz parçaları. (–Kn.)

dökür Dip : *Kuyunun dökürüne inemedim.* (Afşar aşireti, Yenice *Eğridir –Isp.)

döküşdürmek [→ **döküştürmek**]

döküştürmek [**döküşdürmek**] Serpelemek (yağmur) : *Yağmur döküştürüyor.* (–Gaz.; *Bor –Nğ.) [**döküşdürmek**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)

döküşük İşe yaramaz, bozuk. (*Silifke –İç)

döl (I) [**dol** (IV) **-1, 3; dölleme -1**] **1.** Soy, soyun devamını sağlayan çocuk. (*Eğridir köyleri, *Yalvaç –Isp.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Menemen, *Ödemiş –İz.; *Akyazı çevresi –Kc.; –Ist.; Irmaksırtı *Çarşamba, *Havza, *Vezirköprü –Sm.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Zil *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; *Şavşat köyleri –Ar.; –Ezm.; Aşudu *Darende –Ml.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; *Elbistan –Mr.; Bozhüyük *Antakya –Hat.; –Yz.; Köşker –Krş.; Hisarcık, *Develi, Talas, Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Toprakkale *Osmaniye, *Bahçe –Ada.; Çiftepınar, Tekeler *Silifke –İç.; *Alanya –Ant.; –Mğ.) [**dol** (IV) **-1**] : (*Şavşat –Ar.; –Bt.; *Varto –Mş.; *Gürün –Sv.; Everek *Develi –Ky.)
[**dölleme -1**] : (Akviran *Salihli –Mn.)
2. Piç. (–Or. ve köyleri; Uşhum *Yusufeli –Ar.) **3.** İnek, koyun, keçi, köpek, kedi gibi hayvanların yavruları. (*Emirdağ –Af.; Örkenez *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Başpınar *Tefenni –Brd.; –İz.; *İvrindi –Ba.; –Kü.; Tokat –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Düzce, İğneciler, *Mudurnu –Bo.; –Ist.; Saray *Kurşunlu –Çkr.; Bayat *İskilip –Çr.; *Vezirköprü –Sm.; Efte, Sarayözü, Ezinepazarı, Zığala, Bektemir *Merzifon köyleri –Ama.; Çilehane *Reşadiye, *Zile –To.; Zil *Alucra, *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; Süle, Uluşiran *Şiran –Gm.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Oltu, –Ezm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; –Mr.; *Koyulhisar, Kınık *Suşehri, *Gürün, Savrun *Divriği –Sv.; Çayırlı *Haymana, Akdoğan *Kızılcahamam, Çanıllı *Ayaş, Sirkeli *Çubuk –Ank.; Hisarcık, Afşar, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ereğli, Eğirler –Kn.; Haruniye, *Kadirli –Ada.; Meydan *Mut, Tekeler *Silifke –İç.; *Alanya –Ant.; –Ed.) **4.** Kuzu ve oğlak sürüsü. (*Merzifon köyleri –Ama.) **5.** [→ **döllük** (II)] **6.** Kavun, karpuz, kabak ve hıyar bitkisinin daha çiçeği dökülmemiş meyvesi. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Bergama –İz.; *Kurşunlu –Çkr.; Zana *Merzifon köyleri –Ama.; Cenciğe, Ergan –Ezc.; *Kilis –Gaz.; *Elbistan –Mr.; *Gürün –Sv.; Çanıllı *Ayaş, Çayırlı *Haymana –Ank.; İsgöbü –Ky.; *Bor –Nğ.; Göcer –Kn.; *Kadirli –Ada.; Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.; *Saray –Tk.) **7.** Canlılarda üremeyi sağlayan tohum. (Yassıviran, *Senirkent, *Uluborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; İğdir *Çivril, Ekse *Çal –Dz.; –Mr.; Tokat –Es.; *Zile –To.; Aşudu *Darende –Ml.; Savrun *Divriği –Sv.; –Yz.; Karkın –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)
[**dol** (IV) **-3**] : (*Varto –Mş.) **8.** Koyun ve keçilerin yavrulama zamanı : *Döle daha onbeş gün var.* (Başpınar *Tefenni –Brd.)

döl (II) Topraktaki nem : *Toprağın dölü kaçtı.* (Yassıviran *Senirkent

–Isp.; Özbek –İz.; Gelenbe *Kırkağaç –Mn.)

döl (III) Maşrapa. (–Sn.; *Şebinkarahisar, Zil *Alucra –Gr.; –Tr.; –Sv.)

döl ağılı Kuzu ve oğlakların otlamaya götürülmeden önce toplandığı, etrafı çalılarla çevrili yer. (–Çr.)

döl almak Hayvan gebe kalmak. (Geresin –Isp.; Kösten, Kocabaş, Honaz –Dz.; Gerze *Devrek –Zn.; –Krş.; –Ky.; Tömek –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

döl atmak Gebe hayvan yavrusunu düşürmek. (–Kü.; –Nğ.)

döl ayı Hayvanların yavruladıkları mart, nisan ayları. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; *Zile –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Munsal *Divriği, *Kangal ve köyleri –Sv.; Şabanözü, *Polatlı –Ank.; –Ada. ve çevresi)

döl başı Sürüde ilk doğan kuzu, oğlak. (Salman, *Akkuş –Or.; Kötüre, Türkçayırı, Sevin *Afşin –Mr.; *Gürün –Sv.)

dölbe Üç yaşında manda. (–Vn.)

dölbent Tülbent. (–Kr. ve köyleri)

dölcek (I) Kuyudan su çekmeye yarayan ağaç ya da bakırdan yapılmış kova. (–Gm.; –Ezc. ve köyleri)

dölcek (II) [**dölecek**] Kuzunun doğduğunu müjdeleyen çobana sahibinin verdiği bahşiş. (*Gürün –Sv.)
[**dölecek**] : (Pekin *Kelkit –Gm.)

dölcü Kuzu ve oğlak sürüsünü gütmek için özel olarak tutulan çoban. (Sarı *Merzifon –Ama.)

döl çıkmak Doğacak yavruların hepsi doğmak. (İrişli, Bayburt, *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dölde [→ **dulda** (I) **-1**]

döl dökmek 1. İlkbaharda hayvanlar yavrulamak. (*Kurşunlu –Çkr.; *Göle, *Ardahan, *Posof ve çevresi –Kr.; *Afşin –Mr.; Bürüngüz *Bünyan –Ky.; *Ermenek –Kn.) **2.** Kavun, karpuz, hıyar ve sebzeler ürün vermeye başlamak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Çal –Dz.; *Bergama –İz.; –Mn. ve çevresi; Yeniköy –Ba.; Nilüfer –Brs.; –Kü.; Baklalı *Çatalca –Ist.; *Kurşunlu, Saray –Çkr.; *İskilip –Çr.; Süle –Gm.; *Zile –To.; –Kr. köyleri; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; Çanıllı *Ayaş, Çalış *Haymana –Ank.; –Ky.; *Bor –Nğ.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.; *Saray –Tk.)

döl döş [**dör döş**] **1.** Soy sop, nesil. (*Sarayköy köyleri –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *Kandıra –Kc.; –Ist.; –Ezc.; *Bor –Nğ.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**dör döş**] : (–Kn.)
2. Çoluk çocuk. (*Düzce –Bo.; –Gaz.; *Antakya, Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

döl düşmek Koyun, inek vb. hayvanlar yavrulamaya başlamak. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

döl düşme zamanı Koyun, keçi vb. hayvanların yavrulama zamanı. (Tavusker *Oltu –Ezm.)

döle Boynuzu çıkması gerektiği halde çıkmamış olan hayvan : *Döle keçi.* (Yavuz *Şavşat –Ar.)

dölecek [→ **dölcek** (II)]

dölecik [→ **dölek** (II) **-1**]

döleğrek Düzümsü : *Döleğrek yer.* (Ayvagediği *Mersin –İç.)

dölehli [**döleli**] Baykuş. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

[**döleli**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dölek (I) **1.** Düz, engebesiz arazi, tepenin eteği. (–Isp.; Homa *Çivril –Dz.; –Ay.; –Mn. ve çevresi; –Ba.; –Kü.; –Es.; Özbek *Şabanözü –Çkr.; Çıkrık *Mecitözü, Yekbaş *Sungurlu, Ovasaray –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Öteyüz, *Gölköy –Or.; Bandula *Kelkit –Gm.; Beşiri –Md.; Polat *Akçadağ –Ml.; Tombak, Kitiz, Bozhüyük, Önsen, B. Kızılcık, Çağılhan, *Afşin –Mr.; Çepni, Karaözü *Gemerek, *Gürün, *Kangal –Sv.; Cumafakılı *Sorgun, Topaç, Derbent, Yenikışla *Boğazlıyan –Yz.; –Ank. ilçe ve köyleri; Sadık *Mucur, Hacıbektaş, Seydin *Avanos –Krş.; –Ky. ilçe ve köyleri; Zile, *Ürgüp –Nş.; Eskigümüş *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Faydalı *Kozan, Erzin, İncirlik, *Kadirli –Ada.; Civanyaylağı, Yapıntı *Mut, *Silifke –İç.) **2.** Kıvrıntısız, düz yol. (Özbek *Şabanözü –Çkr.; Cumafakılı *Sorgun, Derbent –Yz.; Çavundur *Balâ, *Haymana köyleri –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ereğli, *Ermenek –Kn.; *Kozan –Ada.) **3.** Tarlanın düz ve ve verimli kısmı. (–Mn. ve çevresi; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Çavuşçu *Ilgın, Sorkun *Bozkır –Kn.) **4.** Ekilen domates, biber, patlıcan fidelerinin kolay sulanması için kıvrıntılı olarak hazırlanan yer. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

dölek (II) [**dölecik**] **1.** Uslu, terbiyeli, ağırbaşlı (kimse). (*Sandıklı köyleri –Af.; Yılanlı *Eğridir –Isp.; –Ba.; –Kü.; *Gerede –Bo.; –Ist.; *İskilip –Çr.; *Niksar –To.; *Ünye –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Tr.; Beşiri –Md.; –Ml.; *Afşin –Mr.; –Yz.; –Ank. ilçe ve köyleri; Temürlü, Seydin *Avanos, –Krş.; Hisarcık, Afşar ve Türkmen aşiretleri *Pınarbaşı, Osmancık, Bürüngüz, Bakırdağı, Çataloluk *Develi, Elbaşı *Bünyan –Ky.; –Nş.; *Bor, –Nğ.; Kayalı, Derle, Ayrancı *Ereğli, *Ermenek, *Karaman –Kn.; Ayran *Bahçe, *Pozantı çevresi –Ada.; *Tarsus, *Mut köyleri, *Mersin –İç.; Bağyaka, Kumluca, Kale *Finike –Ant.; *Fethiye –Mğ.)

[**dölecik**] : (–Ky.)

2. Uyanık, dikkatli. (*Gürün –Sv.) **3.** Uysal. (–Çr.) **4.** Eli işe yatkın. (–Çr.) **5.** İçinden pazarlıklı. (–Kü.) **6.** Dürüst, ciddi, mert. (Yekbaş *Sungurlu –Çr.; *Elbistan –Mr.; –Sv.; *Şereflikoçhisar –Ank.; Sadık –Krş.; Dadağı *İncesu –Ky.; *Bor, –Nğ.; *Ereğli, *Aksaray, Kılbasan, –Kn.; Faydalı *Kozan, Erzin –Ada.; Civanyaylağı *Mersin –İç.) **7.** Yaşı kırkı geçen kimse. (–Ank.)

dölek (III) **1.** Güzel, iyi. (Sorhun *Niksar –To.; –Ky.; Aşağıtuzlukçu *Akşehir –Kn.) **2.** Doğru, düzgün. (Çağlayan –Brs.; *İzmit –Kc.; –Mr.; Yeniköy *Balâ, Kılıçlar –Ank.; Seydin *Avanos –Krş.; –Ky.; –Nş.; Eskigümüş, *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Şerefler, Karaçalı –Mğ.)

dölek (IV) **1.** Boyu bosu güzel olan (kimse). (–Kn.) **2.** Orta yaşlı (kimse). (–Ank.)
dölek (V) Yedek (yiyecek) : *Belki akşama varamayız dölek azık al.* (*Cebelibereket –Ada.)
dölek (VI) [→ **dülek** (I) **-1**]
dölek (VII) Topraktan yapılmış tencere, güveç. (Bahçebaşı –To.; –Kr.; –Ezm.)
dölek (VIII) Bit. (Sirkeli –Ank.)
dölek (IX) **1.** Irmak ve çayların yavaş akıntıları. (Dere –To.) **2.** Yağmur sularının düz bir yerde birikerek yaptığı göl. (–Ank.)
dölek (X) Çok ürün veren. (–Ky. ve çevresi)
dölek basmak Tökezlememek, düşmemek için dikkatle basmak. (Çiftepınar *Mersin –İç.)
dölek durmak [**dölek turmak**] Uslu durmak, terbiyesizlik etmemek. (Hortu *Sivrihisar –Es.; Yenice *Safranbolu –Zn.; Köprüköy *Keskin –Ank.; –Krş.; –Ky.; Bahçeli, *Bor, –Nğ.; *Ermenek –Kn.) [**dölek turmak**] : (–To.; –Yz.)
döleke Büyük maşrapa. (–Sv.)
döleklemek Düzlemek. (Afşar aşireti *Pınarbaşı –Ky.; *Kadirli –Ada.)
dölekleşmek (I) **1.** Uslanmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Yerleşip rahata kavuşmak. (–Kn.)
dölekleşmek (II) Düzleşmek : *Köprü yükselince yol dölekleşir.* (*Bor, –Nğ.)
dölek turmak [→ **dölek durmak**]
dölekli döşekli Ağırbaşlı, olgun, temkinli. (*Bor –Nğ.)
döleli [→ **dölebli**]
döleme [→ **dölenbek**]
dölemen [→ **dolaman** (III)]
dölempe [→ **döğlenpe**]
dölenbeç [→ **dönek** (III) **-1**]
dölenbek [**döleme**] Topaç. (*Tire –İz.) [**döleme**] : (*Gürün –Sv.)
dölendirmek **1.** Bozulmuş bir şeyi düzeltmek, düzene koymak. (Türkmen aşireti *Bünyan –Ky.; *Ürgüp –Nş.; *Bor, –Nğ.) **2.** Doğrultmak. (–Nğ.) **3.** Alıştırmak, rahat ve doğru yürümeyi öğretmek. (*Bor –Nğ.) **4.** Yatıştırmak. (*Bor –Nğ.)
dölengeç [**döletli**] Çaylak. (Yugoslavya göçmenleri –Ist.; –Kn.) [**döletli**] : (Çandır *Sütçüler –Isp.)
dölenip döşenmek **1.** Olgunlaşarak uslanmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Rahat ve huzura kavuşmak. (*Bor –Nğ.)
dölenk [→ **dönek** (III) **-1**]
dölenmek **1.** Bir yere doğru yönelmek: *Evine dölendi.* (*Bor –Nğ.) **2.** Dolaşmak. (Kıratlı *Dikili –İz.; *Fethiye köyleri –Mğ.) **3.** Bir yere düzgün şekilde yerleşmek. (*Bor –Nğ.; Pozantı *Karaisalı –Ada.) **4.** Bozulmuş bir şey düzelmek, iyileşmek. (–Çkr.; –Ank.; –Krş.; –Ky.; *Bor –Nğ.) **5.** Yatışmak, yolda rahat ve uslu durmaya alışmak. (Sirkeli *Çubuk –Ank.; *Bor –Nğ.) **6.** Bir hayvan sürüsü bir yere düzenli olarak dağılmak : *Kuzular çayıra amma da dölendiler.* (Çalış *Haymana –Ank.)
dölertmek Düzeltmek, tesviye etmek. (Yapıntı *Mut –İç.)
döleşmek (I) **1.** Düzelmek, yoluna girmek : *Sanma dünya döleşe.* (–Isp.; Madazı –Ky.; –Ada.) **2.** Hasta olan bir kimse tekrar sağlığını kazanmak. (Madazı –Ky.)
döleşmek (II) **1.** Uyuşmak, anlaşmak. (İncekum *Silifke –İç.) **2.** Rahat

etmek. (*Afşin –Mr.) **3.** Rahat durmak, sessiz durmak. (İncekum *Silifke –İç.)

döleşmek (III) Dengede durmak, yerleşmek. (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

döleşmek (IV) Kalabalık içinde bir yer bularak sıkışıp oturmak. (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

döleştirmek Düzeltmek : *Kazanın yerini döleştir.* (–Krş.)

dölet (I) Düz. (*Çukurova –Ada.)

dölet (II) Yeni doğum yapan bir kadının dağıttığı leblebi ve üzüm gibi çerez. (Çamköy *Gölhisar–Brd.)

döletli [→ **dölengeç**]

döletmek (I) Düzeltmek, yoluna koymak. (*Mersin –İç.)

döletmek (II) Alay etmek. (–Brs.)

dölevi [→ **döllük** (I)]

döle yatmak Sebze, bostan gibi bitkiler döl vermeye başlamak. (*Merzifon köyleri –Ama.; *Bor –Nğ.)

döl girmek Koyun, keçi vb. hayvanlar doğurmaya başlamak. (Güzelsu *Akseki –Ant.; Paşayiğit *Keşan –Ed.)

döli [→ **dölim**]

dölle Asma. (*Cebelibereket –Ada.; *Mersin –İç)

döllek [→ **döllük** (I)]

dölleme 1. [→ **döl** (I)] **2.** Yaramaz çocuk. (*Gördes, *Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar –Es.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **3.** Piç. (*Gördes –Mn.; Yeniköy, *Susurluk –Ba.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Soğukpınar *Kangal –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

döllemek 1. Çocuk doğurmak. (*Kandıra –Kc.; Süle –Gm.; *Bor –Nğ.; *Cebelibereket –Ada.) **2.** Hayvan yavrulamak. (*Düzce –Bo.; –Gm.; *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.) **3.** [→ **döllenmek** (I) **-2**]

döllen [**dollen**] Cömert. (Hortma *Acıpayam –Dz.; –Mğ.)
[**dollen**] **:** (*Ula –Mğ.)

döllenmek (I) [**döllemek -3**] **1.** Çiftleşmek. (*Eğridir köyleri–Isp.; *Şavşat köyleri –Ar.) **2.** Ağaçlar meyve vermek. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çamlık *Bucak –Brd.; –Kü.)
[**döllemek -3**] **:** (–Nğ. ve köyleri; *Kadirli –Ada.)
3. Bitki ürün vermek. (*Eğridir köyleri –Isp.)

döllenmek (II) Bir ağaca ya da yüksek bir yere tutunup ayaklarını yerden keserek sallanmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çamlık, Kuşbaba *Bucak –Brd.)

döllük (I) [**dölevi, döllek**] Koyun ve keçilerin yavruladıkları yer. (İsmail köyü, Tömek, –Kn.; *Manavgat –Ant.)
[**dölevi**] **:** (–Kn.)
[**döllek**] **:** (Gülesur *Doğubeyazıt –Ağ.)

döllük (II) [**dol** (IV) **-2, döl** (I) **-5**] Damızlık hayvan. (Kızılköy –To.)
[**dol** (IV) **-2**] **:** (*Şavşat –Ar.)
[**döl** (I) **-5**] **:** (*Şavşat köyleri –Ar.)

dölük Hergele, kısrak. (–Mn.)

dölüm 1. Eni ve boyu kırkar arşın olan bir yüzey ölçüsü, dönüm. (İğdir *Çivril –Dz.; *Bor –Nğ.; İncekum *Silifke –İç.) **2.** Kırk adımlık uzunluk ölçüsü. (İncekum *Silifke –İç.)

dölüm başı Çift sürmeye başlanılan yer. (İğdir *Çivril –Dz.; *Bor –Nğ.)

dörülce Börülce fasulyesi. (Ergan –Ezc.)

döl yatağı [**döl yeri**] Rahim. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Kandıra –Kc.; *Merzifon –Ama.; *Eğin ve çevresi –Ezc.; Çakırlık –Kn.)
[**döl yeri**] : (Ersis *Yusufeli –Ar.; –Ezc.)

döl yeri [→ **döl yatağı**]

dömbeç [→ **dönek** (III) **-1**]

dömbedek [**dombadak, dombadan, dömbeden, dumbadak, dumbudek**] Ansızın, birdenbire. (*Dinar –Af.; –Çr.; Karakuş *Ünye –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.)
[**dombadak**] : (*Dinar –Af.; –Sm.; –Nğ.)
[**dombadan**] : (–Nğ.)
[**dömbeden**] : (–Nğ.)
[**dumbadak**] : (*Ermenek –Kn.)
[**dumbudek**] : (–Ama.)

dömbeden [→ **dömbedek**]

dömbek (I) [→ **dömbelek** (I) **-2**]

dömbek (II) Patlak, çıkık. (–Sm.)

dömbek (III) Haşhaştan elde edilen afyonun toplanıp konulduğu koni biçiminde kap. (*Merzifon köyleri –Ama.)

dömbel Toprağa atılan çekirdeğin yeni sürmüş filizi. (*Kızılcahamam –Ank.)

dömbele Sözünün nereye varacağını bilmeyen. (–Ky.)

dömbelek (I) [**dömbek** (I), **dönbek** (I)] **1.** Orta büyüklükte ramazan davulu. (*Alucra –Gr.) **2.** Darbuka. (*Çal –Dz.; *Akyazı çevresi, –Kc.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; –Or. ve köyleri; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Ml.; *Divriği, Karaözü *Gemerek –Sv.)
[**dömbek** (I)] : (*İskilip –Çr.; Kesirik –El.)
[**dönbek** (I)] : (–Ks.; –El.)

dömbelek (II) Böbrek. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dömbelek (III) Kelebek. (Belönü –Brd.)

dömbelek atmak [→ **dombalah kılmak**]

dömbelekçi Sözüne ve hareketlerine güvenilmeyen (kimse). (*Hozat –Tn.)

dömbez Toprak üzerinde, köstebek yuvasına benzeyen küçük tepecikler. (Eymir *Nallıhan –Ank.)

dömbüldek (I) [**dömbürdek**] **1.** Develere takılan büyük çan. (Tokat –Es.; Ortaköy *Mecitözü –Çr.)
[**dömbürdek**] : (Kolay *Bafra –Sm.) **2.** Tef. (Tokat –Es.; –Nğ.) **3.** Birbirine bağlı iki dümbelekten meydana gelen ve çiftenağra da denilen çalgı. (–Nğ.)

dömbüldek (II) Su kabarcığı. (–Çr.)

dömbüldemek 1. Eşya dengesini bulamayıp sallanmak. (–Krş.) **2.** iki tarafa sallanarak yürümek. (ihtiyarlar) (*Bor –Nğ.) **3.** Debelenmek. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dömbürdek [→ **dömbüldek** (I) **-1**]

dömçek Kürek. (–Sn.)

döme (I) [→ **dömek** (I)]

döme (II) Yayık. (*İspir –Ezm.)

dömek (I) [**döme** (I)] Küçük tepe : *Şu dömeğe çıkalım da biraz hava alalım.* (Semayük –Ant.)
[**döme** (I)] : (Cuma *Boyabat –Sn.)

dömek (II) Anapara, servet. (Alayunt, –Kü.)

dömek (III) Ahırlarda gübreyi dışarıya atmaya yarayan delik, küçük pencere. (Yakademirciler, Aliköy *Çaycuma, *Bartın –Zn.)

dömek avı Aramadan, hazır bulunan av. (Kar yağınca tavşan uzakla-

şamaz, çalı dibinde bulunur.) (Viranköy –Kü.)

dömelmek 1. Ayakta durmak. (*İskilip –Çr.; –Ank.) **2.** [→ **domalmak** (III) **-2**] **3.** [→ **domalmak** (III) **-1**] **4.** Çıkıntı yapmak : *Sizin evin duvarı yola doğru dömelmiş.* (*Eğridir köyleri –Isp.; –Bo.; –Çr.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.)

dömelti Görmeye engel olan tümsek, yığın. (–Ky.)

dömeltmek Yuvarlak bir çıkıntı şekline getirmek, tümseklendirmek. (Mengencik *Düzce –Bo.; *Bor –Nğ.)

dömen (I) Dümen. (Anbarcık *Gölhisar –Brd.; –Sm.)

dömen (II) Dağın sivri ve çıplak tepesi. (Bozan –Es.; Karaköy *Nallıhan –Ank.)

dömet Tarladaki ekin yığını, demet. (İğdir *Çivril –Dz.)

dömlemek [→ **domalmak** (III) **-1**]

dömün Mahzen. (Yörük aşireti *Serik –Ant.)

dönbaba Turnagagası bitkisi. (–Çkr.; –Krş.)

dönbek (I) [→ **dömbelek** (I) **-2**]

dönbek (II) Mısır patlatmaya yarayan araç. (–Ks.)

dönbele Patavatsız, kalp kırıcı (kimse). (Hamurcu –Ky.)

dönbelek [→ **dombalak** (I)]

dönbüldemek Dengesiz yürümek. (*Sarayköy köyleri –Dz.)

döncünmek Bir şeyin çevresinde dönmek : *Tepeyi döncündüm başım dödü.* (*Beypazarı –Ank.)

döndelek [**döndürek -2**] Fırıldak denilen oyuncak. (Aliköy *Çaycuma –Zn.; Hacıveli, Bozkurt *Abana –Ks.)

[**döndürek -2**] : (*Kandıra –Kc.)

döndeme [→ **döndertme**]

döndereç [→ **döndürgeç** (I)]

döndergeç [→ **döndürgeç** (I)]

dönderlemek Döndürmek, bir şeyin altını üstüne getirmek. (*Bor –Nğ.)

dönderme (I) İnce söğüt dalından örülen, kulpsuz, ağzı geniş, yemeklerin üstüne örtülen bir çeşit sepet. (Bahçeli *Bor –Nğ.; İsahacılı –Ada.)

dönderme (II) **1.** Mayasız hamurdan yapılan ve yağda kızartılan pide. (Gölbeyli *Taşova, *Merzifon ve köyleri –Ama.; –To. ve çevresi; *Ardahan, *Posof ve köyleri –Kr.) **2.** Kuru yufkadan yapılmış börek. (*Perşembe –Or.)

dönderme (III) Birinin gönderdiğine ısmarladığına karşılık gönderme : *Bu ne kahvesi? Siz ona kahve ısmarladınızsa o da dönderme yaptı.* (*Zile –To.)

dönderme (IV) Bar denilen halay oyununda oyunculardan ilk üç kişinin söylediği türküyü biraz sonra başka üç kişinin tekrarlaması. (–Kr. ve köyleri)

döndermec Aşıkla oynanan bir oyun. (Kerkük)

döndermek 1. Döndürmek, çevirmek. (–Sm.; *Zile –To.; Tünges *Yusufeli –Ar.; –Ml.; *Silifke –İç.) **2.** Birinin yaptığına karşılık yapmak. (*Zile –To.) **3.** İdare etmek : *Bu onun döndereceği iş değil.* (*Zile –To.)

dönderme tavası Büyük tava. (Nefsiköseli *Görele –Gr.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

döndertme [**döndeme, döndürme** (I) **-1**] Isırgan otu ile yapılan bir çeşit yemek. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

[**döndeme**] : (*Bozdoğan –Ay.)

[**döndürme** (I) **-1**] : (*Bozdoğan –Ay.)

döndirek [**dödürek, döndön** (II), **döndürek -1, döndürgeç** (II) **-2, döndürük**] Topaç. (*Edremit –Ba.; Kilitbahir *Gelibolu –Çkl.)

[**dödürek**] : (*Akyazı çevresi –Kc.)

[**döndön** (II)] : (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

[**döndürek -1**] : (*Edremit –Ba.; –Brs.; Limasol –Kıbrıs)

[**döndürgeç** (II) **-2**] : (*Menemen –İz.; *Alaşehir –Mn.)

[**döndürük**] : (Bozan –Es.; –Ed.)

döndön (I) Kararsız, dönek (kimse). (*Düzce –Bo.; –Ks.)

döndön (II) [→ **döndirek**]

döndü (I) **1.** Gittiği yerden geri gelen. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Tokat –Es.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Bayafşar *Beyşehir –Kn.) **2.** Din değiştiren, dönme. (Tokat –Es.; Bayafşar *Beyşehir –Kn.)

döndü (II) Henüz evlenmemiş kız. (*Taşköprü –Ks.)

döndüreç [→ **döndürgeç** (I)]

döndürek 1. [→ **döndirek**] **2.** [→ **döndelek**] **3.** [→ **döndürgeç** (I)]

döndürgeç (I) [**döndereç, döndergeç, döndüreç, döndürek -3, döndürügéç**] Sacda pişirilen yufkayı döndürmeye yarayan tahta ya da ince demirden yapılmış fırıncı küreği. (–Isp.; Güney *Yeşilova, Kuşbaba, Pazaraldan, *Bucak, Başpınar, Karamanlı *Tefenni –Brd.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; *Tire, *Torbalı, Kesre –İz.; *Savaştepe –Ba.; *Niksar –To.; Ararım *Beyşehir –Kn.; Kocayatak *Serik, –Ant.)

[**döndereç**] : (Sekiyaylası –Isp.; *Birecik –Ur.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.)

[**döndergeç**] : (Zıvarık –Kn.; Kaya *Fethiye –Mğ.)

[**döndüreç**] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Karaatlı *Yeşilova –Brd.; Güğü *Elmalı –Ant.; Dont *Fethiye –Mğ.)

[**döndürek -3**] : (Sekiyaylası –Isp.)

[**döndürügéç**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

döndürgeç (II) **1.** Çocukların çevirdikleri çember. (–Ba.) **2.** [→ **döndirek**]

döndürgü İlk olarak yavrulayacak kısrak. (Temre *Kaş –Ant.)

döndürma [→ **dondurma** (II)]

döndürme (I) **1.** [→ **döndertme**] **2.** Kabaktan yapılan tatlı. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)

döndürme (II) Kalın bağırsak. (Çiftepınar *Mersin –İç.)

döndürügéç [→ **döndürgeç** (I)]

döndürük [→ **döndirek**]

döne Karşı ziyarette bulunma. (Aslanköy *İzmit –Kc.; –Ed.)

dönegine yavız [→ **döneğen** (I)]

döneğeç [→ **dönelge** (I) **-1**]

döneğen (I) [**dönegine yavız**] Sözünde durmayan. (–Isp.; *Antakya köyleri –Hat.; *Koyulhisar –Sv.)

[**dönegine yavız**] : (*Antakya köyleri –Hat.)

döneğen (II) [→ **dönek** (III) **-1**]

döneğen (III) [**dönek** (VI), **dönengi**] Hayvanın başlığı ile yuları arasında bulunan ve hayvan bağlıyken dolaşmamasına yarayan döner halka. (Tömek, Hotamış *Sultaniye, Hatip –Kn.; *Anamur, *Mut köyleri –İç.)

[**dönek** (VI) : (–Or.)

[**dönengi**] : (–Nş.)

dönek (I) Sınıfta kalan öğrenci. (–Ist.; –Sm.; –Nğ.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dönek (II) [**dönelge** (I) **-2, dönge**] Dönemeç. (Ersis, Erkinis *Yusufeli –Ar.; Keşanuz –Ank.; Kerkük) [**dönelge** (I) **-2**] **:** (Endel, Çardak *Osmaniye –Ada) [**dönge**] **:** (*Iğdır, Kızılçakçak, *Arpaçay –Kr.)

dönek (III) [**dölenbeç, dölenk, dömbeç, döneğen** (II), **dönekle, dönerge** (III), **döneyen** (I), **dönme, dönük** (VII)] **1.** Su çevirisi. (*Eşme ve çevresi –Uş.; *Çal, *Sarayköy köyleri, –Dz.; –Brs.; *Emet –Kü.; *Söğüt, Büyükyenice –Bil.; Bozan –Es.; *Düzce –Bo.; *Fatih –Ist.; *Kargı –Çr.; Güney *İkizdere –Rz.; İskele *Anamur, *Mut köyleri –İç.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) [**dölenbeç**]**:** (Dudaş *Tavşanlı –Kü.) [**dölenk**] **:** (Çanpazar *Biga –Çkl.) [**dömbeç**] **:** (Çeltikçi *İnegöl –Brs.) [**döneğen** (II)] **:** (–Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; *Ermenek, Kaplanlı, *Hadım –Kn.; Civanyaylağı, *Mersin –İç.) [**dönekle**] **:** (Sarılar *Nallıhan –Ank.) [**dönerge** (III)] **:** (–Çr.) [**döneyen** (I)] **:** (*Çerkeş –Çkr.) [**dönme**] **:** (Değirmenocağı *Osmaniye –Ada.) [**dönük** (VII)] **:** (Bozan –Es.; Dereköy –To.) **2.** Yollarda yağmur sularının yaptığı çamurlu su birikintisi. (Hasanbeyli *Bahçe –Ada.)

dönek (IV) Takla atan güvercin. (*Tire –İz.; *Susurluk –Ba.; –Es.; *Düzce –Bo.; *Sorgun ve köyleri –Yz.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

dönek (V) [**döner** (II)] Topaç. (*Hayrabolu –Tk.) [**döner** (II)] **:** (–Ml.)

dönek (VI) [→ **döneğen** (III)]

dönek (VII) Zamanla bozulmuş bitki tohumu. (–Kn.)

dönek (VIII) **1.** Eni ve boyu kırkar arşın olan bir yüzey ölçüsü, dönüm. (*Sorgun köyleri –Yz.) **2.** Tarlayı sürerken hayvanları yormamak için tarlanın ayrıldığı eşit parçalardan herbiri: *Döneği kısa yap, öküzler yorulmasın.* (*Eğridir köyleri –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Büğdüz –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Çilehane *Reşadiye –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; –Kr. ve köyleri; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Afşin –Mr.; *Kaman –Krş.) **3.** Tarlada çift sürmeye başlanılan yer. (Fiğneğe *Artova –To.; *Koyulhisar –Sv.; Hatip –Kn.) **4.** Su arklarıyle ayrılmış evlekler. (–To.)

dönek başı Tarlada çift sürmeye başlanılan yer. (Sofular, Cebel, *Eğridir –Isp.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.)

dönekle [→ **dönek** (III) **-1**]

dönek yeri Harman yeri. (–Ed.)

döneleği dönmek Felâkete uğramak, ağzının tadı bozulmak. (–Kn.)

dönelek Bir kimsenin özel durumu. (*Ermenek –Kn.)

dönelemek **1.** Dönüp durmak, dolaşmak. (–Sm.; *Ünye –Or.; İncekum *Silifke –İç.) **2.** Acele ve telaşla bir iş yapmak. (–Çkr.)

dönelge (I) [**döneğeç**] **1.** Hortum, kasırga. (Büğdüz –Çkr.) [**döneğeç**] **:** (Senir –Isp.) **2.** [→ **dönek** (II)]

dönelge (II) Ev. (Yapıntı *Mut –İç.)

dönelik yapmak Değiştirmek : *Tarlamı Naci ile dönelik yaptım.* (Aybastı –Or.)

dönembeç [→ **dönemeç**]

dönemeç [**dönembeç, dönümeç**] Köşebaşı, yolun kıvrım yeri, viraj. (*Dinar –Af.; *Eşme köyleri –Uş.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Kozluca, Çebiş, –Brd.; İğdir *Çivril, *Çal, *Sarayköy köyleri –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı, *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, Demirkapı, *Susurluk, *Edremit –Ba.; –Kü.; *Sivrihisar, Kümbet *Seyitgazi –Es.; *Kandıra –Kc.; *Kargı, Peşman *Daday –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Vezirköprü, –Sm.; *Merzifon ve köyleri, *Taşova –Ama.; *Zile –To.; *Bulancak, Düzköy *Keşap –Gr.; –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Kr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Arapkir –Ml.; –Gaz.; –Mr. ve çevresi; *Koyulhisar, *Gürün –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı köyleri –Ky.; –Nş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek ve köyleri –Kn.; Ferizler *Anamur, Burunucu *Silifke, *Mut köyleri, *Mersin köyleri –İç.; Eskihisar, Kışla *Elmalı, Güzelsu *Akseki, Ahmetler *Manavgat –Ant.; *Milas –Mğ.; *Lüleburgaz, Çavuşköy, *Babaeski –Krk.; *Saray –Tk.)

[**dönembeç**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tokat –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Uğru *Araç –Ks.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Hisarcık –Ky.)

[**dönümeç**] : (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

dönemek (I) Engel olmak. (İsahacılı, –Ada.)

dönemek (II) Durulmak (Su) : *Kaptaki su dönedi.* (*Aksaray –Nğ.)

dönemez Kasırga. (Selki *Beyşehir –Kn.)

dönen Üç yaşını bitirip dört yaşına basan tay, sığır. (Kırım göçmenleri –Ist.)

dönendirmek İdare etmek. (*Finike –Ant.)

dönengi [→ **döneğen** (III)]

dönen gün Geçmiş gün : *Dönen günler geri gelmez.* (–Sm.)

dönenmek (I) Giyinip kuşanmak. (–Yz.)

dönenmek (II) **1.** Olduğu yerde dönmek. (*Lüleburgaz –Krk.) **2.** Bir daire çizerek dönmek. (*Lüleburgaz –Krk.) **3.** Fırsat gözeterek bir şeyin çevresinde dolaşmak. (*Düzce –Bo.)

döner (I) Toplu tabanca. (*Sungurlu –Çr.; *Vezirköprü –Sm.; Efte, *Merzifon köyleri –Ama.; Çayır *Zile –To.; Zermut –Gm.; Kadışehri, –Yz.; –Nğ.; *Marmaris –Mğ.)

döner (II) [→ **dönek** (V)]

döner (III) Gusülhane. (*Yalvaç, *Keçiborlu –Isp.)

döner (IV) Dokuma tezgâhlarında dokunan kumaşın sarılmasına yarayan yuvarlak ağaçlar. (*Ezine –Çkl.)

dönerce Tek demirli basit pulluk. (*Çal –Dz.; Alpanos *Seyitgazi, Tokat –Es.)

dönerceli Sözünde durmayan. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.)

dönerge (I) [**dönerğe**] **1.** Çark. (–Sv.; *Akşehir –Kn.) **2.** Arabanın mazısı. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**dönerğe**]: (Maden –Nğ.)
dönerge (II) İşleri çevirmek için elde bulunan anapara. (–Nğ.)
dönerge (III) [→ **dönek** (III) **-1**]
dönerğe [→ **dönerge** (I) **-2**]
döneyen (I) [→ **dönek** (III) **-2**]
döneyen (II) Tekerlekleri birbirine bağlayan ve dönmelerini sağlayan ağaç. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)
döngāl [→ **döngel** (I)]
dönge [→ **dönek** (II)]
döngeç (I) Pervane. (–Kü.; –Çr.)
döngeç (II) Temelsiz evlerde evin dört köşesine konulan ve temel ödevini gören kısa direkler. (Mardar *Bafra –Sm.)
döngel (I) [**döngāl**] **1.** Muşmula. (Kızılköy, *Dinar, –Af.; Sücüllü *Yalvaç, Afşar, *Gelendost, *Atabey, Gönen –Isp.; Homa *Çivril, Kızılcabölük, Honaz –Dz.; Amasya, Eymir, Araplı *Bozdoğan, Atça *Nazilli, *Karacasu –Ay.; *Urla, *Bornova, Çandarlı *Bergama –İz.; *Kırkağaç, *Demirci, –Mn.; Kerem *Burhaniye, Demirkapı *Susurluk –Ba.; *İnegöl –Brs.; Yarhisar, Arıcaklar, Köprücek *Gölpazarı, Barcak, *Söğüt –Bil.; *Kandıra –Kc.; *Düzce, *Göynük –Bo.; *Devrek, Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Taşköprü, –Ks.; *İskilip –Çr.; –Çkr.; *Boyabat –Sn.; –Ama.; Çayır, *Zile –To.; *Perşembe ve köyleri, Uzunmusa –Or.; –Gr. köyleri; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; Gürcü *Kızılcahamam, *Kalecik –Ank.; *Yerköy –Yz.; Sulutaş, Sille, *Ilgın –Kn.; *Ula, *Fethiye –Mğ.; –Ed.) [**döngāl**] : (–To.) **2.** Meyvesi, hafif sulu ve ekşi olan ve haziranda olgunlaşan bir çeşit böğürtlen. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)
döngel (II) Sözünde durmayan kimse. (Körküler *Yalvaç –Isp.)
döngel (III) Saat. (Ergine, Bakacak –Ba.; *Zile –To.)
döngel (IV) Eğri, düzgün olmayan: *Bazı ağaçlar döngel oluyor.* (Yılanlı, Sofular *Eğridir, Körküler *Yalvaç –Isp.)
döngele etmek Geri çevirmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)
döngöz [**dönükgöz**] **1.** Şaşı. (Balkur *Devrek –Zn.)
[**dönükgöz**] : (*Düzce –Bo.)
2. Gözleri çok hareket eden kimse. (Balkur *Devrek –Zn.)
döngüldemek, döñgüldemek 1. Herhangi bir cisim suyun üstünde ileri geri hareket etmek. (*Düzce, –Bo.; *Bor –Nğ.) **2.** Dengesini kaybedip ileri geri sallanmak. (*İskilip –Çr.) **3.** Düşecek hale gelmek: *ihtiyar döngüldeyip yürüyor.* (Çanıllı *Ayaş –Ank.)
döngüldevik Kararsız, işkilli (kimse). (*Bozkır –Kn.)
döngüldeyük Dengesiz, ileri geri sallanan (kimse). (*İskilip –Çr.)
döngün (I) **1.** Dargın. (–Mr.) **2.** Bir tarafa dost görünüp de onlardan aldığı havadisleri karşı tarafa götüren, satılmış kimse: *Veli döngün, onun yanında gizli söz söylemen.* (*Eğridir köyleri –Isp.)
döngün (II) Tadı değişmiş, ekşimiş (yemek): *Yemeğin tadında döngünlük var.* (–Nğ.)
döngün (III) Hastalığı iyiliğe dönmüş durumda olan: *Çok şükür hasta döngün durumda.* (*Eğridir köyleri –Isp.)

döngüldek Zayıflık ve ihtiyarlıktan başı çöküp omuzları kalkmış durumda yürüyen (kimse). (–Çr.)

dönme [→ **dönek** (III) **-1**]

dönmece (I) Ağaçtan yapılmış pulluk. (Yeniköy –Ba.; Sarıçalı, Balıklıçeşme *Biga –Çkl.; Yenice *Karacabey –Brs.; –Ed.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)

dönmece (II) Pişmanlık. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dönmeç **1.** Köşebaşı. (*Kargı –Çr.; *Vezirköprü –Sm.; *Afşin –Mr.) **2.** Suyun dolanarak aktığı yer. (*Vezirköprü –Sm.)

dönmek (I) Boğaya çektirilen inek gebe kalmayıp tekrar çiftleşmek istemek. (Nefsiköseli *Görele –Gr.; Köfünye, Tatlısu, Larnaka, Aksilu, Baf –Kıbrıs)

dönmek (II) Bulanmak, altüst olmak: *Yüreğim döndü.* (*Bor –Ng.)

dönmek (III) Bir kimseden nefret edip yüz çevirmek, soğumak. (*Bor –Ng.)

dönük (I) **1.** Cüzam hastalığı. (–Kr.; –Ezm.; *Doğubeyazıt –Ağ.; *Erciş –Vn.) **2.** Ayak altında ezilmekten meydana gelen yara. (Kaya *Fethiye –Mğ.) **3.** Hastalık sebebiyle renk sararması. (Muradiye, Yolbaşı –Rz.)

dönük (II) Çirkin. (–Ezm.)

dönük (III) **1.** Yaramaz. (*Bayburt –Gm.) **2.** Huysuz, asık yüzlü(kimse). (*Bayburt –Gm.; *Antakya –Hat.) **3.** Sözüne güvenilmeyen, sözünde durmayan. (Kozluca *Keçiborlu –Isp.; Çayır *Zile –To.; Denizli, Beşikdüzü, *Vakfıkebir –Tr.; Çepni *Gemerek –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

dönük (IV) Din değiştirmiş kimse, dönme. (*Bayburt –Gm.; Taşoluk *Göksun –Mr.; –Kn.)

dönük (V) **1.** Tersine çevrilmiş. (*Alaşehir –Mn.; *Kurşunlu –Çkr.; Ersis *Yusufeli –Ar.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Ng.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Eğri, eğrilmiş. (Körküler *Yalvaç, Kozluca *Keçiborlu –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.)

dönük (VI) Kılıksız, kıyafetsiz kimse. (–Gr. ve köyleri)

dönük (VII) [→ **dönek** (III) **-1**]

dönükgöz [→ **döngöz -1**]

dönüklük İrtica. (–Kn.)

dönükmek Bir iş üzerinde çok uğraşmak, kendini işe canla başla vermek: *Bu işi bitireyim diye dönüküp dururum.* (*Bor –Ng.)

dönüm Defa, sefer: *Bu dönüm gel.* (Musik *Tutak, *Doğubeyazıt –Ağ.; *Birecik –Ur.)

dönümeç [→ **dönemeç**]

dönümeşli Eğri büğrü, dönemeçli. (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

dönümsüz Beceriksiz, sakar. (*Gürün –Sv.; –Ky.)

dönürüş Gelin alayı. (*Cide –Ks.)

dönüşe Gelin ve damadın anne ve babası, dünür. (Selânik göçmenleri, Ulucak, *Menemen –İz.)

dönüşmek (I) Hasta iyileşmeye yüz tutmak, nekahat devresine girmek. (Erkinis *Yusufeli, Çandarlı *Şavşat –Ar.)

dönüşmek (II) **1.** Serbest dönüp dolaşabilmek. (–Tr.; *Mersin köyleri –İç.) **2.** Serbest iş görmek, ufak tefek iş yapmak. (–Tr.; *Mersin köyleri –İç.)

dönüşük Babadan kalma olup kardeşler arasında sırayla ekilip biçilen ortak tarla. (Bayındır –Çkr.)

dönüşün Dönünce : *Dönüşün size de uğrayacağım.* (*Bor –Nğ.)

dönüvümek Dönüvermek : *Ahmet söz verdiği halde dönüvüyor.* (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

döplek [→ **deblek** (I) **-1**]

dör (I) Köyün dışında koyun sağılan düzlük yer. (–Ezm.)

dör (II) **1.** Eski evlerde büyük odanın oturulan kısmı. (Kerkük) **2.** Konuk odası. (Bayat aşireti, Taze, Tuz, Beşir, Kerkük)

dör döş [→ **döl döş -1**]

dördül (I) [**dördülleme, dördüllük**] **1.** Dört köşeli yüzey, kare. (*Eşme köyleri –Uş.; *Düzce –Bo.; *Ulukışla –Nğ.; –Ada.; Namrun *Tarsus –İç.)

[**dördülleme**] : (Nilüfer –Brs.)

[**dördüllük**] : (*Antakya –Hat.)

2. Hacim ölçüsü, küp : *Sabun kalıbı dördüldür.* (Kınık *Fethiye –Mğ.) **3.** Kesiti kare olan, üç dört metre boyunda ağaç direk, dilme. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Ulukışla, *Bor –Nğ.; Şeref, Kavaklıdere *Yatağan –Mğ.) **4.** 8–10 cm. çapında kiremitlerin altına çakılan yuvarlak direk. (*Eğridir köyleri –Isp.)

dördül (II) Bir çeşit arpa. (–Kü.)

dördülleme [→ **dördül** (I) **-1**]

dördüllük [→ **dördül** (I) **-1**]

dördülü düzen Bir evde bütün gerekli eşyanın, aracın bulunması, tam tekmil : *Sen dördülü düzen yere düştün.* (*Keçiborlu –Isp.)

dördür Yorgan iğnesi. (Pazarviran –Ky.)

dörek (I) [**dörelek, dörgüç**] Yaramaz çocuk. (–Ba.)

[**dörelek**] : (–Ba.)

[**dörgüç**] : (–Ba. ve çevresi)

dörek (II) Domuzların burunlarıyle eştikleri yer. (Gebeme *Mesudiye –Gr.)

dörelek [→ **dörek** (I)]

dörelenmek **1.** Olduğu yerden sağa sola dönmek. (Düzköy *Keşap –Gr.) **2.** Yerinden dönerek fırlayıp kalkmak. (*Alaşehir –Mn.; Küçükdere *Edremit –Ba.) **3.** Boşu boşuna oyalanmak. (–Or. ve köyleri) **4.** Köşe bucağı karıştırmak. (–Or. ve köyleri) **5.** Tavuklar çöplüğü karıştırmak, eşelenmek. (–Or. ve köyleri)

dörez Yırtık. (Sofular, Yılanlı, Yenice *Eğridir –Isp.)

dörgüç [→ **dörek** (I)]

dörlek Buzağı konulan ahır. (–Sn.)

dörmek (I) **1.** Yaramazlık yapmak, etrafındakileri rahatsız etmek. (–Ba. ve çevresi; Eğrigöz, Demirci *Simav –Kü.) **2.** Dolaşıp durmak. (*Acıpayam –Dz.) **3.** Toplamak, devşirmek: *Ortalığı dördüm.* (*Tirebolu –Gr.; –Ezm.)

dörmek (II) **1.** Domuz burnu ile yeri kazımak. (Zana –Ama.; Düzköy *Keşap –Gr.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.) **2.** Tavuk yeri eşelemek. (*Ulubey –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.)

dörmelemek [**dörnelemek**] Çocuk emeklemek. (*Ulubey, *Eşme köyleri –Uş.; Karaahmetli *Buldan –Dz.)

[**dörnelemek**] : (–Dz.)

dörmülemek Gezinip durmak : *Orada dörmüleyip durma, soğanları çiğnersin.* (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

dörnelemek [→ **dörmelemek**]

dörnemek Çiğnemek, ezmek, yıkmak: *Bu gece birisi bizim tütünleri*

kasden dörnemiş. (*Fethiye ve köyleri –Mğ.)

dörpü Kalın dişli büyük eğe. (Salda *Yeşilova –Brd.; *Antakya –Hat.)

dörpüsüz Kaba, terbiyesiz kimse. (Çiftepınar –İç.)

dört dolanmak Telâşla çare aramak, dört dönmek. (–Sm.)

dörten göynek Bir gömlek çeşidi. (–Ank.)

dörtgiden Dört taraf : *Köyün dört gidenini pırlandım ineği bulamadım*. (Orhaniye *Marmaris –Mğ.)

dörtgül Dört köşe, dört kenarlı. (*Düzce –Bo.; *Bahçe –Ada.)

dörthırha Başağında dört sıra arpa taneleri bulunan bir arpa çeşidi. (Sarıhamzalı *Sorgun –Yz.)

dörtkemer Yorgancılıkda bir çeşit dikiş adı. (–Ist.)

dörtkıçlı Dört ayaklı mangal. (–Ank.)

dörtleme (I) Tarlayı dördünce kez sürme : *Tarlayı dörtlemeyince ekmem*. (*Dinar –Af.; Yassıviran *Şenirkent –Isp.; –Kü.; Tokat –Es.; –Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.; Zencidere –Ky.; Bahçeli *Bor –Ng.; *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.; *Lüleburgaz –Krk.)

dörtleme (II) Atın dört nala koşması : *Bizim atın dörtlemesi insana keyif verir*. (*Lapseki –Çkl.; Tokat –Es.; *Mut köyleri –İç.)

dörtleme (III) Ucunda dört tane fındık bulunan fındık dalı. (Düzköy *Keşap –Gr.)

dörtlemek Çift atlı arabaya hayvanları desteklemek amacıyle ikinci çift at koşmak. (*Merzifon –Ama.)

dörtmek Ekmek dilimlerinin üstüne ya da arasına yağ, kaymak, reçel vb. şeyler sürerek sandviç yapmak. (*Şuhut, *Bolvadin –Af.; Yendiğin, Ayaslar *Ilgın –Kn.)

dörttekli Kare biçiminde olan şey. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.)

dörtü Ekmek hamurunun üzerine sürülen sulandırılmış yumurta. (Kızık *Artova –To.; *Yıldızeli –Sv.)

dörtyaşar Onaltı santim uzunluğunda yemeni. (*Gerze –Sn.)

dörtyol ayardı Dörtyol kavşağı. (Dariveren *Acıpayam –Dz.)

dörü [→ **dürü** (I) **-3**]

dörük [→ **doruk** (I)]

dörük dökük Ev eşyalarından teferruat kabilinden olan şeyler. (*Mut köyleri –İç.)

dörümevi [**dürümevi**] Keçeden yapılmış kışlık çadır. (Türkmen aşireti –Brs.)

[**dürümevi**] : (–Ada.)

dörünmek (I) [**dövünmek -2**] Pişman olmak. (Alibeyli *Çarşamba –Sm.)

[**dövünmek -2**] : (Danışman *Fatsa –Or.)

dörünmek (II) Çocuk ayağa kalkarak yürümek için çabalamak : *Çocuk dörünüyordu, birden düştü*. (–Sn.)

dörünmek (III) **1.** Hayvan yattığı yerde yuvarlanmak, debelenmek. (Alibeyli *Çarşamba –Sm.; Düzköy *Keşap –Gr.)

2. Tavuk vb. hayvanlar eşinmek. (–Or. köyleri; –Gr.)

dörüşmek Çabalamak. (*Eskipazar –Çkr.)

döş (I) Ön taraf : *Döşümde yürü*. (Erzin *Dörtyol –Hat.)

döş (II) Yamaç, bayır. (Öteyüz –Zn.; Koyundere *Ahıska –Kr.)

döş (III) Kavga, döğüş. (–Gaz.)

döş (IV) Koyun buduna pirinç doldurup fırında kızartarak yapılan pilavlı kebap. (*Taşköprü –Ks.)

döş (V) **1.** Göğüs, bağır. (Kaçar, Köseler *Eşme –Uş.; Sarıidris *Karaağaç, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; İshaklı *Çivril –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Karlova göçmenleri –Ba.; Keper –Çkl.; Sarıkavak, Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; Cumayanı –Zn.; *Tosya –Ks.; Buğabağı, Büğdüz, –Çr.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; Akpınar –Or.; –Gm.; Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Iğdır, Koyundere *Ahıska, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Yoncalı –Ağ.; *Ağın, *Keban –El.; Kocaözü *Hekimhan, –Ml.; *Halfeti –Ur.; *Kilis, *Nizip –Gaz.; Şekeroba *Afşin –Mr.; *Antakya köyleri –Hat.; Ağrakos *Suşehri, *Kangal köyleri –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun, –Yz.; *Haymana, *Beypazarı, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Karıncalı, Köşker, –Krş.; –Ky. ilçe ve köyleri; –Nş.; *Bor –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Gâvurdağı *Cebelibereket, İncirlik –Ada.; *Mersin köyleri, *Anamur –İç.; Çomaklıdede *Korkuteli –Ant.; –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; Karacakılavuz –Tk.; Şumnu, Bulgaristan) **2.** Kucak. (Tokat –Es.; *Ereğli –Kn.) **3.** Gerdan. (Yarıkkaya *Yalvaç –Isp.; Ada göçmenleri, Bahçecik –Kc.) **4.** Karın boşluğu. (Tavusker *Oltu –Ezm.) **5.** Kaba et, kalça. (–Gm.; Civler *Ermenek –Kn.)

döş bıçağı Kasapların et parçaladıkları büyük bıçak. (*Hozat –Tn.)

döşdük [**döşdüyh**] Kadınların iş yaparken kullandıkları önlük. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

[**döşdüyh**] **:** (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

döşdüyh [→ **döşdük**]

döşek (I) **1.** [→ **döşeme** (I) **-4**] **2.** Çarığın içine konulan keçe ya da bez parçası. (Sekiyaylası –Isp.)

döşek (II) [**döşşek** (II) **-1**] **1.** Döğülmek için harman yerine serilen ekin sapları. (*Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Aslıhan, Çağış –Ba.; Bozan, Tokat –Es.; *Erciş –Vn.; –Sv.; *Erkilet, Zencidere, Türkmen ve Afşar aşiretleri *Bünyan, *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; –Mğ.; Ceylanköy *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**döşşek** (II) **-1**] **:** (*Tefenni –Brd.; Saray –Çkr.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Ömerhacılı *Kaman –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Bir harmanlık ekinin yarısı. (Gözene –Ml.)

döşek (III) **1.** Çok düz ve taşsız tarla. (Eymir *Bozdoğan –Ay.) **2.** İki tarafı çukur ortası yüksek yer. (Çamköy *Gölhisar –Brd.) **3.** [→ **düşek** (II) **-1**]

döşek (IV) Değirmen taşının tabanını meydana getiren yuvarlak taş. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

döşek (V) **1.** Döşeme tahtası. (Aliköy *Çaycuma –Zn.; –Sn.; –Sm.) **2.** Kağnıda üzerine eşya konulan kalın ağaç direk. (–Ant.) **3.** Kağnının yük konulan tahta kısmı. (Karamanlı *Tefenni –Brd.; –Sn.; –Sm.) **4.** Arabanın ön ve arka tekerlekleri üzerine konulan tahta, arabanın ön ve arka yastıkları. (*Eğridir köyleri –Isp.; Yenicemüslim *Orhangazi –Brs.; Çukurhisar *Söğüt –Bil.) **5.** Kalafatçılıkta bir teknenin, bir

yapının alt tarafına ve omurgaya bağlanan eğri ağaçlar. (–Ist.)

döşek (VI) Karada ve suda kereste taşımak için yapılan yol. (*Ermenek –Kn.)

döşek (VII) [**döşşek** (IV)] Az miktarda yağan ilk kar. (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

[**döşşek** (IV) **:** (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

döşekli 1. Geniş, enli, yassı. (*Lapseki –Çkl.; *Ünye –Or.) **2.** İriyarı, kuvvetli olan (hayvan ve insan). (Yapıntı *Mut –İç.)

döşeklik 1. Yatak yüzü. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.) **2.** Yatak konulan yer. (–İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; –Rz. ve köyleri; *Lüleburgaz –Krk.)

döşeme (I) [**döşek** (I) **-1, döşeneyh, döşengi** (II)] **1.** Ham ipekten yapılmış yollu ve renkli başörtüsü. (Çeltikçi, *İnegöl –Brs.; –Çr.; *Turhal –To.) **2.** Çarşaf. (–Çr.; *Merzifon köyleri –Ama.) **3.** Hamam bohçası. (–Mr.) **4.** Halı, kilim, çul. (Denizler, Yukarıseyit *Çal –Dz.; Tokat, Bozan –Es.; *Koyulhisar –Sv.)

[**döşek** (I) **-1**] **:** (Reşadiye –Ky.; Gürnes *Akşehir –Kn.)

[**döşeneyh**] **:** (*Iğdır –Kr.)

[**döşengi** (II)] **:** (–Gaz.)

döşeme (II) [**döşşeme**] Kaldırım. (*Dinar –Af.; *Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Umurlu *Bozdoğan –Ay.; Demirkapı *Susurluk, –Ba.; Tokat, Bozan –Es.; Düzköy *Keşap –Gr.; –Gaz.; Çiftepınar *Mersin –İç.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**döşşeme**] **:** (Bahçeli *Bor –Ng.)

döşeme (III) [**döşengi** (I), **döşenti**] **1.** Oda takımı, mobilya. (Demirkapı *Susurluk –Ba.; *Antakya –Hat.)

[**döşengi** (I)] **:** (–Gaz.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**döşenti**] **:** (*Taşköprü –Ks.)

2. Hamam takımı. (–Kr.; –Ezm.; *Kemaliye –Ezc.; –Kn.)

döşeme (IV) **1.** Direk. (Yukarıseyit *Çal –Dz.; Eymir *Arapkir –Ml.) **2.** 2,5 cm. kalınlığında 30 cm. genişliğinde çam tahtası. (–Brs.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.) **3.** Kiriş. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Vn.) **4.** Kayığın belinden geçen eğri ağaçların birleştiği yer. (–Ist.) **5.** Taban ve tavan tahtası. (*Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Tokat, Bozan –Es.; *Taşköprü –Ks.; *Afşin –Mr.; *Koyulhisar –Sv.) **6.** Evlerin, ahırların tabanı. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; Düzköy *Keşap –Gr.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Mr.) **7.** Arabanın tahta döşemesi. (–Ant.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

döşeme (V) **1.** Pirinç ya da bulgurla pişirilen sulu sebze yemeği: *Ispanak döşemesi.* (–Ba.) **2.** Pırasa yemeği. (–Gr.) **3.** Lahana yemeği. (Düzköy *Keşap –Gr.) **4.** Tencerenin dibine döşenen, haşlanmış, didilmiş tavuk etinin üstüne pirinç ve tekrar tavuk eti konularak yapılan pilav. (–Sm.)

döşeme (VI) **1.** Bir yerin sınırını gösterir belge, harita, plan. (–Ba.; –Kn.) **2.** Şecere. (–Yz.)

döşeme (VII) Yama. (–Sv.)

döşeneyh [→ **döşeme** (I) **-4**]

döşengi (I) [→ **döşeme** (III) **-1**]
döşengi (II) [→ **döşeme** (I) **-4**]
döşenmek (I) **1.** Can çekişmek. (–Çr.) **2.** Bütün kuvvetini vermek. (Düzköy *Keşap –Gr.)
döşenmek (II) İsteğini etraflıca açıp anlatmak. (*Bor –Nğ.)
döşenti [→ **döşengi -1**]
döşgen [→ **dövüşgen**]
döşin vermek Mola vermek. (–Çkr.)
döş kolanı Devenin karnının ön kısmından geçirilen kolan. (Eskioba *Tire –İz.)
döşkömü Pastırmacılıkta hayvanın ön iki bacağı ile göbek arasındaki etten yapılan pastırma. (–Ky.)
döşlük (I) Göğüslük, önlük (çocuklar için). (Aşudu *Darende –Ml.; –Mr. ve çevresi; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri –Hat.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Kurthasanlı *Hadım –Kn.)
döşlük (II) Koyun budu. (*Taşköprü –Ks.)
döşmeldek Orta boylu ve göbekli (kimse). (Düzköy *Keşap –Gr.)
döşmen Kulakları kıvrık olan koyun ve keçi. (Kızılca *Hadım –Kn.)
döşşek (I) [**doşşek, düşek** (I)] Yatak, şilte, minder. (İshaklı *Bolvadin, Dikici *Dinar, *Sandıklı –Af.; *Eğridir köyleri, İlyas *Keçiborlu, Kumdanlı, *Yalvaç, Yassıviran *Senirkent –Isp.; İğdir *Çivril, Eziler, Güney *Buldan –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Mn.; Danişment *Savaştepe –Ba.; *Emet –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Sungurlu, –Çr.; *Zile –To.; –Or. ve köyleri; –Kr. köyleri; –Ezm.; –Mr. ve çevresi; Hisarcık, *Yayladağı, *Antakya –Hat.; *Gürün ve köyleri, *Kangal ve köyleri –Sv.; –Yz.; Hasanoğlan, Çayırlı *Haymana, –Ank.; –Krş.; –Nş.; *Bor –Nğ.; –Kn.; *Mut köyleri, İncekum *Silifke –İç.)
[**doşşek**]: (*Eşme çevresi –Uş.; *Zile –To.)
[**düşek** (I)] : (–Rz. çevresi)
döşşek (II) **1.** [→ **döşek** (II) **-1**] **2.** Yarısı savrulmuş buğday tınazı. (Dikici *Dinar –Af.)
döşşek (III) Meyilli arazilerin dip tarafındaki ince uzun düzlükler. (*Eğridir köyleri –Isp.)
döşşek (IV) [→ **döşek** (VII)]
döşşeme [→ **döşeme** (II)]
döşşemek Döşemek. (*Bor –Nğ.)
döşşür Güneş batarken meydana gelen kızıllık. (Sofular, Yılanlı *Eğridir –Isp.)
döşüdoğru Doğruluktan ayrılmayan (kimse). (Taşucu *Silifke –İç.)
döşüm Midye. (–Kn.)
döşürücü Dilenci. (Aşudu *Darende –Ml.)
döşürmek **1.** [→ **deşirmek, dēşirmek -1**] **2.** [→ **deşirmek, dēşirmek -2**]
döşürücü [→ **döşürüklü**]
döşürüklü [**deşirikli, déşirikli, döğşirikli, döşürücü**] Derli toplu olan, düzeni seven, becerikli (kimse). (*İskilip –Çr.; –Sm.; Ziyere, Zana –Ama.; Saylan *Ünye –Or.; Utav *Yusufeli –Ar.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Gaz.; *Kangal ve köyleri, *Koyulhisar –Sv.)
[**deşirikli, déşirikli**] : (Bayat, *Emirdağ –Af.; *Antakya köyleri –Hat.; –Nğ.; *Silifke –İç.)
[**döğşirikli**] : (–Çr.)
[**döşürücü**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
dövcek [→ **dövecek -1**]

dövçe [→ **döveç**]

dövdes Taze fasulye. (–Ezc.)

dövdü Arazinin en yüksek yeri. (Hacıkadı *Devrek –Zn.)

dövdürgen Kötü kadın. (Genek *Yatağan –Mğ.)

döve [→ **düğe** (I)]

dövecek [**dövcek, dövücek, düvecek, düveç -1**] 1. Yayık. (Selânik göçmenleri, Bolayır *Gelibolu –Çkl.)
[**dövcek**] : (Soğanlık *Kartal –Ist.)
[**dövücek**] : (Çakılköy *Çatalca –Ist.)
[**düvecek**] : (Selânik göçmenleri, Çamlıca *Karacabey –Brs.)
[**düveç -1**] : (Hacısungur *Malkara –Tk.)
2. [→ **döveç**] 3. Çıkrık kolu. (Kızıllı *Bucak –Brd.)

döveç [**dogecek, doğeç, döğeç -1, döğğeç** (II) **-1, dövçe, dövecek -2, düğeç, düveç -2**] Tahta havan ve eli. (*Sandıklı –Af.; Kazacı *Tefenni –Brd.; *Tire –İz.; –Bil.; İkipınar *Mihalıççık, *Sivrihisar, Bozan –Es.; Örencik, Akçakavak –Bo.; *İskilip –Çr.; –Sm.; *Taşova –Ama.; *Niksar –To.; –Gaz.; *Gürün –Sv.; Çanıllı *Ayaş, *Nallıhan, Başköy, *Elmadağ, Faraşlı *Kalecik, Çayırlı *Haymana, –Ank.; *Çiçekdağı –Krş.; –Kn.)
[**dogecek**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**doğeç**] : (*Merzifon –Ama.; Tavlasun –Ky.)
[**döğeç -1**] : (*Emet –Kü.; Dinek *Mihalıççık –Es.; *Taşköprü, Peşman *Daday –Ks.; Maruf –Çkr.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; Meki *Çubuk –Ank.; –Krş.; Höbek –Ky.)
[**döğğeç** (II) **-1**] : (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)
[**dövçe**] : (–Ank.)
[**dövecek -2**] : (*Çal –Dz.; *Eşme ve çevresi –Uş.; *Kurşunlu –Çkr.; Şıhlı *Terme, *Çarşamba –Sm.; –Mr. ve çevresi; –Ant.)
[**düğeç**] : (Eflani *Safranbolu –Zn.; *Merzifon –Ama.; Köşker –Krş.)
[**düveç -2**] : (–Krş.)

dövek Kırbaç. (–Mr.)

dövelek [→ **divlek -3**]

döven (I) Bez dokuma tezgâhı. (–Mğ.)

döven (II) Tokmak. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

dövenek [→ **döğnek**]

döven otu Yakı otu. (Ağızboğaz *Ereğli –Kn.)

döver (I) Çatı ortasına uzatılan uzun ve kalın ağaç kiriş, mertek. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Nudra *Şarkîkaraağaç, Sücüllü, *Yalvaç –Isp.; Ağlasun –Brd.; Eziler *Güney, Emircik, Süngüllü, *Çivril, *Sarayköy köyleri, *Acıpayam –Dz.; Eymir, Sürez *Bozdoğan, –Ay.; *Tire –İz.; Karahüyük –Kn.)

döver (II) Devlet : *Seferberlikte biz yedi döverle harbettik.* (Çerçin –Brd.; Emircik, Süngüllü *Çivril –Dz.)

dövgel [→ **döğgel** (II)]

dövlek [→ **dülek** (I) **-1**]

dövleme [→ **döğlenpe**]

dövlet guşu [**dövletli**] Baykuş. (*Bor –Ng.)
[**dövletli**] : (*Acıpayam –Dz.)

dövletini depmek Çok faydalı bir fırsatı reddetmek. (*Bor –Ng.)

dövletli [→ **dövlet guşu**]

dövme [**döyme gavudu**] 1. [→ **döğme** (I) **-1**] 2. Dövülmüş buğdaydan yapılan yemek. (Sofular, Yılanlı *Eğridir –Isp.) 3. Ahlat, armut,

üvez unu. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *İskilip köyleri –Çr.)
[**döyme gavudu**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dövme altunu Kuyumcuların bir iki altını birleştirip mecidiye büyüklüğünde yaptıkları üzeri nakışlı süs altını. (Hartlap –Mr.)

dövmeç (I) [→ **döğme** (I) **-4**]

dövmeç (II) **1.** Peynir, ekmek ve soğanı doğrayıp yoğurarak yapılan bir çeşit yemek. (–Ur.) **2.** [→ **döymeç** (II)]

dövmek (I) [**döğmek**] **1.** Yenmek : *Dün Çetinkaya'yı iki bir dövdüm.* (Kıbrıs) **2.** Çalmak, vurmak : *Kapıyı dövdüm dövdüm açılmadı.* (–Mr.)
[**döğmek**] : (Sarı *Merzifon –Ama.)

dövmek (II) Koyun, keçi vb. hayvanları iğdiş etmek. (Kızılcaören –Kü.)

dövme pekmez Bulama. (–Isp. ve çevresi)

dövnek [→ **döğnek**]

dövnel Kullanışlı. (*Milas –Mğ.)

dövşürmek [→ **deşirmek, dēşirmek -1**]

dövücek [→ **dövecek -1**]

dövülcek [→ **düğülcek** (I) **-1**]

dövüm (I) [→ **döğümlük**]

dövüm (II) Yayıkta bir seferde dövülecek yoğurt miktarı. (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

dövün [→ **döğün -2**]

dövünmek 1. Uğraşmak, didinmek, çabalamak. (Bahçeli *Bor –Ng.) **2.** [→ **dörünmek** (I)]

dövür [→ **dünür, düñür -1**]

dövüşgen [**döğüşgen, döşgen, dövüşkel, döyüşgen**] Kavgacı. (*Dinar –Af.; –Isp.; Çerçin –Brd.; İğdir *Çivril –Dz.; Alanlı, *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Savaştepe köyleri, *Susurluk –Ba.; –Kü.; Bozan, Tokat –Es.; *Merzifon –Ama.; –Rz. ve çevresi; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; Bahçeli *Bor –Ng.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**döğüşgen**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Çr.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Ermenek –Kn.)
[**döşgen**] : (Hasanoğlan –Ank.)
[**dövüşkel**] : (–Gaz.)
[**döyüşgen**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dövüşkel [→ **dövüşgen**]

döydül Duvarı sağlamlaştırmak için enlemesine konulan direk, hatıl. (Davutlar *Kuşadası –İz.; –Mğ.)

döygel [**döğelli**] **1.** Dayanıklı. (*Koyulhisar –Sv.; *Bor, –Ng.)
[**döğelli**] : (–Ky.)
2. İşe yarar. (*Bor –Ng.)

döylek [→ **dülek** (I) **-1**]

döyme [→ **döğme** (I) **-1**]

döymeç (I) [→ **döğme** (I) **-4**]

döymeç (II) [**dövmeç** (II) **-2**] Taze ekmeği tereyağına doğrayıp bal ve yumurta ile pişirerek yapılan bir çeşit yemek. (Uluşiran *Şiran –Gm.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; –Ezm.; *Erciş –Vn.)
[**dövmeç** (II) **-2**] : (–Kr.)

döyme gavudu [→ **dövme -3**]

döymek [**döyülmek, dözmeğ, dözmek, dözmeyh**] Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak. (–Çr.; *Bor –Ng.; –Yz. çevresi; –Kn.)
[**döyülmek**] : (Köşk –Ay.)
[**dözmeğ**] : (Kerkük)
[**dözmek**] : (*Iğdır –Kr.; Bakû göçmenleri –Ist.)
[**dözmeyh**] : (*Iğdır –Kr.)

döymelli [→ **döyümlü -2**]

dōymü Değil mi anlamında kullanılır: *Düneyin Hasan sizdeydi ele dōymü?* (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

döynak At, eşek vb. hayvanların tırnakları. (*Boyabat –Sn.)

döymeç otu Yakı gibi kullanılan, küçük yapraklı, sarı çiçekli bir çeşit ot. (Saraycık –Kü.)

döynek (I) **1.** [→ **döğnek**] **2.** Çok işlek olan, fazla girilip çıkılan yer. (*Bor –Nğ.) **3.** Rüzgârın çok tuttuğu yer. (*Bor –Nğ.)

döynek (II) Mısır koçanının üstündeki yapraklar. (–Sn.)

döynel Orta kalınlıkta, kalınca. (–Brd.; *Çal –Dz.; *Bodrum –Mğ.)

döynemek 1. Telâşlı bir şekilde dolaşmak. (*Senirkent –Isp.; Bahçeli *Bor –Nğ.) **2.** Boşu boşuna gezip dolaşmaktan yorulmak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Misis –Ada.) **3.** Devamlı hareket halinde olmak: *Rüzgâr döynedikçe döynedi.* (*Bor –Nğ.)

döyneşmek Yığılıp kaynaşmak : *Meydanda binlerce insan döyneşip duruyor.* (*Bor –Nğ.)

döyü [→ **dögül**]

döyül [→ **dögül**]

döyülmek [→ **döymek**]

döyüm (I) [→ **döğümlük**]

döyüm (II) Bereket. (*Yalvaç –Isp.)

döyüm (III) Yara açıcı ottan yapılan bir çeşit ilaç. (Bayralar *Elmalı –Ant.)

döyümlü [**döymelli**] **1.** Sabırlı, tahammüllü : *Döyümlü bir yüreği varmış.* (*Bor –Nğ.) **2.** Sağlam, dayanıklı: *Döyümlü bir gumaştır.* (*Bor –Nğ.) [**döymelli**] : (*Merzifon köyleri –Ama.)

döyünmek Başına ve dizlerine vurarak ağlamak. (*Merzifon ve çevresi –Ama.)

döyüs Deyyus. (Doğanbaba *Yeşilova –Brd.; *Bor –Nğ.)

döyüş [**döyyüş**] Kavga. (Yassıviran *Senirkent –Isp.) [**döyyüş**] : (–Gaz.)

döyüşgen [→ **dövüşgen**]

döyyüş [→ **döyüş**]

dözdömbelek Dikenli bir bitkinin kırmızı renkli ve yenilebilen meyvesi. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

döz döz Darılan bir kimsenin arkasını dönüp gitmesini anlatır: *Döz döz nereye gidiyorsun?* (Düzköy *Keşap –Gr.)

dözmeg [→ **döymek**]

dözmek [→ **döymek**]

dözmev Toprak ev. (Sofular *Eğridir –Isp.)

dözmeyh [→ **döymek**]

dözümlük [→ **döğümlük**]

dub Yalancı. (*Vize –Krk.)

dubaç Ağzı geniş, saplı su kabı. (*İnebolu –Ks.; *Boyabat –Sn.; –Sm.)

dubak Bir metre boyunda kesilmiş ağaç. (–Sm.)

dubalaç Unla bulgur karıştırılarak yapılan bir çeşit yemek. (Kızılcaören –Kü.)

duban Kadın şalvarı. (–Bo.)

duben Frenk gömleği. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

dubun Yanak üzerine gelen süsler. (Karabağ aşireti –Af.)

dubur Kısa boylu : *Bu çocuk dubur bir şey olacak.* (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

ducalamak Bir şeyi iki avuç arasında sıkıştırarak ovmak. (Salda *Yeşilova –Brd.)

duccak [**dudacak, dudcag, dudcek, duddurcak**] Ocaktan tencere indirmek için kullanılan bezden yapılmış tutacak. (Çerçin –Brd.)
[**dudacak**] : (*İskilip –Çr.)
[**dudcag**] : (–Brd.)
[**dudcek**] : (*Tefenni –Brd.)
[**duddurcak**] : (Uluğbey *Senirkent –Isp.)
duda Deve. (–Ur.)
dudacak [→ **duccak**]
dudak Sapanın kullanılmasına yarayan kol. (Zana –Ama.)
dudalıḫ [→ **dulda** (I) **-1**]
dudali su Küllü su. (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
dudam Yukardan akan suyun kuyu şeklinde oyduğu yer. (*Daday –Ks.)
dudcag [→ **duccak**]
dudcek [→ **duccak**]
duddurcak [→ **duccak**]
duden, dūden 1. [→ **düden** (I) **-1**] **2.** [→ **düden** (I) **-7**] **3.** [→ **düden** (I) **-6**] **4.** [→ **düden** (I) **-5**]
dudgun Sadık. (–Çkr.)
dudḫun [**duduna**] Tembel ve işini bilmeyen kimse. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
[**duduna**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
dudi Ağzı kırık keser. (–Kr.)
dudibik Tarla kuşu. (–Çr.)
dudiç Havan sapı. (–Ky.)
dudma [→ **dutma -1**]
dudu (I) Başa bağlanan yemeni. (Ağızboğaz *Ereğli –Kn.)
dudu (II) Çocuk dilinde su. (–Ezm.)
dudu (III) **1.** Hanım. (–Ed.; Şumnu, Bulgaristan) **2.** Abla. (*Bulancak –Gr.; –Nş.; Apturrahmanlar *Serik –Ant.; Konyar aşireti, Katransa, Kayalar, Selanik, Yunanistan) **3.** Küçük kardeş. (Bulgaristan göçmenleri, *Lüleburgaz –Krk.)
dudu (IV) Kadının dişilik organı. (*Taşköprü –Ks.; *Bor –Ng.)
dudu (V) Rehin. (*Çal –Dz.)
du du Koyun çağırma ünlemi. (Varyanlı –Mr.)
dudubirunu Zeynibostan çiçeği. (–Dz.)
dudubhlamak Hayvanlar ishal olmak. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
dudulanmak Örtünmek : *Baş örtümü dudulandım.* (Anbar *Ereğli –Kn.)
duduli İlkbaharda tarlalarda yetişen ve yemeği yapılan bir ot. (Salarha köyleri –Rz.)
duduna [→ **dudḫun**]
dudunine Kayınvalide. (–Ed.)
duduramak [→ **dodurdanmak**]
dudiye [→ **duduya**]
duduya [**dudiye**] Yaylalarda, akarsu kenarlarında yetişen karanfilgillerden, ele alındığında çiçeği titreyen bir kır çiçeği. (Düzköy *Keşap –Gr.; –Sm.)
[**dudiye**] : (Nefsiköseli *Görele –Gr.)
dufa [→ **düfe**]
duge [→ **düğe** (I)]
dugen [→ **düğen** (I)]
duguk Baykuş. (Çıtak *Çivril –Dz.)
dugum [→ **doğum -2**]
duguma Nane. (Çilehane *Reşadiye –To.)
dugurcuk [→ **düğü** (I) **-1**]
duguş Çarık dikmekte kullanılan ağaç çivi. (Irmaklar *Ardanuç –Ar.)
duğa Ispanaklı yoğurt çorbası. (Hüseyni *Kurtalan –Sr.)
duğak [→ **duvaḫ** (I)]
duğan (I) Kardeş. (–Kr.)
duğan (II) [→ **dığan** (I) **-1**]
duğlemek [→ **düğlemek**]

duğran [→ **duran** (I)]
duğurcuk [→ **düğü** (I) **-1**]
duğuşağ Olup bitenleri herkesten çabuk haber alan, kulağıdelik. (–Çr.)
duḫ Acıma ünlemi. (*Gülnar –İç.)
duha [→ **dōha, dōhā**]
duḫma Uşak. (–Brd.)
duj Ucu sivri, sivri uçlu : *Bu bıçak çok dujdur.* (*Erciş –Vn.)
duka (I) Hindi. (–Zn.)
duka (II) Aptal. (*Güneyce –Rz.)
dukdugan [→ **dukkuk -1**]
dukkuk [**dukdugan**] **1.** Baykuş. (Çiftlik *Dinar –Af.; Salda *Yeşilova –Brd. ; Alâettin *Acıpayam –Dz.; Kerem *Burhaniye –Ba.; Uğurlu *Ermenek –Kn.; –Ant.; –Mğ.)
[**dukdugan**] : (Üçüyük *Altıntaş –Kü.)
2. Bülbül. (Fili *Biga –Çkl.) **3.** Guguk kuşu. (*Eğridir köyleri –Isp.; Eymir *Bozdoğan, Kırcaklı *Nazilli –Ay.; *Fethiye köyleri –Mğ.)
duklem Kabartı. (Akçaşar *Eğridir –Isp.)
dukur Sağır. (Çanakçı *Serik –Ant.)
dul **1.** Taraf : *Karşı dulda avcılar tüfek atıyor.* (*Elmalı –Ant.) **2.** Evin arka ve yan tarafları. (Başpınar *Tefenni, Kozluca –Brd.; *Mersin köyleri, *Mut köyleri –İç.; Küçüksöğle *Elmalı, *Manavgat, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Fethiye köyleri –Mğ.) **3.** [→ **dulda** (I) **-1**] **4.** Güneşin çok ısıttığı duvar kenarı. (Ayaslar *Ilgın –Kn.) **5.** Siper. (*Keskin –Ank.)
dulaca [**dulaz -2**] Yaramaz : *Dulacalık yapma.* (–Ed.)
[**dulaz -2**] : (Darıveren *Acıpayam –Dz.)
dulak Peçe. (Koçular *Eğridir –Isp.)
dūlanmak Temizlenmek. (–Kü.)
dulapa [→ **dullama -2**]
dular [→ **dılar**]
dulava [→ **dolav**]
dul avrat çocuğu [**dul avrat oğlu, dul karı beslediği, dul karı çocuğu, dul kari yavrisi**] Babasız büyüdüğü için terbiyesiz ve görgüsüz olan çocuk. (*Mut köyleri –İç.)
[**dul avrat oğlu**] : (*Bor –Nğ.)
[**dul karı beslediği**] : (Tepeköy *Torbalı –İz.)
[**dul karı çocuğu**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**dul kari yavrisi**] : (–Rz. ve çevresi)
dul avrat oğlu [→ **dul avrat çocuğu**]
dulavratyaprağı Labada. (–Kn.)
dulaz **1.** Bilmediği halde her işe burnunu sokan (kimse). (Oğuz *Acıpayam –Dz.) **2.** [→ **dulaca**] **3.** Yetim. (–Nğ.)
dulbak [→ **dombak** (II) **-1**]
dulcanebe Her söze, her işe karışan (kimse). (Kınık, Poyracık *Bergama –İz.)
dulcek [→ **düğülcek** (I) **-2**]
dulcuk **1.** Yaşına göre bilgi ve duygusu fazla olan kız çocuğu. (İğdir *Çivril –Dz.; Tepeköy *Torbalı –İz.; *Savaştepe köyleri –Ba.; –Kü.) **2.** Davranışları serbest olan kız. (–Ba.; –Ank.)
dulçuk Dedikoducu. (*Bandırma –Ba.)
dulda (I) [**dalda** (I) **-1, daldalıḫ, daldalık, dalla, dalta** (I), **delde, dolda, dölde, dudalıh, dul-3, duldalık -1, dulga**] **1.** Yağmur, güneş ve rüzgârın etki yapamadığı gizli, kuytu yer, kenar, saklanılacak yer, ağaç, bina gölgesi, gölge. (Horu *Dinar, *Sandıklı, *Emirdağ, *Bolvadin –Af.; *Uluborlu, Körküler, Gelegermi

*Yalvaç, *Sücüllü, –Isp.; Bereketli *Nazilli –Ay.; Yahşıhan, Narlıdere, *Bergama –İz.; Gölmarmara *Akhisar, Dombaylı *Salihli –Mn.; Bozan, Tokat, *Sivrihisar –Es.; *Taşköprü –Ks.; –Çkr.; *Sungurlu, *İskilip, Kalaca, İmat, Çıkrık *Mecitözü –Çr.; –Sn.; Akalan –Sm.; Zana, Ezine, *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile, *Niksar –To.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; –Dy.; Aşudu *Darende, –Ml.; Akçakent –Gaz.; Önsen *Afşin, *Elbistan, Şekeroba, –Mr.; Erzin, Büyükçaylı *Dörtyol, Hisarcık *Yayladağı, *Antakya köyleri –Hat.; –Sv. ilçe ve köyleri; Çamağıl, Gökdere *Akdağmadeni, *Sorgun –Yz.; –Ank. ilçe ve köyleri; Köşker –Krş.; Karamanlı, *Develi, Avşar aşireti *Pınarbaşı –Ky.; –Nş.; *Bor, Postallı *Ulukışla, Maden –Nğ.; –Kn. ilçe ve köyleri; Büyükçaylı, Çakaldere *Ceyhan, Ağzıkaraca, Faydalı *Kozan, İncirlik, Erzin, *Cebelibereket, –Ada.; Namrun *Tarsus, *Anamur, Belenkeşli *Mersin köyleri –İç.; Hamitabat *Lüleburgaz –Krk.)

[**dalda** (I) **-1**] : (–Bo.; –Ama. ve çevresi; *Niksar –To.; Nefsiköseli *Görele, Tepeören, Piraziz –Gr.; Hacavera *Maçka, Anaraş *Sürmene –Tr.; –Gm.; Güneyce –Rz. ve çevresi; Çayağzı, Yavuz *Şavşat, Utav *Yusufeli, Bağlıca *Ardanuç, *Borçka –Ar.; Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Pasinler, –Ezm.; *Refahiye çevresi, –Ezc.; *Erciş –Vn.; *Ahlat, –Bt.; –Dy.; *Kiği –Bn.; Harput, Kövenk, Kesirik –El.; *Arapkir –Ml.; –Ur.; Savrun *Divriği –Sv.; Alkaran *Çumra –Kn.; –İç. köyleri; –Tk.; Kerkük)

[**daldalığ**] : (*Divriği –Sv.)

[**daldalık**] : (–Ama. çevresi; –Tr.; –Rz. ve çevresi; Utav *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri; –Ezc. köyleri; *Erciş –Vn.; *Ahlat –Bt.; –El.)

[**dalla**] : (–Ml. ilçe ve köyleri)

[**dalta** (I)] : (Mağura *Maçka –Tr.)

[**delde**] : (Siği *Mudanya –Brs.)

[**dolda**] : (*Zile –To.; –Gaz.)

[**dölde**] : (*Aksaray, Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**dudalığ**] : (*Bünyan –Ky.)

[**dul -3**] (Kesme *Eğridir –Isp.; *Tefenni –Brd.; Hoyran *Beyşehir, –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

[**duldalık -1**] : (Aşudu *Darende –Ml.; *Antakya –Hat.)

[**dulga**] : (Akoluk –Kü.; Alpı –Es.; *Devrek –Zn.; *Ilgaz, Saray, –Çkr.; Çayırdere –Ank.; *Ereğli –Kn.)

2. Bir şeyin arka tarafı. (Atlıhisar *Şuhut –Af.; Bereketli *Nazilli –Ay.; *Mersin köyleri –İç.) **3.** Set. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

dulda (II) [**dalda** (II)] Koruma, esirgeme, himaye : *Duldanız altında geçinip gidiyor.* (*Merzifon –Ama.; *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Erzin –Ada.; Belenkeşli, *Mersin köyleri –İç.)

[**dalda** (II)] : (*Bergama –İz.; –Ezm.; –Vn.; –Gaz.)

duldalamak **1.** [→ **daldalamak** (I)] **2.** Siper almak. (*Zile –To.; –Gaz.) **3.** Gölgelemek. (–Nğ.)

duldalanmağ [→ **daldalanmak** (I) **-1**]

duldalanmak [→ **daldalanmak** (I) **-1**]

duldalık **1.** [→ **dulda** (I) **-1**] **2.** Siper. (*Antakya –Hat.; *Gürün, *Gemerek –Sv.) **3.** Şemsiye. (*Merzifon ve köyleri –Ama.; –Ada.)

duldasız Kimseye faydası dokunmayan (kimse). (*Bor –Ng.)

duldul Etine dolgun, gürbüz. (Karadere –Rz.)

duleksik Kocasız kadın. (*Antakya köyleri –Hat.)

dulga [→ **dulda** (I) **-1**]

dulgar Bir yere akmayan, durgun su. (Önsen –Mr.)

dul garı çocuğu Piç. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dulka Dört tekerlekli arabalarda mazının içinde döndüğü demir. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)

dul karı beslediği [→ **dul avrat çocuğu**]

dul karı çocuğu [→ **dul avrat çocuğu**]

dul karı kömleği Büyük yapraklı, dikenli az çiçekli bir çeşit ot. (Hisarardı –Mğ.)

dul kari yavrisi [→ **dul avrat çocuğu**]

dullama [**dulapa**] **1.** Boşanmış kadın. (Soğukpınar *Kangal –Sv.) **2.** Geveze. (Zeytinli *Edremit –Ba.) [**dulapa**] : (–Ada.)

dullamak 1. Temizlemek, yıkamak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **2.** Yıkanan çamaşırları soğuk sudan geçirmek, durulamak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dullanık [→ **durunuk**]

dullanmak Temizlenmek, yıkanmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

dullar yazı Sonbaharda az süren sıcak günler, pastırma yazı. (*Hadım –Kn.)

dulluk [**duluk** (II) **-1, 2; dulum** (II) **-2**] Saçak. (Sofular *Eğridir –Isp.; *Cebelibereket –Ada.) [**duluk** (II) **-1**] : (Önsen, –Mr.) **2.** Köşe, köşe başı. (Çuvallı *Yeşilova –Brd.) [**duluk** (II) **-2**] : (Önsen –Mr.) [**dulum** (II) **-2**] : (Köşkerler *Kaş –Ant.) **3.** Duvar dibi. (Kösten, Honaz –Dz.)

dulmantı Tatar böreğinin kıymasızı. (*Bor –Ng.)

dulug [→ **duluk** (I) **-8**]

duluğunu düşürmek Surat etmek, yüzünü asmak. (–Çr.)

duluğu sirkeli Kimsesiz, öksüz, bakımsız kız. (Önsen –Mr.)

duluḫ (I) **1.** [→ **duluk** (I) **-3**] **2.** [→ **duluk** (I) **-4**]

duluḫ (II) Duvar dibi. (Hamal *Kangal –Sv.)

duluk (I) [**doluk** (II), **dulug, duluḫ** (I) **-1, 2; dulum** (I) **-1, 2; dulun** (I) **-1, 2**] **1.** Yüz, çehre. (Denizler *Çal –Dz.; *Nizip –Gaz.; Ortahisar *Ürgüp, –Nş.; *Kozan, *Osmaniye –Ada.) **2.** Yanak. (*Senirkent –Isp.; *Osmancık –Çr.; Izgın *Elbistan –Mr.; Muhat, Arsuz –Hat.; –Sv.; *Ayaş –Ank.; –Kn.) **3.** Şakak. (–Af. ve köyleri; *Atabey –Isp.; –Dz.; *Sungurlu –Çr.; –Gaz.; –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; Maksutlu *Şarkışla –Sv.; Büyükincirli –Yz.; –Ank.; Seydin *Avanos –Krş.; Hisarcık –Ky.; –Nş.; *Bor –Ng.; Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.; –İç.) [**duluḫ** (I) **-1**] : (*Kangal ve köyleri –Sv.) [**dulum** (I) **-1**] : (*Kilis –Gaz.) [**dulun** (I) **-1**]: (Bozan, Tokat –Es.; Sarılar, Genezin *Avanos –Krş.; Alibeyhüyüğü *Çumra –Kn.; Tahanlı *Mersin –İç.) **4.** Avurt. (*Şuhut –Af.; –Dz.; Alamut *Bozdoğan –Ay.; –Çkr.; Aşudu *Darende

–Ml.; *Elbistan –Mr.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; Namrun *Tarsus –İç.)
[**doluk** (II)] : (Dombaylı *Salihli –Mn.)
[**duluḫ** (I) **-2**] : (*Gürün –Sv.)
5. Gerdan. (–Dz.) **6.** Nefes borusu. (*Haymana –Ank.) **7.** Kulak arkası. (*Bolvadin –Af.) **8.** Çene kemikleri. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)
[**dulug**] : (Hasanoğlan –Ank.)
[**dulun** (I) **-2**] : (Kılandras *Sandıklı –Af.)
9. Şakaklardaki saç, zülüf. (Karaözü *Gemerek –Sv.; –Yz.; *Beypazarı, *Şereflikoçhisar –Ank.; Köşker –Krş.; *Bor –Nğ.; *Kozan, *Osmaniye –Ada.; *Vize –Krk.)
[**dulum** (I) **-2**] : (*Nazilli –Ay.)
10. Favori. (Büyükincirli –Yz.; –Ada.)

duluk (II) **1.** [→ **dulluk -1**] **2.** [→ **dulluk -2**] **3.** Duvarın gölge olan tarafı. (Kitiz *Göksun –Mr.)

duluk altını Kadınların başlarına taktıkları tepeliğin yanlarına konulan kenarı inci işlemeli altın. (–Ky.)

dulukkaba [→ **dulunkaba**]

duluklamak Mıncıklayarak sevmek : *Küçük kızın yanağını duluklayarak sevdim.* (İshaklı *Çivril –Dz.)

dulukluk Kadın başlıklarının iki tarafına şakakların üstüne gelmek üzere takılan süs. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

dulukmak Hareket halinde olan bir cisim bir yere takılıp kalmak : *Attığım değnek cevizin dalına dulukttu.* (Körküler *Yalvaç –Isp.; Civanyaylağı, Çiftepınar *Mersin, *Mut köyleri –İç.)

dulum (I) [→ **duluk** (I) **-3**] **2.** [→ **duluk** (I) **-9**]

dulum (II) Komşu, yakın çevre. (Gilevgi *Elmalı –Ant.)

dulum (III) Kare : *Karşıki bahçeler dulum dulum yapılmış.* (Yenice *Eğridir –Isp.)

dulum (IV) Yufkanın arasına peynir konulup bükülmüşü. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

duluman [→ **dolaman** (III)]

dulun (I) **1.** [→ **duluk** (I) **-3**] **2.** [→ **duluk** (I) **-8**]

dulun (II) **1.** Siper, kuytu yer. (Başköyü –Brd.) **2.** [→ **dulluk -2**]

dulun (III) **1.** Arka taraf. (*Korkuteli –Ant.) **2.** Yan, yan taraf. (Tahanlı *Mersin –İç.)

dulun (IV) Deve yavrusu. (*Marmaris –Mğ.)

dulunkaba [**dulukkaba, dulunkabası -1**] Kabakulak hastalığı. (Eskigencali *Yalvaç –Isp.; Sertaç –Brd.; Kızılhisar *Çal –Dz.)
[**dulukkaba**]: (*Sandıklı –Af.)
[**dulunkabası -1**] : (–Dz.)

dulunkabası 1. [→ **dulunkaba**] **2.** Üşümekten yüzün ve boğazın şişmesi. (–Dz.)

dulunmak (I) [**dolunmak** (I) **-1, dundumak, dunulmak -1, 2**] **1.** Ay ve güneş batmak. (Köke *Gelendost –Isp.; *Seferihisar –İz.; *Kandıra –Kc.; *Bartın, Balkur *Devrek –Zn.; –Ks.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Niksar –To.; Karakuş *Ünye –Or.; –Tr. ilçe ve köyleri; Karayemiş –Rz.; *Koyulhisar, –Sv.; Yanpelit *Beypazarı –Ank.; –İç.; *Bodrum –Mğ.; Girne –Kıbrıs)
[**dolunmak** (I) **-1**] : (–Ks.; *Zile

–To.; Karayemiş –Rz.; *Bor –Ng.; –Kıbrıs)

[**dunulmak -1**] (*Haymana –Ank.) **2.** Ay ve güneş tutulmak. (Çepni, *Şarkışla –Sv.; Yenikışla *Boğazlıyan –Yz.; Genezin, Sarılar *Avanos –Krş.; Bozca *İncesu –Ky.; Balca *Aksaray –Ng.)

[**dundumak**] : (Sadıkali *Avanos –Krş.)

3. Gözden kaybolmak, görünmez olmak. (Uluğbey *Senirkent –Isp.; *Çeşme, *Urla –İz.; *Safranbolu –Zn.; Peşman *Daday –Ks.; Saray –Çkr.; –Sm.; Süle –Gm.; *Niksar –To.; Yanpelit *Beypazarı –Ank.)

[**dunulmak -2**] : (*Polatlı –Ank.) **4.** Yükselmek, havalanmak : *Uçurtma dulundu.* (*Foça –İz.; *Akseki –Ant.) **5.** Suya dalmak. (–Es.; *Bafra, –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Anaraş *Sürmene –Tr.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Göle köyleri, *Ardahan köyleri –Kr.; *Koyulhisar –Sv.)

dulunmak (II) Dinlenmek. (Boynuyoğun –Ada.)

dulunmak (III) Ağır hastanın gözleri canlılığını kaybetmek, donuklaşmak. (–Tr. ve köyleri)

dulup (I) **1.** Atılarak eğrilmeye hazırlanmış yün ya da pamuk. (*Senirkent, *Uluborlu, Gönenköy *Eğridir köyleri –Isp.; *Savaştepe köyleri –Ba.; –Çr.; *Bor –Ng.; *Ermenek köyleri –Kn.; Çakallı –Ada.; Civanyaylağı, *Mut köyleri –İç.; *Serik –Ant.) **2.** Kırkılmış, taranmış keçi kılı. (Ortabereket, Pazar *Kızılcahamam –Ank.) **3.** Yumak. (*Zile –To.; –Ank.)

dulup (II) Parmak. (–Kn.)

dulup atmak Yün ya da pamuğu halaç yayıyla kabartmak. (*Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.)

dum (I) Kilim. (–Dz.)

dum (II) Sulu şeyler. (*Karaisalı –Ada.)

dum (III) Hayvanların başlarını suya batırmaları. (Yaka *Keçiborlu –Isp.)

duma (I) [**dıma, dımağ, dımağı, dımağu, dima, dimağ, dimağı, domağa, domağı, dumag, dumagı -1, 2; dumağ -1, 2; dumağa, dumağı -1, 2; dumağu, dumaḫ, duman** (I), **dumo, dumu, düma**] **1.** Nezle, grip, bronşit. (Kuzköy *Bucak, Başpınar, Karamanlı *Tefenni, Çamköy *Gölhisar, Kozluca, Çebiş, Çeltikçi –Brd.; Darıveren *Acıpayam, *Sarayköy köyleri, *Çal, Narlıdere, Eziler *Güney –Dz.; *Karacasu, Alanlı, Amasya, *Bozdoğan, Kırcaklı *Nazilli –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Ba. ve çevresi; *Bozcaada, Kemal –Çkl.; Rumeli göçmenleri –Brs.; Ilıcaksu *Domaniç –Kü.; Pazarcık *Bozüyük, İnönü *Söğüt –Bil.; Bozan, Tokat, –Es.; Akmeşe –Kc.; Deveviran –Bo.; Karaburun *Çatalca –Ist.; Kuyucak –Ks.; Uğru *Araç –Ks.; Saray *Kurşunlu –Çkr.; Çıkrık *Mecitözü –Çr.; –Sm.; *Nallıhan, –Ank.; Zencidere –Ky.; Eymir *Elmalı, Yenidamlar, Kocayatak *Serik –Ant.; Müsgebi *Bodrum, *Marmaris, Karaçalı *Milas, Şeref *Yatağan –Mğ.; Sultanköy *İpsala, *Keşan –Ed.)

[**dıma**] : (–Çr.; –İç. ve köyleri)

[**dımağ**] : (–Çr.)

[**dımağı**] : (–Çr.)

[**dımağu**] : (*Taşköprü –Ks.)

[**dimağ**] : (–Sn.)
[**dimağı**] : (–Kü.)
[**domağa**] : (*Zile –To.)
[**domağı**] : (Zeytinli *Edremit –Ba.)
[**dumag**] : (Kırıklar *Dinar –Af.; –Nğ.)
[**dumagı -1**] : (–Dz.; *Antakya –Hat.)
[**dumağ -1**] : (Hanköyü *Emirdağı –Af.; Derbent *Buldan –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Rumeli göçmenleri, Kozanlı *Ödemiş –İz.; Yeniköy –Ba.; *Mustafa Kemal Paşa –Brs.; *Gölpazarı –Bil.; *Geyve –Kc.; Demirciler *Çarşamba –Sm.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; Güdül *Ayaş –Ank.; Haliliye *Ceyhan –Ada.; *Anamur –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.; *Milas, *Bodrum, Mesudiye *Dadya –Mğ.; –Ed.; *Lüleburgaz, Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**dumağa**] : (Sonusa *Erbaa –To.; –Nğ.)
[**dumağı -1**] : (*Bolvadin, Kızılköy *Dinar –Af.; *Eşme köyleri –Uş.; *Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; Güney *Yeşilova –Brd.; Honaz, *Çal, –Dz.; *Burhaniye, *Nazilli –Ay.; Görece *Tire –İz.; Karakuzu *Alaşehir –Mn.; *Alayunt –Kü.; *Kargı –Çr.; –Sn.; *Vezirköprü –Sm.; Buğa, Zana, Tekke *Taşova –Ama.; Tanika *Erbaa –To.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Çalış *Haymana –Ank.; Seydin *Avanos –Krş.; *Bor –Nğ.; *Ermenek ve köyleri, Nuzumla *Seydişehir, *Hadım –Kn.; Saçıkaralı aşireti, Akyazar, *Karaisalı –Ada.; *Mut köyleri, Muhat *Tarsus –İç.; Eskinuz, Gödene *Akseki, Kalkan *Kaş –Ant.; *Milas –Mğ.; Bayramlık *Uzunköprü –Ed.; Deveçatağı –Krk.)
[**dumağu**] : (–Sn.; –Sm.)
[**dumaḫ**] : (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)
[**duman (I)**] : (İneköy –Kü.; İğneciler *Mudurnu –Bo.)
[**dumo**] : (Karabüzey *Araç, Bereketli –Ks.)
[**düma**] : (Kurfallı –Ist.)
2. Öksürük, boğmaca öksürüğü. (İğdir *Çivril –Dz.; Deveviran –Bo.; *Ereğli –Kn.)
[**düma**] : (–Nğ.)
[**dumagı -2**] : (–Dz.)
[**dumağ -2**] : (–Nş.; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**dumağı -2**] : (*Senirkent –Isp.; Homa, Işıklı *Çivril –Dz.; –Nğ.)
[**dumu**] : (*Vezirköprü –Sm.)

duma (II) İkinci kez evlenirken duvak takan kadın. (–Brs.)

duma (III) 1. Tümsek, çıkıntı. (*Bor –Nğ.) 2. Yuvarlak taş. (Çamköy *Gölhisar –Brd.)

duma (IV) Koyunun kuyruğu. (Meydancık *Şavşat –Ar.)

dumaç [→ **dırmaç -2**]

dumaçlamak Taşınacak yükü sırta bağlamak. (*Bor –Nğ.)

dumag [→ **duma** (I) **-1**]

dumagı 1. [→ **duma** (I) **-1**] 2. [→ **duma** (I) **-2**]

dumağ 1. [→ **duma** (I) **-1**] 2. [→ **duma** (I) **-2**]

dumağa [→ **duma** (I) **-1**]

dumağı 1. [→ **duma** (I) **-1**] 2. [→ **duma** (I) **-2**]

dumağu [→ **duma** (I) **-1**]

dumaḫ [→ **duma** (I) **-1**]

duman (I) [→ **duma** (I) **-1**]

duman (II) 1. Sis. (Süle –Gm.; *Şavşat –Ar.; –Kr. köyleri; –Mr.; Karaözü

*Gemerek –Sv.) **2.** Duman rengi, gri. (–Kr. köyleri)

duman (III) **1.** Göz akı. (Utav *Yusufeli –Ar.) **2.** Göze inen perde. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

duman atmak 1. Korkmak. (*Buca –İz.) **2.** Öfkelenmek. (*Tire –İz.) **3.** Atışta hedefi vuramamak, karavana atmak. (*Tire –İz.) **4.** Birine oyun etmek, aldatmak. (*Bornova, *Tire –İz.) **5.** Bir şeyi çabuk sonuçlandırmak. (–İz.) **6.** Üstün gelmek. (*Bornova –İz.) **7.** Kasıp kavurmak: *Dışarda poyraz duman atıyor.* (*Karaburun –İz.) **8.** Ağır basmak: *Bu işi yapması için duman attım.* (*Bornova –İz.)

duman balığı Palamut balığı. (Sultaniye *Karacabey –Brs.)

duman çiçek olmak Ağaçların çiçekleri tamamen açılmak: *Ağaçlar duman çiçek olmuş.* (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; *Tefenni –Brd.; Üzümlü –Ay.)

dumanı doğru Namuslu (kimse): *O dumanı doğru kadındır.* (Tokat –Es.)

duman kurmak Evlenmek. (*Gelibolu –Çkl.)

dumanlanmak Göze beyaz perde inmek. (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

dumanlıtaması Bir erik çeşidi. (–Ezc.)

dumannı yalak Vapur. (–Sm.)

dumanotu Baklagiller içinde çok çıkıp fideleri kurutan asalak bir ot: *Duman otu arakayı kuruttu.* (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

duman örtmesi Mutfak. (–Kn.)

dumansılık Hafif sisli ve dumanlı (hava). (Çengelli *Lüleburgaz –Krk.)

dumayı Büsbütün, tamamen: *Bostanı dumayı kazdım.* (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)

dumbadak [→ **dömbedek**]

dumbak [**dunbak**] Kestane meyvesi. (Sulutaş *Sille –Kn.)

[**dunbak**]: (*Gerede –Bo.)

dumban Davul. (*Sandıklı –Af.)

dumbucuk Düğün, eğlence. (*Kilis –Gaz.)

dumbudak [→ **dömbedek**]

dumbul Erkekliği iyi giderilmemiş erkek koyun. (Kayalı *Beyşehir –Kn.)

dumbulbas Tekkelerde bir kişinin tutup bir kişinin iki değnekle çaldığı darbuka şeklinde bir çalgı. (Kerkük)

dumbuz (I) [**dombuz, dumhuz**] Yumruk. (Türkmen aşireti, Karapınar *Bolvadin –Af.; Azerî köyleri –Ama.; İrişli, Bayburt, *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

[**dombuz**]: (–Nğ.)

[**dumhuz**]: (Köşektaş *Avanos –Krş.)

dumbuz (II) Düzlük yerlerin ortasındaki küçük tümsekler. (*Maçka köyleri –Tr.)

dumbuzlamak Yumruklamak. (Azerî köyleri –Ama.)

dumcuk Bulutlu hava. (–Ant.)

dumcukmak 1. [→ **duncukmak** (I) **-1**] **2.** Şımarmak. (Gezende *Gülnar –İç.)

dumdalık Yağmurdan korunacak üstü kapalı yer. (*İskilip –Çr.)

dumduma Kaynatılmış ve süzdürülmüş üzüm suyu, şıra. (–Ada.; Namrun *Tarsus –İç.)

dumduma havası esmek Bir yerde duyulur derecede sessizlik olmak. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

dumdumhelvası Zor olduğu halde kolay sanılan iş hakkında kullanılır.

(İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dumduru 1. Çok temiz. (*Düzce –Bo.) 2. Çok beyaz. (*Düzce –Bo.)

dumeç Hamur çorbası. (*Demirci –Mn.)

dumhuz [→ **dumbuz** (I)]

dumlak Tepenin arkası. (–Brd.)

dumlu Tek namlulu ve içine bir fişek konulabilen tüfek. (Salatın, *Tire –İz.)

dumlu marten Tüfek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dummaḫ [→ **dummak**]

dummak [**dummaḫ, dumulmak**] Suya dalmak, suya batmak. (–Çr.; Sarı *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; Bayburt –Kr.; *Pasinler –Ezm.; Aşudu *Darende –Ml.; Türkmen aşireti *Bünyan, Avşar aşireti *Pınarbaşı –Ky.)

[**dummaḫ**] : (Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.)

[**dumulmak**] : (*Merzifon –Ama.)

dumo [→ **duma** (I) **-1**]

dumsuklamak İtmek, kakmak. (Aşağıırmaklar *Ardanuç –Ar.)

dumu [→ **duma** (I) **-1**]

dumuk Az, biraz. (*Taşköprü köyleri –Ks.)

dumulmak [→ **dummak**]

dumurcuḫ [→ **domurcuk**]

dumur dumur [→ **domur domur -1**]

dumurmak Su kabarmak. (–Dz.)

dumuşmak [→ **domuşmak -1**]

dunak Giyimi derli toplu olan, yakışıklı (kimse). (Türkmen, Avşar aşiretleri *Bünyan, *Pınarbaşı –Ky.)

dunbak [→ **dumbak**]

dunbul Külek, kulplu yağ kabı. (Kisenit *Feke –Ada.)

duncuklamak İmrenmek, gıpta etmek. (*Safranbolu –Zn.)

duncukmak (I) [**dumcukmak -1**] 1. Sıkılmak, bunalmak. (–Ks.; *Çerkeş –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; Bayadı –Or.; *Koyulhisar–Sv.; *Bor –Ng.; –Ada.; *Tarsus –İç.)

[**dumcukmak -1**] : (*Silifke –İç.) 2. Utanmak. (–Çr.) 3. Tıkanmak, nefes alamamak. (*Ulubey –Or.; Mesudiye *Şebinkarahisar –Gr.; *Çarşamba –Sm.; *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Ng.) 4. Genize su kaçmak. (Mesudiye –Gr.; *Koyulhisar –Sv.) 5. Ağlayacak gibi olmak. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; *Çarşamba –Sm.) 6. Fazla yem yiyen, uzun zaman dinlenen hayvan dışarı çıkınca atlayıp zıplamak, haşarılaşmak. (Özburun *Bolvadin –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Dz.; Saray –Çkr.) 7. Henüz bulûğa eren genç kız kıvraklaşmak. (Aşağıkaraçay *Acıpayam –Dz.)

duncukmak (II) Nemli yerde bulunan bitki havasızlıktan kızışmak, çürümek. (–Ks.; *Çerkeş –Çkr.)

duncumak Kabına sığamamak, yaramazlık yapmak. (Alayunt –Kü.; Kıbrısçık –Bo.)

dundar (I) Rüzgâr ve güneş almayan kuytu yer, siper. (–Or. köyleri; Tepeören *Piraziz –Gr.)

dundar (II) Pısırık, beceriksiz. (Süle –Gm.)

dundu Havanın sıcak ve durgun olması : *Bugün hava dundu.* (Şükriye *Ceyhan –Ada.)

dundumak [→ **dulunmak** (I) **-2**]

dūne [→ **dunek**]

dunek [**dūne**] Tünek. (–Mr. ve çevresi) [**dūne**] **:** (Sincan *Divriği –Sv.)

dungun Üzgün, düşünceli. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dunlu Ay (gökteki). (*Kadıköy –Ist.)

dunmak Kederlenmek, düşünmek. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dunnak (I) Kuytu yer. (İnhisar *Uluborlu –Isp.)

dunnak (II) [→ **dunuk** (I) **-1**]

dunnuḫ Sis. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dunuḫ [→ **dunuk** (I) **-1**]

dunuk (I) [**dunnak** (II), **dunuḫ**] **1.** Donuk, mat, bulanıkça. (İğdir *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; Bozan, Tokat, *Sivrihisar –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Zana *Merzifon, –Ama.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Boğazlıyan –Yz.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.; *Bor –Nğ.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**dunnak** (II)] **:** (Çakıralan *Havza –Sm.)

[**dunuḫ**] **:** (*Gürün –Sv.; Bahçeli *Bor –Nğ.)

2. Rengi bozuk şeyler hakkında kullanılır : *Bu pazenin rengi dunuk.* (–Sn.; Çalış *Haymana –Ank.)

dunuk (II) Güneş tutulması. (Demirli *Çiçekdağı –Krş.)

dunulmak 1. [→ **dulunmak** (I) **-1**] **2.** [→ **dulunmak** (I) **-3**]

dupbur Tepenin en yüksek noktası, doruk. (Kadıçiftliği *Yalova –Ist.; Karaçay, Başhöyük aşiretleri *Kadınhanı –Kn.)

dupduru Çok berrak. (–Sv.; Kerkük)

duppur duppur Pütür pütür, pürüzlü. (Karaçay, Başhöyük aşiretleri *Kadınhanı –Kn.)

dura (I) **1.** Çatının saçağı. (*Hilvan –Ur.; –Sv.) **2.** Kapı üzerindeki örtme. (–Tr.)

dura (II) Artık, geri kalan anlamında kullanılır. (Göktepe *Menemen –İz.)

duragomak (I) Sabretmek, bir olay karşısında soğukkanlı davranmak. (*Korkuteli köyleri, *Kaş –Ant.)

duragomak (II) Olduğu yerde durmak. (Yayla *Tefenni –Brd.)

duraḫlamaḫ Duraklamak. (Bayburt *Selim –Kr.)

durak (I) Güney. (Yukarısölöz *Orhangazi –Brs.; *Kilis –Gaz.)

durak (II) Dirlik, düzenlik, güvenlik. (–Yz. çevresi)

durak (III) Avın önünü kesme. (Lağus –Isp.)

durak (IV) [→ **dorakotu**]

durak (V) Taştan yapılmış süzgeç. (*Bünyan –Ky.; *Ürgüp –Nş.)

durak (VI) [→ **dıvrak** (I) **-2**]

durak (VII) **1.** Durulacak, oturup dinlenilecek yer. (–Ay.; –Or. köyleri; *Kilis –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.) **2.** Okunan kitabın okunmasına ara verildiği yere konulan kâğıt parçası. (*Kilis –Gaz.)

durak ardı Cephe gerisi. (*Üsküdar –Ist.)

durak önü Cephe ilerisi. (*Üsküdar –Ist.)

duraksız Sebatsız, dönek. (Köşker –Krş.)

duralamak Ayrılmak, dağılmak. (Ulaş *Tarsus –İç.)

duralaşmak 1. [→ **daklaşmak -3**] **2.** Başlamak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

duralmak 1. Durulmak, tortusu dibe çöküp arılanmak. (*Bor –Nğ.) **2.** Uslanmak, durgunlaşmak. (*Bor

–Nğ.)

duraltmak Süzmek, durulaştırmak, arıtmak. (–Isp.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Bor –Nğ.)

duram Erek, amaç. (–Sm.)

duramah Durma, duruş. (–Ba. ve çevresi)

duran (I) [**duğran, durban, durvanı, durvani**] Topraktan yapılmış yayık. (–Nğ.; *Aksaray –Kn.; *Akseki –Ant.)

[**duğran**] : (*Akseki –Ant.)

[**durban**] : (Güzelsu *Akseki –Ant.)

[**durvanı**] : (–Rz.)

[**durvani**] : (–Rz.)

duran (II) Dağ yolu. (*Kuşadası –İz.)

duranik Tarla kuşu. (*Ladik –Sm.)

duravarmak **1.** İnat etmek, direnmek. (*Bor –Nğ.) **2.** Sık sık ve sürekli olarak vurmak. (*Bor –Nğ.) **3.** Yorulmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **4.** Oluverdi anlamında kullanılır : *Yün yumuşak duravardı.* (*Silifke –İç.)

duravay Öyle mi anlamında şaşma ünlemi. (Çitak *Menemen –İz.)

durban [→ **duran** (I)]

durcī Görücü. (Anaraş *Sürmene –Tr)

durçalak Deve tabanına benzeyen, halk arasında sıtma tedavisinde kullanılan bir bitki. (Kalfak –Çkr.)

dur cuş bilmemek Çocuk söz dinlememek. (–Ba.)

durdabak Fesleğen çeşidinden bir çiçek. (–Kn.)

durdovah [→ **dōha, dōhā**]

durdur Üveyik kuşu. (Anaraş *Sürmene –Tr.)

dur durak Dinlenme, istirahat : *Dur durak yok çalış babam çalış.* (*Tire –İz.)

dure Düğünden yedi gün sonra erkek evinin kız evine verdiği ziyafet. (*Mersin –İç.)

durgalamak Tesbit etmek. (–Kn. çevresi)

durgun olmak Midesi bozulmak. (Yapıntı *Mut –İç.)

durgut olmak Aptallaşmak : *Niye durgut oldun ?* (Uluşiran *Şiran –Gm.)

durguz gelmek Uyanmak. (*Iğdır köyleri –Kr.)

durkala Az kalsın, hemencecik : *Durkala attan düşüyordu.* (Sivrikise *Havza –Sm.; *Merzifon –Ama.)

durlak Anaforcu, asalak. (–Rz.)

durlamak [**durulamaḫ -1, durulumaḫ**] Çamaşır ya da bir kabı yıkadıktan sonra temiz sudan geçirmek. (Bayat *Emirdağ –Af.; *Eşme ve çevresi –Uş.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Sürez, Eymir, Araplı *Bozdoğan –Ay.; *Bergama –İz.; –Ba.; –Kü.; *Sivrihisar, Bozan –Es.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Sn. ve çevresi; Şerefli *Haymana, Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Milas –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**durulamaḫ -1**] : (*Iğdır –Kr.; *Gürün –Sv.)

[**durulumaḫ**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

durlan [**durna** (III), **duruk** (II)] **1.** Berrak, lekesiz. (*Dursunbey –Ba.)

[**durna** (III)] : (Ersis *Yusufeli –Ar.)

[**duruk** (II)] : (*Bergama –İz.)

2. [→ **durlangıç**]

durlangıç [**durlan -2, durlanık**] Durulmuş sıvı. (Arıçaklar *Gölpazarı –Bil.)

[**durlan -2**] : (–Ba.)

[**durlanık**] : (*Sandıklı –Af.)

durlanık [→ **durlangıç**]

durlanmak [**duruḫmaḫ** (I)] **1.** Durulmak, berraklaşmak. (Çuvallı *Yeşilova –Brd.)

[**duruḫmaḫ** (I)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)

2. Duş yapmak, çalkalanmak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Milas –Mğ.)

durluk Durulacak yer. (*Tire –İz.)

durmaç [**dirmaç**] Sırta yük yüklemek için kullanılan yünden ya da kıldan yapılmış ip. (Eynesil *Görele –Gr.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

[**dirmaç**] : (Bağaç *Maçka –Tr.)

durmaçlamak Çocuğu sarıp sırtında taşımak, bir şeyi yüklenmek. (Kürkçüler –Ada.; *Anamur –İç.)

durmaçlanmak Çocuk durmaç bağı denilen iple sırta bağlanmak. (*Bor –Nğ.; Civanyaylağı *Mersin, *Mut köyleri, *Anamur –İç.)

durmak Birinin hizmetine girmek. (*Merzifon köyleri –Ama.)

durmasızdan Durmaksızın anlamında kullanılır. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

durmeç [→ **dürmeç** (I)]

durna (I) Turna kuşu. (Kumdanlı, *Yalvaç –Isp.; –Kü.; Kasımlar *Gölpazarı –Bil.; *Sivrihisar –Es.; *Taşköprü –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; –Çr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; Ersis *Yusufeli, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Iğdır –Kr.; *Erciş –Vn.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Kangal ve köyleri –Sv.; *Avanos –Krş.; *Bor –Nğ.)

durna (II) **1.** Şapka siperi. (–Kü.; Önsen –Mr.) **2.** Dam saçağı. (–Kü.; Önsen *Andırın, –Mr.; Güdül *Ayaş –Ank.)

durna (III) [→ **durlan -1**]

durna (IV) Erkekler tarafından ve yalnız olarak oynanan bir halk oyunu. (–Kr.)

durnacık Parmak uzunluğunda yaprakları olan ve beyaz çiçek açan bir ot. (*Halfeti –Ur.)

durnadili Taneleri uzun ve parlak olan bir çeşit buğday. (–Çr.; *Vezirköprü –Sm.; Dişli *Sorgun –Yz.; Çimşit *Balâ –Ank.; Akarca *Avanos –Krş.)

durnagözü İçine az yemek alan küçük kap. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

durralı Kasket. (Karalar –Ada.)

dursak [**dussak** (III)] Cezaevi. (*Suruç –Ur.)

[**dussak** (III)] : (–Vn.)

durşak [→ **duşak -1**]

durtmak İtmek. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Çayağzı *Şavşat –Ar.)

durtunmak Olay çıkarmaya çalışmak, birisine çatmak. (*Lapseki –Çkl.; Ersis *Yusufeli –Ar.)

durtut (I) Disiplin, sıkı düzen. (*Bodrum, *Milas –Mğ.; –Ed.)

durtut (II) Bir çeşit çocuk oyunu. (–Kn.)

duru (I) Hediye, bahşiş. (*Safranbolu –Zn.; *Burhaniye –Ba.)

duru (II) **1.** Suyu çok, sulu, koyu olmayan (ayran, şurup, çorba vb. yiyecekler hakkında) : *Çorba biraz duru olmuş.* (–Brd.; *Çivril –Dz.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; –Gaz.; Şekeroba –Mr.; Sille –Kn.; Mustafabeyli *Ceyhan –Ada.) **2.** Yiyeceklerin katı halde olmayıp sıvı halde ol-

ması : *Yağ, yaz günü duru olur.* (Kerkük). **3.** Bamya, patlıcan, domates, fasulye gibi sebzelerden yapılan sulu yemekler. (Kerkük)

durubılla Güzel kız. (*Acıpayam –Dz.)

duruca (I) [→ **doğuca**]

duruca (II) Suluca. (Kozluca, Çebiş –Brd.)

durucak [**durucuk** (I), **duruçiş**] Sidik : *Durucağını dutamaz oldu.* (*Bor –Ng̃.)

[**durucuk** (I)] : (–Ng̃.)

[**duruçiş**] : (–El.)

duruçiş [→ **durucak**]

durucuk (I) [→ **durucak**]

durucuk (II) Yeni yürümeye başlayan çocuğun ayakta durması, tay. (*Kandıra –Kc.; *Düzce –Bo.; Kızılca *Ereğli –Zn.)

durucuk durmak [**durucuk yapmak**] Yeni yürümeye başlayan çocuk ayakta durmak, tay durmak. (–Sm.)

[**durucuk yapmak**] : (*Kandıra –Kc.)

durucuk yapmak [→ **durucuk durmak**]

durugo Bekleye dur anlamında kullanılır : *Ben geliyorum, sen burda durugo.* (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

duruḫ Durulmuş, parlak, berrak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

duruḫmaḫ (I) [→ **durlanmak -1**]

duruḫmaḫ (II) [→ **durukmak** (I) **-1**]

duruk (I) [→ **doruk** (I)]

duruk (II) [→ **durlan -1**]

duruk (III) Boy atmamış, gelişmemiş : *Bu çam duruk.* (*Şebinkarahisar –Gr.)

duruk (IV) Yutulamayan, boğazda kalan yiyecek. (Çayırlı *Ereğli –Zn.)

duruk (V) Yoğurt konulan taştan oyma kap. (*Pınarbaşı –Ky.)

durukmak (I) [**duruḫmaḫ** (II), **duruksamak** (I) **-1, 2; duruksunmak**] **1.** Tereddüt etmek, karar verememek, duralamak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Çal –Dz.; *Düzce –Bo.; Zana *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; –Gaz.; –Mr.; *Koyulhisar –Sv.; *Anamur, Namrun *Tarsus –İç.)

[**duruḫmaḫ** (II)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Iğdır, Kızılçakçak *Arpaçay –Kr.; *Gürün –Sv.)

[**duruksamak** (I) **-1**] : (–Or. ve köyleri; Rumeli göçmenleri –Sv.; –Ada.)

[**duruksunmak**] : (–Gaz.)

2. Düşünceye dalmak. (*Merzifon köyleri –Ama.; –Tr.; *Bayburt –Gm.; –Sv.) **3.** Mahzunlaşmak, durgunlaşmak. (*Düzce –Bo.; –Krş.)

[**duruksamak** (I) **-2**] : (*Düzce –Bo.) **4.** Uslanmak. (*Bor –Ng̃.) **5.** Konuşurken susuvermek. (*Merzifon –Ama.)

durukmak (II) **1.** Durmak, dinmek : *Fırtına biraz duruktu.* (Tuğut *Divriği –Sv.; *Bor –Ng̃.) **2.** Kımıldamamak. (Tuğut *Divriği –Sv.) **3.** Atılan, düşen ya da suda hareket eden bir şey önüne gelen engele takılıp durmak. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Kandıra –Kc.; Büyükçaylı *Dörtyol –Hat.; *Anamur –İç.) **4.** Yiyecek boğazda kalmak. (Solaklar *Kandıra –Kc.)

duruksamak (I) **1.** [→ **durukmak** (I) **-1**] **2.** [→ **durukmak** (I) **-3**]

duruksamak (II) Akan sıvı durulur gibi olmak. (*Düzce –Bo.)

duruksunmak [→ **durukmak** (I) **-1**]

duruksuz [→ **durumsuz -1**]

duruktuma Öküz ya da mandalara ağır yük çektirme yarışı. (–Sn.; –Sm.)

durukturmak 1. Karar vermek. (Semirşeyh *Sungurlu –Çr.; *Mut köyleri –İç.) 2. Pazarlıkta anlaşamayan iki kişiyi uyuşturmak. (*Ermenek köyleri –Kn.)

durul Tortu. (Kerem *Burhaniye –Ba.; *Arapkir –Ml.)

durulamaḫ 1. [→ **durlamak**] 2. Bir sıvının içindeki tortuyu süzmek. (*Gürün –Sv.)

durulamak Yoğurttan ayran yapmak. (Aşudu *Darende –Ml.)

durultmak Katı bir şeyi suyla sıvı hale getirmek : *Yoğurdu durult, ayran yap.* (*Eğridir köyleri –Isp.)

durulu Çobanaldatan kuşu. (Buğabağı –Çr.)

duruluk Yıkanırken, çamaşır yıkarken en son kullanılan temiz su, durulama suyu. (–Kr. köyleri; *Zara –Sv.)

durulumaḫ [→ **durlamak**]

durum (I) [→ **dürüm** (I)]

durum (II) Odun. (Üsküp, Yugoslavya)

durumsamak Tartışmada son sözü söylemeyip sözü ağzında kalmak. (–Sm.)

durumsunmak 1. Durur gibi olmak. (*Düzce –Bo.) 2. Su durulmaya yüz tutmak. (*Düzce –Bo.)

durumsuz [**duruksuz**] 1. Yerinde duramayan, hareketli, haşarı, yaramaz. (Ömerhacılı *Kaman –Krş.; Yapıntı *Mut, *Anamur –İç.) [**duruksuz**] : (–Rz. ve çevresi) 2. Ciddî olmayan, münasebetsiz kimse. (*Anamur –İç.) 3. Fakir. (Çanıllı *Ayaş –Ank.)

duruncu Hele dur, kımıldama anlamında kullanılır. (–Ky.)

durunuk [**dullanık**] Bulanık olmayan, berrak (sıvı). (–Kü.; Kavala, Yomra, *Maçka –Tr.; Süle –Gm.; Salarha, İyidere –Rz.) [**dullanık**] : (*Safranbolu –Zn.; *Kurşunlu –Çkr.)

dururkana Dururken. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

duruşma Âşıkların karşılıklı olarak birbirlerine söz atmaları. (–Ezm.)

duruşmak 1. Çalışmak, uğraşmak. (–Çkr.) 2. Dediğinde direnmek. (*Bor –Nğ.) 3. Hiddeti geçip yumuşamak. (–Sm.)

durvanı [→ **duran** (I)]

durvani [→ **duran** (I)]

dussaḫ kesme [→ **duşak kesme**]

dussak (I) Tembel (kimse). (*Kozan –Ada.)

dussak (II) Açık, belli, meydanda. (*Ulubey –Or.)

dussak (III) [→ **dursak**]

dussak (IV) Boşuboşuna tutulan kap: *Artan yemeği döküver, bir lokma yemek için tabak dussak olmasın.* (Kelekçi *Acıpayam –Dz.; *Milas –Mğ.)

dustah [→ **dustak**]

dustak [**dustah**] Tutuklu. (Bakû göçmenleri –Ist.) [**dustah**] : (*Iğdır –Kr.)

duş (I) Rüya, düş. (*Torbalı –İz.; –Kü.; *Akyazı –Kc.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; Koyundere *Ahıska –Kr.)

duş (II) 1. Kuytu, rüzgâr tutmayan yer. (Solaklar –Kc.; Mülâyim *Safranbolu –Zn.; –Sn.; –Sm.) 2. Oyunda kale. (Çayhan –Kn.) 3. Doğrultu, yön. (*Taşköprü –Ks.; Eğmir *Arapkir –Ml.)

duşa Huysuz inekleri sağarken yatıştırmak için söylenen söz. (Misis –Ada.)

duşak [dıvşak, doşak, durşak, duşşak, düşak] 1. Hayvanların ayak bağı, köstek. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Eşme –Uş.; İleydağı *Uluborlu, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; Çavdır *Tefenni, Kuşbaba *Bucak –Brd.; Solmaz *Tavas, Ortaköy *Çal, Bulkaz *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; Alanlı, Eymir *Bozdoğan, Dallıca *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Bulgaristan göçmenleri, Babakale *Ayvacık, Sarıcaeli, Ortaköy *Gelibolu –Çkl.; *Tire –İz.; Viranköy –Kü.; Bayadı –Or.; *Yıldızeli –Sv.; *Keskin –Ank.; *Ermenek –Kn.; –İç.; Kışla *Elmalı –Ant.; *Bodrum, *Fethiye ve köyleri, Şeref *Yatağan –Mğ.)

[dıvşak] : (Çıtak *Çivril –Dz.)
[doşak] : (Kerem *Burhaniye –Ba.; *Ilgın –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.)
[durşak] : (İğdir *Çivril –Dz.)
[duşşak] : (Çamköy *Gölhisar, Karamanlı *Tefenni –Brd.; Şükriye, Misis –Ada.)
[düşak] : (–Brd.)

2. Hayvanların ayaklarını bağlamak için özel olarak yünden yapılan ip. (–Es.) 3. Çatallı ağaçtan yapılmış köstek. (Numanoluk *Seyitgazi –Es.) 4. Mecazen ayak bağı olan şey. (–İç.; *Fethiye ve köyleri –Mğ.) 5. Döven kanaatlarını birbirine tutturan ağaç parçası. (Güney *Yeşilova –Brd.) 6. Bir şeyin düşmemesi için yapılan ağaç destek. (Güney *Yeşilova –Brd.)

duşak kesme [dussaḫ kesme] Yeni yürümeye başlayan çocukların düşmesine engel olacağı inancıyla yapılan, çocuğun ayakları arasına bağlanan kurdeleyi kesme töreni. (İshaklı *Çivril –Dz.)

[dussaḫ kesme] : (*Gürün –Sv.)

duşaklamak [daşaklamak, doşamak (II), duşalamak, duşamak (I)] Hayvanın iki ayağını bağlamak, köstekllemek. (Gönen, *Eğridir köyleri –Isp.; –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Kaklıç *Menemen, İğdecik, Sancaklıboz, *Alaşehir –Mn.; Kemel –Çkl.; –Es. köyleri; *Keskin –Ank.; *Ilgın –Kn.; *Milas –Mğ.)

[daşaklamak] : (*Akşehir –Kn.)
[doşamak (II)] : (Güvere *Silifke –İç.)
[duşalamak] : (Şıhlar *Ulubey –Or.)
[duşamak (I)] : (*Uluborlu, Kesme *Eğridir –Isp.; Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Bayadı –Or.; Bağtepe *Kozan –Ada.; *Mut köyleri –İç.; Ovacık *Fethiye –Mğ.)

duşaklanmak Ayak, taş ya da başka bir engele takılarak düşmek. (*Keskin –Ank.)

duşalamak [→ **duşaklamak**]

duşamada [duşamadı, duşamadıya] Gelişigüzel, münasebetsiz, rasgele. (–Nğ.)

[duşamadı] : (*Bor –Nğ.)
[duşamadıya] : (*Bor –Nğ.)

duşamadı [→ **duşamada**]

duşamadıya [→ **duşamada**]

duşamak (I) [→ **duşaklamak**]

duşamak (II) Beklenmeyen bir şeyle birdenbire karşılaşmak. (*Keskin –Ank.)

duşan Oturmak için kullanılan bir çeşit çul. (Dağyeni *Tire –İz.)

duşcalık Pek. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

duşelge [→ **düşerge**]

duşenti Düşünce. (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

duşge Yumruk : *Çenene bir duşge vurursam kırarım.* (Çıkrık *Mecitözü –Çr.)

duşgelmek Tahmin etmek. (Boynuyoğun –Ada.)

duşgu [→ **duşka** (II)]

duşguluk Sersemlik, gafillik, budalalık. (*Bor –Nğ.)

duşka (I) [**duşkaltak**] Yüz, çehre, yüzün çene kısmı, avurt. (*İskilip, *Sungurlu –Çr.; –Yz.; Çalış *Haymana –Ank.; Köşker –Krş.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**duşkaltak**] : (–Çr.)

duşka (II) [**duşgu, duşku**] Akılsız, düşüncesiz, sersem. (Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.)

[**duşgu**] : (–Nğ.)

[**duşku**] : (*Bor –Nğ.)

duşkaltak [→ **duşka** (I)]

duşku [→ **duşka** (II)]

duşkulu Uyanık, tetikte olan (kimse). (–Kn.)

duşlamak [**duşmak -1**] **1.** Rastlamak, rast gelmek. (–Çr.; *Zile –To.)

[**duşmak -1**] : (Hasançelebi –Ml.; Bereketli, Maden –Nğ.)

2. Görmeden, el yordamıyle bir iş yapmak. (Civanyaylağı *Mersin –İç.) **3.** Acele etmek. (*Sungurlu –Çr.)

duşlamaya Uğraşmadan, bilmeden. (*Silifke, *Mut köyleri –İç.)

duşlanmaḫ [**duşlanmak**] Bir şeyin üzerine düşmek, onu kendine iş edinmek, dadanmak. (Bahçeli *Bor –Nğ.)

[**duşlanmak**] : (–Nğ.)

duşlanmak [→ **duşlanmaḫ**]

duşlaşmak Sataşmak. (–Nğ.)

duşluk Rahat. (–Dy.)

duşmak 1. [→ **duşlamak -1**] **2.** Uğramak. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.) **3.** Yakalanmak, tutulmak. (Utav *Yusufeli –Ar.)

duşşak [→ **duşak -1**]

duşukturmak 1. Birbirine düşürmek. (*Bor –Nğ.) **2.** Angarya iş yaptırmak. (*Bor –Nğ.)

duşul Sarsak (kimse). (–Ed.)

duşuna 1. Rasgele. (*Söğüt –Bil.) **2.** Faydasız yere, boşuna. (Yukarıseyit *Çal –Dz.)

duşunam İstemeyerek, arzu etmeyerek : *Duşunam bu işi yapma.* (Eymir *Bozdoğan –Ay.)

dutaaç [→ **dutacak** (I)]

duta almak [→ **duta toplamak**]

dutacak (I) [**dutaaç, dutaç, dutağaç, dutaḫ** (II) **-1, dutak** (II), **dutalaç, dutamak** (I) **-1, dutcak, dutçak, dutgeç, dutmeç** (I), **dutugeç, dutveç**] Tencere tutacağı. (*Eğridir köyleri –Isp.; –Kü.; Bozan –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.; Savrun *Divriği –Sv.; *Çiçekdağı –Krş.; *Bor –Nğ.; *Mersin köyleri –İç.)

[**dutaaç**] : (Tokat –Es.)

[**dutaç**] : (*Susurluk –Ba.; *Akşehir –Kn.)

[**dutağaç**] : (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)

[**dutaḫ** (II) **-1**] : (Hayati *Erbaa –To.; Ersis *Yusufeli –Ar.)

[**dutak** (II)] : (–Çr.; *Çarşamba –Sm.; –Ama.; *Zile –To.; *Perşembe –Or.; Düzköy *Keşap –Gr.; *Afşin –Mr.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

[**dutalaç**] : (–Es.)

[**dutamak** (I) **-1**] : (*Ermenek –Kn.; *Mut ve köyleri, Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[**dutcak**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.)
[**dutçak**] : (–Brd.)
[**dutgeç**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.)
[**dutmeç** (I)] : (*Yalvaç –Isp.)
[**dutugeç**] : (*Alaşehir –Mn.)
[**dutveç**] : (–Kü.)

dutacak (II) Maya : *Biraz dutacak bulamadık.* (Bozan –Es.)

dutaç [→ **dutacak** (I)]

duta elma Dalından elle koparılarak toplanan elma. (*Taşköprü –Ks.)

dutağaç [→ **dutacak** (I)]

dutaḫ (I) [→ **dutak** (I)]

dutaḫ (II) **1.** [→ **dutacak** (I)] **2.** Bulaşık yıkama bezi. (Hayati *Erbaa –To.)

dutak (I) [**dutaḫ** (I), **dutamaḫ**] Sapanı elle tutarak idare etmeye yarayan çatallı ağaç. (Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; Bandula *Kelkit, Korzaf, *Şiran –Gm.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Gaz.; Ağrakos *Suşehri, *Koyulhisar –Sv.; Güdül *Ayaş –Ank.)
[**dutaḫ** (I)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; Karaözü *Gemerek, *Kangal ve köyleri –Sv.)
[**dutamaḫ**] : (Bahçeli *Bor –Nğ.)

dutak (II) [→ **dutacak** (I)]

dutak (III) Keser, destere, burgu gibi aygıtlar. (*Hafik –Sv.)

dutak (IV) Ona buna sataşan (kimse). (*Çal –Dz.)

dutak (V) Yazıyı düzgün ve güzel yazmak için kâğıdın altına konulan kitap, mukavva gibi sert şeyler. (–Sm.)

dutak (VI) Suçlu bir kimsenin affedilmesine sebep olacak şey : *Babam bana kırgındı, yeni doğan çocuğumu yüz dutağı ettim de kendimi affettirdim.* (–Yz. ve çevresi)

dutalaç [→ **dutacak** (I)]

dutalağı tutmak [**dutarağı dutmak -1, 2**; **dutargası dutmak -1, 2**] **1.** Sarası tutmak. (Düzköy *Keşap –Gr.; Aslanköy *Mersin, *Mut köyleri –İç.)
[**dutarağı dutmak -1**] : (–Sm.)
[**dutargası dutmak -1**] : (Aşudu *Darende –Ml.)
2. Hiddetlenmek : (*Safranbolu –Zn.; *Mut köyleri –İç.)
[**dutarağı dutmak -2**] : (–Sm.)
[**dutargası dutmak -2**] : (Aşudu *Darende –Ml.)

dutalak [→ **dutalga -2**]

dutalga [**dutalak, dutalık -1, 2**; **dutalka, dutarak -1, 2**; **dutarga, dutu** (II), **dutulga** (I)] **1.** Sara. (*Zile –To.; Turan –Ky.; *Bor –Nğ.; –Yz. ve çevresi)
[**dutalık -1**] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; Düzköy *Keşap –Gr.; *Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.; –Ada.; Yapıntı *Mut –İç.)
[**dutalka**] : (–Ama.; Hartlap –Mr.)
[**dutarak -1**] : (–Sm.)
[**dutarga**] : (–Sm.; –Gaz.; *Bünyan –Ky.)
[**dutu** (II)] : (–Çr.)
[**dutulga** (I)] : (*Refahiye çevresi –Ezc.)
2. Öfke, kin, hiddet. (–Yz. ve çevresi; Bahçeli *Bor –Nğ.)
[**dutalak**] : (*Eşme köyleri –Uş.)
[**dutalık -2**] : (*Safranbolu –Zn.)
[**dutarak -2**] (*Devrek –Zn.)

dutalık **1.** [→ **dutalga -1**] **2.** [→ **dutalga -2**]

dutalıklı Sinirli, öfkeli. (Kirpe, *Safranbolu –Zn.)

dutalka [→ **dutalga -1**]

dutam Elle tutulan miktar, tutam. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.)

dutamaḫ [→ **dutak** (I)]

dutamak (I) **1.** [→ **dutacak** (I)] **2.** Sap, kulp. (*Bor –Nğ.)

dutamak (II) [**dutnaḫ**] **1.** Vesile, neden. (Irgıllı *Çivril –Dz.; *Alaşehir –Mn.; Tokat –Es.; *Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; –Gaz.; Savrun *Divriği –Sv.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Civanyaylağı *Mersin –İç.) **2.** Fırsat. (Çanıllı *Ayaş –Ank.) **3.** Delil. (–Ky.; *Bor –Nğ.) [**dutnaḫ**] **:** (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dutamak (III) **1.** Anapara. (Tokat –Es.; Zana –Ama.) **2.** Rehin. (Tokat –Es.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.)

dutamak (IV) Tutunacak, dayanacak kimse, yer. (*Alaşehir –Mn.; *Bor –Nğ.)

dutamak (V) Kolay yanan odun parçaları. (Ergan –Ezc.)

dutamık Tutacak şey. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

dutarağı dutmak 1. [→ **dutalağı tutmak -1**] **2.** [→ **dutalağı tutmak -2**]

dutarak 1. [→ **dutalga -1**] **2.** [→ **dutalga -2**]

dutarga [→ **dutalga -1**]

dutargası dutmak 1. [→ **dutalağı tutmak -1**] **2.** [→ **dutalağı tutmak -2**]

dutaş Tanık. (Aşağılıca –Es.)

duta toplamak [**duta almak**] Meyveyi, örselenmemesi için elle koparark toplamak. (–Ks.) [**duta almak**] **:** (*Taşköprü –Ks.)

dutca Çamur. (Ayvalı *Sütçüler –Isp.)

dutcak [→ **dutacak** (I)]

dutçak [→ **dutacak** (I)]

dutgal [**dutkal**] Zamk, tutkal. (Uluşiran *Şiran –Gm.) [**dutkal**] **:** (Hartlap –Mr.)

dutgeç [→ **dutacak** (I)]

dutgun (I) [**dutuk** (I)] Havanın yağmur ya da kar yağacak gibi olan durumu, kapalı hava : *Hava çok dutgun.* (*Mut köyleri –İç.)

dutkal [→ **dutgal**]

dutkunluk Bağlılık. (–Çkr.; –Gaz.; Ulaş *Tarsus –İç.)

dutlaşmak Kavga için birbirine saldırmak, tutuşmak. (Hasanoğlan –Ank.)

dutma [**dudma**] **1.** Uşak, yanaşma, hizmetçi. (*Dinar köyleri –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Zile –To.; Aşudu *Darende –Ml.; Bahçeli, *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; İncirlik –Ada.; *Mersin, *Silifke, *Mut köyleri –İç.) [**dudma**] **:** (*Ermenek –Kn.) **2.** Sığırtmaç. (–Ky.; *Tarsus –İç.)

dutmaç [**dutmaç aşı, dutmaç hamuru, dutmeç** (II)] **1.** İnce ince kesilen hamurdan yapılmış çorba. (Yukarıseyit *Çal, *Acıpayam –Dz.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; Aşudu *Darende –Ml.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.; *Gürün –Sv.; –Çkr.; Afşar köyleri *Pınarbaşı –Ky.; Aziziye *Ereğli –Kn.; Namrun *Tarsus, *Mersin köyleri –İç.) **2.** Ufak ufak kesilmiş hamur suda haşlandıktan sonra pişmiş mercimek ve sarmısaklı yoğurtla karıştırılarak yapılan yemek. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Çiftlik *Kalecik, Ortabereket *Ayaş –Ank.) [**dutmaç aşı**] **:** (Karamanlı *Tefenni –Brd.; –Çr.) [**dutmaç hamuru**] **:** (Elecik –Ank.) [**dutmeç** (II)] **:** (Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.;

*Bozdoğan –Ay.)

3. Döğmeden yapılmış yemek. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

dutmaç aşı [→ **dutmaç -2**]

dutmaç hamuru [→ **dutmaç -2**]

dutmaç Çok yağlı ya da tatlı olan yiyecek tıkamak. (–Sm.)

dutmeç (I) [→ **dutacak** (I)]

dutmeç (II) [→ **dutmaç -1**]

dutnaḫ [→ **dutamak** (II) **-3**]

dutraç Bakraç, maşrapa vb. şeylerin kulpu. (Akkoyun aşireti *Alanya –Ant.)

dutsızlanmak İşin tadını kaçırmak. (Hasanoğlan –Ank.)

dutsilmek Hakaret etmek. (–Rz.)

dutturmak **1.** Uydurmak, benzetmek. (*Bor –Nğ.) **2.** İliştirmek : *Şu kâğıtları iğne ile dutturuvir.* (*Bor –Nğ.)

dutu (I) **1.** Nişanlanan kızla erkeğin birbirlerine verdikleri hediyeler. (Kumarlar, Gölcük, *Bayramiç –Çkl.; Bozan –Es.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; Kuzuluk *İskilip –Çr.; Sarılar *Avanos –Krş.; –Nş.; –Nğ.; Mahmutlu *Akseki –Ant.) **2.** Hediye. (Efte –Ama.) **3.** Dul kadının evlenmek için söz verdiğini bildirir hediye. (Bozan –Es.; –Çr.; Güdül *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.) **4** Güven belgesi olarak verilen şey, rehin. (*Eğridir köyleri –Isp.; Bozan –Es.; –Gaz.; Bozüyük *Göksun, *Afşin –Mr.; *Gürün –Sv.; *Pınarbaşı, –Ky.; –Nğ.; *Ermenek, Kızıllar *Karaman, Koraş, Berendi, Hortu *Ereğli –Kn.; –Ada.; Aslanköy *Mersin, Meydan *Mut –İç.; Bağyaka *Finike –Ant.) **5.** İpotek. (Namrun *Tarsus –İç.) **6.** Alış verişte verilen pey. (Aşudu *Darende –Ml.; –Nğ.)

dutu (II) [→ **dutalga -1**]

dutucu **1.** Pinti. (–Brd.) **2.** Tutumlu. (–Ky.)

dutugeç [→ **dutacak** (I)]

dutuk (I) [→ **dutgun** (I)]

dutuk (II) **1.** [→ **dutgun** (II)] **2.** Utangaç (kimse). (–Sm.; –Yz. çevresi)

dutuk (III) Kızlık zarı ameliyatsız açılamayan kız. (–Yz. ve çevresi)

dutulga (I) [→ **dutalga -1**]

dutulga (II) Buğday tarlalarında yetişen tohumu zehirli yabanî bir bitki. (Barguzu –Ml.)

dutuluk Kullanılmış elbise ve eşya. (Eziler *Buldan –Dz.)

dutum Tutum. (Kesirik –El.)

dutumlu Tutumlu : *Ahmet çok dutumlu.* (–Ama.)

dutumsuz Tutunmayan, rağbetsiz : *Dutumsuz mal, dükkân bekçiliği yapar.* (*Bor –Nğ.)

dutunmak **1.** Sebat etmek, tutunmak, bağlanmak. (*İskilip –Çr.; *Zile –To.; Ersis *Yusufeli –Ar.; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) **2.** Sevmek, beğenmek, hoşlanmak. (Hisarcık –Ky.; –Nğ.; *Mut köyleri –İç.) **3.** Kendini sevdirip itibar kazanmak. (Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Ermenek –Kn.) **4.** Rağbet etmek. (*Bor –Nğ.)

dutup duravarmak Hiç unutmamak, fikri sabit haline getirmek. (*Bor –Nğ.)

dutup durmak **1.** Devam etmek, sürekli olmak : *Mal didiğin dutup durmaz.* (*Bor –Nğ.) **2.** Sürekli olarak bir kimseyi korumak : *Ana baba insanı dutup durmaz.* (*Bor –Nğ.)

duturuk etmek Bir kabı az bir yiyecekle boşu boşuna kullanılmaz hale getirmek. (–Sm.)

dutuz etmek **1.** Oyalamak, meşgul etmek. (*Ermenek, *Karaman –Kn.) **2.** Emanet alınan bir şeyi fazla alıkoymak. (*Mut köyleri –İç.)

dutveç [→ **dutacak** (I)]

duva [→ **dova** (I)]

duvaç Ayı yavrusu. (Tıngır –Sn.)

duvadak Kışın su kıyılarında yaşayan, kaz büyüklüğünde bir kuş. (Argıthanı *Ilgın –Kn.)

duvag [→ **duvaḫ** (I)]

duvagı [→ **duvaḫ** (I)]

duvağ (I) [→ **duvaḫ** (I)]

duvağ (II) [→ **duvak** (I) **-1**]

duvağı [→ **duvaḫ** (I)]

duvaḫ (I) [**duğak, duvag, duvagı, duvağ** (I), **duvağı**] Gelin duvağı. (Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Antakya –Hat.; Karaözü *Gemerek –Sv.; *Bünyan –Ky.)

[**duğak**] **:** (Köşker –Krş.; *Anamur –İç.)

[**duvag**] **:** (Güney *Yeşilova –Brd.)

[**duvagı**] **:** (–Dz.; *Refahiye çevresi –Ezc.)

[**duvağ** (I)] **:** (Kerkük)

[**duvağı**] **:** (*Susurluk –Ba.)

duvaḫ (II) [→ **duvak** (I)]

duvak (I) [**duvağ** (II), **duvaḫ** (II)] **1.** Topraktan yapılmış tencere, çömlek, küp kapağı. (Cenciğe, –Ezc.; *Ahlat –Bt.; Kesme *Divriği –Sv.; *Bor –Ng.; Bilecik –Kn.)

[**duvağ** (II)] **:** (Ergan –Ezc.)

[**duvaḫ** (II)]**:** (*Erciş –Vn.; *Bünyan –Ky.)

2. Yassı ve yuvarlak taştan veya yuvarlak tahtadan yapılmış tandır kapağı. (Cenciğe –Ezc.; Turan, Tavlusun, Nize –Ky.) **3.** Baca üzerine dikilen yassı taşlar. (Bolat *Hadım –Kn.) **4.** Kiremit parçası. (–Kn.)

duvak (II) Mukavva külâh. (Ezine –Ama.; Yavuz *Şavşat –Ar.)

duvak (III) Saç üstünde ekmek pişirirken ekmeği çevirmeye yarayan tahta araç. (Sarıkız *Hekimhan –Ml.)

duvak açma günü Gerdek gecesinin sabahı. (–Yz. çevresi)

duvakcılık Tandır üzerine sert ve yassı taştan kapak yapma sanatı. (Turan –Ky.)

duvak düğünü [→ **duvak günü**]

duvak günü [**duvak düğünü**] Gerdek gecesinin ertesi günü erkek evinde yapılan eğlence. (Şenköy *Çivril, Çıtak *Çal –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yayla, Karaburun –İz.; Keskin, Bozan *Sivrihisar –Es.; *Kandıra, *Akyazı –Kc.; Çaycuma *Bartın –Zn.; Aşağıkayı *Tosya –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; Düzköy *Keşap –Gr.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Afşin –Mr.; *Kangal ve köyleri, *Koyulhisar –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; Zıvarık –Kn.; –Ada. ve çevresi; Karaçulha *Fethiye, *Milas –Mğ.)

[**duvak düğünü**] **:** (Düzköy *Keşap –Gr.)

duvaklıca Yenilebilen, lezzetli bir çeşit mantar. (*Düzce –Bo.)

duvan (I) Doğan kuşu. (*Kandıra –Kc.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

duvan (II) Düğünün ikinci günü. (*Mengen –Bo.)

duvan (III) [→ **dığan** (I) **-4**]

duvar fesligeni Parietaria officianalis, urticaceae. (*Bergama –İz.)

duvdak Kavun. (*Kemaliye –Ml.)

duver Kapı kasası. (Bahadırlı *Bayramiç –Çkl.)

duvma Büyük kapı menteşesi. (–Sm.)

duvuli Kocayemiş. (–İz.)

duyruk Çok zorlanan atın arka ayaklarının bükülmesi yüzünden topallaması. (*Ahlat –Bt.)

duysal Duygulu, içli (kimse). (*Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; –Kn.)

duysumak Kulağına çalınmak, duyar gibi olmak. (Bulgaristan göçmenleri –Ed.)

duyuk [**duyur**] Haber. (–Brs. köyleri; –Tr.; –Kr.; Kavaklıdere –Mğ.)
[**duyur**] : (Durağan *Boyabat –Sn.)

duyukçu Haberci. (–Tr.; –Kr.)

duyulak olmak Kulak dolgunluğu olmak. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

duyur [→ **duyuk**]

duz Tuz. (Oğuz *Acıpayam –Dz.; –Sm. ve ilçeleri; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Karapapak *Iğdır –Kr.; Hacıhamzalı, Gülek *Tarsus –İç.)

duzağıburnu Danaburnu. (*Ermenek –Kn.)

duzah [→ **duzak**]

duzak [**duzah**] Tuzak. (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; –Çr.; Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.; Karaözü *Gemerek –Sv.; Hamurcu *İncesu –Ky.; Bayafşar –Kn.)
[**duzah**] : (Kesirik –El.)

duzatüküren Genellikle evlerde bulunan bir çeşit kertenkele. (*Antakya köyleri –Hat.)

duz daşı Üzerinde kaya tuzu ezilen taş. (Kuşbaba *Bucak –Brd.)

duzluya mal olmak Herhangi bir şey pahalıya mal olmak. (–Çkr.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

duzla [**duzlağı, duzlak**] **1.** Tuz çıkarılan yer. (–Kr. köyleri) **2.** Hayvanlara tuz verilen yer. (*Eşme çevresi –Uş.; Karabüzey *Araç –Ks.)
[**duzlağı**] : (Aslanköy *Mersin –İç.)
[**duzlak**] : (–Mr.)

duzlağı [→ **duzla -2**]

duzlak [→ **duzla -2**]

duzluh (I) Çobanların davarlara tuz vermek için bellerine bağladıkları torba. (Çepni *Gemerek –Sv.)

duzluh (II) Yağı alındıktan sonra tuzlanarak katılaştırılmış yoğurt. (Zile *Mesudiye –Or.)

duzluk İçine tuz, nane, sarmısak konulmuş yoğurt. (Belenkeşli *Mersin –İç.)

duzluma [**duzlumba**] Kaynamış darı ya da buğday. (–Dz.)
[**duzlumba**] : (*Çivril –Dz.)

duzlumba [→ **duzluma**]

duzmek [→ **düzmek** (II)]

duz ölbesi Tahta tuz kutusu. (*Antakya –Hat.)

duzsuz (I) Bayağı, yavan (kimse). (Darıveren *Acıpayam –Dz.; –Çkr.; *Bor –Nğ.)

duzsuz (II) Fırında pişen bir çeşit tuzsuz çörek. (–To.)

duzsuzluk Yavanlık, bencillik. (Darıveren *Acıpayam –Dz.)

dü Duman. (Şenoba *Uludere –Hak.)

dübbe (I) Çok şişman kadın. (*Antakya –Hat.)

dübbe (II) Keser ve nacağın düz kısmı, tabanı. (Kelekçi *Acıpayam –Dz.)

dübe Bir çeşit üzüm. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

dübendi Ham deri ve ham köseleden yapılan yerli ayakkabı. (Kacer *Iğdır –Kr.)

dü dü Koyunları çağırma ünlemi. (Salarha köyleri –Rz.; –Ağ.; Başvartanik *Çemişgezek –El.; –Nğ.)

dübeh [→ **dübek -1**]

dübek [**dibelek** (III) **-3, dübeh**] **1.** İçinde kahve ya da bulgur dövülen oyuk taş, taş havan. (*Dinar köyleri –Af.; Beki *Karahanlı, *Eşme köyleri –Uş.; *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Aydıncık *Bandırma, Demirkapı *Susurluk –Ba.; Ahmetçe –Çkl.; Nilüfer –Brs.; –Kü.; *Zile, –To.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Mr.; *Mersin köyleri –İç.; *Bodrum –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.; *Saray –Tk.; Limasol –Kıbrıs)

[**dübeh**] **:** (Ekse *Çal –Dz.)

2. Tahta havan. (*Çarşamba –Sm.; –Mr.; Tavlusun, Hamurcu *İncesu, Hisarcık –Ky.; *Mersin köyleri –İç.)

[**dibelek** (III) **-3**] **:** (*Beypazarı –Ank.)

3. Yayık. (Moralı göçmenleri, Atköy –Ba.)

dübelik [→ **dibelik** (I) **-2**]

düber Üç yaşında erkek keçi. (*Ahlat –Bt.)

düber olmak Örselenmek, buruşmak, (kumaş). (Çaybaşı –Dz.)

dübez dübez yürümek 1. [→ **debezlemek** (I)] **2.** Ayakları dolanarak yürümek : *Bizim çocuk dübez dübez yürüyor.* (Örkenez *Yalvaç –Isp.)

dübrellemek At dörtnala gitmek. (*Tavas –Dz.)

dübüdüz [→ **dibidüz** (I)]

dübür İki yaşında erkek keçi. (Taşburun *Iğdır –Kr.)

dübüş Küçük çocuğun midesi, karnı. (*Düzce –Bo.)

dübüz olmak Birdenbire kaymak. (Gaipler *Kandıra –Kc.)

dücük [→ **düğü** (I) **-1**]

düdek 1. Ağaçların, çiçeklerini döktükten sonra meydana çıkan küçük meyveleri, ham meyve. (Düzköy *Keşap, Kayadibi *Bulancak, Karadere *Görele –Gr.) **2.** Ham incir. (*Tirebolu, Piraziz –Gr.) **3.** Kızılağaç meyvesi. (–Gr. köyleri) **4.** Meşe ve çam palamutu. (*Perşembe –Or.; *Şebinkarahisar, *Alucra, Tamzara –Gr.; Kayı *Suşehri –Sv.)

düden (I) [**döden** (I), **duden, dūden -1, 2, 3, 4**] **1.** Su kaynağı. (*Nazilli, Köşk –Ay.; Sarılar *Kemal Paşa –İz.; Ahmetli *Turgutlu –Mn.; Viranköy, Alayunt –Kü.; Ahiler *Sivrihisar –Es.; Sarıvadi *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.; –Ant.)

[**duden, dūden -1**]**:** (*Sivrihisar –Es.)

2. Kuyu. (Ortaköy *Çal –Dz.; *Karacabey –Brs.; Satılmış –Es.; *Anamur –İç.) **3.** Tabiî boşluk, tabiî lâğım. (*Karaman –Kn.) **4.** Derin ve geniş su birikintisi. (Kılandıros *Sandıklı –Af.; Darıveren *Acıpayam –Dz.; Yayla, Karaburun –İz.; *Ula –Mğ.) **5.** Bataklık. (İshaklı *Bolvadin –Af.; Senir –Isp.; Yassıgüme –Brd.; İğdir *Çivril, Honaz, Bergaz *Ezine –Çkl.; Altıntaş –Kü.; Hamzabey, Düzağaç, Gökçesu –Bo.; *Beşiktaş –Ist.; Kaboğlu –Zn.; –Sn.; –Kn.; Günlükbaşı, *Fethiye –Mğ.)

[**duden, dūden -4**] **:** (Bozbeyli *Foça –İz.)

6. Yeryüzü sularının kaybolduğu yarıklar, suyu çeken delikler. (*Dinar, İshaklı, *Şuhut –Af.; Kum-

danlı *Yalvaç, *Uluborlu, *Eğridir köyleri, Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Brd.; Dereköy, *Germencik –Ay.; –İz.; *Gelibolu –Çkl.; –Kü.; Tokat –Es.; *İzmit –Kc.; *Bafra –Sm.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Sorgun –Yz.; *Bor –Nğ.; Aşağıhadım, *Ermenek, *Sultaniye, Balkanda *Beyşehir, Alibeyhüyüğü *Çumra, Sadıklar, Ladik *Kadınhanı, Kazancı –Kn.; Çakaldere *Ceyhan –Ada.; Bozyazı *Anamur –İç.; Düğrek, *Fethiye ve köyleri, *Milas –Mğ.)

[**döden** (I)] : (*Eğridir –Isp.; –Kü.; *Yayladağı köyleri, *Antakya köyleri –Hat.; *Milas –Mğ.)

[**duden, dūden -3**] : (*Sivrihisar –Es.; *Ermenek köyleri –Kn.) **7.** Su çevrisi. (*Sarayköy köyleri –Dz.; Güvenç –Kn.; Yapıntı *Mut –İç.; *Akseki köyleri –Ant.; Alkı, Ören *Fethiye –Mğ.)

[**duden, dūden -2**] : (*Sivrihisar –Es.)

8. İçinde girdap bulunan su. (*Dinar –Af.; –Dz.; *Bor –Nğ.; *Anamur –İç.) **9.** İçinde yağ, peynir saklanan ve soğuk hava deposu gibi kullanılan mağara. (*Ermenek –Kn.)

düden (II) Kamış. (Tanrıvermiş *Mecitözü –Çr.)

düden (III) Fena, berbat : *Bu yıl yağmur yağmazsa işimiz düden.* (–Af.)

düden (IV) **1.** Mide. (*Bor –Nğ.) **2.** Obur. (Körküler *Yalvaç, Kozluca *Keçiborlu, *Eğridir köyleri –Isp.; –Brd.; *Bayındır, *Tire, *Kemal Paşa, *Torbalı, *Ödemiş çevresi –İz.; Tokat –Es.; Bahçeli *Bor –Nğ.; –Kn.)

düden (V) [→ **düğen** (I)]

düdeni değilmek Oburluğu tutmak, iştahı çok açılmak. (*Bor –Nğ.)

düdenlik Tarıma elverişli olmayan yer. (–Kü. çevresi)

düdeyh Kamıştan yapılan düdük. (*Iğdır –Kr.)

düdü (I) [→ **düdümemmi**]

düdü (II) Kuzu. (*Savaştepe –Ba.; *Bozkır –Kn.)

dūdü (III) [→ **düğdü** (II)]

dūdü (IV) Kazmanın sap takılan deliği. (–Ist.)

düdü (V) Çam kozalağı. (Kocaköy *Ayvacık –Çkl.)

dūdü (VI) Sivrilik, kabarıklık. (*Akseki –Ant.)

düdüç Keser. (–Nş.; Bahçeli *Bor–Nğ.)

düdüğe goyup üfürmek Herkese yaymak, her tarafa duyurmak. (*Bor –Nğ.)

düdük (I) Islık. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

düdük (II) **1.** Boru. (Kızılhisar –Or.) **2.** Kaval. (Nefsiköseli *Görele –Gr.)

düdük (III) İlkbaharda sıcak memleketlerden gelen ve gece çok öten göçmen kuş. (Kızılca *Hadım –Kn.)

düdük (IV) Boğaz, gırtlak. (Karamanlı *Tefenni, Çeltek *Yeşilova, Çamköy *Gölhisar –Brd.; –Dz.; Kazanlı *Ödemiş –İz.; Nilüfer –Brs.; –Tr.; –Yz. ve çevresi; –Ky.)

düdük (V) [**düdük kemiği, düdüklük** (I)] İncik kemiği. (*Lapseki –Çkl.; Süle –Gm.; –Nğ.)

[**düdük kemiği**] : (*Eğridir köyleri –Isp.; *Mut köyleri –İç.)

[**düdüklük** (I)] : (*Simav –Kü.; Ferenge *Erbaa –To.)

düdük aşısı Kalem aşısı. (Güdül *Ayaş –Ank.)

düdük avı Karın altında kalan tavşanın nefesiyle karı erittiği yerleri görerek yapılan tavşan avı.(*Hadım –Kn.)

düdük kemiği [→ **düdük** (V)]

düdükleme Kar altında kalan tavşanın nefesinin sıcaklığı ile bulunduğu yeri gösterecek şekilde delik açması. (*Hadım –Kn.)

düdüklemek Irza geçmek. (*Mudanya –Brs.; *Kandıra –Kc.; *Kilis –Gaz.; *Tarsus, *Mersin –İç.)

düdüklü Ağız yanaşmayacak kadar dar olan ve suyu ancak kamışla içilebilen su birikintisi. (Işıklı *Çivril –Dz.)

düdüklük (I) [→ **düdük** (V)]

düdüklük (II) Kalbin sol karıncığından çıkan temiz kan damarı. (–Çr.)

düdül (I) Kulakları küçük ve kıvrık keçi. (Harşit köyleri *Torul –Gm.)

düdül (II) Dürbün. (Düğrek –Mn.)

düdüla Kamıştan yapılan müzik aleti. (Bağlıca *Ardanuç –Ar.)

düdüllü (I) Serseri. (Çeltek *Yeşilova –Brd.)

düdüllü (II) Zayıf hayvan. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

düdüllük Özü yumuşak bir çeşit ağaç. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

düdülü nacak Balta. (*Sungurlu –Çr.)

düdümemmi [**düdü** (I)] Kılıbık. (–Kn.)
[**düdü** (I)] : (–Ba.)

düdüş Çirkin. (Fariske *Ermenek (–Kn.)

düfa [**dufa, düfe**] Dokuma tezgâhlarında tarağı tutan ve mekik ipliklerini sıkıştırmaya yarayan aygıt. (Yavuz *Şavşat –Ar.)
[**dufa**] : (Ersis *Yusufeli –Ar.)
[**düfe**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.)

düfe [→ **düfa**]

düfümek Meydana gelmek. (*Çal –Dz.)

düga [→ **düğe** (I)]

dügdi [→ **düğdü** (I) **-1**]

düge [→ **düğe** (I)]

dügeli Her, hep anlamında kullanılır. (*Lapseki –Çkl.)

dügen (I) [→ **düğen** (I)]

dügen (II) [→ **düven** (I) **-1**]

dügensürü [→ **döğensilik**]

dügensürük [→ **döğensilik**]

dügi [→ **düğü** (I) **-4**]

düglek [→ **divlek -3**]

dügmaç [→ **döğmeç** (I) **-4**]

dügmeç [→ **döğmeç** (I) **-4**)

dügü [→ **düğü** (I) **-1**]

dügül [→ **düğü** (I) **-1**]

dügülcük [→ **düğülcek** (I) **-1**]

dügülek Yeni büyümeye başlamış kabak meyvesi. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dügür (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

dügür (II) **1.** [→ **düğür** (II) **-3**] **2.** [→ **dünür, düñür -2**]

dügürcek [→ **düğülcek** (I) **-1**]

dügürcü [→ **dünür, düñür -2**]

dügürçü [→ **dünür, düñür -2**]

dügürçük (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

dügürçük (II) [→ **düğülcek** (I) **-2**]

dügür gitmek [→ **düğür gitmek**]

dügüş dügüş [→ **düğüş düğüş**]

düğ (I) Sulu kar. (–Sv.)

düğ (II) İğ. (*Afşin, –Mr.)

düğ aşı [**düğü** (I) **-6, düğül aşı**] İnce bulgurdan yapılan çorba. (*Zile köyleri –To.)
[**düğü** (I) **-6**] : (–To.)
[**düğül aşı**] : (–Çr.)

düğcek (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düğcek (II) [→ **düğülcek** (I) **-2**]

düğdi (I) [→ **düğdü** (II)]

düğdi (II) [→ **düğdü** (I) **-1**]

düğdü (I) [**döğdü, dügdi, dügdü, düğdi** (II), **düğdüğü -1, düğdüz, düvdü** (II), **düydü**] **1.** Balta, kazma, keser vb. aygıtların çivi, kazık çakmaya yarayan kısmı. (*Keçiborlu ve çevresi –Isp.; İğdir *Çivril, Honaz –Dz.; Kumarlar, *Bayramiç –Çkl.; *İnegöl köyleri –Brs.; *Taşköprü –Ks.; Bozan, Tokat –Es.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; Aşudu *Darende –Ml.; *Divriği, *Gürün –Sv.; Çayırlı *Haymana –Ank.; *Avanos –Krş.; *Develi, Afşar aşireti *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; Akviran, Kameni, *Doğanbeyli, Fariske *Ermenek –Kn.; *Mersin, *Anamur –İç.; *Milas –Mğ.)

[**döğdü**] : (*Sandıklı –Af.; –Ama.; *Hemşin –Rz.; –Gaz.)

[**dügdi**] : (Yavuz *Şavşat –Ar.)

[**dügdü**] : (*Koyulhisar –Sv.)

[**düğdi** (II)] : (–Tr. ilçe ve köyleri)

[**düğdüğü -1**] (–Çkl.)

[**düğdüz**] : (Findos, *Atabey –Isp.)

[**düvdü** (II)] : (Uluköy *Dinar –Af.; Güvenç –Kn.)

[**düydü**] : (*Çal –Dz.; Balaç –Sm.; Uluşiran *Şiran –Gm.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Kr. köyleri)

2. Ağzı körlenmiş balta, keser, bıçak. (Erkinis *Yusufeli –Ar.)

düğdü (II) [**düğdi** (I), **düdü** (III)] Kuş gagası. (–Çkr.)

[**düğdi** (I)] : (–Çr.)

[**düdü** (III)] : (*Çerkeş –Çkr.)

düğdü (III) **1.** Ufak ve tek tepe. (Fariske *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.) **2.** Tepelerin en yüksek yeri. (*Doğanbeyli –Kn.) **3.** Yumru. (*Anamur –İç.; Boztepe *Serik –Ant.)

düğdüç Sarımsak döğeceği. (–Ky.)

düğdüğü 1. [→ **düğdü** (I) **-1**] **2.** Değneğin kalın tarafı. (–Ada.)

düğdülemek (I) Çivi çakmak. (–Nğ.)

düğdülemek (II) Gagalamak. (–Çkr.)

düğdürmek Dürtüklemek, acele ettirmek. (–Kn.)

düğdüş [→ **düydüyü**]

düğdüz [→ **düğdü** (I) **-1**]

düğe (I) [**döve, duge, düga, düge, düke** (I), **düva** (II), **düye -1**] Boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana, düve. (Sücüllü, Kumdanlı *Yalvaç, Uluğbey *Senirkent, Bağıllı *Eğridir, *Keçiborlu, Küçükkabaca *Uluborlu –Isp.; *Tavas, Şenköyü *Çivril –Dz.; –Ay.; –Kü.; Karadere, *Gerede –Bo.; Burunkaya –Zn.; Kayı *Tosya, Peşman *Daday –Ks.; *Çerkeş çevresi –Çkr.; İbik *İskilip –Çr.; *Merzifon ve köyleri –Ama.; Ficek *Reşadiye –To.; Sarmaşık *Fatsa –Or.; *Şebinkarahisar –Gr.; –Gm.; İyidere –Rz.; Uşhum *Yusufeli –Ar.; –Kr.; –Ezm.; *Kemaliye, Cenciğe –Ezc.; –Ağ.; –Vn.; –Ml.; –Ur.; Başlamış *Dörtyol –Hat.; Yukarıkale *Koyulhisar, Karaözü *Gemerek, Kavak *Yıldızeli, Diktaş, Sincan *Divriği –Sv.; *Kayaş –Ank.; –Krş.; Erkilet –Ky.; –Kn. ilçe ve köyleri; Doğanbeyli, *Cebelibereket –Ada.; *Silifke, *Mut köyleri –İç.)

[**döve**] : (–Gr.)

[**duge**] : (Ardeşen *Pazar –Rz.)

[**düga**] : (Yavuz, Çavdarlı *Şavşat –Ar.)

[**düge**] : (*Zile –To.; Uluşiran *Şiran –Gm.; *Görele, *Posof, *Ardahan –Kr.; –Ezm.; Ergan, –Ezc.; *Erciş –Vn.; Kesirik –El.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri

*Reyhanlı –Hat.; *Divriği –Sv.)
[**düke** (I)] : (–Ezc. çevresi)
[**düva** (II)] : (–Mr.)
[**düye -1**] : (*Eğridir köyleri, *Sütçüler, Uluğbey, Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Brd.; Alâettin *Acıpayam –Dz.; Kızılçakçak *Arpaçay, *Iğdır –Kr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Kilis –Gaz.; –Kn.)

düğe (II) [→ **düğü** (I) **-1**]

düğeç [→ **döveç**]

düğelek 1. [→ **dülek** (I) **-1**] **2.** [→ **divlek -3**]

düğelemek [→ **düğlemek**]

düğem Çamgillerden meyveli bir çeşit ağaç. (Güney *Yeşilova –Brd.)

düğen (I) [**dugen, düden** (V), **dügen** (I), **düyen** (I)] Döven. (Dikici, Çiftlik *Dinar –Af.; –Isp. ilçe ve köyleri; Salda *Yeşilova –Brd.; *Sarayköy köyleri, *Çivril ve çevresi, Alâettin *Acıpayam, Dağal, Ortaköy *Çal, Hırka *Tavas –Dz.; Dallıca *Nazilli –Ay.; –Ba. ve çevresi; –Kü.; Karatepe, Tokat, Bozan –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; –Bo.; *Safranbolu –Zn.; *Taşköprü –Ks.; *İskilip –Çr.; *Ladik –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Kızık, Çamlıbel *Artova –To.; Ersis *Yusufeli –Ar.; –Ezc.; *Ağın –El.; –Ml.; –Sv. ilçe ve köyleri; –Yz.; –Nğ.; *Ereğli, *Ermenek, *Karaman, Güvenç, Bayafşar –Kn.; Uzuncaburç *Silifke –İç.; Güzelsu *Akseki, *Elmalı, *Korkuteli –Ant.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**dugen**] : (Köşker –Krş.)
[**düden** (V)] : (*Turgutlu –Mn.)
[**dügen** (I)] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Zile, Dolay *Reşadiye –To.; Savrun *Divriği –Sv.)
[**düyen** (I)] : (İlyas *Keçiborlu –Isp.; Develi *Düzce –Bo.)

düğen (II) [→ **düven** (I) **-1**]

düğen (III) Bir çeşit dokuma tezgâhı. (Engiz *Bafra –Sm.)

düğenci 1. Yalnız harman zamanı döven sürmek için tutulan çocuk. (Sarı *Merzifon –Ama.) **2.** Döven yapan usta. (Gaziler *Hadım –Kn.)

düğencilik 1. Döven yapıp satma. (Turan –Ky.) **2.** Dükkâncılık. (Turan –Ky.)

düğendürüz [→ **düğensilik**]

düğenselik [→ **düğensilik**]

düğensırtı [→ **düğensilik**]

düğensilik [**düğendürüz, düğenselik, düğensırtı, düğensür, düğensürü, düğensürük**] Dövenin oku. (Türkbeyli *Mengen –Bo.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; Zencidere –Ky.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)
[**düğendürüz**] : (*Merzifon –Ama.)
[**düğenselik**] : (–Ba. ve çevresi; Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; Ficek *Reşadiye –To.)
[**düğensırtı**] : (*Mersin köyleri –İç.)
[**düğensür**] : (Ağrakos *Suşehri –Sv.)
[**düğensürü**] : (Sarı *Merzifon –Ama.)
[**düğensürük**] : (Genezin *Avanos –Krş.)

düğensür [→ **düğensilik**]

düğensürü [→ **düğensilik**]

düğensürük [→ **düğensilik**]

düğen yıldızı Gündüz doğup gece saat yirmi birde batan parlak bir yıldız. (Çimşit *Balâ –Ank.)

düğer Yapılarda kullanılan kalas, mertek, direk. (*Emet –Kü.; Te-

peköy *Torbalı –İz.; Halimiye *Ermenek, *Hadım –Kn.; Teniste *Anamur –İç.)

düğese [düğe yüzlü] Yaşlı olduğu halde genç görünen kimse. (Karkın *Çumra –Kn.)

[düğe yüzlü] : (*Bor –Nğ.)

düğe yüzlü [→ **düğese**]

düğgün Kabız. (*Fethiye köyleri –Mğ).

düğlek (I) **1.** [→ **dülek** (I) **-1**] **2.** Uzun ve kabuğu benekli kavun. (*Çubuk –Ank.) **3.** Küçük olan bir kavun çeşidi. (–Çr.) **4.** [→ **divlek -3**] **5.** Armut biçiminde, mor renkli, zehirli, yabanî bir bitki, ebucehil karpuzu. (–Çr.)

düğlek (II) Büyük. (Kepez –Çkl.)

düğlek (III) Araba tekerleğinde parmakların takıldığı tekerlek başlağı. (Deydin *Bandırma –Ba.)

düğlemek [duğlemek, düğelemek, düğmek, düğmüklemek, düğmük yapmak, düğülemek, dümülemek, düvlemek (I), **düymek, düyülemek]** Bağlamak, düğümlemek. (Kaçar aşireti *Eşme –Uş.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri, Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; İğdir *Çivril –Dz.; –Ks.; *Merzifon çevresi –Ama.; *Zile –To.; Süle, –Gm.; Erkinis *Yusufeli, Yavuz *Şavşat –Ar.; –Kr. köyleri; *Refahiye ve çevresi –Ezc.; Palu –El.; *Kangal ve köyleri, *Koyulhisar –Sv.; *Pınarbaşı –Ky.; *Bor –Nğ.; *Bozkır, Arnava *Ermenek –Kn.; Çiftepınar *Mersin, *Anamur –İç.)

[duğlemek] : (Gökdere *Akdağmadeni –Yz.)

[düğelemek] : (Toygar *Alaşehir –Mn.)

[düğmek] : (İğdecik, *Atabey –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; –Ezm.; *Ahlat –Bt.; *Ağın –El.; Dastarlı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; Güvenç –Kn.; *Korkuteli, *Elmalı –Ant.)

[düğmüklemek] : (–Sm.)

[düğmük yapmak] : (*Kandıra –Kc.)

[düğülemek] : (–Ezm.)

[dümülemek] : (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

[düvlemek (I)] : (Tokat –Es.; –Çr.; Havraniye *Ceyhan –Ada.)

[düymek] : (–Ank.)

[düyülemek] : (İlyas *Keçiborlu –Isp.)

düğlen [→ **dülek** (I) **-1**]

düğlet Küçük kavun. (*Tavşanlı –Kü.)

düğmaç [→ **düğmeç**]

düğme (I) Konca. (Tekkeikebir *Ereğli –Zn.)

düğme (II) Çamların çıkardığı yuvarlak reçine : *Düğme sakızı tatlıdır.* (Eber *Dinar –Af.; Aydoğmuş *Keçiborlu –Isp.)

düğmecik (I) **1.** Ekinlerin içinde biten yaprakları, oval biçiminde olan ve mavi renkli çiçek açan bir ot. (Uluğbey *Senirkent –Isp.) **2.** Leylak renginde ve kokusuz çiçekleri olan bir bitki. (Eymir *Bozdoğan –Ay.) **3.** Kara nohut kadar yuvarlak tohumu olan bir çeşit çayır otu. (*Pertek –El.)

düğmecik (II) Kayıkla dümende iğnecik denilen demirlerin geçtiği delik. (–Tr.)

düğmeç [düğmaç] Sıcak mısır ekmeğini ufalayıp yağda kızartarak yapılan bir çeşit yiyecek. (*Şebinkarahisar –Gr.; *Şavşat köyleri, Bağlıca *Ardanuç, Peterek *Yusufeli –Ar.)

[**düğmaç**] : (Çayağzı *Şavşat –Ar.)
düğmek [→ **düğlemek**]
düğmelenmek Ağaçlar tomurcuklanmak, tomurcuklanmaya başlamak. (–Çr.; –Sm.)
düğmeli Yapraklarının üzeri benekli olan ve çoğunlukla su kıyılarında bulunan, hayvanlara yedirilen bir çeşit ot. (Dereköy –To.)
düğmeliot Gelincik . (*Korkuteli –Ant.)
düğmeli yıldız Kilimlerde kenar süsü ile orta göbek süsü arasındaki bir çeşit motif. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)
düğmük Düğüm. (*Kandıra –Kc.; –Sm.)
düğmüklemek [→ **düğlemek**]
düğmük yapmak [→ **düğlemek**]
düğnek [→ **döğnek**]
düğnemek Eşinerek bulunduğu yeri bozmak, karmakarışık yapmak. (*Taşköprü –Ks.)
düğ pilavı [**düğü** (I) **-7**] İnce bulgurdan yapılan pilav. (–To. ve köyleri)
[**düğü** (I) **-7**] : (Sarı *Merzifon –Ama.; Süksün *İncesu –Ky.)
düğrümek Zamanla yavaş yavaş birikerek katılaşan bir madde meydana gelmek. (Peşman *Daday –Ks.)
düğü (I) [**döğücük, döğülcek** (II), **dugurcuk, duğurcuk, dücük, dügi, dügü, dügül, dügür** (I), **dügürçük** (I), **düğcek** (I), **düğe** (II), **düğücek** (II), **düğücük** (II), **düğül** (I) **-1**, **düğülcek** (II), **düğülcük** (II) **-1, 2**; **düğür** (I), **düğürcek** (I), **düğürcik, düğürcük** (I), **dülcük, düürcek, düvü-1**, **düvül** (II), **düvülcek** (I), **düvülcük** (I), **düvürcük** (I), **düycük**, **düyü** (I) **-1**, **3**; **düyül, düyürcük**] **1.** Elendikten sonra geriye kalan en ince bulgur . (İshaklı *Bolvadin –Af.; *Merzifon köyleri –Ama.; *Zile –To.; *Mesudiye –Or.; Tamzara *Şebinkarahisar –Gr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Refahiye çevresi –Ezc.; –Vn.; Yeniköy *Hafik, Yukarıkale *Koyulhisar –Sv.; Köşker, Yazıgınık, Budak, Seyfe *Mucur –Krş.; *Bor, –Ng.; Geçit *Ilgın, Güvenç, Sille, Tömek, Kızıllar *Karaman –Kn.)
[**dugurcuk**] : (–Sv.)
[**duğurcuk**] : (*Kangal ve köyleri –Sv.)
[**dücük**] : (Zencidere –Ky.)
[**dügü**] : (*Zile –To.; *Koyulhisar –Sv.)
[**dügül**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.)
[**dügür** (I)] : (*İskilip –Çr.; *Arapkir –Ml.)
[**dügürçük** (I)] : (*Afşin –Mr.; *Antakya –Hat.; *Pınarbaşı ve çevresi –Ky.)
[**düğcek** (I)] : (Ortaköy *Şarkışla –Sv.)
[**düğe** (II)] : (–Af.)
[**düğücek** (II)] : (Savrun *Divriği –Sv.)
[**düğücük** (II)] : (Tavlusun, Muncusun –Ky.; *Bor –Ng.; Geçit *Ilgın, Güvenç, *Ermenek –Kn.)
[**düğül** (I) **-1**] : (–Çr.; Süle –Gm.)
[**düğülcek** (II)] : (Aşudu *Darende –Ml.; Telin *Gürün –Sv.)
[**düğülcük** (II) **-1**] : (Çebiş, Arvallı –Brd.; –Ant.)
[**düğür** (I)] : (*İskilip –Çr.; Karkıncık *Artova –To.; *Ağın, *Keban –El.; Kemaliye, İriağaç –Ml.; Karaözü, İğdeli *Gemerek, Soğukpınar

*Kangal, Palha *Divriği, *Gürün –Sv.)
[**düğürcek** (I)] : (Çöplü *Gürün, *Divriği –Sv.)
[**düğürcik**] : (*Kilis –Gaz.)
[**düğürcük** (I)] : (Tokat, İkipınar *Mihalıççık –Es.; –Vn.; *Elbistan, Taşoluk *Göksun –Mr.; *Antakya –Hat.; Yemliha, *Pınarbaşı köyleri, –Ky.; Çepni *Gemerek, Tutmaç, –Sv.; Bektaşlı –Yz.; *Haymana –Ank.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Uğurlu, Civler *Ermenek, Zanapa, *Karaman –Kn.; *Silifke, *Mut köyleri, *Anamur –İç.)
[**düürcek**] : (*Kemah –Ezc.; *Divriği –Sv.)
[**düvü -1**] : (Çayır *Zile –To.; –Nğ.; Güzelsu *Akseki –Ant.)
[**düvül** (II)] : (–Çr.; Ağrakos *Suşehri, Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)
[**düvülcek** (I)] : (–Sm.)
[**düvülcük** (I)] : (Kuşbaba *Bucak –Brd.)
[**düvürcük** (I)] : (Türkmen aşireti *Pınarbaşı –Ky.)
[**düycük**] : (Zencidere –Ky.)
[**düyü** (I) **-1**] : (*Zile –To.; E. Hüyük, *Şarkışla –Sv.; –Kn.; *Fethiye köyleri –Mğ.)
[**düyül**] : (Korzaf *Şiran –Gm.)
[**düyürcük**] : (*Silifke, *Mut –İç.)
2. Bulgur unu. (Zana –Ama.; –Ky.)
[**döğücük**] : (–Nğ. ve çevresi)
[**döğülcek** (II)] : (*Zara –Sv.)
[**düğülcük** (II) **-2**] : (Bağyaka *Finike –Ant.)
[**dülcük**] : (Kürtköy *Altıntaş –Kü.)
3. [→ **döğü**] **4.** Pirinç. (Azerî Türkleri –Ama.; Kızılçakçak *Arapçay, *Iğdır –Kr.; –Ağ.)
[**dügi**] : (Dağıstan göçmenleri *İnegöl köyleri –Brs.)
[**düyü** (I) **-1**] : (*Iğdır –Kr.) **5.** Kızıldarı, kumdarı. (–Kn. ve çevresi) **6.** [→ **düğ aşı**] **7.** [→ **düğ pilavı**]
düğü (II) **1.** İrice ezilmiş buğdayla üzüm şırasından yapılan bir çeşit tatlı. (Dilim dilim kurutulup kışın da yenir). (*Bor –Nğ.) **2.** Tatlı: *Ağı düğü ne bulursak yir içerik.* (*Bor –Nğ.)
düğü (III) **1.** Ecza. (–Ank.) **2.** Zehir. (Dastarlı *Ayaş –Ank.)
düğücek (I) **1.** [→ **düğülcek** (I) **-2**] **2.** [→ **düğülcek** (I) **-1**]
düğücek (II) [→ **düğül** (I) **-1**]
düğücük (I) **1.** [→ **düğülcek** (I) **-2**] **2.** [→ **düğülcek** (I) **-1**]
düğücük (II) [→ **düğü** (I) **-1**]
düğücük (III) Ekin saplarının boğum yerleri. (Sücüllü *Yalvaç –Isp.)
düğücüklenmek [**düğürcüklenmek** (II), **düğür düğür olmak**] Hamur yoğrulurken, çorba, mahallebi vb. yiyecekler pişerken, un iyice karışmayarak topak topak olmak. (*Bor –Nğ.)
[**düğürcüklenmek** (II)] : (*Atabey, *Yalvaç –Isp.)
[**düğür düğür olmak**] : (*Alaşehir –Mn.)
düğül (I) **1.** [→ **düğü** (I) **-1**] **2.** Darıdan yapılan yarma. (Havsu *Kelkit –Gm.) **3.** Ökse otu. (Eber *Dinar –Af.; Aydoğmuş, Kozluca *Keçiborlu –Isp.)
düğül (II) Toprağın en küçük parçası. (Koyunbaba *Kalecik –Ank.)
düğül aşı [→ **düğ aşı**]
düğülce **1.** [→ **düğülcek** (I) **-2**] **2.** [→ **düğülcek** (I) **-1**]

düğülcek (I) [**dığılcık, dıvılcık** (II), **diğircik -1, döğülce, döğülcek** (I), **döğülcük** (II), **döğürcek, dövülcek, dülcek, dügülcük, dügürcek, dügürçük** (II), **düğcek** (II), **düğücek** (I) **-1, 2; düğücük** (I) **-1, 2; düğülce -1, 2; düğülcük** (I), **düğürcek** (II), **düğürcük** (II) **-1, 2; düvücek, düvürcük** (II), **düyülcek**] **1.** Kışın soğuk havalarda yağan sert ve yuvarlak kar tanecikleri. (–Sm.; Çayır *Zile To.)

[**dıvılcık** (II)] : (Seyit, Kayadibi –Gr.; Hacılyas *Koyulhisar, Ağrakos *Suşehri –Sv.)

[**döğürcek**] : (–Ml.)

[**dövülcek**] : (–Sv. çevresi)

[**dügülcük**] : (*Koyulhisar –Sv.)

[**dügürcek**] : (Kesirik –El.)

[**düğücek** (I) **-2**] : (*Şebinkarahisar –Gr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Tömek –Kn.)

[**düğücük** (I) **-2**] : (*Şebinkarahisar –Gr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Tömek –Kn.)

[**düğülce -2**] : (–Çkr.; –Sm.; *Merzifon –Ama.)

[**düğürcek** (II)] : (Fineze *Artova –To.; –El.; –Ml.; *Suşehri –Sv.)

[**düğürcük** (II) **-2**] : (*Ağın, *Keban –El.; E. Hüyük *Şarkışla –Sv.)

[**düvürcük** (II)] : (–Dy.)

2. Küçük dolu. (–Ama.; Alihoca –To.)

[**dığılcık**] : (Piraziz –Gr.)

[**diğircik -1**] : (Elecik, Sarıkızlı *Kalecik –Ank.)

[**döğülce**] : (*Havza –Sm.)

[**döğülcek** (I)] : (Irmaksırtı, *Çarşamba –Sm.)

[**döğülcük** (II)] : (*Refahiye ve çevresi –Ezc.)

[**dülcek**] : (Ziyare –Ama.)

[**dügürçük** (II)] : (*Erciş –Vn.)

[**düğcek** (II)] : (–Ml.)

[**düğücek** (I) **-1**] : (*Mesudiye –Or.)

[**düğücük** (I) **-1**] : (*Mesudiye –Or.)

[**düğülce -1**] : (*Merzifon –Ama.)

[**düğülcük** (I)] : (Karahisar *İncesu –Ky.)

[**düğürcük** (II) **-1**] : (*Şebinkarahisar –Gr.; *Varto –Mş.; *Ağın, *Keban –El.; *Mut köyleri –İç.)

[**düvücek**] : (*Zile –To.)

[**düyülcek**] : (Kuruçay –Ezc.)

düğülcek (II) [→ **düğü** (I) **-1**]

düğülcük (I) [→ **düğülcek** (I) **-2**]

düğülcük (II) **1.** [→ **düğü** (I) **-1**] **2.** [→ **düğü** (I) **-2**] **3.** [→ **düğürcük** (VI)]

düğülek [→ **düğelek -2**]

düğülemek [→ **düğlemek**]

düğülmek (I) **1.** Memede süt pıhtılaşmak. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; Yeniköy –Ba.; Bağyaka *Finike, Güzelsu *Akseki –Ant.) **2.** Yenilen bazı yemekler midede erimeyip sert bir halde kalmak. (–Uş.; *Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.)

düğülmek (II) İplik düğümlenmek. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.)

düğülmek (III) Dadanmak. (Ersis *Yusufeli –Ar.)

düğülmek (IV) Havada uçan kuş birden yere inmek. (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

düğülmek (V) Merkezîleşmek, bir noktada toplanmak. (Yenice –Mğ.)

düğülşü [→ **düğür** (II) **-3**]

düğüm Budak. (Koruköy –Ist.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.)

düğüm canına Maşallah anlamında kullanılır : *Ne güzel at düğüm canına.* (Yörükler –Kn.)

düğümcü Onu bunu kandıran. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

düğümlemek Mahkeme karar vermek. (–Isp.)

düğümlenmek Tıkanmak : *Yidiğim bir sokum ekmek boğazıma düğümlendi.* (*Bor –Nğ.)

düğümlük [→ **döğümlük**]

düğüncelik Düğün yapanlara komşuları tarafından yapılan erzak yardımı. (Danışman *Fatsa –Or.)

düğüncü 1. Bekâra kız arayan kadın ve erkek. (Bayadı –Or.) 2. Düğün alayına katılanlar. (*Ağın –El.)

düğüncük Hediye. (–Ist)

düğün dileği Nişandan sonra düğün gününü kararlaştırmak için erkek evinden kız evine gelen büyüklerin kızın büyükleri ile konuşması. (–Isp.)

düğünlük basmak Kız istemek. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

düğünlükçü Evlenmelerde erkek tarafından kız tarafına gönderilen erkek elçi. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

düğün okuyucu Misafirleri düğüne davet eden kimse. (–Ada.)

düğün otu [→ **döğün otu**]

düğün yaprağı Dere kenarlarında biten geniş yapraklı bir ot. (Yeniköy *Hafik –Sv.)

düğür (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düğür (II) [**döğürşü, düğülşü, düğür** (II) **-1, düğürşü -1, düngür -3, dünürşü -1, dünüş -2, dünüşü, düvür -2**] 1. [→ **dünür, düñür -1**] 2. [→ **dünür, düñür -2**] 3. Evlenenlerin anne ve babaları. (Sofular, Yılanlı, Yenice *Eğridir –Isp.; Mülâyim köyü –Zn.; –Çkr.; Düzköy *Keşap, *Tirebolu –Gr.; –Gm.; –Mr.; –Ky.; –Nş.; Çandırlar –Ada.)

[**döğürşü**] : (Yassıören –Ank.)

[**düğülşü**] : (–Ks.)

[**düğür** (II) **-1**] : (*İskilip –Çr.; –Nğ.)

[**düğürşü -1**] : (–Ks.; Bereketli *Reşadiye –To.; –Sn. ve çevresi)

[**düngür -3**] : (Yavuz, Çayağzı *Şavşat –Ar.; *Göle, *Posof, *Ardahan –Kr.)

[**dünürşü -1**] : (–Es.; *Kandıra –Kc.; Burunkaya –Zn.; Saray –Çkr.; *Taşköprü –Ks.; –Sn.)

[**dünüş -2**] : (*Karşıyaka –İz.; *Silivri köyleri, *Çatalca köyleri –Ist.; –Ada.; Şahin *Malkara –Tk.)

[**dünüşü**] : (Rumeli göçmenleri –Ist.; Zencidere –Ky.; *Vize, Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.; *Saray –Tk.; Konyar aşireti, Katransa, Kayalar, Selânik, Yunanistan)

[**düvür -2**]: (*Kemaliye –Ezc.)

4. Bacanak. (Armutlu *Gölköy –Or.)

düğür (III) 1. Kalın, pürüzlü. (–Ur.) 2. Kabarcık. (–Vn.)

düğür bez Çadır bezi. (–Ur.)

düğürcek (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düğürcek (II) [→ **düğülcek** (I) **-1**]

düğürcik [→ **düğü** (I) **-1**]

düğürcü [→ **düğür** (II) **-2**]

düğürcü gitmek [→ **düğür gitmek**]

düğürcük (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düğürcük (II) 1. [→ **düğülcek** (I) **-2**] 2. [→ **düğülcek** (I) **-1**]

düğürcük (III) Tomurcuk. (Sürez *Bozdoğan –Ay.)

düğürcük (IV) Düğüm. (Ayvalı *Taşköprü –Ks.)

düğürcük (V) Sivilce. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Saraycık –Kü.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

düğürcük (VI) [**düğülcük** (II) **-3, düürcük**] Çorba, helva, mahallebi gibi yiyecekler pişirilirken içinde kalan

küçük un topakları. (*Eğridir köyleri, *Sütçüler –Isp.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; Saraycık –Kü.; Çanıllı *Ayaş –Ank.)

[**düğülcük** (II) **-3**] : (–Brd.)

[**düürcük**]: (Bayramköy *Ayaş Ank.)

düğürcüklenmek (I) Tomurcuklanmak. (Darıveren, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Milas –Mğ.)

düğürcüklenmek (II) [→ **düğücüklenmek**]

düğürçü 1. Misafirleri düğüne davet eden (kimse). (Ergan –Ezc.) 2. [→ **dünür, düñür -1**] 3. [→ **dünür, düñür -2**] 4. Düğün alayı. (*Refahiye çevresi, Cenciğe –Ezc.)

düğür düğür Diri diri : *Yemek düğür düğür olmuş.* (–Ky.)

düğür düğür olmak 1. Boğum boğum, yumak yumak olmak. (*Alaşehir Mn.) 2. [→ **düğücüklenmek**]

düğüre gitmek [→ **düğür gitmek**]

düğür getmek [→ **düğür gitmek**]

düğür gitmek [**dügür gitmek, düğürcü gitmek, düğüre gitmek, düğür getmek, düvür gitmek -1**] Kız görmeye ve istemeye gitmek. (Tokat, Bozan –Es.; –Ks.; –Sn.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; *Kilis –Gaz.; –Mr. ve çevresi; Savrun *Divriği –Sv.; –Krş.; *Pınarbaşı –Ky.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Kadirli –Ada.)

[**dügür gitmek**] : (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

[**düğürcü gitmek**] : (Düzköy *Keşap –Gr.)

[**düğüre gitmek**] : (*Mut köyleri –İç.)

[**düğür getmek**] : (–Çr.)

[**düvür gitmek -1**] : (–Ezc.; –Gaz.)

düğürlemek Kızı babasından istemek için birkaç kişi birlikte gitmek. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

düğürleşmek Evlenecek kız ve oğlan yakınları tanışmak, birbirlerine gidip gelmek. (Düzköy *Keşap –Gr.)

düğürmek [**düyür düşmek**] Kız istemek. (Civanyaylağı *Mersin –İç.)

[**düyür düşmek**] : (–Gaz.)

düğürşü [**döğünşü, düğüş, düğüşe, düğüşü -2, düvürcü**] 1. [→**düğür (II) -3**] 2. Gelin almaya gelen kimseler. (Sırçalı –Bo.; –Çr.; Çayır *Zile –To.)

[**döğünşü**] : (–Bo. ve çevresi; *Cide –Ks.)

[**düğüş**] : (Büyüklü *Çarşamba –Sm.; *Akseki –Ant.)

[**düğüşe**] : (*Manavgat –Ant.)

[**düğüşü -2**] : (İbradı *Akseki –Ant.)

[**düvürcü**] : (Uluşiran *Şiran –Gm.; *Kemaliye –Ezc.)

düğüş [→ **düğürşü -2**]

düğüşçü Düğün gecesi damat gelene kadar gelinin yanında bulunan kadın, yenge. (Küflek *Havza –Sm.)

düğüş düğüş [**dügüş dügüş**] İnek, öküz vb. hayvanları çağırma ünlemi. (Kızılviran *İncesu –Ky.; *Ermenek köyleri, Balkandak *Beyşehir –Kn.; *Mut köyleri –İç.; Boztepe *Serik –Ant.)

[**dügüş dügüş**] : (*Kargı –Çr.)

düğüşe [→ **düğürşü -2**]

düğüşmen Bir yaşında dişi buzağı. (*Mut köyleri –İç.)

düğüşü 1. Gelinin giyinmesine yardım eden kadın. (Salman *Akkuş –Or.) 2. [→ **düğürşü -2**]

düğüşü günü Nikâhtan sonraki çarşamba günü. (İbradı –Ant.)

düğüz Kuvvetli, sağlam (kimse). (*Bergama –İz.)

düh Pehlivanları kışkırtmak için söylenen söz. (Türkmenli *Bayramiç –Çkl.)

dühüm [→ **döyüm** (II)]

dühün Dün. (Şenoba *Uludere –Hak.)

dük atmak **1.** Aşık, gülle ve zıp zıp oyunlarında atılan cismi hedefe değdirmek. (–Gaz.) **2.** Başarmak. (–Gaz.) **3.** Bir kimseyi hile ile kandırmak, kazık atmak. (*Antakya –Hat.)

dükçe Bir tutam, bir miktar, bir parça (yün, pamuk). (Kerkük)

düke (I) [**düğe** (I)]

düke (II) Sütleğen denilen otun çıkardığı beyaz ve kıvamlı, zehirleyici sıvı. (Sofular *Eğridir –Isp.)

dükkaç Tek çorap şişi. (Elmalı *Kızılcahamam –Ank.)

düklek [→ **divlek -3**]

düküsken İki üç yaşındaki sığır. (–İç.)

dülbe Dişi manda. (–Vn.)

dülcük [→ **düğü -2**]

düldük Çok zayıf insan ve hayvan hakkında kullanılır. (*Maçka –Tr.)

düldül (I) Dürbün. (Bağıllı *Eğridir –Isp.; Yeniköy –Ba.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; Tokat –Es.; –Kc.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Ml.; –Gaz.; Fırnıs –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Kınık *Kızılcahamam –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Akseki –Ant.)

düldül (II) Bardak eriği. (Kestaneci *Ereğli –Zn.)

düldül (III) **1.** Zayıf hayvan. (Süle –Gm.) **2.** Eşek. (Kozluca –Brd.) **3.** Küçük ve hızlı yürüyen eşek. (–Nğ.)

dülek (I) [**dölek** (VI), **dövlek, döylek, düğelek -1, düğlek** (I) **-1, düğlen, düvlek** (I) **-1**] **1.** Kavun, iyi cins kavun. (–Uş.; Ortaköy *Çal –Dz.; Dallıca *Nazilli –Ay.; –Kü.; *Zile –To.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; –Ky.)
[**dölek** (VI)]: (–Ank. ve çevresi)
[**dövlek**]: (*Bandırma –Ba.)
[**döylek**]: (–Ezc.)
[**düğelek -1**]: (Atlıhisar *Şuhut –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; Çayırlı *Haymana –Ank.)
[**düğlek** (I) **-1**]: (Şenköyü *Çivril, *Çal –Dz.; *Alaşehir –Mn.)
[**düğlen**]: (*Keşan –Ed.)
[**düvlek** (I) **-1**]: (*Atabey –Isp.; *Kırkağaç –Mn.; –Ba.; Karabüzey *Araç –Ks.; Diktaş *Divriği –Sv.; –Kn.) **2.** Karpuz. (–Uş.; *Çivril –Dz.) **3.** [→**divlek -3**] **4.** Yeşil kavun. (İbriktepe *İpsala, *Keşan –Ed.) **5.** Armut gibi ve zehirli meyvesi olan yabanî bir bitki. (Hasanoğlan –Ank.) **6.** Ufak toparlak kavun. (–Ky.)

dülek (II) Düz yer. (–Ks.)

dülek (III) Tekerlek başlığı. (Kızılcaören –Kü.)

dülekkazı Bir çeşit küçük incir. (–Ay.)

dülek tutmak Böğelek sineğinin ısırdığı sığır koşmak. (*Tavas, *Sarayköy köyleri –Dz.; Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

düleymen Mayalanmış süt. (–Kr.)

dülge [→ **dürge** (I) **-2**]

dülger [**dülgeri**] Balta. (Salda, Navlu *Yeşilova –Brd.)
[**dülgeri**]: (Kızılköy *Dinar –Af.; Yukarıkaşıkara *Yalvaç –Isp.)

dülgeri [→**dülger**]
dülgüz Kıvrık anlamında kullanılır : *Elbisenin yakası dülgüz.* (Kıranbergaz *Ezine –Çkl.)
düllenmek Dinlenmek. (Çayır *Zile –To.)
düllice [→ **düllüce**]
düllü Değnek. (*Divriği –Sv.)
düllüce [**düllice, düllü düdük -1, düllük** (II)] Oyuncak düdük ve kavala verilen ad. (*Eğin –Ezc.; *Ağın, *Keban –El.; *Arapkir –Ml.)
[**düllice**] : (–Es.; –Çr.)
[**düllüdüdük -1**] : (Bağıllı *Eğridir –Isp.)
[**düllük** (II)] : (*Tortum –Ezm.)
düllüdüdük 1. [→ **düllüce**] **2.** Söğütten yapılan düdük. (–Ky.)
düllük (I) **1.** Çelik çomak oyunu. (Ayvalı, Bağıllı *Eğridir –Isp.) **2.** Çelik çomak oyununda kısa değnek. (Kesme, Cebel *Eğridir –Isp.)
düllük (II) [→ **düllüce**]
düllük (III) Mercimek unu. (–Dy.)
dülme [→ **dürme** (I) **-1**]
dülük Dere ve çay kenarlarında suların meydana getirdiği derin yarıklar. (Sofular *Eğridir –Isp.)
düm (I) Alışık, eli işe yatkın. (Kışlacık –Ank.)
düm (II) Aşık oyununda aşığın çizgi üzerinde kalması. (–Kü.)
düm (III) Çocuk dilinde su. (*Sarayköy köyleri, –Dz.)
düma [→ **duma** (I) **-1**]
dümağ [**dümmağ**] Bembeyaz. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
[**dümmağ**] : (–Kr.)
dümane Yönetim. (*Keçiborlu, Yılanlı *Eğridir –Isp.)
dümayı [**dumayı**] Tamamen, büsbütün. (–Gaz.; –Mr.)
[**dumayı**] : (Hisarcık *Yayladağı –Hat.)
dümbeçte Haşlanmış ve kabuğu çıkarılmış şalgam. (Akçakaya –Ky.)
dümbek (I) [**dümbük** (II), **dümbüldek, dünbek, dünbeldek**] Dümbelek. (*Dinar –Af.; *Eşme çevresi –Uş.; Bekilli *Çal, Çıtak *Çivril, *Sarayköy köyleri –Dz.; Eymir, Sürez *Bozdoğan –Ay.; *Ödemiş, Naldöken *Bornova, *Bergama –İz.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, Demirkapı *Susurluk –Ba.; *Antakya köyleri –Hat.; –Ky.; Damlapınar *Beyşehir –Kn.)
[**dümbük** (II)] : (Kerkük)
[**dümbüldek**] : (*Bor –Ng.)
[**dünbek**] : (Naldöğen *Kemal Paşa –İz.; *Susurluk –Ba.)
[**dünbeldek**] : (–Ks.)
dümbek (II) Şişmiş küçük çocuk karnı. (*Akyazı çevresi –Kc.)
dümbelege gitmek Ramazan geceleri davulla gezip bahşiş toplamak. (Düzköy *Keşap –Gr.)
dümbelek Tef. (*Gürün –Sv.; *Ermenek, *Bozkır –Kn.)
dümbeleyh Kuyruk sokumu bölgesi. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
dümbüdüdük olmak [**dümbüldüdük olmak, dümbürdüdük olmak**] Bir kimseye ait sır herkes tarafından duyularak dedikodusu yapılmak. (*Bayramiç –Çkl.)
[**dümbüldüdük olmak**] : (–Mğ.)
[**dümbürdüdük olmak**] : (Kaymaklı, Lefkoşa, –Kıbrıs)
dümbük (I) [**dümbüllü -1, 2; dümbürlü**] **1.** Fena, kötü (kimse). (*Gelendost –Isp.; *Antakya –Hat.; Himmetli –Ng.; Fariske *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.)

[dümbüllü -1]: (*Çarşamba köyleri –Sm.)

2. Pezevenk. (*Antakya –Hat.; –Ky.; *Bor –Nğ.; Kürkçüler –Ada.; *Silifke, *Anamur –İç.)

[dümbüllü -2] : (İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Çkr.; *Çarşamba –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Düzköy *Keşap –Gr.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Divriği –Sv.)

[dümbürlü] : (–Sn.)

3. Karısı kötü yolda bulunan kimse. (*Antakya –Hat.; *Bor –Nğ.)

dümbük (II) [→ **dümbek** (I)]

dümbükçü Dümbelek çalan kimse. (Kerkük).

dümbüldek [→ **dümbek** (I)]

dümbüldemek Kıpırdayıp durmak. (*Çal –Dz.)

dümbüldüdük olmak [→ **dümbüdüdük olmak**]

dümbülek Dağın doruğu. (Lengüme –Brd.)

dümbüllü 1. [→ **dümbük** (I) **-1**] **2.** [→ **dümbük** (I) **-2**]

dümbürdek Ağaçtan yapılmış yayık. (B. Kızılca *Göksun –Mr.)

dümbürdetmek Tef, dümbelek gibi şeyleri çalmak. (*Zile –To.)

dümbürdüdük Dedikodu, yaygın söylenti. (*Keçiborlu –Isp.; *Tire –İz.; –Es.; *Korkuteli, *Elmalı –Ant.)

dümbürdüdük etmek Bir sırrı herkese duyurmak, yaymak. (*Bayındır –İz.; *Yatağan –Mğ.)

dümbürdüdük olmak [→ **dümbüdüdük olmak**]

dümbürlü [→ **dümbük** (I) **-2**]

dümbürtü 1. Düğün, eğlence. (*Zile –To.) **2.** Tef, dümbelek gibi çalgı sesleri. (*Zile –To.)

dümdümcü Palavracı. (Sofular *Eğridir –Isp.)

dümedüz Düpedüz, açıktan açığa. (*Düzce –Bo.)

dümek Demet. (Düğrek –Mğ.)

dümelek Çömelmiş, yüzükoyun.(Alâettin *Acıpayam –Dz.)

dümen Sigara. (İshaklı *Bolvadin –Af.)

dümen çevirmek Ev idare etmek : *Bu zamanda kolay mı dümen çevirmek.* (Ceylanköy *Lüleburgaz –Krk.)

dümeni eğri Kuyruğunu yana atan at. (–Nğ. ve çevresi)

dümenit 1. Erken ürün veren buğday. (*Merzifon çevresi –Ama.; Ficek *Reşadiye –To.) **2.** İyi cins buğdayın içinde hastalıklı olanlar. (*Merzifon çevresi –Ama.)

dümerlemek Dürmek, sarmak, avuçta sıkmak. (Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Menemen –İz.; *Milas –Mğ.)

dümetmek Üstüne düşmek, bir işi takip etmek. (Akdoğan *Kızılcahamam –Ank.)

dümlek Düğüm. (–Yz.)

dümmağ [→ **dümağ**]

düm olmak Eli bir işe yatkın olmak. (–Çr.)

dümrük Silindir biçiminde olan şey. (*Ahlat –Bt.)

dümsük [dümsüyh] 1. Yumruk. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Kr.; –Ezm.; *Erciş Vn.) **2.** Dirsekle vuruş. (Erkinis, Ersis *Yusufeli –Ar.; *Ahlat –Bt.)

[dümsüyh] : (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dümsüklemek [dümsüyhlemeyh] Dirsekle vurmak. (*Alaşehir –Mn.; Ersis *Yusufeli, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Ahlat –Bt.)

[**dümsüyhlemeyh**] : (*Iğdır –Kr.)
dümsüyh [→ **dümsük -2**]
dümsüyhlemeyh [→ **dümsüklemek**]
dümşük [→ **dümüşük**]
dümüg [→ **dümük** (I) **-1**]
dümügün Her zaman. (–Ks. ve çevresi)
dümük (I) [**dümüg, dümüşüg** (I)] **1.** Akıl, zekâ, düşünce. (*Mucur, –Krş.) [**dümüg**] : (*Gürün –Sv.) [**dümüşüg** (I)] : (–Brd.) **2.** Bellek. (Kurugöl *Mucur –Krş.)
dümük (II) **1.** Bir kimseye ya da bir işe karşı duyulan bağlantı, ilgi. (*Ahlat –Bt.) **2.** Hırs. (–Gaz.) **3.** Haris. (–Gaz.)
dümük etmek Oyalamak : *Beni dümük etme işlerim var.* (Türkmen aşireti, Kerkük)
dümükmek Bir işle ilgilenmek. (*Tosya –Ks.; *Ermenek –Kn.)
dümüksüz Düşüncesiz. (Köşektaş *Avanos, Yağmurlu –Nş.)
dümülemek [→ **düğlemek**]
dümürlemek Dürmek, sarmak. (*Bodrum –Mğ.)
dümüşmek Büzülüp durmak. (Kozağaç *Tefenni –Brd.)
dümüşüg (I) [→ **dümük** (I) **-1**]
dümüşüg (II) [→ **dümüşük**]
dümüşük [**dümşük, dümüşüg** (II)] İş güç. (*Eğridir köyleri –Isp.; Çerçin –Brd.) [**dümşük**] : (–Isp.) [**dümüşüg** (II)] : (–Brd.)
dümütmek (I) Fırsatlardan faydalanarak, aldatarak iş becermek. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.)
dümütmek (II) Dizlerini dikip sessizce oturmak. (–Ba.)
dün (I) Düğün. (–Gaz.; Hasanoğlan –Ank.)
dün (II) Geceleri dün dün diye öten bir kuş. (*Bahçe –Ada.)
dünan 1. Geçen gün. (*Mucur köyleri –Krş.) **2.** [→ **dünegen**]
dün aşırı İki gecede bir. (–Çr.)
dün ateşi Nerden çıktığı, kimin yaktığı belli olmayan ateş. (*Ermenek –Kn.)
dünbek [→ **dümbek** (I)]
dünbeldek [→ **dümbek** (I)]
dünbelec Çok şişman (kimse). (Sofular *Eğridir –Isp.)
dün düneği [→ **dünek** (I) **-1**]
düne Az bükülmüş iplik. (Çayağzı *Şavşat, Erkinis *Yusufeli –Ar.)
dünegen [**dünan -2, dünegün, düneğen** (I), **düneği, düneğin, dünen** (I), **düneyin**] Bir gün evvel, dün. (–Sv.; *Şereflikoçhisar –Ank.) [**dünan -2**] : (*Mucur köyleri –Krş.) [**dünegün**] : (Erkinis *Yusufeli –Ar.) [**düneğen** (I)] : (–Çr.; *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.) [**düneği**] : (Ömerhacılı *Kaman –Krş.) [**düneğin**] : (–Kr.; –Ezm.; *Besni –Ml.; Ömerhacılı *Kaman –Kr.; –Ank.) [**dünen** (I)] : (*Sivrihisar –Es.; *Iğdır –Kr.; *Erciş –Vn.; Kerkük) [**düneyin**] : (Uzunoba –Ama.; İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)
dünegün [→ **dünegen**]
düneğen (I) [→ **dünegen**]
düneğen (II) Tünemeyi seven kuş, daima tüneyen kuş. (–Çr.)
düneği [→ **dünegen**]
düneğin [→ **dünegen**]
dünek (I) [**dün düneği**] **1.** Ev. (Mezirme –Ml.; Karaözü *Gemerek –Sv.; Ahırlı –Ank.; *İncesu –Ky.;

–Nş.; *Bor –Nğ.; Fekcikisenit –Ada.; *Mersin köyleri, –İç.)
[**dün düneği**] : (Köşker –Krş.)
2. Geceleyecek, yatacak yer. (Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Ermenek –Kn.; *Mersin köyleri –İç.) **3.** Yatak. (*Uluborlu –Isp.; Çakallı –Ada.)

dünek (II) [**düneklik**] **1.** Kümes. (İlyas *Keçiborlu –Isp.; Kalkan –Kü.; *Develi –Ky.; Yalıhüyük *Bozkır –Kn.; *Anamur –İç.) **2.** Tünek. (*Dinar, İshaklı *Bolvadin –Af.; *Eşme çevresi –Uş.; Kasımlar *Eğridir, Yassıviran *Senirkent, Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Anbarcık, *Gölhisar, Kuşbaba *Bucak –Brd.; *Sarayköy köyleri, *Çal –Dz.; Hamzabali *Nazilli, Eymir *Bozdoğan –Ay.; Yeniköy –Ba.; Tokat –Es.; *Kurşunlu, –Çkr.; Zana –Ama.; Vavru, *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; –Mr.; *Koyulhisar, *Kangal köyleri –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Boğazlıyan –Yz.; Köşker –Krş.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; Adiller *Ermenek, Pirlerkondu, Hatunsaray –Kn.; Sahak *Silifke, *Mut köyleri –İç.; Kışla *Elmalı, Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milas, *Bodrum, *Fethiye ve köyleri –Mğ.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)
[**düneklik**] : (Yassıviran *Senirkent –Isp.; Alâettin *Acıpayam –Dz.; Alanlı –Ay.; Yeniköy –Ba.; *Kurşunlu –Çkr.; Boyalıköyü –Kn.)
3. Kekliklerin toplu olarak bulunduğu yer. (*Ermenek –Kn.)

dünek (III) Huzur : *Gözüme uyku, dünek girmedi.* (*Uluborlu –Isp.; *Bünyan –Ky.)

dünek (IV) Maya konulduktan sonra üzerinden bir gece geçmiş ve uyumuş yoğurt. (*Sandıklı –Af.)

düneklik [→ **dünek** (II) **-2**]

dünemek (I) **1.** Barınmak. (Gelegermi *Yalvaç –Isp.; Tekerahma *Gürün –Sv.) **2.** Uyumak. (Gelegermi *Yalvaç –Isp.) **3.** Kümes hayvanları tünemek. (*Dinar köyleri –Af.; Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Karamanlı *Tefenni –Brd.; *Sarayköy köyleri, İğdir *Çivril –Dz.; *Bozdoğan, Kırcaklı *Nazilli –Ay.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy, *Susurluk, –Ba.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Ks.; *Kurşunlu –Çkr.; *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Aşudu *Darende –Ml.; –Sv.; –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Develi –Ky.; *Bor –Nğ.; *Ermenek, *Ereğli –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.)

dünemek (II) Üzerinden bir gece geçmek. (*Sandıklı –Af.)

dünen (I) [→ **dünegen**]

dünen (II) Üç yaşını bitirmiş at. (Kırım göçmenleri –Brs.)

düneşir Tembel, pis, pasaklı (kimse). (*Sungurlu –Çr.)

düneyin [→ **dünegen**]

dünger Gölcük. (–Kü. ve çevresi)

düngülüş Çelik çomak oyunu. (Amasra çevresi *Bartın –Zn.)

düngür **1.** [**dünür, düñür -1**] **2.** [→ **dünür, düñür -2**] **3.** [→ **düğür** (II) **-3**] **4.** Damat, enişte. (*Bayburt –Gm.)

düngürcü **1.** [→ **dünür, düñür -1**] **2.** [→ **dünür, düñür -2**]

düngürçü **1.** [→ **dünür, düñür -1**] **2.** [→ **dünür, düñür -2**]

dünle [**dünne** (I)] Sabah erken, gün ağarmadan : *Yarın sabah ava gide-*

ceğiz, dünle kalk. (Ortaköy *Gelibolu –Çkl.)

[**dünne** (I)] : (–İz. ve çevresi)

dünña Dünya. (–Gaz.)

dünnacık Ilık. (*Geyve –Kc.)

dünne (I) [→ **dünle**]

dünne (II) Sahur yemeği. (Osmaniye *Ilgın –Kn.)

dün örtüsü Yorgan. (Yukarıkarderesi *Bahçe –Ada.)

dünüp düşünmek Etraflıca düşünmek : *Dünüp düşündüm, başka çare bulamadım.* (*Bor –Ng.)

dünür, düñür [dövür, dügür (II) -2, dügürcü, dügürçü, düğür (II) -1, 2; düğürçü -2, 3; düngür -1, 2; düngürcü -1, 2; düngürçü -1, 2; düñürcü -1, düürcü, düvür -1, düyürcü] 1. Kız görmeye giden kimse, görücü. (*Bolvadin –Af.; –Bo.; *Silivri ve köyleri, *Çatalca –Ist.; –To.; –Çr.; Bayram *Vezirköprü –Sm.; Safa –Md.; –Ur.; –Ank.; *Bor –Ng.; –Kn.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**dövür**] : (–Bo.)

[**düğür** (II) **-1**] : (–Krş.; Uğurlu *Ermenek –Kn.; Büyükçaylı *Dörtyol –Hat.)

[**düğürçü -2**] : (–Gm.; *Silifke –İç.)

[**düngür -1**] : (Çilehane *Reşadiye –To.)

[**düngürcü -1**] : (*Tutak –Ağ.)

[**düngürçü -1**] : (*Çıldır –Kr.)

[**düürcü**] : (–Ml.)

[**düyürcü**] : (*Foça –İz.; –Gaz.; –Ng.)

2. Kız istemeye giden kimse, elçi. (Balçova, *Kuşadası –İz.; Demirkapı, Ömerköyü *Susurluk –Ba.; *Bayramiç –Çkl.; *Kandıra –Kc.; *Kilimli –Zn.; *Taşköprü –Ks.; *Vezirköprü–Sm.; *Merzifon çevresi –Ama.; *Zile –To.; Hasbek *Akdağmadeni –Yz.; Yalıhüyük *Bozkır –Kn.; Mara *Silifke –İç.)

[**dügür** (II) **-2**] : (Kesirik –El.)

[**dügürcü**] : (*Sarıkamış, *Selim –Kr.; –Ezm.; –Ur.; *Kilis –Gaz.; Karaözü *Gemerek –Sv.; Çandırlar, *Kadirli, *Cebelibereket –Ada.; Akçaeniş *Elmalı –Ant.)

[**dügürçü**] : (Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı –Hat.)

[**düğür** (II) **-2**] : (–Zn. çevresi; *Zile –To.; *Ünye –Or.; Teniste *Anamur –İç.)

[**düğürçü -3**] : (–Gm.; *Silifke –İç.)

[**düngür -2**] : (Çilehane *Reşadiye –To.)

[**düngürcü -2**] : (*Tutak –Ağ.)

[**düngürçü -2**] : (*Çıldır –Kr.)

[**düñürcü -1**] : (Kumdanlı *Yalvaç –Isp.; *Vezirköprü –Sm.; *Kağızman –Kr.)

[**düvür -1**] : (–Ezc.; Vazıldan, Palha *Divriği –Sv.)

dünür ana Kız istemeye giden oğlan annesi. (–Isp.)

dünür başı Kız istemeye gidenlerin başı. (–Ks. ve çevresi; *Bünyan –Ky.)

dünürbaşılık [dünürlük -1] Kız isteyen kimseye verilen hediye. (*Bor –Ng.)

[**dünürlük -1**] : (*Düzce –Bo.)

dünürcü 1. [→ **dünür, düñür -2**] 2. Gelin görmek için kız evinden oğlan evine giden kadın. (–Çr.)

dünürlük 1. [→ **düñürbaşılık**] 2. Kız tarafı ile söz kesmek için yapılan toplantı. (*Merzifon köyleri –Ama.)

dünür pidesi Nişanlıların birbirlerine gönderdikleri ekmek. (–Ba.)

dünürşü [**dünüş -1**] **1.** [→ **düğür** (II) **-3**] **2.** Gelin almaya giden kadınlar. (İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Kurşunlu –Çkr.; Eskice *Mecitözü, Ovasaray –Çr.; –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.)
[**dünüş -1**] **:** (Yalıhüyük *Bozkır, Örenler *Simav –Kü.)
3. Gelinin yanında bulunan yenge. (Bolat, *Hadım, Taşbaşı *Bozkır, Balkandak *Beyşehir –Kn.)

dünüş 1. [→ **dünürşü -2**] **2.** [→ **düğür** (II) **-3**]

dünüşü [→ **düğür** (II) **-3**]

dünyalık Sahur yemeği. (*Keskin –Ank.; –Krş.)

dün yeli Yaz geceleri batıdan esen rüzgâr. (Kesme *Eğridir –Isp.; Ceylan *Ulukışla –Nğ.; Afşar *Hadım –Kn.)

düöd [**düöt**] Dört. (Macar *Gazipaşa –Ant.)
[**düöt**] **:** (Macar *Gazipaşa –Ant.)

düöt [→ **düöd**]

düpce Balta, kazma, keser gibi şeylerin arka kısmı. (Avşar aşireti, Pazaröreni *Pınarbaşı –Ky.)

düplük Küçük davul. (*Lapseki –Çkl.)

düpürdemek 1. Gürültü yapmak. (Darıveren *Acıpayam –Dz.) **2.** Heyecandan yürek çarpmak. (*Bor –Nğ.)

düpürtü Heyecandan ileri gelen yürek çarpıntısı. (*Bor –Nğ.)

dürbün Atın kuyruğu. (Sarıca *Şiran –Gm.)

düre Ekinleri tazeyken yiyen bir çeşit kurt, böcek. (İğdecik –Isp.)

dürek 1. Beceriksiz. (Efte –Ama.) **2.** Korkak. (Efte –Ama.)

dürekomak Derleyip toparlamak. (Sidek *Kaş –Ant.)

dürelemek (I) [→ **dürmek -1**]

dürelemek (II) Yuvarlamak : *Vurunca düreledim.* (*Merzifon –Ama.)

dürelenmek 1. Ürkerek, sıçrayarak ayağa kalkmak. (–Çkr.; Sidek *Kaş –Ant.) **2.** Yatan ya da oturan bir kimse bir büyüğü gelince toparlanmak. (Yukarıdinek *Şarkîkaraağaç –Isp.) **3.** Yatmak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.) **4.** Uyumak. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

düremeç [→ **dürmeç** (I)]

düremek [→ **dürümek** (I)]

düren (I) **1.** Taze ekinlerin ve asmaların yapraklarını sarartıp, kurutan bir hastalık. (*Bolvadin –Af.; *Keçiborlu çevresi –Isp.) **2.** Sebzelere, çiçeklere, ağaçların yapraklarına ve taze sürgünlerine dadanarak onları yiyen ve kıvrılarak kurumalarına sebep olan yeşil, siyah bir böcek, bit, kurtçuk. (Bahçeli, *Bor –Nğ.; Ortahisar *Ürgüp –Nş.)

düren (II) Tahta bakraç. (Silistre göçmenleri *Üsküdar –Ist.)

düreyh Pezevenk. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dürge (I) [**dülge**] **1.** Deste. (*Atabey –Isp.; *Silivri, *Çatalca –Ist.; *Antakya –Hat.; Şumnu göçmenleri, Kumbağ –Tk.) **2.** İplik ve yün çilesi. (Ekse *Çal –Dz.; Büyükanafarta *Eceabat –Çkl.; –Tk.)
[**dülge**] **:** (*Karacasu –Ay.; *Milas –Mğ.)

dürge (II) [**dürgü** (IV) **-1, 2, 3**] **1.** Pişmiş ve dürülmüş yufka ekmeği. (–Es.; *Mut köyleri –İç.)
[**dürgü** (IV) **-1**] **:** (Navlu *Yeşilova, Karamanlı *Tefenni –Brd.) **2.** pişmiş ve dürülmüş bir çift yufka ekmeği. (Çerçin –Brd.; –Es.)

[**dürgü** (IV) **-2**] **:** (Oğuz *Acıpayam –Dz.)
3. Üç dört yufka ekmeğinin bir araya getirilerek dürülmüşü. (*Eğridir köyleri –Isp.; Tokat –Es.)
[**dürgü** (IV) **-3**] **:** (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.)
4. İçine helva konularak dürülmüş yufka. (–Ba.; Dedeler –Kn.)

dürgü (I) Keserin çivi çakmaya yarayan kısmı. (Uluğbey *Senirkent –Isp.)

dürgü (II) **1.** Dürülme şekli, kat. (*Dinar köyleri –Af.; *Eğridir köyleri –Isp.; *Alaşehir –Mn.; Yeniköy –Ba.; *Sivrihisar –Es.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Ng.; *Milas –Mğ.; Bulgaristan göçmenleri –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Tomar. (Yassıviran *Senirkent –Isp.)

dürgü (III) Kefenlenmiş cenaze. (–Gaz. ve çevresi)

dürgü (IV) **1.** [→ **dürge** (II) **-1**] **2.** [→ **dürge** (II) **-2**] **3.** [→ **dürge** (II) **-3**]

dürme (I) [**dülme, dürül, dürülgen -1**] **1.** Lahana. (*Kandıra, *İzmit, *Akyazı çevresi –Kc.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; *Bartın, Aliköy *Çaycuma, *Devrek, Cumayanı, Yakademirciler –Zn.; *Üsküdar –Ist.; Ficek *Reşadiye –To.)
[**dülme**] **:** (–Çr.)
[**dürül**] **:** (Karapınar *Demirci –Mn.)
[**dürülgen -1**] **:** (Irgıllı *Çivril, Bekilli *Çal, Üçkuyu –Dz.)
2. Sarma : *Lahna dürmesi çok güzel olur.* (*İskilip –Çr.)

dürme (II) **1.** Hamurdan yapılan gözleme. (Bozüyük *Dodurga –Bo.) **2.** [→ **dürmeç** (I)] **3.** Hamur çorbası. (*İpsala –Ed.)

dürme (III) **1.** Güneşte kurutulduktan sonra kıyma yapılan ve kışın kullanılan çiğ et. (Büyükyapalak *Elbistan, Maraba, Senir, Türkçayırı, Hunu *Afşin –Mr.) **2.** Koyun etinin pastırma gibi çıkarılarak tuzlu deri içinde terbiye edilmişi. (*Çumra –Kn.) **3.** Kurumuş koyun eti. (–Yz.)

dürme (IV) Biçilen otları üstüste koyarak yapılan yığın. (Zencidere –Ky.)

dürmece Üzüm yapraklarını yiyen beyaz kurt. (–Kn.)

dürmeç (I) [**durmeç, düremeç, dürme** (II) **-2, dürmeyh -1, dürmük, düzemeç**] İçine katık konularak sarılmış yufka ekmeği. (Navlu *Yeşilova –Brd.; *Sarayköy köyleri –Dz.; Ficek *Reşadiye –To.; *Refahiye –Ezc.; Çomar, Savrun *Divriği –Sv.; Akşahap *Akseki –Ant.)
[**durmeç**] **:** (Karaözü *Gemerek –Sv.)
[**düremeç**] **:** (*Refahiye çevresi –Ezc.; –Sv.; –Ky.)
[**dürme** (II) **-2**]**:** (Sücüllü *Yalvaç –Isp.; Reşadiye *Datça –Mğ.)
[**dürmeyh -1**] **:** (Kızılçakçak *Arpaçay, Bayburt *Sarıkamış –Kr.)
[**dürmük**] **:** (*Erciş –Vn.; –Ur.)
[**düzemeç**] **:** (*Zile –To.)

dürmeç (II) Birçok pamuk demetinin bir araya sarılmasından meydana gelen yığın. (–Mğ.)

dürmeç hayırı İçine etli pilav konularak hayır için dağıtılan yufka. (*Sarayköy köyleri –Dz.)

dürmek [**dürelemek** (I), **dürmülemek, dürümek** (II)] **1.** Katlamak, katlayarak kaldırmak, sarmak, kıvırmak. (–Isp.; –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Bornova, Balçova, *Kuşadası –İz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *İnegöl

–Brs.; –Kü.; –Es.; *Akyazı –Kc.; *Silivri köyleri, *Çatalca köyleri –Ist.; –Çr.; Alaçam *Bafra –Sm.; *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Gaz.; Küçükyozgat –Ank.; –Krş.; Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.; –Nğ.; –Kn.; *Ula, *Milas, –Mğ.; Muratlı *Çorlu –Tk.; Magosa –Kıbrıs)

[**dürelemek** (I)] : (Homa *Çivril –Dz.; *Merzifon –Ama.)

[**dürmülemek**] : (Karamanlı *Tefenni –Brd.)

[**dürümek** (II)] : (–Ada.)

2. Derleyip toplamak. (Honaz –Dz.; Davutlar *Kuşadası –İz.; Karahisar *İncesu –Ky.; –Ada.) **3.** Düğümlemek. (–Ank.)

dürmelemek Parmağıyle itmek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dürmenmek Yataktan yuvarlanıp kalkmak. (–Isp.)

dürmeyh 1. [→ **dürmeç** (I)] **2.** Lokma. (*Iğdır –Kr.)

dürmük [→ **dürmeç** (I)]

dürmülemek [→ **dürmek -1**]

dürr Koyun çağırma ünlemi. (Elecik –Ank.)

dürrek Yabanî güvercin. (–Ur.)

dürteç [→ **dürtlengiç**]

dürtek (I) Sivri fırın küreği. (Aybastı –Or.)

dürtek (II) Dürtme, vurarak itme. (İncekum *Silifke –İç.)

dürteklemek [**dürtelemek, dürtlemek, dürtmeklemek, dürtüşlemek**] Dürtüp durmak. (*Düzce –Bo.)

[**dürtelemek**] : (*Düzce –Bo.)

[**dürtlemek**] : (*Gazipaşa –Ant.)

[**dürtmeklemek**] : (Macar, *Gazipaşa, *Alanya –Ant).

[**dürtüşlemek**] : (*Düzce –Bo.)

dürtelemek [→ **dürteklemek**]

dürtlemek [→**dürteklemek**]

dürtlengiç [**dürteç**] Üvendire. (–Ed.)

[**dürteç**] : (–Bo.)

dürtme (I) İçine badem konularak kurutulan kayısı. (–Kn.)

dürtme (II) Ucu sivri, arkası geniş el testeresi. (–To.; –Gr. köyleri; –Kr. köyleri)

dürtmece Çekirdeği çıkartılmış kaysı kurusu. (–Ky.)

dürtmeç Gaga. (Hasköy *Nazilli –Ay.)

dürtmek Gagalamak : *Horoz çocuğu dürttü.* (Kırcaklı *Nazilli –Ay.)

dürtmeklemek [→ **dürteklemek**]

dürtmelemeyh Birisini parmakla dürtmek. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

dürtülmek (I) Ölmek. (*Bor –Nğ.)

dürtülmek (II) Cinsî münasebette bulunmak. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dürtünmek (I) **1.** Bir işte uğraşmak. (Çamköy *Gölhisar –Brd.) **2.** Belâ çıkarmak. (*Çarşamba köyleri –Sm.) **3.** Sözle sataşmak. (*Çarşamba köyleri –Sm.)

dürtünmek (II) Bitlenmek. (Uluşiran *Şiran –Gm.)

dürtüşlemek [→ **dürteklemek**]

dürtüştüre gomak Elbirliği ederek hemen itivermek. (*Bor –Nğ.)

dürü (I) [**dörü**] **1.** Hediye. (Bayat *Emirdağ –Af.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *Gümüşhacıköy –Ama.; *Cide –Ks.; Sille –Kn.) **2.** Düğün hediyesi. (*Gelendost, Yassıviran *Senirkent, *Uluborlu –Isp.; Belevi *Kuşadası, *Ödemiş, *Bergama –İz.; Zeytinli *Edremit, Demirkapı *Susurluk –Ba.; Karabiga *Biga, *Gelibolu –Çkl.; –Kü.; Osmaneli, *Söğüt –Bil.; *Sivrihisar, Bozan –Es.; Solaklar,

*İzmit –Kc.; *Mudurnu –Bo.; Beylerbeyi –Ist.; Ağlı *Küre –Ks.; *Boyabat –Sn.; –Sm.; Efsus *Elbistan –Mr.; *Haymana –Ank.; Yalıhüyük *Bozkır –Kn.; –İç.; *Lüleburgaz –Krk.; *Çorlu –Tk.) **3.** Gelinlerin damat ve akrabalarına, damatların da gelin ve akrabalarına verdikleri hediyeler. (*Bolvadin –Af.; *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; *Tire –İz.; *Gördes, *Alaşehir –Mn.; *Orhangazi –Brs.; –Kü.; *Sivrihisar, Bozan –Es.; –Bo.; *Taşköprü –Ks.; *Kargı, *İskilip, *Sungurlu, Tanrıvermiş, Eskice –Çr.; *Boyabat –Sn.; *Çarşamba, *Vezirköprü –Sm.; *Merzifon köyleri –Ama.; Aşudu *Darende –Ml.; *Halfeti, *Birecik –Ur.; *Afşin –Mr.; Çayırlı *Haymana, Çanıllı, Güdül *Ayaş –Ank.; *Çiçekdağı –Krş.; –Kn. ilçe ve köyleri; Kuzgun –Ada.; *Anamur, Kızılisalı *Silifke, Karatiken *Tarsus, *Mersin –İç.; Unulla *Akseki –Ant.; –Mğ.; –Ed.)

[dörü] : (–Bo.)

4. Gelinin çeyizi. (Körküler *Yalvaç, *Eğridir köyleri –Isp.; Çebiş –Brd.; –Ba.; –Brs. ; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; –Bo.; –Çr.; *Merzifon –Ama.; Köşker –Krş.; –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Sadıklar *Akseki –Ant.) **5.** Düğüne davet edilenlere düğün sahibi ve gelin tarafından verilen hediyeler. (*Acıpayam –Dz.; –Kü.; *Sivrihisar, Bozan –Es.; –Yz. ; Üçem *Balâ, Çavundur –Ank.) **6.** Evlenecek kızın işlenmek ve dikilmek üzere arkadaşlarına verdiği parçalar. (–Kü.; *Sivrihisar –Es.; *Bor –Nğ.; *Karaman –Kn.; –Ada.) **7.** Düğüne çağrılacaklara kumaş, koyun, koç, çevre göndererek yapılan çağrı. (Atlıhisar *Şuhut –Af.) **8.** Gelin edilecek kız için istenilen mendil, fincan vb. şeyler. (Höketçe –Ada.) **9.** Çamaşır. (–Sm.) **10.** Gelin olacak kızın elbiselerinin kesilip biçilme günü. (Başköyü –Brd.) **11.** Düğüne çağrılan kimseler. (–Ur.)

dürü (II) **1.** Bel denilen tarım aracı. (*Turgutlu, Gökçeköy, *Alaşehir –Mn.; Paşaköy –Ba.; –Kü.; *Sivrihisar –Es.; *İzmit –Kc.; *Şebinkarahisar, *Alucra –Gr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.) **2.** Çapa şeklinde çatal bel. (Dallıca *Nazilli –Ay.)

dürü (III) Paket. (*Senirkent, *Uluborlu –Isp.)

dürü (IV) Tırpanla ekin biçen adamın bir gidişte biçtiği yer. (Çilehane *Reşadiye –To.)

dürü düşürmek Ekin biçen bir adam bir gidişte biçtiği sapları düzgün bir şekilde sıralamak. (Çilehane *Reşadiye –To.)

dürük (I) Asık, çatılmış, dargın (yüz). (Atlıhisar *Şuhut –Af.; Bozan, Tokat –Es.; *İzmit çevresi –Kc.; –Çr.)

dürük (II) **1.** Dürülmüş olan. (Bekilli *Çal –Dz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) **2.** Büklüm. (*Lapseki –Çkl.)

dürük (III) Suçlu, kabahatli (kimse). (–Ezm.)

dürük (IV) Kulakları küçük keçi. (–Brd.)

dürük (V) Torba, çıkın. (–Kü.; *Ahlat –Bt.)

dürül [→ **dürme** (I) **-1**]

dürülemek Çapalamak. (*Kırkağaç –Mn.)

dürülgen 1. [→ **dürme** (I) **-1**] 2. Yaprakları iyi gelişmiş lahana. (–Dz.)

dürülmek (I) 1. Bükülmek. (Yassıviran *Senirkent –Isp.) 2. Toplanmak. (Honaz –Dz.; *Alaşehir –Mn.; *Koyulhisar –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.) 3. Katlanmak, kalıplanmak, sarılmak. (Körküler *Yalvaç –Isp.; *Silivri köyleri, *Çatalca köyleri –Ist. ; *Bor –Nğ.) 4. Lahananın yaprakları kıvrılıp toplanarak top haline gelmek. (*Düzce –Bo.; *Ermenek –Kn.; *Silifke –İç.)

dürülmek (II) Bulanık olan bir sıvı durulmak. (Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.)

dürülü Marul. (–Ur.; Besni –Gaz.; –Mr.)

dürüm (I) [**durum** (I)] Yufka ekmeğinin içine çeşitli katıklar konularak sarılmış durumu. (*Emirdağ, *Dinar köyleri –Af.; Kaçar aşireti, Sirme *Eşme –Uş.; *Uluborlu, Gelegermi *Yalvaç –Isp.; Kozluca, Çebiş, Navlu *Yeşilova –Brd.; İğdir *Çivril, Topkapı, Dağal *Çal, Oğuz *Acıpayam –Dz.; *Çeşme –İz.; *Alaşehir –Mn.; *Sivrihisar, Tokat, Balçıkhisar –Es.; *Safranbolu –Zn.; Kadıçiftliği *Taşköprü –Ks.; Saray –Çkr.; *İskilip –Çr.; Zana, *Merzifon –Ama.; *Zile –To.; –Ezm. ;Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.; *Afşin –Mr.; Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri *Reyhanlı, *Antakya –Hat.; Maksutlu *Şarkışla, *Kangal köyleri, *Gürün –Sv.; Sarıhamzalı *Sorgun, –Yz.; *Haymana –Ank.; –Krş.; Erkilet, Avşar aşireti *Pınarbaşı, *Bünyan –Ky.; Yagınık, Budak *Mucur, –Krş.; *Bor –Nğ.; Adiller *Ermenek, Salur, Atlandı *Kadınhanı –Kn.; Büyükçaylı *Dörtyol, *Tarsus köyleri, Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.; *Silifke, Yapıntı *Mut, *Mersin köyleri –İç.; Akşahap *Akseki –Ant.)

[**durum** (I)] : (*Çal –Dz.)

dürüm (II) Sersem. (Pembeciler *Ereğli –Zn.)

dürüm (III) Temizlenmiş ve taranmış yirmi-otuz pamuk, yün yumağının meydana getirdiği yığın. (*Tire –İz.)

dürümek (I) [**düremek**] Doğmak, olmak, türemek, büyümeye başlamak. (–Dz.; *Bayındır –İz.; –Mn.; Şaphane *Gediz, Alayunt –Kü.; *Ermenek, –Kn.; *Mut köyleri, *Anamur –İç.; *Akseki –Ant.; Kaymaklı, Lefkoşe –Kıbrıs)

[**düremek**] : (*Bor –Nğ.)

dürümek (II) [→ **dürmek -1**]

dürüm evi [→ **dörüm evi**]

dürüm topaç etmek Çamaşır vb. şeyleri düzensiz bir şekilde toplamak. (–Sm.)

dürünge Kışın karda hayvanlara ot atılan yer ve atılan ot. (Musik, *Tutak –Ağ.; *Erciş –Vn.; *Hizan ve çevresi, *Ahlat –Bt.)

dürünmek (I) Örtünmek. (Honaz –Dz.)

dürünmek (II) Yufka ekmeğinin içine katık koyarak dürüm yapmak. (–Çkl.; *Bor, –Nğ.)

dürüşmek Çalışmak, devamlı meşgul olmak. (*Bergama –İz.; *Ürgüp, –Nş.)

dürütmek (I) 1. Karar vermek. (*Şarkîkaraağaç –Isp.) 2. Aslı olmayan bir şeyi uydurmak, yalan söylemek. (*Eğridir köyleri, Uluğbey *Senirkent –Isp.; –Brd.; *Sarayköy

köyleri –Dz.; *Tire –İz.; Kemaliye *Alaşehir –Mn.; *Alayunt –Kü.; –Ks. ve çevresi; *Akşehir –Kn.; Güzelsu *Akseki –Ant.)

dürütmek (II) Yetiştirmek, büyütmek, meydana getirmek. (*Ermenek –Kn.)

düş (I) **1.** Raslantı. (*Eğridir köyleri –Isp.; *Elmalı –Ant.) **2.** Belli olmayan, bilinmeyen. (*Eğridir köyleri –Isp.)

düş (II) Öğle vakti. (–Tr.)

düşah Hayvanı durdurma ünlemi. (İncir *Fethiye –Mğ.)

düşak [→ **duşak -1**]

düş azmak İhtilâm olmak. (–Nğ.)

düş durmak Rahat durmak. (*Iğdır –Kr.)

düş düş [→ **düşgel düşgel**]

düşek (I) [→ **döşşek** (I)]

düşek (II) [**döşek** (III) **-3**] **1.** Bir kaç yıl dinlendirilmış, ekime elverişli tarla, çeltik tarlası. (Lorsin, Aristil, Emirilyas *Afşin, Şarul *Pazarcık, Önsen –Mr.)
[**döşek** (III) **-3**]: (–Mr.)
2. Sel sularının düzlediği yer. (Ovasaray –Çr.) **3.** Sel sularının yollarda yaptığı bataklık. (Lorsin, Aristil, Emirilyas *Afşin –Mr.)

düşek (III) **1.** Yatır olduğuna inanılan kimselerin yattığı yer ve taş yığınlarından meydana gelen mezarları. (–Ama.; Sincan *Divriği –Sv.) **2.** Vurulan bir kimsenin düşüp öldüğü yer. (*Besni –Adı.; *Afşin –Mr.; *Kangal ve köyleri –Sv.; Yalak –Ky.) **3.** Vurulan bir kimsenin vurulduğu yerde taş yığınlariyle yapılmış, 1-2 metre çapında, 50-60 cm. yüksekliğindeki mezarı. (Lorsin, Aristil, Emirilyas *Afşin –Mr.) **4.** Vurulan av hayvanının ölüp kaldığı yer. (Yalak –Ky.)

düşek (IV) Kelepir, fırsat: *Düşeğe getirip atı satın aldı.* (–Yz.)

düşelge [**düşerlik** (II)] **1.** [→ **düşerge**] **2.** Ödev. (*Gürün –Sv.)
[**düşerlik** (II)]: (–Nğ.)

düşelik (I) **1.** Memurlara tahsis edilen maaş. (–Es.) **2.** [→ **düşerge**]

düşelik (II) Uğranılacak dinlenilecek, kalınacak yer. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

düşengi Döşeme: *Odanın düşengisi iyidir.* (–Gaz.)

düşenk Dizi, sıra. (Teslim –Çr.)

düşerce [→ **düşerge**]

düşerge [**duşelge, düşelge -1, düşelik** (I) **-2, düşerce, düşergeme, düşerlik** (I), **düşirge**] Pay, miras payı. (*Refahiye çevresi –Ezc.; *Silvan –Dy.; Aşudu *Darende –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Bünyan –Ky.; –Nğ.)
[**duşelge**]: (–Gaz.)
[**düşelge -1**]: (*Niksar –To.; Bayburt *Selim –Kr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; *Pınarbaşı köyleri –Ky.; *Osmaniye, *Kadirli –Ada.)
[**düşelik** (I) **-2**]: (Uluşiran *Şiran –Gm.; Erkinis *Yusufeli, Yavuz *Şavşat –Ar.; *Erciş, –Vn.; *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.)
[**düşerce**]: (*Merzifon köyleri –Ama.)
[**düşergeme**]: (*Ödemiş –İz.)
[**düşerlik** (I)]: (*Şavşat köyleri –Ar.; Bağyaka *Finike –Ant.)
[**düşirge**]: (–Gaz.)

düşergeme [→ **düşerge**]

düşerlik (I) [**düşerge**]

düşerlik (II) [→ **düşelge -2**]

düşgel düşgel [**düş düş**] İnek çağırma ünlemi. (İncir *Fethiye –Mğ.)

[**düş düş**] : (Apturrahmanlar *Serik –Ant.)

düşgele Bilmeyerek, rasgele. (Köşker –Krş.)

düşirge [→ **düşerge**]

düş konak olmak Oturup misafir olmak. (–Ur.)

düşkün [**düşnük** (II)] **1.** İhtiyar. (Bayburt *Selim –Kr.) **2.** Halsiz, zayıf. (Bayburt *Selim –Kr.; –Gaz.; *Antakya köyleri –Hat.)

[**düşnük** (II)] : (*Fethiye köyleri –Mğ.)

düşlenmek [→ **düşleşmek -1**]

düşleşik Düşkünleşmiş, işe yaramaz. (*Silifke –İç.)

düşleşmek [**düşlenmek, düşmek** (I)] **1.** Dadanmak, alışmak. (Köseler *Eşme –Uş.; *Eğridir köyleri –Isp.; İğdir *Çivril –Dz.; Eymir, Hamzabali *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy, *Torbalı –İz.; *Savaştepe –Ba.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut, *Anamur, Civanyaylağı *Mersin –İç.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

[**düşlenmek**] : (*Bergama –İz.; Ovacık –İç.)

[**düşmek** (I)] : (*Mut köyleri –İç.)

2. Bir şey üzerinde direnmek. (*Eğridir –Isp.; *Bor –Nğ.; *Ermenek, –Kn.; *Silifke –İç.; Çavuşköy *Babaeski –Krk.)

düşlük Hayal, olmayacak iş. (Gâvurdağı *Cebelibereket –Ada.)

düşme [→ **düşük** (III)]

düşmek (I) Dadanmak : *Harmana keklik düşmüş.* (*Mut köyleri –İç.)

-düşmek (II) Bazı fiillerin sonuna eklenerek ivedilik fiili yapılır : *Yağmurun şiddetinden ekinler yatadüştü.* (*Bor –Nğ.)

düşmeli aşık Kaybedenin aşığını vermesi suretiyle oynanan bir oyun. (–Nğ. ve çevresi)

düşmemek İyi gelmemek, yaramamak. (Karakoyunlu aşireti –Kr.)

düşnek Keklik vb. av hayvanlarını dadandırmak için dökülen yem. (Üskül, Yeniköy –Ada.)

düşnük (I) Düşünce : *Sen ne düşnüksüz adamsın.* (Tepeören –Gr.; Çayır *Zile –To.; Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; *Fethiye köyleri –Mğ.)

düşnük (II) Fakir. (Hacılyas *Koyulhisar –Sv.)

düşnük (III) [→ **düşkün -2**]

düştü Cenaze gömülürken kadınların tarlalardan topladıkları taşları ağlayarak bir kenara yığmaları. (Pazarcık –Mr.)

düşük (I) **1.** Aşağılık, bayağı (kimse). (*Düzce –Bo.) **2.** Ahlâksız kadın. (Navlu *Yeşilova –Brd.) **3.** Hali, tavrı, giyinişi biçimsiz, düzensiz (kimse). (–Sn.; Uluşiran *Şiran –Gm.)

düşük (II) **1.** Ormanda çürüyerek yıkılmış ağaç, eski, çürük odun. (Ersis *Yusufeli, *Şavşat köyleri –Ar.; –Kr.) **2.** Ağaç kütüğü. (Peşman *Daday –Ks.)

düşük (III) [**düşme**] Tandırda pişerken küle düşerek orada pişen ekmek, ekmek parçası. (–Kr.; *Hasankale –Ezm.)

[**düşme**] : (Sille –Kn.)

düşükdon Giyinişine özenmeyen, dağınık kıyafetli. (Oğuz *Acıpayam –Dz.)

düşünceme [**düşünek, düşüngü, düşüñgü -1, düşüntü** (I) **-1, düşünük -2**] Düşünce. (İshaklı *Çivril –Dz.; *Bor –Nğ.; İncekum *Silifke –İç.)

[düşünek]: (–Sm.)
[düşüngü, düşüñgü -1]: (Aşudu *Darende –Ml.; –Gaz.)
[düşüntü (I) -1]: (Gözene –Ml.; *Antakya –Hat.)
[düşünük -2]: (Çayağzı, Yavuz *Şavşat –Ar., *Koyulhisar –Sv.)
düşüncemeli Yol yordam bilen, düşünceli (kimse). (*Silifke –İç.)
düşündürük Sersem, dalgın (kimse). (–Kn.)
düşünek [→ **düşünceme**]
düşüneklü Akıllıca, düşünerek: *Düşüneklü iş yapan pişman olmaz.* (–Sm.)
düşün etmek Yolculukta geceyi geçirmek için mola vermek. (Düzköy *Keşap –Gr.)
düşüngü, düşüñgü [düşüntü (I) -2] **1.** [→ **düşünceme**] **2.** Üzüntü, can sıkıntısı. (*Zile –To.; –Mr.; Hisarcık *Yayladağı –Hat.; Savrun *Divriği –Sv.)
[düşüntü (I) -2]: (Güney *İkizdere –Rz.)
düşüngülü Sıkıntılı, kederli. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
düşüntü (I) **1.** [→ **düşünceme**] **2.** [→ **düşüngü, düşüñgü -2**]
düşüntü (II) Savaşta şehit olanın mezarının bulunduğu yer: *Dağlardaki ziyaretlerin hepsi evliya değil bir çoğu düşüntüdür.* (Lohan –Gaz.)
düşünük **1.** Düşünceli. (*Bozdoğan –Ay.;*Milas –Mğ.) **2.** [→ **düşünceme**] **3.** Saygı. (Yavuz *Şavşat –Ar.; *Refahiye çevresi –Ezc.; *Ahlat –Bt.; –Ml.; *Koyulhisar –Sv.)
düşünüksüz Saygısız kimse. (–Bt.)
düşünüp dünmek Düşünüp taşınmak. (*Mersin –İç.)
düşürmek Bir kimsenin yalan ve kusurunu bulmak. (*Lapseki –Çkl.)
düşüt (I) Değerli bir kimsenin öldüğü ve mezarının bulunduğu yer. (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)
düşüt (II) Ürün: *Tarlanın doğusundaki düşüt iyidir.* (*Bayındır –İz.)
düşüt bırakmak Çocuk düşürmek. (Kilimli –Zn.)
dütmece Çekirdeği birşeyle dürtülerek çıkartılan ve kurutulan kaysı. (Akçakaya –Ky.)
dütün Tütün. (Zarşat –Kr.)
düü düü Koyunları çağırma ünlemi. (*İskilip –Çr.)
düürcek [→ **düğü** (I) **-1**]
düürcü [→ **dünür, düñür -1**]
düürcük [→ **düğürcük** (VI)]
düva, düvā (I) [→ **dova** (I)]
düva (II) [→ **düğe** (I)]
düvā (III) Nişan töreni. (*Bor –Nğ.)
düval Çekmeceli kerevet. (–Ist.)
düvdü (I) Yüksek yer, tepe. (Sandallar *Devrek –Zn.)
düvdü (II) [→ **düğdü** (I) **-1**]
düve Küçük karpuz. (Kırım göçmenleri –Ist.)
düvecek [→ **dövecek -1**]
düveç **1.** [→ **dövecek -1**] **2.** [→ **döveç**]
düvek **1.** Taş oyuğu. (Mirangi –Ağ.) **2.** Hayvanların çamurdaki ayak izleri. (Mirangi –Ağ.)
düvel Yamuk (geometride). (Şabanözü *Polatlı –Ank.)
düvelek (I) **1.** [→ **divlek -3**] **2.** Kokusuz, tatlı, küçük bir çeşit kavun. (*Çal çevresi –Dz.; *Sivrihisar –Es.; Bağyaka *Finike, *Elmalı –Ant.)

3. Kırkağaç kavunu. (Yenicekale, Kayışlı –Mr.; –Ant. ve çevresi)

düvelek (II) [**düvlek** (II)] Araba tekerleğinin ortasındaki dingil yatağı. (*Bergama –İz.; Ilıcaksu, Domaniç *İnegöl, Lumbe, *Yenişehir –Brs.; Samrı *Söğüt –Bil.; Yusuflar –Es.) [**düvlek** (II)] : (Zeyve *Söğüt –Bil.; *Safranbolu –Zn.)

düvelek (III) Sığırları rahatsız eden bir çeşit sinek. (–Dz.)

düvelempe [→ **döğlenpe**]

düvelgin Kırk yaşını geçkin, çocuk doğurma ihtimali olmayan kadın. (Durlaz *Ereğli –Kn.)

düven (I) [**dügen** (II), **düğen** (II), **düyen** (II)] 1. Dükkân. (Gönenköy –Isp.; Çerçin –Brd.; Honaz –Dz.; *Bayramiç –Çkl.; *Afşin –Mr.; –Gaz.; –Sv.; Pazarcık köyleri *Kırkkale –Ank.; *Bor –Ng.; –Ada.; Yanpar –İç.; Bağyaka *Finike, *Elmalı –Ant.; Ahiköy –Mğ.) [**dügen** (II)] : (*Antakya köyleri –Hat.) [**düğen** (II)] : (–Isp.; Develi *Düzce –Bo.) [**düyen** (II)] : (*Eğridir köyleri –Isp.)
2. Fırın. (–Ada.)

düven (II) Bez dokuma tezgâhı. (Gödene *Finike –Ant.; *Marmaris, Ahiköy, *Ula –Mğ.)

düvençere Döveni çeken uzun ağaç, döven oku. (*Şebinkarahisar –Gr.)

düven dişi Dövenin altına çakılan keskin taşlar. (Kuşbaba *Bucak, Karamanlı *Tefenni, Navlu *Yeşilova –Brd.)

düvenek İltihaplanarak azmış yara. (*Fethiye köyleri –Mğ.)

düven eşeği Harman döverken dövenin üstüne konulup oturulan oturak. (Söğüt, Honaz –Dz.)

düven kaşı Dövenin ucu kalkık olan ön tarafı. (–Sn.; –Sm.)

düven kayarlamak Dövenin bozulan ve düşen taşlarını yeniden koymak. (–Sn.; –Sm.; *Kangal ve köyleri –Sv.)

düvensalık [→ **düvenselik -1**]

düvensele [→ **düvenselik -1**]

düvenselik [**düvensalık, düvensele, düvensırıt, düvensil, düvensilik, düvensir**] 1. Döveni boyunduruğa bağlayan araç, döven oku. (Kızılköy *Dinar –Af.; Honaz –Dz.; *Alaşehir köyleri –Mn.; Çağış *Şavaştepe –Ba.; Hocaköy *İnegöl –Brs.; Domaniç *Tavşanlı –Kü.; İğneciler *Mudurnu –Bo.; –Sn.; –Sm.) [**düvensalık**] : (*Alaşehir köyleri –Mn.) [**düvensele**] : (Daday –Bo.) [**düvensırıt**] : (İğdir *Çivril –Dz.) [**düvensil**] : (Küflek, Ortaklar *Havza –Sm.) [**düvensilik**] : (*Biga, Evciler, *Gelibolu –Çkl.; Geyve *İzmit –Kc.; Kurtdoğmuş *Kartal –Ist.; Karacaköy *Ayancık –Sn., *Lülebургaz –Krk.) [**düvensir**] : (Kuzköy *Ünye –Or.)
2. Boyunduruk ağacını, dövene bağlayan zincir. (Tozman *Söğüt –Bil.; Söğütönü –Es.)

düvensırıt [→ **düvenselik**]

düvensi Dövenle oku birbirine bağlayan çatal ağaç. (*Düzce –Bo.)

düvensil [→ **düvenselik -1**]

düvensilik [→ **düvenselik -1**]

düvensir [→ **düvenselik -1**]

düver 1. Binalarda kiriş yerine kullanılan kalın ağaç. (Dikici, Horu *Dinar, Balçıkhisar –Af.; Kadıköy Güney *Buldan –Dz.; Pınarbaşı *Seferihisar –İz.; Detse, Kaplanlı *Hadım –Kn.; *Akseki köyleri –Ant.; Bağyaka, Çandır *Milas, *Bodrum, *Fethiye ve köyleri –Mğ.) **2.** Uzun ve kalın direk, mertek. (*Tefenni –Brd.; Kızılcabölük, *Çal –Dz.; Yalnızdam *Bergama –İz.; İğdecik, Sancaklıboz –Mn.; Söğüt *Simav –Kü.; *Datça –Mğ.) **3.** Kapının iki tarafına dikilen ağaç ya da taş sütun. (Gölcük, Kumarlar *Bayramiç –Çkl.) **4.** Yirmi santim çapında çam ağacı. (–Nğ.)

düverlek 1. Döven. (Körküler *Yalvaç –Isp.) **2.** Araba tekerleği. (Körküler *Yalvaç –Isp.)

düvermek (I) İtip kakmak. (–Tr.)

düvermek (II) **1.** Söylemek. (Bulgaristan göçmenleri –Ist.) **2.** Göstermek. (*Gebze köyleri –Kc.)

düvet Kuyu. (*Safranbolu –Zn.)

düvey düvey Manda çağırma ünlemi. (Çayırlı *Haymana –Ank.)

düvlek (I) **1.** [→ **dülek** (I) **-1**] **2.** [→ **divlek -3**]

düvlek (II) [→ **düvelek** (II)]

düvlemek (I) [→ **düğlemek**]

düvlemek (II) Kovmak. (Tokat –Es.)

düvü 1. [→ **düğü** (I) **-1**] **2.** Dövülmüş kumdarısı. (Tomara *Almus –To.)

düvücek [→ **düğülcek** (I) **-2**]

düvül (I) Üzüm salkımındaki küçük salkımcık, çıngıl. (*Demirci –Mn.)

düvül (II) [→ **düğü** (I) **-1**]

düvülcek (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düvülcek (II) Nar ağacının çiçeği. (Narlıdere –İz.)

düvülcük (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düvülcük (II) Nazarlık takımı ve mahfazası. (Evreşe *Gelibolu –Çkl.)

düvülek Tekerlek başlığı. (Aslıhan, Çağış –Ba.)

düvür 1. [→ **dünür, düñür -2**] **2.** [→ **düğür** (II) **-3**]

düvürcü [→ **düğürşü -2**]

düvürcük (I) [→ **düğü** (I) **-1**]

düvürcük (II) [→ **düğülcek** (I) **-1**]

düvür gitmek 1. [→ **düğür gitmek**] **2.** Gelini getirmeye gitmek. (–Ezc.)

düycük [→ **düğü** (I) **-1**]

düyçe İp eğirme aygıtında mekiğe sarılmış olan iplik yığını. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

düydü [→ **düğdü** (I) **-1**]

düydüyü [**düğdüş**] Ense, ense kökü. (–Ur.)

[**düğdüş**] : (*Bor –Nğ.)

düye 1. [→ **düğe** (I)] **2.** Yük çeken dişi deve. (Pazaraldan *Bucak –Brd.)

düyedavanı Kabuğu soyularak yenilen, kekremsi tadı olan bir bitki. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim –Kr.)

düyen (I) [→ **düğen** (I)]

düyen (II) [→ **düğen** (III)]

düyep Görgü : *Senin hiç düyepin yok mu? misafir karşısında böyle yapma.* (Sofular *Eğridir –Isp.)

düyirçi Gelin görmeye gelen. (–Ml.)

düylek [→ **divlek -3**]

düymeç Taze ve sıcak ekmek ufalanıp yağa atıldıktan sonra üzerine şeker ya da bal konularak yapılan bir çeşit yiyecek. (Utav *Yusufeli –Ar.; –Kr.; Tavusker *Oltu –Ezm.)

düymek [→ **düğlemek**]

düyü (I) **1.** [→ **düğü** (I) **-4**] **2.** Kabuğu alınmış mısır, buğday yarması. (Irmaksırtı *Çarşamba –Sm.) **3.** [→ **düğü** (I) **-1**]

düyü (II) Kulakları çok kısa olan hayvan. (Aslanköy *Mersin –İç.)

düyül [→ **düğü** (I) **-1**]

düyülcek [→ **düğülcek** (I) **-2**]

düyülcüg Küçük tane. (–Brd.)

düyülcüg olmak Un vb. maddeler suda erimeyip taneler haline gelmek. (–Brd.)

düyüleg [→ **divlek -3**]

düyülek [→ **divlek -3**]

düyülemek [→ **düğlemek**]

düyülmek Parça parça olan şeyler belli olacak şekilde bir araya toplanmak. (Güzelsu *Akseki –Ant.)

düyüm (I) Güğüm. (–Ezc.)

düyüm (II) [**dühüm, düyün**] Düğüm. (*Düzce –Bo.)
[**dühüm**] : (Hacıahmet *Düzce –Bo.)
[**düyün**] : (*Iğdır –Kr.)

düyün [→ **düyüm** (II)]

düyünçe İçine çorap, çorap yaması konulan kare şeklinde küçük bohça. (*Iğdır –Kr.)

düyürcü [→ **dünür, düñür -1**]

düyürcük [→ **düğü** (I) **-1**]

düyür düşmek [→ **düğürmek**]

düyüs Kulağı sivri ve uzun olan davar. (Kasımlar *Eğridir –Isp.)

düz (I) [**düzenge, düzünge, düzüngeh, düzüngü**] Ayna. (–Nş.; –Nğ.)
[**düzenge**]: (Selânik göçmenleri –Ist.)
[**düzünge**] : (Bulgaristan göçmenleri *Pınarhisar –Krk.)
[**düzüngeh**] : (Yugoslavya göçmenleri, Tirilye –Brs.)
[**düzüngü**] : (–Mn.; Gümülcüne göçmenleri, Rumelihisar –Ist.; *Marmaris –Mğ.)

düz (II) Kazanların yapılması ve onarılmasında kullanılan bir çeşit çekiç. (–Ama.)

düz (III) [**düzen** (V) **-4**] Ova, kır, düzlük yer. (–Ay.; Tokat –Es.; *Düzce –Bo.; –Sm.; *Zile –To.; –Kr. köyleri; *Erciş –Vn.; *Antakya –Hat.; –Ky.; *Ermenek –Kn.)
[**düzen** (V) **-4**] : (*Bozkır –Kn.)

düz (IV) Rakı. (*Zile –To.)

düz (V) Kare şeklinde çizilmiş ve dörde bölünmüş bir yüzey üzerinde üçer taşla iki kişi tarafından oynanan bir çeşit oyun. (*Antakya –Hat.)

düz (VI) Uygun : *Arkadaş ağzı düz gerek.* (–Sm.; *Bor –Nğ.)

düz (VII) Kepekli un. (–Ank.)

düzara Ara vermeden, devamlı : *Yağmur düzara yağıyor.* (Kavak *Gelibolu –Çkl; Tokat –Es.; *Silivri ve köyleri, *Çatalca ve köyleri –Ist.; Çavuşköy *Babaeski, *Lüleburgaz –Krk.)

düzayak [→ **düzbastı** (I)]

düzbasdı [**düzbastı** (II)] Sürülmüş ve üzerinden tırmık geçirilmiş, ekime elverişli tarla : *Mısırı düzbasdıya ektik.* (*Mut köyleri –İç.)
[**düzbastı** (II)] : (Navlu *Yeşilova –Brd.)

düzbaskı Arabacılıkta, demircilikte demire perdah vermek için kullanılan bir aygıt. (–Çkl.; –Ist.)

düzbastı (I) [**düzayak**] Genel olarak, her tarafa : *Bu yağmur düzbastı yağıyor.* (Çeltek *Yeşilova –Brd.; *Çal, –Dz.; *İskilip –Çr.)
[**düzayak**] : (Körküler *Yalvaç –Isp.)

düzbastı (II) [→ **düzbasdı**]

düzber Güzel. (Sofular, Yılanlı, Yenice *Eğridir –Isp.)

düzbunat Dağın doruğu. (*Boyabat –Sn.)

düzdaban Pencere çerçevelerine cam geçirmek için yiv açmakta kullanılan bir marangoz aygıtı, Bir çeşit rende. (*Sarayköy –Dz.; *Afşin –Mr.)

düzde kalmak Kimsesiz ve açıkta kalmak : *Çoluk çocuğum düzde kaldı.* (*Göle –Kr.)

düzdikli Çişli. (*Kemaliye –Ezc.)

düzdürmek Minnet altında kalmayı gerektiren bir iş yaptırmak. (*Bor –Nğ.)

düzegi [→ **düzeñ** (V) **-1**]

düzeldek Tesviye ruhu. (–Or.)

düzemeç [→ **dürmeç** (I)]

düzen (I) [**düzen takan -2**] Alet edevat takımı. (*Dinar köyleri, Bayat *Emirdağ –Af.; Körküler *Yalvaç, Yasıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Navlu *Yeşilova –Brd.; İğdir, Işıklar *Çivril, *Çal –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Mn.; Demirkapı *Susurluk –Ba.; –Kü.; –Bil.; Tokat, Bozan –Es.; *Akyazı çevresi –Kc.; –Bo.; Kuruçay *Çubuk, Akdoğan *Kızılcahamam, Çanıllı *Ayaş –Ank.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Tömek, *Ermenek –Kn.; *Milas –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**düzen takan -2**] : (*Eşme çevresi –Uş.; *Bozdoğan –Ay.; –Kü.; *Milas, *Bodrum –Mğ.)

düzen (II) Bez dokuma tezgâhı. (Honaz –Dz.; –Kü.; *Kandıra –Kc.; Arıkçayırı *Göynük –Bo.; Kayalar göçmenleri –Ist.; Burunkaya, Yakademirciler, Çayır, Aliköy *Çaycuma –Zn.; *İnebolu –Ks.; –Sn.; –Sm.; *Şebinkarahisar, –Gr.; Fırnıs –Mr.; Ağrakos *Suşehri –Sv.; *Keskin –Ank.; Paşaköy *İpsala –Ed.; –Krk.)

düzen (III) [→ **düzenek -1**]

düzen (IV) Ev bark. (Saray *Kurşunlu –Çkr.)

düzeñ (V) [**düzegi, düzeñi**] **1.** Yüksek dağların tepelerindeki düzlükler. (Işıklı *Çivril –Dz.; Karakaya –Kn.)

[**düzegi**] : (Zıvarık –Kn.)

2. Dağların az meyilli olan yüzeyleri. (Körküler *Yalvaç –Isp.) **3.** İki tepe arasındaki düz yerler, vadi. (Kızılisalı, *Silifke –İç.)

[**düzeñi**] : (*Eğridir köyleri –Isp.) **4.** [→ **düz** (III)]

düzen (VI) Taştan duvar örülürken, düzgün olması için en üst sıraya konulan çok yassı taşlar. (–To.; *Bor –Nğ.)

düzen (VII) [**düzge, düzgü** (I) **-2**] **1.** [→ **düzen takan-ı**] **2.** Ufak tefek öte beri. (*Karamürsel –Kc.) **3.** Çeyiz. (Karahisar *İncesu, Tırafşın *Develi –Ky.)

[**düzgü** (I) **-2**] : (Heybeliada –Ist.) **4.** [→ **düzgün** (I)] **5.** Elbise. (Pazarcık *Bozüyük –Bil.; Kıbrıs –Ank.) **6.** Giyiniş. (Çalış *Haymana –Ank.) **7.** Süs. (Çalış *Haymana –Ank.)

[**düzge**] : (*Kırkağaç –Mn.)

düzen (VIII) [→ **düzenlik**]

düzen (IX) Alış veriş. (*İzmit –Kc.)

düzen (X) Dalyanlarda kullanılan sırma tel. (–Çkl.)

düzen (XI) Tahıl yeşerdikten sonra hafifçe sulama. (Hacar –Gaz.)

düzen (XII) Küllü su. (Alâettin *Acıpayam –Dz.)

düzen ağacı Arabaya yüklenen ekin saplarının, otların tekere değmemesi için tekerin üzerine konulan ağaç. (Zencidere –Ky.)

düzenci Gelin olacak kızı süsleyen kadın. (–Rz. ve çevresi)

düzen dakan [→ **düzen takan -1**]

düzen takan [**düzen** (VII) **-1, düzen dakan**] **1.** Eşya, ev eşyası. (Gölcükler –İz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.) [**düzen** (VII) **-1**] : (–Bil.) [**düzen dakan**] : (Eymir *Bozdoğan –Ay.) **2.** [→ **düzen** (I)] **3.** Gelinin çeyizini düzenleyen, ipe asan kadın. (Salarha –Rz.)

düzen takıt Düzen. (İğneciler *Mudurnu –Bo.)

düzen dutmak (I) Geçinmek, uyuşmak. (*Bor –Nğ.)

düzen dutmak (II) Müzik aletleri arasında ahengi sağlamak. (*Bor –Nğ.)

düzen dutmak (III) Düzene girmek. (*Bor –Nğ.)

düzen dutmak (IV) [**düzmek** (I) **-2**] Bir sanatla ilgili aygıtları tamamlayarak bir yere kurup işlemeye başlamak. (*Bor –Nğ.) [**düzmek** (I) **-2**] : (Cıvanyaylağı *Mersin –İç.)

düzenek [**düzen** (III), **düzgü** (II)] **1.** Plan, tasarı. (–Isp. çevresi; *Ermenek –Kn.; *Anamur –İç.) [**düzen** (III)] : (Aslanköy *Mersin –İç.) [**düzgü** (II)] : (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.) **2.** Düzen, birbiriyle bağlantı kurulan birkaç aygıttan meydana getirilen yeni takım. (*Ermenek –Kn.)

düzenge [→ **düz** (I)]

düzen hakkı Gelini süsleyen kadına verilen para. (–Rz. ve çevresi)

düzeñi [→ **düzen** (V) **-3**]

düzeni yerinde olmak İşi yolunda olmak. (–Kr. köyleri)

düzen ipi **1.** Gelinin çeyizlerini asmak için kullanılan ip. (Salarha köyleri –Rz.) **2.** Bez dokunurken bir ucu bezde diğer ucu tezgâhın arkasındaki kancaya takılı ip. (Aliköy *Çaycuma –Zn.)

düzenlemek **1.** Müzik aletlerini akort etmek. (*Dinar köyleri –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; Tepeköy *Torbalı –İz.; Tokat –Es.; –Ks.; *Zile –To.; –Rz.; *İskilip –Çr.; Erkinis *Yusufeli –Ar.; –Kr.; –Krş.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Mut köyleri –İç.; –Ed.; *Lüleburgaz –Krk.) **2.** Bozuk bir aracı onarmak, çalışır hale getirmek. (Erkinis *Yusufeli –Ar.; *Elmalı köyleri –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

düzenli **1.** [→ **düzmeci**] **2.** Geçimli (kimse). (Yeniköy –Ba.)

düzenlik [**düzen** (VIII)] Geçim, uyuşma. (*Dinar köyleri –Af.; Yassıviran *Senirkent –Isp.; –Brd.; Honaz, *Çivril –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; Tepeköy *Torbalı –İz.; –Mn. ve çevresi; –Kü.; Tokat –Es.; Aliköy *Çaycuma –Zn.; *Taşköprü –Ks.; –Sn.; –Tr.; Salarha köyleri –Rz.; *Gürün –Sv.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Lüleburgaz –Krk.) [**düzen** (VIII)] : (Yassıviran *Senirkent, *Eğridir köyleri –Isp.; Tokat, Bozan –Es.; *Zile –To.; *Refahiye çevresi –Ezc.; Bahçeli *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; Kalkan *Kaş –Ant.; *Lüleburgaz –Krk.)

düzenmek [**düzlenmek -2**] **1.** [→ **düzünmek**] **2.** Düzene girmek. (Cıvanyaylağı *Mersin –İç.) [**düzlenmek -2**] : (*Antakya –Hat.)

düzennemek [**düzennemeyh**] **1.** Hazırlamak, düzeltmek. (Körküler *Yalvaç –Isp.; *Çal, –Dz.; *Ardahan, *Posof –Kr.)
[**düzennemeyh**] **:** (*Iğdır –Kr.)
2. Süslemek. (Belen *Göynük –Bo.; *Çarşamba –Sm.; Bağlıca *Ardanuç –Ar.; –Gaz.; –Mr.; *Bor –Nğ.)

düzennemeyh [→ **düzennemek -1**]

düzenni [**düzgen**] Düzenli. (Bayburt *Selim –Kr.)
[**düzgen**] **:** (–Kn.)

düzen tutma Çamaşır yıkamadan bir gün önce çamaşır yıkama malzemesini hazırlama. (*Keçiborlu –Isp.)

düzen vermek Her çeşit aygıtı işler hale koymak. (–Kr. köyleri)

düzerek Düzümsü. (Ayvagediği *Mersin –İç.)

düzerleme (I) Bozuk bir şeyi onarma, yapma. (*Eğridir köyleri –Isp.)

düzerleme (II) Bir türküyü harmonize etme. (–Tr.)

düzermek Mayalanmak, ekşimek. (Şabanözü *Polatlı –Ank.)

düzetmek Düzeltmek. (*Kandıra –Kc.; –Çkr.)

düzey Düzlük yer : *Düzeye indim.* (*Çivril –Dz.)

düzge [→ **düzen** (VII) **-7**]

düzgeç Kalemtraş. (*Çivril –Dz.; Araplı, Eymir *Bozdoğan, Ömerbeyli –Ay.)

düzgen [→ **düzenni**]

düzgü (I) **1.** Kıyafet, üst baş. (Çiftepınar *Mersin –İç.) **2.** [→ **düzen** (VII) **-3**]

düzgü (II) [→ **düzenek -1**]

düzgü (III) Binaların kapı, tavan, dolap gibi doğrama, tahta kısmı. (Kıratlı *Dikili –İz.; Aslıhan, Çağış –Ba.; *Ermenek –Kn.)

düzgünlenmek Bir binanın tahta kısmı yapılmak. (*Ermenek –Kn.)

düzgülü (I) Beyzî taneli bir çeşit üzüm. (*Dinar –Af.; *Yalvaç –Isp.)

düzgülü (II) [**düzgünnü** (II)] Süslü. (*Anamur –İç.)
[**düzgünnü** (II)] **:** (Körküler *Yalvaç –Isp.)

düzgün (I) [**düzen** (VII) **-4**] Gelin elbisesi. (*Kargı –Çr.; –To.)
[**düzen** (VII) **-4**] **:** (Reşadiye, Hisarcık, Kelgin –Ky.)

düzgün (II) [**düzgünlük, düzgünnüg, düzğünlük**] Kadınların tuvalet malzemesi olarak kullandıkları allık, pudra, sürme vb. maddeler. (*Sarayköy –Dz.; *Bozdoğan –Ay.; *Akyazı çevresi –Kc.; *Düzce –Bo.; –Ama.; *Zile –To.; *Tirebolu –Gr.; –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Kalecik –Ank.; –Nğ.; –Mğ.)
[**düzğünlük**] **:** (–Ba.; –Kü.; *İskilip –Çr.; *Merzifon çevresi –Ama.; Bahçeli *Bor –Nğ.; Hayriye –Ada.)
[**düzgünnüg**] **:** (–Brd.)
[**düzgünlük**] **:** (Tokat –Es.)

düzgünlük [→ **düzgün** (II)]

düzgünnü (I) Gerdek gecesinden bir gün evvelki gün. (*Keçiborlu –Isp.)

düzgünnü (II) [→ **düzgülü** (II)]

düzgünnüg [→ **düzgün** (II)]

düzğünlük [→ **düzgün** (II)]

düz haral Bir çeşit büyük çuval. (Berit ve Gâvurdağı Yörükleri –Mr.)

düz kalem Marangoz kalemi. (–Ist.)

düzlek (I) [→ **divlek -3**]

düzlek (II) [→ **düzleme**]

düzleme [**düzlek** (II)] Düzlük yer. (*Eğridir köyleri –Isp.; Siği *Mudanya –Brs.; –Rz. ve çevresi)
[**düzlek** (II)] **:** (Avşar aşireti, Pazarören *Pınarbaşı –Ky.)

düzlemek (I) **1.** Düzeltmek. (–Rz. köyleri) **2.** Bir şeyin ucunu yontup sivriltmek. (*Bor –Nğ.)

düzlemek (II) Hakaret etmek, rezil etmek. (Limanköy *Çayeli –Rz.)

düzleme taşı Ham derileri düzeltmeğe yarayan bir aygıt. (*Gelìbolu –Çkl.)

düzlenmek 1. [→ **düzünmek**] **2.** [→ **düzenmek -2**]

düzme (I) **1.** Mani, türkü. (*Merzifon –Ama.) **2.** Müzik aletlerinde akort. (–Mr.)

düzme (II) Döşeme kirişi. (Güneyce –Rz.)

düzmeci [**düzenli -1, düzücü -1**] Yalancı. (Bayburt *Selim –Kr.; Aşudu *Darende –Ml.)

[**düźenli -1**] : (Sonusa *Erbaa –To.; –Ezc.)

[**düzücü -1**] : (Taşoluk *Göksun –Mr.)

düzmek (I) **1.** Bir şeyi hazırlamak, eksikleri tamamlayıp yapmak. (Körküler *Yalvaç –Isp.; Yayla *Tefenni –Brd.; Kırcaklı *Nazilli –Ay.; –Bo.; –Sm.; –Or. köyleri; Havsu *Kelkit –Gm.) **2.** [→**düzen dutmak** (IV)]

düzmek (II) [**duzmek**] Düzene koymak, süslemek. (Çiftlik *Dinar –Af.; *Eğridir köyleri, Sücüllü *Yalvaç, *Atabey –Isp.; Karamanlı *Tefenni, Güney *Yeşilova –Brd.; Oğuz, Alâettin *Acıpayam, Ortaköy *Çal –Dz.; Eymir, *Bozdoğan, Dallıca *Nazilli –Ay.; –Mn.; Kerem *Burhaniye –Ba.; *Kandıra, *Akyazı çevresi –Kc.; *Düzce –Bo.; *Zile –To.; Salman *Akkuş, Uzunmusa –Or.; Hacavera *Maçka, Denizli, Beşikdüzü *Vakfıkebir –Tr.; Muradiye –Rz.; Ölçek, Bayburt *Selim –Kr.; –Ml.; *Kilis –Gaz.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; –Yz.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Bor –Nğ.; *Ermenek –Kn.; *Korkuteli, *Elmalı –Ant.; Dont *Fethiye, Yenice –Mğ.; Büyükmanika *Saray –Tk.)

[**duzmek**] : (Kaptanpaşa köyleri *Çayeli –Rz.)

düzmek (III) Ağacı yontmak, yontarak bir araç biçimine sokmak. (Kozluca, İlyas *Keçiborlu –Isp.; Çeltek *Yeşilova –Brd.; Çiftepınar *Mersin –İç.; *Korkuteli, *Elmalı –Ant.)

düzmek (IV) Dizmek (ipliğe boncuk vb. şeyleri). (*Zile –To.; Koyundere *Ahıska, –Kr.)

düzmek (V) Uydurmak : *Bu sözü señ özüñnen düzörsen.* (*Düzce –Bo.; Bayburt *Selim –Kr.)

düzmek (VI) İki kişinin arasını bulmak, düzeltmek. (*Eyüp –Ist.; E. Hüyük *Şarkışla –Sv.)

düzmek (VII) Şişmanlamak. (Limasol, Larnaka –Kıbrıs)

düzme mantı Tatar böreği. (*Bor –Nğ.)

düzme taş Temel üstüne konulan yontulmuş taş, çap taşı. (*Bolvadin –Af.; *Mut köyleri –İç.)

düz silmek Torna ile tesviye etmek. (–Ist.)

düztaban Bir çeşit rende. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

düzücü 1. [→ **düzmeci**] **2.** Gelini süsleyen (kadın). (Körküler *Yalvaç –Isp.)

düzülmek Aldatılmak. (Navlu *Yeşilova –Brd.)

düzüm düzüm Dizi dizi. (Karapapak aşireti –Kr.)

düzünge [→ **düz** (I)]

düzüngeh [→ **düz** (I)]

düzüngü [→ **düz** (I)]

düzünmeh [→ **düzünmek**]

düzünmek [**düzenmek -1, düzlenmek -1, düzünmeh**] Süslenmek. (Gelegermi *Yalvaç, Yassıviran *Senirkent –Isp.; *Sarayköy –Dz.; Eymir *Bozdoğan –Ay.; *Susurluk –Ba.; –Brs.; *Kandıra –Kc.; Gümülcüne göçmenleri, Rumelihisar, *Eyüp –Ist.; *Kurşunlu –Çkr.; *Tosya –Ks.; *Kargı –Çr.; *Antakya –Hat.; *Gürün –Sv.; Çanıllı *Ayaş –Ank.; *Ermenek –Kn.; *Mut köyleri, Civanyaylağı *Mersin, *Anamur, *Silifke –İç.; Güzelsu *Akseki –Ant.; *Milas –Mğ.; *Lüleburgaz –Krk.)

[**düzenmek -1**] **:** (*Eğridir köyleri –Isp.; –Rz.; *Bor –Nğ.; –Kn.)

[**düzlenmek -1**] **:** (*Antakya –Hat.)

[**düzünmeh**] **:** (*Ermenek köyleri –Kn.)

düzünüp koşunmak Süslenip püslenmek. (*Ermenek –Kn.)